

T.C
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (YENİ TÜRK EDEBİYATI)
ANA BİLİM DALI

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMAN TAYIN MERKEZİ

HAYAT MECMUASI'NDAKİ EDEBİ METİNLERİN

LATİNİZESİ

İNDEKS

101894

(Yüksek lisans Tezi)

101894

Danışman

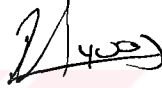
Yard. Doç.Dr. Abdullah ACEHAN

Rukiye AYVAZ

Kütahya- 2001

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hayat Mecmuası Transkripsiyonlu Metin İndeks” adlı çalışmamın, tarafımdan , bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

26.02.2001.



Rukiye AYVAZ

Rukiye Ayvaz'ın hazırladığı "Hayat Mecmuası'ndaki Edebi Metinlerin Latinizesi - İndeks" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oy birliği ile kabul edilmiştir.

26 Şubat 2001 26/02/2001

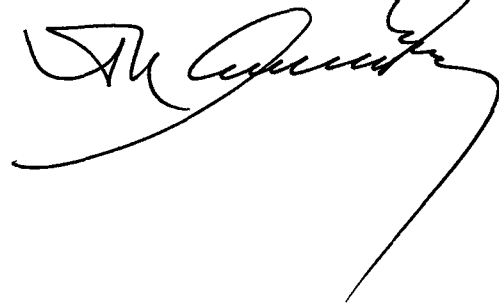
Tez Jürisi:

Yard. Doç. Dr. Abdullah ACEHAN (Danışman) *A. Acehan*

Yard. Doç. Dr. Cevdet DADAŞ (Üye) *Cevdet Dadaş*

Yard. Doç. Dr. Mustafa GÜNEŞ (Üye) *Mustafa Güneş*

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü



ÖZGEÇMİŞ

1977 Kütahya'da doğdu. İlk okul, orta okul ve lise tahsilini Kütahya'da yaptı . 1994 yılında üniversite öğrenimine başladığı Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1998 yılında mezun oldu. Aynı yıl Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans programına girmeyi hak kazandı . Yine aynı yıl Kütahya Fuat Paşa İlköğretim Okuluna Türkçe Öğretmeni olarak atandı . Halen aynı okulda görevini sürdürmektedir.



ÖZET

1926 Yılında Mehmet Emin ERİŞİRGİL tarafından yayın hayatına dahil edilen “Hayat” mecmuasında neşredilmiş edebi yazıları günümüz edebiyat dünyasına kazandırmak amacıyla hazırladığımız bu tez “Hayat” mecmuasında edebi konuları ihtiva eden makalelerin latinize edilmiş metninden müteşekkildir.

Cumhuriyet döneminde yayınlanan en önemli süreli yayınlardan olan “Hayat”, bir ilim, sanat ve felsefe dergisi olup gençliğin bilime ve sanata ilgisini arttırmak amacıyla yayımlanmıştır. Dergide dönemin belli başlı düşünce adamlarının, yazarlarının yanında genç edebiyatçıların ürünlerine de yer verilmiştir.

Derginin çeşitli sayıları farklı kütüphanelerde bulunmaktadır. Bu kütüphaneler ve kayıt nu'ları ekte sunulmuştur. Bizim elimizdeki nüshalar ise Atatürk Kitaplığı nu: İ.H. Sevik 1245, TÖ-621/1-2' de kayıtlıdır.*

Derginin 1927-1928 yıllarında yayınlanmış sayılarındaki toplam elli altı edebi makalenin ve yirmi üç şiirin latinize edilmesi sırasında , Ali Canip, Köprülü-zade Mehmet Fuat, Avni gibi eserleriyle edebiyat sahasında önemli bir yere sahip olmuş mümtaz şahsiyetlerin makalelerinin yer aldığı görülmüştür. Ayrıca Faruk Nafiz, Enis Behiç, Ömer Bedrettin, Ahmet Hamdi, Yaşar Nabi gibi ıstırahın neşesini neşenin ıstırahını duyan ve şiirlerinde bu duyguları en yüksek noktada okuyucularına ulaştıran şairlerimizin de şiirlerine yer verilmiştir.

Derginin dil özellikleri dönemin etkisi altındadır. Özellikle Milli Edebiyat cereyanından sonra başlayan dilde sadeleşme her makalede kendini göstermektedir. Şiirler ise hece vezniyle yazılmıştır.

Mecmuada yer alan makaleler muhteva açısından değerlendirildiğinde şöyle bir tasnif yapılabilir:

* Hayat koleksiyonunun en çok nüshası bu kütüphanede bulunmaktadır. Diğer kütüphanelerdeki nüshalar genelde eksiktir. Ayrıca esas aldığımız nüshanın diğer bütün nüshalara göre daha mükemmel olduğu görülmüştür.

Ahmet Haşım Necip Fazıl Enis Behiç Faruk Nafiz gibi yazar ve şairlerin yeni yayınlanmış eserleri hakkında örneklerle desteklenerek yapılan değerlendirmeler

O dönemin lisanımızla ilgili önemli meseleleri (Yeni harflerin kabulü, imlamız, yabancı kelimelerin kullanımı) ile ilgili düşüncelerin yer aldığı makaleler,

Mersiye, rübai gibi nazım şekilleri ve türleri hakkında bilgi veren makaleler,

Dünya edebiyatında yer edinmiş önemli şahsiyetler ve bunların bizim edebiyatımıza etkilerinin üzerinde durulduğu makaleler,

Türk ve Dünya edebiyatında edebi akımlar ve temsilcileri , bu akımların etkisi ile yazılmış eserleri tanıtıcı makaleler,

Yeni yetişen şairlerin sözlerinin ve eserlerinin ,ayrıca yeni ortaya çıkmış toplulukların (Yedi Meşale) değerlendirildiği makaleler,

Şiir, şair, sanat,edebiyat, şiirde içtimailik, ferdiyetçilik gibi edebiyat dünyasında sürekli tartışılan kavramlar üzerinde fikir beyanında bulunulan makaleler.

Kısaca, “Hayat” mecmuası yayınlandığı 1926-1930 yılları arasında Türk halkının ilim edebiyat ve felsefe sahalarında gelişmesinde etkili olmuş önemli bir yayın organıdır.

ABSTRACT

This thesis includes literary subject swchich contain translation texts in "Hayat" periodical newspaper."hayat" periodical newspaper had been published in 1926 by mehmet Emin ERIŞİRGİL. These literary texts had been prepareel to be useful for these days in literature world.

"Hayat" periodical newspaper is one of the most important periodical newspaper in science fine arts and philosophy in republic period of time. "Hayat" periodical newspaper published to increase interest in science fine arts for young generation. In this periodical neespaper new products of young authors had been taken together with main ideational men in republic period of time.

Variiaus numbers of "Hayat" peridiocal newspaper have found in different libranes . these libraries and record numbers had been offered in additioneditions in our hands are registered number: İ.H. Sevük 1245 tō-621/1-2 in Atatürk's Bookcase[†]

Poems whioh feel pain's joy and joy's pain in highest point as Faruk Nafiz Enis Behiç Ömer Bedrettin Ahmet Hamdi Yaşar Nabi who contact to readers and articles of authors who had got an important stuation in literature area as Ali Canip köprülü-zade Mehmet Fuat avni while total sixty two literary articles had been translated in numbers which had been published in 1927-1928 of this periodical newspaper.

Language featuresof "Hayat" periodical newspaper had been effected of republic of period of time. Especially after National Literature current which had began to be simplified in language had pointed out in ever article. Poems had been written with syllabic meterl.

Articles in which this periodical newspaper as contents mhen they are evaluated can be calsssificated in this way.

[†] Because the most numbers of these editiory of "Hayat collection" are in this library. Editions in other libranes are lack in general. Edition in bookcase of Atatürk isnot complete. But it is mare regular than the others.

Introduction texts which are supported with exemplar which are being made evaluations of as poets and writers Ahmet Haşım Necip Fazıl Enis Behiç Faruk Nafiz .

Articles which are related with ideas and important affairs (Acceptance of new Alphabet our spelling and use of foreing words).

Articles which are given information about elegy quatrain verse figures and kinds.

Articles which are affected from important personalities in world literature annd articles are told effects of our literature.

Literary currents and representetives in Türkish and world literature articles are written with effects of these currents

Articles are evaluated of products and words of new generation poems more over groups which are new accured (Yedi Meşale).

Articles hich are expressed on discussed concept idea expression in literature world like poem poetry fine art literature indivvalism and socialism in poem.

Briefly "Hayat" peridical newspaper is effected in science literature and philosophy areas in development of turkish society between 1926-1930 during it is published.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TRANSKRİP TABLOSU	xiii
KISALTMALAR	xiv
TEZ HAKKINDA	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Türk Edebiyatında Mecmualar	2
--------------------------------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

2. “Hayat Mecmuası” Yayın Amacı ve Muhtevası	5
--	---

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. “HAYAT Mecmuası” Edebi Metinlerin Latinizesi.....	8
3. 1 Bolşevizm Devrinde İlim, Sanat, edebiyat.....	8
3. 2. Yolculuk (Şiir)	13
3. 3. Küçük İşler ... Büyük Sözler	14
3. 4. Sembolizm	16
3. 5. San’at Bana Der ki (Şiir).....	21
3. 6. O Güzel Yazara Bir Mersiye (Şiir).....	22
3. 7. Bir Tenkit Münasebetiyle	24
3. 8. Son Münakaşalar Sebebiyle	27
3. 9. Türkçülük Tarihine Dair Bazı Notlar	30
3.10. Edebiyat Meraklısı Bir Gence Mektup	33

3.11. Neşemizin Menbası	37
3.12. Serviler (Şiir)	42
3.13. Halk Şairleri	44
3.14. Halka Doğru	46
3.15. Eski Nazım Şekillerine Ait	48
3.16. “Şeytan Diyor ki”ye Dair	51
3.17. Sembolizmin Kıymetleri	54
3.18. Türk Edebiyatında Pastoral Nev’	57
3.19. Türk Edebiyatında Didaktik Nev’	62
3.20. Yunus’un Mezarında Tahassüsler (Şiir).....	65
3.21. Empresyonizm Yani Nakışta İntiba’ Mesleği.....	67
3.22. Çoban Çeşmesi	70
3.23. Eş (Şiir)	76
3.24. Karesi Müşahiri	77
3.25. Bir Çek Şairi : Peter Berzeviç	80
3.26. Ekim Çiçeklerinin Tercümesi Münasebetiyle.....	82
3.27. Mührinin Kuyusu (Şiir)	85
3.28. Muharrem ve Mersiyecilik	86
3.29. Orta Tedrisatımızda Edebiyat	89
3.30. Türk edebiyatında Lirik Nev’	91
3.31. “Hayat”taki Hayat Düşmanı Şiirler.....	93
3.32. Miras.....	97
3.33. Gestalt Nazariyesi ve İçtimaiyat.....	99
3.34. Özlediğimiz Sanat.....	102
3.35. Arvende (Şiir)	104
3.36. Şairlerin Kelime Dünyası	105

3.37. Enis Behiç'in Miras'ı	110
3.38. Akademi Meselesi.....	114
3.39. Edebiyat Aleminde Tazelenen Mesele.....	116
3.40. "Yirminci Asr"a (Şiir).....	121
3.41. Şair ve Cemiyet.....	122
3.42. Şiir ve Edebiyatımıza Dair.....	126
3.43. Şiir ve Şair.....	130
3.44. Sevmek (Şiir).....	132
3.45. Veda'dan Mısralar (Şiir)	132
3.46. Anadolu Hasreti (Şiir)	133
3.47. Kuyu Nazarında Şiir ve Şair.....	134
3.48. Rübai Şeklinin Eskiliği	137
3.49. Sönmeyen Ateş (Şiir)	141
3.50. Mevlana'nın Rübaileri.....	142
3.51. Bir İthaf (Şiir)	146
3.52. Edebi Hareketler.....	148
3.53. Rüzgar (Şiir)	150
3.54. Büyük Bir Romantik Şair/ Alfred Diviniy	151
3.55. Lord Bayron.....	157
3.56. Milli Marş, İstiklal Marşı	166
3.57. Zindanda Sabah (Şiir).....	170
3.58. Erzurum Şairleri.....	171
3.59. Milli Marş , İstiklal Marşı	174
3.60 Melike' min Hayali (Şiir).....	178
3.61. Anglo Sakson Edebiyatının Tesirleri ve Hususiyetleri	180
3.62. Yedi Meşale = Yedi İddialı Genç	182

3.63. Göl Şairleri	187
3.64. Dilencinin şarkısı (Şiir)	192
3.65. Pertevî' den Parçalar	193
3.66. Mersiye	195
3.67. Edebiyatta Başka Sanatlar	198
3.68. Niçin? (Şiir)	203
3.69. Yeni Harfler Hakkında	204
3.70. Şive Endişesi.....	209
3.71. Fonetik İmlaya Tevcih Edilen İtirazlar	211
3.72. Babama (Şiir).....	216
3.73. Yalnızlık (Şiir).....	217
3.74. Son Neslin Şiirinde Güzel Türkçe'nin Kuvveti.....	218
3.75. Son Dilek (Şiir).....	223
3.76. Vatanın Öz Çocuğu (Şiir).....	224
3.77. Yeni İmlamıza Taalluk Eden Birkaç Mesela	225
3.78. Ahmet Haşim ve Eserleri	229
3.79. Kaldırımlar"ın Necip Fazıl'ı	234
Değerlendirme	239
Kaynakça	246
Hayat Mecmuası'nın Kütüphane Kayıtları ile İlgili Ek.....	247
İndeks	248
Orijinal Metin	257

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ	a, â	ش	ş
ا	a, e, ı, i, u, ü	ص	s
ء	'	ض	đ, ž
ب	b	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	'
ث	s	غ	g
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k
خ	h	گ	ñ
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v(o, ö, u, ü, û)
ژ	j	ه	h(a, e)
س	s	ي	y(i, i, i)

KISALTMALAR

a.g.e : adı geçen eser

ans. : ansiklopedi

C. : cilt

Edb. : edebiyat

h. : hicri

İst. : İstanbul

nu. : numara

S. : sayı

s. : sayfa

ss. : sayfalar

yay. : yayınları



TEZ HAKKINDA

Düşünceyi toplamak ve yaşatmak için zekanın bulduğu bir araç olan dergi ve gazeteler insanların yakın zamanda meydana gelen edebi, ilmi, siyasi, felsefi ve günlük olaylarla ilgili merakını tatmin eden en önemli yayın organlarıdır.

Okuyucular her ne kadar ülke sorunları ile ilgili görüş ve düşünceleri, günlük haberleri gazete aracılığıyla öğrenseler de düşünce ve duygu bazında okuyucuları etkileyen ürünler daha çok dergilerde yer almaktadır. Bir bakıma “Zihni Terbiye” olarak adlandırılabilir bu etkileme insanlar üzerinde zevk, ideal ve hayata bakış ortaklığı oluşturmada etkili olmuştur. Üstelik dergilerin okuyucuları daha seçici bir kitleden oluştuğu için dergiler okuyucuların, okuyucular da dergilerin sürekli olarak gelişmesinde ve yükselmesinde etkili olmuştur.

Ülkemizde başlangıç tarihi çok da uzak olmayan , yayınlanmaya başladıkları andan itibaren de çeşitli zorluklarla (sansür vb.) karşılaştıkları halde hızla gelişen dergiler fikir hayatımız üzerinde önemli rol oynamışlar ve oynamaya da devam etmektedirler. Özellikle edebiyat, sanat ve ilim dergileri bu alanlara ilgisi olan herkesi etrafına toplamıştır.

Üzerinde çalışma yaptığımız “Hayat” mecmuası da yayınlandığı dönemde tüm edebi şahsiyetleri bünyesinde barındırmıştır. Bu özelliğiyle dönemin en önemli yayın organlarından birisi olmuştur.

Bu mecmuanın çeşitli kütüphanelerde muhtelif sayıları mevcuttur. Bu kütüphaneler ve kütüphane numaraları ekte sunulmuştur. Bizim elimizdeki nüshalar Atatürk Kitaplığı nu: İ.H.SEVÜK 1245, TÖ-621/1-2 'de kayıtlıdır.

Bu çalışmamızda 5 Ocak 1927 ile 15 Kasım 1928 tarihleri arasındaki (S:8 ile S: 103 arası) yayınlardan seçilmiş çeşitli edebi yazılar ve şiirler latinize edilmiştir. Latinize edilirken mecmuaların yayın tarihleri esas alınmış bu kronolojik sıra takip edilerek çalışmalar sürdürülmüştür.

Bu mecmua yirminci yüzyılda yayınlandığı için tam bir transkripsiyon yapılmamış ve latinize edilmesi uygun görülmüştür. İmlanın da Türkiye Türkçesine uygun olmasına dikkat edilmiştir. (Habsetmek = Hapsetmek, Rebab = Rebap şeklinde)

Anlam deęişikliğine yol açabilecek uzatmalar ve ism-i mensup eki yazıda gösterilmiştir. (dinî, millî gibi)

Mecmuada günümüz Türkçe'sine göre tırnak işareti kullanılması gereken yerlerde çoęu kez parantez, parantez kullanılması gereken yerlerde ise köşeli parantez kullanılmıştır. Çeviri yapılırken bu hususlara dikkat edilmiş ve dergideki noktalama esas alınmıştır.

Hayat mecmuası hakkında yapılan çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Türk Edebiyatının basın hayatı ve mecmualar hakkında genel bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Hayat mecmuası hakkında edinilen sınırlı bilgilerden yola çıkılarak yayın tarihi, amacı, kurucusu ve ihtiva ettiği yazılar ile ilgili bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise mecmuanın latinize edilen metni, kaynakça ve indeks yer almaktadır.

Hayat mecmuasındaki edebi metinlerden günümüz edebiyat dünyasının yararlanılabilmesi amacıyla yapmış olduğumuz bu tezin amacını ulaşmasını dileriz





I. BÖLÜM

TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALAR

TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALAR

Edebiyat terimi olarak “Seçme yazılardan meydana getirilen yazma kitap”¹ anlamına gelen ve Tanzimat’a kadar seçme şüirlerin, nazirelerin, münşeâtların ve fetvaların bir araya toplandığı eser anlamında kullanılan mecmua terimi Tanzimat’tan sonra süreli yayınlardan olan ve çeşitli konulardaki yazıları içeren “dergi” anlamında kullanılmıştır. Hatta ilk dönemlerde “mecmuâ” sözüne de bizzat yer verilmiştir: Mecmua-i Fünun (1862-1882), Mecmua-i Muallim (1887-1888) gibi. Daha sonraki dönemlerde ise bu terim kullanılmadan, sadece dergi isimleri anılmıştır. Ancak bazı yayınlarda anılmaya devam ettiği de olmuştur.(Yani Mecmua [1917] , Küçük Mecmua [1922] gibi.)

Dergi anlamıyla mecmualar ilim, fikir, sanat ve siyaset ile ilgili makale, deneme, inceleme, araştırma ve eleştiri gibi yazılar ihtiva eden, haftalık, aylık, yıllık yayınlanan süreli yayınlardır.

Türkiye’de basın hayatı Tanzimat dönemiyle birlikte gelişmeye başlamıştır. Medeniyet değiştirmek için herşeyden evvel zihniyet değiştirmek gerektiğini düşünen dönemin aydınları Batı kültürünü yurda sokmak için çeşitli teşebbüslerde bulunuyorlardı.Ancak çağdaşlaşma hareketi başta basının yardımından mahrumdu. Çünkü 1831 yılında gazete kurulmuş olsa da henüz sosyal değişmelere hizmet edebilecek durumda değildi. Takvim-i Vakayi ve Ceride-i Havadis ilk yıllarında günlük şehir ve polis haberlerinden bahsediyor, sadece yabancı gazetelerden yapılan çevirilerle Batı hayatı hakkında bilgi verilebiliyordu. Bu bilgiler bile Batı kültürü hakkında halkı aydınlatmak için faydalı olmuştur. İmparatorluk kapıları da bu sıralarda Batı dünyasına açıldı,ancak aydınların sayıca azlığı bu çabaların yerleşmesini yavaşlatıyordu.

On sekiz yıl boyunca gazete, basın hayatının önemli ve tek yayın organı olmuş ; 1849 yılında ise ilk mecmuamız (Vakayi-i Tıbbiye adlı bir sağlık dergisi) yayınlanmıştır. Batılılaşmanın bir uzantısı olarak ortaya çıkan, ve haberi ön plana alan gazetelere sığdırılmayan edebiyat, sanat ve fikir ürünlerinin halka aktarılması amacıyla çıkartılmış olan dergiler , sonradan gelişerek basında önemli bir yere sahip olmuştur.

Günlük olarak çıkan ve habere dayanan gazetelerin yanında , belirli aralıklarda çıkan dergiler belli bir fikre dayanmaktadırlar.Bu yüzden gazetenin kâfileri çoğunlukta olsa da dergilerin belirli sayıdaki okurları daha seçkindirler.

¹ DEVELLİOĞLU Ferit . Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat Aydın kitabevi Yay. Ankara 1993

Edebiyat dergileri özellikle 1880'den sonra çoğalmaya başlamış, Edebiyat-ı Cedide döneminde ise büyük önem kazanmıştır. Dönemin yazarları gerek Eski Türk Edebiyatı gerekse Yeni Türk edebiyatı üzerindeki görüşlerini dergiler vasıtasıyla edebiyat dünyasına ve okuyuculara ulaştırmışlardır.

Dergilerin bu şekilde revaçta olduğu bu dönemde en önemli problem, devrin ağır şartlarıydı.. II. Abdülhamit'in saltanat yıllarında Türk basını tam bir suskunluk içine girmişti. Sansür ağırlaşmış, gazeteler ağır cezalara çarptırılmış, haberleşme kısıtlanmış, jurnalcılık bir meslek durumuna getirilmişti . Bu yüzden de sosyal olaylar hakkında yorumlarda bulunmak mümkün olmuyordu. Sıkıntılarını dışarıya vuramayanlar ise ister istemez içlerine kapanıyor, karamsar ve bunalımlı eserler veriyorlardı. Bu da ferdiyetçiliği ön plana çıkarmıştı.

1908'de II. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük ortamında ise dergilerin sayısı artmış, bilim, sanat, iktisat ve müzik gibi alanlara özgü yeni dergiler yayınlanmaya başlamıştır. Ancak 31 Mart Vakası üzerine basına sansür konulunca dergilerin sayısında tekrar bir düşüş olmuştur , ancak önceki döneme kıyasla daha iyi bir durumdadırlar.

Cumhuriyet öncesinde (Milli Edebiyat Dönemi) çıkan dergiler daha çok siyasi ideolojileri içeriyordu. 1923'ten sonraki dönemde ise; bu kez saltanatın izlerini tam olarak silmek, devrimleri yerleştirmek, ülkede birlik ve bütünlüğü sağlamak basının görevleri arasında yer aldı.

1928'de ki Harf İnkılabında sonra da yeni harflerle çıkan gazete ve dergiler önemli ölçüde okuyucu kaybına uğramıştır. Bu bunalımın giderilmesi için hükümetin mali bakımdan desteklediği gazete ve dergiler yayınlanmaya başladı. (İdare, Varlık, Uyanış, Kadro, Akın, Ülkü)²

İşte bu Harf devriminden önceki ve sonraki önemli yayın organlarından birisi de Hayat Mecmuasıdır.

² Meydan Larousse, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat, C: III, İst., 1973.



İKİNCİ BÖLÜM

HAYAT MECMUASI

YAYIN AMACI VE MUHTEVİYATI

HAYAT MECMUASI

Ankara'da 2 Aralık 1926 tarihinde yayınlanmaya başlayan bilim, edebiyat, sanat ve felsefe dergisidir. Harf devrimi öncesinde yayınlanan ve Cumhuriyet ideolojisini yaygınlaştırmak görevini üstlenen en önemli yayın organıdır. Araştırma yaptığımız kaynakların bir kısmında haftalık³ bir kısmında ise aylık⁴ olarak yayınlandığı belirtilen derginin 1930 yılına kadar toplam 146 sayı çıkarmasından yola çıkılarak belli bir periyodik zamanı olmadığı ,(haftalık ve aylık olarak yayınlandığı) söylenebilir. Maarif Vekaleti'nin maddi ve manevi yardımıyla Yeni Mecmua (1917) , Dergah (1921) dergilerinin bıraktığı boşluğu doldurmak, gençliği bilim ve sanata yönlendirmek amacıyla çıkartılmıştır. Kurucusunun Mehmet Emin Erişirgil⁵ ve Mehmet Emin Yurdakul⁶ olduğu konusunda iki değişik görüş vardır. Bu karışıklığın muhtemel sebebi isim benzerliğidir. Ancak derginin Maarif Vekaleti'nin yardımıyla çıkması ve Mehmet Emin Erişirgil'in o sırada Maarif Vekaleti Talim ve Terbiye Heyeti Başkanı olması , kurucusunun M. Emin Erişirgil olduğunu kanıtlar niteliktedir.⁷ Ayrıca derginin sahibi Erişirgil ilk sayıda aşağıdaki yazıyı kaleme almıştır. Erişirgil bu yazısında derginin amacını şu sözlerle açıklar :

“Hayat hakiki müspet ilim zihniyetine karşı gençlikte saygı uyandırmaya çalışacaktır. Gayemiz bir takım kavramları bilen değil, vakalar üzerinde düşünebilen kuvvetli bir aydın zümre görmektir. İnkılabımız , milli idealimizin ufku çok genişletti. Dün müstakil bir vatan istiyorduk, oldu. Fakat bu yetmez. Türk milleti insaniyet içinde yüksek bir mevki sahibi olmalıdır. Bunun için her sahada medeniyet ve insanlık yolunda değerli Türk bilginlerinin, sanatçılarının yetişmesi gerekir. Bu ülkünün gerçekleşmesine hiçbir engel yoktur.”⁸

Anlaşıldığı üzere Mehmet Emin, Türk gençlerini yapılan inkılapların devamı için bir mesuliyet altına sokmaktadır. Ancak bu şekilde ekonomik ve toplumsal sorunlar halledilerek milletin refahı ve saadeti sağlanabilecektir. Bu mesuliyeti ise münevver Türk gençleri ancak

³ Türk Dili ve Edebiyat Ansiklopedi. , Dergah yay. C:IV, İst. 1984, s.171

Ana Britannica, Hürriyet yay. C: XV , İst. 1984, s. 91

Meydan Larousse, C: V, İst. 1973, s. 720

⁴ Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi. Milliyet yay. C: X, İst. 720

⁵ ÖZKIRIMLI Atilla, Tarih İçinde Türk Edebiyat, Ümit yay. Ufuk Dizisi: 30, Ankara, 1995, s.196

İrcica Arap Harfli Türkçe Yazma Eserler Katoloğu

Ana Britannica, Hürriyet yay. C: XV, İst. 1984, s.91

Büyük Larousse, Sözlük Ansiklopedisi C: X, İst. 1986

⁶ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Dergah yay. C: IV, İst. 1984, s.171

Meydan Larousse, C: V, İst. 1973, s.720

⁷ ÖZKIRIMLI Atilla, Tarih içinde... s.196

⁸ ÖZKIRIMLI, a.g.e.

ilim ile meşgul olarak yerine getirebilirlerdi. Bunun içinde “Hayat”ta genç şair ve yazarların sanat ürünlerine yer vermiştir.

1908’den sonra gelişen edebiyatta asıl yenilik Türkçülük düşüncesinin etkilediği Milli Edebiyat döneminde olmuştur. Ali Canip, Ömer Seyfettin, ve Ziya Gökalp’in çabalarıyla milliyet düşüncesi geliştirildi. Böylece İstanbul Türkçesi’nin kullanıldığı, ulusal kaynaklara yönelik bir edebiyat anlayışı başlamış oldu. Bu özellikler Cumhuriyet sonrası edebiyata da sarkmıştır. Millî edebiyat arayışı savaş yıllarında çöşku dolu bir kahramanlık edebiyatına dönüştüğü gibi savaşı destekleyen kalemlerde devletin kuruluşunda görev almışlardır.

“Hayat”ta Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki egemen edebiyat anlayışını korumuştur. Bu yüzden harf devrimi öncesindeki en önemli yayın organlarından birisi olmuştur. Kimi zaman tirajı altı bine kadar ulaşmıştır. !06. sayıdan itibaren Latin harfleriyle çıkmaya başlamıştır.

“Hayat”ta yer alan yazılarda gençlere ve ürünlerine destek verilmiştir. Bunun yanında Faruk Nafiz, Mehmet Fuat, Ali Canip, Avni, Mehmet Emin, Halit Fahri, Mustafa Şekip, Ömer Bedrettin, İsmail Hakkı, Fazıl Ahmet, Sabahattin Ali, Cemil Sena, Nurullah Ata, Aka Gündüz, Faik Sabri gibi sanat gücüyle, araştırma yönüyle kendini kanıtlamış olan yazarlarımızın yazıları da yer almıştır. Ayrıca Batı edebiyatını, Dünya edebiyatını tanıtan yazılar, ama bunun yanında Halk edebiyatımız, bu edebiyata ait eserler ve yeni yayınlanmış edebi ürünlerle (Özellikle “Beş Hececiler”in şiirleri ve kitapları) ilgili incelemeler, güncel olaylarla ilgili eleştiriler (İmla değişiklikleri, İstiklal Marşı’mız) de yer almaktadır. Ayrıca Bergson’un görüşlerini ve Freud’u ve Freudculuğu tanıtan yazılar yayımlanmıştır. İkinci sayıdan itibaren her nüshada “Faust” ilavesi verilmiştir. (7. Sayısının eki Süleyman Nazif’in ölümü üzerine ona ithaf edilmiştir.)

Kısaca “Hayat” Mecmuası” yayınlandığı 2 Aralık 1926 - Mayıs 1930 tarihleri arasında gerek Cumhuriyet yönetimine destek vermesi, gerekse içinde barındırdığı şiirler ve ilim, siyaset, edebiyat, tarih, sosyoloji, dil, ahlak, felsefe muhtevalı yazılarla döneme damgasını vuran en önemli yayın organlarından biri olmuştur.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAYAT MECMUASINDAKİ EDEBİ METİNLERİN LATİNİZESİ

BOLŞEVİZM DEVRİNDE İLİM, SANAT, EDEBİYAT⁹

[Bolşevizm Devrinin teessüsünün ellinci yıl dönümü münâsebetiyle “Nevbörn”de münteşir “Current History” mecmuası neşriye-i sâni nüshasında Rusya’ya dâir mütesarrit makaleler neşrediliyor. Aynı nüshada bâlâdaki ser-levha ile münderiç ve suriyet-i ittihâdi hâricinde intişâr eden en mühim Rus mecmuâsı olan “.Volfa Ruzi .”mecmuâsının ser-muharrir “Marev Slosin” tarafından muharrir bir makaleyi tercüme ve derc ediyoruz.]

Rus ilim , sanât ve edebiyatı mânen ve maddeten maruz kaldıkları acı mahrumiyetlere şedid darblara rağmen ihtilâlin ilk seneleri zarfındaki zâyiâtı süratle telâfi ettikleri gibi bugün de Rus hayat-ı ‘irfânının’ inîtamını gayr-ı müsâit bir muhit içinde olmakla beraber adama ve tavsîâ çalışmaktadır. İhtilalin en müthiş devrini teşkil eden 1917 ila 1921 seneleri zarfında Rusya ilim ve sanât sahasında geri kalmıştı. Fakat 1922’den beri faaliyet tezâyüt etti. Şayet teşriyat fikri faaliyete bir mişar olmak üzere kabul edilecek olursa görölür ki 1913’te muhtelif isimlerde 34.000 kitap neşredildiği halde 1920’de bu miktar 3260 adedine tenezzül etmiştir. Bunun mühim bir kısmı da propaganda maksadıyla neşredilmiş kitaplar teşkil eder. 1923’te neşriyat adedi 18.000 ki baliğ olmuştur. 1927’de bu miktarın harpten evvelki raddeyi bulacağı muhtemel görölmektedir.

1918-1919 senelerinde Rusya’da ilim hayatı adeta felce uğramıştır. İlmi müessesâtan bir çoğu kapanmış ve ya yağma edilmiştir. Hatta ekseriya vâkıf olduğu gibi tahrip edilmiştir. İhtilal dahil afetine uğrayan merkezlerde darü’l-fünûnlar , hastahaneler, laboratuvarlar aylarca kapalı kalmış , yağma ve tahrip edilmiş , muallimler harice ve memleketin uzak yerlerine kaçmıştı. İlmi müessesât binalarının siyasi cemiyetlere tahsisi, fenni malzeme kitap vesaire tedarikinde son derece müşkilât çekilmesi Avrupa ile her türlü münasebâtın kesilmesi sistematik ilmi mesâiye her vechle manî olmuştu. İlim erbabı ve profesörler gayet fena bir vaziyetteydiler. 1920-21^{de} kıymet-tar kütüphanelerini ekser ahvalde satmaya mecbur olmuşlar. Soğuk , açlık ve tahribât yüzünden bir çok senelik mesainin netâyicini gaip etmişlerdi. Bu seneler zarfında azim miktarda “Materyel” dibaa uğramıştır. Karimde Rusya’nın en mükemmel hayvanat ve nebatât bahçelerinin tamamen harap olması, ilim sahasında görülen inhitâtı canlı bir surette gösteren bir faciadır. Aynı zamanda Sovyet hükümeti yeni idareyi kabul etmedikleri için ilim adamlarının büyük bir ekseriyetine karşı şiddetli bir husumet besliyordu. Bu hal “Burjuva” ilmine mukâbil bir “Proletarba” ilminin

⁹ Kamran Şerif, 5 Ocak 1927 , S: 8 , ss. 107-108

ibdâi lüzumunun kabulüne sâik oldu. Hatta riyâziyata kominist telakkiyâtın ithâli bile teklif edildi. Başlıca ilim erbabının bir kısmından tâli mekteplerde tedrisâtta bulunmak hakkı nez olduğu gibi bazı fakülteler ez-cümle Hukuk Fakültesi tamamıyla ortadan kaldırıldı. Müspet ilimlerin mümessilleri nisbeten daha iyi bir vaziyetteydiler. Mâmafih bunlarda, ilmi fikrin zaif şulesini bu mürhiş mahrumiyet içinde söndürmemek için kahramanca gayretler sarfına mecbur kalmışlar, soğuk laboratuvarlarda zeytinyağı kandilleriyle ekseriya tecrübeler için iktizâ eden en ibtidâi lüzumu bile satın alacak kadar para bulamadan çalışmışlardı. İhtilalin o felaketli seneleri zarfında Rus ilmîni yalnız ilim erbabının bu kahramanlığını kurtardı. Bunlardan bir kısmını ez-cümle meşhur fisyolojist Profesör “Pavlov” nefeslerini bütün mânasıyla feda ederek ve her an ve tevkif edilmek ve ya sıhhatlerinden olmak tehlikesine maruz kalarak tecrübe ve tecerrilerine devam eylediler.

1921-1922’de vaziyet bir az salah bulduktan ve koministler hususi bir proletarya hırsı vücuda getirmek, iş müesseselerine devam eden talebeden külli miktarda alim ve mütehasıs yetiştirmek hususundaki ‘acizlerini idrâk ettikten sonra , ihtilale tekaddüm eden devre mensup ilim erbabının kıymet ve liyâkatini teslip edip kendilerine yardımında bulunmak üzere bir takım tedbirler aldılar. Bu maksatla hususi bir komisyon-ı teşkil Moskova’da Leningrad’da alimler ve mütefenninler için yurtlar tesis edildi. Moskova civarında ve karimde Senatoryumlar açılırken hükümete bir taraftan ilmi taharriyatı ihya ve tevsi için muhtelif çarelere baş vurdu. Böyle olmakla beraber Rusya’da irfan sahibi kimselerin ve fen erbabının vaziyetleri bugün bile pek müşkildir. 1925 senesine doğru akademi haytı tabii macerasına girdi. İlim akademisi tamamıyla işi başına avdet etti. Bir çok ilmi müessesat yeniden tesis ve ya ihya edildi.

Darü’l-Fünunlar, laboratuvar, bilimüm ‘irfân müessesâtı hükümete ait olduğu cihetle ilmi mesâinin vüfat ve mâhiyeti mühim bir kısmı itibariyle m hükümetçe gösterilen müzâherete tabi bulunuyordu. Bi’t-tabi bu hususta bazı siyasi tesirât hissedilmektedir. Bu Rusya’da Mâarif şubelerinden bir takımının gayr-ı tabîf ve saravi bir faaliyetle inkişâfım izaha yardım eder. Bu suretle içtimaîyyat, tarih ve iktisadiyat medreselerinin koministlerden ve ya Bolşevizm ile başı pek hoş olan kimseler meyanından intihâp edilmesi için son derece gayret sarf edilmektedir. Bolşvik arasında mütehasıslar bulunması hasbiyle darü’l-fünun kürsülerinden bir çoğu münehhal kalmıştır. Tarih tedrisâtında ihtilale doğrudan doğruya tekaddüm devre hususi bir ehemmiyet ‘atfedilmiştir. İmparatorluk devrine ait kıymettar ve sâiki ihtiva eden ayrıca bir takım tarihi eserler neşredilmiştir. Bundan mâfâda Rus ihtilal harekâtını tetkik için hususi müesseseler mevcuttur ki bu yeni taharriyat ve tatkikât merkezlerinin en mühimi “Markis ve Enceles” müessesesidir. İhsâiyatta bir dereceye kadar

inkişâf etmişse de vücuda getirilen eserlerden pek azı ilmi kıymete hâizdir. Zira bunların kısm-ı azmi hükümetin fikir ve gayelerinden mülhemdir. Felsefe sahasında faaliyet hassaten keşif değildir. Diğer taraftan edebi tenkit ve edbi nazariyat büyük bir inkişâfa mazhar olmuştur. Sanat eserlerinin sırf şekile ait cephesi çok tetkik edilmiş ve bu hususta icra edilen taharriyattan bir kısmı hâiz-i kıymet bulunmuştur. Yeni “Edebiyat Akademisi” tedris meselelerini fenni taharriyât mesâiliyle tevhit esası üzerinde çalışmaktadır. Son devre ait en büyük inkişâfın görüldüğü ihtimâl ki iktisadî coğrafya şubesi olmuştur. Bu bahse dair mühim bir silsile-iâsar vücuda getirilmekle kalmamış (En şâyân-ı dikkat olanı Rusya’nın münâbi tabîyesine dair olan müşterek eserdir.) Coğrafya “Arkeoloji” ilimlerini zenginleştiren bir çok tedkik seferleri de icrâ edilmiştir. Hayâtiyâttan bahsederken Profesör “Pavlov”un reflexes ler hakkındaki mârûf taharriyeri ve “Lazarev”in “Psikofizyoloji” de aynı bahse dair olan tetkîkâtı zikredilmek icâp eder. Fizyoloji , kimya ve ruhiyât hususunda umumi ‘alâka fazlaşmıştır. Aynı zamanda tarih-i tabînin bilumûm mübahasene dair Rus mütefenninleri tarafından neşredilen eserlerin adedi ve bu sahada büyük bir faaliyet mevcut olduğuna delalet etmektedir. İlmi mevzulara dair hususi bir takım neşriyat ile ilmi kongrelerin yeniden başlaması da ‘ilim ve fennin tekrar canlandığını göstermektedir. Hükümet ‘ulûm-i ‘âliyenin inkişâfını suert-i mahsûsada teşvîk ettiği gibi “teknoloji” müessesesine, mihanik, fizik tatbikatı, tayyarecilik sahalarında taharriyâta bulunan müessesata büyük mikyasta tahsîsâta bulunmak suretiyle yardım etmektedir. Her ne kadar Rus ilminin istikbali siyasi şerâite tâbi ve bugünkü vaziyetide müşkil ise de son seneler zarfında mazhar olduğu kıyâs-ı terakkî onun büyük kuvveti ve hayatiyetini isbat etmiştir. Rus ilminin büyük bir inkişâf yolunda ilerlediğine şüphe yoktur.

Sanât ve Edebiyat

Sanâyi-i nefise ihtilâl esnâsında yeni ve şâyân-ı dikkat olarak hiçbir şeyi ibdâına muvaffak olamamıştır. Ne resimde ne heykeltraşide mühim eserlerle birleştirilecek bir isme tesâdüf etmiyoruz. Ancak mimaride .konstrokonivizime .doğru temâyül görüldüğü gibi temaşa sanâtı da Avrupadaki emsâli arasındaki mümtaz mevkiî muhâfaza etmekte bir devamdır. “Meberhold”, “Tairov” ve “Vahtangov” bu üç teyatürü müdeyyirinden her biri kendi içtihadına göre hem “Realizm”i hem de “Senbolizm”i yenmeye çalışmakta devam etmişlerdir. Bunların ileri geleni hiç şüphe yok ki şâyân-ı dikkat usulleriyle eski teyatürü ananelerinin ve ihtilalden doğan yeni tematüllerin bir terkîbini vücuda getirmeye muvaffak olan mütevaffâ “Vahtangov”dur.

Proletarya sanatı namıyla ayrı sanat ibda' etmek ümidi peşinde koşan Bolşevikler bir müddet ihtilâl resminin ve heykeltraşının mümessili olarak fütüristler ve küvistleri tutmuşlardır. Fakat fütüristler tarafından vücuda getirilen resim ve heykeller daha sonraları diğer mekteplerin bilhassa "Ekspresyonist" mektebinin eserleri yanında mavkîlerini gâip etmişlerdir. Bunun üzerine hükümet sarfât guruplarından birine ayrıca müzâharetten sarf-ı nazar etmiştir. Ancak devlet müzesinin esas itibariyle proletarya ressamlarının resimlerini ve bilhassa ihtilâle ait mevzûları tasvîr eden resim ve heykelleri mübeyie ettiğini söylemek zaittir. 1902'den beri sanat koleksiyonları yeniden umuma küşat edilmiş "Leningrad" ve "Moskova" müzelerinde Avrupa'nın en nefis asarından bihakkın madud olan koleksiyonların sistematik bir hale efrağıyle tevşî hususunda çok gayret sarf edilmiştir. Hükümet tarafından teşkil edilen sarfât abidelerini hüsn-i muhâfazaya mêmur komisyon bilhassa mühimdir. Çünkü ihtilâl esnâsında tahrîpkarlık vakalarına sık sık tesâdüf edilmiştir. Büyük müzeler hükumete ait olup duhul serbesttir. Zâirlerin adedi son birkaç sene zarfında mühim nisbette artmıştır. Yeni ressamlar tarafından vücuda getirilen resim sergilerine pay-ı tahta sık sık tesâdüf edilmektedir. Bunlardan en mühimi "İhtilal Sanatkarları Cemiyeti"nin sergisidir. Diğer taraftan sanat tenkîdinden bahis mecmûalara büyük bir ihtiyaç vardır.

İhtilâlden sonra görülen "Plastik Şekli" sanatlardan daha çok câlip olmak üzere Rus edebiyatı nazara çarpar. İhtilalin ilk seneleri zarfında denilebilir ki müellifler ilim erbâbından da fazla eziyet çekmişlerdir. Mecmûalar ve neşriyat müessesâtı ihtilâli müteskip ortadan kalkmış, Bolşevik gazeteleri müstesna olmak üzere bütün matbûât tahrîp edilmiştir. Hükümet kalem erbâbı tarafından gösterilecek muhâlefeti ezmeye suret-i کافیye de karar vermiştir. Bu suretle siyasi esbâbtan dolayı eserlerini bastırmaktan men' edilen bir çok muharrirler başka suretle hayatlarını kazanmaya mecbûr kalmışlardı. 1919-1920 senelerinde edebiyat ortadan kalkmıştı ve bu şerâit dahilinde Sovyet Hükümeti tarafından vaz' edilen sansür için bir şey kalmıyordu. Bu umumi sükut içinde en çok duyulan Rusya'nın ihtilâle tekaddüm eden devrinde yetişmiş en büyük muharriri olan "Aleksandır Blok"un sesiydi. Bu müellif eski Rus edebiyatının yeni edebiyata intikâlini tesbit etmiştir. Yeni şiir cereyanının lideri, şiirlerinde bütün bir Rus batnının ruhunu ifade etmiş emsâlsiz bir lirik şair olan "Aleksandır Blok" ihtilâlin geleceğini o gecedan hissetmiş ve milli bir ruh ile meşbû' olan nazımlarında arz ettiği perişan manzaraya rağmen bir kudret olan Rusya'nın büyük istikbâlini terennüm eylemiştir. İnkılabın vukuundan "Blok" Rusya'yı sevenlerin asırlardan beri tahayyül ve intizâr ettikleri anın nihayet hulûl ettiğine kâni olmuştu. Bolşevik olmayan "Blok" ihtilâl mevzû' bahsolmadığı zamanlarda bile Rus efkâr ve edebiyatında daima şiddetle hissedilmiş olan

“Mesiyanim”¹⁰ temayülünü ifade etmiştir. İhtilalin ilk ayları zarfında Rusya’nın der-ahde ettiği cihan-şumul vazife hakkında memleketin her tarafından ateşin nutuklar irad edildiği sırada “Mesiyonizm” fikri bilhassa büyük bir tesir icra etmişti. Bu fikir “Blok”un “On İkiler” ismindeki şiirinde pek nefis ve sarfatkârane bir ifade ile ibleş edilmiştir. “Blok” bu şiirinde Bolşevik “terör”ünün ilk günlerinde harap “Peter Vograd”ta on iki kızıl askerin dolaşmasını tasvîr etmiştir. Askerler kar fırtınası içinde katl-i’âm ve yağma ederek dolaşırlar. İçlerinden birinin sevgilisini katle alet olmuş olan bir tüfenk .bu sefer ihtilâli müdafâaya hizmet eder.

Manzumenin ihtivâ ettiği fikir her ne olursa olsun herkesçe müsellemlen olan bir şey varsa o da bu manzumenin Rus ihtilâli zarfında yazılan en şâyân-ı dikkat eser olduğudur. Manzumede görülen bariz bir realizm yalnız “Blok” değil, alelumum Rus tarz-ı tefekkürüne has olan müphem bir mistisizmden büsbütün ayrılmaktadır.

“On İkiler” şiiri o devri ve o muhiti büyük bir vuzûhla tasvîr etmek itibariyle aynı zamanda tarihi kıymeti hâiz bir vesfika teşkil etmektedir. Saf halk lehçesini edebi bir lisan halinde kullanan köylü ve fabrika şarkılarını nazma sokan yepyeni bir eser-i edebîdir. Nazım şekli canlı ve sarıhtır. Vezin zaman zaman değişir.

Daha aşağı şairler içinde “Blok”u fikir ve şekil itibariyle taklît edenler çok olmuştur. Hatta “Blok” ihtilâl ve Bolşeviklerden umduklarından aldanmış, Sovyet rejimine düşman ve bizzât kendi şiirlerinde ifade ettiği fikirlere muhalif olarak ölürken “On İkiler” şiirinin taklîtleri intişât etmiştir.

KAMURAN ŞERİF

¹⁰ İntizar-ı Mesih

YOLCULUK¹¹

Susamış ruhunla meşâfelere
Hiçbir şey bağlamaz beni bu yere
Ne hâtıraların yalvaran sesi
Ne ağaçlarının kuytu gölgesi
Rüya besteleyen eski bahçeler
Ne lambam ki soluk bir ışık serper
Istırâbı taşan gecelerime
Esen rüzgarlarla yanan derime
Serin şifasını döker her gece
Çağırın bir eldir sanki gizli ve
Ruhumu meçhûlün ufuklarına
Şimdi kadehimde başka şarap var
Başka bir neşîde söylüyor bana
Hülyâmın ufkunu döken dalgalar
Ve ümitlerimin sırrını gizler
Güneşli ufuklar, engin denizler

AHMET HAMDI

¹¹ Ahmet Hamdi , 5 Ocak 1927 , S: 8 , s. 108

KÜÇÜK İŞLER ... BÜYÜK SÖZLER¹²

Son günlerde muhtelif vesilelerle gençlerin çok tekrar ettikleri bir cümle nazar-ı dikkatimizi celbediyor : “Biz Türkler küçük iş yapmayız.” Bu kelimeler⁶ azami derecede veciz bir lisanla söylendiği, yahut artık itiyât hâsıl olduğu için kastedilen mâna üzerinde fazla tevakkuf edilmiyor. Bu cümle ile belki de Türkler büyük işler yapar.” Ve belki de bazen yapıldığı gibi “Küçük” kelimesi “çirkin” ve “âdi” manasında kullanılmaktadır. Böyle olması ihtimâli de bize daha kuvvetli geliyor. Lakin bir kısım gençler romantik ruhludurlar. Ekseriya millî ve vatani toplanışlarda söylenen bu tarzda sözler ve yapılan hareketler öyle gençler üzerinde zannedildiğinden fazla bir teşîr icrâ edebilir. Mâmfâih bu cümlenin “Biz Türkler öyle ufak tefek işler yapmaya tenezzül etmeyiz.” Manasına alınması da mümkündür. İşte bu imkanı izâle etmek ve böyle yanlış bir telakkiye mahall bırakmak için biraz “küçük işler”den bahsetmek istiyoruz.

Hepimizin her gün yaptığımız, yapmak mecbûriyetinde olduğumuz bir alay işler var ki bunların hepsi “küçük işler” sınıfındandır : Yedi yaşındaki çocuktan itibaren her ferdi, cemîyet, bir takım işlerle mükellef tutmuştur. Mektebe gitmek, kundura boyacılığı etmek, geçinmek ve evvelki âlî bir anneyi geçindirmek için , gazete müvezziliği etmek, mektep hocalığı etmek, tarla sürmek, ekin ekmek, memurluk, askerlik, jandarmalık, mahalle bekçiliği etmek... ve ilh. Hep böyle “Küçük işler”dendir. Medeni hayatın devamı için bu küçük işlerin her gün muntazaman yapılması lazımdır.

Eski zamanlarda hâsseten mutlakiyet ve asâlet devirlerinde Garp'ta böyle işler hasîs görülür ve bu işleri yapanlara cemiyette mevkî⁷ verilmezdi. O devirlerde bile ruhen demokrak olan ve Aristo Krası'ye hiçbir vakit kıymet vermemiş olan Türk Milleti büyük küçük her işe ve iş yapana hürmet etmiştir. Lakin Garp'ta da artık fikirler değişmiştir. Gençliğinde eskicilik ettiğini, kasap çıraklığı sayesinde yaşayarak “adam” olduğunu iftiharla söyleyen büyük iş yapmış insanlar bugün orada en yüksek cemiyetlerde en muhterem mevkîlere geçebiliyorlar.

Zamane de vatan-perverliğin manası bile çok genişlemiş ve çok demokratlaşmıştır.

Yol ortasındaki taşı kaldırarak kenara koyan bir ihtiyâr kadın bu haliyle vatan-perverane bir harekette bulunmuş âddedilir. Yani adeta vatan-perverlik de ishamlı şirketlerin sermayesi gibi küçük hassalara ayrılmış ona herkesin kolaylıkla iştirâk edebilmesine imkan verilmiştir. Bugünkü iş bölümü hayati işleri hep küçük kısımlara ayırmıştır. Binaen aleyh gençlere “Biz Türkler küçük iş yapmayız.” demek doğru olmaz. Bunun yerine “Biz Türkler

¹² Avni, 27 Ocak 1927, S: 9, s. 161

küçük büyük her türlü işi yaparız ve iyi yaparız” demeliyiz. Bugün bütün dünyanın en ziyade istisfal ettiği insanlar “küçük iş” yapanlar değil, büyük iş yapmakla meşgul olduğunu zanneden işsizler ve tufeylilerdir.

Bundan başka haytta her insanın her zaman “büyük iş” yapmasına imkan yoktur. Lakin “büyük iş” yapmak fırsatı zuhur ettiği zaman bundan istifade edecekler, ancak “küçük işler” yapmak suretiyle – dünyanın en güzel inzibâtı olan- iş inzibâtını kazanmış olanlardır. Yoksa hayal ile vakit geçirenler değil. Demokrasiler de “büyük iş” yapmak mevkiine ancak derece derece yürüyen “küçük işleri” yapmak ve becermek suretiyle çıkılabilir. Bunun için gençler sadece kendilerine düşen işleri yapmalıdırlar. Çünkü hakikatte işin küçüğü büyüğü yoktur. İyisi fenası vardır. Büyük işe intizâr ile küçük işleri istihfaf edenler için mukadder olan çeşit çeşit sefaletlerden biridir ve tufeylilik bu sefaletlerin en büyüğüdür.

Yine bunun içindir ki gençlere “büyük işler” yapmak yerine “büyük sözler” söylememek telkîn edilse şüphesiz daha iyi olur. Eski devirlerin ruhiyetlerini ifade eden darb-ı mesel hikmetlerini şüpheli telakki etmek ihtiyâta muvafiktir. Lakin bazı darb-ı meseller her devirde hareket düsturu ittihaz edilebilecek kadar derin ve beşeri bir kıymeti hâizdir. “Büyük lokma ye, büyük söz söyleme” darb-ı meseli bunlardan biridir. Ecdâdımızın “büyük söz”den kastettiği mânâyı bugün pek kuvvetli surette ifade eden kelime “palavra”dır. Galiba yukarı ki darb-ı meselin ilk söylendiği zamanlar da Portekizce kelime henüz lisanımıza girmemiş olacak ki “gürültülü boş laf” makamında “büyük söz” denilmiş. İşte gençliğin asıl tahzîr edileceği budur. Gençlere “Biz Türkler küçük işler yapmalıyız.” Denilecek yerde mesela : “Biz Türkler ‘büyük sözler’ söylemeliyiz. Aynı ayrı garip tabirleri sıralamak suretiyle edebiyat yapmayı ‘ilim’ addetmeyiz. Bir araya toplanan tannân kelimelerin zengin kaffiyelerin mutlaka şiir olduğunu zannetmeyiz.. sözlerimiz varsın küçük olsun , elverir ki mânalı olsun ve mânası bizim kendi ruhumuzdan çıksın. İlerimizde böyle.. Küçük olsun ,lakin kaide ve kıymetli olsun.. Böyle yaparsak hem kendimizi hem de işlerimizi büyütmüş oluruz. Sonra günün birinde hatta farkında bile olmadan öyle ‘büyük işler’ yaparız ki dünyayı kendimize hayran ederiz ve asıl en iyisi o yaptığımız ve alemin hayran olduğu işi kendi faaliyet mikyasımızla küçük göreceğimiz için alkışlardan şaşırılmaz, ‘akl-ı sefîmimizi gâip etmez ve işlerimizde devam ederiz. Çünkü unutmamalıyız ki dünyanın ‘en büyük işi’ bile onu yapanın kudretine nisbetle bir ‘küçük iş’ten ibrettir.”denilseydi veciz bir söz söylenmiş olmazdı. Ama galiba daha kâideli bir iş yapılmış olurdu.

SENBOLİZM¹³

On dokuzuncu ‘asrın ikinci nısfının sonlarına doğru – İngiltere’de Almanya’da, Fransa’da , Belçika’da – yetişen bir kısım şairlerin mesleklerine telakki tarzlarına verilen bu ‘unvan,”Klasisizm” gibi “romantizm” gibi ‘azimetli, şümüllü, zengin bir devri ifade etmez. Fakat pek ince, pek hülyalı pek lirik bir şiir nevinin hatırlatır. “Makes Nurdav” gibi filozof edipler “Teodol Rıbev” gibi üstad ruhiyatçılar bu tarzın izahıyla dikkatlice meşgul olmuşlardır. Bizim edebiyatımızda “Fecr-i Âti” gençleri arasında “Senbolizm”e en yakın nümûneleri “Göl Saatleri” ve “Piyale” şairi Ahmet Haşim Bey vermiş ve hemen onun şahıs ve eserlerine munhasır kalmıştır. Zaten bedîi temayülü pek hülyavî ve lirik olan Haşim pek ilhâmlarının o renklerini Fransız senbolistlerinden alıyordu. Arkadaşları arasında o şairlerin ince ve mühim duygularını his ve temsil edenlere tesadüf edemedik. Onlar sadece Haşim Bey’i taklit ettiler.

Biz bu makalemizle “Senbolizm”in mahiyetini psikolojinin bir noktadan îzâh etmek istiyoruz. Çünkü matbûât alemimizde şimdiye kadar böyle bir îzâh tarzını görmedik.

“Senbolizm”in iddiâsı şudur: Madem ki şiir, gönülde yaşayan heyecanlardan ibarettir. Bu heyecanlar “târîf” ve “tasvîr” edilemez. Ancak “telkîn” olunabilir. Senbolistlerin kanâatine göre musiki ile şiir arasında hemen hemen fark yoktur. Her iki safiatın vazifesini eşya ile kendi ruhumuz arasındaki “Les secretes affinites= Gizli Sıhriyet”i ifade edebilmektir. Kâinat iki alemden müteşekkildir. Biri “Monde phisiwue= Maddi dünya “ ki karşımızda duruyor.: Gök, yer, deniz, kirli ağaçlar... Öteki “Monde moral = Manevi dünya” ki benliğimizden , ruhumuzdan , ruhumuzun bin bir türlü tahassüslerinden ibarettir. Bu iki dünya arasındaki “Gizli sıhriyet”i ne eski “klasikler”in “estetik”lerine esas olan “İdees=Fikirler” ne “romantikler”in heyecanlarına kalıp ittihâz ettikleri “İmages = Hayaller” ifade edebilir. Hatta “Realist” lerin ve “Realizm”in şiir debir tecfisi demek olan “Parnasyon” tarzının “tarif ve tasvir usulü de kafi gelmez. Fakat ruhta doğan heyecanların “vasıtasız tebliği” mümkün müdür? O halde ne yapmalı! İşte mesele bu noktaya dayanınca “senbolizm” nazariyatçıları demişlerdir ki mesela maviye mavi demek yahut maviyi tarif etmek neye yarar. O rengin ruhta hâsıl ettiği teshîrleri göstermelidir. Leylak bir çiçektir. Adım söylemekle, yahut tesvîr etmeye çalışmakla şiir yazmış olmaz. Leylakın bizde uyandırdığı tahassüs telkin etmelidir. Bu da ancak “Maddi dünya” ile “Manevi dünya” arasındaki “Correspondance, Mirasle”ye delalet edecek yegane bir vasıta olan “Symbol, senbol =Timsal”lerle temin edilebilir. Bahs bu noktayı bulunca bir istitrât yapmak lüzumunu hissediyorum .”Senbol”ün bu şairlerce kabul

¹³ Ali Canip , 27 Ocak 1927 , S: 9 , ss. 163-164

edilmiş hususi ve pek ince mânâsından büsbütün ayrı, umumi ve alelade bir manası vardır. Mesela Tevfik Fikret merhûm bu ‘umûmi ve ‘alefâde mana ile “Senbolik” bazı şiirler yazmıştır. “Kahkaha-i yeş” gibi “Öksüzlüğüm” gibi “Rebab-ı Şikeste” sahibi bu manzumelerinin her birinden iki mana kastetmiştir. Biri şiirlerin zâhiren gösterdiği manzaralar” öteki “Kahkaha-i Yeş”te “Vatan-perverane Teşebbüsler” , “Öksüzlüğüm” ve “Girit Faciası”dır. Bu tarzdaki yazıların Garp senbolizmi ile hiçbir ‘alakası yoktur. “Senbolizm”i anlatmak için içlerinden yalnız bir adamı ve o bir adamında birkaç şiirini hatırlamak kafidir. .. Çünkü hepsi birbirine pek benzerler. İşte mesleğin mefkûresine en çok yaklaşanlardan Belçikalı Jorj Rudenbah “Lamba”lar diye on üç “Pencere Camlarında Akşam” diye on yedi, “Gözleride Seyahat” diye yirmi, “Sükut” diye yirmi beş – hem de seri halinde – şiir yazmıştır. Bu basit mevzûlar için yığın yığın yazılmış şiirlerde bahsedilen lambalar, pencere camları, gözler, sükut hangileridir? Bu sualimiz cevabı yoktur. Çünkü bunlardan hiç biri ‘ünvanlarında gösterilen mevzûları târîf ve tayîn etmez. Yalnız okuduğunuz zaman tatlı, marazi bir hülya içinde pek nadîde bir çok müphem duyguların süze telkîn edildiğini anlarsınız. Hatta “Anlarsınız” demek bile doğru değildir. Anlar gibi olursunuz. Meçhûl, birbirine girift bir takım rüya parçalarının , gözlerinizle mi görüyorsunuz, kulaklarınızla mı işitiyorsunuz, pek farkına varmadığımız âkslerini ruhumuzda canlanmış bulursunuz. Demek oluyor ki o lambalar, o pencere camları, o gözler , o sükutlar birer senbolden, birer timsalden ibarettir. Şair sizi muayyen hiçbir lambayla, hiçbir pencere camıyla , hiçbir gözle, hiçbir sükutla meşgul etmiyor. Onların delaletiyle , hasta, zarîf ma’l-hülyâî gönlünün elemelerini telkîn ediyor. İşte Garp’ın senbolizmi, her meşgul olduğu mevzû gibi “Senboliz”de pek aykırı bakan “Maks Nurdav”un biraz haklı olarak dediği gibi bu vuzûhtan âzade, hülyavî şiirlerin karşısında herkes bir şey anladığını zanneder. Fakat anladığı yalnız kendi seciyesine, hayati vaziyetine, terbiye ve tahsilinin derecesine göre sırf kendi ruhunda uyanan hususi duygularından ibarettir.

Muallim Rîbev “Senbolizm”i “Des sentiments pssychologie = Hislerin ruhiyatı” ‘ünvanlı pek mühim bir eserinin “L’abstraction des emotions O Hayllerin Tecridi” bahsinde tettebbu’ emiştir. Çünkü yukarıda izah ettiğimiz üzere bir mesleğe mensûp şairlerin manzumelerinde heyecanlar bir zaman ve bir mekan içinde “tahayyüz” etmez. Tamamı tamamına “mücerret”tir. Vâkıfâ “Senbolist” bir şiirin içinde bazı hadiselerden bahsedilir. Fakat bunlar hangi memlekette, hangi devirde kimler tarafından yapılıyor. Belki değildir. Bakarsınız şair bir ormanı yahut bir şehri gösteriyor. Fakat bu hiçbir muayyen orman ve muayyen bir şehir değildir. Sadece birer “Senbol”den ibarettir. Bu “senbol”ler ara sıra “il” , “elle” gibi zamirlerde olabilir. O “adam” o “kadın” kimdir. Bunu ne şair söyler, ne siz tahmin

edebilirsiniz. İşte bunu içindir ki “Senbolist”lerin manzumeleri tatlı bir “ilham” çeşni verir. Mesela Ahmet Haşim Bey’in “Piyale”sinde tesadüf edilen :

Nasıl istersen öyle dinle ,bakın!
Dalların zirvesindeyiz ancak,
Yarı yoldan ziyâde yerden uzak
Yarı yoldan ziyâde mâha yakın

Şiiri bu mesleğin “estetik”inden haber-dar olanlar için yadırganacak bir şey değildir. Nitekim aynı eserin mensûr mukaddemesi de “senbolik” şiire müteallik ve münhasır olması haysiyetiyle pek doğrudur.

“Senbolizm” iddiâsında muvaffak olmuş ve gayesini bulmuş mudur? Bu mufarızda söylenecek en münessifâne söz “Ribev” in bulmamışsa da aramıştır.” fikridir. Yalnız hemen her “Senbolist” şair aynı şeyleri : hüznü akşamları, abajurlu lambaları, sakın ve kimsesiz kızları , bitmez tükenmez sükûtu ve ve bunlar dolayısıyla meçhul kederleri, usançları terennüm ettiği için bu marazilik “akse’l-âmel”den hâli kalmamıştır. Beşerin bedfi , vicdani her noktadan mahdûd bir edebî mektep içinde mahbûs kalmağa müsâit değildir. Klasiklerin mutaassıp kâidecilikleri nasıl pervâsız bir “Romantizm”in infilâkına sebep olmuşsa , romantiklerin çöşkun, hudûtsuz tahayyülleri nasıl itinâ-kâr ve tasvîrci bir “Realism”i mâydana çıkarmışsa “Senbolizm”in de bütün şiir ihtiyâcını tahmîn edemeyeceği derkardı. Senbolizm’in istihlâf ettiği “Parnasyon” mesleği bir mânaya göre şiiri sarfat haline sokmuştu: Parnasyonların “estetiklerinde kelimecilik ve şekil mükemmeliyeti esastı. İçlerinde yetişen “eredya” gibi üstâtların manzûmeleri mâhir bir kuyumcu elinden çıkmış bir mücevher kadar parlak ve turaşideydi. Senbolistler vâkıâ bunun “aksine olarak kelimecilikten şekil mükemmeliyetinden kaçındılar. Lisanî bünyenin îcâbına, hatta vezin ve kafiyenin mütâd şartlarına riâyet etmediler Fakat onlarda şiiri başka şekilde bir sarfat haline koymuş olmadılar. Meçhûl fakat mutarrit ve elemli hülyalar sanatı ... Şiir bu suretle hürriyetten ve samimiyetten gâipetmiş oluyordu. İşte bunu gören şairlerden “Fernan Grog” nam yirmi dört sene evvel “Figara”da neşrettiği bir makaleyle bir zamanlar kendisinde mensûp olduğu mektebe karşı şiddetli bir hücumda bulundu. Dedi ki : “Parnosyanlar gibib senbolistlerin de çok defa ihmal ettikleri şey ‘L’humanite = İnsanlık’tı. Onlar yalnız sarfâtkar olamk istediler ve öyle oldular. Düşünmediler ki bizi sarfâtkârın ruhunda ‘alâkadar eden şey onun insan oluşudur. Çünkü şairle bizim aramızdaki yegâne müşterek mikyâs insanlıktır. Biz pek vicdanlı, pek samimi, pek geniş bir sanat canlı bir sanat tasavvur ediyoruz. Onu bir kelime hülâsâ edebilir. İnsanî sanat!..

Biz bir şiir istiyoruz ki insanı anlatsın ve sade tahassüsleriyle değil, fikirleriyle ve duygularıyla ... Her devrin bütün büyük şairleri, sanâtkâr oldukları kadar aynı zamanda insandılar: Yani baba, oğul , aşık, vatandaş, filozof, münekkit. Onların şiirlerini vücûda getiren kendi husûsi hayatlarıydı. [Güzellik için güzellik]'i esâs alarak kabul eder.b Parnasyon mektebinden [Hülya için güzellik]iddiasında bulunan senbolist mektebinden sonra [Hayat için güzellik] 'i müdafâa eden mektebin teşkîli zamanı gelmiştir. .. Biz senboli kaldırmıyoruz Fakat o vâzih olmalı.Karanlık bir senbol, anahtarı olmayan güzel bir çekmece dir. Senbolistlerden çok evvel gelen “Alfred Voyniy” de de senbol vardır. Fakat anlaşılır. ...”

“Fernan Grog” uzun makalesinin sonunda her şairin hür ve serbest bütün ruhunu – yani sade hülyalarını değil- fikirlerini , ihtirâslarını, duygularını bütün samimiyetle terennüm etmesi iktizâ ettiğini söyleyerek sözlerine “insan olalım” diye nihayet veriyor. Bu mesleğin tarihçesine gelince :

İngiltere on dokuzuncu ‘asrın ikinci nısfında meydana çıkan “preraphaeliste Pireragaelist” ünvanlı bedîyâtçılar güzelliği hakîkatin bâriz ifadesinden kaçınmakta, hülya ve ibhâm içinde aramakta bulmuşlardı. Almanya’da da “Vagnerienne La Musiwue = Wagner – kârî Musiki”nin revaç buluşu senbolist mesleğinin teessüsüne mühim bir ‘âmîl olmuştu. Fransa’da bu tarz muayyen bir meslek olmadan evvel yetişen “Alfred Duveyniy” ve “Jarel Budler” gibi şairlerin manzûmeleriyle beraber bilhassa “ Stefan Malarme”nin mülâhaza ve iddiâları nevîn “Moda” hükmünü almasına bâis oldu. “Stefan Malarme” yüksek bir şair değildi. Otuz sene İngilizce hocalığıyla meşgûl olmuş bir adamdı. Bu sebeple İngiliz şairlerin “ Pireragaelist.” ten nasıl müteessir olduklarını biliyordu. O zaman Fransız şiirine “Parnasyon” tarzı hakimdi. Hep plastik, ‘uzli manzumeler yazıyordu. İşte “Malarme” tenkidi mülâhazalarıyla yeni başlayacak senbolist nevîn inkişâfını propaganda propaganda etmiş oldu. Hülâsâ o bir “Theoricien nazariyatçı” sıfatıyla – kendi pek liyâkatli bir şair olmadı halde – liyâkatli şairleri yetiştirmiş oldu. Yine o seneler zarfında “Pol Verlen” parnasyonlarının arasından sıyrılmış pek çok emsâlsiz ve heyecanlı şiirler yazmaya başlamıştı. Yeni Fransa nesli onu “Prince des poetes, Sultanü’ş-Şuara” itibar etti. Fakat sözün doğrusu “ Pelisye”nin dediği gibi o ne prenstir, ne bir mesleğin reîsidir. Bu mükemmel , fakat kendi selîkasından başka bir şey tanımayan serseri şair beşeriyete hülya ile esrar ile dolu ruhun binbir fâni sanfîmiyetini terennüm eden tek derûnî şiirler bırakmıştır. İşte Fransız senbolistleri bu şiirlerden çok şey aldılar. Hülâsâ, senbolislerin ince, zarif, hülyavî şairler olduğuna şüphe yoktur. Fakat “Senbolizm” şiir için yegâne bir tarz , bir mektep olamaz. Beşeriyet zaman zaman her şeyden hoşlanıyor ve her şeyden bıkmıyor, ruhi hayatımız mütevâli

bir “ amel” ve “akse'l-âmel”den ibârettir. Esasen ne kadar .dil-garîp ne kadar hâzip olrsa olsun , bir mektebe bađlı kalmak şiir ve san'at aleminde pek tehlikelidir. Çünkü san'atta mektep şahsiyetin mezârıdır. Hele insanlığın koskoca ve pek muharrîp bir harpten bir çok zelzelelerle hicranlarla çıktığı, yeni ideâller , yeni kıymetler yaratmak için bocaladığı bir zamanda , narin, rüyalı, müphem , bilhassa marazi bir tarzın muhayyileleri ve zevkleri tatmîn edebilmesine imkan yoktur.

ALİ CANİP



SANĀT BANA DER Kİ¹⁴

-Ali Canib'e -

Bilmeli ki o ne gülen , ne ađlayan demektir;
Hakikaten büyük Őair bir ađlayan demektir.

Dođular'ı Batılar'dan onun sesi setirir
Nehirlerin en coŐkunu yine onun vecdidir

Zannetme ki sade Őarap, sade lale demektir
Hakikaten büyük sařfat bir Őale demektir

Topal gönül ona varmaz, hatta yanıp kudursa
Sen Őimdiden topla hemen mermerini alçını
ıkamazsın tepesine ruhun eđer bodursa
Çünkü yoktur kayaların ondan daha yalçını!

Dklemez o yaylaya hiçbir bulut gölgesi
Sonsuzluđun st tarafı, iŐte Őiirin lkesi

Ne ayıp ki birinizin hiçbir zaman o yere
Deđil varmak, yaklaŐmamıŐ bile hatta tasası
Çünkü orda bir kanun var o da aŐkın yasası!
Sizse ancak boyasınız, dzgnsnz cihanda
OlmuŐ bütün hayaliniz bir orospu masası

FAZIL AHMET

¹⁴ Fazıl Ahmet , 27 Ocak 1927 , S: 9 , s. 163

O GÜZEL YAZARA BİR MERSİYE¹⁵

Ufukta bir hazîn rüzgar esimi
 Sonra hiç dinmeyen dinmeyen bir yağmur bir siz
 O sevimli yazın mersiyesi mi
 Nedir bu gönlümü harap eden his?

Ne çeşme başında koy kızları var
 Karanlık bir mezar gibiormanlar
 Kızların kalmamış eski neşesi.

Muttasıl inliyor ormanda düşen
 Sonbahar kurbanı kurumuş dallar
 Ne bir bağ varartık, ne de bir gülşen
 Uçuyor dumanlı gökte kartallar

O güzel yamaçlar büsbütün ıssız
 Her yerde ölümün gamlı ahengi...
 Hayattan usanmış bir veremli kız
 Gibi soldu gitti güneşin rengi

O hasta bahar mı böyle öksüren,
 Bu ses hangi dulun yanık sesidir?
 Vaktiyle neşeli bir hayat süren
 Yapraklar baharın cenazesidir

O coşan bulutlar bile kapkara
 Şimdiden başlamış o müthiş ayaz
 Tabiat dalıyor karanlıklara
 Elveda, elveda ey sevgili yaz

¹⁵ Emin Recep, 27 Ocak 1927 , S: 9, s. 168

Ufukta bir hazin rüzgar esimi
Sonra hiç dinmeyen dinmeyen bir yağmur bir siz
O sevimli yazın mersiyesi mi
Nedir bu gönlümü harap eden his?

“Rodop”

EMİN RECEP



BİR TENKİT MÜNASEBETİYLE¹⁶

İçtiḥād mecmû'ası son nüshalarının birinde "Hayat"tan bahsedenler mecmû'aya giren bazı şiiirlerden şikayet ediyor. "Hayat, ruhlarda yüksek, millî , insanî saika ve şaikâları ihyâ ve ibdâ' edecek terennümler versin" diyor. Bu mülâhaza bence mecmû'amıza hitâp etmekten ziyade son devir edebî hayatımızdan bir şikayettir. Herkes gibi içtiḥâda da bu hususta hak vermek lazımdır. Yeni hayatın beklediği , özlediği eserleri bulamıyoruz. Yüksek bir kudretten doğan yeni hayat, şairlerimizin ruhunda kâfi bir ihtizâz tevliit etmedi. En derin en millî duygularımızı en insanî tahassüsleri terennüm eyleyen henüz şüürlü olmayan mefkûrelerimizi tenvir eden yazılar göremiyoruz. Millî hayatımızın, hatta insaniyet, istikbâl denilen karanlık içinde yeni bir hayat bulmak için çabalayıp dururken şairlerimizden bunun hiçbir ifikâsım göremiyoruz. Terennüm eyledikleri sadece hicrandır. Beşerî tahassüs yalnız hicranlardan mı ibarettir? Tabiâtı mefkûresine râmeden büyük bir irade, kasırga halinde koca bir cemiyetin 'asırlık kanâatlerini yıkan büyük bir inkılâp yaşamak 'azminin yarattığı yüksek eserlerin hiç biri genç ediplerimizin muhayyelelerine teşîr yapamıyor. Etrafa bir kere bakınız: Ne insanî ne demli hakikatlerle temas edersiniz. Bir tarafta babasının telkînleriyle elde edilmiş ifikâtların hiçbir esâsa müstenet olmadığını gören bir gencin iztirâpları var. Onun yeni kıymetler bulmak için çabalamaları , tereddütleri var, öteki tarafta bir köylünün şimdiye kadar ezildiği kanâatlerden kurtulmak için derûnî mücadelesini, kendi kendini tekziip için çabalamasını görürsünüz. Bundan on beş sene evveline kadar hareketsizlikle şikâyet edilen Türk cemiyeti adeta 'azim bir zelzelenin teşîriyle mâzîsinden sıyrılmış, yeni bir hayata koşuyor. Yüksekten gelen bir sada, eskiden özlediği cennetin âhirette değil, dünya da olduğunu , ona erişmek için irâdenin ve mefkûrenin kudretine ve yaratıcılığına inanmak lazım geldiğini haykırıyor. Ne için genç şairlerimiz bunları duymuyor?

Bütün bu hareketler (Hayat) denilen kudretin tecellisidir. Bu kudret iztirâp içinde neşe, meçhûller karşısında mefkûre yaratır. Şiiirlerimizde ne bu hayatı neşenin izine ne de bizi sürükleyip götüren bir mefkûreye tesadüf ediyorsunuz.

Samîmi olarak hakîki hayata baktığımız zaman hicrânlar kadar arayışlarda görürsünüz. Sevdiğinizin vuslatından mahrûm olmanın acısı ondan ayrılmanın ezâsı yanında hatta ondan çok fazla bir bātını kudretin bizi mütemâdiyeni yeni bir sevgiye, yeni bir emele doğru sürüklemesi de var. Bu arayışta bu irâdedeki tatlılık niye şairlerimizin muhayyilesini harekete getirmesin?

¹⁶ Mehmet EMİN, 28 Nisan 1927 , S: 22 , ss. 421-422

Iztrābıyla, ezāsiyla tabi'at belki acıdır, fakat bir ker de insan irādesine, heyet-i 'umūmiyesiyle hayata bakınız. Yaşamayı istemek garīzesine kendinizi bırakınız. Alemin bin bir neşe ve zevk veren hadiseleri bilhāssa insanların ibdāları ne kadar kuvvetli ve ne kadar güzeldir. Ālemin bu güzel bu yüksek eserleri niçin şairlerin terennümlerine esas olamıyor? Daima gelip geçici hicranları terennüm edenler mütemadiyen yeni isteklere, yeni neşelere, yeni ibdā'lara bizi sevkeden hayati kudretin güzelliği yüksekliği karşısında niye lâ-kayd kalıyorlar?

“Edebiyat-ı Cedīde” Fikret'iyle eski devrin en güzel tablosunu “Sis” i yarattı. Bu lâ-yemût bir inkılâp oldu. Türk hayatı baştan aşağı deġiştı. Sis kalktı. Herkes yeni bir “Güneş”e doğru gidiyor. Bir de bu günün şiirlerini okuyunuz. Zannedersiniz ki bundan şairlerin haberi yok.

Büyük bir inkılâp geçiren Türk milleti hedefini aydınlatan en insani, en millî duyguları tattıran eserler arıyor. Hayat zatan bu eserleri sahifelerinde okutmak emeliyle çıktı. Ne yapalım ki içtihat gibi bizde onu arıyor, fakat ekseriyetle bulamıyoruz ve bundan acı duyuyoruz. Fakat kuvvetle ümit ediyoruz ki yakında bu âkîm zaman geçecek, hayat bağlarımız sağlamlaştıracak, marazi tahassüsleri deġil, asıl hakikatleri doyuracak eserler göreceğiz.

Bunun için bize düşen vazife, mümkün mertebe bu ikâmetin sebebini aramak, yetişecek büyük şairler için zemin hazırlamaktır.

Edebî hayatımızdaki bu zââfin sebeplerini iki noktada aramak lazımdır. Biri içtimaî sebeplerdir ki bunu evvelce bir vesile ile “Vakit” gazetesine yazmıştım. Diġer bir zaman aynı noktaya 'avdet edeceğim. İkinci sebep genç ediplerimizin ferdi noksanlarıdır. Şairlik şüphe yok ki bir istidât alelade fertler için çok az şuurulu olan (Hakikat)leri aydınlatacak kudret ister. Fakat aynı zamanda şairin zevkinin , muhayyilesinin terbiye edilmiş olmasına da ihtiyâç vardır. Bunun için bir 'irfân-ı zarûridir. Ali Canip Bey arkadaşımız. (Hayat)ta bu noktaya gayet kuvvetle temas etmiş ve 'irfân kıtlığının edebî hayatımızda tevliit ettiği ve edeceği ikameti göstermiştir. Bizi hayat sahneleriyle temas ettirecek edebî terbiye almadıkça ve bunu ifade için lazım kültür olmadıkça hakîki şair ve edip yetişmez. Yazık ki (Şair olmak için ilme ihtiyâç yoktur) sözü (Birkaç mısra yazan adam için okumayı bırakmak lazımdır) şeklinde telakkî edilmiştir. Şair mâ- vakâf parçalayacak vechle ilim zihniyetine sahip olmaz.. O bil-âkis eşyayı, mâ-vakâf tam olarak görür. Ancak bu görüş için bir kültür , bir 'irfân zaruridir. Mae't-teessüf şairlik isti'dâdında olan gençlerimiz pek çoğunda bu 'irfân yoksulluğu derhal göze çarpıyor. Böyle olduğu için ne kendisini ve ne de etrafını görmüyor, duyamıyor,

duydularını da diğerlerine duyurabilecek hayaller (imge) bulamıyor. Gençlerimiz Türkçe'ye sahip olmaktan başka büyük,  alem- um l ediplerin eserleriyle dimađlarını terbiye etmedik e o eserlerden zevk alacak  irf na m lik olmadık a yeni ibd -k r eserler yartamazlar. San tk r olduđunu k r k r ne kabul ettikten sonra etrafını dinleyemeyenlerin hatta kendine n fuz edemeyenlerin  tisinden hi bir Őey beklenemez. Bizim yapabileceđimiz sadece gen  istid tlara bu  irfan  l zumunu telk n etmek, onları alem- um l eserlerle temasa getirmektir. Őahs  noksan kalkar ve i tima i muhitte m sair olursa hi  Ő phe yok ki beklediđimiz edebi dehalar kuvvetle yetiŐir.

MEHMET EMİN



SON MÜNKAŞALAR SEBEBİYLE ¹⁷

“Şark” ile “Garp” daha doğrusu “Kurûn-ı Vüsta” ile “Yirminci Âsır” arasındaki farkın her şeyden evvel bir “zihniyet” bir “usûl” farkı olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye Avrupa medeniyeti dairesine girmek için her şeyden evvel “ilim” sahasında Kurûn-ı vüsta bakıyyelerinden “İskolastik”ten kurtulmak ve bugünkü Garp ilim usûllerini layıkıyla benimsemek mecburiyetindedir. Bunun îkâsı , her şeyden evvel , yeni ilim müesseselerimizin ruh ve zühniyet itibariyle eski medrese teşfirinden kurtulmalarına, mutlaka “Yeni usûl”leri alıp benimsemelerine ve onları bizzât tetbîke kudret kazanmalarına vâ-bestedir. İşte Darü'l-Fünûn'umuzun Hukuk Fakültesi'nde “Tarih-i Hukuk” namı altında okutulan “Arabiye”leri şiddetli bir şekilde tenkide kalkışmamız, Darü'l- Fünun gibi “müstakbel nesle Avrupaî ilim zihniyetini ve usûlünü telkin vazifesiyle mükellef bir müessesede Kurûn-ı vüstanın ve “İskolastik”in hâlâ- hem de en bozuk bir şekilde – yaşadığını gördüğümüz içindi.

Memlekette “Milliyet” cereyanı kuvvetlendikten sonra “Türkiyât” sahasında çalışmak merakı tabiîtiyle attı. Bu çalışmaların bir kısmı, aẗami nisbetle Avrupa usûllerine sâdik kalmaya ve samimiyet ve tevazû'dan ayrılmaya gayret ettiler. Kurûn-ı vüsta anânelerine bağlı olan diğer kısım ise bugünkü tarihi ve lisanî tetkîkâtın usûllerini ve neticelerini hiçe sayarak amiyâne iştiyâklarla yeni yeni keşfiyâta kalktılar ve ilan ve idgamlarla bütün dünyayı Türk yaptılar. Arkeoloji ve filoloji sahalarda en ibdaî malumâta bî-gane olan bu adamları, Darü'l-Fünûn haricinde kalktıkça gençlik için o nisbetle muzır olamazlardı ve memleketin ilmi cinsiyetini medeniyet dünyasına karşı küçültemezdi. Lakin “Tarih-i Hukuk” müderrisi ile , bu Kurûn-ı Vüstaî âlâmeliğin, îlâl ve idgamlara müstenit keşfiyâtçılığın Darü'l-Fünunâ da girdiğini gördük: Günün birinde akvâm-ı kadîmenin tarihinden , lisanlarından tamamiyle bî-haber bir insan Hukuk Fakültesi'nin bir kürsüsü üzerinde dünyanın bütün alemlerini techîl etti.

İlmi mesâiyle iştigâl etmemiş olanlar arasında belki kendi kendisine şu suali soracaklar bulunur: [“Tarih-i Hukuk” müderrisi olan zât, medeniyet-i kadîmenin Türkler tarafından kurulduğunu ispat edemez mi? Elbette onun da kendisine göre delilleri vardır. Sonra bu bir hakikat-i tarihiye olmasa bile, şimdilik bir faraziye gibi telakki olunamaz mı? Müehhiren teyît etmeyen hatta yanlışını sâbit olan faraziyeler yok mudur? Böyle bir hal neden İstanbul Darü'l-Fünûn'u için mü'cip-hacelet olsun?] İşte bu makalemizde bu türlü düşüncelere cevap vermek istiyoruz.

¹⁷Mehmet Fuat Köprülü , 28 Nisan 1927, S 22, s. 422

Bu günkü marifet şubeleri fevkalade genişlemiş muhtelif ihtisâslara ayrılmıştır. Sonra bu şubelerden her birinin kendisine göre teessüs ve tekerrür etmiş usul ve kaideleri, bugüne kadar elde edilmiş neticeleri vatdır. Bu ilim şubelerinden her hangi birinde ihtisâs kazanmak isteyen bir adam, her şeyden evvel o usûl ve kâideleri, o neticeleri öğrenir, kendi şubesiyle ‘alakâdar sair sahalarda da bilfiil çalışır. Mesela eski medeniyetin mâhiyetini bir münhasır sıfatıyla öğrenmek isteyen bir adam, her şeyden evvel akvâm-ı kâdimenin lisanlarını, tarihlerini sırasıyla tetkîke, tetkîk usûllerini lâyıkıyla öğrenerek bilfiil meâaide bulunmaya mecbûruz. Ancak bu uzun mesâiden sonra der ki mütetebbu’ , sa’yı ve kabiliyeti nisbetinde “Oriijinal” eserler vücuda getirebilir ve bunlar o ilmin eski ve tanınmış ‘âlimleri tarafından takdîr olunduktan sonra der ki o mütetebbu’un o vadide “faraziye” serdetmeye hakkı olabilir. Demek oluyor ki her hengî bir marifet şubesinde kifâyet-i ‘ilmiyesi erbâbınca kabul edilmiş olmak şarttır. Muasır ‘ilimde “tahkîk” yolu işte budur. Esasen en büyük mütehassısların “İhtisâs Sahası” da daima mahdûttur. Kendi sahasında “Muhakkak” olan bir âlem sahasının haricinde “mukallet”tir. Yani, başka mütehassısların eskârını kabûle mecbûrdur. Eğer “Tarih-i Hukuk” müderrisi olan zât, tarih-i kadîmin her hangi bir şubesinde en ufak, en ehemmiyetsiz bir faraziye serdedebilecek kadar hâiz ihtisâs olsaydı, yahut “lisaniyet “sahasında hâiz vukûf olduğunu şimdiye kadar mütehassıslarına teslim ettirseydi., o zaman vaziyet başka olurdu. Halbuki – evvelki makalemizde gösterdiğimiz gibi- tesadüfen okuduğu üç-beş kitaptan karışık, eskimiş mâlûmât edinen “Türkiyât” sahasında hiç vukûfu olmayan, Asya, tarih ve coğrafyası hakkında – Zeki Velidi Bey’in âhiren “Vakit”te neşrettiği makalelerinden sarâhaten anlaşıldığı vechle – roman mâhiyetinde eserlere ve şifahî rivâyetlere istinât eden ve bilhassa bugünkü “ilmi usûllere” tamamiyle bî-gâne bulunan bir adam kalkıyor, filoloji, tarih usûllerine tamamen mugâyır çocukça istikâklar ve istidlâllerle tetkîkât-ı ilmiyenin bugünkü neticelerine taban tabana zıt hükümler çıkardığını iddiâ ve bunu büyük bir keşif olarak ‘ilân edebiliyor. Bunun “ilim”le, “faraziye”yle, “usûl”le hiçbir ‘alakası yoktur. Bu zatın takip ettiği yol tamamiyle “Kurûn-ı Vüsta’î” bir yoldur. Tarih, coğrafya, zooloji, arkeoloji ve filoloji mütehassıslarından mürekkep olarak Darü'l- Fünun tarafından teşkilini talep ettiğim heyet, ka’tiyle kâniyim ki “Tarih-i Hukuk” müderrisi tarafından ileri sürülen şeylerin hiçbir zaman “ilmi bir faraziye” mahiyetinde bile olamayacağını teyit edecektir. Esasen böyle bir heyet teşkili talep etmeğim, “Tarih-i Hukuk” müderrisinin iddiâlarına “ciddiyet” isnât ettiğimden menbaât değil, sadece hâiz olduğu mederris sıfatından mütevellittir. Darü'l- Fünun haricinde olsaydı bu cins şeylere karşı gülmekle iktifâ edebilirdik. Halbuki şimdi Darü'l-Fünun’dan “Kurûn-ı Vüsta’î zihniyet”i kaldırmak ve ‘asri

ilim usullerini ikāme etmek meselesi gibi ağır ve mesuliyetli bir mesele müvâcehesinde bulunuyoruz.

KÖPRÜLÜ-ZADE MEHMET FUAT

İstanbul Darü'l-Fünûn'unda "Türk Edebiyatı Tarihi" müderrisi

NEY¹⁸

"Şenîdem nâle-i cân-sûz neydâ
Ki bi-vakt nedîdem hiç şeydâ"

HAFİZ

Bir alev gibi sarar ruhumu yanık sesin
Erir kirpiklerimde toplanan sıcak yaşlar
Boşluğa bir uhrevi hava yayar nefesin
Her nalende kalbimin vuruşları yavaşlar

Ne aşına sesin var gönlüme ey kırık ney?

Hasta göğsünden taşan nedir bu hıçkırık ney?

Çırpınma hırçın hırçın , titrersin, titretirsin
Yorulursun sonradan hazinleşir nağmeler
Bu vecd ile beni de kendine benzetirsin
Hüsrânlarım ah eder, hicranlarım inilder

Ne aşına sesin var gönlüme ey kırık ney?

Hasta göğsünden taşan nedir bu hıçkırık ney?

Seni dinlerken fikrim dalar ben bir hayale
Kendimden geçerim ben, haykırır, dersin "Uyan!"
Bu sihirli kudretin imkan verir muhale
Hilkatin esrarını sanatındır ağlayan

Ne aşına sesin var gönlüme ey kırık ney?

Hasta göğsünden taşan nedir bu hıçkırık ney?

HASAN ALİ

¹⁸ Hasan Ali , 28 Nisan 1927, S: 22, s. 425

TÜRKÇÜLÜK TARİHİNE DAİR ¹⁹

Bazı Notlar

“Milli Tettebbü”lar mecmûasının ilk nüshasında “Âşık Edebiyatı”nın menşei ve tekâmülünden bahsederken “Türk” kelimesinin eski şair ve müellifler tarafından nasıl ve ne mânada kullanıldığını uzun misâllerle îzâha çalışmışım. Müehhiren de “Milli edebiyatın Mübeşşirleri” ünvanıyla neşrettiğim diğer küçük bir makale [Bugünkü Edebiyat, s. 77-81] bu cereyânın mâzideki köklerini araştırarak H. 10. asır lairlerinden “Muharremi”nin “Basît-name” ünvanıyla “Elfâz u Teşbihât u Temsîlâtı Terakki” ve Arapça ile Acemce'den arı şiirler yazdığını söylemiş ve “Müstatrif ve Mütercimi Es'ad Efendi” nin milli edebiyat hakkında bazı şâyân-ı dikkat mülâhazalarını nakletmişim. “Türkçülük Tarihi”nin tenevvürü için hususi bir ehemmiyeti olan bu meseleler hakkında, son zamanlarada elime geçen bazı mühim vesikaları da ortaya koymak isterim.

İstanbul'un fetholunduğu scnc yani 857'de yazılmış olan “Tacü'l-Edecp” ünvanlı Türkçe bir adâp kitabının sonunda muhtelif kavimlerin psikolojisi hakkında bazı mütala'âta tesadüf olunuyor: Mesela müellif Araplardan bahsederken “Bunlarda ülfet ve muhabbet ve muhaleset mülâhaza etme” diyor. Acemlerden bahsederken de “ve dahi Acem tâifesi akrep tab' olur, bunlardan şefkat ve merhamet ve muvâfakat umma” mütala'asını yürütüyor. Kürtler hakkında “Ve dahi Kürt tâifesi deve gibi kindar olur.” Fikrindedir. Galiba henüz Timur istilâsının silinmemiş olduğu için olacak ki “Tatar”lar hakkında şu sözleri söylüyor: “Ve dahi Tatar tâifesi enduk gibi olurlar. Bunlardan temizleri olmaz. Zira gah çife yer enduk, gah ot otlar. Bunlardan diyânet vesalâhiyet umma” Müellif yalnız Tatar'ı değil “Türk” ile “Türkmen” i de birbirinden ayırıyor ve her ikisi hakkında ayrı ayrı mütala'alar yürütüyor. “Ve dahi Türkmen tâifesi gerek Grek tab olurlar. Bunlarla muvâfakat edip yola gitme kim kurt birbirinden kan görecektir, birbirin yer.” “ Ve dahi Türk tâifesi koyun gibi olur, birbiriyle muvâfakat ve ülfet ve muhabbet ve şefkat vardır. Görmez misin ki koyunun mecmû'u birbirine uyar. Kanda dersen gider. Dünyada cemî hayvanatta koyundan menfâat levsî yoktur ve hem yavaşı dahi yoktur.” Kendi zamanının telakkilerinden kurtulamayarak muhtelif Türk şubelerini birbirinden ayrı addetmekle beraber “Tâcü' l- Edep” müellifinin Türkler hakkındaki şu mütala'âtı bi'l-hassa şâyân-ı ehemmiyettir ve kendisinde milli hissin gayr-ı şufri bir halde olsa bile kuvvetli bulunduğunu gösteriyor. Müellifin o esnada Türkler arasında çoğalmış olan “Köle Taifesi”ni ayrı bir cins addederek onları katır gibi bed-huy ,asi ve haram-zade , doğruluktan ve mürüttan mahrûm addetmesi de oldukça mânidârdır.

¹⁹ Köprülü-zade Mehmet Fuat , 5 Mayıs 1927, S: 23, s. 442

Eski şair ve sanâtkârlarımız “Türk Kelimesini” ‘umûmiyetle “Kaba, köylü” manasında kullandıklarını ve “Ahmet Vefik Paşa”nın bu hususta “Lehçe”sinde verdiği îzâhâtin doğru olduğunu “Millî Tettebbü”daki makalede söylemişim Onuncu asır şairlerinden “Fakîr”nin – vaktiyle “Hayat” sütunlarında bahsetmiş olduğum- “Risale-i Ta’rifât”ında mevcut bir parça, bu mütala’anın doğruluğunu tamamiyle teyîd ve takviye etmektedir:

Nedir bildin mi sen alemde Türki
 Evvela önünde kürkü başta burğu
 Ne mezhep bile ne din ve diyânet
 Yumaz yüzün ne ab-dest ve tahâret
 Meseldir bunu derler ehl-i mezhep
 ‘Avâm-ı çoban şerinden sakla Yâ-Rabb

Onuncu ‘asırda Türk kelimesinin nasıl bir mânâda kullanıldığını anlatmak itibariyle bu parça pek mânîdardır. Aynı zamanlarda Azerbaycan ve Horasan havâlisinde yetişen Türk müelliflerinin de “Türk” kelimesini yine böyle “Kaba, köylü” manasında kullandıklarını görmekteyiz. “Fakîr” Türk’e mukâbil olmak yani “Şehirli, mederî” manasına gelmek üzere bi'l-hassa “Rumî” kelimesini kullanmaktadır:

Nedir bildin mi kimlerdir Rumî
 Kıla hasıl zarâfetle ‘ulûmu
 Kimi münşi diriyle kimi şâir
 Zarâfetle kulleler sihr-i sâir
 Veli ettikçe muhabbet-i ittifâkı
 Çelerle birbirine nifâkı

“Fuzulî”nin: “Bir nice zarîf hitta-i Rum Rumi ki dedin kazıyye málûm” parçasını ile daha bu gibi bir çok şeylerde “Fakîr”yi te’yîd etmektedir.

“Muharremî”nin H. 10. asrın ilk nısfında sade Türkçe şiirler yazması ve bunları yazarken Arap ve Acemce'den kurtulmaya çalışması çok mühim bir hadisedir. O sırada bunun yalnız “Muharremî” ve has olmadığını ahiren anladık: Yine o asır şairlerinden “Nazmî”nin “Türk-i Basît” ile yani Arapça ve Acemceden kurtulmuş sade Türkçe ile yazılmış bir çok şiirleri elimize geçti ki küçük bir divan vücuda getirecek kemiyette olan bu parçaları yakında tamamen neşredegiz. Eski tezkirelerde “Nazmî”nin sade Türkçe ile böyle şiirler yazdığına dair hiçbir kayıt mevcûd olmadığı gibi, şimdiye kadar hiç kimsede bu eserleri görüp

bahsetmemiştir. Kâmilten aruz vezniyle yazılmış olan bu parçalar safat nokta-i nazarından büyük bir kıymet bedi'yesi olduđu iddiâ edilemez ; ancak millî lisan ve millî edebiyat cereyanının tarihini tenvîr etmek itibâriyle bunun ehemmiyeti fevkaledesi vardır. "Muharremi"nin "Basit-name" si şimdiye kadar ele geçmediğı cihetle "Nazmi"nin bu eseri edebiyat tarihimiz için pek mühimdir. Eser ve müellifi hakkında mafsîl-i malûmâtı ve ayrıca milli lisan ve edebiyat cereyanının başlangıcı hakkında izahati ihtiva edecek olan bu küçük divanın intişarından evvel, Türkçülük cereyanının eski tarihiyle `alâkadâr olanlara bu îzâhâti vermeyi faydasız görmedik.

KÖPRÜLÜ-ZADE MEHMET FUAT

İstanbul Darü'l-Fünûn'unda "Türk Edebiyatı Tarihi" müderrisi



EDEBİYAT MERAKLISI BİR GENÇE MEKTUP²⁰

Şair Nedim Hakkında

‘Azîzim;

“Nedim”in hayatına ve eserlerine dair son günlerde çıkan bir küçük risaleyi lutfen göndermişsiniz. Mütala’amı soruyorsunuz. Tanınmış bir zâtın riyâseti altında “Güzide bir heyet-i ‘ilmiyye tarafından” vücuda getirildiği ilân edilen seri içinde bu kadar yanlış bir şeyin nasıl çıkabildiğine hayret ettim. Riyâset eden zât yakın bir arkadaşımıdır. Hatta bu seriye dahil olmak üzere bendenizden de birkaç şey istemişti. Kendisinin ‘ilme hürmetkâr, ciddi bir zât olduğuna kâilim. Bu itibarla diyorum ki halka ve gençliğe büyük bir şairi hakkında baştan başa hatalı mâlûmât verecek böyle bir yazıdan haberi yoktur. Eğer olsaydı- dokuz buçuk sahifelik mini mini bir risâlede bile – üzerine kendi ismi geçirilen bir eserde tarihi hakikate bu kadar aykırı düşen şeyleri neşrettirmezdi. Bakınız bunlardan bir kaçını kaydedivereyim:

1- Nedim için “Nerde medfûn olduğu mâlûm değildir” deniyor ve ilaveten “Fi’l-hakika Üsküdar’da Karca Ahmet Mezarlığı’nda Tunus Bağı civarında yine (1143) te vefat etmiş Nedim Ahmet Efendi isminde bir zâtın mezar taşı el-ân mevcut ise de bunun aynı tarihte vefat eden yine o isimde diğer bir müderrise ait olması ihtimâli daha kuvvetlidir.” Mütalâası yürütülüyor.

Halbuki Karaca Ahmet’teki mezar muhakkak şair Nedim’indir. Çünkü o devirde kendisinden başka “Müderris Nedim Ahmet Efendi” yoktur. Şöyle ki evvelâ : Bütün ‘ulema silsilesini hareketlerine göre muntazaman tespit edilen “Vekâyi’ü’l- Füzela “ adlı gayr-ı matbû’ muazzam eserin üçüncü cildi bu babta kat’i ve bütün şüpheleri reddedecek mükemmel bir veşîkadır. Sâniyen: Şairin ölümü münâsebetiyle muâsırlarından biri:

Rahmetmedi kimesne anın âh u zârına

Ahir götürdü anı da miskin mezârına

Diyerek Üsküdar’da medfûn olduğuna işâret etmiştir. “Müverrih İsmet Efendi” namında bir zât bundan otuz sene kadar evvel “Şeyhi Zeyli” ünvanıyla bir eser kaleme almıştır. Bunda Damat İbrahim Paşa devri’ulemâsından iki “Ahmet Nedim” Efendi olduğunu iddîâ etmiştir. Bir buçuk sene evvel Tarih encümeni mecmûâsının o eserden bazı parçalar

²⁰ Ali Canip , 5 Mayıs 1927, S: 23, ss. 442-443

neşretmeye başlaması üzerine “Milli Mecmû’â nın 52. numarasında bu meseleye dair ufak, fakat etraflıca bir Tenkît-name’m çıkmıştı. Lütfen okursanız hakikati anlarsınız.. İsmet Efendi'nin iddîaları tamamen vâhidir. Şairin muasırları tarafından kaleme alınan vesikalarla taban tabana zıttır.

2- “Nedim”in 1143 ihtilâli esnasında o devrin başlıca münevver ve mârûf zevâtı arasında öldürülerek terk-i hayat ettiğinden bahsediliyor. Halbuki Salim'in eserine zeyl olmak üzere kaleme alınan “Ramiz Tezkire”si bu babta sarîh mâlûmat vermektedir. İhtilâl olunca “Nedim” heyecanı düşmüş, dü-çar olduğu “alet-i vahime”den kurtulamayarak 1143 Cemâdiyyü'l- Ahiresinde vefat etmiştir. Halbuki Rebi'yü'l-Evvelin on beşinde başlayan isyan Cemâdiyyü'l-Ahireden evvel bitmiş , âsiler tamamen tepelenmiş, İstanbul'da tabî'î hayat ve huzur başlamış, hatta Damat İbrahim Paşa mensûplarından bir çok değerli adamlar tekrar memûriyetlere geçirilmiştir. Muâsırının “Rahmetmedi kimesne anm âh u zârına” deyişine bakılırsa tezkire sahibi “Ramiz Efendi”nin “alet-i vahime” tabir ettiği hastalığın şöyle böyle bir cennet olduğu anlaşılır.

3- “Ali paşa”nın Varadın'deki şehadeti Nedim'i kadir bilir bir hâmiden mahrûm bırakmıştı.” diyor. Bu risalenin bir çok satırları gibi cümlede vaktiyle bir zâtın Nedim hakkında yazdığı yanlış bir mütala'a-nâme'den alınmıştır. Türkiyât mecmûasının birinci nüshasında münderiç “Nedim'in Hayatı” ünvanlı uzunca bir tetkîk-nâmede bir çok mülâhaza gibi bunun da doğru bir söz olmadığını anlatmıştık. Nedim ancak Damat İbrahim Paşa'nın dsadaretinden sonra “oh!” diyebilmiştir. Şehit Ali Paşa'nın arasına gönderdiği samâhata rağmen nasıl aksi, garaz-kâr bir adam olduğu ise tarihlerde mukayyettir. “Varadın” felaketi halka keder verdiği halde Ali Paşa'nın şehadeti herkesi sevindirmiştir. Nitekim “Hayat”ta Çelebi-zade Asım , Nahifi gibi şairlere tahsîs ettiğimiz makalelerde Ali Paşa'nın elinden bu adamların çektiklerini bi'l-vesile yazmıştık.

4- 1143 ihtilali bu risalede “Safta Güruhî”nin îkâ'-gerdesi olarak gösteriliyor. Hadisenin etraflıca bir tarihçesi olan gayr-ı matbû' Abdi-vakayi-namesi , hatta meşhur ve matbû “SuphiTarihi” gözden geçirilecek olursa bu iddîamında doğru olmadığı anlaşılır. Pek yahında bu mühim ihtilâlin sebeplerini , zuhûrunu , devamını, ilgâsını “Hayat”ta yazacağım.

5-“Şahsi hayatı itibariyle Nedim sanki ezmine-i kable't-tarihiyede yaşamış bir zâta benzer” diye yine vaktiyle diğer bir zâtın söylediği söz tekrar ediliyor. Vakı'a büyük bir şairin hayatı en hurda taraflarına kadar bilinmelidir. Bu itibarla Nedim hakkındaki mâlûmâtımız elbette noksandır. Fakat şair, asla “Kablü't-tarih” bir devirde yaşamış bir zata- mahluka dense

daha münasip olmaz mıydı?- benzemez. En müteber vesikalara istinâden etraflıca tercüme-i halini “Türkiyât” a yazdığım bu değerli adamın hayatından bil-vesile burada icmâlâ bahsedelim:

Nedim'in babası Anadolu'da kadılıkla dolaşan Mehmet Efendi namında bir zattır. Babasının babası Sultan İbrahim devri Kadı-askerlerinden meşhur Merzifonlu “Melkop Mustafa bin Mesahattin Efendi”dir. Mustafa Efendi sudurdan “Çeşmi Mehmet Efendi”nin kızını almış, ondan Mehmet Efendi dünyaya gelmiştir. Mehmet Efendi Kara Çelebi-zade Abdülaziz Efendi ailesine mensup “Saliha Hatun’u tezevvüç etmiş, Nedim doğmuştur. Nedim'e büyük babasına izâfeten “Miklap-zade” bile denildiğini muasırlarından meşhur bir zatın hatt-ı destiyle yazmıştır. Bir fihristen, istidlâl ediyoruz. Fakat Mustafa Efendi tarihinde pek fena bir nam bıraktığı için şairden bahseden tarihler, tezkireler Nedim'i incitmemek için bu ünvanı kullanmamaktadır. Nedim'de fırsat buldukça yalnız ana tarafından atalarını yad etmiştir.

Nedim'in maskat-i reisi istanbul'dur. İyi bir tahsîl görmüş, ülemâ-zade olduğu için küçük yaşında “mülâzım” olmuştur. Arapça'yı bil-hassa Farisi lisanını pek iyi öğrenmiştir. Ebe-zade Abdullah Efendi' nin meşihati esnâsındaki bir imtihânda pek parlak cevaplar vermiş, “Medrese-i Hariç”le müderris olmak hakkını kazanmıştır. Fakat Damat İbrahim Paşa Sadrazam oluncaya kadar zarûret çektiği muhakkaktır. Paşa kendisini pek sevmiş hususi kütüphanesi memûr etmiş, her sene Ramazan'da takrîr edilen tefsîr derslerinde “Kârîlik vazifesini vermiş, bazen de eskilerine takdim edilmek suretiyle müderrislik silkinde hareket ve terakki ettirmiştir. Nedim yazın lale çırağanlarında kışın helva sohbetlerinde Sadr-ı azamla hatta padişahla beraber safalar sürmüştür. Ölmeden bir sene evvel “Medaris-i Sahn-ı Seman”ın biriyle tevkîr olundu. Son müderrislikleri “Sâdi Efendi”, “Nişancı Paşa'yı Atık”, “Sekban Ali” medreselerindedir. Muhtelif vesikalar ve delaletlerle anlıyoruz ki Nedim, şuh, zarif fakat haysiyetine itinalı, vakur bir adammış. “Nedim” müstesna şiirleriyle genç yaşta başında “Sabit” gibi bir üstad olmak üzere bütün muasırlarının nazar-ı dikkatini celbetmiş, Kami, Seyyit Vehbi, Neyli, Çelebi-zade Asım , Kelim ve Atif mesellü tanınmış şairleri kendisine nazire söylemek, tahmis yazmak mecburiyetinde bırakmış, ekseriyesinin üsluplarına tesir etmiş, hatta pek seviştiği İzzet Ali Paşa'yı tam bir mukallet yapmıştır.

Bütün bu hakikatler meydana konduktan, matbu'ât sahasına çıktıktan sonra kaleme alınan mezkur risalede görülen yanlışlar, yazan zatın kastı gâflet ve ihmalden marazi bir zevk alır. Mizahta olması ihtimâlini hatırlatıyor. Meğer ki bir şey okumaz bir adam ola!... Fakat

böyle birisinin de edebiyatın en meşhûr simasını halka ve gençliğe pek sathi ve ya geliş anlatmaya kalkışmak hakkı yoktur sanırım.

Maalesef görüyoruz ki bil-hassa son zamanlarda tarih, efsanevi bir hal aldı. Hayati hakikatler asilsiz vahimelere tahvil edildi. İlmî son adamların ittihât ederek bu vahimelerle mücadele etmesi birinci derecelerde vazifeleri adadına girdi. Hele son saftalarda tasavvuru bile mümkün olmayan şeylerin ilmi birer iddîa gibi ileri sürülmek istendiği görülmektedir. Şu vaziyet karşısında o tanınmış arkadaşın riyaset ve nezareti altında kaleme alınan şeylere itina edilmesini istemek hakkımızdır. Çünkü bu ufak tafak risaleler- doğru yazıldıkları takdirde- memlekete çok hizmetler edebilir.

Nedim'in kasideleri , bâ- husûs kasidelerinin tasvîri ihtivâ eden baş tarafları gazelleri kadar güzeldir. Halbuki mezkûr risalede bu parçalardan hiçbir şey gösterilmemiştir. Bi'l-vesile arz edeyim ki şairin Damat İbrahim Paşa'ya takdim ettiği kasidelerin asıllarıyla matbû' ve gayr-ı matbû' nüshalarda tesadüf edilen şekilleri arasında bazen fazlaca farklar vardır. Bendeniz Nedim'in hayatında İbrahim Paşa tarafından iki mezkûr şaire toplattırılmış nefis bir mecmû'ada bu güzel şiirlerin asıllarını buldum. İlk fırsatta neşretmek emelindeyim.

Bu son günlerin ilmi, tarihi iğtişâşları arasında birkaç da güzel edebi eser intişâr etti. Bunların biri ve belki birincisi Fazıl Ahmet Bey'in "Şeytan Diyor ki" sidir. Nedim'i en ziyade ince zekası için seviyoruz. Mensûp oldukları edebî nev'ler başka başka olmakla beraber Yirminci âsırın (Fazıl Ahmet)iyile on ikinci âsırın (Nedim Ahmet)i aynı fevk ve hususiyette iki müstesna şahsiyettir. Yeni çıkan eserler arasında diğeri bir "Enteresan"ı Ömer Seyfettin'in "Orijinal" hikayelerinden müteşekkil "Bahar ve Kelebekler"dir. Her iki nefis kitaptan pek yakında bahsetmek istiyorum. Yine görüşürüz efendim.

ALİ CANİP

NEŞEMİZİN MENBASİ ²¹

Son zamanlarda kendileriyle vatan ve millet hakkında hasbehal ettiğimiz kimseler arasında iki zat zümrenin mevcûd olduğunu görüyoruz. Bunlardan bir kısmını “Lehçe” alışmış ve itiyâtlarından bir türlü vazgeçemeyen “Muhafazakarlar” diğer kısmını ise eskilikten bezmiş şûûrlu ve şursuz bir temayülle yeniliğe susamış olan teceddüt taraftarları teşkil eder. Bunlardan birinciler “Bed-bîn” ve ikinciler “Nik-bîn” dir. Bed-bînlik ve nik-bînlik alemin cereyanını kendi şahsi temayüllerimizle izah etmekten başka bir şey değildir. Bu izaha kafi ve muktedir olamzlar.

Umumiyetle muhafazakarlar, kendi ferdiyetlerini, cemiyetten teffîk edememiş olan ibtidaî zümrelerin besâtiniyle mâlûmdurlar. Bunlar kâinatı hiç hareket etmeyen yerinde sayan ‘âtil bir alem addettikleri içindir ki zaman zaman alıştıkları bu sükun ve ‘atâlete muhâlif hareketlere şahit oldukça, müvâzeneleri kaybediyor ve bed-bîn oluyorlar. Binaen aleyh bunların nazarında her yenilik bir kıyâmet âlâmetidir. Memleketin ahlâkı hal-i iflâstadır ve müthiş bir teredi bizi mânen ve maddeten inhitâta sevketmektedir. Halbuki bunların.tebellür etmiş hiçbir kat’î kanââtleri yoktur. Aradıkları ahlâk nasıl bir ahlaktır? Hangi tarz hayatı özlemektedirler? Teali ve tekamülden anladıkları şey nasıl bir mef’ûmdur? Bunları kendileri de îzâh edemezler. Onların tekmiî iştiyâkları ruhî ‘atâletlerine âvdetten ve bozulan muvâzenelerinin düzelmesinden ibarettir. Onlar için her gelen gideni aratır. Bunlar ebediyyen mâzinin daû’-sılasına tutulmuş hasta aşıklardır. Bunun içindir ki onların istediği şey, doğdukları günden beri alıştıkları tarz-ı hayatı îade etmek ve hareket eder gibigörünen ve onların zihni itiyâtlarına aykırı giden cereyanlara nihâyet vermektir. Bunlar bazı bazı , zamanlarının hayat ve ahlâkıyla şimdiki hayat ve ahlâkı mukâyese etmek isterler. Ve bize hayatın ucuzluğuna ve pahalılığına dair eski altın devrinin daha ziyade midevî olan garip hurâfeleriyle ve gençlerimizin ahlâk ve mişvârını kendi mûnkat, mahrûm ve muftî gençlikleriyle mukayeselerde buldukları fark karşısında avdeti imkansız bi gençliğin tekmiî hüsrânlarını hissediyor , heyecan ve ihtirâsları “Mâziye susama” şeklinde in’ikâs eyliyor ve “Ah, eski günler!” diyen hasret ve iştiyâklarına bir de “Eyvah, ahlak bozuluyor, vatan mahvoluyor!” telehhüflerini ilâve suretiyle ye’slerine alemi de iştirak ettirmeye çalışıyorlar... Bunların ekserisi - Aralarında gençler de bulunmakla beraber- ihtiyârdır ve bir çoğu cahildir ve fazıl olanların kısm-ı küllisi de hastadır. Bunlar artık “Ekspansif” olmaktan ziyade “İntansif” şahsiyetlerdir. Bütün kanââtlerini gözyaşlarıyla birlikte gönüllerine döken ve muhitte hiçbir aks-i sada bulamayarak ferdiyetlerini ve şahsiyetlerini bu umumi güft-gû

²¹ Cemil Sena, 5 Mayıs 1927, S: 23, ss. 447-448

havasında kaybeden kimselerdir. Bunlar cemiyet içinde tutunabilmek için ibtidâî zümreye ve mihâfîki tesânide muhtaçtırlar. Bunlardan vaktiyle kendilerinden evvelkilere nazaran âsi ve müteceddit bir ruh taşıdıkları halde, şimdi hayatın ve ‘asrın her akıllı ve sâlim ferde bir hak olarak bahşettiği huzûzât ve âmâli kendi nefslerinden hiçbir zaman tatmîn edememiş gibiher yeniliğe kin ve hasetle bakarlar. Bunlar huda’yı nabüttürler; görmeden ölmüş, düşünmeden itaât etmiş ve kâinata bakmaktan korkan nazarları son bir bakışta gördüğü şa‘şa’dan kamaşmış ‘amâya giriftar olmuştur.

Bunların yeni hayata intibâk etmek isteyen nevləri yok değildir. Fakat onlarda halk tâbîrleriyle “Kırkıdan sonra azan” bir kafileyeye mensûpturlar. Bu itibarla bed-bîn oldukları için muhafâzakar kalan bu zümrenin tarihi vazifesi bitmiş yeni ‘asrın, yeni hayatın hiçbir arzusuna tercüman olabilecek kabiliyet ve mâziyetleri kalmıştır. Onlar mâzidirler ve her mâzi gibi susmak zarûretindedir.

Bu zümre ile “Nik-bîn” zümre arasında ekserisini gençler teşkil eden bir cemâat vardır ki bunlar muhafâzakarlar olmadan bed-bîndirler. Bunlar muhayyel ve meta-fizik bir kemâle aşkırtırlar. Bunların istediği muhayyel beldeler, muhayyel cemiyetler, muhayyel muaşeretlerdir. Bunlar romanların beslediği ve hülyanın büyüttüğü serseri ruhlardır. Bunlar ne istediklerini de bilmeyen avarelerdir. Teceddüt-perverlerle kudema arasında bir intikâl nümûnesi değil, Cennet’le Cehennem arasında kalmış bir araf sakini gibi nevî şahsına münhasır bir kafileyeye mensûpturlar. Cehalet ve şaşkınlığın mahrûmiyetlere inzimâm eden müvâzenesizliği ile alemin hareketından memmûn olmayan bu zevat dün de bed-bîn idiler, bugünde... Bunların nazarında ahlak iflâs etmemiştir. Fakat esasen yoktur. .. vecenfiyetimizin cereyânı onlar için dün de bugünkü kadar istikametsiz ve gayesizdir. Bunlar şeniyetten hoşlanmayan ve hatta tâbîr caizse “Şeniyet korkusuna” mübtela olan ma’lûllardır. Bu sebepledir ki kendilerini me’yûs ve ya memmûn eden hadisâtı keşfe imkan yoktur. Hiç kimseye ısınamayan ruhları kendi nefslerine bile itimât edemeyecek kadar bu alemde desteksiz ve yetim kalmıştır. Bunlar yeni neslin döküntüleridir ve bunların ekserisi muhafazakarların evladı olduğu için seciyelerinde irsiyetin ahenksizlikleri görtür. Bunları çalıştırmak, bunlara iş bulmak kendilerinden ziyade alemle meşgul olabilmelerini temin etmek... İade-i akıbetleri için en kıymetli bir vasıtaadır.

“Nik-bîn” ler zümresine gelince: Bunlar da iki kısma ayrılabilirler. Bir kısmı kör körüne nik-bîn ve memmun olanlar daha doğrusu cemiyetimizin neşesini temsil edenler... Diğeri bu neşeyi yaratmak isteyen yeniliklere teşvik ve mana verenler... Birinci kısım tamamen münfiyaldir. Menba’ını anlayamadığı batmî bir kuvvetle hayatın ve kainatın bütün

hazırlarından mesarratlarından istifade etmeye ve ettirmeye koşarken ikinci kısım , sebep ve neticeden haber-dar olarak cemiyetimizi olması lazım gelen şekle sürükleyen müteaddi bir kıymeti haizdir. Türkiye beşeriyeti kendi kendini yoğurarak ve kendi kendini teşkil ederek atıldığı bu yeni “Nevhte” münfail nik-bînlerin neşaretini müteaddi nik-bînlerin “Direktif”leriyle tanzim ede ede ilerlemektedir. Bu itibarla şuûrsuz bir surette ilerleyen zümre, şuurlu bir suretle bu cereyanı besleyenlerin mahsulüdür.

Bu müteaddi nik-bînlerin nazarında her inkılâp ve yenilikte, eskiliğin bazı metrukâtı kalır ve mâzi istikbâle inkılâp ederken bazı gayr-ı tabi'likler ve bulanıklıklar zuhur eder. Bu itibarla cemiyetin göstermiş olduğu tezebzüb ve müvâzenesizlik muvakkattir. Pek az zaman sonra her itiyât gibi bütün bozukluklarda tabîi ahengini iktisâp eder. Sular durur. Bed-bînleri muhafâzakarları bile memnûn eden bir devir gelir. Tarihte bunun bir çok misalleri vardır. Biz de diğer kavimlerin dü-çar olduğu istihalelere mârûz kalacağız ve ve cemiyetlerin tekamül kanununda bu gayr-ı tabîi görünen vaziyette bir merhaledir. Bu halden ümitsizliğe düşmek icâp etmez. Bazı hastalıklarda şifanın mütekaddim 'alâmeti olarak zuhur eden vahim-i ârâz gibi , bu karışıklıkta tekâmül ve salâhın 'alâmetidir. Ve her teceddüt hamlesinde son merhalenin bir an evvel vürûdunu beklemek doğru değildir. Cemiyetler hiçbir tazbîke ve tehtîte tahammül edemez. Medeniyet ve kemâlimizi vakitsiz doğmuş bir cenin yapmak lazımdır. O kendi kendini besler, kendi kendini tasfiye eder ve nihayet ma'kûl bir maceraya girmek suretiyle feyzini göstermeye başlar.

Şe'niyetin hiçbir vakâsından korkmayan bu son zümrenin kanâatlerinde de bazı ihtiyâtlar ve mâzînin terassübâtından bazı imâreler vardır. Cemiyetin hâl-i hâzırını bu zevk bulanık görmek ve bir gün düzeleceğini ümit etmek yine az çok gayr-ı tabii bir halin vücudunu tasdik etmek demektir. Bu fazla ihtiyât-kâr ve samimiyetinden şüphe edilen sufi bir nik-bîndir ve bütün bu fikirler neşemizin menba'ını yakından görmemekten mütehassıldır.

Cemiyetlerin yek-diğerine benzeyen bazı istihâle şekilleri vardır. Bu itibarla cemiyetlerin harekât ve sekenâtına ait olan kanun, sabit velâyet-gir gibi görünür. Fakat her milletin tarihi mukadderâtı aynı değildir. İnsanlıktaki iştirâkın icâp ettirdiği müşâbehetlerden sarf-ı nazar edilirse, her milletin tarihi milletin kendi seciye ve şahsiyetine , mizaç ve tabi'atına tâbi'dir. Bir İngilizî güldüren hadise, bizi güldürmeyebilir. Ve bir Alman'ı ağlatan vakâ bizi lâ-kayt bırakabilir. Bunun içindir ki neşemizin menba'ı başka milletin menba'sıyla mukâyese etmeye hiç de lüzum yoktur.

Bazı Ecnebi gazeteler, Türklerin son zafer münasebetiyle pek mağrur bir hâlet-i ruhiyeye giriftar olduklarını, fazla taşkın bir hod-bîni ile Ecnebileri istihkâr ederek mædeni 'alemin hayatını tamamen benimsemiş gibi , kendilerini bütün dünya milletlerine müteveffik gördüklerini yazmışlar ve hayat-ı içtima'iyemizin hakiki cephesini bu hâlet-i ruhiyeye te'lîf edememişlerdi. Bu fikirlerde nihayet son tasfiye de neşeyi , süsü ve temizliği günah addeden bed-bînlerin fikri gibi hakiki ruhumuzu anlayamamaktan mütehassıl kanâatlerdir. Türk'ün eseri ve ırsî vakarı bir Ecnebi'ye gurur gibi görünebilir. Başını eğmek bilmeyen ve hiçbir 'asırda eğmemiş olan bu Türk zinde-gîsi , bu topraklarda menfâati muhattil olan bir Ecnabi'ye ağır gelebilir. Halbuki onlar bizim eski tevazûmuza da bile meziyet 'âddetmemiş ve 'âcimize meskenetimize hamlederek bizi hastalıkla ithâm atmışlerdi. Bu iftbarla taşkın müserritlerimizin menba'ını yalnız son zaferde arayanlar da aldanmışlardır. Biz pek çok zafer görmüş ve zafere kanmış bir milletiz. Vakârımız hayatta görüp geçirdiğimiz hadisâtın verdiği temkîndendir. Bunu gurur 'âddetmek hatadır. Çılgın neşemizin menba'sı ise her Türk'ün kendi ferdiyetini idrâk etmesinde dünkü cemiyetin tazyîkiyle müzap olan benliğini bulmasındadır. Bizi anadan doğan bir amanın gözü açıldıktan sonra hissettiği hâlet-i ruhiyeye giriftar olduk. Zira dün hiçbir arzumuzu yapamıyor, hiçbir emelimize sühûletle kavuşacak anasıra mâlik bulunmuyorduk. Ayıpla, günahla ve binbir gayr-ı tabi'î emirle muhat olan gençlik ruhi esâret içinde sahtekârlığa mira'iliğe vecd ve takvaya mahkûm idi. Yeni "Nech" ise ruhumuzun iştiyâklarına engel olan bu meş'um prangaları kırmıştır. Çimdi ruhumuzun bütün üryanlığıyla karşımızdadır. Biz en büyük zaferi kendi ruhumuzda yaptık ve kaybolan benliğimizi bulduk. Biz eski idarelere tâbii iken de az çok müztakil idik. Fakat fetlerimiz ayrı ayrı esir idi. Yeni idareyle kazandığımız umumi istiklal fertlere de ayrı ayrı hürriyet ve istiklâl bahşetmiştir. Binaenaleyh bütün iştiyaklarımız tazmin olunacaktır. Ve arzularımıza her zaman nail olacağız. Bize memleket ahlakının iflasından bahsedenler bilmelidirler ki : onların bize ahlak diye sayıkladıkları şeyler dün de bugünkünden fazla mefkûd idi. Onların muayyebâtan addettikleri şeyler, , zavallı ruhumuzda hapsettiğimiz ma'sûm ve mazlûm ihtiyaçlarımızdı. Bu meş'um ayıbın bizi en samimi hislerimizden nasıl mahrum ettiğini anlamak için bir tren ve ya vapur kenarında müfâreket edenler teşbî'a gelenler arasındaki hazin levhayı görmek kafidir. Refikalarımızı der-ağuş etmekten mahrûm kaldığımız bu sahneden daha gayr-ı tabi'î ve acı ne olabilir? Sevdikleriyle konuşanlar arasında bir el sıkması, heyecanlarımızı musarritlerimizi izhâra kâfi midir? Her kalpten gelen temizliğini ve safvetini hiçbir ayıbın setredemeyeceği nazih hisleri hapsetmekten ne çıkar? Ne için gençlerin şetaretle gülmelerini , kol kola gezmelerini gülüp oynamalarını kıskanıyorlar. Gülebilmek için başka bir vatana mı gitmelidir? Biz ahirette değil, dünyada ; başka topraklarda değil, öz toprağımızda saadetimizi

ve neşemizi yartacak saadet ve neşemizi hissedeceğiz. Bi'l-hassa doğruluğa , açıklığa muhtaç olan zihinlerimiz, gizli, kapalı kalmış ayıpları mübah görececek bir halde değildir. Binaen aleyh: "Sevap ve günahında gizli kalmasını" isteyen eski nesil, eski zihniyet, esasen hiç de günah olamayan hareketlerimizin bir sükut ve inhitât 'alâmeti olmadığını bilmelidirler. Bütün bunlar, insanlığın emrettiği ve meydana çıktıkça nezahat ve samimiyet-i iktisâba sayı eden en tabîî temayüllerimiz ve ihtiyaçlarımızdır. Kendi mahrumiyetlerinin acısıyla bî-zâr olanlar, milletin saadetini , gençliğin neşesini çok görmemelidir. Gülmek, eğlenmek, oynamak milletin hakkıdır. Her millet gibi bizim içinde saadet haktır ve bu saadetler dünyada ve şu yaşadığımız alemde haktır. Her şeyi tadacak ve eski mahrumiyetlerimizin bütün acısını çıkaracağız. Zira neşemizin menba'ı gönlümüzdedir. Çoktan kaybedip, nihayet bulabildiğimiz benliğimizdedir. En faziletli mürşit bu ahvale karşı meyus olan değil, bu saadetli idameye çalışandır.

Şu mülâhazata nazaran: Gayr-ı ahlakî, hiçbir mefhum tanımadığımızı hamlolunur mu bilemem. Ahlakın kendi beşeriyetimiz için en salim şekli , insani ihtiyaçlarımızda sevk-i tabîîlerimiz de değil, içtimai münasibâtımızda ve milli gayelerimizde aramak zaruretindeyim. Gülmek , eğlenmek, oynamak, temiz giyinmek, sevmek, sevişmek, öpmek, terennüm etmek... Ayıp ve ahlaksızlık değildir. En klasik şeklinde ahlaksızlık: Yalan söylemek, dolandırmak, mira'ilik etmek, aldatmak, çalmak...ilh. gibi. İnsanları izrâr etmek ve bir milletin mefkûreleri hilâfına hareket etmektir. Kanun ve mürebbilerimiz ise bu hususta lazım gelen telkîn kuvvetini ve müeyyideleri ihtivâ etmektedir. Ahlakın hudûdu, neşemizin hudûdunu tecâvüz edemez. Binaen aleyh, bırakınız senelerce hasret ve iştiyakla içimize defnettığımız arzuları tatmin edelim. Biz vatanın yalnız toprağını taşımış değil, içinde geçirdiğimiz hayat ve hatıratı severiz. Biz vatanın kudsiyetini, gönlümüzü, hayatımızı, sevgimizi, mefkuremizi dağlarına, taşlarına , köşesine, bucağına defnettığımızdendir. Birbirimizi sevdiğimiz için vatani sever ve milletimizi sevdiğimiz için hayata bağlarız.

Hülâsâ, ne bir inkılâp geçirmekteyiz ve ne de bu inkılabın muayyen bir merhalesinde mevkat bir buhrana tutulmuşuzdur. İnsan gibi , hayat gibi, hilkatgibi bu 'umûmi ceryanda , biz de açmış olduğumuz mecerada akıp gitmekteyiz. Neşemiz bu feyyâz, coşkun akışın çağlıtıdır. Kahkahalarımız saadete imrendiğimiz değil, iştirâk ettiğimiz kardeşlerin neşesindedir. Hepimiz bir cemaâtiz ve câmi'ayız. Mefkûremiz aynı menba'dan ateşini almakta ve yolumuz aynı ışıkla aydınlanmaktadır. Baykuşlar harabelerinde ötmeli ve maziye hasret çekenler , istikbale koşanların eteğinden tutmalıdır.

CEMİL SENA

SERVİLER²²

Daha gencim yolumun yarısına varmadım
 Ölümü düşünerek bazen için yamıyor
 Beni kurtarın diye onlara yalvarmadım
 Neden siyah serviler gururla sallanıyor

Asırlık bekçisidir onlar bu mezarlığın
 Dallarında kargalar ezelden yuva kurmuş
 Akşam... Orda toplanır bulutlar yığın yığın
 Bazen ağlar ufukta boğuk sadalı bir kuş

Her ne zaman geçersen bu harap olmuş yoldan
 Serviler başlarıyla bana temennâ eder
 Hayaletler fişkirir samırım sağdan soldan
 Dalgaları ruhumda ölüm gibi bir keder

Bu geçici ömrümün saadet çeşmesinden
 Akan sonsuz neşeyi içimde kana kana
 Ruhum her an ürperir servilerin sesinden
 Ben şimdilik başımı döndüremem o yana

Bir gün gelirim diye âcep beni mi bekler
 Heyhat! Henüz pek gencim hayata doymadım ki
 Yeryüzünde açtıkça o sevimli çiçekler
 Ben mezara girmeyi fikrime koymadım ki

Niçin unutulayım bir servi gölgesinde
 Geceleri zulmeti bence daha mûnistir.
 Kalbim uzak bir nura kavuşmak hevesinde
 Âdemin ufukları azâp veren bir sistir.

²² Emin Recep, 12 Mayıs 1927, S 24, s: ...

Ben sizi sevmiyorum, ne isterseniz deyin
Gönlüm daha çok zaman burada yaşamak diler
Henüz gencim, siz beni beyhude beklemeyin
Ey her geçen yolcuya selam veren serviler

EMİN RECEP



HALK ŞAİRLERİ²³

Halk Şairleri: Birinci Kitap

Saadettin Nüzhet, İstanbul : 1927 s.93

Son günlerin Halkiyat ve Halk edebiyat sahasına yeni bir eser atıldı. Epey zaman evvel (Konya Halkiyat ve Harşiyatı) adıyla bir eser neşreden muallim Saadettin Nüzhet Bey bu defa Anadolu Halk şairlerinden bazılarını hâvi ikinci eserini bize gönderdi. Saadettin Bey anlaşılıyor ki derin bir ‘azm ve heyecanla bu nev’ tetkîke can vermektedir. Aynı zamanda o tetkîklerinden günü gününe memleketi haber-dar etmek istiyor. Anadolu’daki mâârif müesseselerinin edebî tetrisâtını ifâ eden gençler için Saadettin Bey hakîkaten nümüne ‘adedilecek bir muallimdir. Halk şairleri sahibi, başta on iki sahifelik bir başlangıç yapmıştır. Bu başlangıca ‘âit bir neticede arkadaşımız Halk edebiyatı mümessillerini dört zümreye ayırıyor:

1. Asıl Halk şairleri ki çoğu ümmidir. Münhasıran ibtidaî ve tabiî olan edebî mahsûller gösteriyorlar.

2. Divan Edebiyatı’ndan bir parça müteessir olan tasavvufî rengi araç eden şiirler ve eserler sahibi olunan Halk şairleri ki Bektaşî şairleri de bu zümredendir.

3. Devirlerinin ilim ve felsefesiyle ‘alâkadar ve Divan Edebiyatı’yla daha çok münasebet-dar olan Halk şairleri

4. Ara sıra Divan edebiyatı’nın şekillerine tasavvufun didaktik terennümlerine tab’iyyet edenler ki bunlar Yunus ve müteâkkıbları olan Hacı Bayram Veli , Eşrefoğlu ...dur. Böylece Saadettin Bey klasik edebiyat haricinde kalan bütün şairleri bu muhtelif zümreler altında toplayarak cilt cilt intişâr edecek eserlerinin bu tasnîfe göre tertîp edildiğini söylüyor.

Müteâkkiben, birinci kitabının mevzû’u olan halk şairleri alfabe sırası üzerine sıralanmış, her birinin husûsi hayatına ‘âit elde edilebilen mâlûmat kaydedilmiş, altlarına da eserleri derc olunmuştur. Ülfeti, imdâdı, hüznü, gufranı... ki Anadolu’nun cenup ve orta sahalarından yetişen bu şairlerin hemen hepsi on dokuzuncu ‘asrın, daha doğrusu yirminci ‘asrın ilk rab’ında yaşamış olanlardır. Yalnız Üçüncü Selim’e ait bir bir destanıyla on sekizinci ‘asır sonuna ait bulunduğu anlaşılan Halime Kadın ve Prut Vakfasına işaret eden destanıyla da Üçüncü Ahmet devrinde yaşayan ruhu... gibi bir iki şair diğerlerine nisbeten tarihidir. Ekserisi

²³ 12 Mayıs 1927, S 24 , s. 480

son yirmi beş senenin vukuatıyla hembel olacak kadar yanidir. Ali, Aşık Mehmet, Gufrani adlı üç şairin resimleri bile var.

On dokuz halk şairini ihtivâ eden (Halk Şairleri) ne ait tenkîdi mütala'alarımıza gelince: Her şeyden evvel şunu söyleyeceğiz ki Saadettin Bey arkadaşımız; memleketin edebî mâzisinin bilinmesi için beslediği âzîm ve samimiyetin şiddeti nisbetinde 'acûl davranmaktadır. Elde edilen mufatâ ve mahsûllerden günü gününe 'alâkadarları haber-dar etmek faydalı olmakla beraber ilmi usûlün istediği sabır ve teemmülû de gözden uzak tutmamalıdır.

Müellif, başlangıçta halk şairlerini dört zümreye ayırmıştı. Bir defa zümre fikri , tasnîf düşüncesi bariz ayırıcı vasıflara isnât etmek mecburiyetindedir.

Mesela, iki, üç ve dördüncü zümreleri arasındaki sıfatları ayırt edebilecek noktalar nelerdir?... Eserde bunları sarahatle göremiyoruz. Bu görülemediği içindir ki bizzat eser sahibi de ileri sürdüğü tasnîfe sadakat gösterememiş

Fil-vâki dört zümre halk şairini zikrettikten sonra (Eserim işte bu tasnife göre tertîp edilmiştir) dendiği halde, kitapta buna tesadûf edilemiyor. Başlangıçtaki mütala'aya göre (Birinci Kitap) ın fihristini birinci zümrede evsâfi zikredilen asıl halk şairleri teşkil edecektir. Halbuki Halbuki 4. , 71. , 72. sahifelerdeki aruz şiirler vebunların şairleri, o evsâf ile taâruz etmektedir.

Eserin lisanı ve teknik cihetleri hakkında bir şey söylemek istemiyoruz. Anlaşıyor ki Saadettin Bey sadece malzeme toplamak, bunlardan da edebiyat tarihi mensuplarını haber-dar etmek isteyen edebî, halkî bir tebahhur arzusuna ram olmuştur. Muhterem meslektaş kendi kendine (Şimdilik toplamak...Tetkik ve tahlil ve tertip sonra...) diyor. Ruhi, tarihi ve edebi mazisi hakkında bildikleri, bilinecek olanlara nisbeten , hiç olan bir cemiyet içinde bu düşüncenin de bu mevki' olacağı aşikardır.

Anadolu edebiyatı'nın halkî safhasını tenvir eylemeye kendisine meslek edindiğini bi'l-fiil gösteren Saadet Bey zikrettiğimiz tenkidi noktalar ber-teraf , eserinden ve ferdi mesaisinden dolayı cidden tebrike şayandır.

ANKARA :

Müdür-i Mes'ul : Mehmet Emin

İstanbul Milli Matba'a

HALKA DOĞRU²⁴

Yirmi sene evvel İdâdi de okurken bize (Tûl Emel)'i kâidesiz bir üzüntü , boş bir hülya, mânâsız bir iştiyâk gibi göstermişlerdi. O zamandan bugüne kadar değişen kıymetler ve hükümler arasında bu da değişti mi bilmiyorum. Yalnız şunu anlıyorum ki bütün emellerinin tahakkukunu görmüş olan insanın bu neticeden mes'ûd olabilmesi için ya pek basît ruhlu, yahut da pek kısa ve bayağı emelli olması lazımdır. Asıl ihtiyar olanlar ruhi emellerle dolu iken ölenlerdir. Hayatları şedît olan bu insanlar mertçe ölürlər... Ölmek için ölüme kahramanca mukâvemet ederler. Gözü açık giden bu insanların ölümleri ne şanlı bir mağlûmiyettir. Emeli biten, hayattan bıkan, yaşamaya kanıksayan insanların akıbetleri ise hazin ve acıklı bir levhadır. Onların ölümlerinde bir müteharrik aczi ve bitkinliği vardır... Kolaylıkla teslim olurlar ve dünyadan sessiz sedasız çekilirler. Birinciler düşmanı ile doğuşe doğuşe ölen bir askere , ikinciler ise silahını hasmına teslim ederek fakıbetine gözü kapalı kavuşan bir korkağa benzetilebilirler.

Arzulardan ve iştihâlardan kuvvetli olan emeller, cemiyet hayatının mevlûdudur ve kıymetleri de iştirâk edenlerin kemîyyetleriyle ölçülür. Cemîyetin müşterek emelleri, cemiyet-daşların tesânedini ve hayat kabîliyetlerini arttıran mânevi bir kudretir. Fert, cemîyetin müşterek emellerine ne kadar çok hisse-dar ise hayata o kadar merbût ve yaşamaya o mertebe kabiliyetli bir insan olur. Ferdin bu elemelerden mahrûmiyeti derece derece lâ-kayt bed-bînlik, bezginlik, tevlît eder ve bazı hallerde bu onu intihâra kadar götürür. Büyük inkılâbımız dün rüya olan müşterek, mili emellerimizin en barizlerini tahakkuk ettirdi: Müstakil ve moderen bir millet olduk, vüstaî başlardan kurtulduk; ferdî arzularımız için geniş bir hürriyete erdik; günden güne terakki ediyoruz. Kadınlarımız insanî haklarına sahip oldular. Tahakkuk eden bütün bunlar eğer en esaslı emellerimiz ise kendimize artık tam bir ruh-i itmi'nâmı ile daimi olarak mes'ut addetmeliğiz. Halbuki inkılâbın bu muazzam zaferlerinin pek haklı olarak tevlit ettiği büyük sürurun heyecanı souldukça ruhumuzun itmi'nâmı da azalıyor. Dünün gençliği tamamen müstakil, tamamen milli, kuvvetli ve moderen bir Türk vatani için iştiyâk çekiyordu. Bugünün gençleri ona kavuştular. Dünün genci ateşli bir milliyet mefkûrecisiydi. Bugünkü gencin milli mefkuresi nedir?

Emellerin tahakkuk safhası olan emeller, geride ne kadar kâmin (Latent) emel-i kudreti varsa o kadar müteesir olurlar. Bugünkü gencin kâmin kudretleri nedir? Millî inkılâbın tahakkuk ettirdiği dünkü rüyalardan henüz hakikate çıkmayanı kalmadı mı? Tahakkuk eden emel zaferleri bütün milli kitlelere sirâyet etti mi? Yüzde seksen köylü olan Türk halkı

²⁴ Avni, 19 Mayıs 1927, S: 25, ss. 481-482

tamamen millileşti mi? Modernleşti mi? Vüsataf hayattan kurtuldu mu? Millî ve beşerî nîmetlerden hisse almaya millî ve beşerî harstan telezzüz etmeye kadar oldu mu? Zevklerimize ortak mıdır? Bu sualler bugünün Türk gençleri için, ruhlarını tamamen dolduracak emel ilhamları veremez mi? Bunlar bugünün gençleri için yeni bir mefkure malzemesi olamaz mı?

Eğer, Türkiye yalnız mektep görebilmiş mahdut bir kısım insanlardan ibaret değilse, eğer bu mahdut insanların iktisadi temellerini teşkil eden müstahsil köylü kitlesi Türkiye'nin belkemiğini teşkil ediyorsa ; eğer Garp'ın en son modellerine göre giyinen, en modern evlerde azade yaşayan Türk kadın ve erkeği; hala paçavralara sarınan, kavuklara sığınan ve senenin üç yüz altmış beş gününü azade münevverleri beslemek için tabiatla pençe pençeye çarpılarak geçiren köylüleri kendisinden ayrı bir kasıt addetmiyorsa, bu günün Türk genci için en büyük milli emel şu olmalıdır:

Türkiye'de kurtarılmamış medeniyet nuru ile tenvîr edilmemiş, insanlık hayatından nasibini almamış bir tek köy kalmayınca kadar halk için çalışmak.

Gençlik için en gür neşe menbâı emellerdir. Ruhun hâricindeki menbâlardan gelen neşe nadiren saftır ve daima geçicidir. Gençlere temiz ve devamlı neşe veren bir kaynak lazımdır. Bu kaynağı herkes kendi ruhunda bulabilir. Elverir ki o ruhun milli cemiyetle bir ittisâli olsun.

Büyük Amerikan şairi Cem Raml Lovel_“Vatan” adlı enfes bir şiirinde insanın hakiki vatanı neresidir” diye soruyor, buna mu'tat tarzlarda cevap verdikten sonra “Hayır” diyor.”İnsanın hakiki vatanı bu derece dar olamaz” ve sonra hakiki vatanın neresi olacağını birkaç güzel mısra'la şöyle anlatıyor:

“ Nerede insanın kalbi sürurun defne tacını ve elemin zincirini taşır, nerede insan ruhu daha doğru ve daha güzel bir hayat için çırpınırsa;

“Nerede bir esir hürriyet iştîyâkını çekerse , nerede bir insan yardıma muhtaç ise...

“Nerede bir esir benim için hakiki büyük vatan arasındır.”

Türk gençleri için asıl vatan Türk köyleridir. Orada tek bir insan değil, kitleler, daha doğru ve daha güzel bir hayat iştîyakı ile ölüyorlar. Orada garkı, kani bir “münevverler”le müşterek olan insanlar tabiatın ve vüstaîliğin esiridirler. Bizim hürriyetimizden nasip almak istiyorlar; Bizden insanlık yardımını bekliyorlar

Karamaya başlayan eski meşaleyi yeniden canlandırmak lazımdır:

ESKİ NAZIM ŞEKİLLERİNE AİT²⁵

Hicri dokuzuncu 'asrın son nısfında Timur hafidlerinin saltanat kurdukları sahalarda , bil-hassa “Sultan Hüseyin” ve “Nevaî”nin teşvik ve himayeleriyle parlak bir medeniyet merkezi halini alan “Herat sarayı etrafında Türk şiiri çok büyük bir inkişafa nâil olduğu gibi, Türk musikisi de aynı suretle fevkalade terakki etmişti. “Ali Şir Nevaî'nin “Mizânü'l-Evzân”ıyla (Babür Şah)ın Aruz Risalesinde o devirlerde Şark Türklerine mahsus olan nazım şekilleriyle onların besteleri hakkında bazı kıymetli izahat vardır ki Türk Klasik Edebiyatı'nın hususi nazım şekilleri olmak münâsebetiyle bilhassa dikkate şâyandır. Filhakika bunlar daha ziyade besteleri itibâriyle yani, musiki nokta-i nazarında daha ehemmiyetli olmakla beraber, edebiyat tarihi noktasından da ihmâl edilemez. Halk edebiyatımızla klasik edebiyatımızın râbitalarını göstermek itibâriyle bu şekillerin tetkiki çok istifâdelidir.

Bu şekillerin birisi ve belki en mühimi “Koşuk”, “Türkî” dir. Bu şekil hakkında “İlk Mutasavvıflar”da ve mukaddema “Yeni Mecmû'a'da münteşir bir makalemde biraz mâlûmât vermiştim. “Nevaî”ye nazaran bu şekil dokuzuncu 'asırda “Orguştak”denilen bir musiki usulünde şa'yi etmiş ve “Reml-i murabba'-i mehzûf” ile yani “Fa' i lâ tün, Fa' i lâ tün, Fa' i lâ tün, fa' lat” vezniyle söylenirmiş, sonra “Sultan Hüseyin Baykara” devrinde bu sürut “Reml-i mütemmen-i mehzûf “tebdîl edilerek onunla bir çok şiirler yazılmış, bir çok besteler vücuda getirilmişti.. Hatta bizzat “Sultan Hüseyin” bu vezni pek çok sevdiği için bütün divanını bu vezinde gazellerden tertip etmişti. Kâmi ve Nevaî gibi o devir şairlerinde de bu veznin çok kullanıldığını görürüz. İşte koşuk tarzı “Sultan Hüseyin Baykara” devrindeki bu tebeddülden sonra “Türkî : Türkü” adını almış ve Timurî Sarayları'nda büyük rağbet kazanmıştı. Hatta bu tarzda eserlerle şöhret kazananlara “Türkî-güý” lakabı veriliyordu. “Babür-name”de bil-hassa bahsedilen “ Koşukçular”ın da bunlar olduğu kolayca tahmîn olunabilir.

Bu eski şekillerden biri de “evlenen”lerdir. “Babür Şah “aruz risalesinde “Bahr-i münserih”ten bahsederken bu bahrdeki yirmi müsta'mil veznin beşincisinde bunlar hakkında malumat verir. Ona göre düğünlerde söylemeye mahsûs olan bu “evlenen”ler bu vezinde söylenirmiş ve her mısra'dan sonra “Yar yar” lafzı ilâve olunurmuş. “Pave dokurtay” Çağatay lugatında bunun düğünlerde söylenen bir nev' türkü olduğunu genç kızların gelin evindedamadın ve güvey önde ise gelinin medâyhını terennüm ettiklerini anlatıyor. Filhakika daha “Nevaî”nin “İskender-name”sinden o zaman ki düğünlerde “Hey evlenen hey” nakaratı türküler söylendiğini anlıyoruz. Türkiztan'da Özbekler arasında hala mevcut olan bu “evlenen”lerin Türkistan Çini Türklerinde de mevcudiyetini “Gronar” anlatıyor. Ona

²⁵ Köprülü-zade Mehmet Fuat , 19 Mayıs 1927, S : 25, ss. 482-483

göre Ora Türklerindeki izdivaç merasimi ,İslamiyet'ten evvelki kavmi âyinlere pek ziyade müşabihdir ve “enlenen”ler “Radlof’a nazaran , Kazak-Kırgız’lar arasında da pek şâyi imiş.

“Nevâî”nin bahsettiği nazım şekillerinden birisi de zifâf ve kız götürme isminde söylenen “Çenge”lerdir.. Nevâî’ye göre bu, gayet müesser bir nağme imiş, iki nev’ imiş, bir nev’i ise “Münserih –i mutavva-i mevkuf” bahrinden olurmuş. Redif makamında “Yar yar” lafzı kullanılmış. Bu malumat aynen “Povedokurtay”ın lugatında mezkurdur “Babür”de mezkur olmayan bu şekli-i nâzım hakkında Süleyman Efendi’nin Çağatay lugatında verdiği izahat ve bi’l-hassa “Nevâî”nin “İskender-name”sinden getirdiği misal şâyân-ı dikkat olup “Mizanü'l-Evzân” daki mâlûmâtı ikmâl etmektedir : “Çenge- Çengiler ‘arûsu karşıladıkları bir lahn-ı mahsûstur. Ekseriya yar yar lafzını ahirine redif ederler.” Nevâî”nin yukarıki ifadesinde başlıca iki nokta dikkate şâyândır : Evvela anlıyoruz “Çenge”nin hece halk vezniyle yazılan ve aruz kalıplarından hiç birine uymayan bir şekli vardır ki şüphesiz asıl halk “Çenge”si budur. “Muahhiren medeni merkezlerde İran edebiyatının ve aruz vezninin tesirâtı taammüm ederek eski halk edebiyatı unsurlarıyla İran edebiyatı unsurlarının imtizacından yeni klasik Türk edebiyatı şekilleri doğmaya başladığı sırada aruz vezniyle o eski “Cenge “ bestesiyle söylenecek Türkçe şiirler de yazılmaya başlamıştır. Bunların eski hece şekillerinin “11”li olduğunu da kolayca tahmîn edebiliriz: Çünkü esasen hecaî çengelere de redif olarak ilâve edilen “Yar yar” kaldırılacak olursa, mütebaki kısım on bir hecelilerle ta’adil eder. Yani on bir heceli halk nazımlarına “Yar yar”ın ilavesi onu aruzun “Bahr-i münserih-i mutavva”sı haline sokar. Saniyen, evlenenlerin muahhiren teşekkül eden aruz şekilleri yine “Bahr-i münserih-i mutavva”dan olduğuna göre onların eski halk şekillerinin de on bir heceli olduğunu istidlal edebiliriz. Gerek “evlenen”lerin gerek “Çenge”lerin bu aruz şekillerinin Orta Asya Türk edebiyatı’nda Hicri dokuzuncu ‘asırda doğmuş olsa bile, çok büyük bir ihtimâlle bu ‘asrın ikinci nısfında inkişâf ettiğini tahmîn edebiliriz. Bunları daha evvelki zamanlara icrâ etmek fikrimizce kâbil değildir.

Bunlardan başka “Tarhani, Muhabbet-name, mast-zade” gibi hususi bestelerle terennüm edilen o devre mahsûs bazı nazım şekilleri daha vardır. Türkiyat mecmûfasının ikinci cildinde bunlar hakkında etraflı mâlûmât vereceğimiz cihetle burada sadece isimlerini zikrile iktifâ ediyoruz. Netice olarak şunu söyleyelim ki Türklerin yalnız Halk edebiyatı değil, hatta klasik edebiyatı da sadece esirane bir taklitten ibaret değildir; sair İslami Edebiyatlarda bulunmayarak yalnız Türk klasik şiirinde meydana çıkar ve menşelerini Halk edebiyatı’mızdan alan bazı hususi nazım şekillerimiz buna güzel bie delil olabilir. Halbuki,

Türk edebiyatı müdakkaklarının şimdiye kadar hiç düşünmedikleri bu mesele edebiyat tarihimizin pek mühim mesâilinden birini teşkil etmektedir.

KÖPRÜLÜ-ZADE MEHMET FUAT

İstanbul, Darü'-l-Fünun'unda "Türk Edebiyatı Tarihi" müderrisi



“ŞEYTAN DİYOR Kİ” YE DAİR²⁶

Fazıl Ahmet Bey'in son günlerde bir eseri intişâr etti : “Şeytan Diyor ki.” Kitap vaktiyle yazdığı ufak ufak makalelerden musâhabelerden mürekkeptir. Kâñ bu değerli muharririn hangi yazısını eline alsa derhal neşelenmeye hazırlanır. Hemen herkes müttefiktir: “Fazıl Ahmet mükemmel bir mizah- nüvisttir.” Evet, doğru.. Fakat ben şu kanâatteyim ki eğer bunu îzâh edebilirsem eserlerini ve o meyânda “Şeytan Diyor ki” sini daha esaslıca anlatabileceğim:

Eserinin muhtelif yerlerinde, cehle, istibdâda, saltanata karşı gabzını göstererek çocuğuna “... tarihinin daha تنها gösterişsiz semtlerinde otursan, şurada burada tek tük görülen bazı adamlar işiteceksiniz: Alimler, mütefekkirler, şairler vesâire gibi. İşte asıl onlara ehemmiyet ver, müşfik ve bil ki mâzînin bütün dehlizlerini dolduran fer'un kıyafetli sanâdidi bir gün kökünden tamamiyle devirecek ve her ferdi kendi aleminde bir sultan yapacak olan medeniyet peygamberleri onlardır. Onlar ki müstakbel insaniyete ilim ve zeka ma'bûdu tarafından resûl olarak ba'sedilirler. İşte sana tavsiye ederim. Sen de o peygamberlerden birine gönül bağla...” nasihatini veren Fazıl Ahmet Bey dünyaya “idealist” olarak gelmiştir. “Adi fikir menfâat -temâyüllerinin üstünde olan gayeleri kovalamaktan 'aciz bir ruh benim nazarımda topal ve kötürümdür. Hatta ekseriyetin gıptalarını köpürten maddi servetler kazansa da ! Zira istemem ki insanın bâtınında tutuşmuş bir iştiyâk, yalnız karnını doyurmak için uskumru sürülerinin peşine düşen bir yunus balığına benzesin. Düşün müşfik yazık değil mi ki aş, zeka nev'inden müvehhibeleri, güzelliğin, hakikatin fedâîsi olarak kullanmayalım da 'âdi ve 'ukûr bir tazı sürüsü halinde bayağı ihtirâslarımızın arkasından koşturalım” diyen bu mümtaz muharrir bir idealist olarak dünyaya gelmiş, fakat hayatın hakikati karşısında fazla inat- ve belki fazla mukavemet de- etmeğe lüzum görmemiş: “... ben de kani'imdir ki fitratın Sokrat'ı bütün cihan için tertip ettiği ahlak düstûrunu pek başka bir mantıkla vücuda getirmiş, o kitabın içinde ne bizim ahlak-ı alâî sahibinin , ne de meşhûr (Kant)ın düşüncelerine uyar bir satır okumak ihtimali yoktur. Arzu, haset ihtiras sonra hiddet , kin ve gazp daha sonra kuvvet musara'a. İşte hilkatin ahlak mecellesinde şimdiye kadar okunabilmiş hiyeroglifler...” diyerek “Pesimism” de onu esir edebilmiştir. Hayır: “Karyola, elektrik, duş, futbol, tayyare, dans, ilh... gibi şeylerde bizim muhtera'atımızdan değil mi? Tabiatta hiç telsiz telefon ve ya tahtü'l-bahr gördüğünü hatırlayan kimse var mıdır? Fakat bunlar toprağın içinden mantarlarla beraber bitmiyor diye biz onlara iltifat etmiyor muyuz?... Velew sadece insanların birbirlerine az zarar vermesini temin için bile olsa fazilet tohumunu her kalbe ekmek lazım ve bunun için

²⁶ 19 Mayıs 1927, S: 25, s. 483

ruhumuzda, vicdanımızda saban sürmek, nuts ameliyeleri yapmak zarureti var....” diyor ve idealismin mukāvemet ve mücādelesine lüzum görüyor. Şu mukaddemeyi yapmaktan maksadım, Fazıl Ahmet’in sade ve basît bir mizah-nüvis olmadığını göstermektir. Onun mizahı daima bir fikre müstenet ve bir fikirden kuvvet alır mizahtır. Unutmamalı ki bu müstesna fitratla adam bazılarının tahmîninden çok kıymetli bir irfan sahibidir. Bu vakı'a bir az dağınıktır. Fakat yazılarına tam bir gıda verecek kadar esaslı ve rasindir.

Hülāsā kanāâtıme göre Fazıl Ahmet idealist yaratılmış bir adamdır. Fazla ısrarı gaflet saymış, “Pesimizm” e yürümüştür. Ancak bu zarûri yürüyüş onu ideâlınden ayıran hayatın hakikatine karşı kindar etmiştir. İşte Fazıl Ahmet’in bütün mizahı bu kini ifade eder. “Fantezi” kabilinden yasdıkları istisnâ edilecek olursa kaleme aldığı satırlar sade bir neşe ve bir eğlence halinde kalmamıştır. Fazıl mizâhıyla tabiât ve hilkatın küçüklüklerini hizvetmiştir. Her eserinde ve bu meyanda “Şeytan Diyor ki” de baştan başa bu mücādeleyi görürüz.

Bâhis şuraya gelince: Bize nice şakrak yazılar yazan; ilk vehlede ciddi meselelere la-kayt görünen muharririn “Gelecekte nev-mîd olmak benim pür-nesim dahilinde değildir. Taş devrinden bugünkü seviyeye çıkmış olan insaniyet-dir ki biz de onun bir koluyuz- elbette bu mertebeden tekrar mağara hayatına inmeyecek. Her millet için dünü unutmamak ve yarından ümidiini kesmemek düsturunun bir nass-ı necât olduğuna kâni'im. ..İktidar sahibi bir kalem için ihtirâs ve zînâ haricinde de pek güzel mevzû'lar bulunabilir ve biz onlara daha ziyade muhtacız...” gibi sözlerindeki ciddiyeti, samimiyeti hulus artık pek iyi anlarız.

Siz bu mizâh-nüvisin bizzât “Fazıl , meğer çok basît kafah ve pek isti'dâtsiz doğmuş bir adammışsın! Emin ol ben seni bu kadar anlayışı koşuk ve idaresi çözükle bilmezdim. Meğer tahmîn edemeyeceğim kadar köksüz ve haysiyetsiz bir otmuşsun Fazıl! Yosunun, deniz kadayıfının sana nisbette çok fazla akli vardır ve tabi'i sende pek ziyade yararlığı! Dünyada senin gayen nedir a kuzum? Ve zannına göre o kimdir sende müstefit olur?... deyişine ve edebi ammedeki umumî zanna pek itimat etmeyiniz. Fazıl sade bir şakacı değildir. Bir fikir adamıdır ve mizahi ahlak üzerine müstenettir. Zaten ale'l-umum mizah bu noktadan tahlil edilirse edebiyatın ahlakla en münasebet-dar bir nev'i olduğu anlaşılır. Ancak unutulmamalıdır ki mizahi ferdiyetlerinin ihtirasının gabzının silahı olarak kullananlar da vardır. Fazıl Ahmet ne bir muhtaras ve de bazılarının zannı gibi bir la-kayttır. Kana'atimce o samimiyete, fazilete , gayr-ı endişeliğe, tereddüde aşık ve bu mefhumların düşmanlarına düşmandır. Bütün mizahı bu noktada toplanır.

İşte “Şeytan Diyor ki”nin emsalsiz sayfelerinden muhtelif mevzulara ait birkaç numune:

“-Terbiye ile uğraşan adamların pek çoğunda gördüğüm en gülünç şey nedir bilir misin? Mantika ehemmiyet verişleri!

Tuhaf söylüyorsun. Zavallı akılla mantika ittihatçılar ehemmiyet vermez. Peki deriz İhtilâfçılar . kulak asmaz. Sesimizi çıkarmaz. Gazeteciler i'tibar etmez. Yine kâr'ımız sükût-bari lafzen, atıfeten bırak da bî-çareye ilimle uğraşan adamlar biraz tatlı yüz göstere! Emin ol , bizim toprağımızda akl-ı selime karşı açılan mücadeleyi ve sıtmaya, ne ihtikara ne filoksara ile tifosa reva görmüşüzdür. Artık sen bile eline altı patlar alarak münzevi, yatalak ve her himayeden mahrum kalmış mantığın üzerine hücum edersen biçarenin hali nasıl olur.? Biraz insaf ve mürüvvet lazım azizim. İdrak-i beşeri kara ağaç müzebhihesi mi zannediyorsunuz?

Sözlerin öyle hoşuma gidiyor ki!... Fakat sebebi ne bilir misin? Mantıksız oluşları! Gayet sinirli hiddetli söylüyorsun. O bütün güzellik oradan gelir! Yoksa hissinin ibtila' ve heyecanın yanında mantık dediğin münsalif, softa bozuntusu, ukala müttekâidi, kılık düşkünü ve züğürt, çopur ve .sevimsiz .şeyin ne ehemmiyeti olur?

“SENBOLİZM”İN KIYMETLERİ²⁷

Ali Canip Bey'in (Hayat)ın dokuzuncu nüshasında Fransız Edebiyatının son merhalesini teşkil eden “Senbolizm” den kısa bir makalede bahs ve sanatın hemen her sahasında tesîrâtım dünden güne daha ziyade hissettiren bu cidden mükemmel bedî'a basit bir mebde ve sathi bir mahiyet atfetmişti. O makalenin eksik bulduğumuz bazı noktalarını ikmâl maksadıyla bu yazıyorum.

Ali Canip Bey, makalesinin bir çok yerlerinde (Senbolizm) hakkında tetkîkâtım yapmak için müraca'at ettiği başlıca menba'ların ruhiyatçı (Ribo) ile ilim şarlatanı Maks Nordav olduğunu haber veriyor. Alim (Maks Nordav) ın laboratuvarda mühim bir keşfi olup olmadığını bilmiyoruz. Fakat bu adamın bütün ilmi Fransızların edebiyat ve sanat mahsûlatını baştan başa bir terdi eseri olduğunu göstermek için zahmet esip yazdığı iki ciltlik safsatadan ibâret ise ciddi bir bahste ismini öne sürmekten sakınmalı. Zira bu adamın işaret ettiğimiz kitabı ne ilim ne de edebiyat aleminde ihticaca yarar bir vesika mahiyetini hiçbir zaman alamamıştır. Esasen san'at cereyânlarının mahiyeti için ilim adamlarının görüşünü vâsita olarak kullanmak bir hatadır.

Müraca'at ettiği menba'ların tesîri altında kalan Ali Cenap Bey mevzûa ilmî bir bakışla bakarak (Senbolizm)i âzâsı tam bir sistem halinde görmüş ve bu sistemin ana hatlarını uzun uzun îzâh etmiştir. Bu (Senbolizm)e istediği bir payeyi vermektir. Zira (Senbolizm)in mütebellir bir programı yoktur. Şu sebepten ki (Senbolizm) diye edebi vâsi' bir taazzu diğer bütün edebi meslekler için denilebileceği gibi, dünya üzerinde hiçbir zaman mevcûd olmamıştır.

Bundan kırk- kırk beş sene evvel bir takım Fransız ve Fransız harsına temessül etmiş Ecnebi gençler uzun saçlarını “deha”nın alınlarına sarkmış çoşan bir alameti sanarak derme çatma şüirleri ve gültünç cesaretleriyle dünyayı ıslah ve cins-i beşere yeni saadetler bahşetmek iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Siyah ve çlgın saç kümelerine düşündürücü beyaz tellerin karışmaya başladığı güne kadar Paris'in talebe mahallesi, korkunç ve lerzan bir mimarî gibi simalara yükselen akîm bir takım hayalâta sahne olmuştu.

Muâsım-ı matbû'ât bu garip sürüyü (Nevropatlar), (Dekadanlar), (Senbolistler) gibi isimler altında birleşmiş gösteriyordu. Fakat bir ağacın yaprakları gibi mevsim nihayetinde sararm, kuruyan ve topraklara düşüp hazan rüzgarlarının götürdüğü sisli istikametlerde gaip

²⁷ 26 Mayıs 1927, S: 24, s. 507

olan bu gençliğin hakikatte birleştiği yegane nokta o senelerde yaşayan (Sitefan Malarme) ismindeki esrar-engiz şaire ta'abbütleridir. Binaen aleyh (Senbolizm) demek 1898 senesinde emsalsiz bir ru'yet hassasıyla mahmul gözlerini dünyaya kapayan büyük bir insanın şiiri hakkındaki hususi tarz telakkisi demektir.

İnsan hamakatinin gecesi içinde parlayan bu münferit ve garip ateşin şulesi etrafında uçuşan kıymetsiz pervaneleri de bu ismin şümûlü dairesine kabul etmek lazım gelse (Senbolizm)e birbirini tutmaz nice manalar vermek lazım gelecek!

Sitefan Malarme ne istemişti ve ne yapmıştı? "Malarme" Alman filozofu "Hegel"ın Mafukû't-tabî'a bedfinden mülhem olarak kainatın hakiki mevcudatı "fikirler olduğuna ve maddi alemin bütün tecelliyât ve eşkali, mana'ya zarf olan kelimeler gibi, fikirlerin birer remz ve işareti olduğuna kani'dir. Fikirler mücerret olduğun zeval-i nâ-pezîrdir. Fena bulan ve değişen ancak işaretler yani timsallerdir. Binaen aleyh maksat ve gayesi timsali ta'rif ve tasvîrdan ibaret olan (Realist) bir sanat-vâhi bir meşgaledir. Zira böyle bir sanatın mevzu'u muvakkat ve bî-karardır. Timsal, işareti olduğu fikre icra' edilmek suretiyle kullanılmadıkça ele alınmaya layık olmayan boş bir kalıptan başka bir şey değildir.

"Sitefan Malarme" bu itibarla "şiir"le "din"ın aynı cinsten olduklarına kânidir. Bütün dinlerde ibaret merasimi, kokular, renkler ve ahenkler idi. Bir fikrin muvakkat birer timsalinden ibaret değil midir? Eşasen manzûm söz mübâdi'de münhasıran dini idi. Kahinler, kesik bir nefesin tahdît ettiği cümleler ve tekerrür eden ahenklerle, müteheyyic halka gaipten aldıkları haberleri bildirirlerdi. Her dinde (Mukaddes Kitap)ın manzum ve ya şibh-i manzum oluşu manzum sözün dini menşe'i hakkında şüphe bırakmıyor.

Malarme bu esasları vaz' ettikten sonra şiirin ve şairin mâhiyet ve hususiyetlerini şu suretle ta'yin ediyor: Şiir ahenk ve timsal ile ebedî bir fikri ifade eden bir nağmedir. Binaen aleyh "şiir" yalnız derûni bir teheyyücün mahsûlü olan manzûmelere verilebilir. Tasvîr, târif, tâlîm ve hitabet şiirleri ancak nesrin birer mütereddi şeklindedir. Zamanının vekayini kaydetmekle muvazzaf olan muharrirle hiçbir karabeti olmayan şair zaman ve mekan haricindedir. Şairler insanlar arasında adeta reyhani bir küçük zümre teşkil ederler. Bu lâ-dini mutasavvıfların vazifesi konuşma lisanından alınarak kudsi bir istihaleye uğratılmış hususi ve mümtaz bir lehçeyle beşerin hülya ve elemiini muvakkat anasırından tecrit ettikten sonra edebi bir ahenk halinde semalara yükseltmektir.

“Malarme”nin senbolistliđi ihtimal” Bekel” ve “Fihne”nin bedii sistemleri Őu anlattığımız tarzda benimsemiŐ olmasındandır. Ma’ mâfih Malarme timsale verdiđi kıymet itibariyle yeni bir sanat düsturu ortaya atmıŐ deđildir. Büyün Mısır, Fenike, Yunan sanatları, bütün ark ve Garp Őiiri Malarme'den Fransız Őiirine getirdiđi emsalsiz cazibenin tadını fikirleriyle deđil Őiirlerinin delaletiyle anlamaya çalıŐmalız.

Malarme'den evvel Őiirin muhatabı kar'in zekası idi. Malarme buna kar'in ruh ve asabını ikame etti. Tahta bir levha gibi ancak bir kuvvetli vuruŐla ses çıkaran zekaya kıyasen ruh ince tellerden yapılmıŐ havaî bir rebaptır. Őiirin hedefi ruh olunca belagatin bütün gürültücü köhne Malarme'si itibardan düŐtü. Kuvvetli seslere keskin renklere ve körletici ziyalara lüzum kalmadı.



TÜRK EDEBİYATINDA

PASTORAL NEV²⁸

Edebiyatımızda bu nevin mevki derecesini tayin etmeden evvel mahiyetinden bahsetmeyi münasip buluyorum:

“Pastoral” tabiri latince’de çobanlara dair manasına gelen “Pastoralis” kelimesinden azmandır. Frenkler , kırların, köylerin güzelliklerini tersim eden köylülerin, çobanların yaşayışlarını anlatan şiirlerin heyet-i umumiyesine “Genre Pastoral” ünvanını vermişlerdir. Bu nev’e “Bucolique” de denilir ki “Sığıtmaç” manasını ifade eden bu Yunanca “Boukolos” tan alınmadır. Bazı zatların bunu “Eş’ar-ı Raiyane” terkîbiyle lisanımıza naklettikleri görüldü. Beyne’l-milel mahiyet almış tabirlerin , istilahlarn Türkçe’ye aynen naklini hiç de zararlı bulmuyorum. Bundan dolayı derslerimde, makalelerimde “Pastoral nev” deyip geçiyorum. Ümmet devrinin bedi’i zevkini ifade eden “Divan Edebiyatı”nda pastoral neve tesadüf edilmez. Vakiâ kasidelerin bilhassa “Bahariye” denilen kısmında “tabiat” tasvirleri görülür. Fakat bunlara aldanmamalıdır. Çünkü her “Kaside-sera”nın gayesi asla tabiatı tasvir değildir. Bir “Giriz”i müteakkip muayyen “maksad”ına bürümektir. İşte Fuzulî:

Hevâ arâis-i gül-zâra oldu cehre- küşâ
Bahâr gülşene giydirdi hulle-i hazrâ

Çemen eyâletine nasb olundu hüsrev- i gül
Hevâya ebr-i sıfat hükmün etmeye icrâ

Yazıldı sebze-i nev- hîzden hatt-ı ahkam
Çekildi sâye-i matbû’ sürûrdan tuğrâ

Darîr âb-ı revân ü sağîr murg-ı çemen
Nikât-ı tehniyet-i makdem ettiler ifşâ

Zebân-ı sevsen-i azâd u sebze-i nev-hîz ?
Senâ-yı rif’at ü iclâle oldular güyâ

Şakâyık alnı zemîn-i bûsdan olup mecrûh
Benefşe kâmeti oldu tevâzu’ ile dutâ

²⁸ Ali Canip, 16 Haziran 1927, S: 29 ss. 43-44

Mürettep eyledi bir bezm-i gülşen içre bahâr
Ki virdi zevk temâşâ-yı neşve-i sahbâ

Ana dil etti beyân merâtib-i nagamât
Kumâr oldu terâne-keş ü sürûd-serâ..

diye baharı tasvîr eder görünüyor fakat okumayadevam edelim :

Hayâl-i mahz sanıp kâinâtı nergîz-mest
Kıldadı cehl ile nefy hakâyık-ı eşyâ

Ederdi bülbül-i kâfir nihâd secde-i gül
Ta'ab-ı sanem ile tutup necâta reca

Sözleriyle Divan edebiyatının tekniğine vâkıf olanların tahmîn edecekleri yol girdiği
ihlas ederek hemen (Giriz)ini buluyor :

Nesîm vâkıf olup bu fesâdı men' etdi
Ki ey gürûh-ı perişân tutan tarîk-i Hüdâ

Bu kâr-hâne bir üstâddan değil hâli
Gerek bu kudrete elbette kâdir ü dânâ...

Manzûmenin bundan sonraki kısmında bahardan zerre bulunmaz.O artık bir münacâttan ibarettir. Sözü uzatmak için başka Divan şairlerinden misal getirmek istemiyorum. Tabiâtı tasvîr ediyor gibi görünen şiirlerin esas mahiyeti bundan ibarettir. Şu kadar kaydedeyim ki Divan edebiyatının farikası, zihni nüktelere müstenet hünerehüner-verilmiştir. Divan şairi neden bahsederse etsin, ister bağdan , bağçeden.. İster aşktan , gönülden... Bütün zekası bir noktaya masruftur. Fuzuli'nin, baki'nin, Nef'i'nin Nedim'in ... İşte en lirik bildiğimiz şu dört üstadın divanlarını bu noktadan tatabbu'ediniz, dediğimi bulacaksınız.

Asıl Avrupaî pastoral nev'e gelince : Gayesi şehir halkına kırların, köylerin, tarlaların zevkini, güzelliğini aşlamaktır. Başlıca iki şekilde görülür

1. İdil (Idyll)
2. Eglog (Eglogue)

İdil Yunanca “Küçük Tablo” manasına gelen “Eidullion “ kelimesinden azmandır.Latince’de “İdillizm” denilirdi. İdil, ince duyguları ifade eden bir resim, bir tablo meşâbesindedir. Bunu “Eglog”dan farkı “action : fiil ve hareket”ten mahrumiyetidir. Eglog bilaks kırlara, çobanlara köylülere dair bir “Piyas” demektir. Eski Yunan şairlerinden “Teokrit”le Latin şairi “Virjil” bu nevin iki lâ-yemut simasıdır. Avrupa milletlerinin gözlerini “Mücerredât”tan kurtaran hayat ve tabiatın aslına çeviren “Romantizm” ceryanı “Lirizm” ile beraber “Pastoral” neve de geniş bir saha vermiştir. Bunu “romantizm” e tahsîs edeceğimiz makalemizde izah edeceğiz. Bizim edebiyatımıza gelince : Pastoral nev’in madde ve gayesine uygun ilk misal, Abdülhak Hamid Bey’in “Sahra”sıdır. Sahra şehir halkına köylerin, kırların zevkini güzelliğini aşlamak için yazılmıştır. Şair mukaddeme’de : “Sahra, Nesteren gibi yalnız mukaffâ değil, hem mukaffâ hem manzum bir tecrübe-i nev-zemindir” diyor ve demekle büyük bir hakikat söylemiş oluyor: Evet Sahra “Bir tecrübe-i nev-zemîn”dir. Türk Edebiyatında “Pastoral nev”in ilk nümunesidir. Eserin mesela:

Bir koyun yavrusuyla dağda meler
 Karaca yardan eder pür-tâb
 Bir bayırdan dahi iner sürüler
 Gâh gâh akseder seda-yı külâb
 Bir kadın destisiyle suya gider
 Erkeği baltasıyla ormana
 Yayı omzunda oğlu bir yana
 Ortada süt sağar fakar duhter
 Gösterip sonra pir aileyiz
 Toplanırlar semât-ı büryâna
 Kayd-ı mazi ve derd-i istikbal
 Olmayınca gelir saadet-i hal...

gibi rekik mısralarını okuyanlar – Şerh ve izah ettiğimiz nokta-i nazardan teemmül etmeyecek olurlarsa – yeniliğini haklı olarak anlayamazlar. “Pastoral Nev” Avrupa’da “Rönesans”ı müteakkip kadim şah-eserler model sayıldığı devirlerde inkişaf etmiştir. Bizim Rönesans diyemeyeceğim, Rönesans’a doğru ilk adımımız “Siyasi Tanzimat” hareketidir. Onunla beraberdir ki kurûn-ı vüstaî Şark hayatını bırakmak, ‘asrî Garp hayatına atılmak iştiyâkı memlkette uyandı. Fakat hayatın ta birinci sayısında bu mevzûâ hasrettiğimiz bir makalemizde de söylediğimiz gibi âsrileşmek için işe başlayışımız çok nakıstı ve asriliğin manasını Tanzimat siyasetçileri kavrayamamışlardı.. Daha doğrusu kavrayamamak zaruretindeydiler. Nitekim Siyasi Tanzimat’ı takip eden yeni edebiyatta da ‘asrilik layıkıyla

anlaşlamadı ve Garp mukallesi Türk edebiyatı pek zaif bir penye ile meydana çıktı. İşte Hamid'in "Sahra"sında görülen zâafi seneler geçtiği halde "Pastoral nev" in zengin misallerine edebiyatımızda tesadüf edilemeyişi hep bu noktada Avrupa kültürünün memlekete ancak katre katre ve nâ-kâfi miktarda girişinde aramalıdır. Yoksa "Sahra" Türk edebiyatında Rönesans'ın ilk edebi ifadesi olması haysiyetiyle her zaman bir "Tecrübe-i Nev-zemin" bir yeni başlangıçtır :

Bir zamanlar karar-gahım idi
 Bedeviler gibi beyâbânlar
 Buna mucibde iştibahım idi
 Nasıl emrâr-ı vakt ider onlar
 Belde halkında görmedim, havfal
 Gördüğüm insî ehl-i vahşette
 Sürdüğüm daima gamla safâ
 Beledi mutassıl esîr-i cefâ
 İnti'âş-ı alem de zulmette
 Biri endişeden aman bulmaz
 Biri endişeye zaman bulmaz

Diyen şair, asırların Türkçe'de bütün kalemleri esir ettiği kelime ve nükte edebiyatından kaçınmış, edebi ammeyi büsbütün başka bir ufka götürmek istemiştir. Fakat Türkçe'de kendisinden evvel bu nev' gayesine tam bir mütâbakatle tecrube edilmemiş olduğu için nâ-çâr gayr-ı muvaffak kalmıştır. Hamit'ten sonra "Servet-i Fünuncuların hasseten Fikret'in şiirleri arasında pastoral parçalar görüyoruz. İşte bir tane:

BİR AN HUZUR

Seyreliyorum çeşm-i hayalimle uzaktan
 Bir kulube-i mes'ud
 Üstündeki fersude her medîd ocaktan
 Yükselmede bir ince duman, mail ve memdûd
 Sâfi, lekesiz karların altında cevânib
 Mahfûf sükûnet
 Bir köy bu sükûnetle ezilmiş gibi gaib
 Her yer bu sükûnetle hem aramış-cennet
 Ben sürmedeyim şimdi hayalimle bu köyde
 Bir köylü hayatı
 Karşımda ocaktan süzülen dûd-ı sefide

Kalp olmada hep leyl-i hayatın zulemâtı

Dikkat edilecek olursa anlaşılır ki şiirin ruhu pastoral nev'e kavuşmuş değil, kavuşmak isteyen bir tahassüsü ifade etmektedir. İşte bir başkası :

YEŞİL YURT

Bahara benzetilir bir yeşil saadettir.

Gülümseyen ovanın vech-i pür- gubarında

Köyün uyur gibi müstağrik-i sükûnettir

Bütün hayatı ufak bir çayın kenarında

Uzak yakın bütün afâka neşreder safvet

Tabiatın o samimi tevekkül-i sâfi

Şu yanda bir meşe- dalgın, vakur, pür-şefkat-

Kucaklıyor gibidir kollarıyla etrafı

Bu köyde her gece birkaç dakika meksederim

Ölüp hayalime pir ü seyahat eylerken

Duhur-ı mütala'anın sine-i melâlinde

Ve bir dakikacık olsun sükût edip giderim

Yavaş yavaş duyarım bir inilti halinde

Kavak sadalrı tar-ı alîl şiirimden

Daha yenilerde de aynı mevzu'larda şiirler buluyoruz. Ez-cümle Orhan Seyfi'nin "Gönülden sesler"inde "Eglog" tarzını andırır, genç bir çobanla esmer, beyaz, sarışın kızların muhaverelerini gösterir güzel bir parça vardır.

Şunu da kaydetmeliyiz ki cihan Halk edebiyatları içinde zenginliğiyle birinci dereceyi muhakkak işgal eden "Aşık Edebiyatı"ımızda bu nev'in kadrosu içine girecek pek nefis şiirler mevcuttur.

Ali CANİP

TÜRK EDEBİYATI'NDA

DİDAKTİK NEV'²⁹

Frenkler ,bir sanatın ve ya bir ilmin prensiplerini öğretmek gayesiyle kaleme alınan mensûr ve manzûm eserlere “Didaktik” derler. Eski Yunanca aslı “Didaktikos” tur.Bu tâbiri lisanımızta “tâllmi “kelimesiyle geçirenlerde vardır. Biz bu makalemizde yalnız manzûm kısmından bahsedeceğiz. “Didaktik Neve” e dahil olan şiirler için mevzû pâyânsızdır : Nüvuma, zirâate, ale'l-ümûm fenne ait esaslar “Badin : şakalı” sözler vezin ve kafiye ile imtizaç ederler. “Didaktik Nev”i vücuda getirirler. Dünyanın ve Latinlerin en büyük Didaktik şairlerinden “Lakres” “Nature” ünvanıyla büyük manzume kaleme almıştır ki bütün felsefesini “Hazz “ esası üzerine istinat ettiren Yunan filozofu “Epikür”ün fikirlerini telkin eder : Mes’ûd yaşamak için insanın sade ihtirâslarına , duygularına tabîyeti lüzûmunu gösterir. Yine Latin şairlerinden meşhur Virjil “Georgique- Ekinciliğe Dair” namındaki uzun manzumesinde Ekinciliğe.. Ağaç, asma yetiştirmeye , ehli hayvanlar beslemeye, arıcılığa... ait mâfûmat verir. Bu iki eser şiirle fikri pek mükemmel mecz ettikleri için zamanımızda bile “Deha mahsulü” sayılmaktadır. Eski Yunan şairlerinden “Aratus” biri “Les Phenemenes Hadiseleri” öteki “Les Pronostics” ünvanlı iki uzun manzume kaleme almıştır ki heyete cuy hadiselere dair mâfûmat ihtivâ eder. Meşhûr Latin şairi “Horos”la yine meşhûr Fransız şairi “Bovalo”nun “Art Poetique : Şairlik Sanatı” ünvanlı eserleri doğrudan doğruya edebî usûl ve kaideleri edebî nev’leri anlatır. Fransız şairlerinden “Berşo”nun da La Gastronomie Şekspir-verlik Sarfati” namıyla bir manzûmesi vardır ki pek zafîf nüktelerle bize matbahn tarihinden, sofrta hizmetlerinden ... bahseder. Şu misaller “Didaktik Nevin şumulünü ehemmiyetini bize vazihen anlatıyor sanırım: “Şumulünü ve ehemmiyetini” diyorum, çünkü didaktik şiirler vakı’a “Lirik” parçalardaki vecd ve heyecandan, taşkın ve coşkun ruhtan mahrumdur veşiirin esas itibariyle hassasiyet mahsulü olduğuna ve hassasiyete hitap etmesi lazım geleceğine göre – Bunun evvela zekayı alakadar temesi bir nakısa gibi görünür. Fakat yukarıda gösterdiğimiz birkaç misal ve umumiyetle edebiyat tarihlerinde verilen paya, “Didaktik Nev”in kıymet ve servetine bariz delillerdir. Muvaffak bir “Didaktik” parça muhakkak bir sanat ve hatta bazen bir deha eseridir.

Türk edebiyatında bu nevin mahsûllerine gelince : Pek mebzûldür. Bugün için en eski nümûne olarak “Kutadgu Bilig”i hatırlıyoruz. Acemlerin “Siyaset-name”leri mahiyet ve mevzu’unda bir eser olan “Kutadgu Bilig” hicri 462 tarihinde Kaşgar’da “Buğra Kara Han”ın Has Hacib’i “Yusuf” tarafından yazılmıştır. Türk cemiyetini teşkil eden muhtelif zümrelerin

²⁹ 23 Haziran 1927, S: 30, s. ...

vasıflarını, hükümdarın bu zümrelere karşı muamelesini izah eder. Yüksek edebî bir kıymeti yoktur, fakat lisanı tetkikât itibarıyla mühim vesîkadır. Modelini Acem edebiyat ve zihniyetinden alması, aruz vezniyle yazılmış olamsı haysiyetiyle “Kutadgu Bilig” Türk “Divan Edebiyatı”nın ilk mahsûllerinden sayılır.

Yazma iki nüshası yalnız Ayasofya Kütüphanesi'nde mahfûz bulunan “Habbetü'l-Hakayık” ta İslamî bir ahlak telakkini için yazılı Türkçe didaktik eserlerin en eskilerindendir. “Tekke Edebiyatı”nın ilk nümûnesi sayabileceğimiz “Divan-ı Hikmet ‘te mâlûm ve mufayyen fikirleri propaganda maksadıyla nazmedilmiş tamamen didaktik bir eserdir. Yalnız Tekke edebiyatının değil, bütün Türk edebiyatının zeka ve heyecan noktalarından en yüksek bir şaheseri sayacağımız “Yunus Divanı”nda pek heyecanlı lirik parçalarla pek zafîfâne “Didaktik” manzûmelerden mürekkeptir. Yunus’un mensûp olduğu fikir ve zihniyeti öyle ustalıklı öyle harikulade bir telkîn edişi vardır ki bu sanatın mahiyetini izah etmeye çalışmak ayrı birkaç makale ile mümkün olabilir.

Eski devirlerde Türk lisanıyla “Didaktik Nev” e dahil eserler çoktur. Bunları sırasıyla saymak ve bu makalenin vazifesi değildir. Burada yalnız yine edebî olmaktan ziyade lisanî kıymeti hâiz “Aşık Paşa Divanı”nı hatırlatmakla iktifâ ediyoruz.

Müehhir devirlerin mahsullerine gelince bunların en evvel hatıra geleceklerinden ikisi mesela meşhûr Urfalı “Nabi Efendi”nin “Hayriye”siyle “Sünbül-zade Vehbi Efendi”nin “Lütfiye”sidir. Her iki eser İslamî bir ahlak telkîn ettiği gibi bi'l-vesile o devirlerin örf ve adetine temas eder. Âlâka-bahş ve tamamen didaktik uzun birer mesnevidir. Divan edebiyatında vezin ve lugat öğretmek maksadıyla yazılmış manzûm eserlerde vardır.

Yeni Avrupaî edebiyatımızın içinde en kuvvetli ve yüksek didaktik eser “Haluk’un Defteri”dir. Kanaâtımca edebî bünyesinin en kuvvetli cephesi “Didaktik” olan Fikret bu eseriyle çocuğuna Garp fikir ve idaresi aşlamak istemiştir. Asyaî bir kafasıyla Avrupaî bir kafanın farkını anlatmak Acem taklîdi edebiyatla Frenk taklîdi edebiyatın arasındaki mesafeyi göstermek için “Haluk’un Defteri” ile mesela “Hayriye”yi karşılaştırarak tahfil ve tenkît ne kadar mukayyet olur.

Avtupalı müellifin “Didaktik Nev”ın belli başlı kısımları olarak “Fable : Efsane” yi “Conte : Menkıbe” yi “Satire : Hicviye” yi sayarlar.

“Efsane” ahlaki bir umdeyi isti’ârevî bir hikaye şeklinde anlatan manzûmedir ki içinde ‘örfün hususiyetleri insanlık hayatının zâif ve kepaşe cihetleri görünür. Bize bil-vesile bir ders verir. Tasvîr ettiği sahneye ekseriya hayvanları, eşyayı çıkarır. Bunlar beşeriyetin timsalleri

vazifesini görürler. “Efsane”denince hatıra Fransızların la-yemut şairi “La Fonten” gelir. Bizim edebiyatımızda bu müstesna adamın efsanelerine ilk alaka gösteren Şinasi Efendi'dir. O bir kısmını adapte birazını da tarzı taklit etmek suretiyle efsaneler kaleme almıştır. Müteakiben Recai-zade Ekrem Bey'in “La-Fonten”den parçalar naklettiğini görüyoruz. “Tevfik Fikret”in “Şermin”i içinde lisanen ve teknik itibariyle muvaffak “efsane”ler vardır.

Vatani ve tarihi bir hakikî anlatmak ve yahut sırf zevk ve neşe vermek maksadıyla kaleme alınan “Conte : Menkıbe”lerde demin söylediğimiz gibi didaktik nev'e dahildir. İzzet.Molla'nın “Mihnet-Keşan”ı “Ziya Gökalp”ın bazı parçalarıyla “Fikret”in mesela “Rübab-ı Şikeste”sinde okuduğumuz “.Seza” “Zeka” gibi manzumeleri birer menkıbedir. “Satire” ye gelince bunu yalnız bir adamı kepaze etmek maksadıyla yazılmış “Manzum Küfr” manasına almamalıdır. Hiciv beşeriyetin fezahatlerini tasvir ve tenkit eden mühim bir didaktik tarzıdır. Türk edebiyatında tam edebi kuvvetle eski bir metin olarak Şeyhi'nin “Har-name”sini hicivin pek yüksek ve zarif bir nümunesi diye hatırlamalıyız.³⁰Nef'i'nin “Seham-ı Kaza” sında bir iki parça istisna edilecek olursa mütebaki kısım bütün kıymetlerden arı vezinli bayağı küfürlerden ibarettir. Yeni Avrupaî edebiyatımızda Hamit'in “Bie Vaize Mevize” si Fikret'in “Cenab'a Cevab”ı, “Han-ı Yağma”sı tarzın güzel nümunelerindendir. “Ziya Paşa”nın “Zafer-name” şerhiyle “Eşref”in kabına erişilmez şaheserlerini hatta Neyzen Tevfik Bey'in geçenlerde bir iki küçük broşür içinde bir kısmı intişar eden bedi'alarını bu muarızda takdir ve hayretle yad etmeliyiz. Üflediği “Ney” kadar yazı yazdığı kalemde ateşin olan Tevfik Bey kanaatimce bazen üstadı “Eşref”i gıptaya düşürecek kudrette hicivler vücuda getirmiştir.

³⁰ 826'da vefat eden Şeyhi kendisinden sonra gelen şairlere pek ziyade te'sir etmiş bir Divan edebiyatı üstadıdır. Maalesef eserleri gayr-ı matbu'dur. Divanının nüshalarından en eskisi bugün Millet Kütüphanesi'nde mahfuzdur. Bu nüshanın tarihi 842'dir.

-Aziz Talebeme -

YUNUS'UN MEZARINDA TAHASSÜSLER³¹

Karlı dağlar mı aştin
Derin ırmaklar mı geçtin
Yarinden ayrı mı düştün
Niçin ağlarsın bülbül hey!

Yunus Emre

Karşımda yükselen dağların coşkun
Gamlı göz yaşıyla çağlarken dere
Gittikçe uzayan bir yolda yorgun
Yürüdüm kalbimin döndüğü yere...

Rüzgarı, tarihten sesler getiren,
Yemyeşil bir köye nihayet vardım
Bir anda mâzînin ufkuna eren
Ruhumu Yunus'un sesine sardım

-Zair! Bu yeşil köy mezârlığında
Böyle bitkin, argın ne düşünüyorsun?
Kimsesiz türbemin yalnızlığında
Esen rüzgardan ne seziyorsun?

Şulesiz tarihimin ufkunda yıldız : Yunus!
Ey kararmış mâzînin fecrinden bir iz : Yunus!

Yıllardır şiire bağlı, dertli kalp sana bende
Susamış bir zâirim, hıçkırırım türbende

Ufku sönük aşrımın kısılrken nefesi
İçimde dalga dalga şiirinin yüce sesi

Dereler yaşlı, sanki teselli yok büryandan
Gül solmuş, bülbül susmuş aşkıdaki hicrandan

³¹ Ziyaattin Fahri ,23 Haziran 1927 , S: 30 , s . 74

**Kalbinde hasret yanar ayrılırken türbenden
Şiirinden yetim yurdun selameti al benden**

**3 Temmuz 925- Erzurum, Tuzcu
ZİYAEDDİN FAHRİ**



“EMPRESYONİZM”

YANI

NAKIŞTA İNTİBÂ MESLEĞİ³²

On dokuzuncu ‘asrın vasatına doğru Fransız nakış³³ sanatında bir cereyan husule geldi ki Avrupa ile Amerika’nın bütün zanaatı üzerinde bunun pek büyük bir tesiri oldu ve bu cereyan ve mesleğe mensûp bir sıra büyük ustadlar yetişti. Bu cereyan ise “Empresyonizm” yani “İntiba’ Mesleği” unvanını almıştır.

Esasen bu ‘unvan Parisli’ler tarafından bu meslek erbâbının ilk eserlerini teşhîr ettikleri zaman verilmiş istihzâamiz bir lakaptı. Fil-hakika bugün en kıymetli intiba’ yun meyânında nâmı hürmetle yad edilen (Klad Mone) tûlu eden güneşi musavver olmak üzere “Empresyon” yani “İntinbâ” ‘unvanı altında bir levha nakşederek bunu 1874 senesinde teşhîr edilmiş idi. Eserin kıymetini idrâkten ‘âciz bir takım müstehzipler, bu cüretli kâşifi ve onun meslektaşlarını gülünç bir hale koyacak bir kelime aradılar ve “Emprseyonist” yani “İntibâcılar” ismini buldular. Fakat bu isim yaşadı. Şan ve şerefının revnakı günden güne arttı ve o zelil hasımları tekrar zulmet ve nisyana gömdü. Zira bu tarz zana’atin müntesipleri mağrurâne bir sebat ve metanet gösterdiler. Bu nam ve unvanı kemal-i ceditle kabul ederek kendilerine mal ettiler ve bunu âli bir mertebe-i hürmet ve i’tibâra yükselttiler.

Acaba bu intibâyûnun ettikleri neydi? Ortaya yeni olarak ne koymuşlardı?... Kısaca bit tâbîrle ifade etmek lazım gelse denilebilir ki bunlar hareketin ve parlak zıyanın nâkişlarıdır.! İzâh edelim : Bi’l-farz bir çok insanların bir araya toplanışını o zamana kadar nakş etmiş olanlar bu heyet-i musavverenin bütün tafsîlât ve teferrûâtını birer birer tetkîk ederler. Yani yüzlerce insan şekillerinden her birini ayrı ayrı ve inceden inceye nakş ve tasvîr eylerlerdi. Bu sebeple her birinin mesela elbisesindeki düğmelerden her birini fark ve temyîz etmek mümkün olurdu.

Halbuki müteharrik ve canlı bir insan kitlesine baktığımızda gerçi her ferdin şekli-zâhirinin ne olmak lazım geleceğini tahmîn ederiz; fakat bunu görmeyiz. Bizim nazarımıza çarpan şey ancak bir ziya, leke ve renk çalkantısıdır. Vakıa şurada burada bir baş ve ya şapka bu kitlenin içinden bazen harice taşar. Lakin bu da hemen der-akep tekrar o dalganın içine batar. Hasılı her şey latif bir hareket ve faaliyet içinde dağılmış inhilal etmiş gibi görünür.

³² 30 Haziran 1927 , S: 31 , s. 88

³³ Resim kelimesi Fransızca “Dessin” tabirinin nakış dahi “Peinture” ıstılahının mukabili olduğundan, resimde esasen “Dessinoteur” ve nâkiş ise “Peinire” kelimelerinin tercümeleridir.

İşte bunun içinde intibâiler anladılar ki bu çalkanan bu çoşuş ve zindeğî içinde metmûç bulunan hayat, ancak sathi ve mütehasır bir surette çizilmiş şekiller mütemadiyyen değişen aydınlıklar, renkleri sabit olmayan lakeler vasıtasıyla kabil-i tasvirdir. Gördüler ki hakikatin tesir ve intibâ'ını husule getirmek için eşya ve mevcûdâtı bunların sükûn halinde aldıkları şekil tahtında değil , ancak bize göründükleri tars ve heyette nakşetmek, hülâsâ o geçici, o sari' e'z-zeval teşri ve bu intibâî verebilmek lazımdır. Mesela kadîmen bir at koşusunu nakş ve tasvîr etmek îcâp edince sanâtkârlar dört nala koşup gelen atlardan her birini ayrı ayrı öyle bir îtinâ ile o derece bir tekayyüt ve ihtibâm ile tersîm ederler ve işlerler idi ki atların her bir nahnı fark ve temyîz eylemek kâbil olurdu. Bunun içinde böyle inceden inceye resmedilmiş atlar adeta tahtadan oyulmuş olan ve havada asılı duran atlar tesirini hasil ederlerdi.

Halbuki intibâilerde olan nâkış böyle bir manzaranın karşısına geçince ancak lemha-i basarda göze ileşen ne ise onu tesbît eder : Atlayarak, koşarak, sıçrayarak gelen atlar bize bir saniyenin ufak bir cüz'ü içinde nasıl görünür ise öyle bir şekilde yani insan ve hayvanlardan mürekkep fevkalade müteharrik ve canlı bir heyet halinde nakş eder ve bu koşunun etrafında ve bir birine sıkışmış bir halde toplu duran seyirciler dahi bulanık ve karışık kitlelerin bir çalkantısı suretinde tasvîr eyleyler. Müteharrik şekiller için böyle!

Halbuki eşya ve mevcudat hatta sükun halinde bile yine aynı şekil ve heyetle kalmazlar. Kezlik eski bir nâkışı ele alalım : Bu zat maî renkli bir şeyi – ister güneşin ziyası altında bulunsun ve isterse sis ve duman içine bürünmüş olsun – daima maî renkte tasvîr ederdi. İntibâiler ise ecsâmın renk cihetiyle görünüşleri ve muhit-i şekillileri hava ziyanın teşri altında tahavvül ve tebeddül edeceğini anladılar. Mesela bir “Klod Mane” aynı bir ot yığını günün muhtelif saatlerinde on iki defa nakş etti ve her derfasında başka bir şekil istihsâl eyledi. Kezlik Londra'nın (Tayms) şehri üzerindeki köprüyü müteaddit defalar tasvir ederek daima başka bir şekil başka bir manzara vücuda getirdi. Yani kah muhit ve hututi alacakaranlığın maîmtrak nikabı altında zail olan, kah serin ve berrak bir sabahın gümüşe münabih. şaşası içine dalmış bulunan kah koyu bir sis ile muhata olan ve yahut etrafında güneşin parlak ziyası lem'alar saçmakta bulunan bir manzara husule geldi. Herhalde renkleri ve ihtizazlı ve ratip bir hava içinde rehavet peyda eden şekilleri daima ve daima başka bir teşri peyda etmektedir.

İntibâ'iler yeni bir şey daha meydana koydular : Berraklık ! Eski üstatlar kır manzaralarını nakş ve tasvîr için evvel ömürde tabiâta tevfiken taslaklar yapar ve sonra bunları karanlık (âtliye) leri dâhilinde ikmâl eylemek suretiyle ihdâs ederlerdi.

İntibâ'iler ise günün revnakını ve kudret-i ziyaiyesini dışarıda, kırların ortasında levha üzerinde tesbit ederler. Renkleri gayet keskindir. Bunlar tamamıyla berrak, saf ve müşa'şa elvan ile çalışırlar.

El-hasıl intibâilerin istedikleri şey ziyâyı nakşetmek ve bunun derin sema dahilinde kudretli ışıklarla nasıl münteşir bulunduğunu , günün muhtelif saatlerinde ne halde olduğunu eşya ve mevcudat üzerine nasıl yayıldığını nakşeylemektir. Bizzât eşyanın mahiyetleri ve kendilerine mahsûs olan şekilleri ise bu zanaatkarları müteessir etmez. Mesela (Rosa) bir ağacı şu ve ya bu mevkide kain ve şu ve ya bu şekil arazi üzerinde merkez bir ağacı derin bir itina ile inceden inceye tetkik eder , adeta bir (Portre) gibi onu resm ve nakşeylerdi. Halbuki intibâiler için artık ağaç ancak bir kitledir. Ziyanın nüfuz ettiği bir kitleden ibarettir ki şems ve ziyanın şu'âları burada birbirine çatışırlar. Satırlar ise bunların nazarında ancak müşterek in'ikaslardan ve in'ikasların ,in'ikaslarından başka bir şey değildir.

Bu artistler, rengin anasını tahlil ederek onları levhaları üzerine yan yana dizdiler. Ve bu suretle – ve ihtilat-ı basar tarikiyle- daha ziyade şeffaf ışıklar ve daha hafif ihtizazlar istihsaline muvaffak oldular.

Bunun içindir ki intibakarı bir nakşa uzaktan bakmalıdır. Mesela bir (Rusdal)a yaklaşınız. Fakat bir (Klod Mone) den birkaç adım uzak durunuz! Çok yaklaşırsanız ufak ufak renk kümelerinden yeşil ve ya al maî ve ya sarı gayr-ı mutarret ve gayr-ı munazzam boyalardan başka bir şey görmezsiniz. Lakin bir az geri geliniz : İşte o zaman sema alevler saçar. Yapraklar hava içinde titrer, sular müteharrik sûtûh mün'akise halinde yapılır. Ziyanın ihtizaz eylemekte olduğu müşemmes ufuklar ansızın intizarınıza çarpar!...

Görülüyor ki intibâiler, insanlara, kainatın yeni bir şekil ve manzarasını ifşa ettiler. Çünkü bize görmeyi öğreten nâkışlardır. Bunlar gözümüzün önüne heva-yı nesiminin inceliklerini, her şeyi başka bir şekle tahvil eden kudret nur ve ziyayı vaz' vettiler. El-hasıl "Empresyonizm" in kaçınıcı, en methul ve en ziyade gayr-ı kabil zaptolup her halde en geçici olan münazır tabiatı tesbit etmek istemiştir. Bu ise devr-i hazır nakşının dahil olduğu istihalenin mantıki bir neticesidir. Zira şüphe yoktur ki gözlerimiz daha ziyade inceldi Nakş zanaati de gittikçe daha rakik ve daha nazik bir tarz tebliğ ve ifade vasıta olmak zaruretinde bulundu.

.....

ÇOBAN ÇEŞMESİ³⁴

FARUK NAFİZ

Yirminci 'asrın ,bugünün edebiyatında ben öyle düşünüyorum ki sanatın ruhu, şiirin özü : Hareket, heyecandır. Bugünkü nesil bugünkü edebî zevk artık durgunluğa , uyuşukluğa , nefse münhasır bir melâle , mızımız duygulara ve eşyadan, harici manzaradan ahsıl olan sükunlu ve sisli intibâ'lara pek de aldırmıyor. Mesela, günbatısının yeşil bir âtil akslerinden doğma bî-tâb bir hüzne karşı nasıl omuz silkip geçiyorsa aşkının mâtemini cılız bir çocuk gibi bir köşeye çekilerek miskin miskin ağlayan aciz ruhlulara da –sadaka kabilinden- şöylece bakıyor ve ya bakmaya bile lüzum görmüyor. Çünkü bu günkü hayat sanatta, şiirde canlılık, coşkunluk hülâsa bir hareket bir heyecan istiyor.

Bed-baht mısın?.. Nefsine ait olan bu derdi öyle canlı öyle coşkun gürleyerek anlatacaksın ki herkes cazbandım zırlıtısından kendini alabilip seni dinleyebilsin ! Yoksa on dokuzuncu 'asrın romantik, solgun, uzun saçlı aşıklığı , için için birer damla göz yaşıyla hicran terennümleri hiç kimsenin kolay asacağı şey değildir. Bir düşüncenin bir görüşün bir intibâ'ın mı var? Buna sakın sakın yalnız tesbît edip bırakma! Eserine bir hareket koymalısın ; ta ki herkesin gözleri sinema perdesindeki kargaşalıklardan, otomobillerin biri birini veli edişinden kurtularak senin eserine takılabilsin ! Bugün nice sanât o halde bulunmalıdır ki evvel beri hepimizin ağzında gevelenen “Heyecan bedî” tabiriyle “Ya Rabbi şükür!” deyip kalmamalıdır. Yani bir güzel tablonun bir derin şiirin karşısında artık yalnız bir “Oh, ne güzel!” demekle, yahut şöyle bir mest olup kalmakla kanaât edemiyoruz. İstiyoruz ki o sanâtın bize vereceği “Bedî heyecan” ancak böyle durgun , içten gelen ve içte kalan bir tahassüsten ibaret olamsın. O “Bedii heyecan” adeta maddiyetimizi sarıp sarmalası da yüreğimizde hakikaten çarpıntı duyalım. Yahut dimağımızın bir merakla, bir endişeyle hülâsa bir uyanma ile işlemeye başlasın! Evet bugünün şairi şiirlerine hareket kanlı ve canlı heyecan, bir sözle bir nev' coşkunluk mu desem yoksa doğrudan doğruya hayat mı desem işte böyle bir cazibe koymak mecbûriyetindedir. Bunu yapabiliyorsa şairdir. Ammenin, insan kitlelerinin şairidir. Unutmayalım ki bir fert olarak bir şey yapamayız. Cemiyetin içinde ve o cemiyet için şair, sanâtkar olabiliriz. Nas, sanatkarın ehemmiyet vermeye tenezzül etmeyeceği bir sürü değildir. Efendi , sen o nâsın bir ferdisin; ona kendini beğendireceksin. Onun alâkasını cezbedeceksin. Seni alkışlayacak. Sana ya bugünva yahut yarın şair diyecek olan hep o insan kitesidir. Sen bu kitleden ayrılık iddiasında bulunan “Paradoksal” be-ruh ile “Ben şairim” diyorsan, o halde çık Himalaya Dağına, orda da kendi kendine şiirlerini inşâd et!... Aramızda

³⁴ Enis Behiç , 30 Haziran 1927 , S: 31 , s s. 96-98

kaldığın takdirde biz hayatı bırakıp, senin müzüm ağlamana ve ya kendin bile tayıf edemediğin duman dolu karanlık buhranlarına (Falan sanat mektebinin şaheseri böyle olmak lazım gelirmiş!) diyerek abdalca el şakırdatamayız.

İşte nice bugünkü neslin edebiyat, sarfât, şiir hakkında düşüncesi esasen budur. Yine bu sebeplesir ki “Empresyonizm” dalgın, durgun ve hatta baygındır ki zavallı hiçbir duygusunun muâyyen adını söyleyemez. Kendi kendine mırıldanır. Sen şöyle anlarsın, ben de böyle!... “Realizm”i bazen pek kaba haşın bulurum... O halde ne lazımdır?... Efendim, bütün bunlar hep birer çeşnidir; bize bugün sanatta “Hayatiyet” lazımdır. Canlı söz, canlı renk, canlı fikir arıyoruz. Yukarıdaki çeşnileri sırasına göre karıştır. Bu adeta bir rengi verebilmek için ressamın bir çok renkleri karıştırması gibi bir maharet oyunudur.

İşte “Faruk Nafiz” bugün canlı yazan, şiirlerinde “hassasiyet” bulunan, gür sesli, gürbüz, duygulu, kılıç gibi keskin mısra’lı bir şairdir. Onun için bazı kendi kabuğuna çekilmiş kaplumbağalar gibi düşünen kimselerden hakaret ve heyecan ile zevk alan bütün Türk gençliği arasında O, kendisinden emin olarak sazının erkence çalıyor... Öyleki bazen sazını bir “Gurz” gibi de vuruyor. Geçen gün bir şiirinde ne diyordu ?

“Murada ereceksin yarın sen tek başına
Onlarsa yarı yoldan geriye dönecekler”

Ve sonra muarızlarının kafalarına:

“ varsın
Önünü kesmek için zincirini koparsın
Dokuz yıl artgınla beslediğin köpekler”

Diye bir gurz gurz ettirmiyor muydu?...

“Faruk Nafiz’in şiirini beğenenler çok, pek çok pek çoktur. Faruk Nafiz bugün Türk ‘ammesinin kıymetli şairidir.. Çünkü onun duyguları müzüm, ifadesi cılız, fikirleri cansız ve ahengi heyecansız değildir. Ruhunun öyle bir dalgalanışı var ki bunu bir neşim sanırken, bir fırtına olduğunu görürsünüz. Öyle kuvvetli bir fırtına ki sizin benliğinizi sarsar. Ne yapalım, bir veremlinin son nefesi gibi “püf” diye sönen bir saniha titremesi benliğimizi ürpertemiyor, işimiz bir “vah, vah”tan ibaret kalıyor. “Faruk Nafiz”in ilham perisi, Allah sıhhatini bozmasın, kuvvetli, vücudu tekâmük etmiş, beti benzi hayat ve gençlik saçan, göğsü dolgun, koşan, gezen ve teganni ederken nefesi tıkanmayan arslan gibi kızdır diyorum. Yoksa sapsarı yüzlü dermansız, dal gibi bir tazecik değildir!

“Faruk Nafiz” aşkı fırtınalı duyar. Evvelce ‘arûz ile yazdığı şu kıfaya bakınız :

“Zülfünün yay gibi kuvvetli ,çelik tellerine
Takılan gönlüm asırlarca peşinden gidecek
Sen bir ahu gibi dağdan dağa kaçsan da yine
Seni aşkım canavarlar gibi takip edecek”

Rica ederim; aşkın bu şiddetini, bu coşkunluğunu bugüne kadar hangi şair söylemişti?... Bu kıt'aya neden benliğimizi kaptırıyoruz?... Çünkü : Bakınız, hep hareket, heyecan var. Levha âtil değil. Duygu sakin değil. Hayal bir macera arkasından koşuyor...Dimağınızı şiirin canlılığı sürükleyip, götürüyor. İşte “Faruk Nafiz”in şiirde ve şiirin en esaslı cephesi olan aşkta şahsiyeti budur. Bu kıtadır. Bu coşan, dalgalanan hayal, bu gergin keskin duygudur. Öyle ki bu duygunun her ihtizazında bir kılıç tınneti duymaktayız... Bu bakıma göre “Çoban Çeşmesi” asıl “Faruk Nafiz”in tam şahsiyetini gösteren en kuvvetli şiirlerini toplamış değildir. Bugünkü Faruk” “Çoban Çeşmesi” şairinden çok daha yüksek, daha dolgun ve coşkundur. “Hayat”ta bugüne kadar çıkan şiirlerine bir bakmak yetişir. Bu hükümün doğruluğu anlaşılır ve ben şimdi “Çoban Çeşmesi” için böyle bir hüküm verirken edebiyat, şiir nâmına iftihâr ile seviniyorum. Çünkü şairin bu eseri kemâlinin son haddini göstermiyor. Şair her gün daha canlı, her gün daha tınnan yazıyor. Evet, yarın o şüphesiz tek başına murada erecektir. Kendi için doğru söylemiş, kendini çok iyi görmüştür.

Bir şairin başka bir şair hakkında tenkât yürütmesi doğru değildir, derler. Ben kendimi bu hükümden dışarı çıkarmakla mağrurum. Ben güzel bir şiiri öyle candan severim ki adeta benimserim. Belki şair o şiirini benim kadar sevemez. Benim kadar müdafa'a edemez. “Faruk Nafiz”in şiirlerinde öylelerini okumuş ve -şiirdeki fevkalade hayatîyet dolayısıyla- bir okuyuşta ezberlemişimdir ki adeta onların altında kendi imzama görmek istemişimdir. “Yoksa” ben de bunu yazdım mı?... Yazacak mıydım?...” diye düşünmüşümdür. Buna siz isterseniz şahsiyet içinde eriyen bir gıpta deyiniz Her halde sanat için Hod-kam değilim.

İşte ben şimdi kendisi de az-çok şiir yazmış bir meslektaş sıfatıyla değil, fakat “Faruk Nafiz” için yüksek sanatı karşısında garezsiz, ıvazsız heyecan duyan , bürün varlığıyla hayran kalan bir kârî sıfatıyla bütün düşüncelerimi yazıyorum :

“Faruk Nafiz” bugün yazmakta olan gençlerin içinde en ümit verici ve yarın Türk şiirinde en şa'ş'a'lı varlıktır. Ancak bunun böyle devam etmesine, heyecan hazinesinin tükenmesine, bugün olduğu gibi her şiirinde yeni bir hamle göstermesine ve dimağının daima zenginleşmesi için yalnız Allah'ın verdiği kabiliyetle kanaat etmemesine lüzum vardır. Ben bunu temenni etmekteyim. Neticeden eminim.

Şimdi “Çoban Çeşmesi”nin şöylece sahifelerini çevirelim :

“Muztaripler” unvanı altında içtimâî bir heyecan duyan ilhamını nâsın muhtelif hayat safhalarından olan şair “Kahpe” hakkında :

“Her yolcuya açıktır vücudumun her yanı
Dinç atları sulayan mermer yalaklar gibi”

Diyerek bize yepyeni bir tablo , bir tasvîr yaparken “Pek Çokları” diye murat ettiği Türk köylüsünü ne doğru görüyor :

“Sen ki ey çulsuz gezen , ıstırabın kendisin”

Bundan sonra şair “Bir sahife açsam ağlarsın” ser-levhası altında kendi benliğine, kendi içine dönüyor ve hicranları için diyor ki :

“Ben ki bugün her aşka yas tutan bir varlığım
Evvelden bir mezardım, şimdi bir mezarlığım.”

Ben yirmi senelik neşriyat arasında aşkın ye'sini böyle geniş, böyle şâmil ve böyle harap edici bir tarzda ruhun, kalbin hayali ,,nde uyandıran şiir görmedim. Bugünkü Türk şiirinde bu yenidir, başlı başınadır diye haykırmaktan kendimi alamıyorum. Evet hakkın var. Azizim Faruk, doğru bir iddiak var:

“Kime derler , sorarım, ben de şair değilsem?”

Sonra (Yıl Başında) şiirinde bize gösterdiği şu hayat levhasına bakınız:

Gece ziyaretinden dönerken yılbaşında
Rastladım her sokakta , her bir eşik taşında
Uyuşmuş nice yurtsuz sefiller, derbederler...
Onlar ki gün doğmadan soğukta seyredeler
Yolun çukurlarında suların döndüğünü...”

“Oğluma” unvanlı şiirinde başka bir orijinalite parlıyor. Bu şiirin:

“Biliyorsun ki oğlum, ortada ne sen varsın
Ne seni yeryüzüne getirecek bir anne”

Diye başlangıcı bile derhal şairin bambaşka bir görüşle mümtaz olduğu meydana çıkarıyor.

“Çalışkan ellerine bakanlar kirli derler
Leke derler alında güneş karaltısına”

Biraz aşağıda:

“Yoksulluğun yüzerek sonsuz denizlerinde

Gördüğün her kıt'aya uzaktan dış bilersin”

Daha sonra :

“Sürgün gibi gezersin kendi Anadolu'nu”

mısra'larıyla şair bugünkü içtima'î teşkilata, sermayenin burjuva mira'liğine, haksız hükümlerine karşı ihtilalci bir ruh ile coşuyor. Hele :

“Bulutları delsen de yükselen dik başınla

Sonunda bir dişiye maledersin varını”

Diyerek erkek aczini ne toplu ve kat'î gösteriyor. Zaten” Faruk Nafiz” de vakit vakit bir ihtilal uğultusu var. Tabii genç idealci bir ruh elbet umumi harptan sonra cihanı sarsalayan “Sa'y”ın isyan satihalarına kayıtsız kalamaz. Niçin? Diye köpürmekte haklıdır. O zaten coşkun bir ruh sahibi olmasaydı böyle şair olmazdı.

“Şeytan” kitabın en dikkati cālip şiiridir. Ben Faruk'u bu şiirle tanıdım İlk okuduğum gün dedim ki : İşte bir yeni ruh, işte bir kuvvetli varlık!...

“Son Aşık” bana “Mopasan”ın aynı ruhta bir hikayesini hatırlattı.

“Çoban Çeşmesi”nin en ince şiiri ise nice “Annesiz Ölü” dür.

“Dün bir cenaze gömdüm bağrıma gizli gizli

Bu küçük bir çocuktur, sarışın saz benizli:

Taş kesildi yüreğim mezarının başında.

“Saz benizli bir öksüz, sarışın bir yetimdi.

Bu gömdüğüm cenaze benim muhabbetimdi.

Veda' etti hayata doymadan üç yaşında

Dünden beri gençliğim yarım, kalbim yarım

Bu tali'siz mezarı benim damarlarımdır.

Asabi dallarıyla kucaklayan sarmaşık.”

Ya Rabbi ne rakik bir hüzün! Bu bir inilti. Ben aşkın bu derin hüznünü bir de (Kemalettin Kamu)nun kitabesinde duymuştum. Şiirin bundan sonraki kısmı nisbeten çok zariftir. Bir doldurma gayreti, bir tamamlama zorakiliği hissolumuyor. (Faruk Nafiz) daha bazı şiirlerinde gördüğüm bu halden kurtulsa çok iyi olacak. Çok kuvvetli başlayış, sonra ara perde kuvvetli ve belki daha şedîf mısralar ve sonunda bir zâaf! İşte nice şimdilik bazı yazıları

için (Faruk Nafiz)e edilecek itirâz ancak budur. Bunu ise tabîatıyla şair üslûbundan silkip atmak kabiliyetini pek fazla hâizdir.. “Kendi İçin” şiiri :

“Kalbimi bari onlar duysalar, bilseler ki
Ne ela göz, ne yeşil ne lacivert arıyor
Ah bu gönül, bu gönül kendine dert arıyor!”

Mısra’larıyla ne güzel işlenmiş. Ancak bu şiirin :

“Ruhumda yer bulunmaz kadın hicranı varken
Dudaklarımdan geçen bu sevinçsiz ölüşün
En uzun ömrü bile bir bahar sürmez, düşün!”

Parçasında, sanırım ki “Ölüşün” kelimesi aslında “Gülüşün”dür. Bunda mutlak bir tertîp hatası var. Çünkü başka türlü mana çıkmaz.

Bunlardan sonra kitapta: “Güzel denmeyen”, “Sen Neredesin?” , “Mülk”, “Orkestra Dinlerken” ve “Han Duvarları” gibi çok nefis parçalar var. “Ocak “Başında” uzunluğu kadar ehemiyetli bir mevzû’ ile kıymetlenmemiş. Bu da nive Faruk’un mahalline sarf edilememiş bir emkidir. İnsan (Bir asırlık Sergüzeşt” okuyacağım diye bütün bir tecessüsle kıt’ları okuyor. Okuyor da nihayet o bizi ürpertmesini beklediğimiz sırrın pek basit olduğunu gördünce ağır bir şey kaldırmak üzere kuvvetini tekşif etmiş bir elin birden hafif bir şey kaldırmasıyla hasıl olan boşluğu duyuyor.

Kitabın “Saz Şairleri” kısmında biraz (Orhan Seyfi) çeşnisi duyar gibi oldum. Hele “Gönül” şiirinde:

“Her güzel bağından bir gül seçerdi,
“Bundan mı sarardın, soldun ey gönül?”

mısra’larını okurken “Seyfi”nin:

“Dağılıp gönlümün gül bahçesine
Her güzel, göğsüne bir gül taktı.”

Mısra’ları hatıramda bir gül demeti kokusuyla uyandı. Tabî’i bu hal bir tsadüftür. Eskiler böyle şeylere “Tevârüt” derlerdi.

“Faruk Nafiz”i kendisinden biraz daha eski ve fakat ruhunun bütün samimiyetiyle sanata, sanat-kara karşı hayran bir arkadaş sıfatıyla tebrik ederken küçük bir iki sözüm vardır ki o da bazen lüzumsuz gılgizetten kendini koruması pek seyrek olsa bile, şive , lisan meselelerinde asla dikatsiz bulunmaması ve şiirlerini kuvvetli yerlerinde keserek tekrarlarla ve ya zâitlerle tekrara düşürmemesidir.

Sonra asıl “münekkit” olarak tanıtılmış bazı arkadaşların, bu işte benden ziyade salahiyet-dar olmalarına rağmen “Faruk Nafiz” gibi hemen her eserini okurken insanın Türk şiiri namına ibtihaç duyacağı ümit ile göğsü dılarak “Yaşa !” diye haykıracacağı gelecek kadar kuvvetli ,coşkun bir genç şairin kitabı hakkında hala hiçbir tahlil yazmamalarına doğrusu acınmaktan kendimi alamadım.

Ankara , 19 Haziran 1927

ENİS BEHİÇ

EŞ³⁵

Kavuşurken böyleyiz: Heyecan yok telaş yok
Ayrılırken de öyle... Gözlerimizde yaş yok!
Bana dünyasından yakın bir arkadaş yok!
Öldüğüm gün göğsüne gonca güller takarsın,

Gönlümüz şahin gibi hız alır fırtınada,
Dağlar bile devrilir değince bir kanada
Yok şu gözün lüzumu benim gibi sana da
Ben bakmadan görürüm, sen görmeden bakarsın

Anası sensin derim, şüphe etmem sütünden
Aşkımı bir piç gibi sokakta bulmadım ben
Dışı yanar illerin yare gönül verirken
Sen beni sırma saçlım, sen beni can evimden yakarsın

Ankara, 1927

FARUK NAFİZ

³⁵ Faruk Nafiz, 30 Haziran 1927 , S: 31, s. 97.

KARESİ MÜŞAHİRİ³⁶

İki kısım : Ulemâ-yı Fuzelâ, edip ve şair ve devlet ricali fuzela

İstanbul : hüsn-i Tabizt Matba'ası- Muharriri : İsmail Hakkı, s. 155

Anadolu edebiyat tarihi vâsi bir sahadır. Bu saha ait tenvîrlerden maâlesef mahrûmuz. Müderris Fuat Bey'in kıymetli tetkîkleri Anadolu Edebiyat Tarihinden ziyade bu edebiyatın menşelerine umumi Türk Edebiyat Tarihi'ne tâalluk ediyor. Dokuz on 'asırlık bir mâziyi ihtivâ eden Anadolu Türklüğünün edebî müessesesi zulmet içindedir. Bu zulmeti nasıl aydınlatmalıyız?..

Biz müteâddit fırsatlarla tarihî mesâiye dair bir iş bölümü fikrini ileri sürdük ve dedik ki Anadolu'nun vâsi' edebî mâzisini coğrafi mntikalara ayırmak her şeyden evvel beldelerin edebî tarihlerini vücuda getirmek îcâp eder. Bunlar vücut bulduktan sonra umumi bir telif ve terkîp yapmak kolaylaşacaktır.

Geçenki nüshaların birinde ahiren neşrettiği (Kitabeler) adlı eseri Müderris Fuat Bey tarafından (Hayat) sütunlarında tetkîk edilen İsmail Hakkı Bey daha evvel Karesi Maârif Müdürü'yken (Karesi Müşahiri) ismiyle iki ciltlik bir eser neşretmiş idi. Bir taraftan müellifin tevâzû'-kâr hareketi, diğer taraftan muhitin bu gibi ilmi eserlere karşı gösterdiği alakasızlık gibi sebeplerden "Karesi"nin muhiti edebiyat tarihine ait te'lifi; kâfi derecede memlekete tamtamamıştır. İşte edebiyat tarihine ait iş bölümü usulüne muvaffak olmuş bir misal diye gösterebileceğimiz (Karesi Müşahiri)ni biz bu nüshamızda kar'ilere tanıtmaya çalışacağız.

"Karesi Müşahiri" iki cilttir. İlk cilt ülemâ ve meşâyıhtan bahsediyor. İkinci cildin bir kısmı edip ve şairlere müteâlliktir. Biz bi'l-hassa bu kısım üzerinde tevakkuf edeceğiz. Müellif eserinde on dokuz. Bakkesir şairini anlatıyor. Tertîf elif-be 'dir . Bu tertip içinde zamanı bir silsile nazar-ı dikkate alınırsa Hicri Sekizinci asırdan zamanımıza kadar yetişmiş şairlere tesadüf edilebilir. Bunlardan Yusuf Fakih sekizinci asrın sonlarında , Zati, Rihleti dokuzuncu asırda, Senâî, Rasih, Daimi... gibi bir takım şuara 10-11. asırlarda, Kamile , Fatıma Hanım , Naci Kasım Bay... On ikinci, Müstacip-zade İsmet, Rakım Abdüaziz, Hamit Ahmet ... gibi bazı zevat da on üçüncü asrın başlangıçlarında yetişmiş ve yaşamışlardır. Bunların arasında edebiyat tarihimiz itibariyle mühim olan bazı şahsiyetler var: Yusuf Fakih, Zâfi, Rasih Müstecabi-zade gibi. Yusuf Fakih'in ilmi şahsiyeti de olduğundan , kendisinden, kitapta

³⁶Ziyaettin Fahri , 8 Temmuz 1927, S: 32 , s.

‘ulemā fazlında da ayrıca bahsedilmiştir. Mevcût eserinin ismi (Vikaye) dir. Yusuf Fakih eserini Türkçe nazmettiğinden dolayı lisan-ı müleyyizi hakir gören zümreden azer diliyor. Onları iknâ için bir hayli müellif, müfessir ve muhaddislerin Türkçe eser yazdıklarından bahsediyor:

Dinle imdi bir Türkçe manzûm kitap
Etti kemimçün siz bana itmen i’tâb
Ey nice gördün ulu ‘âlimleri
İlmi ile âmil ve kâmilleri
Türk dilince bunca te’lif ettiler
Ol ki maksûttur anı gözettiler

Yusuf Fakih görülüyor ki sekizinci ‘asırda Aşık Paşa ile başlayan (Türkçe’ye Muhabbet) cereyanının mümessillerinden biridir. Edebiyat Tarihince onun bütün ehemmiyeti buradadır.

Dokuzuncu ‘asırda da bu bakımdan mühim bir şahsiyet görüyoruz: Zati. Onuncu asırdaki (Fuzuli-Baki) mekteb-i ediplerinin teessüslerine hadım olan Baki’ye bizzat hocalık , babalık yapan, el-hasıl Şeyhî ve Ahmedî ‘den sonra edebiyat tarihimizdeki klasisizmin teşekkülünde rol oynayan bu şahsiyet hakkında bir tetkike muhtaçtık. Muhterem İsmail Hakkı Bey’in eserinde, bu mühim şahsa on beşi müteceviz sahife hasrolunmuş, hayat ve eseri hakkında mevcut bütün menbâlardan istifade edilerek lazım gelen málûmat verilmiştir.³⁷ Bu itibarla Osmanoğulları zamanındaki edebiyat tarihimizi okutan tâlîm zümresi için tavsîyeye değer, kıymetli bir menbâdır. “Nedim” de dahil olduğu halde kendisinden evvel ve sonra bir çok şairler tarafından gazeline nazireler yazılan, tazminler yazılan meşhur Rasih hakkında müellif bazı malumat veriyor.

Süzme çeşmin gelsün müjgân müjgân
Urma zahmı sineme peykân peykân üstüne

ile başlayan bu gazelin mebda’ına dair İsmail Hakkı Bey’in verdiği malûmâtı itmâm edecek bir tetkîke cidden ihtiyâç var

Son ‘asra ait şairler arasında Karesi ve muhitine mensûp zevât içinde Müstecabî-zâde İsmail Bey’i görüyoruz. İsmail Hakkı Bey eski edebiyat ile yeni edebiyatımızın çarpışması, edebi inkılabın vuku’ bulması onların yetişen bu şahsiyete, diğer şairlerden ziyade bir muvakkı vermiş, eserinin hemen hemen yarısını ona hasr etmiştir. Bu sahifeler İsmet’e ait

³⁷ Zati hakkında müderris Fuat Bey Baki’ye ait bu makalelerinde bazı malumat vermişlerdir. Bir de vaktiyle .Kastamonu Lisesi Edebiyat muallimi olan Rıfat Necdet Bey’ in.....mevnu’asındaki tetkiklerini hatırlıyoruz.

yegane ve tam bir e'tottur.Hayatma, şiirlerine, ahlakına , eserlerine dair malumat bir arada toplanmıştır. Bu malumattan öğreniyoruz ki İsmet bir taraftan (gazel)de muvaffak olurken diğer taraftan Fransız şairlerinden yaptığı tercümelerde yeniliğe temâyül göstermiş (Levha-i Garibâne) sinde Servet-i Fünûn'a mensubiyetini hissettirmiştir. Ayrıca şairliği yanında alimliğini gösteren eserler var. Naci'nin noksan kalan lugatını ikmal etmiş , Naili'ye dair bir Tercime-i Hal kaleme almış, Ressam. Ragail'e.dair küçük bir risale yazmış, Hayyam'ın rüba'ilerini tercüme eylemiştir.

Eserin rical-i devlet fazlında Bi'l-yekseri ve havalisinin yetiştirdiği yirmi Paşa'nın hayatından bâhis sahifeler vardır. Müellif mazbût ve gayr-ı mazbût menba'lardan ettiğ istifâdeyi kâr'ilerine vermiş , bu suretle Karesi Tarihçesini idarî ve siyasî şahsiyetleriyle ikmâle çalışmıştır.

Bilâhare bu sütunlarda bahsedeceğiz. (Karesi Tarihçesi) sonra (Kitabeler)i tab' edilmemiş diğer eserleri ile memleketin harsî tarihini tenvire çalışan İsmail Hakkı Bey (Karesi Müşahiri) ile edebiyat tarihimizin bir sahasını aydınlatıyor. Bu aydınlatışta kendilerine çok şey medyûmuz.Bi'l-hassa Yusuf Fakih, Zati, İsmet gibi muhtelif edebi merhalelere mensûp şahsiyetlere ait sahifelerin hususi ehemmiyeti vardır. Zira bunlar yalnız muhiti, 'alâkaya göre değil, umumi bakımdan da nazar-ı dikkatimizi celp ve edebi ve revîşi ve tekâmülün îzâhı için istifâde temîn ediyorlar. (Karesi Müşahiri) hakkında serd edeceğimiz tetkiki fikir, sadece eserin ihtiva ettiği, elif-baî bir tertibe riayet-kar görüyoruz. Bize göre tarihi ve zamanı bir silsile gözetilmesi, daha muvafık ve hasır telakkilere göre daha ilmi olacaktır.

Mâmfâh , bu cihet, esrin îfâ ettiği büyük hizmet ve yaptığı millî teşîr yanında çok küçük ve ehemmiyetsiz kalır. Ferdi ve şahsi mesâ'isi ile muhârifçilere, Anadolu şehirlerinin resmî maarif azuvlarına imtisal nümuncesi olan İsmail Hakkı Bey Efendi'yi edebiyat tarihimize ait bu hizmetlerinden dolayı tebrik, ifası Anadolu Edebiyatı Tarihi namına meburi olan mühim bir vecibedir.

ZİYAEDDİN FAHRİ

BİR ÇEK ŞAİRİ : PETER BERZEVIÇ³⁸

Hayat'ın gelecek nüshalarında kariler yüksek ve mefkûreci bir Çek şairin Peter Berzeviç'in şiirlerinden bir kaçının tercümesini okuyacaklardır.

“Peter Berzeviç” bir nam-ı müsteârdır. Şair Avusturya idaresi zamanında bu isimle hakiki hüviyetini gizlemişti. Çekler ruhlarını heyecan fırtınalarıyla sarsan canlı ve ergin şiirlerin sahibinin kim olduğunu umumi Harb'in sonuna kadar öğrenemediler. Şair Çek milletinin istikbalini kazanması üzerine nikabını açtı ve kendisini tanıttı :

Peter Berzeviç bugün (Bino) da mütevazı bir Posta memurudur. Avusturya Şilezya'sının merkezi olan Opava'da 17 Eylül 1867'de doğan şairin asıl ismi Vilademir Vaška'dır. Babası Antovan Vaška bu şehirde lisan muallimliği yaparak hayatını kazanıyordu.

Avusturya Hükümeti,Şilezya Çeklerini muhtelif vasıtalar ve tedbirlerle Almanlaştırmaya çalışıyor, Alman Zadkan ve zenginleri de onları insafsızca eziyor ve soyuyorlardı.³⁹ Çiftliklerin en ağır ve seffi hizmetlerini görenler , karanlık maden kuyularında kazma sallayanlar, fabrikalarda küçük bir ücret mükabilinde amelelik edenler ... Hep bunlardı.

Kunet ve Yahudi , Çek'in kanını emen , sırtından geçinen iki canavardı. Peter Bezeviç işte bu insanların arasında yürüdü. Günden güne eriyen, benliğini kayıp eden, ıstırap ve acı içinde kıvranan bu halkın kalbini dinledi. Hayatından ilham aldı.; duygularına gür ve kudretli bir sesle tercüman oldu. Peter Berzeviç'in rebabının bir tek teli vardır: Halkın hayatı... Bu telden bazen boğuk hıçkırık ,bir inilti, bazen acı bir feryat ve bazen de hayat, hürriyat için kırıma davet eden coşkun ve isyankar bir hitap yükselir.

Bu hemiyanın en faal Alman şairi (Franç Verfel) ondan bahsederken şu satırları yazıyor.:

³⁸ 8 Temmuz 1927 , S: 32 , s . 105

³⁹ Şilezya ve Moravya'nın Almanlaşmaya başlaması tarihi oldukça eskidir. Miladın on üçüncü asrından itibaren Alman muhacreti ile Moravya'nın Etno Grafik siması oldukça değişmiş, bir çok şehirlerde, ez-cümle (Bernev) ve (Olomuç.) ta bir Alman Burjuvazisi teşekkül etmiş , Almanlar yüksek mürtez bir sınıf haline gelmiş ve Almanca umumi dil gibi kullanılmıştır. Bu asırda Alman dili asil ve kibar geçinciler arsında o kadar rağbet buldu ki bazı vatan-perverler milli lisanın büsbütün kayıp olmasından be-hakk endişeye düştüler. Zan heves ve taraftarlarının İmparatorluğa karşı açtıkları muharcınlarda Almanlar nüfuzlarını kaybettiler. Çek dili eski tefavvukunu tekrar kazandı. 1431'de Opava_ 1434'te Teşen'de Çek dili kat'i bir zafer elde etti.

Fakat 15. ve 16. asırlarda ycniden harplar dolayısıyla boşalan mahallere Alman muhacirleri gelince Çek kültürü tehlikeye düştü. O kadar ki 18. asırda Çek vatan-perverleri milli dillerinin istikhalinden ümidi kesmeye mecbur oldular (1790'da Pelçel (Elli sene sonra bir tek Çek kalmayacaktır) diyor,(1827)'de Zongman (Ana dilimizin kat'i surette ortadan kalktığını görmek bizim için mukaderdir) diye inliyordu.

Ma'mâfih azim-kar, kuvvetli, irade sahibi birkaç adamı nev-müdiyc düşmediler. Muan dânc meşailriyle milli vicdanı uyandırmaya ve onu tamamen Alman harsı içinde erimekten kurtarmaya muvaffak oldular. 18. asrın ikinci nüsfindan itibaren Çeklerde milli duygular günden güne kuvvetlenmiş ve bi'l-hassa Çek muharrir ve şairleri Almanlaşma tehlikesine karşı bu hususta müessir bir rol ifâ etmişlerdir. Son senelerin tesirinin kuvvet ve sümülû itibariyle en şâyân-ı dikkat edebi siması Peter Berzeviç'tir.

“Peter Berzeviç, göğü baltanan bir milletin tamamen gayr-ı şahsi, tahlili, gayr-ı kabil bir biricik ve son figanıdır. Peter Berzeviç, Teşen önlerinde can çekişen, Liza'da, Luden'de, Beskidler'de (Oderberg) ve (Samburg) ta sönen (Vinkoviç) demir ezabehanelerinde kavru lan, Ostrova kömür ocaklarında kuruyan ve solan yetmiş bin kişidir.

Peter Berzeviç ilk defa (1904)te (Şilezya Şarkıları)nı neşretmiş, 1909'dan itibaren bugünkü reis-i cumhur Profesör Mozarik'in Vakit- Cos mecmuasına şiirler yazmış, daha sonra da (İlk ve son saz şairi) ni meydana koymuştur. Hürriyete ve saadete susamış halk bu şiirlerde kendisini bulmuş, bunları heyecanla aramış, okumuş ve ezberlemiştir.

Şairin halk arasında en fazla yayılmış şiirleri Mariçka, mağdanova, Bernarjarokantar, Halkar'dır. Muhtelif mecmualarda intişar eden Almanca'ya ve bazıları Fransızca'ya tercüme edilen şiirlerinin başlıcaları Yetmiş Bin, Ben ve Sen, Kızıl Bahar, Saban, Asiller, Tesadüf, Ev Sahibi, Şilezya Ormanları, Yalnız Bir Defa, Madenci, Marki Goro'dur.

Ateşli bir milliyet-perver mufarrit bir halk dostu olan şair, başkalarına heyecan veren mevzu'lara la-kayttır.: Ziya içinde yüzen büyük şehirlerin eğlenceleri ona maden kuyularının karanlıklarında çalışan ve ya .Konan'ın malikanesinde kamçı altında çırpınan millet-daşlarını hatırlatır; süslü ve güzel kadınlar, arzları henk edilen Çek kızlarını düşündürür. Kendisini dülen, sıçrayan, terennüm eden , neşeli insanlar arasında garip ve yabancı bulur

ELEM ÇİÇEKLERİNİN TERCÜMESİ

MÜNASEBETİYLE⁴⁰

(Bodler)in Les Fleurs du Mal'ını "Elem Çiçekleri" namı altında tercüme etmiş olan aziz arkadaşım İsmail Hakkı Bey'i bu tercümesini tab' ve neşretmeye teşvik ve iknâ' etmiş olduğumdan memnûnum.(Şarl Bodler) in adını bile işitmek isteyenler olduğu gibi ona perestiş edenler de vardır.Birinciler haksızdırlar ve vaziyetleri onda İlahi olan sanat-karı görmediklerindedir.

Les Fleurs du Mal ve Prose Les Petits Poemes en medeniyet hazirenin nevma.tekellüm ve tezallümü, daha me'bus tabirle, dile gelmesidir. Şairlerin her biri –fakat hakiki murat ediyorum- yaşanan günün muayyen bir saatine lisan olur. (Bodler) biraz da (Ömer Hayyam)dır. Ömer Hayyam dahi (Mel'um şuara)dan olmuştur.İlhamını her ikisi de içtimaî ve medeni muhitten almışlardır. Bunlar bir ayine olmuşlardır. Ne için ayineden nefret edelim? Ayine gayr-i mevcut bir şeyi gösteriyor mu, şairler kadar – tekrar etmeliyim ki hakiki şairler kadar- musaffa ayine bulunmaz. Ayine de güzel olmayan şeyler görürsek kabahat ayinenin mi olur? Neden ayineyi kıralım? E. Deschamps'ın dediği gibi:

En detruisant le miroir detruira-t-on l'objet?

Yani “ Ayineyi imha etmekle ayinenin askettiği eşya imha edilir mi ? diyebiliriz mi?

Bodler, Verlen, Bayron “Dükvinse.” vesaireye marîz diyenler vardır. Bu doğrudur. Fakat bu doğruluk olmasaydı onlar bu kadar ilham alamaz. Bu kadar hassasiyet mazharı olamazlardı. Biz onların sayesinde, ki kendi hissiyet-i ale'l-ademizle tadamayacağımız zevk ü lezzet fikrânı ile mütelezziz olabiliyoruz.

Comme de longs echos qui de loin se confedent

Dans une tenebreuse et profonde unite,

Vaste comme la nuit et comme la clarte,

Les parfums, les couieurs et les sons se confondent⁴¹

Kıtasını yazan Bodler olmasaydı bu nefis ve ruhânî manzarayı temaşa etmek zevkini nereden bulurduk? Bana öyle gelir ki bu şairler ihtisas ve ruhani telezzüzlerimizin adâd u

⁴⁰ Abdullah Cevdet, 14 Temmuz 1927, S: 33, s.125

⁴¹ Elem Çiçekleri'nin tercümesinde bu kıt'a İsmail Hakkı Bey biraderimiz tarafından şu suretle ve kemal-i muvaffakiyetle tercüme edilmiştir:

Gece gibi aydınlık gibi vâsi'

Karanlık ve derin bir vahdet içinde

Uzaktan yekdiğerine karışan medîd aks-i sadalar gibi

Kokular, renkler ve sesler birbirleriyle konuşur.

envâ'ını çoğaltan feda'ilerdir.Nevmâ yaptıkları balda boğulan arılardılar. (Bodler) , (Verlen), (Edgarbo) ve hatta (Niçe) nerede ve nasıl vefat etmişleridir malumdur.

“Deha-yı Edebi: Le Genie Litteraire” adlı çok mühim bir kitabı yazan iki doktor (Bodler)in hastalığını söyledikten sonra :

Il a eu le bonheur d'en tirer des yers qui n'en resterant pos moins immortels.

diyor, bu hastalıktan öyle şiirler çıkardı ki hastalıktan çıkarılmış olduğundan dolayı daha aza la-yemut kalmayacaklardır demektir.(Aynı Kitap s. 142)

Bana yeni bir ufuk , yeni ibr taam-ı ruhani lazım. Bunu bana tedarik eden kim ve nasıl olsun o benim için mün'imdir. Ben nimet-nâ- şina olamam.

Geçen ay Paris'te Bodler'in bir heykeli yapıldı. “Sanat”ın hakiki mahiyetini anlamayanlar ateş püskürdüler. Fakat bunlar solda sıfır kaldılar. En vakur mütefekkirler bunu tasîd ettiler. Bodler'i her lisanda okumak mümkündür. Her millet onun hastalıklı şiirlerini tercüme etmiştir. Bodler'den daha ince şair yok değildir. Fakat kanatlarını açtığı ve bir kere çarptığı vakit Bodler kadar yükseklere çıkabilecek şair çok azdır. Ben 1901 'de intişar eden La lyre Turwue adlı mecmuz-i eşarımda Şarl Bodler Ser- namesi altına şu soneyi yazabilmişim:

CHARLES BAUDELAIRE

Ton cilimat abonde en amers fruits de mysteres
 Dans ta funeste nuit une aurore s'accroit ,
 Le Genie aux yeux besux tu l'adores, t'atterres.
 Poete satanique et divin a la fois!
 Tu te soûls dhorreur et ta muse ne boit
 Que le sang bouillonnant de les verves austeres;
 Te condamne, ton Dieu, inclement et sornois
 A te coucher parmi lesogres, les pantheres
 Ton univers a toi, t'affole et te torture
 Et par ses laideurs et par sa desinvolture;
 Ton âme est le berceau d'un malheur meconnu
 Ce parfûm enivrant et fou des Fleurs du Mal
 Est le zephire d'un paradis infernal;
 O Damne adoralle, O terrible ingenur!

TERCÜMESİ

İkliminde acı serair meyveleri mebzûldür. Nühüsetli gecende bir fecr tevassu' ediyor, güzel gözlü dehaya sen tapar ve onu yere çarparsın. Ey Rahmani ve aym zamanda şaytanî şair! Dehşet içerek sarhoş olursun ve senin püri-i ilhamın senin haşin sünûhanının kaynar kanından başka bir şey içmez ve senen merhametsiz ve desso Allah'ın seni gul-yabaniler ve sırtlanlar arasında yanmaya mahkum eder. Senin cihanın seni çıldırtır ve çirkinlikleriyle de şu halklarıyla da sana işkence eder. Senin ruhun tecâhül edilen bir musabbibinin beşiğidir. Elem Çiçekleri'nin bu müşekkir ve mecnun rayhası cehennemi bir behşetin nesîmidir. Ey perestişe layık la'netleme ! Ey müthiş masum!

Kâr'ilerimize kitabı takdim ederken benim yapacak bir işim kalır ki o da himmetinin meşkur olduğunu te'min ederek nazik ve fazıl dostum Hakkı Bey'i tebrik etmektir.

ABDULLAH CEVDET

MİHRİNİN KUYUSU⁴²

Eskiden aşıkların göz yaşıyla dolmuşken,
 Bu hazan rüzgarlarıyla kavrulmuş şimdi suyu..
 Dert olan sevdaların aşınası olmuşken,
 Şimdi kendi derdine matem tutuyor kuyu..

Eskiden güvercinler sürülerle gelirmiş;
 Bir yudum ararlarmış beyaz mermerlerinde ..
 Kim başında ağlasa bir eyvah yükselirmiş:
 Sanki bir ağlayan da hıçkırırmış derinde.

Kim gelip dinlemişse için için çağlayan
 Kuyunun sularını , bir gizli elem duymuş
 Bu kuyu – kalplerini bir umuda bağlayan
 Kaç yolcudan işittim- Mehdi'nin kuyusuymuş.

Her türlü kafilenin izi oymuş taşını;
 Kaç aşığın sazıyla dile gelmiş bu sular .
 Kaç kalbi vurgun burda bırakıp göz yaşını
 Bir ket daha yanarak dolaşmış diyar diyar

Şimdi bir başka ufka gidiyor akın akın
 Vaktiyle baş ucuna gelen gamlı kervanlar

⁴² 14 Temmuz 1927, S: 33 , s.125

MUHARREM VE MERSİYECİLİK⁴³

“Muharrem” bilhassa Şîî mezhebinde bulunan müslümanlar için, hala âyinlerle dolu bir melâl ve mâtem ayıdır. Çünkü meşhûr “Kerbela” hadisesi bu zamana tesâdüf eder. Mârfûf mersiyesine:

Mâh-ı muharrem oldu meserret haramdır.

Mâtem bugün şeri'ata bir ihtirâmdır

Tecdîd-i mâtem-i şehdâ tefeassûr değil

Gaflet serây-ı dehrde tenbîh-i âmmadır

diye başlayan “Fuzul” yalnız “Şîâ”nın değil, belki bütün kurûn-ı vüsta müslümanlığının samimi bir hüsne tercüman olmuştur. Çünkü islam cemiyetlerinde “Milli Hiss”in değil, sadece “Dinî Hiss”in hükümrân olduğu o devirlerde “Ehl-i Beyte Muhabbet” ananesi çok kuvvetliydi. Sennî mezhebi dairesinde inkişâf eden tarikatlarda bile muharrem ayında - muhtelif şekiller ve derecelerde- bu mâtem ayinleri icrâ olunurdu. İran'da hala kuvvetle yaşayan bu ayinler, Kafkas Azerbaicanî gibi ʿasrî mefkûreleri kavramış Şîî Türk memleketlerinde hemen hemen ortadan kalkmış, emniyetini kaybetmiştir.

Bu ayinlerin muhtelif zamanlara ve muhtelif sahalara göre değişen türlü şekilleri vardır. Burada bu şekiller ve bunların tarihî menşe'leri hakkında îzâhâta girişecek değiliz. Kurûn-ı vüstanın medeniyet tarihi için bu hususta yapılacak etraflı bir tetkikin çok ehemmiyeti olacaktır. Şimdilik sadece bu türlü ayinlerin ne zaman resmi ve umumi bir mahiyet aldığı göstermek için müverrih “Ebu El-fedâ”nın izahatını kaydedelim.

“Al-i bûya” mülûkundan “Mazüddüvele”.” Hicri 352 senesinde Bağdat'ta Muharrem'in onuncu günü hulûl edince âhâliyi dükkan ve mağazalarını kapayarak işlerini tâfil ve mâtem merâsimine iştirâk etmeye, kadınları da saçları dağınık, esvapları yırtık, yüzleri siyahlara müstağrik olarak Hazret-i Hüseyin için yüzlerine vurup ağlamaya icbar etmişti. Sennî mezhepte olan ahali bile Şîilerin çokluğunu ve hükümetinde onlarla beraber olduğunu görerek, ister istemez bu merasime iştirâk etmişlerdi. İşte bu zamandan beri bi'l-hassa Şîîliğin taammüm ettiği yerlerde bu merâsimin asırlardan beri çok tantanalı ve ehemmiyetli bir surette icra eylediğini söylemekle iktifa edelim. Hindistan'da ve İran'da asırlardan beri icra edilen bu ayinlerin ihtişâm ve debdebesini Avrupalı seyyahlar uzun uzun târif ve tevşîf etmektedirler.

⁴³ Köprülü -zade Mehmet Fuat , 14 Temmuz 1927 , S: 33 , ss.132-133

Mukayeseli din tarihi ve dini etnografya .tetkikatı için bu tevsifatın şüphesiz büyük ehemmiyeti vardır.

İşte bu Muharrem ayinlerinin ruhi ve içtimaî bir neticesi olarak Türk ve Acem Edebiyatları'nda eskiden beri bir "Mersiye "Edebiyatı" vücuda gelmiş ve fevkalade inkişâf eylemiştir: "Kerbela"ya ait manzum ve mensur hikayelerden tutunuzda mersiyelelere, kasidelere, , düvaz-deh imamlardan (On İki İmama ait bir takım manzumeler) kadar sayısız bir çok edebi mahsuller halkın muhtelif tabakaları arasında asırlarca dolaşıp durmuştur. Bi'l-hassa Şîf Mezhebinde olan insanlar arasında bu cins mahsullerin daha fazla bir vüfat ve ehemmiyet kazandığı pek tabî'dir.

Türk edebiyatında aruz ile yazan şairlerden başka , âşıklar, Bektaşî dervişleri de hece vezniyle millî şekillerde mersiyeleler vücuda getirmişlerdir ki bunlar hususi makamlardan bestelenerek asırlarca tekyelerde terennüm olunmuştur. İran'da Şii Farisler ve Türkler arasında son asırlarda inkişâf eden "Şebye, Ta'ziye" adlı bir edebi nev' daha vardır ki bu da sırf "Kerbela" vâkıasına ait olup Avrupa'daki eski "Mister"ler gibi bir nev' ibtidâî teyatürü mahiyetindedir. "Gobinev, Şadezka" gibi Avrupalı müdekkikler bunlar hakkında epey mühim neşriyatta bulunmuşlardır. İran Türkleri'nin Hicri On birinci asırda matem merasimi nasıl icrâ ettiklerini ve o merasim esnasında "Fuzulî'nin "Hadikatü's-Süedâ" sını nasıl okuduklarını "Evliya Çelebi" çok canlı bir surette tasvîr ediyor. Hülâseten naklettiğimiz bu sahne "Der- Güzin" şehrinde ceryan etmektedir.

"... Han-ı Der-güzin şehri haricinde nice yüz çadırlar ve oyağ zertakları kurdurup şahrin a'yân ve kibarı , hayme ve bar-gahlarıyla meksedince o fezâ-yı hâmun-ı gûnâgûn çadırlarla güya lale-zar oldu. Şehrîn açıkları damen-i der-miyan edip aşure ve nice gûnâ mümessekler pişirmeye başladılar. Bir taraftan dahi Han dârât ve ihtişamıyla surna ve nekkareler çalarak gelip serâperdesinde karar ettik de cümle kibâr-ı güzîn Şehr-i Der-güzin Han'ın otağına ket-ender-ket cem' olup serâ-perde-i Ham içre zânu ber- zânu oturdular ve "Maktelü'l- Hüseyin" tilavetin dinlemeye hazırlandılar. Ba'de meydan-ı muhabbete çarpa, sedcf-kâri bir kürsü getirip penç-gâh kademe bir merduman kurdular Andan serâ-perde ardından gözü sürmeli, diş ve şevâripten müberra, Şeyh namıyla biri gelince cümle pir-ü civan ayağa kalkıp selam verdiler. Şeyh selam alıp kürsüye uruç ederek ibtidâ bir Fatiha tilavet ve ba'de Şaha ve huzzâr-ı meclise dua ederek Şair Fuzulî-i Bağdadî 'nin "Maktelü'l- Hüseyin" nam tefîfini kıraât etmeye başladı. Hadîse-i Küfe'de şehidân dest-i Kerbela mahalline gelinde kimde can kaldı...Asker-i Acem içre bir gıriv ve feryat koptu ki güya rûz-ı mahşer idi. Cümlesi bir ağızdan "Ey yâr-ı gar Şah Hüseyin. Ey mücahidân bedr ü hanîn" diyü bana idüp

durdular. Güya her birini sara turardı. Bu esnada yedi-sekiz adet berberler ellerinde usturalarıyla gezmeye başladılar. Berberlerin ellerinde şem-i aseller yanmış ve penbeli fitiller amade idi. Bu küre cemi huzzâr-ı meclis “Ya Ali ya Hüseyin” diye vecde gelip çeşmleri tas-ı pür-huna döndü Han: “Ey evliya âkam, kalk gör ki ne temaşa edesin” dedinde hakir durup temaşaya meşgul oldum. Şeyh Kürşi üzre Maktelü'l-Hüseyin'in şehitlik fazlına gelince kürsünün ardındaki perde açılıp yeşil amamcili bir adam İmam Hüseyin cşkal vücuduyla çıktıkta cümle halk gördüler ki suret-i İmam Hüseyin 'in gerdeninden kanlar akıp ser-saadetli gerdeninden cüda durup bir sıfat ile hun-ı Hüseyin fevzare-var cereyan ederek bu suret-i Hüseyin ile evlad u insâb-ı Hüseyin meydan-ı muhabbete gelince cümle muhabbet-i Henedân ehl-i beyte feryât u figânla “Vah Hüseyin , Şah Hüseyin “ deyip sine ve bazularını Selmanîler tutup Selmanîlerden bazı ve sinelerine usturalar vurup şerhe şerhe sinelerini sıırım sıırım edip aşk-ı Hüseyin için kanlar reven ederlerdi. Bazı üstat Selmanîler nice bin kimsenin seslerine aşk-ı Hüseyin diye fettilelele. dağlar yakarlardı. Nice yüz adam kan akıtmak için hazret-i risaletin ahd-ı garasında şehit olan dendan-ı şerifi için nice dişlerini çıkartırlardı. Netice-i kelam ol gün yüa aşurede Der-güzin kazası hun-ı insan ile rengîn olup lale-reng olurdu.”

Muhteşem bir aşure ziyafetiyle biten bu matem merasimi hakkında Evliya Çelebi'nin verdiği bu izahat “Şebih”lerin daha o zamandan beri ibtidâi bie şekilde İran Türkleri arasında mevcut olduğunu göstermektedir.

Türk eebiyatının bi'l-hassa “Azeri” şubesi-ki ekseriyetle şiiyü'l-mezhep bir halk zümresi arasında doğmuştur-. Daha “Habibi”den “Fuzuli”den başlayarak son zamanlara kadar “Raci, Dilsiz Kameri, La'li, Nebati... ilh...” gibi bir çok mersiyeciler- nevhagerler yetiştirmiştir ki bunlar tarafından yazılan nevhalar arasında cidden pek kıymetlileri vardır.”Küçerli Feridun Beğ’in ahiren dört cüz’ü intişâr eden “Azerbaycan Edebiyatı Tarihine Ait Materyaller” adlı külliyattan bu mersiyeciliğin son âsır azeri şairleri arasında ne kadar münkeşif olduğu kolayca anlaşılır. Ma’ mâ fih daha eski zamanlardan başlayarak “Ziya Paşa ve Kazım Paşa”ya hatta “Ali Ferah Beğ” merhuma kadar Sünni Türk şairleri tarafından da kurun-ı vüstaî ananelerin tesiri altında bu tarzda “Dini Mersiyeler” vücuda getirildiği de unutulmamalıdır.

KÖPRÜLÜ-ZADE MEHMET FUAT

İstanbul Darü'l-Fünun'unda “Türk Edebiyatı Tarihi” müderrisi

Bugünün Hayatı Meseleleri

ORTA TEDRİSATIMIZDA

EDEBİYAT⁴⁴

-Bütün Muallimlerimize-

Garp alimleri , edebiyatçıları “ Orta Tedrisat”ta gençliğe hangi edebî eserleri okutmak lazım geleceği meselesiyle pek esaslı surette meşğûl oluyorlar. Çünkü bunlardan birinin Profesör Alfred Kuruvaçe'nin dediği gibi “Bedi'î hassasiyet hazz ve neşe içinde mündemiçtir. Hazz ve neşe ise bir kuvvettir.” İşte Garp âlimleri gençlik terbiyesinde bu kuvvetten âzâmi derecede istifâde etmek istiyorlar. Senelerden beri cilt cilt eserler neşretmişler, konferanslarını kitap suretinde ayrıca bastırmışlardır.... O adamların bütün istekleri, zamanımızın esas umdesi olan “Demokrasi” ile “Edebi “Tedrisat”ı telif etmek, gençliği asrî fikirlerle, duygularla kudretlerle gıdalandırmak “Yeni Adam” olarak yetiştirmektir.

Meşhûr âlimlerden “Salamun Renak”ın bir pedagoji kongresinde “Orta Tedrisatı işgal eden on yedinci asır edebiyatı yerine on sekizinci asır edebiyatı konulmalıdır.” İddiasını ortaya atması üzerine yalnız Fransa'nın değil, bütün dünyanın hem en büyük edebiyat müverrihlerinden biri, hem de bir terbiyecisi olan Profesör “Gustav Lanson” verdiği konferansta “Salamun Renak”ın nokta-i nazarını te'yiden” On yedinci asır mı, on sekizinci asır mı?” unvanıyla mütala'alarını yürütmüştür. Bizim için son derece alaka bahşolan bu mülâhazalardan bahsetmek istiyorum:

“Orta Tedrisatta ⁴⁵Asrî Tetkikler” ser-levhali başka bir konferansından sarahaten “edebiyat Tarihini yüksek tedrisâta tahsîs edeceğim. Çünkü tarihi ehemmiyeti hâiz,fakat estetik noktasından kıymeti pek aşağı eserlerden bahsetmeksizin edebiyat tarihi yapılamaz. Orta tedrisatta esas müntehip metinlerdir. Şu kadar ki öğrenilmesi kolay ve muhakeme ve tenkit formüllerinden tamamiyle tasfiye edilmiş küçük ve muhtasır bir kronoloji okunacak eserleri sıralamağa yardım edebilir....⁴⁵ Orta tedrisatta edebiyat tarihinden ne kadar korkarsam beşeri hayatı tarassut ve müşahedeye merbut edebi tetkiklere o kadar ehemmiyet veririm. Talebemiz vereceğimiz metinlerle hatta bunların en ciddileriyle alakadar olacaklardır. Eğer biz azimkar, muztarip, mücâdil ruhları gözterecek olursak !... Çocuk, küçük yaştan itibaren insanların hareketlerine bakmayı, gördüğü şey hakkında mülâhazatta bulunmayı sever ve küçük bir tecrübe toplamış olur. Bunu tevsi⁴⁶ edelim. Ona edebiyatta bitmez tükenmez bir çok

⁴⁴ 14 Temmuz 1927, S: 32 , s : 123

⁴⁵ Nitekim Fransız Liselerinde yardımcı kitap olarak böyle küçük bir “Edebiyat Tarihi” talebenin eline verir

hayat manzarası verelim. Öyle bir çok hayatta yaşanırların en zengini olsun...” diyen “Edebiyat Tarihi müderrisi Güstav Lanson” “On yedinci asır mı, on sekizinci asır mı? meselesinde evvela” “Bizden çok uzak olan on yedinci asır” ortadan” kalkmış bir dünyanın hayali ve mahsulüdür.” Diyor. O on yedinci asır ki Fransız dehasını tetvîç eden “Malarripler, Dekartlar, Paskallar,Roşfokolar, Labroyyerler Bossoeler. ,Enolanlar..... tarafından cihan fikir ve edebiyatının birincisi seviyesine yükseltilmiştir. Ve bu yükselişin kıymet ve ehemmiyeti “Müverrih Güstav Lanson” bilâ-istisna herkesten ziyade tanıır.



Edebi Tetkik

TÜRK EDEBİYATINDA

LİRİK NEV⁴⁶

“Lirik” kelimesi Latince “Lyricus”dan alınmıştır ki eski Yunanca’da aslı “Lurikos”dur. Kelimenin iştikak ettiği “Lyre” maruf bir çalgıdır. Bu çalgıya Latince’de “Lyra” eski Yunanca’da “Lura” deniliyordu. Edebiyatımızda bu gibi bedi’î istilahlara, tabirler kullanılmak mecburiyeti baş gösterince “Lir” “Rebap” ve “Lirik” “Rebabî” tabirleriyle tercüme ve ifade edilmek istenilmiştir. Hüseyin Daniş Beğ “Lirik”i “Gına” diye tercüme ettiğini hatırlıyorum. “Kamus” rebap için “Şehap veznedir. “diyor ve birkaç medlûlünden sonra “ve kemeçe tabir olunan saza denir. Tesebbütünde rebabî denir. Memdûd bin Abdullah El-Vâsiti er-Rebabî kemeçe çalmakta pek mâhir olmakla ona nispet olunmuştur. Ol babta mezbûr darb-ı meseî olmuştur.” diye ilave ediyor.” Ferheng Nâsırı” “Kamus”u tevreden “r”nin fetha ile okunacağını işaret ettikten sonra “Saz-ı Marûf” diyor ve Âcemce “T-Revare”den muarrrip olduğunu katdediyor. Ferheng şûuru yine (r) nin fethasını kabûl ederek “Meşhûr sazdır. Arabî’dir. Farisi’si şešta’dır ; ama bu ibâretle istimâli şâyidir.” Demekle “Şešta” için de “Türkî’de çeşne dedikleri sazdır ki şeştâr dahi derler Bazı Ferheng’de rebap ma’nâsınadır.” Mütala’asını yürütmektedir. Şemseddin Sami Beğ “Lyre” kelimenin karşısına “Berbat, çeng” lafızlarını koymuştur. Kamus tercümesi “El-berbat cafer vezninde ud ismidir ki saz envaından lağuta ve Türkî-i Kadîmde kopuz dedikleri sazdır. Berbat Farisi muarribidir ki kaz göğsü demektir. Bi’t-teşbîh itlâk olunmuştur.” Mütala’asını yürütüyor. “Çeng” için “Ferheng Nesırı” bir çok mânâları meyâmında evvela “Eğri” demek olduğunu göstererek meşhûr bir saza bu mânâdan alınarak verildiğini kaydediyor.

Bugün “Lirik” vasfı bir duyguyu çok pervasız , çok serbest- yani kalpten doğduğu gibi- ifade eden zihni unsurlardan musaffâ çokşun şiirlere ve şairlere verilmektedir. Avrupalı müellifler her vlik şiirde adeta müşterek bir damga bulurlar : [Lirik şiirler mutlaka “Spontanee : Kendiliğinden doğmuş” mahiyet arz eder] derler. Her milletin ilk şairleri eserlerini sazlarla terennüm ederlerdi. “Lyre : Lir” de bir saz olduğu için sonralarıgönülden gelen heyecanları ifade eden şiirlere umumiyetle “Lirik” tâbîr edildi. Eski Yunanlılar böyle sazlı şiirlerine “Aned” derlerdi. Türklerden Oğuz Boyu “Ozan” , Kırgızlar” Baksı”, Altay Türkleri “Kam”... tâbîrlerini kullanmışlardır. Bunlar şiirlerini” Kopuz” denilen sazlarla terennüm ederlerdi.

⁴⁶ 28 Temmuz 1927 , S: 35 , s . 162

Etnoğrafların tetkiklerinden iktibās ederek Köprülü-zade Fuat Beğ “Türk Edebiyatı Tarihi”nde bunlar hakkında bazı mâlûmat veriyor : “Baksı aynıyla bizim çalgıcılarımızın viyolenseli gibi vaz’ ettikleri gibi kopuzu önüne koyar ve Bazu kemanının yayına müşabih bir yayı onun üzerine temas ettirir. Kopuzun üzerine bükülmüş at kılından iki kiriş kırılmış ve sapına bir çok demir ziller raptedilmiştir. Çalgıcı kemani kimildattığı zaman , şakırdayan, bir gürültü hasil olur. Baksının bundan başka bir de asası vardır ki ucuna dört köşe tahtacık yerleştirilmiş ve etrafına müteaddit ufak demir parçaları asılmıştır. Baksı efsunuyla hem ahenk bir teganni refakatinde kopuzu çalmaya başlar. Sonra asayı yakalayarak şiddetli bir raks esnasında fırıldak gibi döndürür ki bu suretle müthiş bir gürültü payda olur. Bunu ekseriya iki baksı birlikte icra ederler : Biri kopuz çalar, diğeri de asa ile sıçrayarak raks eder...”⁴⁷

Bu “Ozanlar” , “Baksılar” sadece şair değildirler. Bütün güzel sanatların menşe’i dini ayinler olduğu için bunlar aynı zamanda “üfürükçü” ve “hekim” idiler. Zıplayarak , hoplayarak hastaları iyi etmeye çalışırlardı. Nitekim eski Yunanlıların git gide şiir dinden ayrılmış, müstakil bir sanat olmuştur. Ozanlar, gel zaman git zaman “Aşık”lara inkılâp etmiştir ki bunlarda artık kudsi sıfatı görünür.

Eski Yunanlılar’da ilk lirik şairler ilk esâtîri birer mevcûdiyet halindedir. Bunların en eskilerinden biri “orphee : Orfe”dir. Orfe güya milattan on üç –on dört asır evvel Trakya’da yani Paşa ilinde dünyaya gelmiştir. Kendisi bir mu’tad-ber “İlah-zade” dir. Mısır’a seyahat ediyor. Orada bir yılan, zevcesini topuğundan sokarak öldürüyor. Orfe zevcesiyle buluşmak için ahirete sefer ediyor. Fakat ortaya konulan şarta riayet edemiyor O şart şudur : Ahiretten avdet edinceye kadar zevcesinin yüzüne bakmamak.. Şair dayanamıyor , bakıyor ve zevcesinden ebediyyen mahrum kalıyor. İşte bu azim teessür “Orfe” ye “Lirik” şiirler ilham ediyor. Şair mersiyelerini bütün hayatında terennüm ederek yaşıyor.

⁴⁷ Bu babda fazla malumat almak isteyen kar’lerimiz Fuat Beğ’in (77.) sahifesinden itibaren bütün dördüncü mübahhisi okumalıdır.

“HAYAT”TAKİ HAYAT DÜŞMANI⁴⁸

Şiirler

Geçen gün “Hayat”ın eski nüshalarını gözden geçirdim.Şiirlerden çoğunda garip bir kardeş benzeyişi var. Bakın size birkaç nümüne :

Benim bütün hislerim kalbimde gömülüdür
 Hayatım baştan başa bir sisle örtülüdür
 Bilmiyorum doğrusu hangi yoldan gidelim?
 Ne yorucu bir çöldür hayatın yalçın yolu
 Gelecek mi acaba beklediğim saadet?
 Niçin gönlüm bu kadar ince hisli, duygulu
 Belki meşûl olmaya etmemişim hiç niyet...
 Yaşamak istiyorum, fakat mümkün değil ki
 Sade ben miyim acep böyle hayattan bıkan
 Hasret öyle üzücü dünya öyle sefil ki
 Öleceğim bes belli (saadet) diye diye

.....
 Karanlık gönlümün mor gölgeleri
 Avare bulutlar ruhum musunuz?

.....
 Etrafımda gülüyorlar oynuyorlar
 Heyhat!

Ben aleme küskünüm!
 Artık hicrandan başka
 Ne bir yar
 Ne de bir sırdaş isterim

.....
 Gönül hasta kuş gibi

.....
 Her akşam odamda ben gölgelerim ve lambam
 Beraber ağlaşırız.

.....
 Bir zalim sevgilinin hasreti içerimde
 Kışın beyaz kuşları yaşlı kirpiklerimde

⁴⁸ Tok Sözlü Bir Kar'i , 18 Ağustos 1927 , S: 38 , s: 221

.....
 Her mısra'im ümitsiz günlerimin bestesi
 Gönlüm ezelden beri bütün dünyaya küskün

.....
 Bu misalleri sütunlarla çoğaltmak mümkündür. Biz yalnız tipik birkaç nümüne aldık.

Dikkat ettiniz mi? İnsan bunları okurken kendisini bir imrâz-ı 'asabiye sanatoryumunun, pesimistler koğuşunda sanıyor da hala yaşamağa nasıl tahammül ettiğine şaşıyor ve intihâr edenleri alkışlayacağı geliyor. Bu ne 'alil, ne çelimsiz , ne bezgin bir ruh mahulü ! Hepsinde bir "Fıkr-i sâbit" var: Marîz bir hayat düşmanlığı.

Hiç şüphesiz ki herkes hayatı istediği gibi telakki de serbesttir ; fakat :

"Benim bütün hislerim kalimde gömülüdür" diye inleyen "Her akşam odamda ben gölgelerim ve lambam beraber ağlaşırız" diye hıçkırın "Gölgem ezelden beri bütün dünyaya küskün" diye somurtan şairlere sorsak : Hislerinizin kalbinizde gömülü olmasından , her akşam odanızda gölgeleriniz ve lambamızla ağlaşmanızdan bütün dünyaya ezelden beri küskün olmanızdan bize ne?

Sizin ayda kaç defa hamama gittiğiniz, günde kaç dilim kavun yediğiniz, kaç saat uyuduğunuz, kaç kitap okuduğunuz bizi ne kadar alakadar ederse, bütün ağlaşmalarınız, küskünlükleriniz, hicranlarınız da o derece lâ-kayt bırakır. Hatta yıkanmak , kavun yemek, uyumak ve okumak hakkında şiirler yazsanız yıkanmanın zevkini, kavunun lezzetini, uykunun rahathığını, okumamanın kaidesini şiir halinde ifade edebilseniz her halde daha orijinal mevzû'lara temas etmiş olmak îtibarıyla belki daha câzip olabilirdiniz! Halbuki bu hıçkırıklı , yaşlı, öksürüklü mevzular üzerinde siz de bilirsiniz ki hemen herkes ömründe hiç olmazsa bir mısra olsun yazmıştır. Onun için bu mevzûlar artık sakıza benzedi. Çiğneye çiğneye bir türlü bitmiyor ve insanın çenesini ağrıtıyor.

Artık bunlara bir şair ancak çok orijinal bir şekil verebileceğine kâni olduğu zaman temas etmeli. Yoksa şiir yazmak, geniş getirmek dergesine iner. İşte iki ayrı şairden birer mısra' :

1. Ben aleme küskünüm
2. Gönlüm ezelden beri bütün dünyaya küskün

Peki anladık : Aleme ve dünyaya küskünsünüz! Pekala efendim, ama bundan bize ne??

Bunlar sizin hususi “ Enitem” duygularınız. Sizin içinize ait sırlar. Bunları aşk mektuplarında bol bol yazabilirsiniz. Biz kâr’iler bu derece mütecessis insanlar değiliz. Nasıl ki bizi nasırlarının ağrısından, bademciklerinizin şişmesinden ve ya basurunuzun vacelerinden haberdar etmeğe lüzum görmüyorsanız vücut ve ruhunuzun sair hazz ve elemelerine ait tafsilâttan da affediniz.

Şair ictimâî bir mahfûkâttır. Şiir içtimâî bir eserdir. ‘Asrî cenfiyetin damgası ve istikameti “İçtimâî”liktir Ferdiyetçilik iflas etmiştir. Nasıl ki artık “Kasidc” dinlemeğe tahammül edemiyorsak bu tarz ferdi şiirlerden de gına getirdik. Bizde şair muhavviri etrafında dönen bir topaçtır. Yeni doğmuş bir kedi yavrusu gibi yalnız kendisi miyavlıyor. Muhitine karşı gözleri yumulu. Daha henüz kanlı, canlı bir aşk şiiri bile okuyamadık. Aşk insanı böyle berbat etmez. Bu şiirlerde insan (aşk)tan adeta ürküyor. Aşk insanı yükseltir, temizler, inceltir ve yaratıcı yapar. Aşk en tabî’î , en asfl bir marazı ve düşkün bir şekle sokuyorlar. Onların dilinde aşk “Kara Sevda” mahiyetini alıyor. Hayır ‘azîz şairler, biz sizin talanımızın böyle “ Çorak bir çölde akıp gitmesine” razı değiliz. Ferdiyetinizin çerçevesini kırım atın artık. Kendi içinize çevrilmiş gözlerinizi muhitinize, cenfiyete açın, tesbih böceği olmaktan kurtulun, ahtapot olun.

Hayatım baştan başa bir sisle örtülüdür.

Bilmiyorum doğrusu hangi yoldan gideyim?

Bu iki mısra bize gençliğimizin halet-i ruhiyesini gösteriyor: Gayesizlik ve idealsizlik! Bizde gençlik ekseriyeti itibariyle içtimâî hayata la-kayttır ve şaşırmıştır. Hangi yoldan gitsin!.. İşte terbiye sistemimizin en büyük noksanı ve en mühim hedefi : Gençliği içtima’ileştirmek ona doyurucu gayeler ve idealler aşlamak !.

Aynı şair :

Gelecek mi acaba beklediğim saadet ?

Belli mesût olmaya etmemişim hiç niyet

Öleceğim besbelli (saadet) diye diye!

Diyor. “Saadet” tayyare piyngosu yahut bir miras haberi midir ki “Acaba beklediğim saadet gelecek mi?” diye bir suâl varid olabilsin.. İnsan “niyet” etmekle mesût olabilir mi? Saadet namaz ve oruç cinsinden bir şey mi? Yoksa şair umulmaz bir hastalığa mı tutulmuştur da “Öleceğim besbelli (saadet) diye diye” diyor.

“Saadet” gelmesinden ne kastediliyor? Bunu şair bize izah etmelidir ki derdini anlayalım ve : “Sade ben miyim böyle hayattan bıkan?” diye sorduğu suale cevap verebilelim

**

Niçin bizde içtimâ’î şair yetişmiyor? Çünkü şair sadece “İlham” ve “Talan” meselesi değil, başlıca bir kültür meselesidir ve bu “kültür” denilen nesne bizim şairlerimizin mââlesef büyük bir ekseriyetinde mefkûttur. Onun için muhitine nüfuz edemiyor, cemiyeti tahlil edemiyor, Onun için orijinal mevzu’lar alıp, yeni terkipler yapamıyor. Bu sebeptendir ki bütün yaratma kabiliyeti kendi dertlerine inhisar ediyor. Çünkü insan kendi diş ve baş ağrısı başkalarının ağrılarında daha iyi anlatabilir.

Biz şairlerimize” naçizâne” bir tavsiyede bulunmak istiyoruz.; fakat darılmaca yok ha!

Yüz okumak bir yazmak

Yüz yazmak bir neşretmek!

HAYATI SEVEN TOK SÖZLÜ BİR KAR’İNİZ

MİRAS!⁴⁹

-Enis Behiç'in Şiir Mecmû'ası-

Tarih-i meçhûl ufuklara kadar uzanan yol, ârızalı bir tren yoluna benzer. O da şerefle tırmanır, zaferle yükselir, mağlûbiyetle iner. Yarmalardan geçer, uçurumlardan atlar. Zaman zaman tünellerin zenci karanlıkları içinde kayıp olur.

Bu yol bütün millet kervanlarımızın altına yazılmıştır ve bütün o kervanlar bu sını gelmez yolun üstünde gah alçalıp yükselirler, gah ölüm korkuluklu uçurumlardan geçerler, bazen de tâli'leri kararır ve bir deliğin simsiyah geniş ağzında göze görünmez olurlar.

Mütâreke günlerinde bizim kervanımız işte böyle bir tünelin karanlığına gömülmüştü. Başka bir ırk bu sükuttan belki bin parça olur ve bir daha baş kaldıramazdı. Fakat biz felaketlerden bedi'alar yaratmak sırrına erenlerden olduğumuz için o tâli' gecesinden yeni bir güneş gibi doğdu. Önümüzde çelik kanatlı bir kartalın tuttuğu kızıl ihtilal meşalesi , dünya ufuklarını yeni bir sabahla tutuşturmuştu.

Evet, ihtilal çerağının kanlı ışıkları istiklal sabahının müjdesidir. Fakat bu ışık çok keskin , çok parlaktır. Gözlerle beraber göntülleri de kamaştırır. Mucizeler karşısında duyulan his hayranlıktır ve hayran insanların ise merhametten başka ellerinden bir şey gelmez. Güneşe bakılmadığı gibi, inkılaplar da zamanla bulutlanmadan yakından seyredilemez. Onların feyzi birkaç nesil sonra ki vatan çocuklarının kısmetidir. "sakarya"nın "Hamid"i kim bilir ne vakit gelecek ve (Gazi) , kim bilir kaç sen sonra ki kalem ve fırçalara daha senin kanatlarını verecek!..

Böyle düşündüğüm için zaman zaman yükselen "Edebiyat yok, sanat yok!" feryafına o kadar aldırış etmiyor ve : "İstikbal eseri hale sığmaz; o ayrı bir varlıktır" diyordum.

"Enis Behiç'in kitabında bunları tekrarlariken fazla bir şey yaptığımı sanmıyorum. Belki delikanlı değil, fakat her halde genç şair "Miras" ismi altında eski yani yazılarımı toplayıp neşretti.

Bu imza on beş seneden beri en dikkate layık yazıların damgası olmuş, çok sevimişti. Aruz ve hece inkılabının darbesine uğrayan kıymetli isti'dâdını ilk kurbanlardan saymak lazımdır. ..Çünkü biz bu gün Enis'in yazılarında ancak istidadının onda birini okuyoruz. Şair aruzun yıkıldığı bir devirde ilhamının fezasına uçmuştu. Mâziye, mâzânin tekamül için esastı

⁴⁹ 8 Eylül 1927 , S: 41 , s. 295

şartlardan sayılan mirasına milli ceryan bir balta gibi etmişti. Yeni mevzû, yeni şekil yaratmak ve bütün bunları yaparken kendi İtiyâtları ile boğuşmak lazım geliyordu.

“Miras” ı dolduran şiirlere biraz da bu hakikatin adresiyle bakmak lazımdır. Ama yanlış anlaşılmasın.Bu noktayı ben “Esbâb-ı muhaffife” aramak için değil, yalnız tarihi bir kıymet olarak kaydetti. Yoksa sanat huzurunda ne ben şefaatçilik ederim ne şair böyle bir tenezzüle razı olur.

Hem zaten bunların hiç birine lüzum da yok. Kitabı dolduran şiirlerin çoğu mesût ve bahtiyar yazılardır. Hele içlerinde öyleleri var ki son neslin kilitleri daha hayli zaman onların gölgesinde dinlenmek ihtiyacını duyacaktır.

Enis’in şiirlerine dikkat ederseniz onun ince, süzgün hislerden ziyade yalçın ve muhteşem şeylere gönül verdiğini görürsünüz.”Gemiciler”, “Venedikli Korsan Kızı”, “Uğursuz Baskın” manzumelerinde şairin bu meyli açıkça okunur. Heyecanı, tasvîri, lisanı ve tahkiyesi bu kadar mükemmel eserler , hece vezni için bugün yarın da yüksek bvir muvaffakiyet addedilir. O şiirlerin on beş senelik bir mâziye rağmen hala dipdiri duruşu şüphesiz mübeddi’nin kudretine bir işarettir. Fakat bunun başka bir sırrı daha vardır. Enis o üç manzûmeyi yazmadan evvel deniz muhârebeleri tarihini okumuş, aylarca mevzu’ları besleyecek eserleri karıştırmış ve ilhamının hudûdunu genişletmişti. Esasen o okuyan bir gençtir. Bazıları gibi ilme omuz silkmemişti. Biliyordu ki okumadan yazarların toplayacakları alkış uzun esnemelerden başka bir şey olmaz.

Dar bir makalenin çerçevesine sığdırmak güç olmasa kitaptan bazı parçalar alacağım. En son şiirlerinden birini teşkil eden “Bir Katil” de ne canlı ve kudretli levhalar var :

“Karyolanın yanında duruyor heykel gibi
Damarlarında alkol bir zehr-i seyl gibi
Altında soğuk terler, çeneler kısılı
Delikanlı bakıyor kadına ecel gibi”

GEŞTALT NAZARİYESİ⁵⁰

VE

İÇTİMÂİ YÂT

Kırk sene kadar oluyor, Avusturyalı bir müderris Fon Ehrenfels melodiler (Lahnlar) üzerine tetkikâta bulunarak şu neticeye varmıştı: Bir lahni terkip eylediği münferit seslerin ton yekûnundan ibaret addedilmek câiz değildir. Biz lahn anasırından bir dereceye kadar müstakil ve yeni bir vakı'a teşkil ederç Bir lahnın heyet mecmû'asını bir şahsa dinletelim. Sonra onun her bir münferit sesini ayrı ayrı diğer şahıslara dinletelim. İlk şahsın şuurunun muhtevası, diğer şahısların elde eyledikleri şûûrun yekûnundan fazladır.İşte anāsıra munazzam olan bu keyfiyete Ehrenfels Geştalt Qualitat dedi : (Ehrenfels'in bu tetkikâti Alman "İlmi Felsefe" mecmu'asının 14. cildinde 1890 senesinde neşrolunmuştur. Darü'l-Fünun Kütüphanesi'nde vardır. Geştalt nedir ?⁵¹ Yukarıda verdiğimiz izahata nazaran bu sulale şu cevap verilecektir:

"Geştalt öyle bir ruhu hâlet ve ya vakı'adır ki onun evsâf-ı mümeyyizesini ve tesîratını aksam-ı mürekkebesinin evsaf ve tesîratının yekunundan elde eylemek mümkün olamaz"

Bu fikr-i ruhiyatta müsmir oldu. Bir çok alemler onun üzerinde çalıştılar ve hatta Ehrenfels'in iddiasını tashih ederek daha ileri gitmek lüzumunu takdir ettiler. Zira Ehrenfels'e göre bir "Geştalt" eczasının mecmu'u ve ana ilaveten bir X demektir. Yani geştaltın tayinde sadece eczanın mecmu'unu nazar-ı itibara almak kafi gelmemekle beraber yine bu cüz'ler esaslı bir unsur teşkil etmekte idiler. Mühahir ruhiyatçılara göre ise geştaltın tayini için kendinden mukaddem mevcut cüzlere değil, cüzlerin tayini için geştalta bakmak lazımdır. Demek ki bir bütün olmak itibâriyle geştalt muata olan cüzlerden müstakildir.Hatta bir bakışta onlardan mukaddemdir.

Bu fikri anlatmak için basit bir misâl kullanalım. Farzediniz ki bir parça kağıt üzerinde yekdiğerine müvâzi, aynı uzunlukta iki hatt-ı müztakîm çizilmişti. Bir adam bu resmi müşâhede ediyor. İki şıktan biri mümkündür. Ya o adam bu iki çizgiyi yekdiğerinden tamamen müztakîm addeder. Zihninde hasıl olan intiba' bir yekun intibâ'ından (1+1'den) başka bir şey değildir. O zaman ortada bir (Geştalt) bir şekil yoktur. Tahuy aynı adam bu iki çizgiyi bir şeklin (Geştaltın) uzuvları olarak idrak eder. Bir mürebba'in iki zil'i olduğunu

⁵⁰ Mehmet İzzet , 22 Eylül 1927 , S: 43 , s. 326

⁵¹ Felsefe doktoru Ercan Saadettin Bey bu tabiri (şekil) ile tercüme ediyor. İhtimal "Heyet" kelimesini de kullanmak mümkündür. Ben ruhiyat sahasında bir ıstılah ve sanata kendimi salahiyat-dar görmediğimden aynen "Geştalt" kelimesini kullanıyorum.

kabul eder. Her iki idrak tarzında çizgiler aynı evsafi haiz midirler? Değil, çünkü bir mürebbain zıl'ları olarak nazar-ı itibara alınan çizgilerde bir içi taraf, bir de dış taraf vardır. Halbuki alelade bir çizginin her iki tarafı da birbirine muadildir.

Gerek evvelce bahseylediğimiz lahn misalinden gerek bu murabba' zıl'ları misalinden anlaşılıyor ki ruhiyatta (geştalt) nazariyesi ruhi hadiseler karşısında yeni bir nokta-i nazar takip eylemektedir. Evvelce akseriya ruhiyatçılar şu fikri kabule mütemayil görünüyorlar. Muazzıl ruhi hadiseler, unsurlarına irca' edilerek tahlil edilerek tetkik olunmalıdır. Geştalt nazariyesine göre ise öyle ruhi vakı'alar vardır ki onlarda vakı' olanı ecza ve mürekebâtından iştikak ettirmek değil bilakis o ecza ve mürekkebâtta meşhut olanı bütüne has, evsaf ve kavâinden neşet ettiriyormuş gibi mütala'a etmemek lazımdır.

Bu nokta-i nazar sade ruhi hadiseler mi kabil-i tatbiktir? Onun taraftarı olanlar iddia ediyorlar ki geştalt nazariyesi ilmi ma'rifet için ittihaz edilmiş bir umumi vaziyettir. Sade ruhiyat değil, ruhiyat haricinde ve ruhiyata tamamen yabancı bir çok tatikât sahalarına da onu teşmil eylemek mümkün ve lazımdır. Hatta bazılarının iddiasına göre geştalt nazariyesini fizike kadar teşmiş eylemek mümkündür. Çünkü ruhi "geştalt"lar olduğu fiziki "geştalt"arda vardır. Hayatıyatta ise "geştalt"ları pek kolaylıkla müşahede ederiz. Her canlı uzviyet , bir hayvan ,bir ağaç bir "geştalt"tır. Yani onların kısımları uzuvları bütüne nazaran taayyün ve tahassüs eder.

İçtimaiyâta gelince, asıl bizi 'alâkadar eden bu noktada, geştalt nazariyesinin pek fevli bir saha-i tatbikâtını buluruz. Daha doğrusunu söylemek lazım gelirse , Ehrenfels'in makalesi intişâr etmeden yarım asır kadar evvel Fransız filozofu Ogust Kont "Cemiyeti anlamak için ferd-i beşere değil, ferd-i beşeri anlamak için cemiyete bakmak lazım gelir" umdesini vaz'eylediği vakit içtima'iyâta "geştalt"çılığı kablü'l-icât tatbik etmiş bulunuyordu. Durkaym'ın içtima'iyâtı Berlin Darü'l-Fünununda içtima'iyât müderrisi olan vier Kant (Fir Kant)'ın son eseri de aynı fikre sadıktır. Bu fikri hülâsa eylemek için diyebiliriz ki cemiyet umumiyetle İngiliz içtimaiyatçılarının zanneyledikleri gibi yan yana mevcut olan fertlerin yekunundan ibaret değildir. Mesela bir aşiret o aşiretin fertlerinin yekunundan ibaret değildir. O fertler değişir ölürler, yerlerine başkaları gelirler. Fakat o aşiret yine bakidir. İbtidâî kavimler arasında seyahat etmiş olanlar bilirler ki bir aşiretin muntikasından diğerine geçildi mi derhal başka tarzda yapılmış meskenler saç tezbinâtı, muhariplerin veşmleri ilh.. görülür. Bundan maada seciye itibariyle de bir fark vardır.İhtimal evvelki aşiret sulh-perverdi, çalışkandı. Şimdi görülen cengaverdir. Lakin merhametsizdir. Sulh mesaisini bir ayıp addeder. Esirlere layık görür. Bu sonucu aşiretin vahşiliği ve şecaati efradının vahşiliğinin ve

şecaatinin bir neticesi midir? .. yok ki vakıayı tamamen aksi tarzda anlamak daha münasiptir. Bu aşiretin fertleri şecaat ibraz ediyorlar. Çünkü o aşirete mensupturlar. O aşiretin dinî telakkileri ibtidaî sanatı, şiiri... Hülâsa bütün ruhi ananeleri şecaatin yüksek bir fazilet addedilmesini icap eder. Bundan maada aşiretteki her küçük çocuk bu temâyülât ile mütenasip bir terbiye alır, korkak olanlar müthiş cezalara maruz kalır.ih... O suretle ki ferde karşı cemiyetin bir geştalt vasfı vardır.

Bu yeni nokta-i nazarın kaidesi nedir? Makalemizin hacmi bu noktada fazla tafsilât vermeye müsâit değildir. Sadece şunu katdedelim ki “Geştalt” nazariyesi taraftarlarının iddiâsına göre “Hendesî” bakıştan “Kuvanî” bakışa intikâli temin ediyor. Bir “geştalt” gerilmiş kuvvetlerden müştekil bir manzûme , bir “... .manzumesi” olarak mütala’a olabilir. O hârici bir âmilin teşîr eylediğini kabûle ihtiyacı olmaksızın kendi kendine şekil veren vakıâ” olarak düşünülecektir. Fakat denecek ki cemiyeti bir “uzviyet” gibi mütalaa eylemekle aynı münafi temin edilmiş olmaz mı? “Geştalt”çılık buna şu cevâbı veriyorlar: Cemiyeti sadece bir uzviyet farz eylemekle ferdi tamamen bütün içinde massedilmiş addediyoruz. Bu vakıâta muhaliftir. “Cemiyet bir uzviyettir” demek doğru değildir. Vakıâ ikisi arasında müşâbehet vardır. Lakin bu müşâbehet her ikisinin de bir “Geştalt” olmasından geliyor. Bu umumi mümâselet, cemiyet ve ‘uzviyet gibi “Kuvanî Sistemler” birini diğeri kabli olarak tâbi kılıp tetkik etmemize bir sebep teşkil etmez. İçtimaî uzviyet nazariyesi tecrübe ve müşâhedemüşâheden ziyade hayâlâta müstenit gözüken fikirlerden ibâretti. Geştalt nazariyesi içtimâiyâta tatbik edilince her halde vakı’aların tecerrübü olarak tetkiki ona esas teşkil edecek içtima’î “geştalt”ların envâf ve evsâfi tecrübeden öğrenilecektir.

MEHMET İZZET

ÖZLEDİĞİMİZ SANAT⁵²

“Hayat”ın 48. nüshasında (Hayat’taki Hayat Düşmanı Şiirler) ünvanlı yazım kār’iler arasında geniş bir alaka uyandırdı. Bir .okları tenkîtlerimi hakkı, bazıları da haksız buluyor. Ne d olsa pek hayatî bir meseleye temās etmiş olduğumu görüyorum. Bu müvāsebetle .bu Burusadan bir mektup geldi. Onun bazı parçalarını bana hak vermeyen zümrenin fikirlerine tercüman olabileceği ümidiyle neşrediyorum:

Muhterem muallim . . . Bey’in “Hayat Yolu” namındaki şiirinden aldığım nümunelere cevaben diyor ki:

“ . . . unutmayınız ki bugünkü gençlik harb-ı umuminin çelimsiz çocukları ve bugünün hayat pahalılığı karşısında asgarî kazancıyla hayatını temîne çalışan insanlardır. Şair kendi hayatını değil, nokta-i nazarına göre, az kazancıyla türlü emeller tahayyül eden büyük bir kitlenin hayatına tercüman olmuştur.

. . . kuvvetle tahmin ediyorum ki zamanın gençliği üzerinde bir statistik yapılsa yüzde seksen hatta doksan nisbetinde – gençlik saadet ve emellerinden dolayı- nev-midlere tesadüf olunacaktır.

. . . “Bizde içtimā’î şair niçin yetişmiyor?” diyorsunuz. “Hayat” Yolu’nun içtimā’î bir şiir olduğunu anlamak istemiyorsunuz zannederim.”

Evvela şunu açıkça söyleyim ki ben o yaşında hiçbir şairi tahsîs-i mevzû’ bahsetmek istemedim. Yalnız “Hayat”ın muhtelif nüshalarından tipik bazı nümuneler aldım. Hatta şairlerinin imzasına bile dikkat etmeden! Çünkü o yazımdan maksat muayyen bir ve ya birkaç şairin eserlerini tahlil değil, şiirlerimize uzun zamandan beri hakim olan “ferdiyetçi” ve “enfûsî” zihniyeti bazı misallere istinâden tenkîtti. Muhterem muallim benim bu maksadımı anlamamış görünüyor. Kendimi anlatamamış olmamın kabahati hiç şüphesiz ki bana râcidir. Bu i’tibârla bu noktayı bir az daha izah etmek borcunu duyuyorum.

Muallim Bey . . . Bey’in “Hayat Yolu” nam şiirini “Büyük bir kitlenin hissiyatına tercüman” olarak tevşîf ediyor. Kalbuki bizzat şair aynı şiirinde bu iddiâyı tekzîp ediyor. Çünkü soruyor:

Sade ben miyim acaba böyle hayattan bıkan?

Büyük bir kitlenin hayatına tercüman olan bir şair muhitine bu kadar la-kayt ve yabancı kalabilir mi? Hayır. “Hayat Yolu”nun şairi yalnız kendisini , kendi ferdi taliini

⁵² Tok Sözlü Kar’i , 22 Eylül 1927 , S: 43 , s. 337

düşünmüştür ve etrafındaki kitleyi görmek istememiştir. İşte onun içindir ki bağırıyoruz: “Şair ,ferdiyetinin çerçevesini kır, kendi içine çevrilmiş gözlerini muhitine , cemiyetine aç!”

Bugünkü cemiyetimizdeki gençliğin yüzde sekseni hatta doksanı hayat mücadelesinde nev- mēd olarak bocalıyorsa şair bize o kitlenin sesiyle onun müşterek dertlerini , müşterek iştiyaklarını, müşterek kurtuluş ideallerini haykırsın. “Ben”i kaldırsın yerine “Biz”i koysun.

Artık şairin dört duvarı bizi ‘alākadar etmiyor. Artık biz “Şairi”i odasına çekilmiş saçlarını parmaklarına dolamış ve” Her akşam gölgeleri ve lambasıyla ağlaşan” bir münzevi hayale dolduran bir derviş görmek istemiyoruz. Artık şairin dört duvarı bizi ‘alākadar etmiyor. Artık biz “şair”i odasına çekilmiş saçlarını parmaklarına dolamış ve “Her akşam gölgeleri ve lambasıyla ağlaşan” bir münzevi hayale dolduran bir derviş görmek istemiyoruz. Artık şair, dört duvarının içinde “Kendi kendisi için” bir mahlûk değil “Cemiyet içinde ve cemiyet için” bir hâlık olmayı öğrenmelidir. Ancak bu gibi şairlerin eserleridir ki “İçtimâî” vasfına layık olabilir Fakat hiç şüphesiz ki her ,içtimâî şiirin güzel , her ferdi şiirin de fena olduğu iddia olunamaz. Maksadımız şiirin şiiriyetini değil, zihniyetini tenkidtir.

**

Umumiyet üzere diyebilir ki hiçbir sanat şubemizde içtimâî vasfına layık eserler yaratılmıyor. Resmimize bakalım : Naturmurt portre ve manzume janerlerinin hakimiyetini görüyoruz. İçtimâî hayatımızla ‘alākadar kompozisyonlara tesādûf olunuyor. Romancılığımıza bakalım. : Ferdi tâli’lerin , ferdi münasebetlerin fevkine yükselemiyoruz. Kitleleri sarsan içtimâî problemlere tamamiyle lâ-kayttır. Niçin? Çünkü içtimâî sanat eserleri yaratabilmek için yalnız sanâtkâr olmak kâfi gelmez. Aynı zamanda kuvvetli bir “kültür” e uzun bir tetkik , tahlil ve terkîp sayına ihtiyaç vardır.

Mesela memleketimizde gayet geniş bir köylü meselesi var. Tabiatla vasıtasızlıkla, cehaletle, mürabaha ile mütegalibe ile, salgınlarla haşır neşir olan bir köylülük.

Hani onu bir sanat eseri halinde canlandırarak romancı nerde? Fakat böyle bir eser dört duvarın içinde ilham bekleyerek yazılmaz. Köylü meselesinin içtimâî taraflarını görmek , anlamak lazım.

Nerde o ressam ki , mesela, ısıtmalılardan sarı, ölgün benzini, çukur ve cemali gözlerini, kemik hastalıklı çocukların eğri değnek bacaklarını , fırlak karınlarını canlandırarak bizi memleketimizin iki mühim derdi etrafında düşündürsün? Atölyede bir krizantem bir karpuz.,

bir kadın çehresi boyamak, bu cins kompozisyonlardan hiç şüphesiz ki daha az zahmetlidir. Son resim sergisi de bu zahmetsiz sayın bir şah-eseridir.

Bugün ölü ve cılız ferdiyetçi sanatına mukabil canlı ve köklü bir içtimâî sanat yaratabilmek için sanâtkârlarımızın her şeyden evvel kendilerini olgunlaştırmaları , odalarından çıkıp, cemiyete atılmaları ve onu anlamağa çalışmaları lazımdır. Yoksa sanat şimdiye kadar olduğu gibi cemiyetten göbek bağı kesilmiş bir cenin hayatı yaşamaya mahkûmdur. Halbuki biz cemiyetin önünde giden ve ondan çıkmış bir sanfat özlüyoruz.

TOK SÖZLÜ KAR'I

ARVENDE⁵³

Yaktı yanardağ gibi can yurdunu son bakış,
Gönüller koşmaz oldu maceralar ardında.
Önünde dün beyazlar giyinirken kara kış
Bugün sensiz kalan yaz kara bağlar ardında

Gergin kanatlarını batıya açtı kuşlar,
Benden sana haberdır bu çılgınlık uçuşlar;
Dereleer gölgen sıra akmağa koyulmuşlar,
Arıyor yana güneş seni dağlar ardında

Gezdirebilir rüzgar gibi üstünde yamaçların,
Bonuma çifte zincir çift örgülü saçların .
Ateşten yanarken dalları ağaçların
Gözlerimin seyl gibi yaşı çağlar ardında.

Ankara, 1927

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL

⁵³ Faruk Nafiz Çamlıbel , 22 Eylül 1927, S:43 , s. 325

ŞAİRLERİN KELİME DÜNYASI⁵⁴

.Düvesden : 6 Eylül 1927

Bu satırları yazanın gayesi kar'ilere derin bir edebiyat tahlîli takdîm etmek değildir. Bu işi Türk ilinin edebiyat salahiyetlerine bırakmak kadar tabi'î bir şey tasavvur olunamaz. Biz burada şairle kelimeler daha doğrusu lisan arasındaki münasebetleri araştırmak fikrindeyiz. Galip Dede, "Bir başka lisan tekallüm"⁵⁴ "ettiğini söylüyor. "Ronsar" da bir başka lisan tekellümüne çalışıyor. Muhtelif milletelerin şiirlerine göz gezdirdiğimiz vakit şairlerin bir "başka lisan" aramalarına şahit oluyoruz. Şair isterse bir başkasını daha kudretli bir şairi taklit etsin , gaye değişmiyor. Halk dilinin, hudutları haricine koşuyor. Onun başak bir dünyası, bir kelime dünyası vardır. Niçin? Herhangi bir şiiri, her hangi bir san'at eserini okuduğumuz vakit hiç şüphesiz bize yabancı olmayan kelimelerle karşılaşılıyor. Fakat bu kelimeler bize büsbütün başka bir hiss dünyası açıyor. Sessiz kelimelerden karanlık çağlayışlar dökülüyor, rankler taşıyor, görmediğimiz kaynakların billûrları yanıyor. Hayalimizin ufkunda varlıklar eriyor. Varlıklar uyanıyor. Niçin? Çünkü: Biz bir " Sanat "Hadisesi" karşısındayız. Bize yeni bir heyecan, yeni bir yaşayış veren, bizi kendiliğimizden-muvakkat bie zaman için- uzaklaştıran odur. Demek oluyor ki : Şairle lisan arasındaki münasebeti tespîit ve tahlîl edebilmek için bu san'at hadisesi ile temasa gelmek mecbûriyetindeyiz. Her san'atkârda olduğu gibi şairlerde de bir "San'at işleyişi" bir coşuş, bir" Şekillendirmek iştihakı" vardır. Fakat bu "San'at işleyişi"ni hayal dünyasına hakim bir irade tarzında muhakeme etmek doğru değildir. Bu "yaşanılan"ın mahiyetinde "Mündemic" bir şeydir. Yani : "Yaşayış"a ait "Dinamik" bir tezahürdür. Şairi sürükleyen, onu kelime dünyasında gezdiren budur. Sanat ieteyişi ; sanat hadisesinin ilk yaratıcı ve hiddetidir. "A. Rigel" biz bu hiddetin mahalli, devrî, sahsî, şekillerde ifadelendiğine şahit oluyoruz. Bu tezahür, edebiyat ve sanat tarihinin inkişafına ait olduğu için bizi burada alakadar etmeyecektir.

Herkes şairin lisanyla her gün konuştuğumuz dil arasında fark olduğunu bilir. Bu basit vakı'ayı daha ziyade izaha en küçük bir lüzum bile yoktur. O halde şair neden halk diline yaklaşmıyor, "Şeni" bir lisan kullanmıyor? Fuzulî'nin , Nef'î'nin, Tevfik Fikret'in şiir lisani herkes tarafından anlaşılmayacak kadar Garp ve Acem kelimeleriyle dolu olabilir. Enis Behiç, Faruk Nafiz, Orhan Seyfi, ilh... şiirlerini çok sadeleşmiş bir Türkçe ile yazabilir, fakat mesele lisanın sadeliğinden ibarettir. Biz öyle naturalist şairler görüyoruz ki: Halk dilinin en kaba kelimelerini kullanıyorlar. İhtiyar bir balıkçının bütün şehir temaslarından uzak yaşayan

⁵⁴ M. Nermi 22 Eylül 1927 , S : 43 , ss. 327-328

bir çobanın kaba, pürüzlü sözlerini işitiyor gibi oluyoruz. Biraz sonra dikkat ediyoruz : Bu kelimelerle konuşan, ne balıkçıdır, ne de çoban.. Şair yalnız o kelimeleri daha sert bir tablo çizmek için kullanılmıştır. Lisan yalnız bir vasıttır.Mehmet Emin'in "Kesildi mi Ellerin?" de ki " Hişt, Ana!.." hitabı bu hususta bir dereceye kadar misal olabilir. Biz şairin kaba halk kelimeleriyle yarattığı şekilleri; naturalist Alman, Fransız İtalyan edebiyatında daha mükemmel bir suratte takip edebiliriz. Demek oluyor ki : İdealist olsun, natüralist olsun (Başka edebiyat istikametleri de böyle" şairin lisan karşısındaki vaziyetini ta'yîn eden bir şey vardır. Şiir ,isterse kelime ihtişamı içinde ifade edilmiş olsun, isterse sessiz ve gürültüsüz kelimelere bürünsün, bize her vakit başka bir lisan şekli gösterir : Göte , Gerhart , Havpetman, Şitefan Georh Arnoholtsta olduğu gibi...

Bu şair lisanın prensiplerini ta'yîn ve tespît etmek, mevzû'muz haricindedir. Yalnız şunu söylemek isteriz ki: Şair lisanıyla konuştuğumuz lisan arasındai fark; her şeyden evvel bir "Tedric" farkıdır. Şair lisanı daha yüksektir, daha "Keşif" bir lisandır. "Yüksek" ve "Keşif" tabirlerinin yanlış anlaşılmasında için biraz izahat vermeyi zaruri addedebiliriz. "Yüksek" ve "Keşif" tabiriyle çok defa güzel ahenkli kelimeler seçmek , ifadeyi asilleştirmek, lisanı pürüzsüz bir hale getirmek manası anlaşılıyor. Fakat böyle bir telakki, hakikati bütün şumulüyle ifade etmekten 'âcizdir. Çünkü biliriz ki: Natüralistler, tam manasıyla reâlistler ifadelerine ideâl bir şekil vermeye çalışmazlar. Lisanlamanın `umûmi şekli , kelime ahengi ifşâ etmez. Buna rağmen lisanları her günkü lisandan başkadır. Demek oluyor ki : Böyle bir îzah tarzı kâfi değildir. Şair lisanının yüksekliği; "air lisanının yüksekliği; "Yaşayan" şeyi "Keşif" bir hale getirmek"cehd"indedir. Bu "keşif"liği temin etmek için şairin müracat ettiği vasıtalar , sanât ve hayat telakkisine göre değişir.

Her sanâtkârın kendisine göre malzemesi vardır: Hatkel-traş mermere bir ifade verir. Ressam renklerden bir gönül dünyası yaratır. Beste-kar coşuşunu seslerle kurtarır. Şairin malzemesi de lisandır. Heyecanî, hissî tesir imkanlarını ihtiva eden lisan...Bizim her günkü lisanımızın muayyen bir gayesi vardır. : Anlaşmak, muhtelif hedeflerimizi anlatmak. Şairin gayesi bu mudur? Şairin istediği şey, yalnız basit bir anlaşmak ve anlatmak değildir. Hiç şüphesiz şair, bir şey anlatmak istiyor. Fakat bu anlatılacak "şey" ne riyaziyât, ve nebâtâta , ne de kimyaya ait bir şeydir. Onun için "İfade Sükunu" ile anlatılmasına imkan yoktur. Çünkü şairin "yaşayış"ı kendisine göre bir şekil, bedi'î bir şekil arıyor. Yani : Şair daha ziyade hiisi te'sirlere tabîdir. Onun için şair "yaşayış"ını şekilledirmek mecburiyetiyle daha keşif bir "Lisan şekli"ne müracaat eder.Bu onun yaşayış şekillendirmesini kolaylaştırır. Bir şairin dâhili yaşayış , ne kadar ifade etrafında çırpınırsa lisanı o kadar heyecanlı olur. O

kadar her günkü lisandan uzaklařır. Çünkü : řair geliři güzel her kelimeyi intihp etmez. “Sanat telakkisine göre” kelimelerin ahengine dikkan eder. İlmî istilahlarda olduđu gibi kelimelerin “Kat’i Manalar” ifade etmesi, řair için ehemmiyetli deđildir. O aynı manayı bařka kelimelerle de ifade edebilir. Onun için řairin lisanı, “Ale’l-ade” bir lisan olmaktan çıkar, keřiflenir. Biz bu ifade zenginliđini yeni kelimeler yaratmak ihtiyaını Niçe’nin “Zaratostra”sında görüyoruz. Niçe bütün řairler gibi çok kullanılmayan kelimelerle de büyük bir tesir uyandırmasını bilir. řair muayyan bir ifade tarzı yerine neden bařka bir ifade tarzına müraca’at ediyor? řair yeni ifade tarzı ile bizi kendi “Yařayıř Sahası”na getiriyor, biz onu merkezileřmiř duygularımızla adeta “Temařa” ediyoruz.”Herkesin kullandığı ifade tarzları ise biz de böyle bir ruh muhteva uyandırmaya “kdir” deđildir. řair bu teřiri temin etmek için çok defa lisanın “Konfeksiyonel” řeklinde uzaklařır : “Bu siyah bana yabancı deđil...” yerine : “ Bana yabancı deđil bu sabah!Birkaç yıl evvel buradan geçti. Zaratostra onun adı...” yeni ifade tarzlarına da yine nice Nietzsche den misal getireceđiz. Niçe “Sen bir zamanlar kendi derdini tařıyordun , řimdi bařkalarını da mı dertli yapmak istiyorsun?” cümlelerini uyandırmak istediđi heyecana dar görüyor ve bunu bařka bir tarzda anlatıyor : “Bir zamanlar kln dađa tařıyordun. Bu gün ateřini vadilere mi götürmek istiyorsun? Sakin ve hareketsiz bir vaziyet; yeni ifadelerle hareket kazanır. Her varlık řimdiye kadar kendisinin üstünde bir řey yarattı. Bu büyük meddin cezri mi olmak istiyorsun?” Keřiflik, řair lisanının bu tenevvu’ları ile temin edilmiř oluyor. řair Alman řairi Stebich’in (řitebih) ifadesiyle “Korkmayan bir cnilik içinde gömülmüř”tr. Zamanın “Her günün engelini..” ařmaya elıřır, kendine açtıđı kelime yolunu arkasında görünce “Kurtulur” yani, heyecanını , yařayıřını řekillendirmiř sayılır.

Sanat telakkisi itibriyle řairin kelime malzemesine karřı aldıđı vaziyet nedir? Her řiirin kendine göre bir “slb”u vardır : Ya řeniliđi keřifleřtirir, yahut onu taklit eder. Keřifleřtiren üslubun gayesi, ifade tarzını “idelleřtirmek”tir. Son slup prensibi ise “güzelleřtirmek” yükseltmek gayesini takip etmez, istediđi řey ře’niliđin “ayniyetini” adewuate teminden ibarettir. (Folkale) řairler böyle bir üslup ikiliđini kabul edip etmemekte serbesttir. Biz buna bütün edebi mahsullerde tesadüf ettiđimizi söylemek mecburiyetindeyiz. Edebi mahsullerin harici řekillerini mütala’a ettiđimiz vakit bu ikiliđi daha sarih bir suretle ifade edilmiř buluruz. Edebi idelsizlik , kelimeler karřısında çok mufayyen bir vziyet ifade eder. řair lisanı ře’nilikten mümkün olduđu kadar uzaklařtırır. Natralistlik de ise her günkü lisan ře’niyetine daha ziyade yaklařmak arzusu vardır. Kelimeler bu vaziyete kadar intihap edilir. Yani : İdealist üsluba göre lisan “sluplařmıř” stilisiert bir lisandır. Kaba kelimelerden

yıpranmış ta'bîrlerden, hatta halk ifadelerinden hoşlanmaz. Çok işlenmiş, yüksek hayaller, sanatkarca anlatmak tarzı "Hayat Lisanı" yerine kâim olur. Edebi natüralistlik böyle midir? Hayır.. O , kelimeler hususunda da şeniliğe mümkün olduğu kadar yaklaşmak ister. Onun için natüralistler diyalektlerden_ sınıf lisanları (Argo)ndan istifade ediyorlar. Fakat buradaki şe'nilikte "Zahiri" bir şe'nilik ten başka bir şey değildir. Edebi idealistlikte de natüralistlikte de şiiri "keşiflik" vardır. Bu, daha ziyade kelime malzemesine ait bir tezâhürdür. Edebî ideâlistlik kelimelere mânevi bir yükseklik temîn ediyor. Natüralistlik ise kelime malzemesiyle "Maddi bir keşifleştirmek" gayesine sâdıq kalıyor. Aynı zamanda lisanın "renklîği"ne de yabancı durmuyor. İdeâlist üslup , her günkü dilin hatalı şekillerinden galatlarından kaba tâbîrlerinden uzaklaşmakla "bedi'î"yi te'mine çalışıyor. Natüralist üslup ise bunun aksine hareket ediyor. Çünkü : Onun sanat telakkisine göre esas olan şey" karakteristiktir. "Bedi'î"yi yani "Öz şeklinde güzel"i ifade etmek ve "Karakteristik"i şekillendirmek için şairin kelimelere karşı alacağı vaziyet bu suretle daha ziyade anlaşılmuş olur. Natüralistin aradığı "Karakter" , yalnız kaba tâbîrlerin bir araya getirilmesiyle temin edilmiş olmaz.Esasen buna imkan da yoktur.Biz natüralist edebî mahsûlleri tetkik ederken şe'ni lisana nisbetle natüralist tâbîrlerin ne kadar az kullanıldığını da görebiliriz. "Karakter"i şekillendirebilmek için şairin "heyecanı" emotionel intihabı zaruridir. "Karakteristik" tabirleri böyle bir heyecan tayin edebilir.

Natüralist, çok defa "Ani keşif bir tesir" yaratmak gayesiyle şe'ni lisanda olmayan "kalabalık" a da müraca'at eder. Fakat buna rağmen bütün üslup, şairin hayal yaratmak , hayal yaşatmak ihtiyacını ifşa etmekten geri kalmaz. Biz bunu Haypetman'ın eserlerinde de pek güzel müşahede edebiliriz.(Die Weber vesaire...) Demek oluyor ki natüralistliğin de her günkü lisana göre daha keşif bir şiir ve edebiyat lisanı vardır. Bundan da anlaşılıyor ki : Şair dilinin gayesi yalnız bir şeyler anlatmak değildir. Halk dili şair için bir başlangıçtır. O oradan kendi alemine varmak emeliyle uzaklaşır. Şair lisanının istediği şey "Gönül Tesirleri" yaratmak , keşif tesîrler uyandırmaktır. Biz pek çok şairlerde bu gayenin ne kadar hakim olduğunu , hatta kahramanlara ait "Karakterler"in bile çok defa (Bu gayeyi temin maksadıyla) ihmal edildiğini görüyoruz.

Şair lisanı bize- mahiyet itibariyle" iki safha gösterir: 1. Lisan açık, temiz, hayalimizin uyanışını ezecek kadar "kısaltılmış" olmalı, lisanda "yaşayış"ı temaşa ettirecek "yüksek bir açıklık" temîn edilmelidir. 2. Aynı zamanda lisan bir "his ve tessür" lisanı olmalıdır. Bize dahili bir yaşayışın esaslarını "tevdî" etmelidir.m Şiar bunu savtî hayallerle, teşbihlerle, istiarelerle ... ilh temîn eder. Şair dilinin "Tasvîrilik"i lüzumsuz bir süs, lisana yalnız "harici

bir keşiflik” veren bir vasıta değildir. Bu şiirin beniyyesinden kat’iyyen ayrılmayan bir tezâhürdür. Şairin “His ve hayali” yalnız bu gibi esas unsurlarla şekillenebilir. “Keşif bir gaye için keşif malzeme lazımdır.” Şair bize kelime ile renk seyrettirmek , hayaller içinde yılanan sesler işittirmek istiyor. Bu “Hissî= Savfî” alemi yaşatmak için kelimelerin bu yaşayışa göre bir araya gelmesine ehemmiyet vermek mecbûriyetindedir. Onun için şaire göre birinci derecede ehemmiyetli olan kelimeler “ his ve ahenk” kıymetlerini ihtivâ eden kelimeler olabilir. Ale’l-ade lisan , duygularımızı “sarih ve emin” bir surette ifade eder. Pek müstesna vaziyetlerde hayaller de uyandırır. Halbuki : Şair dilinin başlangıç noktası “Hayalleri ifade” etmektir. Bu hayaller “Merî” değildir. Fakat biz onlar , kelimelerin kudretleriyle “seyredecek” bir bir hale gelir.

Kelime, edebî “şekil”in ilk safhasıdır. (Hebel). Hayal lisanını vücuda getiren şiiri “keşiflik” buradan başlar. Şairin aradığı kelimeler , yukarıda söylediğimiz gibi kat’i ilmi ıstıhlara benzemez. “Kelimeler her şeyden evvel lisanın kelifliğini temîn etmelidir.” (Lipes) Kelimelerden beklenen şey “icbâr eden bir kuvvet” şeklinde erimelidir. İdeâlist olsun, natüralist olsun, şairle kelime arasında büyük bir münâsebet vardır. Çünkü : Kelime şair lisanında çok muhtelif hayaller şekillendiren malzemedden başka bir şey değildir. Şair bu malzemeyi hayal temaşa ettirmek, karakter çizmek hususunda ne kadar kudretle kullanabilirse o kadar muvaffak olur. O kadar “üslûp” yaratır ve bu üslûp ve şair lisanı(istiareleri ile, tekerrürleri ile, mecazlarıyla, hitaplarıyla ilh...) tabiâtıyla başka lisanlardan ayrılır. “ Edebî”yi tayîn eden şey de budur.

M. NERMİ

ENİS BEHİÇ'İN MİRAS'I⁵⁵

Çatalca'dan gelen top seslerini duymuş olanlar bilirler : Âni ve serî olduğu için acısının⁴ ibret ve intibâhî, birden bire duyulmayan Balkan hezimetinde İstanbul öyle ağzı kilitli, şaşkın tessüründen aciz, aczinden müteessir, kendisinin tâ göğsüne vuran felaketin yanı başında sadece dua-kar vaziyette idi.

O günlerde bir sabah “Şehbal” mecmuasını açtım ve Enis Behiç” imzasını taşıyan bir manzume içinde şu beyiti gördüm :

İlahi, yoruldum bu diz çökmeden;

Gururum kırılmış, hayalim harap...

Bunda benim başımın içinde bir fırtına cezr ü mediyle çalkalattı. Manzumeyyi okudum, yine okudum, sokaklarda söyleniyordum :

Ne zengin emellerle hep neşve-hîz

Olurken şebâbım bu nekbet neden?

İlahi! Yoruldum bu diz çökmeden

Gururum kırılmış, hayalim harap

Sonra dükkanları, mağazaları, bina cephelerini, çehreleri tüten İstanbul ufuklarını hep öyle “zengin emellerle neşve-hîz olan şebâbı, nekbete düşmüş”, şaşkınlığından sadece duâ-kâr vaziyette fakat “diz çökmeden de yorulmuş, gururu kırık ve hayali harap” bir eda ile meftûr görmeğe başladım.

Bazı insanlar vardır ki eserleriyle yaşarlar. İnsanlar ve eserler vardır ki teşîrleri mazbût ve muâyyen kıymetlerinden daha kuvvetli olmuştur. Bu kuvvet, muhitte ve nesilde mevcût bir his ve temâyülü mass ve ifâde edebilmek derecesiyle münasıptir. Sami'in ve ya kâr'inin bir kelime ile muhâtıbın bu dereceyi daha iyi anlayabilmesi de o muhit ve nesil içinde yaşamış olmasıyla mümkündür.

Selanik'te ta Meşrutiyet'in bedayetlerinde bir gün “Genç Kalemler” mecmu'asında “Turan”dan gönderilmiş bir uzun manzume gördük. Bundan bir şey anlaşılmadı. Fakat o kalplerde bir aks yapmaktan da hali kalmadı. Eğer doğrudan doğruya Türklük mefkuresine temas etseydi, biraz anlaşılabilirdi. Fakat bi'l-vasıta, aykırı bir temas bile ruhlarımızda garip bir kıvılcığa yaptı.

⁵⁵ Safvet İzzet , 22 Eylül 1927 , S: 43, ss. 335-336

Sonraları bu manzumeyi yazmış olan Ziya Gökalp merhumun bütün hayatı bir “teşîr mecmuası” oldu.

Yine günün birinde Tanîn’de Ahmet Hikmet Bey merhumun “Altın Ordu”sunu gördüm. O ne inşî’al, o ne sihr o ne sehâr-ı nida idi. Ruhlarımızda âvâre akıntılarla dilaşp bulanan bir kaynağı birden bire köpürten ve ona fişkırınca bulabileceği yollardan birini gösteren bu olgun nida Ahmet Hikmet’in bütün eserlerinden ve biz-zat kendisinden daha müessir ve daha kudretlidir.: Çünkü doğmuş bir ceryanın perişan serpintilerini, şuura çıkmamış dileklerini ta’zî ettiriyor, henüz ifade edilmemiş fakat olmaya, duyulmaya başlayan dağmık hisleri, hülâsa edip yaşatıyordu.

Mefkûrenin bir hamlesi , devre duyduğunu hitap eden bu “Altın Ordu” merhalesinde görüldü.

Süleyman Nazif merhumun, sanat namına yaşayacak eserlerini tedkîk ettikten sonra kolayca karar verilir ki o âsarıyla değil, teşîrleriyle yaşamış ve yaşayan bir adamdır. Dünyada nadir insanlara onun o (Piyer Loti) günündeki şedît, müstesnâ tarihi müessirini nasip olmuştur. Merhûmu orada İstanbul Darü’l-Fünun’unun konferans salonu içinde o gün dinlemiş olanlar bunu unutamayacak ve nesilden nesile bu teşîri yadigar etmekten kendilerini men’ edenmeyecek surette bilirler.

İstanbul’un ibretli ıstırabı neslin başını tutuşturan mefkure sancıları, Türk tarihine gircek yeni devir güneşinin tahmil talep ettiği tahammül ve feragat iştiyakı, feyz ve kudret doğurabilecek cesîm bir serden geçdiliğin mâşeri .şuuru... İstanbul içinde o gün o noktada, Süleyman Nazif’in ruhu ve duraklarıyla hülâsa ve ifade edildi. O günkü Nazif sade duyulmakla değil, bi’l-hassa görülmekle tadılmakta anlaşabilecek bir “Varlık”tır. Bitirdikten sonra ertesi ün “Tevîr- i Efkar”da neşredileceği için nutkunu “Tashihine hasseten itina” olunmak üzere bana- kendi tâbîriyle- “Emanet” etmişti. Bu münasebetle sansür onun en canlı yerlerini tau ettiği halde ben tamamını elde edebilmişim. Ondab sonra bu nutku İstanbul’da ve Anadolu’da gah hususi içtimâ’larda, gah kendi talebeme kaç kereler okudum. Fakat okuyuş sade okuyuş beni bir türlü tatmîn etmiyordu. Aynı zamanda o Piyer Loti günü Süleyman Nazif’in okuyuşu , dinleyenlerin vaziyetlerini , konferans salonunun o günkü hali hakkında tasvîrler yapıp, İstanbul’un ve Türkiye’nin o (ân)ını canlandırmaya çalışıyordum. Çünkü o nutuk ve Süleyman Nazif tarihin o (ân)ı içinde fırlayıp görülmüş, yaşanmış, füsûn ve âteşîni ruhlara “Müteazzı bir iman” halinde dağıtmış bir “Varlık”tı...

Enis Behiç'e 'avdet ediyorum Ne demek istediğim elbette anlaşılmıştır. Onun o "Vatan Mersiyesi"de Balkan hezimetlerinin ruhlardaki acılarını sanat nidasıyla devrine duyurmuştu. Bu acıları ondan ziyade kuvvetle toplayıp bize fırlatan o (ân)ı onun kadar kudret ve sadakatle tercüme eden ve yaşatan bir eser daha yoktur. Herhalde ben görmedim.

Onun Şehbal'de çıktığı gün sanat nazma şu ve ya bu suratle alka besleyen herkes onu okuyor, onu heceliyordu. Başta Nazif merhum olmak üzere o zamanın büyük geçinen bütün üdebası ayrıca , müttelifken , heyecan ile onu tebrik ediyordu.

Enis Behiç'in İstanbul'da ilk çıkan şiiri o idi. O zaman ki vatanın hakiki mertebesi de o oldu. Onun doğduğu muhit ve tesirin içinde yaşamış olduğum için bu şiiri daima sayıklarım . Onu daima biz, kendimize bir devir içinde bulduran merhalelerden biri bildim.

Bunun için onun kitabı çıkınca onun (Balkan) geçidinde nesle bana yadigar ettiği (Miras)ı aradım. Ben bu (Miras) ın hülasa ve terennüm ettiği devreyi yaşadığım için onun hakiki kıymetini tınnetle yapacak ve canlandırarak eski akslerin çınlamasını istiyor ve bunun için ben o "Vatan Mersiyesi" üzerinde kalıyorum.

Enis Behiç başka hiçbir şey yazmasaydı, bu tek şiirle o, bize yine bir sanat mirâsı bırakabilirdi.

Ben kendi mirasıma bu kadar merbût olduktan ve onu ayırdıktan sonra kitabın diğer kısımları üzerinde aynı hararetle dolaşmazsam beni bunda kendisi ve herkes mâzûr görmelidir. Münekkitler o kısımlar hakkındaki ihtisâslarını ve takdîrlerini söyleyeceklerdir. Esasen beni fantezi nazmı hiç alakadar etmez. Sanat hayat ruhunun ufak tefek espri latifeleri yapmaya değmediğini zannettiğime göre benim o kısım hakkındaki alakasızlığım elbette yalnız kendime ait bir görüş diye telakki edilmelidir. Muhakkak ki o eserlerini yazarken sade beni ve benim gibiler değil, bütün nesli düşündüğü için her sınıfın bulabileceği şeyler veriyor ve bu suretle fakir şiir geçidinde "Miras"ı ile bir güzel vaha koruyor.

Kitabın umumi heyeti hakkında benim iki hükmüm vardır. Biri : enis Behiç Bey'in aruz vezniyle yazdığı şeyler daha kuvvetlidir. Türkçülük mefkûresinin şekli zarfı bizden , hazlarımızın mîyarını evren alışılmış âmiller hilafına fedakarlık istedi ve bunun için bedayette hece vezni de bir çok kurban verdi.

Diğeri: Sahifelerin, satırların içinde ihtirazlarımızı haddat kudretlerinin burcuna çıkararak en cesim âmil, "Istirap" çırpınmıyor. Enis Behiç'in hususi hayatı herkese nasip

olmayan bir asudelik ve nezahat içinde geçmiştir. Halbuki Balkan acılarına yakından temas edince bize “Vatan Mersiyesi” ile bir devir yaşatabilen o hassasiyet, bir kuvvetli ıstırap akınıyla daha ne kadar kuvvetli şeyler ibda’ edebilir.

Enis Behiç şahsi kabiliyetleriyle umumun , cemiyetin malı olarak doğmuş, fakat hususi hayatı bu kabiiyetleri taksim etmiştir. Onun doğrudan doğruya hayatı bir şiir akışıdır. Bu akışı bir gün bir an için bir fırtına rüzgarı bulandırırsa sanat ceryanı bir Enis Behiç konağı daha görecektir.

Fakat yukarıda da söyledim. Benim İçin “Vatan Mersiyesi”nin “Enis Behiç”i kafidir, ve bu Enis Behiç’i benim unutmama imkan yoktur: Mefkûre sanatının yolunda Balkan konağı olan Enis Behiç...

SAFVET URFİ



AKADEMİ MESELESİ⁵⁶

Tanzimat'tan beri memleketimizin bütün mütefekkirleri daima Fransız ırfânının teşîri altında kalmışlardır, diyebiliriz. Bu güne kadar bütün yeni müesseselerimizi kurarken daima Fransız örneklerine ittibâa çalışmamız , şüphesiz bundan ileri geliyor. Öyle sanıyorum ki şu son günlerde kıymetli bir edîbimizin yeniden ortaya attığı “Türkiye”de bir akademi te’sîsi meselesi” de aynı teşîrin bir neticesidir. “Yeniden ortaya attığı” katdını yazarken bu “akademi” ve ya eski tâbiriyle “Encüman-i Dāniş” teşîsi meselesinin oldukça eski bir zamandan beri vakit vakit nükseden tazelenen bir mesele olduğunu hatırlatmak istedim : Daha 1267’de Sadr-ı azam Mustafâ Reşit Paşa’nın açtığı “Encüman-i Daniş”le başlayan bu teşebbüs , meşrûtiyetin ilamından sonra da rasıra ihya edilmek istendi; hatta buna bir başlangıç olmak üzere Merhûm Ziya Gökalp’in teşîriyle ibtidâ bir ıstılahât encümeni ve daha sonra lugat, imla ve edebiyat encümenleri teşkîl olundu. Laki Muhtelif alemler bu teşebbüslerin iflas ile neticelenmesine sebebiyet verdi. Bu encümenleri kuranlar , gözlerinin önüne Fransız akademisini getiriyorlar ve ona benzer bir heyet yapmakla lisan ve edebiyatımızın ıslah ve ihyâ olunacağını hiç olmazsa lugatımızın imlamızın kavâidimizin tespit edileceğini tehayyül ediyorlardı..

Matbû’âtımızı muntazaman ta’kîp edemediğim için âzîz arkadaşım “Yakup Kadri”nin bu mesele hakkındaki makalelerinden yalnız ilkinini görmek müyesser oldu. Necmettin Sadık’ın da buna ait bir makale yazdığını duymakla beraber onu da göremedim. Eğer Yakup’un diğer makalelerini de okuyabilseydim arkadaşımın nasıl bir nokta-i nazar takip ettiğini daha iyi anlamak kabil olurdu. Binaen aleyh burada hiçbir tenkît ve münakaşaya girişmeksizin sadece kendi düşüncelerimi söylemekle iktifâ edeceğim.

Lisan ve edebiyat akademisi hemen hemen yalnız Fransa’ya münhasır ve eski anânelerin mahsulü bir müessesedir. Başka memleketlerin hiç birinde o mahiyette bir teşekküle tesâdüf edilemez. “Akademi Fransez” bugün eski bir anfanenin muhafaza olamktan ve Fransa’nın en büyük edebî şöhretlerini sinesine toplamaktan başka müzbet bir iş görmemektedir. Başka memleketlerdeki akademiler, daha ziyade “Ulûm Akademileri”dir. Prusya’da , İngiltere’de, Rusya’da, Macaristan’da hatta Romanya’da ve Bulgaristan’da hep bu cins müesseselere tesadüf olunur. Fransa’da da “Fransız Enstitüsü” nam-ı umumiyesi altında Fransız Akademisinden başka “ulûm Akademisi, Mahlûkât ve Ulûm-ı Edebiye Akademisi, Ulûm-ı Siyasiye ve İçtimâ’îye Akademisi, Sanayi’-i Nefise Akademisi” mevcuttur. 250’ye

⁵⁶ 1Ekim 1927 , S: 45 , ss . 361

yakın asli azadan terakküp eden bu müesseselerin , Fransa'nın manevi şevketinde ne büyük âmil olduğunu söylemek zaidir.

Mevcut akademiler arasında iki âsırlık bir hayata ve milyonlardan mürekkep bir bütçeye mâlik olan eski Rus- şimdiki şura Cemiyetleri İttihadı- Ulûm Akademisi teşkilatının vüs'atı ve tarz-ı faaliyeti itibâriyle bilhassa nazar-ı dikkati celbe şayandır : 42 asli azadan mürekkep olan akademi “Fizik ve Matematik”, “Rus Lisan ve Edebiyatı”, “Tarih ve Filoloji” şübelerine ayrılır. Muhtelif mahiyette (50) müessese-i ‘ilmiyenin idâresi de akademiye mevdû’dur. Bu müesseselerde (462) alim mütemadi surette tetkîkât ve tettebbu’âtta bulunmakla muvazzaftır. Bu enstitülerin , müzelerin, komisyonların fâaliyeti ve neşriyatı cidden çok kuvvetlidir.

Bizim memleketimiz için Fransız Akademisi tarzında yani sadece yetmiş sanatkarları şînesinde toplayacak bir müesseseden ziyade en genç memleketlerin bile tatbiki uğraştıkları “Ulum Akademisi” tarzında bir teşekkülün daha mukayyet olacağı kana’atindeyim. Küçük, mütevazı bir “Akademik” merkezle onun etrafında müstakbel alemleri yetiştirmekle mükellef enstitüler, müzeler ve encümenlerdir. Terakküp edecek bir müessese , bugün için parlak görülmese bile istikbal için pek mukayyet olabilir. Böyle bir ilmî merkez , eldeki kuvvetlerde de azami nispetle istifade edebilmek çarelerini kolaylıkla bulabilir.

EDEBİYAT ALEMİNDE

TAZELENEN MESELE⁵⁷

“Hayat”ın otuz sekizinci sayısında “Hayat’taki Hayat Düşmanı Şiirler” ser-levhali ve “Hayatı Seven Tok Sözlü Kâr’i” imzalı bir yazı çıkmıştı. Bu yazının lehinde , aleyhinde hayli sözler söylendi.Kanaâtımce i’tirâzların en kuvvetlisi, yazı sahibinin imzasını saklamasına dair olandır. Edebiyat ve sarfât sahasında adımızı gizlemeye bir sebep tasavvur edemiyorum. “Hayat’taki Hayat Düşmanı Şiirler” ser-levhasıaltındaki sözler bir kanaâti ifade ediyor. Bu kanaât her zaman müdafa’a edilebilmek kuvvetini de haizdir. Bu itibarla sahibinin adını saklamasına hiç hacet yoktu, diyeceğim. Lehinde ‘aleyhinde- ve bi’l-hassa aleyhinde- hayli dedikodulara sebep olduktan sonra bu “Hayatı Seven Tok Sözlü Kâr’i”den kendi asli imzasıyla “Müddeâ”sını müdafa’a etmesini isteriz. Çünkü bu imza saklanması dolayısıyla o yazı şunu buna ve bu meyânda bana da isnat edilir.

Ben bu makalemde – dostlarımin, kâr’ilerimin, talebemin hatta bizzat münakaşaya karışan gençlerden bir kısmının da ısrarı üzerine kendi mülahazalarımı arz edeceğim:

“Tok Sözlü Kâr’i” aşağı yukarı şunları söylüyor:

- Genç şairler mütemadiyen bed-bînâne aşk şiirleri yazıyorlar. Biz bunlardan bıktık, usandık. Şair içtimaî bir mahlûktur. Şiir içtimaî bir eserdir. Asri cemiyetin damgası ve istikameti” İçtimâîlik”tir. Ferdîyetçilik iflas etmiştir. Şairler ferdîyetlerinin çerçevelerini kırmalı, gözlerini muhitlerine , cemiyete açmalı” Buna îtirâz edenlerde yine aşağı yukarı böyle cevap veriyor:

-Gençleri hırpalamaya ne hakkınız var? Şair duyduğu elemi yazandır. Sizdeki bu inhisarcı zihniyete teessüf ederiz. Şiirlerimiz cılızsa bizim kabahatimiz ne? Elimizden bu kadar geliyor.

Tok Sözlü Kâr’i : Bu günkü gençlerin bed-bînâne, marazi aşk şiirlerini beğenmiyor. Onlarda : “Evet doğru! Tahassüslerimiz hastalıklıdır, ama kabahat bizde değil!” diyorlar demek iki taraf bir noktada birleşiyor:

- Bu günkü şiirler aşk manzumelerine inhisâr ediyor ve bunlar pek cılızdır.

Şuraya bir hamle daha ilâve edilebilir:

- O halde ortada mesele yoktur!

⁵⁷ Ali Canip , 20 Ekim 1927 , S : 47, ss. 403-404

Hayır vardır ve gerek “Tok Sözlü Kâr’i”nin gerekse muârizlarının yazılarında itirâz edilecek cihetlerde göze pek bariz çarpıyor. Evvela “Tok Sözlü Kar’i”nin mütalaa namesini gözden geçirelim:

“Şair içtimaî bir mahluktur. Şiir içtimaî bir eserdir.” Diyor ki bu doğrudur. Fakat aşka ve alel-umum derûnî tahassüslere dair manzumelere “Ferdî Şiirler” namını vererek “Ferdîyetçilik iflas etmiştir” neticesine vasıl olmak doğru olmasa gerektir. Dünyanın en büyük “Lirik”leri kendi heyecanlarını ifade etmişlerdir. Mesela Hafız’a, Fuzuli’ye, Lord Bayri’ye, Alfred Domase’ye nasıl iflas etmiş nazarıyla bakabiliriz ve bunlardan her birisi ve hele Bayrin “İndividualiste” davranmakla cemiyetin birer mevlüdü ve “İçtimaî birer hadise olmaktan uzak mı kalmışlardır? Bunu iddia etmek bize bilâ- istisna her adam ve bu meyanda dahiler birer içtimaî mahsüldür.” Kanaâtini veren “Determinisme social . İçtimâ’î muayenit”i redd ü inkâr etmek demektir. Bilâ-istisnâ her edebî eser hatta cümleleriyle , kelimeleriyle, bütün hayalleri ve bütün hassaları da dahil olduğu halde bir devrin malıdır. Aynı zamanda benim kanaâtımca de “Âsrî cemiyetin damgası ve istikâmeti içtima’îliktir” Ama bu, mesela “Makber” tarzında yüksek şiirleri ferdi sanmak ve hiçe saymak mânâsına gelmez. Maâ heza “Makber” ayarında şiirlerin kıymetleri de şairlerin gözlerinin muhitlerine cemiyetlerine çevirmelerine mâni olmamalıdır ve olamaz da!... Geçen hafta intişar eden “Romantizm” ünvanlı makalemizde de arzettiğimiz üzere “Bir milletin kendisini edebiyatta bulması” demek olan “Romantik Devre”yi seciyelendiren esas bu devre ile beraber edebiyatların “Yerli deha” dan “Halk Menba’ları”ndan ilham almağa başlamalarıdır. Yunan Edebiyatı’nın birer “İskenderiye” şubesi vardır ki içinde gayet üstat adamlar yetişmekle beraber heyet-i umumiyesi itibâriyle kurudur. Kendisinden evvel ki devirlerin – eski Yunan şiir ve sanatının- hararet ve heyecanından mahrumdur. Bir mütefekkir bu kuruluşun , bu hararet ve heyecandan mahrumiyetin sebebinin “İskenderiye” beldesinin vaziyetinde buluyor: Eski Yunanistan’da bir halk tabakası vardı ki öyle bir halk tabakası ki zengin muhayyilesi dünyanın en muhteşem bir “Mitoloji”sini yaratmıştı. Başta “Omer” olmak üzere bütün Yunan Şairleri ilhamlarını o halk mitolojisinden alıyordu. Bu alışa o Garp mütefekkiri “Seve Populaire : Halka mahsus Nasg” namını veriyor. Bu “halka mahsûs nasg” şairlerin vicdamında öyle yerleşiyor, öyle şahsileşiyordu ki meydana gelen eserlerde daimi bir “Lirizm” bir hararet nazara carpıyordu. İskenderiye ise bir ticaret ve zihin beldesidir. Şairler menfaat –endîş heyecansız bir muhit içinde yaşıyordu. Onların eserlerinde görülen kuruluk bundan mütevellittir.

On yedinci asırda bütün Avrupayı kaplayan klasik devrin kudret ve haşmetine- hatta mesela Korney’de görüldüğü üzere vatânî, ahlakî ve içtimâî fakirler telkîn etmesine- rağmen

“Lirism”den mahrûmiyeti esası umdesinin “Mücerret” oluşundandır. : Evet “Klasik” şair ilhamını kendi muhitinden değil” Karûn-ı Evlâ” mitolojisinden ve tarihinden almıştı. “Klasik Edebiyat” ın zaâfi Halka Mahsûs Nasg”dan mahsûs bulunmasından hâsil oluyordu. Kendisine karşı “Romantism” aks’el-âmelini meydana koyanda onun bu hararetsizliğidir ve feta ki Napolyon Alman topraklarını çiğnedi. Milli izzet-i nefis, o toprakların kozmopolit şairlerini gaflet uykusundan uyandırdı. Genç şairlerimize Arthur Chowuet : Artur Şoke”nin “Arman Kolen” kütüphanesi serisine dahil “Alman Edebiyatı” ünvanlı eseini tavsiye ederiz. Onun pek güzel hülâsa ve ifade ettiği üzere on sekizinci’asır , Almanya için “İnsaniyet” asrıydı. O dokuzuncu asır “Milliyet” asrı oldu. Büyük muharrirler, şairler önce hep “Kozmopolit” idiler. “Lensbeng” ve vatan-perverliği “Kahramanâne bir zaâf” telakki ediyor. “Herder” , “İnsanlık” hakiki vatan nazarıyla yakıyor. “Şiller” yalnız bir memleket bir kavim için yazmak fakirâne bir mrkûre sayıyor. Şiir için sade bir vatandaşa değil, her insanın kalbine nüfûz etmek vazifesini ileri sürüyordu. “Şoke”nin tabirine göre “Fransız İhtilali” Alman muharrirlerini kozmopolitlik hastalığından kurtardı. Hele müehheren “Napolyon Seferleri” akılları büsbütün başlarına getirdi. “Eyyenâ” harbinden sonra Fihne. Almanlar’ın seciye ve lisanlarıyla diğer milletlerden mümtaz bir millet olduğuna kanaat getirdi. Korkmaksızın “Alman Kavmine Nutuklar”ını vücuda getirdi. “Şlayer Maher”de “Fihne.”ye iktifâ etti. “Berlin Üniversitesi”nin esası kuruldu. “Şlegal Kardeşler” ve hasseten “Fredrik Şlegal” vatanın dağınk kuvvetlerini ve Alman zzekasını saçmak zamanı geldiğini iddiâ ve temîn etti. “Adam Moller” ve “Henri Klayset” millî duyguları tahrik etmek maksadıyla neşriyâta başladılar. “Arned” yalnız “Fransa’ya uşaklık edenlere” karşı değil, milli muhit içinde Ecnebler gibi yaşayan muharrirlere ve ale’l-umum “Kozmopolit Fikirler”e karşı da tecahüm gösterdi. Bunda sonra Alman Edebiyatı’nda vatan-perverlik aldı yürüdü. “Arned”, “Korner”, “Şankendrof” bu üç büyük adam “Milleti kurtaran Şairler” sayıldı. Yeni edebi hareketin münekkit ve nazariyecisi “Frederik Şlegal”-geçen haftaki makalemizde teşrih ettiğimiz üzere Fihtenin “Mor : Ena “ üzerine müstenit felsefesinden ilham alarak Ecnebi edebiyatlarını tetkik etti. Dünyanın büyük şairlerinde en büyük kuvvetin kalpten , yani “Ena”dan ,”Enfûsi”likten geldiğine kani oldu. Klasiklerin “Yunaniyat” çılga çıkıştı. Eski muayyen modellere mukâbil yeni menba’lara lüzum gördü. : Bu yeni menba’lar “Cermen” mâzisi ve menkibeleriydi. Şiirde en derin taraf en yüksek kudret madem ki “Enfûsilik”, “Şahşı”lik idi. Bu ancak Ecnebi unsurların tard ve nefyi ve milli unsurların ahz u kabulüyle temin edilebilirdi. İşte romantism ve işte canlı şiir! Alman milleti bu ibkılâbı yaptıktan, Alman Edebiyatı milli menba’lardan kana kana nasgını aldıktan sonra şiir yalnız Cermen menkibelerine inhisar atmedi. “Romantism” aynı zamanda “Sanatta Hürriyet” demek olduğundan müteakiben her şair kendi

temâyülüne göre şiir yazdı. Bizim için bugün böyle bir vaziyetten bahsetmeye henüz hak ve salâhiyet olmasa gerektir. Çünkü hars ve edebiyat alemimizde Alman zeka ve edebiyatının geçirdiği inkılâbı yapmış değiliz. Edebî rûşte vasıl olmayanlar için “Keyfime göre hareket edeceğim” demek hiçbir şey ifade ve temîn edemez. Eski şairlerimiz Acemleri taklit etmişler. Taklit fena bir şeydir. Fakat bunlar hiç olmazsa tam taklit ettikleri için üstadları kadar kavi şairler yetiştirmişlerdir. Bilahare Fransızları taklit edenler vakı’a Acem mukallitleri derecesinde muvaffakiyet gösterememişlerdir. Fakat “Abdülhak Hamit” nesli “Tevfik Fikret” nesli elbette ve elbette bugünkü nesle faiktir. Bir Namık Kemal , bir Sezai, bir Cenap, bir Nazif birer kuvvettir. Daha sonra bir Yakup Kadri, bir Ömer Seyfettin ,m bir Fazıl Ahmet, bir Reşat Nuri, bir Ahmet Haşim... Elbette ihmâl edilemez. Fakat bugün yeni yazmaya başlayanlarda âlâka-bahş kalem mdalesef geremiyorum. Biz bu tuoprağın adamları değil miyiz ve bu çocuklar bu vatanın yavruları değil mi? Aramızda ayrılık gayrılık var mı ki kendilerine karşı kanaatlerimizde hasmane hareket edelim ? Mecmûmaları dolduran manzumeler gayet sönüktür. Bu onların isti’datsızlıklarından değil, kültürsüzlüklerinden ileri geliyor. Yukarıda bazılarının isimlerini saydığım şairler , muharrirler “Okur Adamlar”dı. İşte Tok Sözlü Kar’i”nin iştirak edeceğim bir mülâhazası da şudur: “Yüz okumak bir yazmak, Yüz yazmak bir neşretmek !” Hayat’ın ta onuncu sayısındaki bir makalemi şöyle bitirmiştım:

[En edebi hüsrânlarımızı ilim ve ‘irfân kıtlığında aramalıyız”Buna kendi tabîatım, kendi isti’dadım, kendi ilhamlarım yeter.” Diyenler kendilerini aldatırlar. Okumayan yazamaz. Türkiye’de şiir ve edebiyat gittikçe zayıflıyor. Sn nesil gençleri içinde hatta “Edebiyat-ı Cedide” ciler kuvvetinde bir sanatkar yetişemedi. Bir iki ehliyetli genç istisnâ edilecek olursa- sözün doğrusu- bu gün Halit Ziya ayanında bir romancı , Tevfik Fikret kudretinde bir şair bile yoktur. Halbuki bu iki sanatkarın sırf “Teknik”te gösterdikleri maharet kafi değildir. Biz daha kuvvetli romancılar, şairler isterdik... Evet bunca zamandır hep vafasız sevgililere hitaptan ibaret sözlerle tekrarlana tekrarlana pek bayağılaştıklarına şüphe yokktur. Şiir için mevzu’ sade bu laflar olmakla beraber aşk tahassüslerinin bilebaşka şekillerde ifadesi her zaman mümkündür. Fakat bunun teminide “Evren”lere va-bestedir. Sanırım ki bir kısım genç şairlerimize yalnız kendilerinin ve belki biraz da arkadaşlarının manzumelerini okumakla iktifa ediyorlar...]

Şu hakikat meydanda iken ve Türk gençliğinin bir şi’arı da hakbînlik olacağına göre bunu îtirâf ve kabul etmek ve ona göre çalışmak lazım iken , asabileşmek, hiç sebep yokken “Hayat” mecmuasına ta’rîz etmek insafsızlık olsa gerektir.

Halit Fahri Bey geçen hafta “Hülya’nın Ölümü” ünvanlı bir makale neşretti. Bunda [Aynı zamanda şunu da itiraf etmeliyiz ki “Şair be ve ya şu mevzular etrafında yazarsa muvafık olur. Bed-bîn yazarsa içtimâ’î muzarritler tevhit eder...ilh” kılıklı nasihatlerin şairler üzerinde bir tesiri yoktur. Onlar yine duyduklarını yazacaklardır. Hülyaları ne ise onu terennüm edeceklerdir. Ama zarf bir surette terennüm ediyorlarmış !... Bunda kabahat şairlerden ziyade hayatın aldığı maddi istikamettir.] diyor. Doğru ve yanlış fikirlerin boğaz boğaza geldiği bu yazının ser-namesi “İnsafın lümü” olsa olsa münasip düşerdi. Çünkü Halit Fahri Bey Ecnebi edebiyatlarına yabancı kalmış bir zât değildir. Bu günkü yazıların korkunç zaafını ve sebeplerini göremiyor diyemem. Hele bir muallim saffetiyle gençlere : “Bütün Yazılarınız a’la!.. Böyle şeyler yazmakta devam ediniz. ! Edebiyat bunlardan ibarettir.” Demek istemesine hayret ediyorum. Biz gençlerimizin isti’dâtsizliğine hükmetmiyoruz. Kendilerini berer vatan çocuğu saffetiyle sevdiğimiz için bu gibi yazılarla istikballerini tehlikeye düşürdüklerini sanatın güç bir iş olduğunu cihan edebiyatları arasına girmek için o cihan edebiyatlarından gafil kalmamamız lazım geldiğini umumi irfan yükselmeden şiir ve edebiyatın yükselmesine imkan olmadığını birer ağabey , birer hoca gibi anlatmalıyız. Anlatmalıyız derken Halit Fahri Bey’i de içimiz de farz ediyorum Bir şairin tahassüslerini zaif ifade etmesi her şeyden evvel kendinin bir kusurudur; “Hayatın aldığı maddi istikamet”in dünya lirismini zâifletmesi başka, Türk çocuklarının kudretsiz manzumeleri başkadır. Edebiyat sade “Lirik Şiir” manasına gelmez. Hangi çepheden bakılsa bugünkü neslin “Manevi gıda” itibariyle beslenmeye muhtaç olduğu görülmektedir. Halit Fahri Bey : [Bir ekalim olanları , yaşadıkları hayatın dikenleri içinde ne zaman tahayyüle vakit bulurlarsa ve ne tahhayül edebilirlerse bizim için bu bile bir kazançtır] diyor. Hayır bir kazanç değil , zarardır. Biz gençlerimizden çok şey bekleriz. Ama onları gaffetle devama teşvik ile değil , ikaz ile ..”Roden” (Bu asır sanatı ödürüyor) diyordu. Fakat sanatkara (ÖL!) diyordu. Gelecek haftaki makalemde bu mevzû’u başka cihetlerden tahlil etmek istiyorum.

ALİ CANİP

“YIRMİNCİ ASR”A ⁵⁸

Daha engin tarihe gömmeden kardeşini
Doruldun kan emerek şu zaman beşiğinden;
İlk adımın girince dünyanın eşiğinden
Felaket kucakladı ölümle göz yaşı ...

Bağrında ateş oldu aç gözlü ihtiraslar
Milletler zincirlendi, zincirler parçalandı.
Kan seylinde eridi kılıçlardaki paslar;
Nice haklar süründü Nice vatanlar yandı

Sefalet bir kolunda, saadet bir kolunda
Boğuşa hazırlanmış zehirli iki yılan
Makinalar; çekiçler uğulduyor yolunda
Elinde kömür yüzlü alet sanki insan!...

Zulmünü, dehşetini, içtiğin bunca kanı
Solgun yüzü buruşmuş tarihin sırtına ver;
“Türkün büyük zaferi” denilen şahifeni
Gelecek asırlara “Humulem!” diye göster

ÖMER BEDRETTİN

⁵⁸ Ömer Bedrettin , 20 Ekim 1927 , S: 47, ss. 404

ŞAİR VE CEMİ'YET⁵⁹

Türk cemiyetini Fransız inkılabından aldığı teşrin fiilen ifadesi olan Meşrutiyet inkılabından beri bir çok arzular infilâk etmeye başladı. Koca bir şark aleminin Garp mevzû'atına dönüşünü söyleyen böyle bir hareketten sonra birden bire bir çok şey istemek tabî'îdir. Çünkü hiçbir şey yoktur.

Böyle anlarda ya yeniden maziye dönülüp bir aranma hali gösterilir. Yahut kat'i surette yeni şeyler yapılmaya çabalatır. Yeni ufukalar aratır. Meşrutiyet inkılabı yıkan eskiyi silip götürülen bir inkılâp değildi ki Türk Cami'ası yep yeni şeyler yaratmaya, yani kendisini yeni bir müessese halinde kurmaya kalkışsın. Siyasette yine anasır ve islam politikasının devamı bunun en büyük delilidir. Bir cemiyet, bir fikir ve ya ifkât rüzgarıyla tutuşup parlayınca inkılâp yaratıcı ve kurutucu oluyor.

Sanattan bahsedeceğimize göre oraya dönelim:

Hem mâziye dönme, hem aranma halleri sanatta her şeyden daha bariz bir şekildedir. Mesûliyeti tarihe ait olan sebeplerle eskiden beri harsın ilim ve felsefe kısmı Osmanlılık Türkiye'sinde teşekkül etmediği için takip edebiliyoruz. Maziye dönüş, hayat itibariyle yeni mihrabın telkînlerini bina edecek manevi temelin bulunmamasından bi'n-netice ona karşı koyamamaktadır. (Fecr-i Ati) namını alan heyet, bil'l-aks, Hamid'i, Fikret'i, hatta Rauf'u taklît eden, fakat zaman gidişinin yadırgadığı çalimsiz bir mâzi ma'badıydı.

Aranma ise işte o Meşrutiyet inkılabıyla başlayan siyasi değişmeden doğup kaynakayan karma karışık arzularıdır. Bu arzuları biri biri arkasından nidalar fırlattılar: Sanat sanfat içindir. Sanat ahlak içindir. Vatan içindir.

Ve bu nakarata tevfi ken hep mâzi ruhıyla eser papma terennüm çırpınmaları... O inkılâp siyasetinin nasıl şekli Garp çarşısını taşıyor dese bu hareketlerin de sade şeklinde Garp kokusu , yani özenme vardı. Bütün çırpınanların içinde hiç biri (Sanat)ın ne olduğunu-ozaman- asla anlamamışlardı : Yaptıklarının baştan başa bir nesir ve nazım kitabetinden başka bir şey olmayışı bunun delilidir. Siyasi sarsıntılar bizi, başımızın çaresini aramak vaziyetinde kendi kendimize çevirince ve milliyet mefkuresi parlayıp tevazzuh edince talep nidaları başka bir surette yükselmeye başladı:

- Sanat , milliyet içindir.

⁵⁹ Safvet Urfi , 20 Ekim 1927 , S : 47 , ss. 407-408

Ve vâkı, fakat metotsuz ve düvensiz malumatçı tetebbu' hareketleri yerleşip ilerledikçe şöyle deniyor :

-Sanat cemiyet içindir.

Ve bu iddiâ tavrîh ve teşvîk ediliyor :” Şairin dört duvarı artık bizi âlâkadar etmiyor....

Artık şair dört duvarının içinde kendi kendisi için bir mahluk değil, cemiyet içinde cemiyet için bir halık olmalıdır... Bugünün ölü ve cılız ferdiyetçi sanâtına mukabil canlı ve içtimâî bir sanât yaratmalıdır. Bunun için sanatkarlarımızın her şeyden evvel kendilerini olgunlaştırmaları , odalarından çıkıp , cemiyete atılmaları ve onu anlamaları lazımdır.”

Bütün bu dilek cümlelerinin ve bütün bu izahların içinde bizzat (sanat)ın anlaşıldığını gösterecek bir işaret yoktur.

Böyle nasihatları gördükçe dilime hep bir sual gelir.

-Fakat siz sanatı mı istiyorsunuz yoksa içtima'iyâtı mı ?

Ferdiyetçi sanat istememek beyhudedir ve bu sanatın ta kendisini istememektir. Sanatkar, ferdiyetçiliğinde ölü ve cılızsa cemiyetçiliğinde ve ya içtima'iyâtçılığında tiksindirecek kadar ölü ve cılızdır.

Sanat, söyleyen bir ruh evliyahıdır ki dağa taşta ölüme ve hayata görünür ve görünmeze başer-i nazarından can verir. Sanat bir İsa Peygamberdir ki ruhlara şifa, ufuk verir, insan ruhuve cemiyet ruhu yayar.

Fakat hatt-ı zâtında sanât yoktur. Sanâtkârın ruhu vardır. İnsan ve cemiyet yapan sanatı da işte bu ruh yapar. Fakat bulunmuş, kendisine sahip, kendisine has bir ruh...

Sanât hiçbir vakit içtimâ'î değildir. En çok (İçtimâî) kelimesiyle alakası olan hikaye ve roman kısmeti ele alalım. Romancıların içinde en ziyade cemiyete eğilip (tip) arayan cemiyetle meşgul olan (Zola)nın kendisi sanatın : “Hayatın mizaç arasında görünüş” olduğunu söylemiştir.

Zola'yı cemiyete sokup tip aratan şey, onun kabiliyet ve zevkinin yoludur. O tipleri onun elinde yaşayacak surete göstertende bizzat sanâtkarlık kabiliyetidir. Kendi ruhudur. Ruhunun duyusu, hayata ait görüşü, kendi tok beslenmiş mizacıdır.

Her hangi bir cemiyete mal edilmenin fevkinde, mesela Don Kişot ve Molyer'in tipleri vardır ki bütün insaniyete ezelden ebede kadar mal edilebilir.İnsanî, alemî ve bedî olan böyle tipleri gören , görüşlerine göre çizip var eden (Servantus)'un (Molyer)'in ruhudur. Bunlar

ibda'ları sırasında "İçtimâî eser yaratayım" kaygısına tâbi olup da sırf kendi ruhlarının çerçevesi içindeki görüşle, kendi olgun ruhlarının keyfiyle hareket etmeselerdi eserleri böyle mi oldu acaba?

Şiir ise roman gibi mevzû'ları mutlaka bir beşer hayatından olmadığı için ve denildiği gibi "İçtimâî" harici bir alaka şekli göstermek kaygısını beslemediği için büsbütün ferdiyetçidir. Şöyle diyelim : Keyfidir.

Onun ferdiyetçiliğinden niçin gocunuyoruz?

Bi'l-âks şairin , be-hakkın ferdiyetçi olup olmadığını düşünüp aramalıdır. Şairin "Dört duvarı, odasına çekilip saçlarını parmaklarına dolayarak ağlaşması" niçin zevk sahibi olanları 'alâkadar etmesin?

Fakat mesela şairin bu 'alâkayı hakîkaten uyandırabilmesindedir.

Bütün bunlar bir tek şeye bakar : Şairin hakîkaten şair ve kendisini de bulmuş olmasına...

O, istediği kadar duvarlarıyla meşgûl olsun , istediği kadar kendi ferdi hicranda dolaşsın : Elverir ki ben o duvarda, hiçbir vakit tasavvur edemediğim , benim de başımı döndüren bir ruh dönmesi göreyim : Elverir ki o hicranda ben açılmamış fakat mrfkureyi yakan yeni ruh alemleri göreyim. Bunu yapabilen bir şaire "Bize içtimâî şey yaz!" diyenlerin yanında ben şöyle derdim:

-Senin ruhunun yaratıcılığı , sarsıntıları en çok kendi duvarlarının arasında mı kendi şahsi hicranlarında mı tecelli ediyor? Yaz, onlardan yaz ve başka hiçbir şeyden hahsetme! Bırak, 'azîzim ilim arkandan gelsin!

Hamit'in aylarca odasında kapanıp ve yalnız kendi mâtemi için kapanıp, karısını elinden alan Allah'a da vaktinde ona Bombay'dan İstanbul'a gelmesi için izin veremeyen ve karısını yolun ortasında , gurbette gömdüren hükümete de cemiyete de feleğe de içinden küfür ve bed-dua okuya okuya kapanıp ah u vah ettiği dört duvarı içinden Türkiye'ye ve dünya'ya bir "Makber" doğdu. Makber, ferdiyetçiliğin bizce şahikalara vardığı bir eserdir.

Eyvâh ne yer, ne yar kaldı

Gönlüm dolu ah u zar kaldı

Diyen adam eserin başından sonuna , kapandığı müddetin başlangıcından nihayetine kadar yalnız kendi nefsi-i 'azîzine ait ah u zar ile meşgûl olup kalmış, fakat o kadar ferdiyetçi

feryatlardan bütün bir halka bedi'î terbiye, bir devre seviye, bir vatana hayat , her içtimâ'liğe prensip, her fersEFEYE nazariye ve bütün insaniyete matem verecek bir küre fırlamıştır.

Şairi istediğiniz kadar cemiyete eđiniz. Ona moda olan kelime ile ,içtimâ'î şeyler gösteriniz. Ondan evvela kendisini bulup gören gönül gözü , sonra her hangi bir şeyi yalnız kendisine mahsus bir görüşle telakki eden ve gösteren bir ruh kuvveti yoksa, her içtima'î vakı'aya burnunu ve gırtlakını soksanız , o size sanatın kabul edeceği şekilde o vakı'adan hiçbir şey gösteremeyecek. Çok çok bir sokak masalı kitabımı yapacaktır.

Sade ben miyim acaba böyle hayattan bıkan?

Lafının kâili , bu lafin anlattığı sarfatsızlık seviyesiyle içtimâ'î mevzû'lara inseydi daha mı iyi yazardı ki? Hayattan bıkan sade kendisi olmadığını her gün gazetelerdeki intihar sütunları bize daha iyi ve müesser bir lisanla naklediyorlar. İş nakilde değil nâkildedir.

Dediğim gibi hadd-ı zâtında sanat yok, sanatkar vardır. Sanat, vatan, cemiyet, içtima'îlik filan için değil, sanatkar içindir. Sanatkar da kendi hilkatı içindir. Bu hilkat ise zaten cemiyet ve insaniyet için yaratılmıştır. Bütün hars adamları böyledir.

Şiirin içtimâ'iliğini ve ya ferdiliğini sormak , sanat istemek değildir. Sanatkar şair var mıdır? Diye sormalıyız. Bu ise hemen ısmarlamakla bulunmuyor. Bunun sebepleri bir çok "Garip efsane"lerdir ki işte orada içtimâ'iliğin dertleri vardır.

Ankara : Neşriyat -1 Evvel 1927

SAFVET URFİ

ŞİİR VE EDEBİYATIMIZA DAİR ⁶⁰

Meşhûr bediyyat ustalarından “Gabriyal Seay” pek değerli bir eserine “Sarfatta Deha” ünvanlı kitabına : [Deha bir “Monstre Acibe ⁶¹” değildir. Başka insanlarla dahi arasında bir “tabiat” farkı yoktur. Sadece bir “derece” farkı vardır.] diye başlar. Bu hüküm dehayı lâ-huti ve fevkü’t-tabî’a bir hadise olarak kabul etmek isteyenlere cevaptır. Vâkı’a ortaya sanata ve ya fenne dair görülmedik bir bedi’a koyan yüksek bir zeka ilk nazarda bütün muhakemeleri alt üst eder. İnsanları hayrete düşürür. En “Pozitif” trbiye almış kafalarda bile saklı duran “Mistik” tahassüsleri derhal faaliyete geçirerek böyle bir bedi’anın sahibini bütün tabiât kanunlarının fevkine çıkmış gösterir. Fakat hayatın tekamüle tabi olduğu , tefekkür ve zekanın ise hayata bağlı bulunduğu beşeri eserler ve hadiselerle tettebbu’ edilince dahilerinde nihayet birer insan oldukları ve “Seay” ın tâbîri vechle başkalarıyla bunların arasında bir “tabiât” farkı değil, sadece bir “derece” farkı bulunduğu anlaşılır : Ferza Fuzuli’in bir “Trajedi” yazmamış olması ve yahut “Ügo”nun on dördüncü Lui devrinde yetişmemiş bulunması bu basit ve tabîi sebebe binaendir. Müverrihlerin babası olan “Erodöl”ün mesela hiç de birinci sınıf bir tarihçi olmayan “Senyobus”un iktifa ettiği “metodu” düşünememiş ve koca Yunan zeka ve medeniyeti bir “Edison” yetiştirememiştir. Hülâsa “Deha”da “Beşeri” bir mahsustur. Bu hakikat anlaşıldıktan sonra üçüncü ve beşinci sınıf sanatkarlara “Meta-fizik” bir şahsiyet vermeye çalışmak bu kabil adamlar için keyif ve hevesten bahsetmek hele mesela bir müptedi’den “Spontanement” : Hârici hiçbir teşîr ve sebep altında kalmayarak” ibda’lar beklemek fahiş ilim hatalarındandır. İnsani hayat, en eski devirlerden bugüne kadar zincirleme gider. İlimde sanatta, fende ortaya bir eser koymak için bu zincirin halkalarına takılmaktan başka çare yoktur. Bufon : “Malumatımız , eserlerimizin tohumlarıdır.” Diyerek bu hakikati anlatmıştır. Dünyadan haberdar olmaksızın hiçbir kuvveti olmadan , hiçbir “Model” görmeden dikkate şayan bir muharrir, bir sanatkar ve ya bir mütefennin olmak imkanı yoktur. “Jan Jak Ruso” yazmadan evvel “Monteyni” ile “Plotarak”ı okurdu. “Monteyni”nin mütala’adaki ifrâtı darb-ı mesel halini almıştır. Dünyanın en büyük kalem sahiplerinden biri olan “Şatoloriyan” mütemadiyen “Bernanden de sekpiyer”i okuduğunu itîraf ediyor. Bir edebiyatçının dediği gibi “Okumak, yazmak sanatının temelidir.” İnsanın muhayyilesi bir tarlaya teşbih edilebilir : O mahsûl verir ama evvela sürmek ve ekmek lazımdır. Hatta bir mübtedî, mesela şairliğe ve ya romancılığa istida’sı var mı, yok mu anlamak için mutlaka bir çok eserler okumalıdır. Taki ehliyeti meydana çıkabilsin! Vakıa filozof Bergson’a göre – ki bediyyat meselelerine en fazla kuvvetle teomas eden

⁶⁰ Ali Canip , 27 Ekim 1927 , S: 48 , ss. 433-434

⁶¹ “Monstre” kelimesine tam mukabil olarak bie zamanlar “memsu ha” tabirini kullanmıştım.

mütefekkirlerden biridir- sarfat "Reāliteyi yani hayatın hakikatini görmektir ve bu "görmek" alelade insanların "zihin" delaletiyle görüşünden başka bir şeydir. Çünkü bunun vasıtası zihinden ayrı bir kuvvet , ikinci sınıf insanların mahrûm olduğu "İntüition : Hades" kuvvetlidir. Zihin eşyayı menfaât-endiş bir noktadan mülâhaza etmek mecbûriyetinde bulunduğu için hayatın güzelliklerini fark ve temyîz edemez. Zira ilk insanlardan itibaren "Zihin" kainata "Neye yarar?" diye bakmıştır. "Nedir?" diye bakmamıştır. Böyle gayr-ı hissi bir seciyyeye mâlik olarak teşekkül eden bir dimağî kuvvet, daima bariz kanlıktan konulmayacak, dünyaya bir intifâ'cı gözüyle bakacaktır. Halbuki dünyayı anlamak için, onu pek hissi temaşa etmek îcâp eder. "Bergson"a nazaran kâinatta güzel olmayan şey yoktur. İşte sarfatkarın vazifesi bu güzelliği keşfedebilmektir. Fi'l-hakika bazı eserleri görüyoruz ki onların alelade hayattaki modelleri çirkindir. İşte bir tablo ki hane harap, murdar bir ihtiyarı canlandırıyor. Biz sokakta böyle bir adama iğrenmeden bakamayız. Fakat tablosunu seyrederken " Güzel, ne güzel! Diyoruz. Bergsun'un nokta-i nazarına göre tabloyu vücuda getiren ressam , o adama "Hades" kuvvetiyle bakmış, güzelliği keşf ve bize ifade etmiştir. Hayatın bin bir sefaletini, fec'atini teşhîr ve teşrîh eder dramları , romanları niçin büyük bir takd ve hayretle karşıladığımızı îzâh edebiliriz."Estetik" meselelerini "tecrîbi" esaslara istinât ettirmek isteyenler "Bergson'un nazariyesine : Lestetiwue mystiwue" namını veriyorlar ve tenkit ediyorlar. Nitekim yine aynı meseleleri "Hayatiyet" nazariyesiyle îzâha çalışan "Kuyu" gibi adamlarında nokta-i nazarları müvâheze edilmekten kurtulamamıştır. Bu cihet ayrı bir bahs teşkîl eder. Burada yalnız şunu söylemeliyiz ki "Bergson'un iddiâsı , sanâtı, tabiât kanunlarından âzâde fevkü't-tabiâ bir hadise olarak kabul etmemize îcâp ettirmez. Bir zaman "Bergsonizm" memleketimizde azgın bir moda halini aldığı hengamelerde o kadar aykırı mütalâalara , cürütlere sebep olmuştu ki bu yanlış telakkilere kızan bazı fatin arkadaşlar "Bergsonizm"ın şu alaturkalaşan şekline karşı "Eşkimbe-i küberadan atmak" tabirini kullanmışlardı ve pek haklı idiler. Bizzat "Bergson"un geniş ve emsalsiz vukufunu düşünmek onun "Hades"e istinat ettirdiği "Estetik"ın alelade "Hüday na-bütlük"le alakadar olmadığını bize anlatır. Şu muhakkak ki bir Garp mütefekkirinin dediği. Gibi "Sarfat" hararet demektir. Deha ise "Caloriwue concentre : Tekşff edilmiş harurdur." Bir şiir okuduğum zaman benliğimin değişir gibi olduğunu , ruhumun ateşlendiğini duymalıyım. Hayat nasıl kuvveti için seviliyorsa, güzellik de öyledir. Ancak kuvvetiyle sevilir. Bir sanat eseri ister neşeyi, ister elemi ifade etsin.-Eğer hakikaten bir kıymeti varsa- mutlaka canlılığından gelir. Uzağa gitmeye hacet yok : İşte Nedim'in gazelleri ve işte Fuzuli'nin Leyla vü Mecnûn'u ! Büyük şairlerin manzûmelinde bize kelimeleriyle yazılmış deği, adeta hakk edilmiş gibi bir hiss verir. Madem ki zaâf ile sanât iki zattır. Sanâtkar olmak için kuvvetli olmak îcâp eder. Bunun

da şuraya kadar ki müteferrik mülâhazalarımızla şerh ve tafsîl ettiğimiz esaslara göre tahassül ettiğini bütün edebiyat ve sarfat tarihleri bize ispat ediyor. “Gabriyel “Seay” der ki: “Sarfatkar düşündüğü söyler ve mevcûdiyeti neden ibaretse o kadar düşünebilir.” Deha bile ne bir acebe , ne bir mucize olmadığına göre sanâtkârın mebcûdiyeti, yani mânevi varlığı vukûf ve idrâkinin mahssûlüdür. Dünyayı görmek, hayatı anlamak için kör olmamak iktizâ eder. Büyük sanât merhaleleri , büyük ‘akse’l-âmeller bil-istisnâ , yeni bir hayatın sanâtkar ruhlarına ilhâmlarından başka bir şey değildir. Kâinâta göz yumarak inkılâp vücuda getirmiş bir adam yoktur. “Müspet Tarih” kaydetmiyor, Hürafe müstesna!..”Benlik” dediğimiz manevi mevcudiyetimiz pek muhtelif asırların içtima’ıyla tahassül eder : İlmi malumatımız, ahlaki ve dinî mefkûrelerimiz hafızamızın sayısız tedaleri ,îtiyâtlarımız, mizâcımız... Hep benliği te’sîs eden ‘âmillerdir. Bir şair , bir romancı bu gibi rengarenk asırlardan kafası hli olunca tabiâtıyla hayalini işletemez. Hiçbir psikoloji kitabı yoktur ki “Yaratıcı Muhayyile”yi “Yoktan Vareden Kuvvet” diye târif etmiş olasun!.. Bu kudretin bütün unsurları “Hariciyet”le sıkı sıkıya alakadardır. Yegane ibda’iyeti onları “İnşa ve terkip”te tecelli eder ki bu bile sa’y ve terbiyenin mahsûlüdür. Böyle olmasaydı yaratıcı muhayyile, ilmin havsalasına sığmaz. “Metâ-fizik” bir mahiyette kalırdı.

Ben edebiyatımızda teessüf edilecek bir hadisenin daima tekerrür ettiği müşahede ettiğini müşahede ederim.: “Edebiyat-ı Cedde” devrinde Fikret bir otorite olunca bütün arkadaşlarının ifadeleri – Cenap müstesna- onunkine benzedi. Hatta bu cihete târifzen bir zâtın “Fikret Bey bazen kendi imzasıyla bazen de rüfekasının imzalarıyla yazı yazardı” dediğini şimdi hatırlıyorum. “Fecr-i Atı” grubu teşekkül ettiği zaman Ahmet Haşim Bay’ın Fransız senbolistlerinden maharetle ahz ve ifade ettiği üslubu bütün gençlerin taklide çalıştıklarını gördük. O zamanın Servet-i Fünun nüshaları tetkik edilebilir. Sonsenelerde “Nazım Hikmet Bey”in:

Bana bak hey arkadaş!
Dağları aş
Biz palavra dinlemeyiz:
İnlemeyiz!

Şekline yazdığı manzumeler bir çok muakkipler yetiştirdi. Edebiyatı cedide’nin “Bülent”lerine “Nihal”lerine mukabil bugübd mütemadiyen “Ayşe”lerle “Zeynep”ler nazara çarpıyor. Bizim genç şairlerimizden beklediğimiz bu cılız “Psittacisme : Papağanlık” değildir. Selanik’te neşrettiğimiz “Genç Kalemler”de bundan on yedi sene evvel yazdığım bir makaleyi

geçen gün gözden geçiriyordum Bunda “Fecr-i Ati” gençlerinin Fransız senbolistlerine düşkünlüğünden şikayet ediyorum. Şu satırlar o makalemde müferrizdir.

[Edebiyat tarihleri meydanda : Bugünkü genç senbolistlerin müstesna şiirleri gibi derin şiirler değil “Ruhi-i Bağdad” nin pek basit bir manzume olan “Terkib-i Bend”in bile muakkipleri tarafından hakıyla tanzir edilememiştir. Nerde kaldı ki

Le sair tombe parfois comme un caillon dans l'eau
 Le cicl lointoin en est eclabousse d'etoiles
 Le sair tombe forfois comme, avec un sanglot
 Sur mer un oiseau los s'bat au haut des voiles

Gibi “Sentiment-force”lerin karşısında;

Akşam,
 Miyah-ı ruha düşer penbe bir sitare –i şam
 Akşam
 Uzak sevhilin üstünde gezdi ra'se-i şam

Yolunda “Sentiment-reflet”lerle bir şahsiyet gösterebilelim]

Heyhat dünkü gençlik hiç olmazsa senbolistleri taklit edebilirdi.-ve gerçi bu edebî gayemiz itibarıyla kanaat edilecek şey değildi- Bugün bu gayr-ı kâfi işten bile mahrûmuz... Üzerimize düşen vazife bizden daha genç olanları îkâz etmektir. Bugün şiir- ister aşk neşideleri olsun, ister başka mevzû'da parçalar- umumiyetle hararetsiz, renksiz değersizdir.Hiç birinden bir hırs bir iştihak, bir tefavvuk hissi izine rast gelemiyoruz. Divan edebiyatı- Şimdiye kadar pek çok makalemizle şerh ve tafsîl ettiğimiz ikâmet ve sekameti unutulmamak şartıyla- kendi muhit ve nevi içinde pek kuvvetliydi. Tanzimat'ı müteakip tezahür eden yeni Avrupa edebiyat o kudreti gösteremezdi. Bugünkü edebî vaziyetimiz ise daha na-tüvandır. Kendi kendimizi aldatmakta h,ç bir fayda yoktur. Bunu bilmeli ona göre tedbir almalıyız: edebiyat tarihlerinin karşılıklı mütallaa yani mukayesesi bize şunu öğretiyor. Şiir ve sanat insani bir mahsuldür. Her edebiyat başka edebiyatlardan , başka fikir ve irfan sahalarından gıdasını alarak kuvvetle beslenebilir. Şairin dediği gibi lahünabıyla görenekle denilebilir! Edebiyat lahüna.daha aşağı bir şey değildir.

ŞİİR VE ŞAİR ⁶²

Şiir en geniş manasıyla ; hayat ve kâinâtın karanlıklarında yaşayan meçhûlün sesidir. Onun için müphem, zekaya âsi, vuzuhtan müteneffirdir. Şiir hakikatin hayale itilâsı hayalin hakîkate sükûtudur. Onun için bir yakışta dumana , bir bakışta şihabe benzer. Avuçlarınıza aldıkça yok olduğunu görürsünüz. Gözlerinizle takip etmek istedikçe başımız döner ve büsbütün onu kaybetmiş olursunuz.

Şiir mevcûd olanın , mevcûd olması arzu edene ilticâsı, noksanın kemale iştiyâkıdır. Bu itibârla şiir ruhlar için bir adese vazifesi görür; onun altına tesadûf eden şeyleri cemâset-i tabi'yesinden çok daha büyük görürüz."Büyük fakat "başka" değil!..Şiir zekanın kendini telkîn etmesi, kalbin bu âcze karşı merhamet duymasıdır. Bu nokta-i nazardan en yüksek şiiri ise senfonilerde duyulur. Şiir ruhların miracıdır. Orada insan kabi hayatın kendisiyle bilâ-vasıta temas eder. Hayat ile ittisâlin ve onunla bî-lafz u kelimât-ı telânin verdiği mânevi hazzı hiçbir şey veremez. Onun içindir ki ilme ısınmayanlar pek çok olduğu halde şiiri sevmeyen-anlayan demiyorum- insanlar pek azdır. Tabiata karşı aza-yı havas nasıl münfa' ilse kalpte güzelliğe karşı öyledir. Açık olan gözün görmemesindeki imkansızlığı aynıyle hayata teveccüh etmiş bir kalbin vuruşlarında da bulabilirsiniz.

Şiir, mütenehiye sığmayan ruh-ı beşerin nâ-mütenehiliklere gömülmesidir. Nâ-mütenehilik olmasaydı şiir olmazdı. Şiir vücuda gelmeseydi sonsuzluk fikri tahassül edemezdi. O zaman ruh-ı beşer göğsünü toprakların altına uzatamayan, dallarını havalara yükseltmeyen bir nebat gibi bodur, kalın ve kururdu. Şiir insanîyetin naşğ-ı hayatıdır.

Şiir böyle olursa şairin nasıl adam olacağı kolayca tahmîn edilir. Şair bir avcıdır. Meçhûlât ormanında hakikatin ser-âblarını kovalar. Zekasını yontarak yaydığı okunu şikârına atar. Bu keskin ok boşluklarda vızıldar, fakat çıktığı berg-i cazibesinden kurtulamaz, geri döner, yumuşak sıcak bir yere saplanır. Burası bir kalptir ve o kalbin sahibi "Şair"dir.

"Şair ıstırâbın neşesini, fakat bundan daha çok neşenin ıstırabını duyardır. Fazilet bizi ağlatmıyor mu, me'mûl edilemez muvaffakiyetler gözlerimizi yakıcı yaşlarla doldurmaz mı, çocuğunun doğduğunu ilk duyduğu anda baba ağlamamıştır? .. Şair muztarip adamdır, bu ıstırap her zaman bed-bîni ifade etmez. Siz tahakkukunu beklediğiniz bir emelin iştiyakıyla hiç ıstırap duymadınız mı? Emeli olan insan bed-bîn olabilir mi? Şair de sizin gibidir, farkı ve daha çok ıstırap duyar, fakat her zaman bed-bîn değildir.,

⁶² Hasan Ali , 10 Kasım 1927 , S: 50 , ss. 467-468

Şair kalbinin hudutları genişlemiştir. Orada yalnız kendi değil , kendinden gayrı olanlar ve bi'l-hāssa bunlar yaşar.Onu hep kendinden bahseder görürseniz biliniz ki terennüm ettiği benliğin elyâf ve ensâcını hep başkalarının muhabbet ve nefretleri örmüştür. Nefrette şiddetli bir alaka değil midir? Bu itibarla şair başkalarıyla en çok 'alâka hisseden insan sayılmaz mı? Şu kalde en cemiyet-giriz görünen bir şair bile hakikatte en içtima'î bir mahluk olmaz mı?

Şair mevcûdiyetini bulur. Buna muvaffak olmak için hayatının bütün kudretlerini tahrike ve en büyük cehdi sarfa mecburdur. Bu külfetin mukabilinde elde ettiği en kıymetli ni'met ise hürriyettir. Şair cemiyetin hür insanı ve hürriyetin en āzât kabul etmez kölesidir. Onun için nefsinde devrilmez bir gurur ve aynı zamanda şifa bulmaz bir melal hisseder. (Göte)'nin yüzüne baktığınız zaman fırça gibi dik ve keskin kaşların altında bulutlu ve ya gumurlu iki göz size en derin hüznelerini ağlar.

Şair herkese benzemeyen ve benzemek istemeyen adamdır. Eğer onu iyi tanıyorsanız, hemen size tavsiye ederim. Bulmak için normal insanların arasında dolaşmayınız. Şair bir nev hasta insandır. Asabî, gökle deniz arasına yıldızların girdiği şu'alar gibi ince ve keskindir. Başka türlü olsaydı ihtizaz edebilir miydi? Her hiss ona dokundukça o bir parça daha keskinleşir. Onun için değil midir ki bu nurlu adamlara temas ettikçe içimizde raşeler doğar ve ya nümalar hissederiz. Şair titreten ve yakan insandır.

Şiir nedir? Anlamak isteyenler, dedi-kodusunu yapanlardan değil, bi'z-zat şair olanlardan sormalı; şiar kimdir, tanımak arzu edenler şiirin zevkini tatmaya alışmalıdır.

HASAN ALİ

SEVMEK⁶³

Bir gün eğer anı olarak sen,
 Duydunsa ürperme içinde,
 Bir albin- eminim ki- bilirsin
 Var hangi sebep üprerişinde!..

Gözden göze bir lahzada geçti..
 Bir sır ki , o benzer ona bir seyl
 Ürperdim – o an- öyle ki içten,
 Sanki boğuyor kalbimi bir el !..

RIFKI MELUL**VEDA'DAN MISRA'LAR⁶⁴**

Deniz!

Bu akşam ufkuna ereken veda' ;
 Yaratan sanatın dünyasındayım,
 Ruhumun çöşüşlü bir anındayım...

Boşluğa dağılan yorgun gölgeler ;
 Örtter yaprakları, sulara siner
 Ve girer gönlüme hülyadan bir ağı!

Sevgili!

Gözlerin yaşlı, çehrende hüzün,
 Ayrılış yasıyla soluyor yüzün
 Benim de içimde gamlı intiba'

Dinle, der rüzgardan yükselen sada :

-“ Bazı sevindirir bazı ağlatır,
 Hayat ki sadece bir hâtıradır...”

ZİYAETTİN FAHRİ

⁶³ Rıfki Melul , 19 Ekim 1927 , S: 48 , s. 434

⁶⁴ Ziyaettin Fahri , 10 Kasım 1927 , S: 50 , s. 467

ANADOLU HASRETİ⁶⁵

Titrek sahillerde güneş doğunca
 Gözlerin görünmez dağlar selamlar...
 Buruşur elimde bir sarı gonca
 Ruhuma bir çamın şebnemi damlar...

İçinden bir gümüş çağlayan geçer
 Bağları gül kokan bir cihan geçer,
 Şakaklar içinde karşımdan geçer
 Tarlalar, çardaklar, çatlamış damlar..

Gurbet işledikçe şu uzun yıla
 Gözümün yaşında ürperir sıla
 Gönlüm dolaşırken yana yakıla
 Ova da sabahlar , dağda akşamlar

ÖMER BEDRETTİN

⁶⁵ Ömer Bedrettin , 10 Kasım 1927 , S: 50 , s. 468

KÛYÛ NAZARINDA ŞİİR VE ŞÂİR⁶⁶

Duygusuyla düşüncesi hem ‘ayyâr denecek surette kuvvetli olan sevimli ve derin bir mütefekkindir. Pek keşif , fazla uzun hayatını seven, kalbiyle düşünen , kafasını telifte vakfeden bu müessir filozof şüphesiz ki sanat hakkında da söyleyecekti. Nitekim : Bugünün Bedi’yatî Meseleleri . De l Eshetiwue Comtemporaine Les Problemes”ile “İçtima’iyat Gözüyle Sanat : Lart Anpoint du Vue Socio Logigue” ünvanlı eserleri bu endişenin mahsûlüdür.

Kûyû “Şiir ve Şair” makalesinde yazdığım vechle bi’z-zât şair olduğu için şiiri salahiyetle anlamıştı. Hekim olması da bu anlayışımı en ciddi bir şekilde ifadeye imkan verdi. Bir az sonra okuyacağınız satırlarda şiri içmiş ve onun yaratıcı .müsteynisini duymuş bir adamın kelime haline inkılâp eden sezislerini bulacaksınız :

[Rûya asla ondan ayrılmayan ümit ile beraber en tatlı bir şeydir. O devr a devr mefkure ile bize yakın olan şehiyet arasında , gökle yer arasında sezilen bir köprüdür. Rüyaların en güzeli ise şiirdir. Şiir Siriyus (Şuara-yı Yemanî) yıldızı doğduğu vakit denizin sathunda uzanan dalgaların hafif ra’şeleri üstünde zâyaların sürükleyip çektiği beyaz bir sütuna banzer. Bu sütun denizin nihayetsizliği ile göklerin derinliği arasında Siriyusu, bu parlak yıldızı bir şu’a ile küremize rabteder.

Sanatın mümtâziyeti şundadır ki o hiçbir şeyi isbât etmez. Hiçbir şey hakkında deñil göztermez. Bununla beraber kalplerimize reddi mümkün olmayan bazı şeyleri sokar. Onun için (hiss)’e tefevvuk eden hiç bir şey yoktur. Olgun bir âlim, ergin bir müdekkik olduğunuza inaniyorsunuz; fakat siz de seviyorsunuz ve sırasında bir çocuk gibi ağlıyorsunuz. Aklınız buna rıza göstermiyor. Hakkı var , fakat buna rağmen o gözü ağlamaktan men’ edemiyor. Alimde şairin göz yaşlarındaki tatlı tebessümlere mâlik olacak. Hatta en soğuk ruhlarda bile uyanmaya hazır , mukabeleye âmâde bir çok sadalar vardır. Tesadüfen zihne vârid olmuş basît bir fikir, şufûrun derinliklerinden nâ-ma’dût fikirleri davete kifâyet edebilir ve bütün bu fikirler, en sakinânesine varıncaya kadar, sadası siz de ‘aksler yapan bir kalp teşkil ederler ki bu kalp , sizin düşündüğünüz sizin hissettiğiniz ve nihayet sizin sevdiğiniz şeylerdir.

İşte hakiki şair bu sesleri uyandırabilenlerdir. İlmine gelince bu , müdrike tarafından kısıkvrak yakalanan , fakat mahdût ve muayyen olan fikirlerden mürekkeptir. Bu itibarla ilim, zekanın zaferine ve onun bir nev’ huzûr ve sükûnuna delalet etmektedir. Halbuki şiir bi’l-

⁶⁶ Hasan Ali , 8 Aralık 1927 , S: 54 , ss. 33-34

‘aks bir çok fikir ve hislerin tahrikinden tevellüt eder. Müferrike her defasında bunları zapt ve teshîr edemediği için mustarip olur. O inkıta’ kabul etmez. Ebedi bir telkîndir.

Şiir , işte mevcûdâtın loş, müteharrik ve bî-nihaye amâkına atılmış bir nazar!..

‘Âlimlerimiz kuyuların derinliklerindeki madencilere benzerler. Ancak civarları aydınlıktır. Diğer taraflar karanlık ve meçhûl... Sadece içinde hareket ettiğimiz ziyâ-der daireyi anlamakla iktifâ etmek bizden kaçan kısmeti kendimize hatırlatmaksızın nazarımızı bu muayyen mıntıka dahilinde hissetmek arzusundan başka ne olabilir. Bu ise maden lambasının titrek şu’lesini bile bile üflemek olacaktır.

Şiir aleminin meçhûlü olan şeyleri i’zâm eder, büyüttür. Nasıl ki ağaçların kökleri, derin semaların altında nâ-mahdût boşluklara onun dallarını yayıp yükseltecek olan nesg-i hayatîyi emmek için toprakların altına sokulur ve oraya dal budak salarsa, rıhumuzda yeniden kuvvet ve hamle kazanabilmek emeliyle nâ-mütenâhi merhûmuna kendisini tevçîh eder. Bir heyet davası bize zihnî bir itmi’nân verebilir., fakat nâ-mütenâhi semâya atfedilen nazarlar bizde müphem bir ıstırap, bilmekle silinmeyen ve semanın şiirini vücuda getiren bir arzu uyandırır. ‘Alemler daima bizi tatmîne, suâllerimize cevap vermeye çalışırlar. Halbuki şiir bizzat suâllerle bizi teshî eder. ‘Akıl ve tecrübe ile bulmak : İşte‘ ilim!.. Hayal yardımıyla duymak ve ya evvelden hissetmek.. İşte en yüksek şiir!.. İlim ve bi’l-hassa felsefe, evvela halen mâlfûm olan büyük şeyleri büyük fakat açık ufukları hissederek sonra henüz meçhûl olanları ve ancak başlangıçları alaca karanlıklar içerisinde sezilebilenleri evvelden duyarak her zaman şairane mahiyetlerini muhafaza edeceklerdir. Diğer cihetten ilim ile felsefenin tevliât ettiği ilhamlar hem daima eski kalmış, hem de daima yenileşmiştir. Filhakika kainatın manzarası asırdan asıra değişmektedir. Bizzat hayatın edvârını takip ederek, arzı dairenin madar dolaşan siyahlar için mümkün olan şeyleri elde etmek kabildir. Onlar başları üzerinde bi’l-âhire nazarlarından tağyîple gurup edecek yıldızların doğuşlarını görürler ve bu , siyahlar lisanında semanın bütün tenevvü’atını tanıyabileceklerini ümit etmek manasını ifade eder. ‘Âlim hakkındaki en yeni ve ‘ilmi telakkiler eskilerin yanlış düşünüşlerinden daha az bedi’î değildir. “Âmil-şümûl Tekamül : Evolution Universelle”ye dair mevdu’ olan felsefi fikir şiirin esasını teşkil eden “Âmil –şümûl Hayat : Vie Universelle” fikrine çok yakındır. Bizzat üstümüzdeki yeşil kubbe artık mesdût ve sabit değildir. Hareker ediyor ve yaşıyor. Nâ-mütenahide zâhiren sakin görünen semalarda küre-i arz üzerinde tahaddüs edenlere benzer hâileler vuku’a gelmektedir. Heyet-şinas (Jansen) demişti ki ecrâmın geniş ormanlığında boy atan palamutlara yetişkin ağaçlara yahut ihtiyar meşelerin siyah izlerine tesadüf edilir. Yıldızlarda yaşları vardır. Beyazlar ve mavîer Siriyus gibi ziya ve duman içinde tamamen

gençtir. Arktorus ve Anteres gibi kırmızımtraklar. Beyazdan kızıla geçen bir demir gibi sönmek üzeredir. Tekamül nâ-mütehânedir. İlim her yerde onun mevcudiyetini bize arae ve ihtâr ederek eski telakkiyata merbût olan güzellik yerine yeni ve son hakikatlere mekârin heyet-şinasların “Mutlak Feza : Le ciel absolu” dediği şeye yakın bir güzellik ikame ediyor. Fakat bu ilim için gayr-ı kâbîl teshî kalmasından dolayı daima şâirâne bir esastan vâreste bulunmayan felsefe içerisinde bir sır, bir muâmmadan başka bir şey olamıyor. Bir sır!.. Geniş ve keşif karanlıklarıyla bizim küçük ışığımızı ihâfâ eden ve daima her düşüncemizin müntehasında kendini gösteren idi ve ‘âmil-şumul bir sır!.. En yüksek felsefenin neticelerinden biri olan “Bilmediğini Bilmek” hikmeti şiirin daima ilham verici hislerinden biri olarak yaşayacaktır.

Bu akşam gevenin sessizliği içinde , beşiğin beyaz perdelerinden taşan bir ses işitiyorum. Çocuk ekseriye pek yüksek rüyalar görür ve cümlelerin sonlarını telaffuz eder. Bugün küçük , basit bir kelime : “Niçin?...” Çocuğu ebediyyen h^vabsız kalması mukadder olan zavallı suâl!.. Tekrar rüyasına dalıyor. Gecenin büyük sükûtu bine başladı. O çocuk gibi biz de boş yere “Niçin?” diyoruz. Suâlimiz asla son cevabını alamayacak, fakat bu sır tamamen tenevvür edemeyecekse de eşyanın esasına ait velev bir tasavvur olsun vücuda getirmeden tabiatın ölü sükutu içerisinde kendimize bir cevap bulamadan kalmak... Bu da bizim için kabil olamıyor. Bu tasavvur mücerretşeklinde meta-fiziktir. Hayali şeklinde ise şiir. Sanatın içtimai ve dini bir vazifesi olduğu hakkında asrımızın bütün büyük şairlerinden görülen telkinin sebebi işte buradan anlaşılıyor. Eğer bu onlara saf bir gurur bu vazifeden daha az doğru değildir. Şairler ancak kendilerini yalancı altından ma'mul küçük safihaları uymakla vakit geçiren insanlardan addettikleri zamandır ki eserlerinde tek bir fikre tesadüf edilemeyecek ve şiir yalnız şekil ve gölgeden ibaret kalacak: Cansız bir ceset olacak ve nihayet ölecektir.

HASAN ALİ

RUBĀĪ ŞEKLİNİN ESKİLİĞİ

KLASİK TÜRK NAZMINDA⁶⁷

Türklerin daha İslamiyet'ten evvelki edebiyatlarında mevcûd nazım şekilleri hakkında yaptığımız tetkikât neticesinde "Dörtlük" yani dört mısradan mürekkep "Kıfâ" şeklinin Türk nazmı için adeta bir "Vahid- Kıyasî" olduğunu muhtelif deñllerle ispât etmiştik. Muhtelif kitaplarımızda ve makalelerimizde bu meseleye dair verilen izâhâti burada tekrar edecek değiliz. Türk Halk Edebiyatı'nın bu hususiyeti Türkler İslam medeniyati dairesine girerek Klasik İslami bir edebiyat vücuda getirdikleri zaman o edebiyatın nazım şekillerinin tekamülünde de şiddetle müessir oldu. 1926'da ilk cüzleri neşredilen "Türk Edebiyatı Tarihi"nde miladi On beşinci 'asra kadar yazılan Klasik Türk edebiyatı mahsûllerinde bu teşîri ayrı ayrı gösterdiğimiz gibi ayrıca "Türk Mecmûası"nın ikinci cildinde "Tuyuğ" hakkında yazdığımız makalede de bundan bahsettik. Bu itibarla Klasik Türk nazmında Acem edebiyatındaki "Rubâî" şeklinin şimdiye kadar zann ve tahmîn olduğundan daha eski olması hiç de hayret edilecek bir hadise değildir. En eski Türk nazmında "Dörtlük"lerin ehemmiyeti hakkında nokta-i nazarımıza istinat eden "Profesör Kovalski" 1922 'de neşrettiği "Türk kavimlerinin nazım şekli hakkında tetebbûlar" ında Acem rübâîsinin de belki Türklerden alınmış olabileceği mütalaasında bulunmuştu. İran Edebiyatı'nın "Sasaniler" devrindeki nazım şekilleri hakkında etraflı mâlûmâta malik olmadan böyle bir ihtimali ileri sürmek , bizce doğru değildir. Binaen aleyh bu cihetin hallini şimdilik eski İran Edebiyatı mütehassıslarına bırakarak sadece mâlûmumuz olan en eski Türk rûbailei hakkında biraz mâlûmât verelim:

Şimdiye kadar mâlûm olan en eski Türkçe rübâî, miladî on üçüncü 'asrın ikinci nısfında yaşayan "Mülhakatü's- Sarrâh" adlı meşhûr eserin müellifi "Cemal Karşı" nın bu kitabında münderiçtir. "Bartold"un "Orat Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler"inde sadece son mısra'ını zirettiği bu rübainin ilk üç mısra'ı Farisidir. Yani eser bir "Mülemma"dır. "Leningrad" da "Müze Azyatik" Kütüphanesinde tetkik ettiğim "1066" ve "1247" de yazılmış iki nüshadan mukabele ettiğim bu rübâîyi yazıyorum:

Ey nâm-ı tû bir hâtem dil-i nakş-ı nigîn
Mülk-i Hoten ez tû dîde 'azv-ı temkîn
Cândan bizi ey şâh ki gûyed-i Türki
Niflak-ı kari bolmuş Mevnimiş tekîn

⁶⁷ Köprülü-zade Mehmet Fuat , 10 Aralık 1927 , S: 55 , ss. 42-43

“Hoten” sultanı olan bu “ Meevnimiş Tekin” in ne zamana mensûp olduğunu “Bartold”un yazdığı gibi sarîh olarak bilemiyorsak da “Mülemma” rübâînin miladi on üçüncü ‘asra ait olduğunu pakala söyleyebiliriz.[Türk Edebiyatı Tarihi , 1929, s. 274.]

Bundan sonra eski bir zamana ait mülemma diğerk bir rübâîye, mükaddema muallim Kilisli Rifat Bey’in elinde olup el-yevm Millet Kütüphanesinde bulunan “Harezmi” de yazılmış eski bir mâcmûada tesâdüf ederek kaybetmişim. İlk mısarası Arapça ikincisi Avemce son beyti de Türkçe olan bu rübâîyi burada ilk defa neşrediyoruz :

Zülyân yeşemân-lenâ .seyf-i nazar
Gez gamze-i şân-ı ‘akl-ı şûd zira zeber
Hammamda Acem kıyameti koştı meğer
Kim bi-rega yanaştılar bugün şems ü kamer

Mezkur mecmuada bu rübâî adlı bir şaire nisbet edilmektedir. Benim fikrime göre bu adam “Avfi”nin “Libabü’l-Elbâb”ında bahsettiği “Bedreddin Kavami-i Razi”dir : ‘Irak ve havalisinde yetişen ve “Sencer” devri şairlerinden olan şâir, Selçukî ‘ümevîsından “Kıyamü’l- mülk-i Tuğraî”nin meddâhi olduğu cihetle “Kıvamî” tahallüs etmişti. Aslen “Rey” Oğuzlarından olması muhtemel bulunan “Kıvamî”nin “Kutadgu Bilig” “Habbetü’l-Hakayık” dan sonra Harezmi’de Türkçe’nin tedris lisanı mahiyetini kazandığı bir sırada böyle bir mülemma rübâî yazması, asla ihtimâlden bedfid değildir. Esasen o asırda rübâî tarzının Eski Acem tezkire-i şûarâlarından pek iyi anlaşıldığı vechle fevkalade tâamimini şairlerin hem Arapça hem Avemce şiirler yazdığını kezâlik, şiirlerde Türkler’den ve Türk güzellerinden bahsedildiğini -Mesela“Zafer Meydanı”nın Türk köleleri vasfında “Melik Şah”a verdiği kaside gibi- düşünürsek bu mülemmanın Türk saraylarında hoş gitmek için “Bedrettin Kıvamî” tarafından yazıldığını sühûletle kabul edebiliriz. Hülâsâ bîfûmüm lisanî ve edebî diller bu rübâînin miladi on ikinci ‘asra ait olmasına asla mânî olmadığı gibi on dördüncü ve on beşinci hatta on altıncı ve on yedinci ‘asırlarda yalnız Farisi değil, Türkçe yazmakla da mârûf bir takım şairlerin Farisi bir takım tezkirelerde sadece “Acem Şairi” olarak zikredildiklerini nazar-ı îtibâra da alırsak bu iddiâyı daha kuvvetle serdedebiliriz. Biz “Bedrettin Kıvamî”nin bu eserinden ibtidâ [Türk Edebiyatı Tarihi ,1926, s. 225]’inde bahsetmiştik.

“Sör Denison Ros”un âhiren neşrettiği “Tarih-i Fahrettin Mübarek Şah Meru Rozi” [Londra 1927]’de münderiç Türkçe bir rübâî ile “Fahrettin”in orada Türk lisan ve edebiyatı hakkında verdiği bazı îzahât, yukarıki nokta-i nazarlarımızı muhtelif cihetlerden teyîf ve ibsât etmektedir. Bu eserini (Miladi 1209) da ikmâl eden müellif “Fahrettin Muhammet ibni

Mansurü'l- Es-Sıddıki Mübarek Şah” “Heft İklim” sahibi “Emin Razi”nin verdiği malûmata göre Afganistan ve Hindistan’da Miladi (1148-1215) seneleri arasında hükümler olan “Gureyler” hanedanından Sultan “Sultan Gıyasüttin Mehmet”in “Müddet-i Hükümeti” (558-559 Hicri) muharremlerindendi. Yine “Denison Ros” “Sogd” lehçesi hakkındaki tetkikatıyla mârûf merhûm “Gotiv” ile birlikte “Jurnal Azyatik”te neşrettiği bir makalede [Jurnal Azyetik, 1913,]bu eserin Sogdü’l Fabbasi hakkındaki parçasını neşretmiş olduğu gibi profesör “Bravn” namına neşredilen “Aceb-name”de de eserin müellifi hakkında “İbnü’l-esabkat Nasrî, Habîbü’s-Seyr” gibi münebbilerden naklen mâlûmat vermiş ve mündericatından etraflıca bahseylemiştir ki [Aceb-name, 1922,s. 392-413] işte burada o Türkçe rübâî aynen münderictir. Filhakika eserin âhiren neşrolunan Farisi müsenneste, müellif Türklerin kitapları ve yazıları olup sihir ve nücuba vakıf olduklarını ve çocuklarına yazı öğrettiklerini ve biri “Soğdı” diğeri “Tuğze garri olmak üzere iki nev yazıları bulunduğunu söyleyerek bunlara dair îzâhat verdikten sonra - ki bu kısım ve buna ait tahlîli ve tenkîdi îzâhat “Jurnal Azyetik”deki makalede münderictir.- Onların kaside ve rübai gibi nazımları bulunduğunu” da söylüyor ve bunların “Mevzûn ve mâni-dâr olduğunu “isbat için bir rübâî naklediyor ki aynen şudur :

Va’de birûsen nevâçün gelmessün
Söz yalğanini mâninin bilâ koymassun
Yüzün gûn ve seçöön kara görmessun
Aşkın geda kararsız ey âceb bilmessun

Bu rübâî lisan itibâriyle yukarıda zikrettiğimiz rübâîlerden farksızdır ve her halde Türk edebiyatının miladi on ikinci asrına yani Moğol istilasından evvelki devresine aittir. Bu asırda müellifin “Türklerin mevzûn ve mânidâr kaside ve rübâîleri olduğunu söylemesi, Halk edebiyatından ayrı olarak ârûz vezniyle klasik bir Türk edebiyatının mevcûdiyetine en kâfi bir deñildir. Bunu gördükten sonra yukarıda zikrettiğimiz mülemmâ rübâînin “Bedrettin Kıvami Razi”ye ait olduğunda hiç şüphesiz edilemez ve on ikinci asırda Klasik Türk Edebiyatının “Orta Asya”da lâıyıkıyla inkişâf ettiği hakkında eskiden beri ileri sürdüğümüz müddeâ artık tarihi bir “hakikat” addolunabilir. Selçuki imparatorluğunun tessüsüyle bütün İslam aleminde Türk hakimiyeti kuvvetlendikten sonra Türk lisan ve edebiyatının ne kadar ehemmiyet kazandığı “Divan-ı Lûgati’t- Türk”pek mâlâ göstermişti. Esasen baştan başa Türklerin ve Türk hükümdarlarının bir “medhiye”sinden ibaret olan “Tarih-i Fahrettin Mübarek Şah” da da Türk lisanının kazandığı bu ehemmiyet sarahaten zikredilmektedir : “Nazi lisanından sonra Türçe’den daha iyi ve daha heybetli hiçbir dil yoktur. El-yevm bu lisana rağbet eski zamanlardakinden daha faydalıdır. Çünkü ümerânın ve

sipeh-salarların çoğu Türktür. Herkesin muhtaç ve talip olduğu devlet ve servet ve nimet onlardadır. Asiller ve büyükler ve onların evlatları Türklerin hizmetindedirler ve onların devleti sayesinde mesut ve muhteremdirler.

Müellifin bu eserde Türkler hakkında sarfettiği methlerden başka bir münasebetle bahsetmek isterim. Yalnız bu küçük makalemiz “Rübâ”ler gibi teknikitibariyle çok müşkül bir nazım şeklinin Türkler arasında miladi on ikinci asırdan beri şayi olduğunu göstermek itibariyle Kalsik Türk edebiyatının eskiliği ve “Kutadgu Bilig” den bugüne kadar hiç faydasız bir tekamül takip ettiğini kati suretle anlatmaktadır. Senelerden beri – Edebiyatımızı ancak on beşinci asırdan başlatmak isteyenlere karşı – müdafaa ettiğimiz bu” Edebiyatımızın eskiliği” nokta-i nazarının her gün çıkan bu gibi yeni vesikalarla teeyüt etmesi ve Avrupa Türkiyatçıları tarafından da kabul olunmaya başlanması , bizim için en büyük mükafattır.

KÖPRÜLÜ-ZADE MEHMET FUAT

İstanbul Darü'l-Fünun'unda “Türk Edebiyatı Tarihi” Müderrisi

SÖNMEYEN ATEŞ⁶⁸

Gözlerdeki bir anlık alevle
Yanmıştı o birden bire birgün
Olmuş nice kalpler bir avuç kül
Bie böyle alevden tutuşup dün

Yanmakta o andan beri hala
Bazen seni yakmakta uzaktan!..

önmüş görünürken de yanar o;
Bağrımda kıvımcımlanaraktan.

Söndürmeye uğraşma ki zira,
Parlar daha çok üflenişinde.
Öğren ki ne kudretmiş o ateş
Hala yanyor küller içinde

RIFKI MELUL

⁶⁸Rıfki Melul , 10 Aralık 1927 , sayı : 55 , s. 43

MEVLANA'NIN RÛBÂ'İLERİ⁶⁹

Hekim Senaî'nin dediği gibi :

Asmân-ı hastdır velâyet-i câ
 Kâr fermâ-yı âsmân- cihân
 Der reh-i ruh pest ü bilâ hast
 Kuhhâ-yı bülend ü sahrâ-yı hast

[Can ülkesinde bildiğimiz 'alemin göklerini idare eden âsmânlar, ruh yolunda bin bir iniş çıkış ve bir çok yüksek dağlar, geniş sahralar vardır. Bu alemin el ermez, göz görmez yerleri pek çoktur. Bizde ve içimizde tekevvün ettikleri halde bildiğimiz noktaları bilmediklerimize nazaran kimbilir ne kadar ahemmiyetsizdir.]

Meçhule karşı mukavemet edilemez bir iştîyak taşıyan insan, zekasının şulesini kendi içindeki bu keşif karanlıklara da tevcih etti. İşte bu ihtiyaç ile maneviyet diyarının meçhul kıtalarını bulmak için ilk cihedi sarfedenler "Mistik"ler yani "Sufi"ler olmuştur.

Bunların her biri (Butro)e'nun dediği gibi; ruhiyat ilminin teessüsünden evvelki zamanların şayan-ı dikkat birer psikoloğu addolunabilir. Bunun içindir ki onları tanımak, ruh aleminin ilk seyyahlarını, batını diyarın ilk kaşiflerini tanımak demektir. (Buda)'dan ta (Göte)'ye gelinceye kadar Şark ve Garpta bu mizaçta yüzlerce dahi yetişmiştir. Eflatun, Platon, Hafız, Feyzi-i Hindi, Yunus, Fransuva Dasiz, Spinoza, Şlayermahez, Paskal, Lamartin... ilh. Türk medeniyeti ve itikadi hayatı içinde en büyük mistiklerden biri ise şüphesiz (Mevlana)'dır.

Altı asırdan beri Türk ve İslam hayatı üzerinde şahsıyla, eserleriyle derin tesirler yapmış bu mühim şiir ve hikmet ulusunu tanımakta hiç olmazsa mansup olmadığı milletlerden daha az 'alâkadar görünmemeliyiz. (Kip) o kafi en ilmî usullerle en eski nüshalarını tetkik ettirip (Mesnevî)'yi yeniden taba çalışırken , vecd-aver azlerini muhteva (Divan-ı Kebir)'inden müntehip parçalar muhtelif garp lisanlarına nakledilmiş bulunurken, bir kısım rübailerinin Macarca'ya tercüme edilmiş olduğunu görürken hayatından bahseden (Menakübü'l-Arifin)'i külemân-ı havarın kalemiyle Frenkçe'sinden okumaya mecbûr olurken (Mevlana)'yı yeni görüşlerle tarîfî , rulfî ve içtimâî tetkiklere mevzû'-ı ittihâz etmeliğimiz hiçbir vechle mâzûr görülemez. Edebiyat tarihimizin iki mühim şahsiyeti olan Aşık Paşa ile Yunus'u Mevlana'yı tanımadan anlamak, birinin garip-name'siyle, diğerinin pür-istiğrak şiirlerini Mesnevi ile Divan-ı Kebir'i okumadan takdîr etmek münkün değildir

⁶⁹ Hasan Ali , 29 Aralık 1927 , S: 57 , ss. 93-94

“Aslım Türkist eğerçi Hindu Kûyum”

diyen bu öz Türk’ün hayatı, edebi kudreti, itikadi rolü Türk münevverlerinin alakasını cidden celbe layıktır. Dini ve mezhebi taraf-girliklerin ördüğü kusiyet ve ya nefret perdesi arkasında kalan yüksek ve hakiki şahsiyetini tanımadığımız Türk dahisini en iyi gösterecek yine kendisi yani eserleridir. İki bine yakın rübailerinden en dakik bir itina ile intihap ettiklerimizi, ancak bu vazifeyi kısmen ifâ emeliyle “Hayat”ın ‘azîz kâîlerine takdîm ediyoruz.⁷⁰ Mehez olarak elimizde en eskisi (H.4799)’da yazılmış⁷¹ olup Bey’in hususi kütüphanesine ait bulunan nüsha olmak üzere dört yazma ve bir de mâlûm olan basma nüsha bulunmuştur.

Rübâîler dar ve mahdud bir şekl-i nazım olduğu için Mevlana’nın vecd ve galeyanını tamamiyle istiâba kifayet etmemiştir. Bunların bir kısmında kendi fikir ve felsefesini hülâsa edilmiş bulacağız. Bir kısmı ise yaşadığı devre ve hadiselerle işaret için yazılmıştır. Fakat bunlar haricinde kendisinin asıl manevi şahsiyetine tercüman olan o kısa dört satır içerisinde mâyi nâri halinde koca bir aşk ve cezbe cihanını saklayan rübailerde vardır ki ittihâp ettiklerimizin kısm-ı ekserini bilhassa bunlar teşkil eder. Bu kadar şedid bir vecd hamasıyla yanan bir vücudun yarım ‘asır bu ihtirâka ve hakiki sevgiliden iftirâka tahammülü Mevlana’daki ruhi kudreti isbâta kâfi bir delildir. Biraz sonra okuyacağımız rübailerde işte bu ihtirâkın izlerini , ebediyyen kül olmayacak kıvılcımlarını bulacaksınız.

HASAN ALİ

⁷⁰ İntihap ve tercümele Şark metinlerindeki derin vukuf ve melekelerinden her zaman istifade ettiğim Müderris Şerefeddin ve Baki Bey Efendiler’le beraber yapılmıştır.

⁷¹ Kitabın sonunda “Sümme’-Rübaiyyat Ali ... Abdü’z-Zaif, Abidü’l-Evliya Hasanbin Yusuf bin Hüsameddinü21- Hafız Cedde ta’rifa fi- evasıt şevval sene ve erbain “.....” muharrirdir.

I

An vakt ki bahr-i gül şûd zât merâ
 Ruşen -i ker-ded cemâl-i zerrât merâ
 Zân mey-sûzem çü şem'-i nâ-der-reh-i aşk
 Yek vakt-i şûd cümle-i ekvât merâ

Bahr-i gül zatım olduğu zaman o, benim vücudumdaki zerrelere aydınlatır. Bunun için ben şem' gibi yanarım. Ta ki aşk yolunda bütün evkatım bir vakitten ibaret olsun.

II

Ey dostî be dosti karinem türâ
 Her-câ ki kadem-i rehi zeminem türâ
 Der mezheb-i âşiki revâ ki başed
 'Alem betû bînem nebénem türâ

Sevgili, daima dostluk etmek suretiyle sana yakınız. Ayağımı sen nereye basarsan biz oaranın zeminiyiz. Aşk mezhebinde reva mıdır ki alemi seninle gördüğümüz halde seni görmeyelim?!..

III

Bir reh-güzer belâ nihâdem dil-râ
 Hâssa ez-tu pây-ı küşadem dil-râ
 Ez-bâd merâ bûy-ı tû âmed emrûz
 Şükrâne-i ân be-bâd-ı dârem dil-râ

Gönlümü bela uğrağına saldı ve onu yalnız senin arkandan koşturdum. Sevgilim bugün rüzgardan senib kokun geldi. Ben şükran olsun diye kokunu getiren rüzgara gönlümü verdim.

IV

Bâ aşk-ı revân-şûd ez'âdem-i mürekkeb mâ
 Ruşen ne şerâb-ı vasl-ı daim şeb mâ
 Zan mi ki haram nist der-mezheb-i aşk
 Ta subh adem-ı huşk neyâbi leb mâ

Bizim kabilemiz aşk ile aem diyarından yola çıktı. Gecemiz visal-i daimi şerabından içip aydınlandı. O şarap bizim mezhebimizde haram değildir. Ondaki tatmış olan dudığımız adem sabahına kadar kurumayacaktır.

V

Tâ ba tû bedem . nehasebem ez yar-ı behâ

Tâ bi tû bedem nehasebem ez-zar behâ

Subhanallah kihër du-şeb-i bî-darem

Tû fark-ı nekr miyan-ı bé-dar behâ

Seninle beraber olduğum zaman svgin beni uyutmaz. Sensiz iken de hasretinle gözlerim uyku tutmaz. Süphanallah!.. Her iki gece de yine ben uyanık kahrım. Bu iki uykusuzluk arasındaki farkı artık sen takdir et.

VI

Men zerre vü hurşîd likâi tu merâ

Bî-mâr-ı gamem ayn-ı devai tu merâ

Bî-bâl ü per ender bî tumî pürem

Men ki şüdeem çü küherbâi tu merâ

Ben bir zeereyim. Benim güneş yüzlüm sensin. Ben gam hastasıyım. Bana sen aynı devasın . Kolsuz kanatsız senin arkandan uçar dururum. Sanki küçük bir çöpüm. Beni tutan ve çeken “Küher-bâ” sensin.

.....

BİR İTHAF⁷²

▪ “Miras”ım için –

Öldüğüm gün ve hatta ölmemi beklemeden
Adaletten şaşmayan, hatır gönül bilmeyen
“Zaman adlı bir hakim tutmaksızın yasımı
Varislerime taksim edecek “Miras”ımı :

Ebediyet- ki odur düşündüğümün fazla-
Bir şey kazanmayacak bu kısmetsiz “Miras”la.
Şimdiden biliyorum bu hazin akıbeti:
Varis bırakmadım, heyhat, ebediyeti.

Yine biliyorum ki : “Miras”mdan en büyük
Hissenin sahibidir gözleri bunak, sönük
Unutulmak denilen o hain, dişlek cadı!
Ne zekalar hep onun kucağında kalır.

Belki bundan artacak tek tük güzel mısralar
Birkaç vefalı dost verilecek yadgar
Onlarda bir renk ardınca öldüler mi,
Bir karanlık saracak talimiz eser mi
Öyle bir karanlık ki beynimin çürüdüğü
Kara topraklar kadar mahvedici bir büyü!

Fakat, Hayır!... “Zaman” ın bilemediği bir şey,
Bir gizli hazinem,ki her günüm pey-der-pey
Geçtikçe daha parlak, daha kıymetli oldu;
Bu gizli hazineme her gün inciler doldu.

Bu hazine geçemez “zaman”ın pençesine.
Onu çünkü sarmışım kafiyeimin sesine.
,Duygum, düşüncem, bütün benliğim, ihtirasım,

⁷² Enis Behiç , 24 Ocak 1928 , S : 91 , s. 173

Hayalim, şairliğim... En En tükenmez mirasım,
 En yüksek heyecanım hep onda saklı kalıdı.
 “Zaman” ancak şüirimın satırlarını aldı.

Bu gizlihazinemi sevgilim sana verdim.
 Kimseye söylenmemiş sevincim, her derdim
 Bu hazine içinde birikti, senin oldu
 Bu hazine aşkıyla doldukça derin oldu

Şte ben bunu yalnız yalnız sana bıraktım
 Zaten o olmasaydı şair olmayacaktım
 Evet, “zaman” göremez o sonsuz hazineyi
 Ah, onu sen bilirsen belki de benden iyi :

Kalbim, ölüm bilmeyen kalbidir o hazine
 Ölümümden sonra da çırpınacak derine .
 Her zerresi dağılıp toz toprak olsa bile,
 Ruhunda vakit vakit gamlı bir ürperişle
 Duyacaksın hep onun sana yaklaştığını,
 Seninle taşığımı

ENİZ BEHİÇ

EDEBÎ HAREKETLER⁷³

Senenin son ayı Fransa'da bazı sarıfat mükafatlarının tevzîi heyecanlarıyla da başka bir hususiyet kazanır. Bu mükfâtların keşfettireceği istîdâtlar, kitaplar sonra bunlar hakkında söylenecek sözler , dedikodular müteâkkip birkaç ay içinde sermaye teşkil eder. Bu senenin bilhassa iki mükâfâtı dikkati celp edecek bir netice aldı. Gonkorlar_ mükâfâtı Moris Bedel isminde bir genç muharririn (Jerom) romanı kazandı. Jerom (Oslo)'da - Kristiyanya'nın yeni ismi- Norveçli bir kıza nişanlanmış bir Fransız delikanlısıdır. Muharrir bir gazete muhabiriyle yaptığı mülâkâtta eserini şöyle hülâsa ediyor: Romanımda Norveç'teki cemiyet ile aşk münâsebetini tetkik ettim. Norveç aşkta yalana müsaade etmeyen bir memlekettir. Çiflerden her hangi biri "Seni artık sevmiyorum, artık boşanalım" der ve hemen bu iş fiil haline geçer. Talak kahramanları pekala dost kalırlar ve yeni aileler eski âlakadarlarıyla mükemmel ahbâp olurlar. Böylece talak vakalarıyla Fransa'dakinden ziyade fakat rovelor oyunları daha azdır. Eser mükafakatı kazanınca muhtelif nokta-i nazarlardan tetkik edildi. Bazı münekkitler bunun Norveç'e karşı bir haksızlık olduğunu söylediler. Bie kısmı müdafâa ettiler. Yalnız bu tenkîtlar arasında rakibini vesile ederek yapılanı mühimdir. Jüri heyetinden üçünün reyini alan (Şansun) isminde bir muharririn (Yolun Adamları) isimli bir romanı vardır. Bu roman ikinci imparatorluğun son senelerinde (Seven) Dağlarında açılan yeni bir yolun bir köy halkı üzerindeki teşîrini anlatıyordu. Birinci kitabı (Eğlenceli) bulan münekkitlerden bazıları bu ikinciyi (kuvvetli) olarak tevsîf ettiler. (Jerom)un ifade ettiği tarz aleyhinde bulunanlar bunun tahayyül ettiği cemiyetin ücabiliği karşısında nefretlerini söylediler. Fransız tipinin hâlis Fransız olmadığını, Norveç'in de 'âlelâcayip tasvîr edildiğini ileri sürdüler. Hadise hala devam etmektedir.

İkinci mükâfât Femina mükafâtıydı Mori Lofrans isminde Kanada'da muallimlik eden bir kadının romanına verildi. Mori Lofrans bize Tanyalı bir Fransız kadınıydı. Kırk beş sene evvel doğmuş, muallim mektebinde okumuş, memleketinde hocalık etmiş, sonra Madakaskar ve Hînt Çini'yi istediği halde göndermediklerinden muğber olarak Kanada'ya giderek yerleşmiş, yirmi senedir orada bir İngiliz mektebinde genç kızlara Fransızca okutmakla meşgûl bulunuyor ve kendi de okuyor. Ara sıra şiir yazıyor. Neşretmediği bu şiirlerin hüsne verdiği keskinlik yirmi senelik lisan hocalığının kalemine verdiği salabetle romancılığın ustalığına vukufu olmadan mükemmel bir eser meydana getirmiş oldu. Eserinde memleketin kıraç topraklarını hülyalı ve mistik ruhuyla adeta terennüm ediyor. Gölgelelerin hayatı, şiiri her satırında canlanan bu kitaplarda bazı teknik hataları bulanlar bile eserin kudretini evvel

⁷³ .. 26 Ocak 1928 , S: 62 , s. 175

Ömürde teslim ediyorlar ve muharirin haklı olarak karşılaştığı muvaffakiyetinadliğe düşmesini, romanla lirizm arasında açtığı yolda yürümesini temenni ediyorlar.

Fransız şair Moreas namına verilen mükāfatta bir hadise olmak üzere. Anri Doreniye'nin riyâset ettiği bir jürimükāfatı "ki- Şarl Kro" isminde bir şairin (Avek Demo) ünvanlı bir şiir mecmûasına verdi. Bunun içinde Moreas'ın liyâkatli telmîzleri dururken ,45 yaşında ve zaten şöhretini yapmış bir şaire verilmesi itirazları serdedildi.

Sanât tarihine ait iken Enot son zamanların kıymetli eserleri arasına girdi. Biri "Jakken" in (Artist Portreleri) isimli Velamnik, Manis, Lot, Simon Levi, Gramer_gibi büyük ressamları tahlil eden eseridir. İkincisi de "Van Donjen" in (Ramberant) hakkında yazdığı ve Ramberant'ın hayatı vesilesiyle Hollanda, kadınları vaziyetine dair kendi fikirlerini söylediği kitabıdır. (Van Donjen) eskimiş olan ve Hazret-i İsa'nın havarileriyle yemek yediğini tasvir eden tablolarının yerine yenisini yapmak için rahibeler tarafından bir teklif vakf olur. Ressam yerine gönderilir. Tabloyu ambalajından çıkaran kadınlar hayret, hicap, hiddet, asabiyet hülâsa bütün heyecanlar içinde kalırlar. Çünkü tablo on iki havarisinin ortasında bir masa başında oturan İsa yerine Amerikan tarzında bir barın tezgahında açık bacaklı çıplak kadınlar , smokini ve franklı erkekler tasvir ediyor. Resim iade edilir.fakat ressam siparişin yapıldığında ücretinin behemahal tediye edilmesi lazım geldiğinde ısrar eder. İş mahkemeye düşecek gibi gözüküyor. Bundan bahseden gazetelerden biri (Yirminci asırda Hazret-i İsa'nın sofrası ancak böyle olur) diyorlar.

..

RÜZGAR⁷⁴

Sevme rüzgar o sevdiğim kadını..
 Onu gözler yakan güzel tanırım
 Sen de zannetme ince sanâtını
 Öyle şiir oldunuz ki, Kıskanıtım:
 Bunu ilk aldatılmadır sanırım

Dağılıp çağlayanlarında gezen
 Sarı saçlar ziya demetleri mi?
 Onu göz yaşlarımıdı sade çözen
 Niye aldın ya? Gizli koynuna ben,
 Saklamıştım bütün saadeti mi?

Sevme! Billûr dudaklı dalgaların
 İçmesin hamle hamle ıtırını.. Ah
 İnve'itrıyla ruh alır o kadın
 İçme bahtın olur senin de siyah
 Seni en sonra öldürür bu günah..

Süzgün endâmı öyle mermer ki,
 Uçuşur : Kalbidir kamerler onun..
 Sende Sende kıvrımlarında nağmeleri
 Göklerin her hitabı sendendi
 Niye içtinde bir esir oldun?..

Sevme !.. Çırpınmasın o kurdelesini,
 Sanki aşifte bir hayalin izi
 Ki tutulmaktan İmtinâ ediyor..
 Bir beyaz e lki sade müstehzi,
 “Gel” diyor, sanmayın vedâ ediyor.

⁷⁴ Reşit Serba , 26 Ocak 1928 , S: 61 , s. 175

Övgüler...Öpme, öpme.. Hirpalama
O güzel ağzı öpme, kıskanırım..
Deli sevda mı gizli koynunda?
Onu pek nazlı bir güzel tanırım
Öpülürken harap olur sanırım!..

REŞİT SERBA



BÜYÜK BİR ROMANTİK ŞAİR

ALFRET DİVİNİY ⁷⁵

“Sipinoza” ile temâslarından ve o sırada “Tukvîl”in eserlerini tetkik etmesinden mi ileri geliyordu? Belki. Esâsen fikrî ve mânevî tekâmülünün her devresi, muhtelif bir takım teşîrlere tekâbül eder. Bazı şiirleri sosyalizm temâyüllerine tercüman olur. Mesela “Flut” ismindeki manzumesinde “Nizam-ordre”i diğer nazmında ise “So’y”ı medheder. Bazebn kalbini ucundan “Terakki”nin bir zafer levhası halinde doğduğunu görürsünüz. “Çoban Eci= La Maison de Berger” adlı manzumesini belki “Litre”nin tesiri altında “Pozitivist” fikirlere makes olmuştur.

“Viniy” 1838’den 1840’ına kadar “Külliyatını” neşretti. Bu vesileyle akademi azalığına namzetlik koydu. Fakat bu hususta vaki olan altı teşebbüsünde müşmir olmadı. Nihayet 1945 senesinde “Viktor Hügo” ve “Lamartin”in yardımıyla “Şarl-Kiyom Etyen”in” yerine intihâp edildi. Akademiye kabûlü merâsimini meseli görünmeden derecede heyecanlı oldu. İrât ettiği nutukta kraliyet lehinde idâre-i kalem etmek istemedi. Çok tehlikeli bir takım telmîhlerde bulundu. Bu nutuk, sâmilîlerini fena halde kızdırdı. “Mole” şiddetli bir cevap vererek “Viniy”i acı teveyyühler altında ezdi. Gazeteler birbirini nakzedecek surette gürültülü nümayişlerde bulundular. Hasılı “Viniy” kabul merâsiminin acı hatırasını uzun müddet unutamadı.

1848 ihtilâlinden sonra şairde bir aralık icrâat emelleri uyandı. Londra Sefaretine tayîn edilmek istedi. Cumhuriyetçiliği çok şüpheliydi. Mebûs olmak, âyân azalığına intihâp edilmek istedi. Bu yolda vâkı olan teşebbüsleri semeresiz kaldı

“Viniy” hayatının son seneleri “Menjiro”daki malikanesinde sakat karısıyla başbaşa, zarûret ve inzivâ içinde geçirdi. Bu esnâda birbirini tákîben “Mukadderat – Les Destiness” ünvanlı felsefi şiirlerini bed-bînliğinin bütün nüktelerini gösteren “Rûz-name”sini yazdı. Başladığı birkaç tarihi romanı ikmâle muvaffak olamadı. 1862 senesinden itibaren dü-çar olduğu mide hastalığı onu ıztırıp yatağından kaldırmadı. Aynı senenin kanûn-ı evvel ayı nihayetinden zevcesini kaybetti. Artık ölümün yaklaştığını hissediyordu. O zaman “Fikr-i Mahz = Esprit Pur”adlı bir şiir daha yazdı. Bu son manzume de şair, hazin acıklı bir lisanla hayata vedâ ediyordu. 1863 senesi Eylül”ünün 16. günü dünya ışığına gözlerini kapadı.

⁷⁵ Kamran Şerif, 16 Şubat 1928 , S: 64 , ss. 232-233

Edebiyattaki Mevki

“Alfred Diviny”i on dokuzuncu asrın diğer üç büyük romantik şairi olan “Viktor Hügo” “Lamartin” Mose”den bir derece daha aşağı görmek doğru mudu? “Piyer Flut”un fikrinde ihlâfın şair hakkında böyle bir fikir beslemesi haksızlık olur. “Viny” ahenge çok itina-kâr , kâmile larşı derin bir meftûniyet hissiyle bağlı yüksek bir artist, tınan ve metin nazmıyla temâyüz etmiş ve sahip olmak itibariyle devrinin üç büyük romantik şairinden hiç de aşağı kalmamıştır. Düşüncelerindeki derinlik onun lehine kaydolunacak bir kâikîyettir.

Musiv “Bunafüs” yukarıda bahsettiğimiz konferansında “Viny”i ile mûasırları arasında şayan-ı dikkat bir mukayese yaparak diyor ki :

Vakıa “Lamartin”, “Hügo”, “Mose”de kalbi ıztırâplara tercüman olmuşlar. Fakat hemen dâima hârimlerine ait bir kederin husûsi bir elemi taht-ı teşîrinde kalarak mesela “Mose” “İnzivâ”sını “Elvir”in ölümünden sonra yazmış “Viktor Hügo” evvelce sevgilisi “Julyen Derve – Julienne Drovot” ile birlikte gittikleri “Diyevr” vadisinde kâin evi gördükten sonra “ Olevciv’ nin.Hüznü” manzumesini söylemiş “Mose” de “Jarjson” ile bozuştuktan sonra “Geceler”ini bestelemiş vâkıâ bunlarda ıztırâp... fakat bir anne mahsûs ve zamanın yavaş yavaş teskîm edebileceği bir ıztırâp. Bütün bu şiirler devasız bir yası terennüm etmiyor. Fakat “Viny”de öyle şey yok. “Viny” şahsi ıztırâplarından bahsetmiyor. Bir anne mahsûs acılarını terennüm etmiyor. Bedbînliği yalnız bu acıları duymuş olduğundan değil, dünya hakkında, insan hakkında , hayat hakkında uzun uzun düşünmüş olmaktan ileri geliyor. Onun bize tevdi ettiği insan ve ya şair olarak duyduğu ıztırâp değil, düşünen bir kimsenin azap ve elemi. Ondaki bedbînlik, filsof bedbînliği

“Hayatı tâlîsizlikten ve acıdan mürekkep uzun bir silsile olduğu halde bu bedbînliğin derin sebeplerini bunda aramamalı

‘Alefakser nik-bînlik hayatın sevinçleri ve kederleriyle doğrudan doğruya ‘alâkadar olmayan insanın ruhunda mündemiç bulunan fitrî istidâtlardan ibarettir. Sevinç ve keder gibii ‘arızâlar, ruhun bu esaslı temâyüllerini muvaffakaten arttırabilir. Fakat onları yoktan varedemez. Bittabi “Viny”de bu umumi kâideden müstesna değildir.

“Viny” de görülen bedbînliğin kökü şairin fikrinde. Kendi bildiğinden beri onda bed-bînâta kanâat vardır: İnsan mukadderâtının bi-âmân zindanı içinde mahbûs ve mukadderâtıyla giriştiği cidalde mağlûp olmaya mahkûmdur. Bu bedbînliğin izini “Viny” in hayatının sonuna kadar tâkîp etmek kabildir.

“Mamafih insanı korkunç bir hüsrana içine atan bu “Doktrin” “Viniy” de beşeriyet için her türlü ceht ve gayretin lüzumunu inkara müncir olmamıştır. “Viniy” kollarını kavuşturup durmuyor. Bifâkis çalışıyor. İnsanlara necât yolunu göstermek için yazıyor. “Viniy” “Stello”da şu satırları yazıyor. “Benim için mukadder olan bir şey var ki ben onu kaviiyen fîmân ediyorum. Çünkü sefâlet arkadaşlarım olan insanların hali bana pâyânsız bir merhamet hissi veriyor. Çünkü hemcinslerime el uzatmak, tatmînkâr, muhabbet-kar sözlerle onları düştükleri sefâletten kaldırmak için şşedit bir arzu hissediyorum”

Demek “Viniy” insanlara necât yolunu göstermek istiyor. Fakat bu gösterdiği yolhangisidir? Mâlûm olan yollar yani din, tabiât, aşk yolları mı?? Hayır bunların her ucuda kâzîp ve muğfeldir.

Ulûhiyet mi? Fakat Viniy dünya da hüküm süren haksızlıktan dolayı onu bir türlü affedemiyor. : “Kıskanç İlah’ın hoşuna giden Kan-ticaridir...” diyor ve bilhassa bşeriyetin bir zindan içinde mahbûs kalmasına ve mukadderâtı hakkında hiçbir şey bilmemesine hiç tahammül edemiyor.

Ya tabiât? O da üzerinde oynanılan beşeri muzhikeye karşı tamamen bî-hiss bir sahne “Viniy” bunu tabiâta söylettiği şu üç mısradaki pek nefis bir surette tasvîr ediyor:

“Bana , bir anne diyorlar, halbuki bir mezârım, kışım. Ölülerinizi, kendine nezredilen yüzlerce kurban gibi oluyor, baharım tapınmalarınıza karşı bî-hiss kalıyor.”

Aşka gelince, kısmen mücîp olduğu teselliye rağmen o da netice de büyük bir sükut-ı hayale müncir oluyor.

Kadın ne de olsa her zaman “Dalilo”dur⁷⁶

O halde ne yapalım? Madem ki muhtaç olduğumuz teselliye ne uluhiyyette, ne aşkta ne de tabiatta bulamıyoruz. Onu nerede arayacağız.?

Evela her türlü tefekkürat mabade’t-tabîâdan fâriğ olalım. Çünkü mâvera bize müebbeden kapalıdır. Sonra her ümidi kabimizden silip atalım: Hiçbir ümidi olmamak hikmetin başlangıcıdır. Bunları yaptıktan sonra evimize kapanalım. İnsanlardan kaçalım. Bütün varlığımızı fikre ,zihni safa hasre delim. Allah’ın bize olan hakiki ve yegane lütfü da fikirdir.

⁷⁶ Hükkam beni Azrailden Samsuni ele veren münafık kadın “Dalilo” kadınların erkekler üzereinde haiz olabileceği mühellik nüfuz ve tesiri ilim olarak kalmıştır.

“Hakiki İlah , Kavi İlah, Fikr-i İlahidir....”

“Ey fikr-i mahz, ey hükümdar alim, saltanat süreceğin zaman geldi.”

“Kurdun Ölümü adlı şiirinden çıkan büyük ders :”Uzun ve ağır işini yılmadan, yorulmadan yap..” sözünden ibarettir. Fakat bu iş herkesin her gün yaptığı alelade iş değildir. Fikrin mütefekkirin işidir.

Görülüyor ki bu derece mağfûr ve ateşin bir “Zihniyecilik = Intellectualisme”güç bulunur.

Acaba , ekseriye iddîâ edildiği gibi bu stoik bir vaziyet midir.? Mösyö “Bunofus” bu fikre iştirak etmiyor., bilakis stoisizm’in gayesini teşkil eden “Atalet-i ruhiyye – Ataraxie” “Viniy”in nefsine bir türlü kurtaramadığı azap ve elemin birbirine tamamen maên kes olduğunu gösteriyor.

Mösyö “Bunafus” bu konferansını hazırlamak için “Viniy”in bütün eserlerini okumuştur. Bu mütalâanın insanda husule getirdiği teşîr uzun ve tuzellim-kar bir feryat tesiridir. Bu feryat dünyayı en bed-bînâne tarzda îzâh eden ve bundan mütevellit elem ve ıztırâbına yastan başka bir deva bulamayan bir kimse ondan şifâ ve sükun beklememelidir. “Viniy” şiirleriyle insanda büyük meselelerin yani problemlerin kaygısını uyandırır. Nazarımızda azap çeken beşeriyetin ve buna çâre-saz olmak için ümitsiz hamlelerde bulunan bir fikrin müheyyiç levhasını canlandırır. Okundukça kıymeti artan ve insanı o nispette düşündüren bu şiirlerin mevzûn ahengini tâkîp ederken alev saçan asîl bir ruhun titrediğini hissedersiniz.

Binaen aleyh “Viniy”i bedîf bir zevk duymak için okuyalım. Piş tefekkürümüze arzettiği derin mevzular üzerinde durup düşünelim Fakat onu rehber ittihaz etmeğe zinhar kalkışmayalım. Şairle beraber inziva gecesinin zulmeti içine kapanmayalım. Bilakis, fecrin ruha kuvvet ve sükunet veren ışığını bir ümit ve necat nişanesi gibi selamlayalım.

“Kurdun Ölümü”

[Tercüme ettiğimiz bu parça “Viniy”in en nefis şiirlerinden birinin son kısmından alınmıştır. “Viniy”in tasvîr kudretine en parlak bir misaldir. Şairinde dahil bulunduğu bir avcı kafilesi bir kurt ailesinin tarafını kuşatırlar. Vâkıâ erkek kurdun ölümüyle neticelenir]

Hatt-ı ricât kesilmiş, bütün yollar tulmuştu. Yakalandığı için mahvolduğunu anladı. O zaman en cesur köpeğin nefesle kabaran boynunu, kızgın ağzıyla yakaladı. Vücudunu delik deşik eden ateşlerimize , geniş karnına saplanarak birer kısaç gibi birbirine çatışan sürü

bıçaklarımıza rağmen, demir çenelerini gevşetmedi. Nihayet boğulan köpek kendinden çok evvel ölmüş olduğu halde ayaklarının dibine yuvarlandı. O zaman kurt, köpeği bırakıp bize baktı. Sapına kadar yanlarına gömülen bıçaklarımız onu kendi kamına bulanmış olduğu halde, çimenin üzerine mıhlamıştı. Bize bir kere daha baktı. Sonra ağzına yayılan kanları yalayarak yere tekrar uzandı ve nasıl öldüğünü anlamaya bile tenezzül etmeden iri gözlerini kapattı ve bir kere olsun bağırmadan can verdi.

Alnımı barutsuz kalan tüfeğime dayadım. Düşünmeye başladım. “Dişi Kurt”la oğullarını tákibe karar veremedim. Her üçü de onu beklemek istiyorlardı, güzel ve dertli dul, kocasının o büyük imtihanı tek başına geçirmesine kâil olmayacaktı. Fakat onun vazifesi yavrularını kurtarmak, onlara açlığa iyice tahammül etmeyi , insanların esir hayvanlarla onları sıra koşup o romanların ve kayalıkların ilk sahiplerini avlamak için şehirlerde akdettikleri ittifaklara zinhâr dahil olmamayı öğretmekti.

KAMRAN ŞERİF

LORD BAYRON⁷⁷

Cihan Edebiyatının meşhur simalarından:

On dokuzuncu  sırda İngiliz edebiyatının en c lib-i dikkat s m sı Ő phesiz Bayron'dur. O m mtaz ve kudretli Őahsiyetin Ő hreti, n f zu, dehasının v Őat ve Ő m lu , Britanya Adaları'nın sahillerini  ok aŐmıŐtır. Garp ıŐıĒına ilk a ılan T rk ruhlarına ilh m menba'ı olan Fransız romantik mesleĒi  zerinde Bayron'un Őiirleri derin izler bıraktıĒı gibi kendi dehasının inkiŐafında da Fransız ihtilali umdelerinin b y k teŐiri olmuŐtur. Bilhassa Őark'ta icr  ettiĒi seyahatler Yunan ihtilalinde oynadıĒı rol, bizi ayrıca  al kadar etmektedir. Memleketimizde o b y k ismi iŐitmeyen bir fert yoktur. Fakat onun hakkında doĒru bir fikir edinen acaba ka  kiŐi var? Bundan iki  c sene evvel edebiyatımızın en muteber makamı tarafından  Herkesten hatta kendi vatanından bile nefret eden deli bir Őair  diye tarif etmiŐti. Fransız romantikleri kendisine bir r m-il h nazarıyla bakarlar. Lamartin ona Őu yolda hitap eder :

Courage, enfant dechu d'une race divine
 Tu portes sur ton front ta superbe origine
 Tout homme, en te voyant reconnait dans tes yeux
 Un rayon echappe de la gloire des cieux!

Kendi ırkdaŐları arasında fikirler pek muhtelifdir."San t sanat i indir" d st r n  kabul edenler Bayron'u tebc l ettikleri halde m teassıp Protestanlar onu tay n ve tekfir etmekte yek-zeb ndırlar. İsmi telaffuz ederken dudaklarını telv s etmekten korkarlar. Eserlerini evlerinde bulundurmayı keb irden  ddederler. Amerika liselerinde tadr s edilen bir edebiyat tarihinde Batron edeb  azaba m stehak bir del let -d de Őeklinde g sterilir. Fakat bazı tab l  manzaraları tasv rde muvaffak olduĒu i in bunları okumakta yes olmadıĒı itiraf edilir. Hakikat Őudur ki muhitinin mutaassıp muhafazakarlıĒına siyasi ve i tim t riy karlıĒına, dar  lkatlarına sıĒmayan o b y k ruhtan fevran eden ateŐin beyitler bir ihtilal meŐalesi gibi parlamıŐ ve o muhitin i inde nihaysiz bir kin ve adavet davet etmiŐtir.

Bayron'u l yıkıyla tanımak i in - her Őair hakkında olduĒu gibi- seciyesinin teŐekk l ndeki eseri ve terbiyevi' n mleri aramak hayatını tetk k etmek  c p eder.

Babası Y zbaŐı Bayron, memleketinin en eski ve asil bir ailesine mens ptu. Lord (Karmarzen)'in zevcesini ka ırdıĒı i in silk-i askeriyeyi terke mecb r olduĒu gibi sefhane hayatından dolayı akraba ve ehbası kendisiyle kat-i  laka ettiler. Bu izdiva tan Agosto

⁷⁷ Sami , 1 Mart 1928 , S: 66 , ss. 275 - 277

isminde bir kız dünyaya geldi ki ismi biraderi aleyhine en şenî bir ithâma vesile olacaktı. Yüzbaşı zevcesinin servetini pek çabuk helak etti ve vefatından bir sene sonra eski İskoçya kralları hanedânına mensûp zengin bir kızla evlendi. Onu da pek az zaman sonra fakr u zarûret içinsde bırakarak terk-i hayat etti. Şair bu ikinci izdivacın mahsulüdür. 22 Kanun-ı Sani 1788'de dünyaya geldi. Corc ve –annesinin ailesine nispeten – Gordon isimleriyle vaftiz edildi. Dünyaya gelirken ailesinin şımarıklığı neticesinde vukûf bulan bir kazadan dolayı bir ayağı hafifçe topal kaldı. İleride pek güzel ve yakışıklı bir genç olan Bayron'un hassas ve mağrur kalbi için tenasüp endamına hemen belli olmayacak derecede hanel-dar eden bir nakise ebedi bir ıstıraba sebep olacaktı.

Annesi delişmen bir kadındı. Çocuğu gah bağına basar, gah “Topal piç!” “Babası kadar hain!” diye tekdir ederdi.

Serhoş bir canı olan uzak bir akrabasının vefatında çocuk , henüz on yaşında iken Lord Bayron ünvanıyla “Örî” rüyütbesine harap bir şatoya ve mevki içtimaisine pek tekabül etmeyen bir servete varis oldu. Kemriç Darülfünununda bazı yaramazlıklara rağmen muvaffakiyetle ikmal-i tahsil etti. Fakat pek genç yaşında iken sefahat alemine dalmıştı. Daima mali müzayakada bulunduğu halde borçları arttıkça musârifim da o nisbette arttırıldı. Nihayet pek sevdiği ve bir zamanlar feda etmeye kıyamadığı viran şatoyu satmakta müzattır kaldı.

İlk mecmûa-i eşârını neşrettiği zaman on dokuz yaşındaydı. Bu manzumelerden biri on dört yaşında iken aşık olduğu akrabasından bir kız için yazdığı bir mersiyedir. Bu şiirleri bazı münekkitlerin istihzasını mûcip olduğundan münfâil olarak “İngiliz Şairleri ve İskoçya münekkitleri” ünvanı altında şiddetli bir hicviye yazdı ve ilk defa olarak umumun dikkatini celp etti. Avrupa'nın Cenup ve Şark memleketlerinde vakı uzun bir seyahati müteakkip “Cayıld Harvıld” seyahat-namesinin ilk iki “Kanno”sunu neşretti ve kendi ifadesince “Bir sabah uykudan uyanınca meşhur olduğunu gördü.” Ondan sonra artık şaheserler tevali edecekti.

Akraba ve abhasının teşvikiyle asil, zengin ve güzel bir kızla evlendi. Leydi Bayron yüksek tahsîl görmüş, fazilet-kâr bir kadındı, fakat biraz mahdût fikirli ve pek mutaassıp olduğundan zevciyle imtizaç etmesi mümkün değildi. Ayrıldıkları zaman bütün İngiltere Leydi Bayron'a hak vermekle iktifa etmeyerek şair aleyhinde en şeni ithamlar serdedildi. Hatta hemşiresinin namusunu lekelemeye kadar vardılar. O buğz ve adavet ferevanı karşısında Bayron bir daha avdet etmemek üzere vatanını terk etti. Bu darbe kalbinde ne

derin bir yara açtığı, her şeye rağmen sevdiğini memlketine ve o bed-baht izdivacın mahsulü kızına ne derece müteessir olduğu, şiirlerinde müteaddit vesilelerle tezahür eder. Ayrıldıktan bir sene sonra zevcesine hitaben şu beyitleri nazmetmiştir.

Evet, hatalarım çoktur, fakat kalbimde iltiyâm bulmaz bir yara açmak için bir zaman bana sarılan koldan başkası yok muydu?

Ah! Kendini aldatma! Aşk tedricen inhitât ederek sönebilirFakat iki yürek bir anda cebren koparılıp ayrılabilceğine inanamazsın!...

Eğer çocuğumuzun hutût-ı vechiyesi bir daha göremeyeceğin sîmâya benzeyecek olursa o zaman kalbin yine bana vefakaar olan rakik bir daraban ile titreyecektir.

Bütün hatalarımı belki bilirsin, bütün çılgınlığımı kimse bilemez. Sen her nereye gitsen bütün ümitlerim söner, fakat yine seni takip eder.

Hissiyatım het sarsıldı; hiçbir sözle eğilemeyen gururum senin karşında eğildi. Sen beni terk ettikten sonra şimdi ruhum bile beni terk etmektedir.

Elveda! Bu suretle ayrılarak en samimi bağlar koparıldıktan sonra kalim yanık, metruk ve meylûs kaldım : Benim için bundan ziyade bir ölüm olamaz!

Bu parçayı böyle uzunca nakletmeme sebep bir asırdan beri hala muhtelif suretlerde tefsîr edilerek kîl u kâle mevzûf olan ailevi münasebetini ve hissiyatını aydınlatmakta faidesi olmasıdır. Hemşiresine hitaben yazdığı meşhûr beyitlere gelince , bazı kimseler tarafından o feci ithâmı teyîf eder gibi telakki edildiği halde bunları dikkatle mütalâa ederken umumi kin ve gazez arasında kendisine vefakar ve müşfik kalan bir kardeşe bir çocukluk arkadaşına karşı hissettği şükran ve biraderane muhabbeten başka bir şey görmedim.

Şair ömrünün mütebaki kısmını vatan-cüda olarak geçirdi. Bu menfâ hayatından daima şikâyet eder. Her türlü zevk ü sefa içinde daima meflûl ve meylûs eder. Bir çok uzun seyahatler aşkâne maceralardan sonra hayatının kararsızlığından büsbütün usandı. İstiklal için mücadeli eden bir millete iltihâk etmeye bir gaye ittihaz ederek Yunanistan'a gitti. Acı bir sükût-ı hayale uğradı. Şuûrsuz mefkûresiz, yaygaracı bir guruh arasında hummaya tutuldu. Vatanına ve evladına mütehassır olarak ebedi istirâhâte kavuştu. Henüz otuz altı yaşındaydı.

Bayron'un Yunan ihtilal hareketine shabet göstermesinin sebepleri kolayca anlaşılır: Biz İngiliz darü'l-fünûnun da tahsîl etmiş, ruhu Yunan ve Latin harsıyla ve dinsizliğine rağmen-asırların mirası olan Hristiyan zihniyetiyle perverde olmuş, istiklal ve hürriyetin mücerret mefhumlarına aşık bir gencin nazarında Yunanlılar hürriyet için mücadele eden bir

Hristiyan kavmi Yunanistan ʔlŭm ve fŭnun mehdî, her sahili bir kahraman menkıbesi hikaye eden bir Őir ve esâtir diyarı idi.Şâyân-ı dikkattir ki Bayron hakikate yakından temas ederek inkisâr-ı hayale uğradıktan sonra bile Őiirlerinden umumiyet űzre o klasik telakkiye sadık kalır. Őarklılara dair afakî dűűncelerine vâkıf olmak için semâ-yı hayalattan arz-ı hakikate itmesini beklemeli ve manzumelerine – vecd ű ilhamdan uyandıđı zamanlar- ilave ettiđi mensur haŐiyyeleri ve seyahat hatıralarını tetkik etmeliyiz. Mesela “.Cayıld Harvıld” haŐiyyelerinde Tűrklere dair műŐahedatını Őu yolda arzeder ve bilvesile Őark ve Garp Hristiyan kavimlerine műtemadiyen kinayerler, táfizler yađdırır:

Műslűmanlarla her ne zaman alıŐ-veriŐte bulunmasa műfâmelât-ı maliyede en yűksek bir namus ve istikamet gűsterdiler. Halbuki Beyođlu’nun birinci derecede ticaret-haneleri űzerine keŐideli ... tahŐli için Rum ticaret meműrlarına műracâat edilince faiz, akçe farkı, komisyon ilh. İsimleri altında her tűrlű műlevves ihtikarlara tesadűf olunur.

Pay-ı taht ile saray halkı, Hristiyan memleketindekilerle bir mektepten yetiŐmiŐtirler. Fakat vilayetlerindeki hakiki Tűrk beylerinden daha asil , daha ʔli-cânip bir seciye olamaz.

Tűrklerin ne olduklarını sűylemek műŐkil ise de ne olmadıklarını sűyleyebiliriz. Hain deđildirler, korkak deđildirler. Műlhitleri ateŐte yakmazlar. Cani deđildirler.PadiŐahlarına icrâ-yı hűkűmete liyâkatsizliđini ispat edinceye kadar sadıktırlar. Engizisyon teŐiŐ etmeden Allah’larına ibadet ederler. Őayet yarın Ayasofya’dan tardedilseler Avrupa’nın ne kazanacađı Őűphelidir. Her halde İngiltere elbette mutazarrır olurdu...

Tűrklerde ʔlŭm u sanâyi İngiltere ile Fransa műstesnâ olarak – hiçbir Avrupa memlleketinden aŐađı olmadıđım İzâh ettikten sonra der ki :

Bűtűn camilerde muntazaman devam edilen medreseler tesis edilmiŐtir. Tűrkiye “Kilise”si (aynen) tehlikeye dűar olmadan fakir çocuklar orada tahŐil etmektedir. Műftű ile mollalar kâim-makâm ile defter-dar “masum ocuklar Allah’a kendi gűnűllerine gűre dua etmeyi űđrenecekler” diye telaŐa dűŐtűklerinden haberdar deđilim. Rumların da Ayvalı’da kendilerine mahsus bir mektepleri var. Osmanlı hűkűmetinden gűrdűklerini musamaha İngiliz hűkűmerinin Katolik Kilisesi’ne gűsterdiđi musamâhaya műŐabihtir. O halde biz nasıl Tűrklere cahil ve műteassıp diyebiliriz ki en mâműr ve en din-dar bir krallıkta câiz gűrűlen Hristiyan Őefkatinin ʔynını izhâr etmektedir.

BaŐka bir yerde műslűmanların tarz-ı ibadetinden bahseder : Bu adamalrın basit ve derin hulus-ı kalbi meŐbu oldukları zihniyet, ben de her hangi ibadet-hanede gűrdűđűm

merasim-i diniyeden çok daha büyük bir intiba bıraktı. Halbuki yeryüzündeki mezheplerin hemen hepsinin mabetlerini gezdim.

“Kavver”ünvanlı manzûmesinin haşiyelerinde der ki :

Muhammed’in emrettiği faraizden başlıcaları sadaka ve misafir-perverlik olduğunu beyan etmeye hacet yoktur; Hakikati söylemek lazımsa bunlar, ümmeti tarafından umumen ifa edilmektedir.

Büyük dostumuz Piyer-loti bundan başka türlü lisan kullanmamıştır sanırım.

Bayron pek velut bir şairdir. Fakat bu makalede ancak birkaç eserini münhasıran münakaşa etmek mümkündür.

“Çayıld Harveld”ı hikaye tarzında ve oldukça eski bir lisanla başlar. Kahramanını şöyle takdîm eder : - Evvel zaman içinde Albiyon Adasında bir genç ikamet ederdi ki hiçbir vakit fazilet tariklerinde bir lezzet bulmamıştı. Günlerini en münasebetsiz eğlencelerle geçirir, gecenin mahmûr kulağını neşesiyle rencide ederdi.

Heyhat! Utanmak nedir bilmez bir adamdı. ‘Aş u tarâbe, fasikane cünbüslere müthiş bir ibtilâsı vardı. Dünya şeylerinden, nazarından hoş görünenler ancak müstafrişeler ve büyük, küçük rütbede mutaazzam ayyaşlar arasında fisk u fücür ile vakit geçirmekte.

Pek çok dilberler karşısında içini çekmiş olduğu halde yalnız bir kimseyi severdi. Ona da heyhat! Hiçbir zaman mâlik olamayacaktı.

Şimdi Çayıld Harveld kalben müthiş bir ye’s ve eleme mübtelaydı. Arkadaşları olan ayyâşlardan kaçmak istiyordu. Arasına gözlerinde bir sirişk teessür peyda olur. Fakat kibir ve nühutundan yine gözünün içinde incimat ederdi. Hazin tefekkürata dalarak tek ve تنها dolaşırken nihayet vatanından ayrılmaya , denizlerin mâverasında ateşin iklimleri ziyaret etmeye karar verdi.

İşte burada, sonra az çok değiştirilerek bütün eserlerinde tekerrür eden ve Fransız edebiyatına geçen Bayronî Kaharaman” ibda edilmişti. Bunu bilhassa muzlim renklerde telyin eder. Fakat Çayıld Harveld’in sergüzeştleri hemen bundan ibaret gibidir. Şair ancak seyahat intibalarını arz etmek için bir bahane olan hikaye şeklinden nihayet büsbütün vazgeçer ve kendi seyahat ettiği yerlerin târîfiyle iktifa eder. Bedii heyecanlarla dolu bu şaheserin belki en nefis kısımları Roma’da “Gladyatör” Haykeli ve Vater Lude Muharebe Meydanı karşısındaki ihtisâsâtını tasvîr eden fûlûvî beyitlerdir.

Bütün hikayelerinde , neşidelerinde, piyeslerinde tekrar edilen bu enmuzec, şüphesiz şairin kendi kalbinin makesidir. Fakat hakikati mübâlağadan ayırmak o kadar kolay değil. Bayron'un güya kendini hakikatten daha siyah tanıtmak ister gibi 'aksine bir tasallüf gösterdiği hatıra gelmemek mümkün değildir. Her halde onun şahsiyetini canlı surette tecessüm ettirmek ,ihtirâslarını emellerini, yeşlerini terennüm ederken kârın kalbini nasıl tehbîc ettiğini tasvîr etmek için büyük bir şairin kalemî lazımdı. Mose, Lamartine – salefî'z-zikr beyitlerine telmîhen - yazdığı lâ-yemût mektupta der ki :

Ey Fransız asil oğlu ! Hitap ettiğiniz o 'uluvvi ve mağrûr şahsiyeti ancak ıztırabından dolayı tanırdınız ona teveccüh edip acımaya nasıl cüret ettiniz? Hangi kartal sizi ganimet gibi o İlahâ kadar isat ediyordu? O zaman sizi o kadar yüksekten dinleyenin mrtebesine bir gün vâsil olacağımızı bir hiss-i kablû'l-vuku ile keşfetmiş miydiniz? Hayır! Siz yirmi yaşında idiniz, kalbiniz çarpıyordu.”lara” ,”Monfred” ile “Korsan”ı okudunuz ve göz yaşlarınızı silmeden yazdınız. Bayron'un nüshası sizi yeryüzünden yükseltmiyor İstrapları sizi kendisine doğru götürüyordu. Siz o meyûs ruhu uzaktan çağırıyor. Size ne kadar azametli görünsede dost olduğunu hissediyordunuz, yeşil bir vadideki seyl-i huruşan gibi dehasının irfikası kalbinizde inlemişti.

Ona henüz tamamen musallah olan Avrupa vahşi neşidelerini titreyerek dinlerdi. On seneden beri kendi şöhretlerinden kaçarak uzletiyile kâinatı doldurmaktaydı. Melalet ile mülhem o büyük şahsiyet , histe hedef olmaktan usanarak şehit olamk istiyor. Bi-çare İtalya'nın son aşığı son menfasına azimet etmeye hazırlanıyordu. Dünya ikbâline gına getirmişti. Ölümün yaklaştığını hissedince yeryüzünden gitmek uğruna öleceğini düşündü.

Mose'nin zikrettiği üç hikaye gibi Bayron'un bütün manzum hikayeleri – sahne-i vâkâyi ister Alplerin bozlu tepelerinde ,ister Şark'ın güneşli sahillerinde olsun- hep rengin levhalar ,zengin hayaller, şiddetli ihtirâslarla doludur. Onlar kada meşhûr olamayn iki piyes , dehasının hususi bir tezahürünü 'arz etmek itibariyle dikkate şayandır. “Kabil” ile “Sema vü Arz” bunlara kurun-ı vüsta da kütüb-i mikaddesedeki hikayeleri sahneye vaz eden saf ve mütaassıp muharrirler gibi “ Misteri” (Sör) ismini vermiştir. Fakat o eski şekil altında yine asrının mariz ve asabi ruhunun kaderin zulmüne kainatın derin esrarına karşı duyduğu bütün isyanı bütün muzlim endişeyi ifade etmiştir. Kabil, cennetten matrût ilk ailenin ilk ve bedbaht oğlu, yeş, şüphe ve tecessüsün elim yükü altında ezilen, inleyen bir biçaredir. Çok sevdiği kardeşini bir çılgınlık ferevanıyla katleder ve kendi kendine ebediyyen lanet eder. “Senâ vü 'Arz” ünvanlı “misteri” tufanın yine Bayron'un muhayyilesine göre bir tasviridir. “Yâfes” hem cinsini helak eden mecâzât-ı âsmâni karşısında mütedehhiş ve muztaripti. Bir

kaya üzerinde oturmuş, etrafında dalgalar arasında çabalanan, boğulan bi-çarelerin feryatlarını dinler. Bir kadın çocuğunu ona uzatarak haykırır : “Ah henüz süttten kesilmemiş yavrumun.. Günahı neydi ki arz u sema, evlat mı helakk etmek için hoş ve huruş etmektedir? “Bie genç kız , kuşların terennüm ettiği ağaçlıkları yed ederek ağlar.” Şimdi hepsi yok oldu! Ben niçin dünyaya gelmişim? “Yâfes” cevap verir: “Ölmek için, genç ölmek için ! Fakat o felaket ‘umûmi makbereye şahit olmaya nisbeten saadettir. Ben ise o makberenin üzerinde beyhude ağlamaya mahkum etmişim. Niçin herkes helak olurken niçin ben sağ kalmayayayım?

“Sardanapal” ünvanlı piyesinde aynı muztarip, hassas, mağrur şahsiyet tecelli eder. Sandanapalin yanında- tarihin arzettiği meşhûr levhaya rağmen- yalnız bir cariyeye vardır. O da asil ve âfî-cânîp ruhlu bir kızdır. Asuri kralı ailesiyle imtizaç edememiş taç ve tahtı muhâfaza edememiştir. Nihayet bir suikaste kurban olur. Ölümünden başka çare kalmadığını görünce zevcesi ve evlatlarıyla vedalaşırken samimi bir nedamet ve derin bir şefkat gösterir. Zehir içer ve ateşe atılırken şu sözleri söyler:

El-veda Auriye! Benim ecdâdımın yurdu! Seni mülküm değil, vatanım olduğun için severdim. Seni sulh ile , saadete meşbû ettiim. İşte mükâfatım budur : Artık sana hiçbir şeyi hatta m4ezarımı bile medyûn değilim.

Velhâsıl o muzlem ve günahkar kahramanlardan hiç biri yoktur ki asil ve bir âşk ile ruhunu aydınlatmış ve yahut hatalarını âzâb-ı vicdam ile ödemiş olmasın. Bayron , aşkı terennüm ederken en ateşin ihtiraslar gibi en rakîk ve nezîh hissiyatı muvaffakiyetle ifade eder. Hürriyete olan perestişini her vesile ile olduğu gibi bilhassa “Şebyun Mahbusi”nde müheyyiç ve müesser bir lisan ile izhar eder.

Mümtaz şahsiyetleri, dünyanın maddiliği, âdiliği fevkine ısat eden, mukaddes ve ‘uluvvi bir aşk ve îmândır. Aşka, hürriyete, hakaniyete, bedia itikât... Bunların hepsi Bayron’da vardı,fakat bir şair ruhunu ıstıraptan kurtaracak ancak sadaniyete itikattir. O olmayanca Bayron gibi ömrünü her türlü zevk ü sefâ arasında yês ü hicran içinde geçirir. Loti gibi ademin zihniyetiyle titrer. Tevfik fikret gibi marazi bir bedbinlik içinde çırpınır. Bayronlun şu beyitleri ne kadar acıdır :

İnsan, nihayet duasının beyhude yükseldiğini, günlüklerinin beyhude tüttüğünü ne zaman öğrenecektir.? Şüphe ve korkunun biçare çocuğu ki ümidi sazlar üzerinde bina edilmiştir.

Bedāyî-i tabiiyyeyi tasvirde ne derece müstesna bir muvaffakiyet ihraz ettiğini anlatmak için şiirin ahenk ve metāneti selāset ve uzviyeti lazımdır. Fakat âtidekki parça şark manzaraları karşısındaki ihtisasetine dair bir fikir verebilir.⁷⁸

Tanır mısınız o memleketi ki servi ile Mersin ağaçları orada işlenen efalinin remzidir? Gah kartalın gazabı erir, hüzün ve dikkate münkalip olur, gah kumrunun muhabbeti çlgın bir ferevan ile cinayet derecesini bulur. Bilir misiniz o memleketi ki sanavberler, bağlar ile doludur? Çiçekler daima açar, güneş daima aş'a-paş olur. Nesim'in ıtr-ı muânber ile yüklü kanatları taze güllerle dolu bahçelerde baygın düşer. Limon ile zeytin en güzel meyvelerini verirler. Bülbülün sesi hiçbir vakit susmaz. Arz ile semanın renkleri her ne kadar muhtelif se de güzellikte müsavidir. Deniz derin bir laciverttir. Genç kızlar parmakları arasında büktükleri güller kadar latiftirler. Orası şark diyarı, gūnaş memleketidir. Evladının iritikap ettiği işlere nasıl tebessüm ederek nigeran olabilir? Ah! Onların taşıdıkları kalpler onların naklettikleri hikayeler, vedalaşan aşıkların avaz-ı hicranı kadar çolgındır!

Tabiâtın maâlisine daima hayaran olan ruhu bilhassa denizin azameti karşısında müteheyyiç olur. "Çayıld Haveld" hatimesinde bulunan bulunan şu beyitlerde tasavvufi bir eda vardır:

Issız ormanlarda bir zevk var. Hücre sahillerde insan vecde gelir. Derin denizin kenarı bir mahfel-i içtimâîdir ki oraya kimse müdāhale temez. Onun musikisi dalgaların uğultusudur. Orada ben insanı daha sevmem. Fakat tabiâtı daha çok severim. O mülâkatlarda mâzideki ve istikbâldeki şahsiyetimden sıyrılarak kâinatla yek-vücut olurum. Bana ilham ettiği hissiyatı hiçbir zaman ifadeye muktedir değilsem de tamamıyla ketmedemem.

Seyrine devam ey ey derin ummân. Laciverti suların hoş ve huruş etsin! Binlerce donanmalar, sînen üzerinde beyhude dolaşmaktadır. İnsan yüzünü vîrânelerle dolduruyorsa da hüküm ve nüfuzu sahilinde durur. Sath-ı deryadaki enkaz hep senin eserindir. Orada insanın tahribâtından kendi cesedinden başka bir gölge bile kalmaz.

"Don Civan" ünvanlı pek uzun manzum hikayede mizâh nevinde büyük bir muvaffakiyet gösterdiği gibi hicviye dahi onun elinde mutarrız ve bî-âmân bir silahtır. Dördüncü Corc'un İrlanda'ya vâkf ziyareti münâsebetiyle nazmettiği beyitler hicviyedeki şiddetine nümune olduğu gibi kendi metne mahkûm olan mādûr bir metne gösterdiği sahabette büyük bir cesaret-i medeniyeti ve uluvv-cenaba delalet etmektedir. (Malımdur ki

⁷⁸ "Abidos Gelini"nin başlangıcında .

Dördüncü Corc Brosvik Dükünün kızıyla evlenmiş ve zevcesine her türlü zulm-i hakareti reva görmüştü).

Prosvik Prnsesinin cesedi makberinde soğumadan evvel cenazesi vatanına avdet etmek üzere henüz denizler üzerinde seyretmekte iken bakınız muzaffer Corc dalgalar üzerinden şitap ediyordu. Zevcesi gibi sevdiği adaya kavuşacak.

Her behimenin bir tabiatı var. Padişahları de icra-yı saltanat. Ey asırlık! Bu kelimenin içinde bütün kuyudat-ı tarihiyenin ihtiva ettiği afetlerin sebepleri mündemiçtir. Müthiş kısırdan zelif Corc'a kadar!..

Sefereleer kurulsun, maide-i mülükana hazırlansın. Obur müstebet boğazına kadar tıkinsın. Nihayet etrafındaki sarhoşların avazı "Corc" ismini taşıyan divanelerin ve zalimlerin dördüncüsünü alkışlasın! Masalar, üzerine yığılan ziyafetler altında inlesin. Asırlardan beri felaket altında ezilen ahali gibi inlesin.. İhtiyar ayyaşın tahtı etrafında akmış ve akacak olan kanlar gibi şaraplar dökülsün.

Sonra bed-baht İrlanda Adası'na hitap eder :

Hakir sesim senin hukukunu müdafaa için yükseldi. Her bir vatandaş gibi senin hürriyetin için rey verdim. Bu zâif elem senin uğrunda mücadeleye hazırdır. Kalbim b-itap ve tüvan olduğu halde senin için darbân eder.

Evet, sen benim vatanım olmadığın halde seni ve ahalini severim.evladın arasında asil kalpler, büyük ruhlar gördüm. Üful eden milliyet-perverler için alemle birlikte ben de ağladım.

Bu gibi sözlerin bazı muhitlerde kolay affedilemeyeceği aşikardır.

Bir asırdan beri eserleri kadar hususi hayatı da tenkîtlere bizzât cevap vermiştir :

İşte beni sevenler için bir sirişk-i teesür , benden nefret edenler için tebessüm, fevkimde sema, her ne halde olursa olsun taliin her türlü cilvesine karşı gelecek bir kalbe malikim.

..... SAMİ

MİLLİ MARŞ, İSTİKLAL MARŞI ⁷⁹

Geçenlerde resmi bir dairenin (İntizar Salonu) ittihâz edildiği bir ağaç kanepeden anlaşılan ziyasız, daracık koridorunda Üstat Vahit Bey Efendi ile teşerrüf etmiş uzayan intizâr müddetini boş geçirmeyip sözü heykellere, dolayısıyla da güzel sanatlara hasreylemiştik. Türk köylüsünün, Türk mutavassıt sınıf halkının heykeller , güfteler, besteler muvahahasında duyduğu takdiri, kendi zevkine göre yürüttüğü tenkidi, çıkardığı manayı der-miyân ettiğim zaman üstat Vahit Bey bunları felsefe-i sanâtin menşûrundan geçirerek müfit ve muhtasır bir ders vermiş ve nihayet mesele heykellerde zevkimizi , arfânemizi okşamayan kısımlarda bir takım mâhalar bulunduğunu ve bir çok güfte ve bestelerin hissiyatımıza bîgâne olmaları hasbiyle halkımızın ‘azb-ı tecessüsünden bir cereyan haz ve elem geçiremediği naoktasında karar kılmış bu sırada : “İstiklal Marşı’mızın güftesi de , besteleri de milli hissiyatımıza yabancıdır” tarzındaki saygısızca tenkidime bu bahsin ilmen halli lazım geldiği mütalafasını serd eylemiştir.

İki gün sonra (Hakimiyet-i Milliyet) gazetesinde intişâr eden afacan ve pek bî-âmân bir münekkit olan (Aka Gündüz)ün “Kız Lisesi’nde Bir Saat” ser-levhalı tenkidi bana şu satırları yazmaya cüret verdi.(Aka) makalesinin (2-3) nevhurulü fıkralarında şunları söylüyordu:

“2- Mâfûm olan İstiklal, Marşı bir İstiklal Marşı değildir. Basit bir hamasiyet türküsüdür. Üç metre boyunda mısralarla teganni edilecek bir İstiklal Marşı arzın beş kıtasında aransa bulunmaz. Dün gece herkes bir defa daha kânî olmuştur ki yeni ve müstakil Türkiye bir İstiklal Marşı istiyor. Sanâyi-i nefise bedîf heyecan ekseriyet-i ara ile ölçülemez.⁸⁰

“3- Gerek marşımızı gerek mektep şarkılarını ve gerek ale’l- itlak bestelerimizi musiki iskandalinden kurtarmak mecburiyetindeyiz. Musiki tâbiri belki yanlıştır. Şöyle ifade edeyim. Bunları iskandalinden kurtarmalıyız.

“ Önüne gelen bir ördek kanadıyla bir çatlak ıd yakalıyor. Mektep şarkıları mı? ben de var. Her nevi marş mı? Bu taraf yirmişer parçaya, o tarafı ellişer parçaya! Faruk Nafiz’in enfes şiiri, EnisBehiç’in şen bir mısrası mı ? İki zampırtı, bir tıngırtı arkasında, işte bestelendi!

“Şu muhakkaktır ki biz de bste-kar enderdir ve küre-i arzda sucuk yapar gibi beste-kar yetiştiren bir fabrika yoktur. Başka şeydir o. Bu işin bedîf zabıtası şudur : Biraz insaf, biraz had-şinaslık.”

⁷⁹ Ahmet TALAT, 8 Mart 1928 , S: 67, ss. 294-295

⁸⁰ Hangi ekseriyeti tepe

Bu iki maddenin ihtiva ettiği tenkîtlar acı olsalar da pek büyük bir ahkâkâtın tercümanındırlar. Vaktiyle (Mehmet Akif)'in yazdığı uzun, hamasi bir şiirin (İstiklal Marşı) güftesi diye kolundaki İsticâl vesâiki anlayamadığım için o zamnan bu şiir hakkında bir çok mütalâfalar yürütmüş , bilhassa bu şiirin evvela: vezni mutarrit, saniyen: Pek laubaliyâne ve delâlet-kâr mısrafları mutevi, rabiën mısrafların çok olası hasbiyle bir marş olarak resmen kabul edilse bile halka kabul ettirmek imkanı olmadığını, sonra halkın zevk ve hissine aşına beste-karlar olamadığı için beste hususunda bir çok garibelere mârûz kalacağımızı, binâen âleyh isticâl edilmesi lazım geldiğini ve eğer bir marşmutlaka lazım ise bu marş vücuda gelinceye kadar “Ey Gaziler” şarkısının Namık Kemal'in “Vatan” piyesindeki şiirinin şimdilik muvafik olacağını söylemişim. O günkü mütalâamdan bugün nâdim değilim ve maâlesef sözlerimin bir hakikat olduğuna bugünde zahîim.

Filhakika bugün on dört milyon Türk'in içerisinde bu şiirin milli marş olduğunu bileni hele bestelerinden anlayan Türkler'in adedi haydi (14*140) demiyelim. Acaba (1400) rakamını bulur mu? Şüphesiz hayır! En münevver geçinenlerimizin resmi içtimâlarda bulunanların yüzde ondördünce bile İstiklâl Marşı'nın ne olduğu hala mâlûm olmadığına, ister teganni edilsin, ister bir musiki takımı tarafından çalınsın, bir iki kişi ayağa kalkmadıkça ve bilenler tarafından ihtâr vâkıf olmadıkça kimsenin yerinden kalkmaması şahittir.

Biz bir marş lazım mı? Lazımsa bunun ismi ne olmalıdır? Eğer (İstiklal) cidâl ve zaferini terennüm edecek hamasi bir şiir lazımsa hesapsız, manzûm sözler arasında Mehmet Akif'in şiirine bir kıymet îzâfe ve mücemmillerde inşât edilebilir. Fakat besteye asla gelmez. O halde bize lazım olan yalnız (İstiklal) değil, istiklal mefhûmunu ifade eden bir) Milli Marş)'tır.

Acaba bir istiklal marşı ve ya milli marş yazılır mı? Bestelenir mi? Yazılırsa hangi vezinle yazılmalı, ne gibi evsafi haiz olmalıdır? Bestelenirken Şarkın ve bilhassa Türk'ün hangi nağmesine⁸¹ ve ya Arap milletlerinden hangisinin zevk-i musikisine tabin etmelidir?

Biz de vezin gibi musiki de iki nevf arz ettiğine göre bunun gelişi güzel, resmi makamların bir emriyle halli acaba mümkün müdür? Mümkün tasavvur etsek bile bunlar snunda Akif'in şiirinin uğradığı akibete mahkûm olamaz mı? (Arma) meselesinde olduğu gibi meydana soğuk , mânasız bir şey gelmez mi?

⁸¹ Nağme'den maksat, Anadolu'da (Urfa Ağzı, Ekin Ağzı, Bingöl Ağzı...) namı verilen millî ve mahallî ve bilhassa musikî makamlarıdır.

Milli marşların güftesi veladet ve ya vefat tarihi sipariş eder gibi ısmarlanamaz, bir beste vücuda getiren her hangi birinin musikideki iktisarını işitmekle onun şöhretine hürmeten koca bir milletin zevki feda edilemez. Hele resmi bir teşekkülün ekseriyet-i arasıyla böyle mufazzil, milfi, bedfi bir mesele hallolunamaz.

Masa başında tulû ve gurup tahayyül ve tasvîr eden ve eserlerinin ömrünü neşredildiği güne münhasır kalan kimselerin sânihâtı ne kadar sarfât-kârane, ne kadar güzel olursa olsun, şiir olsalar bile (Mili Marş) olamazlar. Fikrimce bir güfte isterse edebiyatın târifi vechle şiir olmasın,fakat şair duymuş ise eseriyle halka da duyurabiliyorsa marş olmaya layıktır. Şu halde maksût olan tefekkür, tahayyül değil, tahassüs ve ahsastır. Besteye gelince, bunda sanâtın incelikleri değil, halkı heyecana getirecek nağmeler, ahenkler tavırlar bulunmak matlûptur. Nokta-i nazarımı misallerle tavisih etmek isterim:

Filozof, âlim, şâir, ümmî, câhil kim olursa olsun her renk ve kadın Türk acaba:

Ey Gaziler! Yol göründü yine garip serime!

Dağlar taşlar dayanmaz, benim âh u zârıma⁸²

Şarkısıyla otuz sene evvelki Yunan muharebesindeyiz. Anadolu çocuğunun ibdâ ettiği

Al yeşil bayrağı gelin mi sandın?

Asker gideni döner mi sandın?

Çalınan davulu düğün mü sandın?ilh.

Şarkısını işittiği zaman mütehassis olmuyor? Rûhunda bir galeyân-ı neşât-u ihtizâr duymuyor mu? Bundaki teşîr şair geçinenleri güldüren basit ve rakîk güftelerinde ve musikişinaslara dudak büktüren bestelerinde ve bilhassa güfte ve beste itibariyle halkın ruhundan kopup kelime olmalarında, halkın hissiyatına muvafik gelmelerinde değil midir?

Haydi bunları âmiyane ve ümmiyâne diye bir tarafa bırakalım! Acaba Namık Kemal'in(Vatan) piyesindeki meşhûr :

Âmâlimiz, efkârımız ikbâl-i vatandır.

Ser-haddimize kal'a bizim kanlı bedendir!

Şiir hamasiyesi veznin ahenkdarlığı ve raksanlığı, mananın ulviyeti ve hele bestesinin azameti itibariyle bugünkü güfte ve bestelere nazaran bu hususiyeti milli bir şiârî hâiz değildir.

⁸² Bu şarkıda on beş hecelidir. Fakat taktî edilirken her mısra (4+4+4+3=15) durgularına ayrıldığı, beste ise bu durgulara, yani parçalara tevfiken vücuda getirdiği cihetle ve on heceli şiirlerdeki itrat ve .yeknısfı.burada halolunmuyor.

Eğer “ısmarlama güfte ve beste olamaz!” düsturu bir hakikatse eğer içtimâlarda herkes pot kırmaktan, yar ve ağıyâra karşı mahçûp olmaktan kurtarmak matlup ise hiç olmazsa (Ey Gaziler) şarkısını, yahut Kemal’in güftesini besteleriyle şimdilik (Milli Marş) olarak kabul etmek ve bir milli marş yazacak şairle besteleyecek sanatkarların tukuunu beklemek zarûridir. Bu iki şiirin besteleri bilhassa yürüyüşleri için pek mükemmel olduğu düşünülürse güftelerinde tâdflat yaparak kabul de mümkün olur sanırım.

Bu çok mühim ve muâzzil olduğu kadar bilhassa (Milli)olan bahs hakkında (Habsat)’ı âlimâne yazılarıyla tezyfîn eden âlim ve mütefekkirlerimizin ne düşündüklerini öğrenmek, kalpleri Türklük hissiyatıyla çarpan her ferdin bir arzusu olduğuna mütmainim.

Edebiyat , ruhiyat, içtimâlyat ve musiki sahasında üstat olan salahiyet-dar zevattan bu arzu-yı umûminin tatmînini niyaz, acaba vakitsiz ve mâhasız telakki edilir mi?

ÇANKIRILI AHMET TALAT



ZİNDANDA SABAH ⁸³

Eriyerek sönünce birer birer mumları
 Bir cehennem azabı kapladı mahkumları
 Zehirli pençesini etlerine saldı kış..

**

Geceler bir yol gibi uzandıkça uzandı
 Kapanmayan gözlerde korku ateşi yandı:
 Bin canavar yarattı bir gölgeden her bakış

**

Yavaş yavaş tavanda fazlalaştı gölgeler.
 Karanlıklar içinden şekiller çıktı yer yer
 Sevinin zavallılar beklenen gün yaklaştı

Beliren yüzleriniz saadetin mezarı
 Hepsinin gözleri mor, rengi hepsinin sarı:
 Uykusuz geçen günler işte yüzleri aştı

**

Nihayet demirlerin arasından kayarak,
 Bir koca pençe ölçüsüz uzayarak
 Dal dal olan bir ışık haber verdi gündüzü

Siz hala sabah diye bekleyerek titreşin..
 Dışarda kucak kucak nur dağıtan güneşin
 Bak zindana girince nasıl saradı yüzü

YAŞAR NABİ

⁸³ Yaşar Nabi , 8 Mart 1928 , S: 67 , s. 295

ERZURUM ŞAİRLERİ⁸⁴

Muharriri : Ziyaettin Fahri, İstanbul

1927, Sanayi-i Nefise Matbaası, 128 sahife

Türk Edebiyatı tarihi henüz hakkıyla tetkik ve tedvîn edilemedi. Muhtevaları itibariyle tam ‘âddolunamayacak birkaç kitaptan maâda edebiyat tarihimizi bir küll bir silsile halinde tetebbüf ve takîbe yarayacak bir esere şimdiye kadar mâlik olmadık. Bu aşikar ve mühim noksanı telâfî etmek bir vecibe, bir zarûrettir. Bu da evvel ömürde edebiyat tarihimizin inşâsına esas ve mesnet olacak asırları, vesikaları bulup toplamaya, tahlîl , tenkît ederek mhiyetlerini kıymetlerini, birbiriyle âlâka ve münâsebetlerini, temiz vasıflarını ttakdîr ve tesbît etmeye , bu suretle onları istifâde olunabilecek bir tarzda hazırlamaya vâ-bestedir ki el-yevm bunu bile yapmış değiliz.

O halde büyük bir ihtiyâç isminde tedvînini beklediğimiz Türk edebiyatı tarihinin bu seneler zarfında binasından bahsetmek hayale kapılmak olur.

Muallim Ziyaettin Fahri Bey “Erzurum Şairleri” ünvanıyla ahiren neşrettiği küçük kitap işte böyle bir ihtiyâcın mahsûlü olup Türk Edebiyatı tarihinin küll halinde inşâsına doğru atılmış adımlardan biridir.“Erzurum Şairleri” bu mukaddeme ile umumi edebiyat tarihimize muhiti edebiyat tarihlerine , büyük beldelerin hırsi ehemmiyetine, Erzurum tarihine, hulkiyatına temas eden bir medhalden sonra , iki büyük kısma ayrılmaktadır. Bu iki kısımdan birincisi on dördüncü ‘asırdan on dokuzuncu ‘asıra , ikincisi ondokuzuncu ‘asırdan zamanımıza kadar Erzurum’da yetişen şairlerin tetkikine hasredilmiştir. Birinci kısımda bahsi geçen şairler, Yunus Emre, Kadı Darir, Meşhur Hüccav Nef’i Hazık, Marifet-name sahibi İbrahim Hakkı’dan ikinci kısımda ise Natıkî, Bayburtlu Zihnî, Âmrâh, Erbabî, Celalî ,Pertev Paşa, Ziya Paşa, Sıracı , İrşadî, Şehvarî’den ibârettir.

Eserin bizce en ehemmiyetli ve dikkate şâyân tarafı birinci kısımda mutasavvıf halk şairi büyük Yunus Emre’ye müteallik olan sahifelerdir. Bu sahifelerde Ziyaettin Fahri Bay Yunus’un menşesine dair büsbütün yeni ve şimdiye kadar mâlûm olanlardan tamamen ayrı bir nokta-i nazar ileri sürmekte ve Halk Edebiyatı’mızın abnisini Erzurum’a mensûp göstermektedir. Bundan başka Erzurum’a bir saat mesâfede Tuzcu Köyü’nde Yunus’a nisbet edilen merkadin ona aidetini iddiâ ve mâf mâ fih bu hususta ısrâr etmeyerek bunun bir tatmînden fazla kıymeti olamayacağını itirâf etmektedir.

⁸⁴ Mehmet Halit, 8 Mart 1928 , S: 68 , s. 319

Üstat Köprülü-zade Fuat Bey Efendi'nin "İlk Mutasavvıflar"ında çok esaslı tetkikâta müsteniden tespît edilen neticelere göre Yunus'un Erzurum'la 'alâkasını hele şairlerin orada medfûn bulunduğunu büyük bir ihtiyâtle karşılamak ihtirârındayız. Şu kadar ki "Erzurum Şairleri" muharrirlerinin bu babda yeni hükümler, masdar olabilecek yeni vesikalar elde etmiş olması ihtimâli vârit ve bu takdirde de onların neşrinden evvel Yunus Emre'nin Erzurum'a mensup ve Tuzcu Köyü'ndeki mârketin kendisine ait olduğuna muhakkak nazarıyla bakmak yine imkansızdır.

"Erzurum Şairleri"nin birinci kısmında "Maârifet-name" müellifi Şeyh İbrahim Hakkı'ya mütedâir satırlarda bizi işgâl edecek mâhiyettedir. Mâlümdur ki İbrahim Hakkı şair olmaktan ziyade mutasavvif filozof olmak üzere mârûf ve bugüne kadar o suretle tetkik edilmiş bir sîmadır. Fılvaki Şeyh'in İstanbul'da matbû bir Divan'ı ve Maârifet-name'nin sahifelerine yer yer serpilmiş bazı manzumeleri varsa da gerek Divanı'nda gerek Maârifet-name'deki manzûmelerinde edebî bir kıymet aramak beyhûdedir. İbrahim Hakkı'nın şimdiye kadar münhasıran mutasavvif-filozof sıfatıyla tanınmasının ve şairliğinden kimsenin bahsetmemesinin sebep bu olsa gerektir. Bununla beraber manzumelerinde bir kıymet tasavvur olursa dahi, edebiyat tarihimizdeki mevkiî tayîn etmek için yine onu yalnız nazımlarıyla muhakeme temek kifâyet etmez. Şahsiyetinin canlandırılması edebî çehresinin bütün hatlarıyla, teferruâtıyla resmedilebilmesi, telakkilerinin felsefesinin tesbît ve îzâhına teceffûf eder. Usul ve mantığın bu îcâbından haber-dar olmasına rağmen Ziyaettin Fahri Bey Şayh İbrahim Hakkı'nın sadece şiirlerine temâs etmiş, diğer cihetleriyle meşgûl olmaya hemen hiç lüzum görmemiştir. Buna binaen "Maârifet-name" müeliffini eserin yapraklarında, bulutlar gölgeler arasında ancak hayal meyâl seçebiliyoruz.

"Erzurum Şairleri"nin ikinci kısmında dikkate şâyân noktalardan biri Bayburtlu Zihri ile Emrah'ın sanatları hakkındaki tahfîlin noksanıdır. Bu iki şairin mânevî hüviyetlerini kâfi kuvvetle tahkîke vâkıf bulamayan muharrir bunları hem klasik edebiyat çerçevesi hem de Halk Edebiyatı kadrosu içinde îzâha çalışmıştır. Halbuki Zihri ve Emrah zamanlarında ve hatta daha evvel Klasik Edebiyat ile Halk Edebiyatı mütekâbilan yek-diğerinin tesîri altında kalmış, Klasik Edebiyata mensûp şairlerden bir çoğu hece vezniyle koşmalar yazdığı gibi, Halk Edebiyatı'na mensûpları da aruzla kasideler, gazeller tanzîm eylemiştir. Klasik şairlerin Halk Edebiyatı'yla ve Halk şairlerinin Klasik Edebiyat'la bu tarzdaki münasebetleri onların meslekleri haricinde tetkik ve mütalaasına sebep teşkil edemez zannındayız. Bu itibarla Zihri ve Emrah'ın mevkiîlerini Klasik Edebiyat muhitinde bulmak istemek, eğer hata etmek istemiyorsak gayesiz bir saâya katlanmak demektir.

İkinci kısımda işaret etmeksizin geçilemeyecek bir nokta da Pertev ve Ziya Paşalar Türk Edebiyatı'nın yenileşmesinde ifâ ettikleri vazifenin vuzûhla anlatılamamasıdır. Esasen İmparatorluk devrinin bu iki vezirini zaman ve muhitlerinden tecrit ederek tetbbu etmek , hiçbir şeyi yapmamakla müsavi ise de “Erzurum Şairleri”nde tetkîk olunan simaların zaman ve mekanlarıyla âlakaları hiç düşünülmediğine nazaran bunu burada ayrıca bir noksan olarak göstermek fazladır.

“Erzurum şairleri” ümûmi heyeti itibâriyle edebiyat tarihimizin tenvîrine doğru atılmış adımlardan biridir. Bu ciher muhakkak olmakla beraber Ziyaettin Fahri Bey'in eserini daha esaslı tetkîkler neticesinde daha büyük bir itinâ ile yazmış olmasını isterdik. Çalışmasını bile ve gayretinin heder olmamasını hiç şüphesiz arzu eden muharririn malzeme, vesika tedârikinden ihmâlkâr bulunmaması lüzumunu hasseten kaydederken , kendisinden yeni eserler beklediğimizi de ilâve edelim

MEHMET FAHRİ

MİLLÎ MARŞ , İSTİKLÂL MARŞI ⁸⁵

Hayat'ta intişâr eden makale münasebetiyle

Ahmet Talat Beyefendi geçen haftaki Hayat'ta çok mühim bir meseleye temas ettiler. Filhakika bizim maatteessüf daha istikrâr etmiş bir milli marşımız yoktur. Ve bu gidişle galiba olması için uzun zaman beklemek mecburiyetinde kalacağız. Bu milli marş yokluğunu bilhassa Avrupa'da bulunduğumuz zaman çok acı olarak hissetmiştim. Kırk milyon Fransız'ın , yetmiş milyon Alman'ın en küçük ferdine kadar hepsinin mâlûm, muâyyan ve müstekir bir milli marş olmasına rağmen Türk milli marş namı altında ezberimde maatteessüf muâyyan hiçbir şey bulamamışım. Büyük harp esnasında Almanya'da casusluk tehlikesine karşı koymak için her hangi bir memleket tebfasından olduğunu iddiâ eden şüpheli kimselerden o memleketin milli marşının bütün güftesini teganni etmek talep olunuyordu. Böyle bir imtihana tâbî tutulmuş olsaydım korkarım ki Türklüğümü isbat etmek benim için kabil olamayacaktı.

Bizim şimdiki İstiklal Marş'ımıza gelince , Talat Beyefendi'nin ve Aka Gündüz'ün fikirleri bulaşık ve lâ- şüphe doğrudur. Yani bugünkü İstiklal Marş bizim ruhumuzu okşayamıyor. Çünkü daha istikrâr etmiş bestesi bile yoktur. Ben aynı İstiklal Marş'ım muhtelif mahallerde muhtelif besteler altında dinledim. Sonra bir beste yaparken, bilmiyorum neden, bir parça melankolik olmaya gayret ediyoruz. Anadolu'nun göbeğinde doğan istiklal, çok canlı , çok kudretli, çok ateşli bir nağme ister zannderim. Bu öyle bir nağme olmalıdır ki herkes onu kalbinin, azabının en derin en hurde köşelerinde hissetsin ve o daikikada vatanın istiklalinden başka gözüne hiçbir şey görünmesin. Kalbinde bu uğurda kendisi için mukaddes olan her şeyi terk edebilecek bir ruh doğsun ve göğsünde en korkunç ateşlere kendisini atabilecek bir kudret uyansın.

“ Haydi vatanın çocukları ! Zafer günü geldi” diye başlayan Fransızlar'ın Marsayiz'i Fransızlara ne büyük bir ruh telkin edebilir:

Haydi silahlara vatandaşlar!

Taburlarınızı teşkil ediniz.

Yürüyelim, yürüyelim

Zira kirli bir kan, bizim toprağımızı suluyor...

.....

⁸⁵ Nuri Refet , 12 Nisan 1928 , S: 72, ss. 377-378

Hürriyet, hürriyet.. Aziz hürriyet

Seni müdafaa edenlerle beraber sen de çarpış!

Ben bir Ecnebi olduğum halde bu derin histen mütehassis olursam hakiki bir Fransız kalbinde kim bilir neler duyar. Fakat bunda şüphesiz bestenin de büyük dahli vardır. Marseyz'in gayet ateşli nağmesi insanı bila-ihtiyar arkasından sürükler. Eğer biz aynı güfteyi mesela Hicaz makamında bestelemiş olaydık bu ateşin güfteşine rağmen, yine o tesîri şüphesiz icrâ edmezdi. Diğer tarafatan Almanlar'ın milli marşı onların âzâmetlerine ve ağır başlıklarına ne kadar büyük bir delildir.

Almanya dünyanın üzerinde , her fevkinde (kalacaktır)

Eğer (bütün Alman halkı),(Vatani) koruma ve (düşmana) karşı koyma için kardeşçe el ele verilerse⁸⁶

.....

Görülüyor ki hürriyeti bile kendi saflarında kavga için silahlandıran çok ateşin ve hassas Fransızlara Mukabil, soğuk, kanlı ve münekkit Alman, milli marşına bile bir (eğer) ilave etmekten çekinmemiştir. Bu marşın güftesini yapan Hofman Fon Faller Seleben bunu 1841 tarihinde yaptığı bir nağmeye uydurulmuştur. Yani adeta ısmarlama bir parçadır. Fakat bunu halk pek benimsemiştir. Zira bu öarş 1871 senesinde bütün Alman Milletleri ve hükümetleri el ele verip bir hükümet teşkil ettikleri zaman resmen kabul edilmişti ve zemin zamana pek uygun bulunuyordu.

Biz bir cünup memlekete mensûp aksânlarız. Ruhumuz heyecana çok müsaittir. "Eğer"li, "fakat"lı, "ama"lı nağmeler bizi mütehassız edemiyor. Bize, bana kalırsa herşeyden evvel bir Marsayez lazımdır. Hatta azabına pek hakim olan İngiliz bile Milli marşında :

Dalgalara hükmet ey Britanya!

Diye bağırırken hiç de soğuk kanlı değildir.

Akif Bey'in güftesi fena mıdır? Bu güftenin uzunluğunun mahzûru var mıdır? Suallerine ben "Bize herşeyden evvel beste lazımdır. İnsana asıl tesîr eden kelimeler değil, bestedir. Zira musikiyi insan her damarında, her sinirinde ayrı ayrı hisseder. Güfteden mütehassis olan yalnız dimağdır." Diyeceğim. Yoksa Akif Bey'in güftesi pek kuvvetlidir. Onda mesela:

⁸⁶ muterize içindeki kelimeler aslında mevcut olmadığı halde mananın anlaşılması için ilave temek zaruretinde kaldığım kelimelerdir.

Korkma ! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

Gibi çok derin hiss olunmuş ifadeler vardır. Bence bu güftenin bazı aksamı tâdîl olunmak şartıyla âynen ibkâsında hiçbir mahzur yoktur. Uzunluk kısalık bahsine gelince bunu bestekar düşünür. Çok kereler uzun besteli parçalar vardır. Ki teganni ve terennüm edildikleri zaman uzunlukları asla nazar-ı dikkate çarpmaz.

Yalnız burada Talat Beyefendi'nin bazı fikirlerine itiraz edeceğim:

Kendileri "Bu güfteyi şairin kendisi duymuş ise eseriyle halka da duyurabilirse Marş olmaya layıktır:" buyurdıkları halde Namık Kemal'in :

Amalimiz efkarımız ikbâl-i vatandır.

Şiirini İstiklal Marşı olarak tavsiye ediyorlar. 'Âfvlarına mağrûren erez edeyim ki bu parçadan mütehassis olacak insanların miktarı Türkiye'de pek azdır. Namık Kemal şüphesiz çok büyük bir vatan perverdi. Fakat onun şiirleri miyânında bibilhassa şu şiir insana insana ne heyecan-ı bedî'î ne de heyecan-ı vatan pervefî telkîn eden bir parçadır. Muğlak ifadeli halk tarafından anlaşılması kabil olmayan bu güfte bugün ancak tarih-i edebiyatta zikrolunabilir. Ben bu satırları yazmadan evvel ufak bir tecrübe yaptım. Akif'in güftesini tamamiyle anlayan on kişiden ancak üçü Kemal'in güftesini hakkıyla anlayabildiler. Bundan başka bu parçanın nağmesine geince, yine 'âfvlarına binaen söyleyelim. Hiç boyurakları gibi "âhenkdâr, raksân" değildir. Bilaks insanı 'âdetâ deve gibi yürümeye sevkeder. Binaen 'aleyh fikrimce İstikal Marşı olmaya kafîyyen liyâkâti yoktur.

"Ey Gaziler"e gelince , çok güzel çok mûnis ve tatlı nağmeli olan bu parça şüphesiz gayet kıymetli bir halk şairidir. Fakat hiçbir zaman İstiklal Marşı olamaz. İstiklal Marşı yukarıda arz ettiğim gibi bir volkan gibi ateşli, insanı kapıp koyuveren, ruhunda fırtınalar koparan bir parça almalıdır. Halbuki "Ey Gaziler" bilaks gayet hüzünlü, insanı ağlamaya ve ve "âh u vâh" etmeye teşvîk eden bir melankolik nağmedir. Bunda zavallı köylünün , bi-çare askerinin yurdunda , ayrılırken duyduğu ıstırap ve askerlikte çektiği meşakkat tasvîr olunmaktadır.

"Dağlar taşlar dayanamaz benim ah u zarıma" diye yola çıkan gözü yaşlı orduda ben hiçbir hamaset göremiyorum. Bana öyle geliyor ki bu, sıcak yuvalarından bir türlü ayrılıp gidemeyen korkak adamların teganni edecekleri bir parçadır. Zannediyorum ki eğer bizim ordu "ah uzar" ile harbe başlamış olsaydı Yunanlılar'ı bir hamlede denize dökemezdi ve istiklalimizin elde edilişi için daha çok zaman beklerdik.

Binaen ‘aleyh biz “Ey Gaziler...” ile “‘Am‘alimiz, efkarımız”ı Őimdilik bir k‘oŐeye bırakalım da bilhassa bestekarlarımızdan bize ruhumuzda İzmir’in istirdadi g‘un‘u duyduĐumuz heyecanı canlandırarak bir beste talep edelim.

NURİ REFET



MELİKE'MİN HAYALI⁸⁷

Penveremden içeri bakıyor kahpe gece
Zift akan pençesini rüzgar savuramıyor
Ruhumu ipneliyor bir yağmur ince ince
Denizin mavi rengi yüzüme vuramıyor

Artık güzel akşamdan , türkülerden eser yok
Daha sabah beklenen saadetlerden uzak...
Malların yoğurduğu çamurlara bakarız.
Ezik güğümleriyle çeşmeye çeşmeye gidenler yok

Bu gece sarhoş kafam harap bağlardan hazin
Titreyen parmaklarım görünmez bir yarada
Baykuşlar kefenini yırtıyor ümidimin
Derin ulumalarla evim muhâsarada

Bu gece her geceden garîp ve derbederim
Sapsarı dudaklarım "Biçare gönül" diyor
Çıplak odacığında sönük dalgın gözlerim
Venüslerden muhteşem bir hayal seyrediyorum

Kırcık sarı saçlı , mahmur gözlü bir melek
Tatlı rüyalar kadar baygın bakışları var
Şafak rengi yanaklar, akşam rengi dudaklar
Elinde öz cennetten koparılmış bir çiçek

Güllerden saf yüzünde Meryam'in tebessümü
Billurdan temiz göğsü kara şehvetten uzak
Aşka , vefaya dair bir yemîn tebessümü
Yar boynu tanımayan kolları yarı çıplak

⁸⁷ Ömer Bedrettin , 12 Nisan 1928 , S: 72, s. 378

Etini titretirken lambamın ışığını
Ruhum bu mermer tenin kokusunu emiyor
Varlığım karşısında bir iskelet yığını
Derdimi , hasretimi dilim söyleyemiyor

Kapanık ey gözlerim tahammülüm kalmadı
Bu ateşten gecemin yoktur kalsın tadı
Kapanık taşla dolmuş, derin kuyular gibi
Ah... Kapanık ıslanmış taze bir mezar gibi

ÖMER BEDRETTİN



ANGLO SAKSON EDEBİYATI'NIN TESİRLERİ VE HUSUSİYETLERİ⁸⁸

Cihan Harbine kadar Fransız Edebiyatı'nın hakimiyeti inkâr olunamaz: Sahnede Fransız piyesi saltanat sürüyordu. Her yerde Fransız romanı ve Fransız şiiri ön safta bulunuyordu.

Fakat harpten sonra Anglo Saksonlar Fransa'yı bu sahadanda uzaklaştırmaya başladılar. Bugün bütün kültür şehirlerindeki tiyatroların repertuvarlarında Anglo Sakson piyesleri hakimdir ve Anglo Sakson eserler okuyanların ve yazarların zevkini tayin etmektedir.

Fransız kitabı artık bir süs eşyası, bir cāmekān objesi olmuştur. Harp sonu zevki , süsü değil, ihtiyacı düşünüyor. İşte Anglo Sakson edebiyatı belki az derin, az romantik ve az şiirli olmasına rağmen "Hayt"ın kendisi olduğu için harp sonu insanını daha çok tatmın ediyor.

Anglo Saksonlar "Muharrir"den hayatı iyi bilmesini istiyorlar. Tecrübeye , istatistiya, hadiseye istināt eden bir muharriri ruhunun karanlıklarında bocalayan bir muharrire tercih ediyorlar. "Duyulmuştan ziyade görülmüşe" ehemmiyet veriyorlar. Çoşkun ruh yerini sakin dimağa bırakıyor. Asma dallarıyla örülmüş köşkünün bir penceresinden ve ya bir kahve masası başında dünyayı ve hayatı hadesle sezmeye yeltenen muharrir artil ehemmiyet telkin etmiyor. Anglo Sakson edebiyatına dünya hakimiyetini kazandıran kuvvet onun istinat ettiği hakikat ve hayatın kendisindedir. Harp sonu nesli herhangi bir şairin invce ve seyyal hislerinden haberdar olmak istemiyor. Eserlerinde kendisinin aynası olan şair olsa olsa zarf bir koket telakki olunuyor.

Bugünün kârî tutulabilen , görebilen münāsebetleri bilmek, sınıfların, zümrelerin, kitlelerin mücadelelerini yaşayış tarzlarını hayat gayelerini, hareketlerini anlamak istiyor.

Madde ve hayata mutābakāt... İşte bu günkü edebiyat aleminin mikyası. Bunu en iyi tatmin evvela Anglo Sakson, sonra Rus, sonra Alman edebiyatlarıdır.

Fransız romanı da "Hayat"a sadık kaldıkça dünyaya hakim oldu. Zola ve Flovber bu hakimiyetin alemdarlarıdır. Fakat bugünkü Fransız romanının en meşhuru bile sizin dünya ve hayat hakkındaki bilgilerinize ve görüşlerinize yeni bir şey ilāve etmez. En çok , en çok bir "kahraman"ın muāyyen bir günün, muāyyen bir saatindeki hālet-i ruhiyesinin tafsīlātına vākıf olursunuz.

⁸⁸ V. 3 Mayıs 1928 , S: 75 , s. 451

Fakat buna mukâbil tanınmış Anglo Sakson eserlerinden birini okursanız , onda parlak hayatlar ve teşbihler değil, fakat hakiki ve canlı tasvirler bulursunuz. Muharrir size, mesela geniş bir içtimâî zümrenin mahiyetini, münâsebetlerini , tefsîrlerini , arzularını gösterir. Şov, Benet, Galsonreti'nin eserleri, sözü bugünkü İngilizlerin hakkında kütüphaneler dolusu ilmi eserlerden daha kuvvet ve vuzuhla tenvîr eder.

Sınkle Levi'nin romanlarını okursanız bugünkü Amerikan cemiyetini Amerika hakkında senelerce içtimai ve mesleki eserler okumuş bir adamdan daha iyi ve daha yakından tanımış olursunuz.

Modern Anglo Sakson edebiyatında gökten inme bir fikre ilhâmın doğurduğu bir hisse tesadüf edemezsiniz. Orada her fikrin ve her hissin maddi muhitini , maddi menbâ ve temelini bulursunuz. Hiç şüphesiz ki bu tarzda yaratmak çok güçtür. Çünkü “ uydurmak” değil,” “bilmek”, “görmek” , “tahlil etmek” lazımdır. Anglo Sakson Edebiyatının muvaffakiyet sırlarını bu suretle anlayınca edebiyatımızın kısırlığındaki sebeplerde kendiliğinden ortaya çıkıyor. Demek ki ne vakit biz de yalnız şahsımızı alakadar eden enfesi ilhamlardan kurtulupta cemiyetle yaşayan, çarpışan ıstırap ve zevk duyan insanların hakiki hayatlarına istinat eden eserler yaratmayı öğrenirsek o vakit biz de gönlü canlı ve özlü bir edebiyata mâlik olabileceğiz.

“YEDİ MEŞALE” = YEDİ İDDİALİ GENÇ⁸⁹

Takdîm:

“Yedi Meşale = Yedi gencin eseri. Yedi Meşale olmak isteyen yedi gencin şiirleri ... Eserin başında bir mukaddeme var. Şöyle diyor :

“Yazılarımızı müştereken neşretmemizin sebebi. Memleketimizde son edebî ceryânları gösterecek toplu bir eser vücuda getirmek arzusudur. Biz, bu eserle gençliğin yazılarını tâkîp etmek külfetine bile girmeden, yalnız fuzuli bir tafâhür ve mâlûmiât-furûşlukla “edebiyatımız öldü , ölüyor!” diye kıyametler koparan bazı safât kahinlerine yanıldıklarını ispat etmek istiyoruz.

Hem gazete sütunlarını ve hem de kâriflerin sabrını suistimâl ederek boş sözlerle vakit geçirmeden ve cevabımızı müsbet bir misalle vermeyi tercih ettik. Mâf mâ fih zannedilmesin ki biz kendilerini dev aynasında görenlerdeniz. Hayır, cihan edebiyatına nazaran ne kadar ehemmiyetsiz kaldığımızı pekala takdir ediyoruz”

Bu satırları yazarlar belli ki pek genç , çünkü ancak pek genç olanlar “İddiâ”larında bu kadar ileri gidebilirler! Fakat bu “pek gençler” unutuyorlar ki böyle bir mukaddeme ile her şeyden evvel kariin ve münekkidin hakkına tecavüz etmiş oluyorlar. Çünkü Yedi Meşale’nin edebiyatımızın ölmediğine “Müspet bir misal” olup olmayacağını tayîn halkı – her eser için olduğu gibi – muharrirlerin değil, karilerin ve münekkitlerindir. “Cihan edebiyatına nazaran ne kadar ehemmiyetsiz” kaldıklarını takdir atmak tevâzûsu gösteren genç şairler Türk edebiyatı içindeki mevkiilerinin tayîni de münevver-i efkâr-ı umumiyyeye terk etselerdi – zannımızca – daha centilmence hareket etmiş olurlardı.

Sonra “Yedi Meşale’nin “Memeleketimizdeki son edebî ceryanları gösteren toplu bir eser” olduğu iddiası da bize hiç yerinde değil gibi geldi. Kıymeti ve seviyesi hakkında hiçbir hüküm vermeksizin son edebi istihsalimizin “Yedi Meşale”nin yedi gencine inhisat etmediğini teredditsüz söyleyebiliriz. Bu eser, olsa olsa yedi gencin şiirlerini ihtiva eden bir broşürdür. Türkiye’deki son edebi cereyanların muhassilesi, aynası değil, belki onun bir parçasıdır. Fakar unutmayalım ki bazen bir “gül”ün parçası olmak, bir “gül” olmak istemekten daha şereflidir. Dünya şampiyonluğu kazanmış bir boksör tavrıyla karşımıza dikilen bu satırları okuduktan sonra kendi kendimize sorduk: Bu gençler “kendilerini de

⁸⁹ Tok Sözlü , 10 Mayıs 1928 , S: 76 , ss. 473-474

vaynasında” görmediklerini söylüyorlar. Eğer mââzah bir de görmüş olsalardı o vakit halimiz nice olacaktı?! Bu mukaddeme ile şuna bir kere daha iman getirdik: İddia etmek kolaydır. Fakat gülünç olmamak güçtür!

Bu mukaddemenin bir de programatik kesimi var. Yine yedi genç şöyle diyor : “Göğsümüzü gere gere söyleyebiliriz ki takfitten, edebiyatın bu baş belasından, kendimizi kurtarmayı en büyük bir vazife bildik.

Yazılarımızda ne dünün mızımız ve soluk hislerini, ne son zamanların renksiz ve dar Ayşe, Fatma terennümünü bulacaksınız. Biz her şeyden evvel duygularımızı başkalarının mânevi yardımına muhtaç kalmadan ifade etmeye çalıştık.

Yazılarımızı tetkik ediniz. Kendi dar hususiyetimize , aşkıma, sevinç ve kederlerimize az yer verilmiş olduğunu göreceksiniz.

... Ve sonra mevzûlarımızı da kâbil olduğu kadar genişletmeye çalıştık. Hep aynı vefasız sevgiliden başka bahsedecek bir şeyi bulamıyor musunuz?” diyenlere onu bize değil, bizden evvelki nesillere sormaları daha münasip olacağını hatırlamak isteriz. Kâfîler aynı his ve fikirlerin değiştirile değiştirile kendilerine sunulmasından bıktılar, usandılar. İşte biz edebiyatta bu çürük zihniyetle mücadele etmek istiyoruz.”Demek ki “taklît” yok “başkalarının mânevi yardımına muhtaç kalmadan” yartan bir ibdâ var.

“Mızımız ve soluk hisler” yok canlılık ve kanlılık var.

“ Vefasız sevgili”yok, yeni nesli temsil eden yedi gencin geniş mevzûları var.

“Değiştirile değiştirile kâfiye sunulan”his ve fikir yok, yepyeni duygular ve düşünceler var.

İnsan bu satırları okuyunca derin bir “oh” çekiyor,”münekkit”in gecesi sanki yedi sönük “meşâle” ile değil, yedi acar projektör ile aydınlatacakmış gibi seviniyor, hasretini çektiğimiz edebiyat...

Haydi bakalım, yedi genç gösterin kendinizi! Açıyor ve okuyoruz:

Açtık, okuduk ve kapattık. Bir de ne görelim? Eski tas, eski hamam. Bütün bu beklentilerimiz gelmedi, hasretimiz dinmedi.

Sanki bu mukaddeme başka bir eser için yazılmış da yanlışlıkla bu kitabın başına geçmiş gibi.

Şekilde hiçbir yenilik göremedik. Aynı vezin, aynı ritim mevzularda bir tazelik bulamadık: Ya yine şairin kendisi: Ben , ya, tabîat tasvîrleri yahut da vefalı ve ya vefasız “o”.

Duyuş ve düşünüşte bir ayrılık sezemedik: Edebiyatımızın müzmin hastalığı , bedbîni, bezginlik, mızızlık tam manasıyla bu eserde de hakim.

İşte misali :

Bir gün oldu, gönlümde kayıp ettim ilk baharı
En acı tevekkülle saydı dakikaları

Gençlik emellerinin dağıldı çiçekleri

Gördüm sular ağlıyor, her gülen ses bir feryat

Bu gençliğimi yakan zehirli bir mısra'dır
Benliğimin üstüne çöküveren bir dağdır

Şair dalgın yürüyor, saçları kar, içi kar

Kalbim son aşkımın dedim artık mezârıdır
Yalnız kalan içimdeki bir dinmez ağrıdır.

Feryat eder ve bağırimi yumruklar, ağlarım

Ağlama!... Bir masaldır, yolcu yolcu hayat dediğim

Ne çıkar boş midene yetmezse gündeliğin

Gel yine sen bugün paçavralarla giyin
Yarın sıcak bir örtü hazırlıyor sana kar

Hasretin bir tükenmez intizâr oldu bana
Sen bir güzel kuzusun, gel sürüsüz çobana

Sıcak göz yaşlarım ısıttığım bu kalbi
Yiyiniz yarasalar, yiyiniz yarasalar
Çözülmeven ömrümü koparın damar damar

Yine bahtiyarsınız, öldünüz gün görmeden
Uyuyunuz çocuklar uyuyunuz çocuklar
Bir beşik kadar rahat bu karanlık çukurda

Onların da kalbinde bin azabın ateşi

Yirmi yıl yer üstünde sürünüp duran beni

Bu misaller bu kitabın içinde esen hava hakkında bir fikir vermeye kâfidir zannederim. Bu hava bize hiç yabancı değil. Bizi yıllardır boğan, tıkayan, bunaltan hava... Edebiyat-ı Cedidecilerin kustuğu hava. Yine ağlayan, hıçkırın, ağlayan uflayan , mütevekkil, mahsun, yılmış, yıpranmış, bezmiş, gölgesi sahte, neşesi zoraki, ölüme teşne, soluk, uçuk, çökük, bükük gençlik! Hani canlılık nerede? Nerde kanlılık? Hani dar hususiye az yer” veren şair? Nerede “mızımız ve soluk” hislerden uzak genç?

Bu gençlerde mızımızlık, o kadar sarı ki “tabiât”ı bile mızımızlaştırıyorlar. Bakın şu “Kuşun Şarkısı”nı dinleyin:

Soldu narin sakaları hâreleyin ihtişam..
Baharın kucak kucak dağıttığı çiçekler
Dinmeyen bir kederle ağladılar bu akşam
Hepsinin yüreğinde boğulan bir hıçkırık
Güller söyle ne yapsın artık ağlamasında ilh.

Görüyorsunuz ya artık yapılacak bir şey yok, güller bile ağlamak mecburiyetinde!

İtirâf edelim ki bu “Yedi Meşâle”de kuvvetli mısralar, güzel görüşler, keskin ve kıvrak çizgiler yok değil. Fakat bunlar yalnız genç şairlerin “’istidâd”ını ispat eden kıvılcımlardır. Yedi genç mukaddemedeki programlarını tatbîk etmiş olmaktan daha çok uzak bulunuyorlar.

İstidat sadece bir malzemedir. Program bir hedefdir. Malzemeyi kullanmayı öğrenmek ve hedefe götürecek yolları bilmek için “çalışmak” lazımdır. “Sarıfat” uzun, yorucu bir cihet ve cidalin yetmişidir. Onun için yedi gence son yedi kelimeyiz: Gençler : İddiacı olmaya hak kazanmak için çalışın!

TOK SÖZLÜ



GÖL ŞAIRLERİ⁹⁰

İngiltere’de Romantik Şairler

Fransızlar bu seneler içinde romantizmin yüzüncü sene-i devriyesini tezekkür etmektedir. Fakat romantizmi kabul etmekte İngiltere Fransa’ya takaddüm etmişti. Kurûn-ı vüsta ihmâl edilen Yunan ve latin harsının ihyası demek olan Klasizim doğrudan doğruya devre-i intibâhın mahsûlüdür. Kurûn-ı vüsta mahz-ı zulmet ve cehalet devri demek doğru değildir. Bilhassa sanayi-i nefisede ve mimaride muâzzam eserler vücuda getirilmişti. Klasik devirde bilakis Kurûn-ı vüsta ret ve inkâr edilerek münhasıran kudemânın eserleri rehber-i ittihâz edildi. Edebiyat nevîleri müfayyen hudutlar ve kafî şekiller içinde sıkı bir inzibât altına alındı. Bu ceryân İtalya’dan bed’ân ile sırasıyla Fransa ve İngiltere’ye nüfuz etti. Bunun âksü’l-âmeli olan romantizm İngiltere’de başladı. Demek ki Klasizme en az tahammül eden İngiliz Edebiyatı’dır. Romantizm Yunan ve Latin harsını reddetmekle beraber ondan başka bir hars olabileceğini de kabul eder. Kurûn-ı vüsta ananelerine, milli rivayetlere Şark ve Garp’ın her türlü bedii eserlerine ehemmiyet verir. Romantizm-i enfesiyetin âfâkiyete galabesi his ve hayalin muhakemeye, şekil-perestliğe, inzibâta karşı işyanî olmak itibariyle fikirlerini şekle ait sıkı kayıtlardan azade olarak ifadeye fitraten meyal olan İngilizlerin dehasına mutabıktır. Klasizmi İngiltere’ye ancak on yedinci asrın ikinci nısfında Fransız edebiyatının tesiriyle (Dray’dan) ithal etti. Müteakkip asırda Stil, Edison, Pup ileri götürdüler. Fakat hiçbir zaman Fransız klasiklerinin şahikalarına vasıl olamadılar. Şekil-perestlik ile sanayiliğin fevkine yükselemediler. Milli seciyelerini, hususiyetlerini arfânelerini ihmal ederek yalnız taklîtciliğe özenenler için muvaffakiyetsizlik pek tabîdir. İngiliz edebiyatında Klasik devir diye tavsîf edilen on sekizinci âsrın ikinci nısfında (Garey) ve (Kolinez) ile birlikte şekil-perestliğe karşı îlân-ı îşyan eden (Koper) Klasikler hakkında şu mütalâada bulundu:

“Şiiri mekanik bir sañata kalp ettiler. Her muganni şarkısını ezber bilirdi.” His ve hayalden başka kâide tanımayan Romantikler ilham menbâını kalplerinde aradılar. Esaret zincirlerinden kurtulan lisan, şairlerin hayaline serbest bir cevlan meydanı bırakırken en bedii şeklini alıyordu. İngiliz nazım vezinleri şiirde fevkalade bir ahenk teminine müsait olmasından layıkıyla istifade edildi. (Garey)’in “Bir gün mezarlığında yazılmış mersiye”si bir şah eserdir. Bütün Avrupa lisanlarına tercüme edildi. Muasırlarından (Gulsebet) bile şeklin Klasik mükemmelliyetiyle beraber tamamiyle romantik tarzda şiirler yazdı. O hercai ve serseri şair hayatında ve eserlerinde hiçbir kayıt altına girecek tıynette değildi. Bu İngilizler’in muasır olan fakir bir İskoçyalı çiftçi (Robert Bortez) İskoçya lehçesiyle yazdığı neşidelerde

⁹⁰ SAMİ , 2 Ağustos 1928 , S: 88 , ss. 190-191

köy hayatını tasvîr etti. Eski milli masalları ve şarkıları ihya etti. Bu suretle ilk temelleri atılan Romantizm ondokuzuncu asırda .Valter Sükut göl şairleri ve ihtilalci şairler ile bütün şaşasını buldu.

Romantizde Ecnebi tesirler ararsak evvela Alman ve Fransız filozoflarını ve Alman şairlerini görürüz. On sekizinci asrın son senelerinde Sükut ile Koleric, Göte ile Şiler'in manzumelerini İngilizce'ye tercüme ediyorlardı. İkinci sebep Amerika ile Fransa ihtilalleridir..

İnsaniyet tarihinde bütün ihtilaçların menşei insaniyet kadar eski iki ihtirasın la-yemut mücadelesidir. Tahakküm ve istibdat hırsı hürriyet ve istiklal aşkı.

Garp alemleri asırlarca hükümeti mutlaka boyunduruğuna tahammül ettikten sonra isyan sancağı bahr-i muhitin iki sahilinde açıldı. İngilizlere karşı İstiklal Harbi'nde Amerikalılar'a yardım eden Fransızlar birkaç sene sonra cihan müesseselerini tamellerinden sarsan bir inkılâp meydana getirdiler. Uzak ve yakın iki kıtadan yükselen bu ihtilâl meşaleleri terakki yolunda bat emine adımlarla yürüyen İngiltere'de gözleri kamaştırdı. Bütün genç şairlerin ruhlarında derin akisler uyandırdı. Muazzam mücadeleyi hepsi, hatta en muhafazakarları olan Sükut bile bedayette alkışladılar Vord Suvers ihtilal hareketlerine bizzat iştirak etmek üzere Fransa'ya şitap etti. Kalriç ile Suzi henüz mektep sıralarında iken Amerika'ya muhaceret ederek bir komünist teşkilatı vücuda getirmeye karar verdiler.

Bu üç şair (Vorz Suvers., Kolriç , Suzi) İngiltere'nin şimal garbisinde Kombirlend, Ned Dağları'nın yeşil vadileriyle Mahat Gölleri'yle sahilinde yaşadıkları için kendilerine Göl Şairleri denmiştir. Vilyam Vord Suvers bu sakin mevada ömrünün otuz senesi bilhassa çocukluğunu ve son senelerini geçirmiştir. Henüz pek genç iken Fransız ihtilâli'ne fiilen iştirak etti. Bu fırkanın rüesâsıyla birlikte Giyotine kurban olacağı pek muhakkakti. Fakat vatanında bıraktığı dostları âkıbetinden behakkın endîşe ederek tahsîsen kestiler ve 'avdete icbar ettiler. Fransız ihtilâli hedefini tecâvüz ederek memleketi kana boyadığı zaman vatandaşlarının ekserisi gibi elim bir inkisâr-ı hayâle dü-çar oldu. Hayatına mufayyen bir gaye tayin etmek için hayli tereddüt etti. Bir aralık (Tevri) yani muhâfazakarlar furkasına iltihak etti. Kolriç ile birlikte (Lyric Ballads) ünvanlı meşhûr mecmûâ-i eşârı neşretti ki İngiliz Edebiyatı'nda inkılâbın mebdâfı addedilir. Kendisini şiire hasr-ı nefis etmeye teşvîk eden, ruhunu tatmîn edecek yegane meslek olduğunu temin eden hemsiresi (Duroi)dir Vord Suvers bu keyfiyeti âtideki beyitlerde ikrâr eder.

(Nurun avdet edeceğini o fısıldadı; bütün buhranlar içinde beni şair olarak muhafaza etti. O isim altında ve yalnız onunla dünyadaki vazifemi aramayı öğretti.)

O zamandan itibaren hayatı vukuatsız geçti. Göller sahilinde tabiatın mahrem esrarı oldu. O muazzam kitapta okuyamayacağı bir sahife kalmamıştır. Bazen İngiltere yahut biri Avrupa'da maşiyen seyahate çıkardı. İsviçre'de şu beyitleri inşâ etti.

(İki ses vardır. Biri denizin, biri dağlarındır. Her biri kudretli bir sestir. Sen asırdan asıra her ikisinden de zevk-yap olduk. Senin için onların güzide bir musikisi vardır. Ey Hürriyet!)

Kendisine baş şairlik payesi tevcih edildiği halde daima şehirlerin dağdağasından uzak bulundu. Vord Suvers sevmek ve düşünmek için yaşamıştır. Şair onun için bir hüner, bir külfet değil, rakik-i kalbinden taşan hislerin en tabii vasıta-i ifadesidir. Binaen âleyh sadelikten ayrılamaz. Bunun içindir ki müâsırları tarafından takdîr edilemedi. Vakfa bu pek velût şairin eserleri arasında okunmaya layık olmayan çok şeyler vardır. Sadelik onda çok defa 'âdilîk derecesi bulur. Fakat mürur-ı zamanla içlerinden en nefis parçalar inticap edildiğinden İngiliz Edebiyatı'nda bir mevki-i ihtirâm temîn edecek mahiyette olduğu tzahür etmiştir.

Neşîdelerinde dâimâ tabiâttan ilham alır. Tarla kuşunun güneşli semada itilâsını müştak nazarlarla takip eder ve ruhun süuduna teşbîh eder. Fakat yükseldikten sonra yuvasına 'avdet edeceği için süüt olduğuna işaret eder. Bir ilk bahar sabahında öten kuşları dinlerken hilkatın ulvi sükunetiyle insanın insana ettiğini mukayese ederek mütalim olur. Ağaçların gölgesinde Göl'ün sahilinde çayrlara serpilmiş altın top çiçeklerin parlıtısı kendisini uyku ve tefekkür zamanlarında takip eder. Tarlada iken biçen bir İskoçyalı kızın Gelik lehçesiyle söylediği şarkıyı merakla dinler. Köy halkıyla, küçük çocuklarla, fakir dul kadınlarla alakdar olur. Bunun içindir ki çocuklara mahsus müntehibatta Vord Suvers'in en güzel şiirlerine tesadüf olunur. Daha yüksek bir seviyede olan "Ebediyyet" ünvanlı manzumesi güya şark mutasavvıflarından mülhem gibidir. Mutasavvıflarla bir nokta-i müşâbeheti daha nefesine verdiği 'azîm-i ehemmiyettir. Ünsan onun indinde alim-i sağirdir. Bu telkinin tesiryile bütün kainatın bir insanda yani kendi nefsinde cem' edildiğini tasvîr eden "Münzevi" ünvanlı bir eser hazırlıyordu, fakat ikmâl edemedi. Nefesine verdiği ehemmiyetin sebeplerinden biri de şüphesiz inzivâ hayatıydı. Bununla muhasırlarının istihzasına bir sebep daha vermiş oldu.

Vord Suvers'in pek güzel "Sone"leri vardır. Fakat Latin dehasının mahsûlü olan bu nazm şeklinin pek sıkı kâidelerine Anglo Sakonların mağrur ve serbest fikirlerinin tamamıyla

intibāk etmesi müşkildir. Halbuki sonede muvaffak olmak için bu kaidelerin bütün teferruatına riayet etmek lazımdır. Yoksa on dört mısra sıralamakla- kafiyelerin tertibine itina edilse bile- bir sone vücuda gelemez.

Vord Suvers ile müştereken “Rebabî Neşideler” mecmuasını tertip etmiş olan (Samuil, Nylor, Kolric) fitri istidadı ve malûmatının vüsâtiyle şiir aleminde yüksek mertebelere nam-zet görünürken mütereddit hab’ı ve iradesinin zafî zekası bu sübutun zâafa düçar oldu. Pek zarif rebabî şiirleri vardır. “Şamuni Vadisi’nde tuludan evvel bir neşide” tabiatın azametini tasvirde gösterdiği muvaffakiyetle hissiyatının safiyeti itibâriyle pek nefistir. Manzaramın ulviyeti ruhunu Halik’in kudretini ikrâra sevk eder.

“Kubilay Han” ünvanlı parça dikkate şayandır. Büyük mevgül hanlarına dair okuduğu bir eserin bıraktığı intibâ ile rûyasında Kubilay Han’a dair bir destan inşat eder. Uyandığı zaman bunu hemen kayıt etmeye hazırlanır. Fakat bir iş için çağrılır. Âvdetinde kısm-i azmi hafızasından silinmiş olur. Ancak bugün malum olan kısa parçayı yazabildi. Kubilay Han’ın pay-ı tahtı kasanada (Peking)’de imşâ ettirdiği efsûn-kâr sarayı bahçelerin tasvîrinden ibaret olan bu parça hakikaten bir rûya gibi müphem ve hayalidir.

Kolric’in “Eski Bahriyeli” nam manzum masalı da pek meşhurdur. Kolric , mektep arkadaşı (Robert Suzi) Amerika’da “Panistokrazi” ismini verecekleri bir cemhiyet teşîs etmeyi tahayyül etmişti. Orada bütün insanlar kardeş ve müsâvi olarak yaşayacak, pek az çalışmak şartıyla amanlarını oyuna ve sanâyi-i nefîseye hasr edeceklerdi. Ancak mansur seyahati ihtiyar etmeye servetleri müsâit olmadığını idrâk edince bu hayalden vazgeçtiler. Mektep sıralarında kominist teşkilatı tahayyül eden Suzi yaşı ilerleyince Ahrar Fırkası’ndan muhafazakar firkaya geçti. Bunun için Bayron her vesile ile bu dunemse hakkında bazı ve nefreti zühhar eder. ... ücubelerinin en küffâr darbelerine mârûz olan şair Suzidir.

Suzi meddahlığı kabul ettiği zaman baş şairlik payesine mazhar oldu. Ömrünün elli senesinin yorulmaz bir ‘azîm ve sebat ile mütéaddit meşgûliyetlere o suretle taksîm etmişti ki programı îzâh ettiği bir ahbâbı hayretle sordu: “Suzi, ne zaman düşünürsünüz?” Bayron’un dediği gibi : “Eserlerinin ismini saymaya başlasa bir günde bitiremezdi.” Bugün bunlar hemen tamamen metrûktur. Ancak çocuklara mahsûs kırâât kitaplarında bazı küçük manzumeleri okunur. Mensûr eserlerinden İspanya Harbi ve Nelson’un tercüme-i hâli derin bir vatan-perverlik ile meşbû olduğu gibi pek samimi bir üslup ile yazılmıştır.

Göl şairlerinden bugün ancak Vord Suvers okunduğu halde romantik mektebin müesseselerinden reislerinden olmak hasbiyle her üçünde haiz olduğu ehemmiyet inkar edilemez.

Muasırları olan şairlerden zikre şayan pek çok isimler varsa da burada ancak ikisiyle iktifaya mecburum.

Bumas Kombel pek genç yaşında klasik tarzda yazdığı “Ümidin Zevkleri” ünvanlı manzumede iharane fikirler izhat etmiştir. Rebabi şiirleri arasında, askerlikten, harpten çok bahseder. Vatan-perveran neşidelerinde ateşî bir milliyet hissi, zevk verivi bir ahenk vardır. Bunlardan en meşhuru : “Ey İngiltere Bahriyelileri...” mısrasıyla başlayan manzumedir.” Alaim -i Sema” ünvanlı manzumesi “Şeli”nin “Bulut”u ile hoş bir tezat arz eder. Kombel şu yolda ifade-i meram eder.(Fırtınaların müteferekata hazırlandığı esnada semayı dolduran ttak zafer! Senin ne olduğunu bana talim etmesini mağrur-ı hikmetten talep etmem

Sana hala çocukluğumda farz ettiğim gibi mesut ruhların arz ile sema arasındaki kundakları mutavassıt bir menzil nazarıyla bakarım.

Parlak kavsin içinde mücevherler , altınlar gizli olduğunu tahayyül attığım zaman duyduğum hazzı bana ilm-i basarın bütün malumatı veremez.

İlim halkının yüzünden sihir perdesini kaldırdığı zaman latif hayaller yerine soğuk maddi kanunlar kaim olur!)

Ahlabuki Şeli “Bulut”un ve “Dolabisiyle, Alaim-i Sema’nın teşekkülünü ve istihalelerini fenni surette izah ve tasvir ederken kullandığı zengin hayaller ve teşbih, istiare, teşhis ve intak gibi sanayi-i beyaniye, fen ile şiirin imtizaç edebileceğini ispat eder.

Kambel edebiyata ait eserlerde neşretmiştir. Londra Darü’l-Fünunu’nun tesisinde hizmeti sebat ettiği gibi bilahare Glasko Darü’l-Fünunî eminiğine intihap edildi.

İrlanda milli şairi Tomaz Mur ahenk-dar ve latif neşidelerinde meğrur vatanının elemelerini terennüm eder. “İrlanda Nağmeleri” (Seti, Vinson) tarafından bestelendi.”Lale-ruh”şarka dair hazin bir aşk hikayesidir. Muhafazakarlar ve mürteciler alyhine hicviyeleri de vardır. Bayron’un dostuydu. Bayron öldükten sonra neşredilmek üzere hatıratım kendisine.....etmiştir. Mur bunları ortadan kaldırmaya lüzum gördü. Fakat bunlara istinaden büyük dostunun tercüme-i halini yazdı.

.....SAMİ

DİLENCİNİN ŞARKISI⁹¹

Yüreğiniz ferahlar: Veriniz, oh, veriniz!..
 Dinleyin hislerimi besteleyin bu sesi
 Bir damla su halinde dağılsın kederiniz..

Zaif iki el gibi açılır semalara,
 Her akşam bir duadır kemanımın nağmesi:
 Gönlünüzden koparı veren bu ihtiyara ..

Avare bir yolcuym. Saçları ak, gönlü şen.
 Saçımın teli kadar size ömür dilerim..
 Keder yüzü görmeyin aziz efendilerim..

Madem ki tali onu son baharla sevişen
 Sarı yapraklar gibi düştü bu diyara
 Gönlünüzden koparı verin bu ihtiyara

Sizi taciz ettimse afv eden günahımı..
 Demeyin : Bu nağmeler bir matem ahı mı?
 Bir kahkaha farz edin şarkısı mı isterseniz..

Karnavalden uzağız, kapıdaki maskara
 Bir saatten beridir ne bekliyor dersiniz,
 Gönlünüzden koparı verin bu ihtiyara

YAŞAR NABİ

⁹¹ Yaşar Nabi , 2 Ağustos 1928 , S: 88 , s. 191

(PERTEVİ)'DEN PARÇALAR⁹²

Biliniz

(1845)

Nihayet bilinz : Ben kimim?

Şimdiye kadar çehrem maskeliydi , Lakin yüzümdeki bu maskeden artık usandım ve onu şimdi âlenen çıkarıp atıyorum

Şen parçalarımı okudunuz mu? Onları ruhumdan yazıyorum mu sanıyorsunuz?

Oh, şarkılarımdaki neşeye gülüş mezârın üstündeki çiçek gibidir.

Dışarıda kabrin üzerinde çiçek açar. İçeride , mezârın içine kurt ve ceset vardır. Şuh parçaları böyle kalbim, ıstırahın nicesinden can çekişirken yazdım.

Fakat bundan sonra halkın huzuruna mütebessim çehre ile çıkan ve içerde kulis arasında yüzü elem, göz yaşları ile yanan bir aktör olmayacağım.

Oh, hayır! Bu da güzel bir fikir değil!... Ne kadar çabuk geldiyse o kadar çabuk gitsin.

Varsın kalbim mustarip olsun. Şen şarkılar nihayet bulmasın... Belki onların vasıtasıyla hüznü vatanımı biraz neşelendiririm.

Kederim ve Sevincim

(1845)

Benim kederim gibi keder hiç yok.

Oh, ben kederli olduğum zaman göğsüm bir arslan mağarası ve kalbim onun içinde bir kuzudur. Aç arslanlar onu dişleriyle , tırnaklarıyla parçalıyorlar.

Aç arslanlar bu zavallı kuzunun kanını içiyorlar. Kemiklerini çiğniyorlar ve iliğini emiyorlar.

Benim sevincim gibi seviç de hiç yok.

Oh, ben sevinçli olduğum vakit göğsüm bir cennet bahçesi ve kalbim bu bahçede bir güldür. Bu gül güneşin şualarıyla , rengarenk kelebeklerle oynuyor ve etrafında bülbül terennüm ediyor. Bir melek gelip bu gülü koparıyor öpüyor. Göğsüne takıyor ve onunla göklere uçuyor

⁹² 9 Ağustos 1928, S: 89 , s.

Aziz Doktor

(1845)

Aklıma dedim ki :

“Aziz Doktor! Ne olur kalbimi ziyaret edin...Ziyaret edin, yalvarırım.. Çok hasta ve henüz vakti geçmediyse iyi edin.



MERSİYE ⁹³

Garp Edebiyatı :

[Şeli tarafından Con Kits için yazılan “Adonais” ünvanlı mersiye'nin tercümesidir.. “Spensirin” denilen tarzda bentlere taksîm edilmiştir. Şeksprin müāsırlarından “Sipensır” tarafından ibdâf edilen bu nazm şekili ber u ceh âtidir. Her bent dokuz mısradan ibarettir. Kafiye sırası şudur . a b a b b c b c c ve vezni beş tefaleli “.....” dir.(. _ . _ . _ . _) Yalnız her bendin son mısrası altılık aymbik yahut “alksandiriyen”dir.(. _ . _ . _ . _ . _).

Mecmua 55 bentten ibaret olan bu manzume tamamı derc edilemeyecek kadar uzun olduğundan muhazza Yunan esâtirine ait mecazlarla dolu yerlerini hazefe mecbûr oldu.

Başlangıcında Oranya'ya hitap edilir. Oranya ilm-i heyet sözü olduğu mâlûm ise de burada isim ‘ale’l-‘umûm “Mevz” makamında kullanıldığı zannedilmektedir. Ve yahut aşk-ı İlahesi Afrodit'in isimlerinden biri olduğu için o kastedilmiş olması da muhtemeldir. Fakat birinci ihtimal akla daha yakın görünür.

.....

Ey muhterem valide , karanlıkta uçan bir ok evladının bağına saplandığı zaman neredesin?.. Uyan, mağ‘um ama, uyan ve ağla...

La-yemut bir neşidenin nâzımı⁹⁴ ihtiyar ve yalnız olduğu halde ölürken vatanının gururunu rahipler ,esirler , harit katilleri şühut-ı vatan ile alude menhus ayinler arasında çiğnemekte ve istihza etmekteydiler. Kar-ı mevta medhuş olmadan girdi. Fakar saf ruhu hala arz üzerinde hük-m-i fermadır ve ebnâ-yı nurun üçüncüsüdür.⁹⁵

Nevha-gerlerin en musiki-şinası olan Oranya tekrar ağla! O parlak mevkı‘a hepsi sût etmeye cürret etmediler. Saadetlerini takdîr edenler ne meşûtturlar. İçinde güneşler mahvolan zaman gecesinde mumları hala yanmaktadır. Diğerleri payeleri daha ulvi olduğu halde insanın yahut Allah'ın husut-ı gazabına uğrayan gençliklerinin şaşası içinde sönüp akvek ettiler. Halbuki bazıları hala yaşamakta ve saף ile nefret arasından şöhretin sakin mevasına giden yoldan yürümektedirler.

Fakat şimdi senin en genç en ‘azîz evladın felaket zamanının evlâdı helak oldu...

⁹³ 16 Ağustos 1928 , S: 96 , s.239

⁹⁴ Milton

⁹⁵ garp'ın iki büyük dastan şairleri olan o meyrus ile Dante'den sonra Milton'u üçüncü addettiğini Şeli başka bir eserinde beyan etmiştir.

Şahane ölümün bedialar ve harabeler arasında meclis kurduğu muazzam pay-ı tahta⁹⁶ geldi. En saf nefesi pahasına ebediler arasında bir mezar aldı.

[Şair , rüyalar hayaller, ölümün etrafında toplanarak ağladığını, aks-ı sada sükut ettiğini bahar bile hazan ettiğini çiçeklerini döktüğünü hikaye ettikten sonra adonaise.hitap eder.

Hemşire-i ruhun olan metrûk bülbül, hazin bir nağme ile eşi için mâtem eder. Senin gibi semaya süfüt ederek zî-kudret gençliğini sabah ile beslemeye muktedir olan kartal boş yuvasının etrafında şikayet ederek uçar ve haykırır,fakat (Albiyon)'un senin feryat ve figan etmesi hepsinden daha acıklıdır.

_ Senin masum bağrını delen dünyavi müsāviri olan melek ruhunu tedhîş edenin başı katilin katilin bilâsına –çar olsun :

Hethat! Kış geldi, gitti. Fakat senenin devr-i dâimiyle kederde 'avdet etti.Havalarında, derelerde neşeli nağmeler tazelendi. Karıncalar,arılar, kırlangıçlar yeniden zuhur etmiş ölü mevsimin tabutu taze yapraklar ve çiçeklerle süslenmiş, aşık kuşlar şimdi çalılarda Piveste-i visal olmuş tarlalarda ormanlarda yosundan yurtlarını inşa etmektedirler. Yeşil kertengele ile altın yılan hapistan kurtulmuş alev gibi baygınlıktan sonra uyandılar.

‘Arzın sinesinden fişkırان feyyaz bir hayat-ı ormanlar, dereler, kırlar, dağlar ve denizlere nüfuz etti. Heyula, üzerinde Allah'ın dünyada ilk tecelli ettiği, büyük sabahtan beri bu vechle daimi bir seyr ü tagayyür-i ru-nümadır.O buhara gark olan semavi kandiller daha latif bir ışık ile parıldadı. Daha sufli olan bütün eşya mukaddes ateş-i hayat ile soluyarak etrafa intişar ediyor. Tazelenmiş kuvve-i hayatiyelerinin hüsn ü neşesini lezzet-i aşta sarf ediyorlar.

Bu latif ruhun tesiri altında meczum ceset, tatlı nefesli çiçekler şekline hulul etmiş Türk rahiyaya munkalip olduğu zaman yıldızların birer istihalesi gibi ölümü tenvir etmekte ve yer altında uyanan neşeli kudret ile istihza etmektedir. Bildiğimiz eşyadan hiçbiri ölmez. Yalnız ehl-i şuurumu gizli bir şimşek ile kımı içinde yanan kılıç gibi helek olacak. Canlı zerre bir saniye parıldar. Sonra en soğuk bir istirahat içinde söner.

Herhat! Onda sevdiğimiz bütün şeylerden ancak kederimiz baki kaldı., halbuki keder de fanidir.

⁹⁶ Gines'in medfun olduğu Roma şehri

Eyvah! Biz nerede vücut bulduk ve niçin vücut bulduk? Hangi sahnenin mümessilleri ve seyircileriyiz? Büyük küçük hep ölünün sinesinde birleşirler. Hayatın istiareye mecbur olduklarını iade eden odur. Gökler mavi, çayırlar yeşil oldukça akşam gecenin mübaşiri olacak, gece yarını celbedecek, mağlum aylar birbirini takip edecek bir sene diğer seneyi uyandırarak kedere davet edecektir.

Fakat o bir daha uyanmayacak hiçbir zaman uyanmayacak: Sefalet haykırdı : “Kalk ey evlatsız kalan ana, uykudan uyan, onun yarasından müthiş olan yarayı derun-ı kalbinde gözyaşları ve inilti ile söndür!” Oranya'nın gözünün içine bakan bütün rüyalar, hemşirenin neşidesini amidane bir sükut içinde dinleyen bütün aks-ı sadalar haykırdılar :” Uyan” soluk nev, hafıza yılanın soktuğu bir fikrin süratiyle ilahi istirahatten uyandı.

Altın gün, bir tabutu terk eden tayf gibi ebedi kanatlarıyla uçarak arzi bir ceset halinde terk ettiği zaman Şark'tan doğan hazan gecesi vahşet ve kuvvet içinde onu takip eder. Oranya'da öyle kaldı. Keder ve korku kendisini öyle sarstı, ihata etti. Fırtınalı bir hasis gibi etrafında karardı. Kendisini. adonais yattığı hatem mahalline kadar sevk etti.

Oranya gizli cinnetinden çıktı. Taş, çelik ve insan yürekleriyle, arızalanmış hazin ordu-dahlar ve şehirlerden yürüdü. Bunlar havai adımları altında basılmadığından yumuşak ayaklarının tabanları temas ettiği her yerde yaralandı.. Tüylü oklar ve onlardan daha keskin olan fikirler hiçbir zaman tabayyit mayısın genç gözyaşları gibi o liyakatsiz yolu ebedi çiçeklerle döşedi.

[Oranya ber ü çeh Ati telehhuz eder]

Bir müddet daha dur! Bana bir müddet daha hitopet! Bana bir buse ver, Ancak bir busenin yaşayacağı müddet içim olsun! Sen öldükten sonra kalpsiz kalan sinemde yanan dimağında o söz o buse bütün sair düşünceler yerine kâim olarak en hayin hatıralar gıdasıyla idāme-i hayat edecektir. Güya senin vücudunun bir cüz-i etmiş gibi Adonais! Senin şimdiki halinde bulunmak için bütün mevcüdiyetime feda ettirdim. Fakat zamana zincirlediğim için mufâriket edemem.

“Ah, nazik çocuk! Sen bu kadar güzel iken niçin halkın devam ettikleri yolları bu kadar erken terk ettin de bu zarf ellerin ve kuvvetli kalbin ile aç ejderhaya ininde meydan okudun? Sen bu kadar esbab-ı müdafa'a dan mahrum iken ah! Tecrübenin 'ayıneli kalkanı istihfâf mızrakı nerede idi?

EDEBİYATTA BAŞKA SANATLAR⁹⁷

Hayat denilen mufamma karşısındaki hayret ve ve tefekkürlerden felsefe, heyecanlardan ise sanāyî-i nefîse yani edebiyat, musiki, resim, heykeltraşlık, mimarî ve raks doğmuştur. Bu güzel sanatlar aynı heyecan menî'inden doğup taşıklarına göre birbirleriyle imtizaçlarında mahzûr bulunmaması, hatta bu imtizâçlardan daha fazla ve daha başka bedayi hasıl olması îcâp ederdi. Fakat lisanların bütün letafet ve hususisîyetleriyle kuvvet ve necayetleriyle ancak kendilerine ait elfâz ve ve tabitar içinde muhafaza edebilerik başka bir dilin kelimelerini alıp ifade hususisîyetlerini taklît edince ortaya bazı "Kozmopolit" salonlarımızda konuşulan ucube lisan kımıldan melez bir şey çıktığı gibi sanāyî-i nefîsenin bir şubesi diğerk bir kısmı üzerinde fazla miktarda icrâ-yı teşîr edince bu izdivaçtan bir şaheser doğmuyor. Şayet doğsa da -harikulade güzel lakin dilsiz ve ya ama olsan bir kadın gibi- bu şaheserin bir yerinde behemahal bir kusur bulunuyor.

Bu îtibârladır ki dünyanın en büyük ressamlarından olunan "Davit" eşsiz bir teknik maharetine rağmen eserleri hudutsuz bir heyecan ve mağtuniyet ilham etmeyen bir sarfatkardır ve mesela mevzûlarını irae ve tasvîr kudreti îtibâriyle Davit'in kabine bile varamayan "Buklin" baş dödürücü bir rüya kadar güzel bir buse gibi mestî-bahş renkleriyle benim ruhumu daha fazla okşar Çünkü Davit dünyanın en büyük ressamlarından biri olmakla beraber, ressamın asıl saha-i saltanatını teşkîl eden renkleri ihmâl ederek heykeltraşın vâsita-i beyâni olan hututa ve mimara ait bir saha olan muvâkıf-ı taksîm ve aksâmı tanzîm hususlarına ehemmiyet verir. Kendisinin eşher-i âsârı olup birinci Napolyo'nun „Paşa'nın önünde taç giymesini tasvîr eden tabloyu" „Lover" müzesinde seyretmiş olanlar bu ressamın kıyafetler hakkında ne mutlak bir sadakat gösteren ve herkesin yerini teşrifât sırasıyla tâyîn hususunda ne derin düşünceler ve terfûplerden üşenmeyerek bu cesim levhayı vücuda getirmiş olduğunu bildirir. Fakat zamanın elbisesi hakkında şimdi bize kıymetli bir tarih dersi veren bu tabloda Napolyon'un akraba ve recalinden hiç kimsenin unutulmamış bulunması herkese teşrifâtça en münasip yerlerin vermiş olması, erkeklerin nişanları mevkilerine, kadınların elmasları servetlerine tamamen ve katiyyen uygun oluşu insanı cidden mütecebbir etmekle beraber, Korsikalılar bir fakir mülazımın efsanevi ikmal ve itilasından bu tabloda hiçbir raş ve hiçbir gölge yoktur. Son senelerdeki Fransız musiki-şinasların üstadı sayılan "Sen Sakis" – ki vefat ettiği vakit Paris'te bulunduğumda cenaze merasimini seyretmiş ve bu merasimdeki debdebe-i fevkaladeden ehemmiyet ve şöhretini anlamıştım- eserlerinin mimarisinde fevkalade bir ihtimam ve muvaffakiyet gösterir. Heyecan, hiddet , reca, galabe , zafer ve nev-

⁹⁷ Nahit Sırrı , 20 Agustos 1928, S: 91 , ss. 247-249

miditerenümlerini riyazi bir nispetle tayıf ve vücuda getirdiği operaların hiç birinde zaptedilememiş bir heyecan tevkîf edilememiş bir galeyan bulunmazdı. Halbuki sanatına onun kadar mutlak bir kudretle hakim olmayan bir başka sanatkarların eserlerini dinlerken benliğimizde daha fazla heyecan ve mesti duyarız. Mesela Elbinesin – Sakis kadar büyük bir sanatkar olmayan” Mayine” ruhumuza şüphesizki daha yakındır. Başları kalın namaz bezleriyle örtülü eski kadınların , sade ısırap menbaı bildikleri İlahı düşünmekten, korkularla titreşerek zükretikleri bir cümleyi bu münasebetle hatırlıyorum. Onlar demezler mi ki Allah lüzumsuz hiçbir şey yaratmamıştır. Yürürken ayaklarımızın her an çiğnediği böceklerin halkında bile derin bir hikmet gizlidir. Bu hikmet sebebiyle olsa gerek ki her birini ayrı ayrı halk ettiği sanat perilerinden birinin diğerine fazla bir inkıyat göstererek kendi benliğini kaybetmesinden sanat ilahesi haz etmiyor. Sanayi-i nefisenin her şubesi müstakil omal. Ressamın eseri, mimarın resmine, rakkasenin raks ile aktörün evzası , heykeltraşın ibdana benzememmeli ve musiki –şinasın eseri bir az tagınık, edebiyat yazısı ise bir ruh gibi muammalı bir girdap gibi derin olmalı⁹⁸

Tabiat sanatların içtima ve izdivaçlarından o kadar hoşnut değil ki bir Avrupa mugannisi en büyük meziyetinin sesi ve vasıta-i tebliğinin yine sesi olduğunu unutturda bir dram aktörü kadar roldeki ve piyesteki incelikleri anlamış bulunduğunu size anlatmaya başlarsa tegannideki muvaffakiyeti derhal azalıyor. Dünyanın en güzel seslerinden birini hançeresinden çıkarmakla maruf Rus sanatkarı Şalpapini “Boris Godonof” operasında dinledim. Avrupa’nın en maruf kadınlarından biri olan Madam Rubinşateyen’i”Fe der” isimli eserini oynarken gördüm. Belki yaşı ilerlediği için sesinde vaktiyle vasfım gazetelerde okuduğum harikuladeliği pek de bulmamış olduğum Şalyapin’in tegannisinde tekellümü andıran kelimelerde tevakkuf ederek, etvar ve evzada ısrar ederek bestekarlardan ziyade sözleri yazanın maksatlarını anlatmaya çalışan bir eda vardır. Ve bu eda sesin vereceği haz ile aktörün duracağı tesirleri biribirine vurdurup ezdiriyordu. Rubin şitayen ise herbiri ayrı bir heykeltraşın zaferini temîn edecek bedii evza alarak bu evzada okadar uzun müddet kelimeleri ağır ağır ağırlatıp ve vākıs-ay tevkiif edip kalıyordu ki ihsan bir piyes seyrettiğini unutuyor ve bu kadın vücudunun çok ağır değişen evzâını setretmekte bu vaziyetlerin her biri pek güzel olmakla beraber uzun müddet zevki tatmine kafi gelmiyordu. Eski ve sadık bir aşığı sıfatıyla kendisine güzel sanatlar içinde tiyatroya hemen müsavi bir yer layık gördüğüm sinema dahi roman ve tiyatrodaki tebliği vasıtalarına mutlak bir inkıyat gösterdiği zamanlar tiyatro ile romanın gerisinde adeta mânasız bir zile dönüyor.

⁹⁸ Orhan Veli’de aynı fikirde

Edebiyat bizde asırlarca müddet nazma, nazımda da gazel ve kasideye inhisar etmiş ve resimle heykeltraşlık şiddetle memnû bulunup sanāyi-i nefîse daima müstakil kalmak şiarı olan ömimarî ile musikîye münhasır kalmadı. Ruhun ümitlerini ve kalbin zaferlerini değil, sadece şifası olmayan âlâm-u ıstırabati terennüm eden musikimizde hüzün ve gamdan, bi-tabî ve keselandan başka hiçbir şeyin ilhâmını aramak doğru olmaz. “Vagner” ve Berlioz” da olduğu gibi sade insanları değil, fakat rüzgarlarla dalgaları kükreşen denizleri ve ağaçları güleşen o romanları bile terennüm eden bir musikiyi bizim ancak yorgun ve elemli kalplerin dastanını söyleyen musikimizde istemek abes ve bulmak imkansızdır. Tekzîbe uğramaktan korkmadan denebilir ki bizim eski şairlerimizin yazılarında eski musiki-şinaslarımızın eserlerinden fazla musiki vardır. On sekiz yaşında kendisini Yaniçeriler katlettikleri için adına Genç Osman denilen Osman Sâni güya idâre ve güya zaferler tetvîç eylediği bir seferi sanatın harikalarla dolu bir muazzam zafer şeklinde terennüm etmesini arzu ettiği zaman bu hususa bir bestekarı değil, fakat Erzurumlu Nef’îyi musikîyi sazlar yerine kelimeleri birbirine çarparak vücuda getiren ve heyecanlarını ruhunun hummasından değil, kelimelerin tantana ve ahenginden, debdebe ve çak-çakından alan Nef’îye mürâcâat etmişti. Fakat edebiyat kitaplarının ahenk taklîdi dedikleri sanâatta kemale erişerek hayatın nice mahsûsât ve meşhûdâtı kelimelerin kelimelerin velvele-dar ve yabest ve mahrem sesleriyle ifadede hayretbahş bir maharet gösteren Divan edebiyatı bu kadar usta olacağına daha samimi olsaydı şimdi acaba fazla okunmaz mıydı?şiiir ve edebiyat aleminin mühim şahsiyetlerini bir ikisinde selamlamakta ihtimal ki hata etmeyeceğimiz Yedi Meşale sahipleri ise Divan Edebiyatçıları kadar ilhamlarını bulmak için başka bir sanâattan imdat istiyor ve bu imdadı resimde buluyorlar. Ahmet Haşim Beyefendi’nin de görmüş ve göstermiş oldukları bu hususiyet bazen ortaya bariz bir şekil alıyor ki insan eski (Servet-i Fünun) koleksiyonlarını karıştırdığı zannına düşüyor. Edebiyat-ı Cedide devrinin beğenilmiş tablolar gizleyerek ihya eden bu yeni tarzı itiraf edeceğim ki pek sevmiyorum. Bir müverrecin uzun sahifelerle anlatacağı bütün devrin hutû-ı esâsîyesini kısa manzumelerine sığdıracak kadar ve artık ressamlıkta değil, fakat minyatürcülükte .bir muvaffâkiyet fevkalade göstermiş olan (Joze Mariyad Heredyâ)_ bile bütün büyüklüğünre rağmen bilhassa meftûnu bulduğum şairlerden değildi

İşte Yedi Meşaleci’den hem de bunların belki en müstamid ve mütekamili görünen Sabri Esât Bey’den rastgele alınmış altı mısra:

Nar gibi bir ocakta çevrilen av aletleri
 Taş duvarlarda bir dev oynatan meşaleler getiriyor
 Uşaklar gül dolu sepetleri altın örmeli kaplar

Gümüş sadepli kaplara doldu her uzatılan kadehe

Bu altı mısra içinde gözlerin değil, başka bir uzvun hafızasına hitap eden bir tek teşbîh var ki mesele şiirin zâti kıymetini tetkîk olsaydı bu teşbîhede îtirâz edip hakikatte uzak bir münasebet bile aranılmamış olduğunu ve bütün kanların sıcak olduklarını.bu sevimli fakat Boğaz içindeki bütün yahıların iskambil kağıdı gibi bir yaz sabahında suya yıkılmalarını son şiirlerinden birinde temenni edecek kadar da nev-run ruhlu ve hayalli! Şaire hatırlatırdık.

Bu kabil şiirler karşısında insan kendi kendine kemâl-i haditle ressamlık etmek için şairlere lüzum var mı? diye soruyor. Şiirde her şeyden ziyade ruhun manzara-i kâinat ve muamma-yı adem karşısındaki tereddütleri, ıstırapları, isyanları, ümitleri ve tesellileri görülmek istenir ve binaen 'aleyh istenir ki şiir dağınık, karışık, perişan olsun. Kelimâtın ahengiyle musiki yapmaya şairin mecali olmasın ve duyduğu hislerin kudretiyle adeta mekhûr, 'alem-i hâriciyi göstermeye o tenezzül bile etmesin. Kendi ruh ve kalplerinde söylenecek kadar büyük şeyleri duymayanlardır ki gördükleri şeyleri vezin ve kafiye ile anlatırlar. Hakiki ve büyük şairlerin hayât-ı derûniyesi o rütbe çoşkun ve taşkındır ki münazır-ı tabiatta bile o kendi ruhunu ve kendi varlığını görür ve bu münazırı Hamit'in dediği gibi bundan dolayı pür-i meâli bulur. Şairin bir eseri mimarî vücuda getiriyor..... sözlerini evvelden uzun uzun tertibede....vakit ve mecâli yoktur. Makber perişen bir eserdir.

Edebiyatın en hâlis ve en mutlak mâlikânesi olan şiirden ayrılıp roman, tiyatro ve hitabet gibi akşam sairesine gçince , mimafsinin hükmünü her ucunda resmin teşîrini romanda buluyoruz. Bana öyle geliyor ki edebiyat üzerinde gittikçe tahakküme başlayan romanı gayet ciddi bir şekilde teftîh eden şey resimdir.Fakat bununla kastettiğim bazı mecmûlâlardaki konulması adet olmaya başlayan, galiba garip-dâr ve diyar ve mevzûları münasebeti bazen de geldiği yer kadar uzak olan resimle değil, yalnız muhiti ve çehreleri satırlarla tasvîrdeki inhimâktır. Şimdiye kadar en çok aşk maceralarından ve ruh cidallerinden bahseden roman, insanlar gittikçe maddileşip mesela .kornebik mahlukatını işkenceler içinde ölüme sürükleyen vaziyetler mevta değil, itab-ı fikir bile değmez meseleler şeklinde görününce bizzat kendiside zamanının adamı olmak itibariyle şahsiyeti ne kadar kuvvetli olursa olsun sanatkar muhitin az çok tesiri altında kalacak ve binaen aleyh o da bu hslı tsbi bularak sahifelerini sarf-ı hayatın dışına ve dekoruna ait tasvîrlerle doldurmak mecbûriyetinde bulunacaktır.

Son zamanlara kadar harici hayatlara ait bu tasvîrler sarf-ı vakayînin uzak memleketlerden alan zamanlarda fazla yer tutar. Fakat o zaman bile bazen coğrafya kitabı

çaşnisi veren bu tafsilât-ı küsela mucip olurdu. Piyer Loti'nin o üslubu ve gözlerinin harikulade hafızasına rağmen, roman vadisindeki eserleri basit ʿaddolunmuştur. Üslûbun büyüleyen seharlığı olmasa romanları muhakkak ki okunmaz ve vakiânın hayat ve hareketine zerre kadar ehemmiyet vermeyen uzun tasvîrlere de o tasvirlerdeki kudret ve letafet fevkalade olmasa muhakkak ki isyan edilirdi. Vefatı üzerine “ Akademi Fraksez” de bir de büyük ressam bulunmak üzere intihap edilmiş olan sanatkar (Alber Betar) selefının senasına ait nutki meclisindeki kabul merasimi esnasında okurken bu sayede pek de müşkilat içinde kalmamış, çünkü Piyer Loti'nin kelimeler ressamını tasvîr ve senâ kendisi için pek kolay olmuştur. Fakat Piyer Lotiler çok yetişmez ve esasen şimdi bile dünya Piyer Loti zamanı kadar hususiyetler ve garabetlerle mali değildir. Her halde romancının mahlukatının ruhlarında büyük heyecanlar ve ihtilaçlar halk edemeyerek bunların mütemadiyen ve bila-sebep manzara-i hariciyeleriyle ve içinde yaşadıkları dekorla meşgul olacakları gün, kendi hesabıma elem romanlara nadiren uzanacak çünkü portre için ressamı hemen daima muharrere tercih eylediğim gibi “enteryor” “Nator Morte” resimlerini ise zaten pek sevmem.

NAHİT SIRRI

Hamîş: İBRAHİM NECMİ BEYEFENDİ'YE

Hikaye ettiği vakayın hakikatinden şüphe uyandırmamaya romancının derece-i mecbûriyetine misal olmak üzere vaktiyle bu sütunlarda Eylül'ün hatimesi hakkında bir kaç söz söylemiştim. Nice gördüğümün tesadüf denilen hilal-i müşkilat eliyle açılması hayatta vakı iken, Mehmet Rauf Bey'in romanındaki zevç ve ya aşığı kazaen öldürerek eserini neticelendirmeye hakkı olmadığı kadar da bu hususta bir yangından istifadeyede salahiyeti olamayacağını çünkü bu kabil şeyler hayatta vuku bulmakla beraberronamda vakayiin zaruretiyle değil, muharririn keyfiyle konulmuş kasdi bir hareket addedileceğini ve binaen aleyh hakikat-i vaka hakkında kâfideki emniyet hissi için böyle neticelendirmenin muzırr olduğunu anlatmıştım. Ve bu kısa sözler uzunca makalenizde bu defa anlattığınız hattatın musahhihten yani zat-i ʿâlinizden sadır olduğunu ispata kafidir zannındayım.(Romanlarda Tesadüf ve Netice Meseleleri) ser-levhası altında hazırlamakta ve daha esash bir surette beni tenvir ederseniz minnettar kalırım.

Mehmet Rauf Bey'in ikinci ve hayli sevinçli bir makale yazmaya sizi svkeden mektubuna gelince (EYLÜL) muharrir-i muhtereminin bu mektubuna benim mevzu bahs yazımı okumadan ve anlatılışa göre yazmış olması Eylül'den bilmünasebe ve birkaç satırla

bahs ettiğim halde kitabı hakkında bir makale yazmış olduğumu bu mektubunda söylemesiyle sabittir.

N.S.

NİÇİN ?⁹⁹

İşte ispiertosuz bir akşam , bu
Kanımız gelmemiş rakıyla hize,
Dönmemiş sıcak cünuni sebu
Hakimiz, sende, bende , aklımıza

En müsait zaman bu tahlile
Beni sevdana ram eden hissi.
Sanki şeytandan öğrenip hile
Bizi tılsımla bağlamış birisi.

Giderek sahte kahkahan sarhoş;
Hedefin gösteriş ve eğlence;
Süsü çok, rengi çok, fakat içi boş,
Ömür, avare bir balon sence...

O kadar başkayım ki ben senden;
O kadar sen yabancısınki bana
İçim asla emin değil, busen
En sıcakkende benziyor yalana.

İşte esrarı bunda sevgimizin:
Bir yalandan alevle yandı için,
Ben eğildim bu kaynayan denizin...
Sularından sıcak dilenmek için ...

CELAL SAHİR

⁹⁹ Celal Sahir, 20 Ağustos 1928 , S : 91 , s. 268

YENİ HARFLER HAKKINDA¹⁰⁰

[Yeni harflerin kabulü dolayısıyla büyük bir tarihi tahavvül içinde bulunuyoruz. Bu devirde her samimi müfekkiri hürmetle dinlemek doğruya varmak için en kısa yoldur. Bu itibarla Avni Beyefendi'nin harfler hakkında kıymetli mütalâalarını memnuniyetle derc ediyoruz.]

Harf komisyonu tarafından tespît edilen yeni Türk alfabesine ait şekilleri gündelik gazeteler bir levha halinde derc ediyorlar. "Milliyat" ayrıca bu harflerle her gün bir fıkrada neşrediyor : Yeni Türk harfleri son ve katî şekillerini almıdan evvel bütün Türkler'in bu husustaki düşüncelerini ortaya koymaları borçtur ve bu borçların en millîsidir. Ben de yeni harfler hakkındaki birkaç mülâhazamı "Hayat" vasıtasıyla neşrederken böyle bir vazife ifâ ettiğime kâni bulunuyorum.

Yeni harflerde ve bu harflerle yazılan evvela nazara çarpan cihet Türk yazısının umumi görünüşü itibariyle Garp'ın büyük lisanlarından ziyade Arnavitça'ya benzemesidir. Bu benzeyişe sebebiyet veren âmîl de Fransızca'da bile ender kullanılan sedilli (c) 'ler ile işaretli (s)'ler ve bir de ... (İki nokta) bolluğudur. Latin harflerinin (W) de dahil olarak 26 şeklini esaslı bir tahvîl yapmadan Türkçe'yi pekala yazabilecek iken komisyonca q, x, w harflerinin kullanılmaması kadar ve bu biraz daraltmış ve bilnetice lüzumsuz işaretler vazî zarureti hasıl olmuş gibi görünüyor. Bu işaretlerin Türkçe'de çok kullanılan (ş) ile (ç) gibi iki mühim harfe delalet etmek için vaz edilmiş olmasında işaretli harfi havi kelimelerin sık sık tekerrürünü intaç ediyor.

Halbuki Latin harflerinin bazıları bunları kullanan muhtelif lisanlarda muhtelif tasarruflara uğramıştır. Binaen aleyh Türkçe'ye yeni bir alfabe yapılırken bu harflerden bir kısmı Türkçe içinde tasarruf edilebilirdi.

Mesela (c) harfi Türkçe'ye münhasıran (ç) mukabilinde pekala alınabilir. Nasıl ki Latin harfi kullanan İslavlar'da bu harf alelîtlak (Ts) mukabilidir ve Latin saitlerden evvelde böyle okunur. İtalyanca'da da ince saitlerden evvel (ç) sesi verir.

Sonra (c) mukabilinde kullanılan (g) harfinin hiçbir tebdîle râbî tutulmadan alınması da mümkündür. Bu harf İtalyanca'da umumiyetle İngilizce'de ekseriyetle hafif saitlerden evvel (c) sesi verir. Biz bu harfi münhasıran (c) mukabilinde kullanılabılırız. Hatta aslında bile (c) ile Latince (g) ve Yunanca (T) birbirinin mukabilidir.

¹⁰⁰ Avni., 23 Ağustos 1928 , S : 91, ss. 246-247

(g) ve (k) içinde (g) harfini almamıza hiçbir mani yoktur. Bu harfin küçük şekli olan (q)'nun üzerine (˘) işareti koyunca "Dog, oldugu, bildigi" gibi kelimelerde yarı sair (g) vr (k)ler için muayyen bir harf vaz etmiş oluruz. Sesin kalınlığını inceliğini savti ahenk tayin eder.

Samit (y) için(j) den iyi mukabele yoktur. Nitekim Almanca ve Latin harfi kullanan İslavlar'ın alfabelerinde de böyledir. Latinc2de de böyledir.

(ş) içinde en iyi mukabil (x) 2tir. Zaten bu harfin muhtelif lisanlardaki kıymeti başka başkadır. Mesela İspanyolca'da 'da (h) dir. Türkçe'de de pekala (ş) olur.

(j) harfi- ki Türkçe'nin asıl bünyesine dahil değildir. Yalnız mahtut Ecnebi kelimelerde kullanılır – için (z) harfinin üzerine konacak bir (˘) işareti ile pekala bir mukâbil bulunmuş olur.

Samit (v) için (w) tahsis edilmelidir. (v) "üzüm"deki (u) seslerini göstermekte kullanılmalıdır. Çünkü (ü) Türkçe'deki savti ahenk hassasından dolayı aynı kelimedede iki üç hatta dört ve daha ziyade defa tekerrür edilebilir ki bu halde kelimenin üzerine adeta muhayya kuran noktalar söze hiç de hoş bir tesir yapmaz.

(Görüldüğünü)

kelimesinde olduğu gibi ve bu hal Türkçe'de fiiler dolayısıyla pek çok vaki olur. (v)nin dünya taamülü hilafına sait olması büyük bir mahzur değildir. Bu harf Almanca'da (f)dir. Hem de ayrıca bir (f) varken zaten Latince'de de bidayette (v) hem sait hem samitti. (u) şekli sonradan ihdas edilmişti. Türkçe iken böyle bir tasarrufa ihtiyaç vardır.

(Öfke) kelimesindeki (o) saiti için üstüne bir (˘) ilave edilmiş (o) pek muvafiktir. (˘) işareti (˘) den daha kolay yazılır. Ve göze o kadar batmaz. Sonra bu sait ahenge tabi olarak tekerrür etmediği cihetle bir kelimedede birden fazla bulunamaz. Binaen aleyh kelimelerin üstünün işaretlerle dolması mahzuruda varit olmaz.

Bu meşrudata nazaran yeni alfabe de saitler

A –E – I – I – O – Ö – U – Ü

Olur. Kalın esire içinde Y kullanılır.

Ahenge binaen (Y) nin tekerrürü tecrübe edilirse görülürki göze çirkin bir tesir yapmıyor. Komisyonun noktasız (I)'sı iltibasa sebebiyet verecek derecede az farklıdır. Hususiyetle mesela sokak levhaları, istasyon isimleri gibi yalnız Majoskül harflerle

yazılacak yazılarda bu iki I 'nın şeklen birbirinden ayrılması mümkün olmaz. Meğerki Majoskül (I) üzerine nokta koymak gibi Latin harflerinin estetiğine uymayan bir bidat ihdas edilsin.

Bu tarz ile vücuda getirecek alfabede (Nadiren kullanılacak (z) şekli haricinde) hiçbir harf yoktur. Yalnız (q) müstesnadır. Ve bunu kabulde de کافی bir zaruret yoktur. Bu tarzın yegane mühim mahzuru (Q) harfine bütün dünyadan ayrı olarak (g) ve (k) verilmesidir. Lkin bu harfin Garp lisanlarından daima (U) harfi ile birlikte bulunması düşünülür. Ve bu haliyle gah yalnız (k) ve gah da (ku) okunduğu nazar-ı dikkate alınırsa (u) dan ayrı alınacak (w)'nun sesinde de Türkçe için böyle bir tasarruf yapmakta büyük bir aykırılık olmadığı tebeyyün eder. Şimdi bu esasa göre Türkçe'nin samitlerini sıralayalım.

B-C-D-F-G-H-J-K-L-M-N-Q-R-S-T-W-X-Z- Z-w

Görülüyorki bu tarzda Türkçe'yi esas itibariyle işaretli harflerden kurtarıyor. Komisyonun (beş) tane işaretli harfine bir tane noktasız (i)'sine mukabil teklif edilen bu tarzda biri gayet nadir kullanılacak (üç) tane işaretli harf vardır.

Bazı Arapça ve Farsî kelimelerde kullanılması zaruri olan (med) çin alfabemize (‘) işareti alınabilir. Bu işaret (^) şeklinden daha kolay yazılır. Ve daha güzeldir.

(ع) ve (ك) için komisyonun vaz ettiği apostrof işareti çok muvafıktır. Zaten beynelmilel fonetikte de böyledir.

Yine Arapça ve Farsî kelimelerde bazı(k),(k) (g) ve(l) harfleri içinde yeni alfabemizde muayyen işaretler bulunmak lazımdır. Bunun için komisyonun tespit ettiği esaslara az çok uymak üzere şu tarz kabul olunabilir : “Kamil “deki (k) için (kj) kullanılabilir.

Komisyon ahenge uymayan hafif (l)'yi ihmal etmiştir. Halbuki buna şiddetle ihtiyaç vardır. Bu olmazsa “Hial”, “Kemal” gibi kelimelerin Ermeni telaffuzu ile okunmasına yol açılmış olur. Bence bunun için de yine (j) harfi muaddil olarak kullanılmalı, binaen aleyh (lj) terkibi kabul edilmelidir. Mesela:

Hilal – Hiljalj

Hal - Halj

Hâl - Halj

Kalp - Kaljp

(j) harfinin umumitle “muaddil olarak tanıması da mümkündür. Mesela “hatta” kelimesinin tatlı sesi “t” harfi de (ts) şeklinde gösterilebilir.

Latin harflerinin Türkçe'ye bu tarzda kabulü Türkçe yazıyı Garp lisanlarından pek cüzi farklı bir hale getiriyor. Yazımızın hemen hemen Garp'ın büyük lisanları gibi bir görünüş oluyor ve işaretin azlığı bu harflerin adeta Türkçe'nin eskiden beri kullanılan harfleriymiş gibi görünmesini temin ediyor.

Ama denecekki böyle bazı harflerin kıymetlerini tadil edersek sonra Ecnebi lisanlarında o harflerle yazılan kelimeleri nazıl okuruz. Buna cevap kolaydır : Eğer o Ecnebi lisanı biliyorsak doğruokuruz. Bilmiyorsak kendi kaidemize göre okuruz, ne yapalım, her lisan bu böyledir ve zaruridir.

Fransızca bilmeyen Alman "Charente"yi "Hareete"okur.

AlmancabilmeyenFransız "Aachen "yi "Aşan" okur.

İtalya'nın Civita Vechia şehrinin ismi İtalyanca bilmeyen

Fransız için , Sivita Veşiya

Alman için; Çisifina Veçiya

İspanyol için, Zivita Veçiya

İngiliz için belki de Viçiyadır

Bizim içind e"Çivita Vevihya" olmasında mahzur yoktur. Nitakim komisyonun harfleriyle de "Çivita Vecihya"dır.

(ev) (ou) sait terkibine muhtelif milletlerin verdiği muhtelif kıymetler neticesinde "Avrupa" kıtasının ismi "Eurapa Ürop, Avirupa, Yurop" telaffuzlarını almıştır. Nitekim bizde de "Avrupa" telaffuzu "Av"la başlayan diğer hecelerdeki kalınlığın tevfit ettiği ahengi icabın neticesidir.

Sonra bir esash noktayıda hatırdan çıkarmamalıyız ki Türkçe ye yeni alfabe yaparken yalnız Türkleri ve Türk dilinin hakiki ihtiyacını düşünmek asıldır. Ecnebi lisanlarının yazılması ve Ecnebilerin Türkçe'yi akumaları taliden bile ötededir.

Latin harflerini kullanan her milletin bu harfler üzerinde yaptığı tasarrufmeydandayken bizim kendimizi hiç de ilmi olmayan bazı endişelere lüzumsuz yere baplamamız doğru olmaz.

Yeni milli alfabemize (Artık buna "Alfabe" demekte bilmem doğru olur mu?) son ve kati şekil verilmeden evvel bu mülahazaların da alakadarlarca (Yani her Türkçe) nazar-ı dikkate alınmasını temenniye şâyân görüyorum.

& Komisyonca kabul edilen alfabede esaslı taddilat yapan muvafik görünmezse hiç olmazsa Türkçe'de çok kullanılan (ç) yerine © 'yi almak ve (c) yerine de işaretli bit harfi – Mesela (j) harfini- koyarak ender kullanılacak (j) için işaretli bit harf tahsis ve noktasız (i) yerine daha kullanışlı bir şekil bulmak imkanı vardır. Sonra (.) lı (u) için her halde bir çare bulmak lazımdır. Bu kadarlık bir tadil bile Türkçe'mize şekil itibariyle Arnavutça'dan uzaklaştırarak garp lisanlarına daha ziyade yakınlaştırır.

&"Oldugundan, dug, bildiginden" gibi kelimeleri olduundan, daa, bildiinden" şeklinde saitleri tekrar ederek yazmak suretiyle işaretli (q)dan vazgeçmekte mümkün olacak gibi görünüyor. Mesela :”Ocak, ocağı, ocağa”kelimeleri sırasıyla “Owak, oгаа” şeklinde yazılabilir. Bu halde alfabede işaretli harf adedi biri nadir kullanılmak üzere ikiye iner.



ŞİVE ENDİŞESİ¹⁰¹

Yeni harflere intikal ederken tek bir endişe gösterilmişse o da şu oldu :

-Acaba Latin harfleri Türk dilinin kendi şivesini muhafazaya muktedir olacak mıdır?

Bu endişenin mäsûm olduğu kadar dikkati cälip olduğunu kabul edelim: Küçük bir mülâhaza bu endişenin bir az yürek üzüntüsüne benzer tèsîrini silmeye, hatta buna mukabil itmînân , bir ferahlık tèmîn etmeye kâfi gelir.

Bu endişede bulunan bir zihin için bu suale cevap vermezden evvel, başka bir cevaba zemin hazırlamalıdır :

“Acaba Latin harfleri Türk dilinin kendi şivesini muhafazaya muktedir olacak mıdır?

Sualinden evvel:

- Eski harflerimiz kendi şivemizi muhafaza ediyor muydu?

Sualine cevap vermelidir.

Eski harflerle yeni harflerin beynelmilel kısmetlerini tabaatte ve elde birbirine nazaran haiz olduğu farkları konuşmaya lüzum görmüyoruz; fakat eski harflerden yeni harflere geçerken en mühim inkılap (Her sessiz harfi bir sedalı harf ile göstermek) esasında toplanmıyor mu? Bir bu neticeyi bir de dünkü imlada dilimizin malzemesini teşkil eden hecelerin saitsiz vaziyetlerini göz önüne getiriniz; hecelerin bu saitsizliğine rağmen bir sessiz harfle eda edilecek sesin bir çok harflerin şekillerle temsil olunduğuna bakınız.

Bir taraftan harfsiz, diğer taraftan bir sese bedel muhtelif şekil ve surette harflerle vücut bulmuş bir imla sisteminin nihayetsiz teşevvüşleri içinde Türk dilinin şivesi muhafaza olunmuş mudur? Filvaki telaffuz lisanının hakim kudreti bütün bu imla anarşisinin fevkinde kalmış, İstanbul şivesi ile hülâsa ve ifade ettiğimiz Türkiye'nin müşterek ve dilber şivesi, bütün sevdiğimiz ve bir ince edasını feda etmeye kıyamadığımız şiveyi bize tâbî tekamülünü almış, bütün olarak getirdi. Yıllarca (Toğru) yazdılar (Doğru) okudular. Şimdi onun harfler de inkılâptan başka bir hareketle islahı tahakkük sahasına çıkaramayan bütün bu karışıklığı içinde safvetini ve tekamülünü yine halelden musavven bulduğumuz bir dili hecelerin bütün dili, hecelerin bütün saitleri gösterilmeye başladığı, bir sesin bir harf ile temsili, bir esas olarak hüküm sürdüğü zaman mı şivesini kayıp edecektir.

¹⁰¹ Hakkı Tark , 6 Eylül 1928 , sayı : 93 , s. 265

Bilakis... Yeni imlā Türkçe'nin kendi şivesini muhafaza temeye kalkmayacaktır. Bugün Türkçe'nin muhtelif yurtlarında birbirinden farklı telaffuzlarda eski imlānın oynadığı muzırrı role nihayet verdik.

Eski imla, kelimeleri her yerde bir türlü okumaya imkan verecek elastiki bir mahiyet arz ediyordu. Kararsız iki yüzlü bir imlamız vardı. Bütün ahenk kanunları ve hatırlayarak okuduğumuz bir çok kelimeler yazı tarihinin her devrinden yeni bir yazı olarak çıkmış gibiydi. Şimdi,

1. Her ses için bir harf 2. Her hecede bir sesli harf esasları Türk dilinin kendi şivesini musavven tutmakla kalmaz, ona mevut olan tekamülü de en saitli bir hareketle işte bu imlā sistemi tēmîn eder.

HAKKI TARIK



FONETİK İMLAYA TEVCİH EDİLEN İTİRAZLAR ¹⁰²

Eski imlamızda bir taraftan sistem ikiliği (hem sâitli hem sâitsiz sistem) diğer taraftansa sâitlerin ve ve biraz da sâmitlerin istimâlinde anarşi hüküm sürüyordu. Yeni yazı , imlamızın bu iki büyük , bu iki esaslı kusurunu izâleye müsaade ediyor : Bundan sonra yeni imlamız kâmilen sâitli vocoliwue olacak, her kelime , her edat ve her lahika sâitlerle yazılacaktır.

Lisanın bazı kelimelerinde sâit kullanıpta bazılarında kullanmamak, bazı kelimelerde bir sâiti başka bir sâitin birine ikame etmek , bir sesi kendi harfiyle yazmayıp ona yakın bir harf ile yazmak, yahut uzun senelerden beri telaffuzda deęişen ve ya kamilen sukut eden bir sesi eskisi gibi yazmakta ber-devam olmak... İşte bir imlâyı kusurlu yapan, berbat bir imla haline getiren vasıflar bunlardır. Medeni âlemin, ihtivâ ettiği lisanlardan imlası en ziyade mantıki , tahsil ve tedrisi kolay sayılan bu kusurlardan mürekkep bir acibe iken yeni yazının ve yeni motodun yarattığı imla o kusurların cümlesini atabilen bir imladır.

Gariptir ki yeni imlamızın meziyetlerini kısmen olsun kusur telakki etmek isteyenlere hala tesadüf olunmaktadır. Bu zatların hüsn-i niyetlerinden şüphe ettiğimiz için meseleyi tetkik ve münakaşa mevkiine koymaktan çekinmiyoruz.

Edilen itirazlardan beri yeni imlanın iltibaslara mahall verdiğiidir. Fakat her lisanda iltibâşlı(İlmî tabiriyle bir sesli homophone) kelimelere vardır. Bunların mevcudiyeti insanları konuşmak ve anlaşmakatan menf etmez. İnsanlar sözle görüşürken b0 homof0n kelimeleri kullanıyor. Ve biri birilerine anlamakta zerre kadar güçlük çekmiyorlar. O halde yazı ile merâmıların ifade ederken neden bir sesli kelimeleri muhtelif surette yazmaya mecbur olsunlar? Her kelimenin imlai bir şahsiyet sahibi olması arzusu edilemez deęildir. Fakat lisan bir sesli kelimeler yarattıktan sonra bunların bir yazılı olmasında bir be's kalmaz. Esasen bu gibi kelimelerin miktarı her lisanda pek mahtut olur ve cümle dahilinde manaları sühuletle anlaşılır.

Eski imlamızda yalnız bir sesli kelimeler iltibaslı deęildir. İmlaları bir fakat lafzları ayrı bir çok kelimeler vardır. Yazıda artık böyle büyük bir kusura mahall kalmıyor. Artık “Şekeri Şükrü yedi” ve ya “Hüsnü Hasan'ı hissini söylemeye davet etti” gibi cümleler tmamiyle iltibâssız yazılabiliyor:

¹⁰² Ahmet Cevat , 20 Eylül 1928 , S: 95 , ss. 327-328

Şükrü şeşeri yedi

Hüsni Hasan'ı hissini söylemeye davet etti

Eskiden bu iltibaslı kelimelerin yüzünden çok defa Türkçe kelimeleri bırakıp, yerlerine Arapçalarını kullanmak ve ya bir kelimeye keyfi surette iki imlâ vermek lüzumu hasıl oluyordu.(on) yarine (dakik), (ekmek) yerine (nan) ve ya (etimek) kullanmak o garabetlere dair birer misaldir.

Yeni imlada peyda olan homofönler [İltibaslı kelimeler] hep Arapça'dan geçmiş kelimelerdir. : (Tâbii' - tâbi'; hadım – hadim ilh.) Bunların istimali fazla sıkıcı olursa lisan için bir nimet olmaktadır. Çünkü onları alıp yerlerine Türkçelerini kullanmak mecburiyeti husule gelecek , tâbi' yerine “basan” hakim yerine “yikan” denebilecektir.

Bazı lisanlarda (ez cümle Fransızca ve İngilizce'de) homofönlerin ayrı ayrı bir imlası vardır. Bu imlaları birbirinden tarihi bir takım izler tefrik eder. Fakat iştikâka istinât eden bu imlalar asla makbûl değildir. Ancak yazısından tarihi izleri silen lisanlar mükemmel imlaya mâlik olabilmişlerdir.

Yeni imlaya edilen itirâlardan biri de kelimelerin mücerretlerinde ve sarfi şekillerinde imlanın daima bir olmamasıdır. Bir kere bu kusur değildir. Sonra eski imlada da aynıyle vardır.

Tasriflerinde asli maddeleri hiç değiştirmeden muhafaza eden bir Avrupa lisanı yoktur. Hindu, Avrupaî ve Cemanî lisanların bazılarında ismi tasrif, eskiden lahikalarla Suffizes yapılırken şimdi kelimedenden evvel getirilen edatlarla vukuâ gelmektedir. Bu sebepten o lisanların isimleri ancak cem ve müsennes şekillerinde bir tahaavüle uğrar; fakat lahikalı tasrifi muhafaza eden Rumca , Rusçai Almanca gibi lisanlarda ismi maddelerin uğradığı ses değişimleri çoktur. Bu lisanların hiç biri kelimeye müstakil bir şekl-i mücerret vermek gayretini göstermiş değildir. Binaen aleyh tasrif esnasında asli maddenin uğradığı bütün savti tahavvülleri yazı ile tespit etmek bir kusur değildir. Bilakis bir kusursuzluktur.

Bizim eski imlamızda da ne isimler ne fiiller asli maddelerini olduğu gibi muhafaza etmezlerdi. (parmak) ismini tasrifle aynen muhafaza ederek 8parmakın) 8 parmakı) yazmadığımız gibi (git) maddesini (giter), (gitecek) surette tasrif edemezdik. Eski imlada (yogurd), (kağad) gibi isimleri (d) ile yazanlar olduğu gibi (yogurt), (kağat) şeklini (t) ile yazanlarda vardır. Gide gide müverretlerde (t), sarfi şekillerde (d) yazmak itiyadı tavassu ediyordu. Tasriflerde (k,ğ), (t,d), (ç,c) (p,b) ... seslerini kendi harfleriyle yazmaya umumi bir temayül husule gelmişti. Ancak menşei Ecnebi kelimelere dokunmaktan çekiniyor.(Fuat,

Fuadı , inat – inadı , ihtiyaç – ihtiyacı, Arap – Arabı...) yazmaktan ihtiraz ediyordu. Fakat yeni yazı ile artık inat ile kanat, Arap ile çorap farksız olarak Türkçeleşmiştir. Bu da lisan için büyük bir kazançtır. Bu sayede hem imla hem tasrif sistemi birleşmiştir.

Bizim lisanımızın bir hususiyeti icabı – ikincisi sitle başlayan- iki kelimenin yanyana gelmesinden telaffuzda ses değişmesi husule gelir. Buna Fransızca gibi Avrupa lisanında da tesadüf ediyoruz. (noun avons, wuand ilya gibi) Fransızlar, Liyozon - vasl-dedikleri bu muvakkide kıraat kaidesi olarak (s)'yi (z) , (d)'yi (t) okumakla meseleyi halladıyorlar.

Biz de eskiden (iki kere iki dört eder) cümlesinde olduğu gibi vasıl da aynı kıraat usulünü takip ediyorduk.

Bununla beraber şimdi de aynı vasıl usulüne mğracâtı biz tavsiyeye şâyân görmüyoruz. Fikrimizi îzâh edelim.

Lisanımızda vaslı icap ettiren hem çok hem de sarfi ehemmiyetleri pek büyüktür.(etmek, eylemek, olmak) gibi yardımcı fiiller (ile, ise, için, imiş,idi,iken) gibi çok müstamil mürfemler sitle başlarlar. Diğer taraftansa vasıl da son seslerini değiştiren ve değiştirmeyen kelimeler, adetçe birbirinden aşağı kalmayan iki büyük gurup teşkil ederler. Bundan dolayı vasıl usulüyle kelimeleri okumak lisan için büyük bir mahzur teşkil eder. Son senelerin imlasında geçirdiğimiz intikali devirde (çorap , ağaç) gibi isimleri mücerret halinde sert harflerle yazmaya başladıktan sonra vasıl mahallerinde bu harfleri yumuşatmaktan ihtiraz edilemediği (çorap ördü, ağaç aldı) suretinde yazıldığı da umumi temayülü göstermeye hizmet eden bir misaldir.

Bizde (Kayıp etmek, kayıp olmak , icap etmek, tertip etmek) gibi masdarlar hakiki tasrif şekilleridir. Bunların iki unsurunu mümkün olduğu kadar birbirine yaklaştırmak, bir kelime haline getirmek lisanın menfaati iktizasındandır. Rusça, Almanca gibi lisanlarda yabancı unsurlardan teşkil edilen masdarlar milli bir lahika ile vücuda getirilerek tek bir kelime halinde yazılır. Bizimde lisani istiklalimiz bu mürekkep fiillerde madde ile lahikanın bir kelime halinde kaynaşmasıyla daha ziyade temin olunacaktır.

Dil encümeni bu inkılabı hatvenin atılmasını elzem olduğu kadar mümkün görüyor. Ancak ilk mesaiyesini ikmal için müstacil bir süratle çalıştığı şu sırada lugatımızın pek mühim bir yekun teşkil eden bu mürekkep fiileri kaynaşmış bir imla ile tespit etmeye vakti müsait bulmuyor; bu meselenin halini yakında teşekkül edeceği anlaşılan lisan akademisine terk ediyor.

Fakat encümen, vasıl usulüyle kıraatın lisana büyük bir zarar vereceğini tesdik ettiği için bütün vasıl mahallerinde yumuşak sesle telaffuz edilen kelimeleri yumuşak harflerle yazılmasına karar vermiştir. Bu suretle yakın istikbalde mürekkep fiillerin kaynaşmış bir şekilde yazılmasını da şimdiden teshîl etmiştir. Hakikaten kayıp olmak'tan kaybolmak, tertip etmek'ten tertibetmek imlasına geçmek kolaylaşmış olacaktır. Eski yazı ile bu gibi fiillerin millileşmesini ve lisanın istiklal sahasının bu derece genişlemesi mümkün değildir.

Dil encümeni yalnız ism-i hasların daima imla ile tespitini kabul ediyor ki bu kelimelerin büyük hususiyetine büyük bir tedbir tamamiyle muvafıktır. Esasen ism-i hasların yardımcı fiillerle kullanılması tasavvur edilemez. (Efendi) ünvanı da gittikçe Türk olunduktan başka bu ünvanla kullanılan isimlerin ekseriya son sert seslerini muhafaza ettikleri de görülmektedir. Binaen aleyh yalnız ism-i hasları daima mücerretlerindeki sert harflerle yazmak ve icap eden yerlerde vasıl kaidesiyle bu sesi yumuşatmak kararı gayet muvafıktır.

Yeni imlanın münevverlerce yadırganan bir ciheti de basma kalıpları tamamiyle kırmasıdır. Eski imla sisteminde tasriflerde ekseriya "Remz" ve "kalıp" usulüne müracaat ederdik... Mesela son günlerde tarihçi kudsiyetine dokunulduğu için münevver zümrenin âzîm telaşını mucip olan mahut (dır ۞ edatı ve ya (dı) mâzi lâhikâsı birer (remz) idi ve bunların maddelere ilavesiyle husule gelen şekiller birer basma kalıp teşkil ederdi. Bu remizlerin vazifesi muayyen bir savtı eda etmek değildir. Ancak sarfi vazifeyi göstermekti. (bu : evdir, avdır, buzdur, sudur, ettir, attır, göçtür, kuştur) kelimelerinde (dır) ayrı ayrı sekiz türlü telaffuz edilir. Fakat tek bir sarfi vazife görür. Binaen aleyh(dır) bir ses işareti değildir. Ancak sarfi bir alamettir. Bunun gibi : (geldi, aldı, güldü, buldu, geçti ,kaçtı, göçtü, oçtu) fiillerinde de (dı) tam sekiz türlü telaffuz edilir. Fakat tek bir sarfi vazife görür; binaen aleyh (dı) ses işareti değil, sarfi alamettir. Bu sarfi (remz) asli maddenin ahengine tâbi⁴ olarak okunurdu.

Bu parola ve basma kalıp sisteminde bir basitlik görenler ve aynı sistemi yeni imlaya nakletmek isteyenler vardır; onların fikri kabul edilseydi bütün medeni milletlerin tatbîk ettiği (Fonetik) imla yerine biz "rumuzlu", "basma kalıplı" bir imla kabûl etmiş olacaktık. Sesi okuyanın keşif ve istihrâca terk ederek yalnız kelimenin sarfi vazifesini gösterecektik. Bu halde bizim lisanımız – imla ve yazı itibariyle- Avrupa lisanlarının alfabelerine benzer bir alfabe kabul etmek gibi mühim bir inkılap vücuda getirmiş olmamıza rağmen ibtidâi bir vasıf muhafaza edecekti. Bu "rumuzlu" usulün basit olmadığı bilakis fonetik usulün kolay ve mantıklı olduğuda aşıkardır. Bir alametin tek bir dalaleti olursa mahiyeti basit olur: İki dalaleti olursa muğlak, üç, dört, altı, sekiz dalaleti olursa çok daha muğlak olur. Çünkü dalaletine

intikal için ikinci derecede diğer alâmetlerin mevcudiyetini yoklamak gibi zihni ilmiyelere müracaat lazım gelir. Gerçi zaman ile zihin mihaniki bir surette bu rumuzlu” imlânın savtı kıymetini bir surette takibine alışır. Fakat bu mihanikinin husule gelmesi çin ve ekseriya zihnin bir aks ilmiyle (rumuz), tecavüz vukua gelir. İmlada muhtelif şekillerin peyda olmasına sebebiyat verir.(oğlum = او علم) yazılırken bir de(oğlum = او علوم) şeklinin meydana çıkması zihnin aks ilminden yani aski rumuzlu sistemle mücadelesinden neşet etmiş bir hadisedir. Bir (bulundurulamaz) sigasının on, on beş, yirmi türlü yazılması da millî zihniyetin eski rumuzlu sisteme karşı mücadele etmesinden ileri gelmiştir.

Bugün rumuzlu usulü eskiden olduğu gibi yeni imlaya nakletmek isteyenlerin miktarı azalmıştır. (Bir iki mütefekkirimizin hala böyle bir usulü kabul etmemize taraftar olduğu malumdur) Ancak (dır, dı) gibi henüz tarihi tarihi tekamülün eski imlada kırmadığı kalıpları muhafaza etmek isteyenler mühim bir yekun teşkil ederler. Fakat onların arzuları sırf kazanılmış bir mümaresenin terki diğer bir mümaresenin kesbi yorgunluğundan kurtulmak insiyakına istinat eder. Bu küçük kalıplar muhafaza edilmiş olsa imlamızda eski anarşiyi doğuracak unsurlar bırakılmış olurdu.

TÜRK DİLİ ENCÜMENİ AZALARINDAN

AHMET CEVAT

BABAMA¹⁰³

Beni yetim bıraktın, boynu bükük bıraktın,
 Bir çöl olan gönlümü aldın, götürdün, yaktın
 Ayrılığın cehennem gösteren aleviyle..
 O dağlar gelsin dile , ovalar gelsin dile
 Benim feryatlarımı haykırırsın bir tehviye,
 Babasını kayıp eden zavallı yetim diye!
 Varlığım üzerine açılmış bir kanattın!
 Tam bir hafta yatakta beni bekleyip yattın.
 Göğsünün boşluğundan yükselen bir ses vardı.,
 Bu ses gönüp dolaştı, yine boşluğa vardı.
 Yavrunu son deminde bir defa daha gördün,
 Çok sevdiğin yuvana ebedi matem ördün.
 Şimdi baykuşuyum ben o yıkılmış yuvanım,
 Baba! Söyle bu anda boş mudur senin yanın?!
 Feryadımı ne duyan, ne de bir dinleyen var,
 Baba! Eğer seversen beni kefeninle sar!
 Baharımı ömrümün kışından tanıyorum,
 Baba! Sensiz yanıyor, yanıyor, yanıyorum.

RIFAT NECDET

¹⁰³ Rıfat Necdet , 20 Eylül 1928 , S: 95 , s. 328

YALNIZLIK¹⁰⁴

Bir ses duymak isterim.. Kimden, nasıl ve neden?

Üstüne mavi zambak işlenmiş perdelerden

Hırsız gibi dinlerim piyano seslerini

Bir şey görmek isterim.. Neyi, nerden ve nasıl?

Bu yarı açık kalan pancurların muttasıl

Işık dolu tırtıllar gezer kafeslerini..

Bir ocağa atılan kağıt nasıl yanarsa,

Gölgemi ellerinde buruşturur bir arsa

Bir sicim gibi uzar yollatda parmaklarım.

Rüyam, kirpiklerime bir parça dürüldümü,

İçer damarlarımdan oluklar son yudumu;

Ben de biten kalbimi bir kuytuya saklarım.

Dinleyin, ey bu sıra evlerin sahipleri!

Gölgem, Bir kukladır ki kopartılmış ipleri

Adımlarım, kurulu eski bir znberekle

Hoş görün bu yatağımıza gelen gürültüyü

İçime saçaklardan damladıkça bir büyü

Bekle! Diyorlar bana bana bütün kapılar: Bekle!

Perdelerden duvara düşen gölgeme bakın

Başınızı kuş tüyü yastıklara bırakın;

Korkmayın böyle yürür zararsız deliler.

Bir çift ayak izini sürüklerken arkamdan

Doya doya seyredin yalnızlığı bir camdan

Ey kolunda bir erkek yatıran sevgililer!..

SABRİ ESAT

¹⁰⁴ Sabri Esat , 20 Eylül 1928 , S: 95, s.328

SON NESLIN ŞİİRİNDE GÜZEL TÜRKÇE'NİN KUVVETİ ¹⁰⁵

-Miras'ın Çoban Çeşmesi'nin ve Yanardağ'ın intişarları münasebetiyle-

Beş yüz sene evvel yazılan Türkçe bir kitap aynen diyor ki : “Ey oğul! Eğer şair olup şiir etmeye kast edersen ceht et ki şiirde sözün rûşen ola, açık ola ve sakın ki gamış söylemeyesin. Yani örtülü söylemeyesin. Mesela bir sözün ki mânası şerhini sen bilesin ve ayrıki kişi bilmeye. Anın gibi sözü söyleme. Zira şiiri halk için ederler. Kendü kendüler için itmezler. Pes şiirin mânası açık gerekdür. Ruşenliği sebebinden ötürü kim gerekse rağbet ede. Aqmma şair gerekdür ki hemen vezin ve kafiyeye kâni olmaya. Pes sen dahi hayalsiz ve tertipsiz ve sanâatsiz şiir etme... Ve şiirde hoş misaller ve teşbîhler getir. Şöyle kim hem hassa hoş gelün, hem 'âma . Taki senin şiirin şöhret tuta ve maruf ola ve şiiri aruzun ağır vezinlerinde ite. Taki şiirin dahi sekil düşmeye. Zira sekil vezinde şiir itmeze kimse heves eylemez. Meğer ki iden dahi bir ağır canlu sekil ola...”

Bu hakikati müteakiben teessüs ederek Türk zevkine hakim olan Divan Edebiyatı şair ve edipleri tamamen anlayamadılar. Vakıta o adamların içinde Nabi gibi :

Ol dil-i küşâ mealler, ol hurde nükteler
Mümkün müdür bula Arabistanda sureti

Ol cân-fezâ suhanların ol şuh edâların
Akkamlar lisanına olsunmu nisbeti

(Ba' dilik) hitaplarından gelürmi hiç
Lafz-ı (âcâm), (Ay efendim) letafeti

Diye Türkçe'nin güzelliğini takdir edenler , yahut Osmanzâde Tâib Efendi gibi : “... Hala mütedâvil ola üslup, bu siyakta yazılan mektuptur. Zira fi zamanına gayet münşiyâne mektup ne okunur, ne de ziyade âmiyane kağda bakılır. Yolunda şöyle böyle sadeliği tavsiye eyleyenler vardı. Fakat medrese tahsîli ve Acem Edebiyatı'nın nüfuz ve îcâzı pek zarûri olarak onlara ama lisanlarının güzelliğini tamamı tamamına tattırmadı.. Vakten ki gözlerimizi Şark'tan Garb'a çevirdik ve ve Şinasi şuurlu bir kafa ile ilk defa yeni nesrin nûmunelerini verdi, eğer muakipleri onun ne yapmak istediğini iyi kavramış olsalardı, bugünkü yazı dilimiz hiç olmazsa yazım asr-ı evvel ortaya konmuş olurdu. Maalesef ne ateşli ve yegane vatan şairli büyük Namık Kemal, ne şiir ve inşa sahibi Ziya Paşa güzel Türkçe'yi edebiyata sokamadılar. Kendilerini tákîp eden Edebiyat-ı Cedîdecilerde medrese zihniyetine ve Acem

¹⁰⁵ Ali Canip , 4 Ekim 1928 , S: 97 , ss. 367-368

Edebiyatı'ndan tevarüs ettiğimiz gazelciliğe düşman oldukları halde Divan edebiyatı'nın kamusunu yırtamadılar. İşte "Aşk-ı Memnu" ve işte "Rübabı-ı Şikeste"

Edebiyatta "Güzel Türkçe" hakim olabilmek için "Milliyet duygusu"nun canlanmasını, edebiyat alemini kaplamasını bekledi. İşte makalemin başına geçirdiğim beş yüz senelik hakikati takdîr etmek liyakati bu asrın çocuklarına nasip oldu. Hiç şüphe yok ki Türk edebiyatı Balkan Harbi'nden sonra – bu harp meşûmdu, elimizden en māmûr ülkeleri aldı, fakat genç gönüllerde milliyetmeşalesini de tutuşturmuş oldu.- Evet Türk edebiyatı Balkan Garbi'nden sonra yeni bir merhaleye vasıl olmuş oldu. İnkâr edemeyiz ki halk şairleri, danışmentlerin medrese tahsilinden uzak kalmış oldukları için asırlarca evvel yine bugünkü lisanla samimi ve temiz Türkçe ile yazıyorlardı. İşte iki buçuk asırlık aşıkane bir saz şiiri ki eskimek bilmiyor :

Yazın evvel baharında
Teferrüde gör elmayı
Yel esüp yere düşmeden
Budağında kır elmayı

Elmanın budağı ağalar
Gözüm yağı durmaz çağlar
Ağalar, paşaları beyler
Diz üstüne kor elmayı

Perişan gönlüm perişan
Elmadır aşika nişan
Elmasız yare kavuşan
Ah eder anar elmayı

Karacaoğlan kaynar çoşar
Aşk dalgası boydan aşar
Bir kötüye yolu düşer
Kadrin bilmez yer elmayı

Bu bir sene zarfında inkılap nesline mensup üç Türk şairinin üç eseri intişar etti. "Enis Behiç'in "Miras"ı "Faruk Nafiz"iin "Çoban Çeşmesi", Yusuf Ziya'nın "Yanardağ"ı tam bir sene evvel çıkab kitabının başına bana hitaben "Mirasımın içinde güzel şiirler varsa bu

güzelik öz Türkçe'mizin tatlı ahengindedir..." diye yazan Enis Behiç'in vaktiyle beni teshîr eden bir şiiri vardı ki arasıra hatırlar, fakat şair o zaman İstanbul'dan uzakta Maceristan'da olduğu için bulup tekrar okuyamazdım. Bir sene evvel Miras'ı çıkartıp bana gönderince evvela o şiiri aradım. Buldum. Bilem doğru mu,"Turan Kızları" unvanını taşıyan bu şiirde o zamana kadar intişar eden hece vezinli manzumelerde olmayan bir yeni ahenk sezmişim. Macar şairi " Vikaribla" tarafından nazmen Macarca'ya da tercüme edilen bu manzume :

Getirirler hepsi birer dost nilüfer

- Ah onların yoktur asla vefasızları-

- Şehitlerin mezarında dua ederler

Dalga dalga uzun saçlı Turan Kızları!..

Diye bağlampa biten bir "Balat"tır. Ve galiba "Balat" tarzını Türkçe'mize ilk tatbîk eden de yine Enis Behiç'tir. Hece vezni Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, Enis Behiç , Faruk Nafiz gibi zevk sahibi şairlerin ellerinde ahengini bulmadan evvel itiraf etmeliyiz hayli ibtidâî idi. Ekseriya " dört-dört-dört-dört-üç" gibi mutarrit gürültülü vezinlerle yazılan parçalar, asırlardan beri – Fuzuli gibi ,Nedim gibi Fikret gibi sanatkarların elinde işlene işlene incelenen aruzun karşısında pek sönük kalıyor ve o yabancı veznin lehindeki kanaati sarsamıyotdu. İşte hece vezninin dünkü şu vaziyetini yakından bilmeyen bugünkü gençler "Turan Kızları"nda beni vaktiyle teshir eden yeni ahengi hissetmeyebilirler. Nitekim aynı manzumeyi "Miras"ta okuduğum zaman , benliğim üzerinden ilk teşfiri kadar kuvvet gösteremediğini anladım ve düşündüm ki Türk şairleri hece veznini artık tamamen işlemeye muvaffak olmuşlar. Bugün eski ibtidâîlikten uzaktayız.

"Miras"ta okuyup sevdiğim şiirlerden biri muvaffak bir "didaktik" parça olan "Venedikli Korsan Kız"dır. İki kısımdan terakküp eden bu uzun manzumeyi ne zaman okusam tuhaf bir hüznün içinde dalar, düşünürüm. Enis Behiç kalenderane, pervasız kalemiyle "Eski Korsan" menkıbelerinden bir tanesini ne güzel tasvîr etmiştir.

"Çoban Çeşmesi"nin intişarından senelerce evvel:

Enginle boy ölçen bu kumsalda ben

Hasretle bakarım karşı beldeye!

Dumanlı ufuktan, durgun denizden
Kimi bekliyorum gelecek diye?

Her ruha gün doğdu, sen çık belir,
Desem de o güneş ufka yükselmez
Gölgeler şekil olur, yolcular gelir
O candan gönülden sevdiğim gelmez.

Vurdukça bu engin su haricinde
Kalbime denizler dolar boşalır
Asırlık kayalar gibi içinden
En sonra oyulmuş kavuklar kalır

Manzumesini okuduğum zaman heceye ahenk veren şairler içinde faruk Nafiz'in bilhassa asıl şiirde kıymetli bir rolü olacağına inanmıştım. Sonradan okuduğum parçaların içinde bu itikadımı sarsan olmamıştır."Çoban Çeşmesi"nde "Han Duvarları" ünvanlı manzumesini görünce bakir bir mevzu - ki o mevzuun bitmez tükenmez zengin safhaları vardır. - İlk el evzan şairinde o olduğuna kâni oldum.

Hece veznini işleyen şairlerden bahsederken geçen gün "Yanardağ" adlı bir kitabı daha intişar eden "Yusuf Ziya" yı ilk safta yad etmek icap eder: Temiz, kusursuz- ve hiç olmazsa en az kusurlu- bir lisanla bize güzel şiirler yazan bu İstanbul çocuğu, son nesil içinde Türk edebiyatına en zarif fantaziler veren bir şairdir. İşte "Yanardağ"dan gelişi güzel bir parça:

MOSKOF GÜZELİ

İsmi bilimiz yıllardan beri
Tarihte en kanlı yapraktan beri
Bir şanlı serdarı zafer yolundan
Fettan ellerinle çevirdin geri

O sıcak gözlerin yaz gecesi mi?
Manalı sözlerin aşk hecesi mi?
Bir anda aklımı aldı başımdan
Her ahlin bir gönül bilmece mi?

İçimden çıkmıyor o eski acı
Aşka feda oldu devletin tacı
Nihayet inandım seni görünce
Bu işte haklıymış bizim baltacı!..

Bu gençlerin eserleri hiç şüphe yok Türk edebiyatı'nın şaheserleri değildir. Fakat güzel Türkçe'den yarın yarın için beklediğimiz şiir abidelerinin muhakkak mesnetleri temelleri bunlardır. Ve bu o kadar büyük bir şereftir ki Türk edebiyat tarihinin isimlerini hürmet ve muhabbetle yad ettiğim şairlere mutlaka çok itinalı sahifeler ayıracaktır.

ALİ CANİP



SON DİLEK ¹⁰⁶

Bas beni bağrına” yavrucum” diye,
 “Kardeşim!...” diyerek okşa başımı.
 Göz yaşlarından ver bana hediye,
 Şefkatli elinle sil göz yaşımı.

Güneşten bir parça gibi gözlerin
 Gönlüme akıtsın ışıklarını;
 Bir musiki gibi sesin derin
 Ahengi anlatsın bana”yarın”ı

“Yarın! Büyük yarın! Beklenen yarın!...
 Yurdun her köşesi çiçeklenecek
 Ağrısı dinecek ıztırapların,
 “Fazilet, zulmeti ,zulmü yenecek...
 “Yarın... Daha neler olacak bilsen :
 “İnsanlar...”
 Devam et...Bu masalları
 O kadar dönülden severim ki ben!
 İnanmak değil mi ömrümün baharı?....
 İnanan gözlerle gözlerime bak,
 Söyle... Bende kanıp bir an güleyim...
 Kendimi mezara ermiş sayarak,
 Göğsünde “Kardeşim!...” derken öleyim!

HALİDE NUSRET

¹⁰⁶ Halide nusret , 4 Ekim 1928 , S: 97, s. 368

VATANIN ÖZ ÇOCUĞU¹⁰⁷

Kardırım taşalrıdır yurdunuz, yatađınız!
 Ne bir anne koynu var sizleri ısıtacak
 Ne başınıza siper bir dam altı, bir ocak;
 Ne bir teselli eden var ne dert ortađınız!..

Deđilsiniz sanki siz çocuđu bu toprađın!..
 Sürünen yavrusuna kördür şefkatin kalbi !
 Düşmana kapanan bir kale kapısı gibi
 Gözü kapalı size her evin , her konađın!..

Karanlıđı ürkütür rüzgar, bora tipi, kar
 Her hayvan yavrusunu, çocuđunu Her ana,
 Alır bastırır sıcak şefkatli kucađına
 Sizi de şu sert , kara taşlar bađrına basar!..

Parça parça gömlekler üstünüzden sıyrılmış;
 Göğsünüzde veremli bir öksürük hırıldar;
 Küçücük kalbinizde açılmış bin yara var!..
 Taliniz bir deđil bin şekilde kırılmış!..

Koynunuza sokulmuş hasta , yavru köpekler;
 Sođuk vücudu nuzdan bir şifa dileniyor;
 Sokaklarda yatıyor, kaldırımında ölüyor,
 Vatanın öz çocuđu köpeklerle beraber

Göz yaşlarım seyl olsa, düştüm bin bir yese
 İçimden hıçkırarak , dedim, ne faydası var!
 Süs gibi kalacaksa bu duyduğum hicranlar ,
 Sizi tašta bırakan ellerim taş kesilsin!..

ŞÜKUFE NİHAL

¹⁰⁷ Şukufe Nihal , 4 Ekim 1928 , S : 97 , s. 368

YENİ İMLAMIZA TAALLUK EDEN BİRKAÇ MESELE¹⁰⁸

Geçenlerde Abdülhak Hamit Bey bazı Ecnebi kelimelerin yeni harflerimizle kendi imla kâidelerimize göre yazılmasından şikayet etmiş, bu tarzın doğru olmadığını söylemişti. Bu fikre cevap veren bazı zatlar eski yazıda hükümler olan Arabi Farisi kapitülasyondan çektiğimiz sıkıntıyı yeni yazıda Arap lisanlarının kapitülasyonu ile istibdal edemeyeceğimizi söylediler. Bu zatların fikrince Ecnebi kelimelerin kendi imla kaidelerimize göre ve sırf telaffuzu esas tutarak yazacağız. Mesela” “Capitülasyon” kelimesini yazıda “Kapitülasyon” şeklinde göstereceğiz.

Ben bu iki fikri de mutlak bir surette kabûle şâyân göremedim. Abdülhak Hamit Bey’in fikri hakikaten Türkçe’de yeni bir Ecnebi kapitülasyonu tevfit edecek mahiyettedir. Türkçe’ye māl olmuş Ecnebi kelimelerin aslî imlâlarını muhâfaza etmesi hiç doğru olmaz. Lakin her muharririn yazısında kullanığı her Ecnebi kelimeyi telaffuz esasına göre yeni yazımız ile göstermesi de pek doğru bir şey olmaz zannındayım. Evvela Ecnebi kelimelerini iki sınıfa ayırmamız lazımdır. Bunların bir kısmı az çok lisanımızın malı olmuştur. Hiç değilse mektep görmüş sınıfın lehçesine dahil olmuşlar. Mesela: Karakter, kültür, ideal, lokomotif, otomobil, traktör, futbol, gol, maç, şampanya, konyak, viski, krep..... , şifon, manükür ... bu kabildendir. Bunları yazarken asli imlalarını muhafaza etmek lüzumsuz ve zararlı bir gayret olur. Hususiyle “şampanya” ve “maç” gibi asıllarının telaffuzu değişmiş olanları kendi imla esaslarımıza göre yazmak bir zarurettir.

Lakin bir de ikinci sınıf Ecnebi kelimeler vardır ki bunları bizim harflerimizle kendi kaidelerimize göre yazmak bilmem doğru olur mu? Bu kelimeler ekseriyetle Türkçe’de layıkıyla teessüs ve taammüm etmemiş bazı istilahların tâbîrlerin Fransızca’da ne mukabilinde kullanıldığını bir bakışta göstermek için be ârızı olarak kullanıyor. Mesela bir muharrir bir yazısında bir “intibâ” kelimesini kullanıyor. Bunun harkesçe mâlûm ve muâyyen bir mefhûma delaletini şüpheli ‘addettiği için maksadının layıkıyla anlaşılmasını temîn emeliyle yanına münevver zümrenin umumiyle bildiği Fransızca’daki mukabilini koyuyor: “Empresyon”. Bu kelime böyle bir vaziyette sarahaten Fransızca olmak üzere zikredilmektedir. Ve yalnız Fransızca bilenler için yazılmıştır. Bineen ‘aleyh asli imlâsını muhâfaza etmelidir ki maksat hâsıl olsun.

Bu arızı surette kullanılan Ecnebi kelimelerin asli imlalarıyla yazılması diğer bir sebep dolayısıyla da lazımdır. Her Ecnebi kelimeye Türkçe’nin kapılarını açık bırakmalıyız. Her

¹⁰⁸ Avni , 11 Ekim 1928 , S : 98, ss. 387-388

muharrir aklına estikçe bir Ecnebi kelimeye Türk kılıfı vermek ve bu kıyafetle onu milî dile sokmak hakkını hâiz olmamalıdır. Ancak yerleştikten sonra Türk kıyafetini almalıdır. Mesela takriben “standart” telaffuz edilen İngiliz “Standart” kelimesine arasına Trkçe yazılarda tesâdüf ediyoruz. Bu kelime henüz tamamiyle Ecnebidir. Belki de lisanımıza yerleşmeden çıkıp gidecektir. Çünkü yerine Türkçe iyi bir kelime bulmamız ihtimâli vardır. Onun için bunu “Istandart” şeklinde yazmak muvafık olmaz. Bu şekliyle mahiyeti değişir. Ne demek olduğunu anlamak müşkilleşir. İngilizce bir lugat kitabına bakılsa da bu şekil altında onu bulmaya imkan kalmaz.

Böyle her aklıma gelen Ecnebi kelimeyi Türk kılıfına sokarak lisanımıza alıvermemiz Türkçe’ye fuzuli olarak bir çok Ecnebi kelimelerin girmesine sebebiyet verir. Yabancı kelimelerin asıl imlalarıyla kullanılmalarında ise bu mahzûr yoktur. Çünkü Ecnebilikleri aşikardır. Ve rolleri muvafıktır. Adeta yalnız göründükleri makale ve yazıdaki hizmetlerine münhasırdır. Lisanın safiyeti ve Ecnebi kelimelerinin istilasından mâsûniyetini temîn etmek için şöyle bir esas konulabilir:

Yabancı kelime; lisanında hiç olmazsa bir zümrenin lehçesine tamamen mal oluncaya kadar asli şeklini muhafaza etmeli; bu yabancı kılıfı ile gözlere batmalıdır. Ve ancak büsbütün taammüm ederek millileştikten sonradır ki kalıbını Türkçe’ye uydurup Türk şeklini almalıdır.

İkinci bir meselede Ecnebi ism-i hâslarıdır. Coğrafya isimleri hakkında hamit Sadi Bey’in , fikrini geçenlerde “Hayat”ta okudum. Bu fikir isabetlidir. Ben şimdi şahıs ve müessese isimlerinden bahsetmek istiyorum. Fikrimce bu hususta beynelmilel kaideye uymamız tutulacak yolun en münesebeti ve en amelîyesidir.

Geçenlerde bir gazetede “Deyli Mey” kelimesini gördüm. Bu, mârûf İngiliz gazetesinin ismi olmak üzere yazılmıştı. O gazetenin ismi ise “Daily Mail”dir ve Fransızca’da da böyle yazılır. Almanca’da da böyle yazıldığını bilenlerden öğrendim. Ecnebi ism-i hasları alfabeleri aynı esastan gelen milletler değiştirmiyorlar. Aynen muhâfaza ediyorlar. Bizim de öyle yapmamız icap eder. Vâkıâ Churchill, Byron gibi bazı isimleri bizim kaidelere göre okumak hali garip düşerse de başka çare de yoktur. Çünkü her Ecnebi ismin telaffuzu sıhhatle bilmek esasen hemen imkansızdır. Mesela; aslen Fransız olan meşhur bir İngiliz asilzade ailesi vardır ki ism-i “Beauchamp”tır. Bu kelimeyi kendi yazımızla ancak “Boşan” yazabiliriz. Halbuki bugünkü hakiki telaffuzu “Biçem”dir. Geçenlerde bir gazetede “Mozart” ismi “Mozar” şeklinde yazılmıştır. Bu telaffuz Fransız telaffuzudur. Mârûf musiki üstadının Almanca olan ismi Alman telaffuzu ile “Moçsart”tır. Bu gibi yanlışlıklara mahall kalmamak

için imlayı muhafaza etmek, imlayı kara bırakmaktan başka çre yoktur. İngilizce “Times” gazetesinin imlası “Times”tir. Bunu Fransızlar aynen bu imla ile yazarlar ve belki de ekseriyetle sadece “Taym” okuyup geçerler. Meşhur bir İngiliz hekiminin adı “Bacon”dur. İngilizlerce “Beykın” okunur. Bunu Türkçe “Beykn” şeklinde yazmaya imkan vardır. Lakin bu şekil altında bir İngiliz, Fransız ve ya Alman’ın bu kelimedenden bir şey anlamasına imkan yoktur. Yalnız telaffuzu dolayısıyla ve kulaktan işitmek şartıyla belki İngiliz büyük milletdaşının adını tanıyabilir. Halbuki bunu aynen “Bacon” yazınız, hangi milletten olursa olsun her münevver insan derhal tanır. Ama böyle yazılınca biz bunu “Bacon” okuyacakmışız. Bu cihetin hiçbir ehemmiyeti yoktur. İcâp ederse bu mevzû-ı bahs ismin buna hususi liyakati varsa asıl telaffuzu kendi harflerimizle de ayrıca gösterebiliriz. Zaten böyle beynelmilel tanınmış insanların isimleri hemen her millette az-çok telaffuz tahavvülüne uğruyor. Vahdeti temin eden ise yalnız imladır. İşte misaller: Carnegie, Aslı İskoç. Bu ismin hakiki telaffuzu” Karnegi”dir. Fransızlarca “Karneji telaffuz olunur. Bizde de İngilizce zannıyla “Karneci” telaffuz edenler çoktur.. Mahut “ Franchet Desperrey” isminin hakiki telaffuzu hala meçhuldür..”Zeppelin”i bizim gazeteler” “jeylin” yazmakta adeta ittifak etmişlerdir. Bunu yeni yazımızla “Japlin” yazdığımızı farz edin. Ne kadar garip bir şey olur. Bundan evvelki İngiliz sefirinin ismini bizim gazeteler bir defa çok bile doğru yazmamışlardı.

Herkesin bilmesine imkan yoktur. Profesör John Dewey’nin adını Amerika’da tahsîl görenlerimiz bile “Divey” gibi garip bir şekle soktular. Hasılı Ecnebi adlarının telaffuzu tespiti her vakit imkan yoktur¹⁰⁹ Ve bu tarzın hiçbir kâidesi yoktur. İmlalarını aynen muhafaza etmek telaffuzu okuyana bırakmak yegane yoldur ve bütün dünya bu tarzı makbul tutmuştur. Çünkü hiç olmazsa şekil ve hiddeti teessüs ederde bu sayede ansiklopedi ve lügatlara müracaat yolu açık bırakılmış olur. Telaffuzu esas itibar ederek imlayı değiştirince bu müracaata bazı hallerde adeta hiç imkan bırakılmamış olur.

Meşhur Fransız hekimini Deskartes hakkında hangi ansiklopediye ne suretle müracaat edebilirsiniz?

Bir meselede yazı işaretlerinin kullanılmasına taalluk ediyor. Biz de mürettepler arasında tırnak işareti denilen [“ ”] işareti Fransızca ile diğer bazı yeni Latin lisanlarında kullanılır. İngilizler bunun yerinde [] işaretini kullanırlar. Almanlar da bunu [] tarzında yani vaziyetini tebdil ederek kullanıyorlar. İngilizce bir metinde Fransız “.gime”sini

¹⁰⁹ Büyük harpte bir müddet cihani bir şöret kazanan Przemysl şöretinin adını Lehlilerden başkasının hakkıyla telaffuz etmesine imkan olmadığı içindir ki bizim gazeteler bunu gah “Berzemil” gah “Biçemişel” gah “Berjemil” şeklinde yazdılar.

görmeye imkan yoktur. Fransız ve Alman matbaalarında da İngiliz işareti rast gelinemez. Her millet mutarrit bir surette kendisine has âdettikleri şekli kullanır. Bizde de bunlardan birinin kabul edillerek mutarrit surette onun kullanılması lazımdır zannediyorum.

Sonra “Gime” yerine “Parantez” , “Parantez” yerine “Gime” de kullanılmaz. Halbuki biz de en dikkatli muharrirler bile bunları karma karışık kullanıyorlar. Hatta Yakup Kadri Bey Geçenlerde yeni harflerle yazdığı bir makalede zikrettiği bir kitabın adı ile bir Ecnebi ism-i hassı “parantez” içine göstermişti. Başlarında majuskül kullanılan ism-i hasların herhangi bir işaret içine alınmasına esasen lüzum yoktur. Kitap isimleri iktibas, zikr suretiyle naklolulan kelime ve cümlelerin gime işareti içinde gösterilmesi ise umumi bir kaidedir. Dil encümeninin bu meseleleri bir karara rabt etmesi yeni mürettep ve musahhil kurslarında bu kaidelerde öğrenilmesi temenniye şayandır. Yazımız Avrupalı oldu. Lakin nasıl şayıkayı onun adab u merasimini öğrendik ise Avrupa yazısının da tuvaletinin en küçük teferruâtına kadar adp ve merasimini öğrenmemiz ve bu bilgimizi ifinâ ile tatbîk etmemiz lazımdır sanıyorum.

AVNİ

AHMET HAŞİM VE ESERLERİ¹¹⁰

-“Gurabahane-i Laklakan”ın intişârı münâsebetiyle hiç şüphe etmiyorum, bu müstesna sanatkarın eserleri Türk Milletinin mefâhirindendir. Sembolik tarzın Türkçe’de ilk ve bugüne kadar son emsalsiz modeli olan şiiri nasıl renk ve hülya doluysa nasıl hem zarif ve ince, hem zindegi ile- Frank bediiyyatçılarının tâbirlerine göre”Vitalite= Hayatiyyet” ile-meşbû’ ise, güzel ve üstat nesri de son devrin en muftenâ bir ifade abidesidir.

Küçük yaşında eczahanelerin önünden geçerken büyük kristal fanuslardaki kızıl sulara bakar bakar, içlerine akseden rengin hayat manzaralarına hayran ve ser-mest dalardım. İşte şimdi bu yaşta üstat Ahmet Haşim ‘in şiiri bana o bakir intibâları aynen veriyor, işte:

MERDİVEN

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yağın yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semâya ağlayarak

Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta
Eğilmiş arza, konan muttasıl kanar güller
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller

Sular mı yandı? Neden turunca benziyor mermer?
Bu bir lisan-ı hâfidir ki ruha dolmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

Servet-i Fünun edebiyatı’ndan bugüne kadar hiçbir şâire rengin bir akşamın gönüllerde hasıl edeceği tesiri bu şiir kadar kuvvetle yazmak nasip olamamıştır. Ben Haşim’den ne zaman bir sahife okusam tabiâta bir billûr menşûrun arkasından bakıyorum sanıyorum: Onun ufukalrı, sahraları , ağaçları... Benim her zaman gördüğüm ufuklardan ,sahralardan ağaçlardan büsbütün başkadır; ve ben bu yksek ve derin şairi okurken ömrümde bir kere olsun onun gözleriyle şu bana sade ve renksiz görünen tabiâta bakabilmek iştiyâkıyla kaç defa titremiştim.

Ahmet Haşim’in eserleri için bu milletin mefâhirindendir , demiştim. Evet o kanaâtteyim ki bu ay içinde çıkan mini mini “Gurabahâne-i Laklakan”ı Türk Edebiyatı’nın bir şaheseridir. Fuzulî’nin Leyla vü Mecnûn’u, Nedim’in gazelleri nasıl kaybolmuş, asırların

¹¹⁰ Al Canip , 15 Kasım 1928 , sayı : 103 , s. 485-486

üstünden bugünün bedî vicdanına hitap edebiliyorsa Haşim'in şiiri ve nesri ve bu şiir ve nesrin arasında şu küçük kitabı da sihir ve füsûnunu bizden sonraki nesillere yine bugünkü gibi ter ü taze bahş edecektir ve millî eser "Hâyide olmayan, şahsî olan eser" demekse, Haşim'in her mısra ve her satırı millîdir. Çünkü Türk Milleti'nin bedî duygusuna bir timsaldir. Nitekim Fuzuli'nin , Nedim'in gazelleri, Hamit'in "Makber"i yine bu sahih mañaya göre millîdir. Mevzu ve mefhum-eğer o mevzû ve mefhûmu tesahüp eden kalem orijinal değilse- yazana bir kıymet verdirmekten âcizdir. Çünkü bir Arap bedîyyâtçısının dediği gibi mevzûnun uyandıracığı teşîrler edebiyat ve şiir içinde bedî duyguların kendileri değil "accessoirres Lahikler" idir. Zira sarf-ı mevûnun malı olan intibâların meşâbihlerine, edebiyat ve sanât aleminin haricinde her zaman tesadüf edebiliriz.

Hülâsa; milliyet-pervane bir eserin mutlaka millî bir eser olması iktizâ etmez. Bu tâziyemin 'aksi de sahihtir. Şu hakikatten gafletin neticesidir ki Türk Edebiyatı'nı son on- on beş sene içinde hayli çıkmaz sokaklara saptırmış oldu.¹¹¹Evet sahih ve asîl edebî eserlerin çoğu ilk kuvvetini halka ait "Seve vitale ,Hayati nesh"ten almıştır. İlyad gibi Faüst gibi Şahname gibi ... Fakat sanatkarın üslubu öyle bir "Capilarite, Şi'rilik". Mâliktir ki bir ağaç toprağın derbenliklerinden aldığı kuvveti en yukarı dallarına kadar çıkarırsa onun da hassasiyyet ve muhayyilesi, halkın verdiği öyle yüksektir. Bu sanatkarın eserleri millidir. Çünkü mensup oldukları milletlerin bedî kudretine nümûnedirler. Ve sahiplerine dahi denilir. Çünkü deha bir içtimâf heyet arasında dağınmık duran kabiliyet-i adese bir noktaya toplayan bir adese demektir. Fakat kalem sahibi böyle bir adese kudretini hâiz olmazsa , halktan aldığı mevzû ve mefhum , eserine hiçbir kıymet veremez. Çünkü hâyide yazılar bir milletin edebî iktidarını temsil edemeyeceği için millî olamaz ve bu kabil adamlara "Milli şair" demek kandilerine iftira ve millete hakarettir. Bilaks şiir ve nesrinin ufku sadece şahsi teşîrlerinden ibaret kalan sanatkar eğer o şiir ve nesirle cemiyetine bir model verebiliyorsa elbette kendi ve eseri millidir. Bayrın halis İngiliz, Verlın halis Fransız şairi değil midir?

Haşim'in nesrinde "Empresiyonist" bir ressam görüşü vardır,tersim ettiği manzaralarda kendi tahassüslerini tabiata son derece hakimdir; işte bir parça :

Bir Ağaç Karşısında

Soğuk bir kış günü karanfil almak için çiçekçi dükkamına girdim. Tatlı bir yaz hararetiyle ısındıran buruk havası, nebati usarelerin hafif, sert ve yeşil tebehûrâtiyle meşbû

¹¹¹ on iki sene evvel diğer mecmuada.....

idi. İstedğim çiçeklerin destelenmesine kadar, bana gösterilen sandalyeye oturdum. Meşû bir insan hayal-hanesi gibi iklim, mevsim, yer ve zaman haricinde meyil ve hevesin arzu edebileceği her türlü renkte otlar, yapraklar ve çiçeklerle dolu olan bu adeta sihirli dükkanda sessiz bir hayat ile teneffüs ettiği hissedilen karanlık yapraklı bodur bir hurma ağacından başka hiçbir şeyle meşğûl olmadım. Hayalim sanki ‘âciz bir sinekti ve nebati örümcek onu birden ağlarından avlamıştı.

Hareketsiz duran haşin ağaca baktım ve düşündüm : Bir limonlukta mahbus olduğu için , uzaklarda kalan diğer hem-cinsleri gibi öğle güneşlerinde sıcak toprağa gölge salamayan, yağmurlarda ıslanamayan, fırtınalarda sarsılmayan , semayı, yıldızları ayı görmeye görmeye unutan şu ağaç bulunduğu köşede acaba meşû muydu? En hakir ottan en muhteşem cınara kadar her nebatın muhtaç olduğu hava ve ziyadan , kuş ve böcek ziyaretinden mahrum olarak, bu ağacın suya harareti ve insan nefesiyle yaşamaktan meşû olabileceğine hükmetmek için kendim ce bir mâkûl sebep bulamadım

Nebatatın zekası hakkında büyük “.....” anlattığı “Muhayyirü’l-Ukûl” müşahedelerinden sonra bir ağacı meşû ve ya muztarip tasavvur etmekte hiç garabet kalmıyor. Muztarip yalnız “Muztaribim!” diye bağırabilenler değildir. Bilinmez niçin ağacı hayata katan kudret, insandan başka hiçbir mahluka ahinin sırrını faş etmek imkanını vermemiştir. Her mahluk hayatın kanlı yollarında, boynuna geçirilen ve sesini boğan bir ağır sükut zincirini sürükleyip yürüyor. Hiçbir beygir, hiçbir arı, hiçbir arı , hiçbir sinek başının ağrıdığını bize söylememiştir. Fakat bu nevdan bir ıstırapın gözü, başı ağzı olan mahluka yabancı olabileceğini zannetmek ne merhametsizliktir. Rüzgarlı karanlık gecede, bahçenin ağaçları vahşi gürültülerle hışırıyor. Bu ağaçlardan niceleri kırılan bir dalın yarasıyla kanıyor. Niceleri gizli bir haşerenin zehriyle için için ölüyor. Niceleri can çekişmekte, niceleri anlaşılmasız acıların kışkacına yakalanmış kıvrınmaktadır. Fakat bunu hiç kimse bilmiyor. Çünkü rüzgarlı, karanlık gecede hepsi aynı gürültü ile sallanıp hışırıyor.Çöllerin ser-bset bir ağacı iken bir terbiye ile tedricen ateş kenarında yaşamaya mahkûm, uyuşuk bir kedi zilletine indirilen bu şimdi çiçeksiz, meyvesiz aşıksız ağacın her nesci, duyulmak için ağız ve sestem başka bir şey istemeyen bin karanlık feryat ile dolduğu pek muhtemel gördüm.

Dar saksıya gömülen kısa kütükten çelik süngüler gibi fişkırarak yapraklar korkunç bir ıstırap ile gerilmiş bir elin bana doğru uzanan sert parmakları gibi göründü. Derin nefes arkasında yatan hasta arslanın sıtmalı, büyük, sarı gözlerini andıran nebati gözleriyle mahbus ağacın bana bakmakta olduğunu tüylerim ürpererek diledim.

Bazıları der ki “Haşim kuvvetini eksantriste”den alır. Başkasının kara dediğine o beyaz der, mor dediğine sarı... Bunun için dikkati celb ediyor.

Bir insanın garip görünmeye çalışmakla sanatkar olacağına asla kâni değilim ve bu özentiden en ziyade Haşim’in tiksineceğine şüphe yoktur. Eğer onun görüşünde bizim görüşlerimize benzemeyen taraflar varsa – ki vardır- vakıanın sebebi sırf bizim, yani çoğumuzun hayideliğimizdendir. Filozof Bergson’un dediği gibiasıl reāliteyi yalnız sanatkarlar görür ve başkaları onu görmedikleri için büyük sanatkarların eserleri kendilerine aykırı gelir. Sebebi izāh içindir ki o filozof “Eğer reālite herkesin vicdanına olduğu gibi ‘aksetseydi, hepimiz sarfatkâr olurduk.” Demiştir. Ancak Bergson bu bahste kullandığı realite kelimesinin mañasını iyi bilmek iktizā eder. Onun kanaatince “realite” tabiātın sanatkar olmayanlar tarafından görülen şekli değildir. Çünkü ruhunda “İdealist” olmayanlar “Realist” olamazlar. Bir fotoğraf makinesinin aldığı resimde “Realisim”den neşata yoktur. Bu âsrın dâhi sanatkarı “Ruden” de aynı fikiri ileri sürmüştür. O da “Sanatkar tabiatı fotoğraf makinesinden daha doğru görür.”” Diyor. Ve mesela yürüyan adamalrın enstantene bir resimdeki hakikatsizliğini hatırlatıyor. Böyle bir resimdeki adamlar gayet cansızdır. Sanki falan ve ya filan vaziyette dönüp kalmışlardır. Halbuki realite canlı bir şeydir. Onu fotoğraf makinesi değil, ancak ressamın gözü görebilir. Ahmet Haşim “Gurabahane- i Laklakan”da “sinema”dan bahsederken “Sanat ifrat ve mübâlağanın bir nevidir. Sanat bir yalandır” diyor ki bu yukarıdan beri serd ettiğim mülâhazalarımaya zıt bir mütalâa değildir. Sanat-ı ‘umûmîyenin kuru mantıkına karşı bir ifrât ve mübâlağa görünür. Sanat sanatkâr olmayanların “doğru” dediklerine nazaran “yalan” der ve bu yüksek sanatkar Ahmet Haşim o sözü bu nokta-i nazardan söylemiştir. Fotoğraf, resmin, sinema tiyatronun yerine geçemez. Çünkü hayatın hakikati ancak resimde ve tiyatrodadır. Fotoğraf ve sinema müebbeden bu hakikati görmek ve göster mekten mahrumdur.

İşte “Gurabahane-i Laklakan” nairinin sanatkârane görüş kudretidir ki başkalarının sahifelerle anlatmaya çalışıp da ifade edemedikleri şeyleri bize üç – beş satırla gösterebiliyor. “Son şarkı” ser-levhasıyla Süleyman Nazif’ten bahseden parçayı okuyunuz :

[Müheyyiç ölümüne hala ağladığımız emsalsiz üstat hakikaten siyah paltosu ve veyuvarlak şapkası altında bir kabile reisinin asyai haşmetini taşırdı. Şark medeniyetinin ser-haddine varmış olan o şanlı süvari bir türlü atı, mızrağı ve kılıcıyla Garp medeniyatının demir köprüsünden geçememişti. Zita atı çelik levhaların gürültüsünden ürkmüştü... Süleyman nazif bir Şarklı zihniyetiyle “Belagat” kâidelerine büyük bir iman ile inanan son büyük edebimizdi. “Söz”ün kudretini kelimelerin ahenginden, nidaların azametinden tezâtların şimşeklerinden

beklerdi. Fakat muhayirü'l-ukul bir hayat menbaı olan bu adam ateşten parmaklarıyla kelimelere dokununca onları garip bir seyyileyle canlandırmasını bilirdi. Cansız kamus onun elinde bir maşale gibi yanardı.

“Cemin Gözü”ünvanlı, parçada aynı kuvvettedir:

[Cem'in dediği bahs hakikattir. Şeklimiz bir hile ve bir yalandır. İnsan meyvelerin aksine yapılmış bir mahlûktur. Tatlı eti dışarda ve iç tarafı ele alınmayacak olan tarafıdır. Tebessüm, gülüş ve ağlayış hep saklamak istediği gülünç ve ya iğrenç ruhun etrafında tuttuğu perdelerdir ki ruhun onun arkasına çarpık ve ürkek bir hayvan gibi endişeli gözlerle bakarak çömelmiş oturur.”Cem'in Gözü” işte bu perdelerin arkasında gizlenen çirkinliği gören ve ruhun bütün hile ve oyunlarını boşa çıkartıp, onu keskin bir tarassut altında tutmayı bilen gözdür. Nasıl?.. Onu ondan başka kim bilebilir... “Cem'in darü'l-mesaisine girmek mazhariyetine nail olanlar duvarlarda feci bir insanlığın parça parça asılıp teşhir edilmiş olduğunu görürler. Derisi yüzülmüş et gibi ruhları üzerlerinde titreyen bu çarpık, şişman, zaif ve ya kısa insanlar bir “hırs” bir “haset” bie “kin” bir”gurur” ve ya bir “hamakat”tir ki tanıdığımız ve her gün görüştüğümüz falan ve ya filanın ismini taşırlar...]

“Gurabahane-i Laklakan” bütün sarfât ve edebiyat meftûnlarının hırz-ı can edeceği bie eserdir. Çünkü son nesilden istikbale kalabilecek üç beş parçadan muhakkak ve muhakkak bir tanesi odur.

ALİ CANİP

“KALDIRIMLAR”IN NECİP FAZİL’İ¹¹²

“Örümcek Ağı” ve “Kaldırımlar” bizi nadir bir sanatkar ve hakiki bir şairle karşılaştırıyor : Necip Fazıl.

Her mübdi gibi Necip Fazıl’da bugünkü ilmimizle maetteessüf îzâh edilecek gibi değildir. Ruhi faaliyetin en muazzil ve en yüksek bir hayatını teşkil eden ibdâin bugünün biyoloji , psikoloji ve sosyolojisi henüz mâlûmdan ziyâde meçhûllerle doludur. Son zamanların “yeni Ruhiyatı” yani “Psikanaliz”mi de olmasaydı hakiki sanatkar hakkındaki bildiklerimiz sathiliği karşısında cidden fütur getirecektik. “Mektep” ve “Muhit” ile yapılan izah tecrübeleri hakiki sanatkarı teşfih etmekte pek yaya kalıyordu. Sanâtkârda aslolan “Orijinallik” olduğuna göre hakiki îzâhın imkanı, bu orijinalliğin mekanizmasına nüfuz etmeye başlamakla olabilirdi. Bundan sonra gelecek edebiyat münekkitleri eski ananeyi bırakarak, yeni ruhiyâtın vecheleri istikametinde yürümezlerse sanatkarın harimine yaklaşamayacaklardır. Tesfîm edersiniz ki bugüne kadar gelen edebiyat ve sanat tarihçileri mihaniki kronolojiyi kaçırmamak kaygısıyla hakiki sanâtkârları sanât tarihinin şaz vakıfaları gibi gösterdiler. Halbuki asıl sanat tarihi münhasıran bu hakiki sanatkarlara hasredilmek lazımdır. Çünkü mukallitlerle döküntülerin müziç ve kalabalığı içinde hem zevkimiz bozuluyor, hem de hakiki sanatkarların manzaraları bataklıklar arasında bırakılmış oluyordu. Bu sıtmalı haşeratın ufunetleri olmasaydı şiir ve sanât zevkimiz bugünkünden büsbütün başka bir şey olacak ve hakiki sanatkarların takdîri bir zaman meselesi olmaktan çıkarak ilk hamlede kendileriyle sempatize olabilecektik. Hiçbir şey sebepsiz olmadığı gibi bu hatırlı gidişi de sebepsiz değildir. İctimâî muhiti birinci derecede ‘alâkadar eden doğrudan doğruya bir etik ve nefi alakalar ile hemlelerle teveccüh ettiğinden tarih kumaşı çar-na-çar bunların kalabalık örgüleriyle doluyor ve müverrihler de ister istemez bunlarla meşgul olmadan yapamıyorlar. Bu tarihi zaruretten başka diğerk bir ʿamil var ki o hakiki sanatkarların ekseriyeti teşkil eden normal insanlara benzemeyip yalnız kendisine benzemesidir. Ne normal ne de anormal bir psikoloji ile îzâh edilmeyen bu “yeganelik” kendine has bir psikoloji ile tenevvür etmedikçe ondan şûur ve idrâk ile bahsedebilmek bittabi mümkün olmadığından insana garip gelen bu hadiseye karşı ya gayr-ı şûuri bir hayranlık ve ya anlayamamaktan mütevellit bir nefret gösterilmekten başka yapılacak müspet bir şey kalmaz. Bütün bu hadiseler hakiki sanat eserlerine karşı olan eri ve isabetli intibak kabiliyetimizde henüz mühim bir istifa hasıl olmadığını daha doğrusu hakiki sanatkarın henüz pek meçhul bir şey olduğunu gösteriyor.

¹¹² Mustafa Şekip , 15 Kasım 1928 , S: 103 , ss. 498-499

Nitekim “Kaldırımlar”ı okuduktan sonra sanatkar ruhunu yeni ruhiyatın vechleri istikametinde çok derinden eşelemek lazım geldiğini bir kere daha anladım.

Öyle görünüyor ki hakiki sanât, hayattan ziyade çocukluk ve rüyaya yakındır. Hakiki artist elcamı behemahal ta çocukluğa kadar giden ve bilhassa cinsi insiyakların ihtibas ve hususiyetlerini tahlil eden psikanalitiğin yardımını bekleyen hususi bir ruhiyetten mülhem oluyor. Bu hususiyet ancak sanatkarın pek şahsi teessürü biyografisine tercüman olmasından neşet edebilir ve la-sanat bbir mucize ve ya garabetten ibaret kalır. Hakiki sanat ise ne bir mucize ne de bir garabettir. Mucize değildir çünkü o îcâz değil, bilakis mübtezel hiss ve heyecanlarımız yerine orijinal bir teessür hayatı aşlamakla bizi de kendisi gibi yükseltiyor. Garabet değildir. Çünkü onu ergeç benimseyip sevmekten başka bir şey yapamıyoruz. O halde “Bedii Heyecan” mücerret bir anka değil, belki müşahhas bir sanâtkârdan bir takım itibâri ve ya maddi vasıtalarla bize sitayet eden orijinal bir teessürdür. İşte bütün ukte, teessürün bu hususiyetini tahlil ve teşrih edebilmektedir. Şimdiye kadar en karanlık kalan mahrem ve dehlizde ne kadar ilerleyebilirsek sanatkarı da o kadar yakından anlayabileceğiz. Çünkü “ilham” denilen surn manbâ , hadise aleminde kalmak şartıyla ancak burada bulunabilir. Yeni ruhiyatın çok derin ve nafiz tahlillerine bakılırsa sanâtkârın insiyâkları bilhassa cinsi insiyâkları pratik hayata hiç uyamayan bir keyfiyetle mütehalli ve ya böyle olmayıp da normal olsalar bile pratik sarfiyattan sanatı uğruna mütehaşi bir halde görünmektedir. Vakiâ insiyak hamlelerinin bu kısıklığı yani pratik hayata intibaksızlığı nevrularda da vardır. Yalnız bu hal nevrularda bir zâaf ve bozukluk halinde yaşarken sanatkarlarda sanat dediğimiz orijinal ve müesser bir senbolizme kadar yükseliyor. Sanat eserinin tükenmez derin menbaları insiyaklar olduğu halde sarf-ı insiyakı her türlü psikolojiye kabil irca olmamaları işte bu sebeptendir.

Dikkat edilirse görülür ki normal yaşayış ve pratik hayata intibâk hakiki sanatkar ruhuna bilâ- ihtiyar bir cücelme hissi verir :

Bir göz gibi süzüyor beni camlardan gece

Dönüyor etrafımda bir sürü kanbur cüce

Görülüyor ki Necip Fazıl da bu mısrasıyla hakiki bütün sanatkar arkadaşları gibi normal hayata hor bir gözle bakıyor.

Nitekim arkadaşları (Göte)'ye : “Sevdiklerinize niye sadık kalıyorsunuz?” dedikleri zaman verdiği cevap : “Cücelikten korkuyorum” demekten ibaret kalıyor. Keza (Tevfik Fikret)in “Rebab-ı Şikeste”nin başına koyduğu :

İnhina tok esarettten girandır boynuma

Fikri hür, irfanı hür , vicdanı hür bir şairim

Beyitide aynı , ruhi haletin bir ifadesinden başka bir şey değildir. Bu hali büyük sanatkarların hemen kaffesinde görebiliriz. Hatta onların etleri yansa bile safahat yerine perhîz-kârlığa koşarlar. En güzel kadınların cazibesi onları teshîr edeceğine bilakis korkutur. Gençlik ve nefsanîyet hırsıyla bir müddet kapılabilirler. Fakat çok geçmeden yine kaçarlar. (Fuzuli)deki müthiş visal korkusu bu halin en tipik bir nümunesidir.

Normal hayattan iğrenen sanatkarın kendi ruhuna kapanmaktan başka kaçacağı bir yer olmadığından bütün teselli, ümit ve gururunu kendi ruhundan alması gayet tabiidir. Bunun için o çar-na-çar kenfne hayran olmuştur. Kendi kendine meclup etmekten daha samimi bir zevki olmayan sanatkarın başkalarını da kendine ram görmek ve ya herşeye kendisini aksettirmek en tatlı bir ihtiyacıdır:

Söndürün lambaları uzaklara gidelim

Nurdan bir şehir gibi ruhumu syredeyim

Yollar bizden bir izdir.

Ne duysak sesimizdir

Ne görsek benzer bize

Hiç şaşmayan bir saat

Gibi işler tabiat

Uyarak kalbimize

Artistlerin tabiat dedikleri şey de yine kendileri bizzat kendi tabiatlarıdır. Bunun için derler ki: “Şair, sevgilisini aramaktan ziyade kendi aşkını, Allah’ından ziyade kendi cezbisini, beşerin sefaletlerinden ziyade kendi ızdırabını, şeniyetten ziyade kendi sanatını, başkasının hazzından ziyade kendi hazzını arar.” Ve yine bunun içindir ki şair hakiki olarak yalnız kendi dertlerini feleğin daimi vafasızlığını, yalnızlığını, aşktan kam almadığını , beşeriyetin fevkinde kalmak gururunu ve yalnız kendi aleminde münzevi ve bakir bir hayat yaşadığını terennüm etmekten hiç bıkmaz. Nitekim

Dost bî-perva, felek bî-rahm, devran bî-sükun

Dert çok, hem-dert yok, düşman kavi, tali zebun

diyen büyük Fuzulî aynı temâyülün samimi bir tercümanıdır.

Her şairdebir aşk zucreti vardır. Ve şairin aşkı hiçbir zaman tahakkuk edebilir. Hakiki, canlı ve tatmînkâr bir aşk olmamıştır. Bu sucretin köklerini çocukluktaki ana aşkın ihtibâsında ve bunun emsalini artık hiçbir yerde bulamamakta aramak lazımdır.

Şairin kendisine sevdalı ve meftûn oluşu yani narsizmi, aşk karşısındaki bedbinliği bilhassa hiçbir kadına itimât edememesi gibi halleri hep ilk aşkın inkisârından mütevellittirler. Nitekim Necip Fazıl'ın "Anneciğim"i bu sucretin senbollerini gayr-i şuuri bir surette hemen tamamen aksettiriyor gibidir.

Aksaçlı başımı alıp eline
Kara hülyalar dal anneciğim
O titrek kalbini bahtın yeline
Bir ince tüy gibi sal anneciğim

Sanma bir gün geçer bu karanlıklar
Zolmetin ardında yine zulmet var
Çocuklar hıçkırır anneler ağlar
Yaşlı gözlerinle kal anneciğim

Gözlerinde aksi , bir derin hiçin
Kanadın yayılmış çırpınmak için
Bu kış yolculuk var diyorsa için
Beni de beraber al anneciğim.

Şairin mütemadi iç sıkıntısı, dalgınlıkları " Yeryüzünde kendisini serseri" ve "derbeder" hissetmelri dahi hep başkalarını sevmemesinden ileri gelmektedir.

Gönlüm ne dertlidir, ne de bahtiyar
Ne başkasına yar, ne kendine yar
Canım isteyince ben diyar diyar
Gölgemin baş ucunda yürür giderim

Yer yüzünde yalnız benim serseri
Yeryüzünde yalnız ben derbederim

İşte bu müthiş ve korkunç yalnızlık yeryüzünde bütün sevgi ruhunda aranır ve her şey oradan seyredilir. Bunun için şair, başkasının söyleyebileceğine hiç inanmayan ve ya bundan en çok şüphesi olan bir adamdır. Nitekim (Mose) " Fantaziv" vasıtasıyla münzevi şair ruhunun iç sıkıntılarında şöyle şikayet eder : "İki hatta bir saatçik olsun bu durumdan

sıyrılıp kurtulsam ne olurdu?.. Bugün bu insan vücutları ne müthiş inzivalar Ya Rabbi!..” Keza (Flouber) de: “Birbiri için çarpan iki kalp arasında uçurumlar vardır; adem bu iki klp arasındadır. Ruh , inzivāsından kurtulmaya beyhude çırpınır” diyor. Şair ruhunun en gizli iştiyāklarını kārîlerine ifşā etmekten korkmayan (A. Jid)’i de dinleyelim : “Kendinde ancak kendinin olan yani emsālını başka hiçbir yerde bulamayacağını hissetiğın şeye bağlan ve kendinde de sabırla ve ya sabırsız ancak yerine başkası koyamayacak şeyi yarat” diyen bu şair yaşadığı narsisizmi bütün bir edebiyat kaidesi yapıyor.

İşte Necip Fazıl ve emsali hakiki şairlerin eserleri ancak sanatkarın bu şahsi psikolojisi vasıtasıyla anlaşılabilir. Psikoloji bilmedikçe hakiki şairlerin senbolizmi ya suni bir maharet ve ya esrar-engiz bir sayıklama zannedilir. Halbuki bunlar ta çabukluk ve insiyaklarımızdan gelen gayr-ı şuuri ve çok derin bir mazinin remzi hakikatleridir. Bu hakikatlerin mulavemet olunamaz cazibesi etrafında pervaneler gibi yanmaktan daha iyi bir şey yapamayacak olanlardır ki hakiki şairlerdir. “Kaldırımlar”ın Necip Fazıl’ı bu pervanelerden biri, hem de çok cazibelidir.

MUSTAFA ŞEKİP

DEĞERLENDİRME

Cumhuriyet'in ilanıyla Türk halkı yeni bir döneme girmişti. Ardarda inkılaplar gerçekleşiyordu. Ancak bu inkılapların yerleşebilmesi için öncelikle halk tarafından tam olarak anlaşılması ve benimsenmesi gerekiyordu. Bunların halk arasında yaygınlaştırılması görevini ise hükümet tarafından da desteklenen gazete ve dergiler üstlenmişti. İşte bu yayın organlarından birisi de "Hayat Mecmuası"dır.

1926 yılında Ankara'da Mehmet Emin ERİŞİRGİL tarafından yayın hayatına sokulan ve 1930 Mayıs'ına kadar haftalık veya aylık olarak sürekli yayınlanan "Hayat Mecmuası" Cumhuriyet dönemindeki süreli yayınların en önemlilerinden birisi olmuştur. Yayın amacı Cumhuriyet ideolojisini yaymaktı ama onun da ötesinde daha önemli bir amacı vardı. O da dönemin gençlerini ilim ve sanata yöneltmek onların bu alanlara saygı duymalarını sağlamaktı. Çünkü gerçekleşen inkılapları yaygınlaştırmak ve halkın ekonomik, siyasi ve sanat alanında refah ve saadet içinde yaşamalarının sağlamak için Türk bilginlerinin ve Türk sanatçılarının yetişmesi gerekiyordu.

Mehmet Emin bu inkılapların devamı için gençleri mesûliyet bilinci altına sokmuştur. Bu mesuliyeti de Türk gençleri ancak ilim ile meşgul olarak yerine getirebilirlerdi. Bir ilim sanat edebiyat ve felsefe dergisi olan "Hayat Mecmuası" da duygu ve düşünce bazında insanları etkilemeye ve onları yönlendirerek bu zihni terbiyeyi gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Çalışmamızda dergideki edebi makaleler ve şiirler esas alınmış ve gençler başta olmak üzere tüm okuyuculara verilmek istenen düşüncelerin daha derli toplu anlaşılabilmesi için kısa başlıklar altında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

Gençler ve Eserlerinde Ferdîyet ve İçtimaiyet

Derginin yayın amacının gençlerin halk için ilim ve sanata yönelmeleri olduğunu belirtmeye çalışmıştı. Bu doğrultuda en dikkati çeken makaleler gençlerin halka yönelmeleri konusunda öğüt vermek amacıyla yazılanlardır. Özellikle Tok Sözlü takma adıyla yazılarını neşreden bir yazarımızın Avni'nin ve M.Emin Erişirgil'in yazıları bu yöndedir. Onlara göre gençler yeni başlayan hayatta halkın emelleri hakkında düşünmeli bunları malzeme olarak kullanmalıdır. Bir fert cemiyetin emellerine ne kadar hissedar ise o kadar kabiliyetlidir. Bu yüzden gençler yazılarındaki "Ben" i kaldırıp yerine "Biz" i koymalıdır. Yalnız şu gerçeği de kabul etmişlerdir ki her her cemiyetçi şiir güzel değil her ferdiyetçi şiir de basit değildir. Mesela Hamit'in "Makber"i ferdiyetçi şiirin şahikalara vardığı bir eserdir. Kişisel duyguları

anlatır ama kabiliyet zeka ürünüdür.kısaca yaratıcıdır.zaten ferdiyetçi olarak sanat yapamayan bir şair ya da yazar içtimâiyetçüğünde daha cılız ve ölü olur. Bu yüzden bir şair ve yazar önce kendini geliştirmelidir ve bu da ancak kültürle mümkün olur.

Tok Sözlü'nün bir makalesinin sonuna eklediği şu satırlar bu konudaki düşünceleri anlamamız için yeterli olduğu kanaatindeyim.

Yüz okumak bir yazmak

Yüz yazmak bir neşretmek¹¹³

Türk Tarihi ve Edebî Tetkikler

Mehmet Fuat Köprülü'nün Türkçülük konusunda Türk kelimesinin anlamları konusunda ve Rübainin Türk tarihindeki yeri ve eski nazım şekilleri (Evlenen,Çenge,Tarhani vb.) hakkındaki tetkiklerinin yer aldığı makaleler bulunmaktadır. Bu makaeler içerisinde özellikle Türk kelimesinin anlamı üzerinde durulurken “Tacü'l-Edep” adlı eserden alıntı yapılan bölümler ilginçtir. Bu bölümlerde çeşitli taifeler hakkında yorumlar bulunmaktadır. Bu yorumlar şu şekildedir:

İstanbul'un fetholunduğu sene yani 857'de yazılmış olan “Tacü'l-Edep” ünvanlı Türkçe bir adap kitabının sonunda muhtelif kavimlerin psikolojisi hakkında bazı mütala'âta tesadüf olunuyor: Mesela müellif Araplardan bahsederken”Bunlarda ülfet ve muhabbet ve muhaleset mülahaza etme” diyor. Acemlerden bahsederken de”ve dahi Acem taifesi akrep tab'olur, bunlardan şefkat ve merhamet ve muvâfakat umma” mütala'asını yürütüyor. Kürtler hakkında”Ve dahi Kürt taifesi deve gibi kindar olur.” Fikrindedir. Galiba henüz Timur istilasının silinmemiş olduğu için olacak ki “Tatar”lar hakkında şu sözleri söylüyor: “Ve dahi Tatar taifesi enduk gibi olurlar. Bunlardan temizleri olmaz. Zira gah çife yer enduk, gah ot otlar. Bunlardan diyanet vesalahiyet umma” Müellif yalnız Tatar'ı değil “Türk” ile “Türkmen” i de birbirinden ayırıyor ve her ikisi hakkında ayrı ayrı mütala'alar yürütüyor. “Ve dahi Türkmen taifesi gerek Grek tab olurlar. Bunlarla muvafakat edip yola gitme kim kurt birbirinden kan görecek , birbirin yer.” “ Ve dahi Türk taifesi koyun gibi olur, birbiriyle muvafakat ve ülfet ve muhabbet ve şefkat vardır. Görmez misin ki koyunun mecmû'u birbirine uyar. Kanda dersin gider. Dünyada cemi' hayvanatta koyundan menfaat levisi yoktur ve hem yavaşı dahi yoktur.”¹¹⁴

Dünya Edebiyatı

Sanat evrenseldir ve her millet kendi edebiyatını meydana getirirken diğer milletlerin ürünlerinden etkilenmişlerdir. Ayrıca bir ülkede sanatın gelişebilmesinde ülkenin içinde bulunduğu şartların da büyük etkisi vardır. Eğer bir ülkenin siyasi iktisadi ve içtimai hayatında buhranlar yoksa ve halk refah içindeyse bu huzur millretin sanat hayatını da etkiler. Bu alanın gelişmesinde ve başarılı eserler verilmesinde etkili olur. Ancak siyasi çalkalanmalar içtimai ve ekonomik buhranları olan bir ülkenin sanat hayatı da buna paralel olarak sıkıntıya düşer. Nitekim Rusya'nın sanat hayatı “Bolşevizm İhtilali”yle felce uğramıştır. Bunun sebeplerini ve sonuçlarını Bolşevizm İhtilali'nin Rus edebiyatının nasıl etkilediğini Kamuran Şerif “Hayat”ta ayrıntılı bir şekilde kaleme almıştır.

¹¹³ Tok Sözlü Kar'ı “Hayat”taki Hayat Düşmanı Şiirler s.96

¹¹⁴ Mehmet Fuat KÖPRÜLÜ Türkçülük Tarihine Dair Bazı Notlar s.30

Ayrıca Türk edebiyatı başta olmak üzere bütün dünya edebiyatları üzerinde etkili olmuş Fransız Edebiyatı'nın Harp'ten sonra nasıl geri plana itildiğini ve yerini daha az derin, az romantik, az şiirli olmasına rağmen Anglo Sakson edebiyatına bıraktığını V. "Anglo Sakson Edebiyatı'nın Tesirleri ve Hususiyetleri" başlıklı yazısında ele almıştır. Anglo Sakson Edebiyatı özelliklerini ve niçin Fransız Edebiyatı'nın yerine geçtiğini açık ve anlaşılır bir dille ifade etmiştir.

Dergimizde sadece Dünya edebiyatları hakkında genel bilgi verilmemiştir. Bunların yanında Peter Berzeviç, Alfred Diviniy, Lord Bayron gibi Dünya edebiyatında adı duyulmuş şahsiyetlerin de hayatları edebi şahsiyetleri ve eserleri incelenerek ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Tanıtım Yazıları

Hayat Mecmuası dönemin en önemli dergilerinin arasında yer almaktaydı Bunun en önemli sebeplerinden birisi de döneme damgasını vurmuş, yazdıkları ve söyledikleriyle edebiyatımızın gelişmesine vesile olmuş mümtaz şahsiyetlerin bu derginin bünyesinde yer almasıdır. Ama bu şahsiyetler sadece yazılarıyla değil yayınladıkları eserlerle de bu dergide yer almışlardır. Mesela başarılı bir mizah-nüvist olan Fazıl Ahmet bu derginin yazarları arasındadır; ama aynı zamanda "Şeytan Diyor ki" adlı eseri yine bu dergide inceleme altına alınmıştır.

Ahmet Haşim'in "Gurabahane-i Laklakan", Necip Fazıl'ın "Kaldırımlar"ı, Faruk Nafiz'in "Çoban Çeşmesi", Enis Behiç'in "Miras"ı, Yusuf Ziya'nın " Yanardağ"ı, Saadettin Nüzhet'in "Halk Şairleri", İsmail Hakkı'nın "Karesi Müşahiri", Ziyaettin Fahri'nin "Erzurum Şairleri" adlı eserleri Hayat Mecmuası'nın incelediğimiz sayıları içerisinde yer almış olan tanıtım yazılarıdır. Bu eserler tanıtılırken objektif davranılmıştır. Aynı eser için olumlu hem de olumsuz eleştirilerde bulunulmuştur. Ayrıca tenkitler için kırıcı değil yapıcı bir dil kullanılmıştır. Mesela Mehmet Halit, Ziyaettin Fahri'nin "Erzurum Şairleri" adlı eserini incelerken Türk edebiyat tarihini tetkik ve tedvin edecek tarihimize ait vesikaları bulup tahlil edecek eserlere ihtiyaç olduğunu ve "Erzurum Şairleri" adlı eserin de bu ihtiyacı kısmen de olsa karşılamaya dair atılmış bir adım olduğunu belirtmiştir. Ancak bunun yanında muhtevası açısından Yunus, İbrahim Hakkı, Emrah ve Zihni hakkında eksik ve yanlış bilgiler verildiğini ve daha esaslı tetkikler neticesinde daha büyük itina ile yazılması gerektiğini de söylemiştir.

Ayrıca bu eserler tanıtılırken yapılan değerlendirmeler verilen örneklerle somutlaştırılmıştır. Mustafa Şekip, Necip Fazıl ve şiirlerini incelerken her söylediğini Necip Fazıl'ın şiirlerinden örneklerle desteklemiştir.

“Şairin kendisine sevdalı ve meftun oluşu yani narsizmi, aşk karşısındaki bedbinliği bilhassa hiçbir kadına itimat edememesi gibi halleri hep ilk aşkının inkisarından mütevellittirler. Nitekim Necip Fazıl’ın “Anneciğim”i bu sucretin senbollerini gayr-i şüfî bir surette hemen tamamen aksettiriyor gibidir.

Aksaçlı başını alıp eline
Kara hülyalar dal anneciğim
O titrek kalbini bahtın yeline
Bir ince tüy gibi sal anneciğim

Sanma bir gün geçer bu karanlıklar
Zolmetin ardında yine zulmet var
Çocuklar hıçkırır anneler ağlar
Yaşlı gözlerinle kal anneciğim

Gözlerinde aksi , bir derin hiçin
Kanadın yayılmış çarpınmak için
Bu kış yolculuk var diyorsa için
Beni de beraber al anneciğim.

Şairin mütemâdi iç sıkıntısı, dalgınlıkları “ Yeryüzünde kendisini serseri” ve“derbeder” hissetmeleri dahi hep başkalarını sevememesinden ileri gelmektedir.

Gönlüm ne dertlidir, ne de bahtiyar
Ne başkasına yar, ne kendine yar
Canım isteyince ben diyar diyar
Gölgemin baş ucunda yürür giderim

Yer yüzünde yalnız benim serseri
Yeryüzünde yalnız ben derbederim”¹¹⁵

Görüldüğü gibi bu şekilde bir anlatım okuyucunun anlatılmak isteneni tam olarak anlamasında yardımcı olmaktadır. Böylece söylenenler havada kalmıyor ve istenen yere ulaşıyor.

Edebi Meseleler

Şiir nedir? Şair kimdir? Şiirde ferdiyetçilik mi içtimailik mi? Sanat ve edebiyat nasıl olmalıdır? Bu ve benzeri sorular her zaman edebiyatçıları meşgul etmiştir. Bu bakımdan ortak bir nokta bulunamasa da herkes bu konulardaki düşüncelerini yazıya geçirme ihtiyacı hissetmiştir. “Hayat” mecmuasında da bu tür konuları içeren çok sayıda edebi makale yayınlanmıştır. Hayat Mecmûası amaç olarak halka ulaşmayı seçtiği için burada yayınlanan makalelerde ortak bir nokta vardır. O da verilen eserlerde kişisel duygulardan (ferdiyetçilik) çok sosyal olaylardan (içtimailik) bahsedilmesidir.

¹¹⁵ Mustafa Şekip “Kaldırımlar”ın Necip Fazıl’ı s. 237

Şiir ve şair hakkında ise Hasan Ali'nin kaleme aldığı makale oldukça önemlidir. Yapılan tanımlar insanı bir an durup düşündürecek kadar ilginç ve değişiktir. İşte birkaç örnek :

“Şiir en geniş manasıyla ; hayat ve kainatın karanlıklarında yaşayan meçhulün sesidir. Onun için müphem, zekaya asi, vuzuhtan müteneffirdir. Şiir hakikatin hayale fütulası hayalin hakikate sükutudur. Onun için bir yakışta dumana , bir bakışta şihabe benzer. Avuçlarınıza aldıkça yok olduğunu görürsünüz. Gözlerinizle takip etmek istedikçe başınız döner ve büsbütün onu kaybetmiş olursunuz.

Şiir mevcüt olmanın , mevcüt olması arzu edene ilticâsı, noksanın kemâle iştîyâkıdır. Bu itibarla şiir ruhlar için bir adese vazifesi görür; onun altına tesadüf eden şeyleri cemâset-i tabi'îyesinden çok daha büyük görürüz.”Büyük fakat “başka” değil!..Şiir zekanın kendini telkin etmesi, kalbin bu acze karşı merhamet duymasıdır. Bu nokta-i nazardan en yüksek şiiri ise senfonilerde duyulur. Şiir ruhların mîrâcıdır. Orada insan kabi hayatın kendisiyle bilâ-vasıta temas eder. Hayat ile ittisâlin ve onunla bî-lafz u kelimât-ı telânin verdiği mânevi hazzı hiçbir şey veremez. Onun içindir ki ilme ısınmayanlar pek çok lduğu halde şiiri sevmeyen-anlayan demiyorum- insanlar pek azdır. Tabiata karşı aza-yı havas nasıl münfa' ilse kalpte güzelliğe karşı öyledir. Açık olan gözün görmemesindeki imkansızlığı aynıyle hayata teveccüh etmiş bir kalbin vuruşlarında da bulabilirsiniz.

Şiir, mütenahiye sığmayan ruh-ı beşerin nâ-mütenâhiliklere gömülmesidir. Nâ- mütenâhilik olmasaydı şiir olmazdı. Şiir vücuda gelmeseydi sonsuzluk fikri tahassül edemezdi. O zaman ruh-ı beşer göğsünü toprakların altına uzatamayan, dallarını havalara yükseltmeyen bir nebat gibi bodur, kalın ve kururdu. Şiir insanîyetin nasîğ-i hayatıdır.

Şiir böyle olursa şairin nasıl adam olacağı kolayca tahmin edilir. Şair bir avcıdır. Meçhûlât ormanında hakikatin ser-âblarını kovalar. Zekasını yontarak yaydığı okunu şikarına atar. Bu keskin ok boşluklarda vızıldar, fakat çıktığı berg-i cazibesinden kurtulamaz, geri döner, yumuşak sıcak bir yere saplanır. Burası bir kalptir ve o kalbin sahibi “Şair”dir.”¹¹⁶

Dil ile İlgili Meseleler ve İstiklal Marşı

Hayat Mecmuasının yayınlandığı dönem bir çok yeniliklerin olduğu bir dönemdi. Her alanda olduğu gibi dil alanında da çok büyük bir yenilik gerçekleşmişti. “Harf İnkılabı”.Ancak bu inkılap gerçekleşmeden bir süre komisyonda görüşülmüştü. İşte bu esnada dergide bu komisyona öneriler sunulmuştur. Avni, Ahmet Cevat ,Hakkı Tarık bu konulardaki düşüncelerini dergide neşretmişlerdir. Bu öneriler pek tabi dönemin şartları içerisinde değerlendirilmelidir ama bugünden geçmişe bakarsak oldukça ilginç önerilerdir. Mesela Avni Latin Alfabesi alınırken bir takım tasarruflar yapılması gerektiğini söylemiştir. J-g-c-ş-v-y harflerinin yerine mukabillerinin bulunabileceğini “c” sesinin yerine İslavlardaki gibi “g” sesi ve ya İngilizlerdeki gibi “ts” seslerinin kullanılabilceğini söylemiştir. Ayrıca tatki “ı” yi ayırt edebilmek için “lj” şeklinde (hal yerine halj gibi) kullanılmasının gerektiğini belirtmiştir.

Ayrıca Avni'nin halen kafaları meşgul eden yabancı kelimelerin nasıl kullanılması gerektiğikonusunda yayınlamış olduğu makalede herkesin makbul göreceği düşünceler yer almaktadır. O'na göre eğer bir kelime dilimize yerleşmişse onun Türkçeleşmesinde bir sakınca yoktur. Ancak henüz yeni kullanılıyor ve yerleşip yerleşmeyeceği henüz belli değilse

¹¹⁶ Hasan Ali Şiir ve Şair s. 130

o kelime asli şekliyle kullanılmalıdır. Çünkü hem yeni girdiği için bilinmiyor olması anlam karışıklığına sebep olabilir hem de belki yerleşmeden çıkıp gider.

Özel isimlerin de okunduğu gibi değil asli şekliyle yazılması gerektiğini savunuyor. Çünkü yabancı isimler her millet tarafından kullanılıyor. Mesela “Bacon”u biz “Beykın” olarak yazarken bunun ne anlama geldiğini yabancı birisi anlayamaz. Ayrıca biz de her yabancı gibi ismi doğru okuyamayabiliriz. Yani bizde de anlaşılmasız durumlara yol açabilir.

Dönemin önemli meselelerinden birisi de Milli Marş meselesidir. O dönemde herkes milli hassasiyetimize uygun ve okunduğunda milletimizi heyecanlandıracak bir marşımızın olması konusunda hem-fikirdir. Bu hususu Nuri Refet şu şekilde açıklamıştır:

“Bu milli marş yokluğunu bilhassa Avrupa’da bulunduğumuz zaman çok acı olarak hissetmişim. Kırk milyon Fransız’ın , yetmiş milyon Alman’ın en küçük ferdine kadar hepsinin malum, muayyan ve müstekir bir milli marşı olmasına rağmen Türk milli marşı namı altında ezberimde maaleessüf muayyen hiçbir şey bulamamışım. Büyük harp esnasında Almanya’da casusluk tehlikesine karşı koymak için her hangi bir memleket tebasından olduğunu iddia eden şüpheli kimselerden o memleketin milli marşının bütün güftesini teganni etmek talep olunuyordu. Böyle bir imtihana tabi tutulmuş olsaydım korkarım ki Türklüğümü isbat etmek benim için kabil olamayacaktı.”¹¹⁷

Ancak Aka;Gündüz,Nuri Refet,ve Ahmet Talat Mehmet Akif’in “İstiklal Marşı”nın hem beste hem güfte olarak bir marşa uygun olmadığını düşünmektedirler. Sebep olarak da güfte için vezninin mutarrit kıta sayısının fazla ve halkın zevk ve hissine bigane olduğunu ileri sürmüşlerdir. Beste içinse sanat inceliği yerine heyecan olmalıydı demişlerdir.

Beste konusunda yazarlarımıza katılabiliriz. Ancak fikrimce güfte konusunda Mehmet Akif’e haksızlık yapılmıştır. Çünkü İstiklal Marşı muhteva açısından tüm Türk milletinin tarihini ve duygularını on kıtaya sığdırabilmiş ve Türk milletinin birlik ve beraberliğiyle imanını birleştirdiğinde neler yapabildiğini en güzel şekilde ifade etmiş muhteşem bir şüirdir.

Edebi Akımlar

Her sanatçı duygu ve düşüncelerini ifade ederken farklı yollar kullanır .Kimisi gördüğünü olduğu gibi anlatır kimisi senboller kullanır kimisi de uyandırdığı intibaları şiirine aktarır. Eserleri birbirinden farklı kılan da bu ifade değişiklikleridir. Her akımın kendine has özellikleri vardır “Hayat mecmuası”nda da bu edebi akımlara özel yer verilmiş ve her biri özellikle Ali Canip tarafından hem dünya edebiyatlarından hem de Türk edebiyatından örneklerle desteklenerek açıklanmıştır.

¹¹⁷ Nuri Refet Mmilleri Marş İstiklal Marşı s. 174

KAYNAKÇA

- AKYÜZ Kenan, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri , İst.,1994
- Ana Britannica, Hürriyet Yay., İst.,1994
- BANARLI Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, M.E.B ,C : İst., 1997
- Büyük Larousse, Sözlük ve Ans., Milliyet Yay., İst., 1986
- DEVELLİOĞLU Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi,Yay.,Ankara, 1993
- ETİK Arif, Farsça- Türkçe Lûgat, Salah Bilici Kitabevi, İst.
- İrtica Arap Harfli Türkçe Yazma Eserler Kataloğu
- KURDAKUL Şükran , Çağdaş Türk Edebiyatı, Meşrutiyet / 1, Bilgi Yay., İst., 1994
- LEVENT Agah SIRRI, Türk Edebiyatı Tarihi , T.T. K Basım evi, Ankara,1988
- Meydan Larousse, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat, İst., 1973
- ÖZKIRIMLI Atilla , Tarih İçinde Türk Edebiyatı , Ümit Yay.,Ufuk Dizisi : 30 ,Ankara 1995
- SAMİ Şemsettin, Kamus-ı Türkî, Enderun Kitabevi , İst., 1989
- TUNCER Hüseyin, Arayışlar Devri Türk Edebiyatı I , Tanzimat Edebiyatı, Akademi Kitabevi, İzmir 1994
- _____, Arayışlar Devri Türk Edebiyatı II,Servet-i Fünun Edebiyatı, Akademi Kitabevi, İzmir, 1992
- Türk Dili ve Edebiyatı Ans., Dergah Yay., İst.,1981
- Yeni Türk Edebiyatı Ans., Ötüken Yay., İst., 1985

HAYAT MECMUASI'NIN KÜTÜPHANE KAYITLARI

AEK(Atıf Efendi Kütüphanesi), 135 // I-V,1-5,17-21,24-105(2 KanunI1926-29Teşrin II 1928)

BDK (Beyazıt Devlet Kütüphanesi) O.68 // I-V,1-104 (2 Kanun I 1926-22 teşrin II 1928)

BK(Belediye Kütüphanesi/ Atatürk Kitaplığı), İ.H.Sevük 1245, TÖ-621/1-2 // I-II 1-52 (2 Kanun I 1926-1927); III-IV,60-62-63,73-74,78,83,85-86,93(1928)

Not: III-IV. Ciltler/yıllar TÖ-62/1-2'dedir

HTU (Hakkı Tarık Us),D.267/1-4 , /// I-IV, 4-8,10-12,14-35,37-105 (1926-29 teşrin II 1928)

İÜ (İstanbul Üniversitesi) , 05 (496.11)=94.35 H.32 // 1-105 (2 Kanun I 1926- 29 Teşrin II 1928)

İÜE (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi) Sa 103(69/2980) // I-II, 5,9,14-15,18-22,24-26,28,31-33,67 (1926-1928)

İÜT(İstanbul Üniversitesi Türkoloji Bölümü)6075 // I-IV, 1-61,63-66,68-76,78-95,97-105 (2 Kanun I 1926-29 Teşrin II 1928)

SK (Süleymaniye Kütüphanesi) İİH.0.4289-95 // I-IV, 6-7,9-48,50-105 (1926 – 29 Teşrin II 1928)

TGK (Tercüman Gazetesi Kütüphanesi) // I-IV, !-105 (1926 –29 Teşrin II 1928)

İNDEKS

A

Abdülhak Hamit	: 59 / 60 / 119 / 124 / 201 / 225 / 230 / 239
Abdülhamit II.	: 3
Ahmedî	: 78
Ahmet Cevat	: 211 / 215 / 243
Ahmet Hamdi	: 13 / 245
Ahmet Haşim	: 16 / 18 / 119 / 128 / 200 / 229 / 232 / 241
Ahmet Hikmet Bey	: 111 / 128
Ahmet Talat	: 166 / 169 / 174 / 176 / 244
Ahmet Vefik Paşa	: 31
Aka Güngüz	: 6 / 166 / 174 / 244
Ali Canip	: 6 / 16 / 20 / 33 / 25 / 54 / 57 / 61 / 116 / 120 / 126 / 129 / 218 / 222 / 229 / 233 / 244
Ali Cenap Bey	: 54
Ali Ferah Bey	: 88
Ali Paşa	: 34
Ali Şir Nevaî	: 47 / 48 / 49
Ali	: 45
Aşık Mehmet	: 45
Aşık Paşa	: 63 / 78 / 142
Avfi	: 138
Avni	: 6 / 14 / 204 / 225 / 239 / 243

B

Baki Bey	: 143
----------	-------

Baki : 58 / 78

Bedrettin Kavami-i Razi: 138 / 139

Bergson : 6 / 126 / 127 / 232

C

Celal Sahir : 203

Celali : 171

Cemal Karşı : 137

Cemil Sena : 6 / 36 / 41

Cenap Şehabettin : 119 / 128

Ç

Çelebi-zade Asım : 34 / 35

D

Daimi : 77

Damat İbrahim Paşa : 34 / 35 / 36

Dilsiz Kameri : 88

E

Ebe-zade Abdullah Efendi: 35

Emin Razi : 139

Emin Recep : 21 / 23 / 41 / 42

Emrah : 172 / 241

Enis Behiç : 69 / 75 / 97 / 105 / 110 / 112 / 113 / 146 / 219 / 220 / 241 / 245

Erbabî : 171

Ercan Saadettin Bey : 99

Esat Efendi : 29

Eşref : 64

Eşrefoğlu : 44

Evliya Çelebi : 87 / 88

F

Fahrettin Mübarek Şah: 138 / 139

Faik Sabri : 6

Fakiri : 30 / 31

Faruk Nafiz : 6 / 69 / 71 / 72 / 73 / 74 / 75 / 76 / 104 / 105 / 166 / 219 / 220 / 221 /
241

Fatıma Hanım : 77

Fazıl Ahmet : 6 / 21 / 22 / 36 / 50 / 51 / 52 / 119 / 241

Feridun Bey : 88

Freud : 6

Fuzuli : 3 / 57 / 58 / 78 / 86 / 87 / 88 / 105 / 117 / 126 / 127 / 220 / 229 / 230 /
236

G

Galip Dede : 105

Genç Osman Osman Sani : 200

Gıyaseddin Mehmet : 139

Gufranî : 44

H

Habibi : 88

Habibü's-Seyr : 139

Hacı Bayram Veli : 44

Hafız : 29 / 117 / 142 / 143

Hakkı Tarık : 209 / 210 / 243

Halide Nusret : 223

Halime Kadın : 44

Halit Fahri Bey : 6 / 120 / 121

Ha lit Ziya	: 119
Hamit Ahmet	: 77
Hamit Sadi Bey	: 226
Hasan Ali	: 28 / 29 / 130 / 131 / 134 / 136 / 142 / 143 / 243 / 245
Hekim Senaî	: 77 / 12
Hüseyin Baykara	: 47 / 48
Hz. Hüseyin	: 86 / 87 / 88 / 89

İ

İbrahim Hakkı	: 79 / 172 / 241
İbrahim Necmi	: 202
İsmailHakkı Bey	: 6 / 77 / 78 / 79 / 80 / 82

İsmet Bey	: 33 / 79
İzzet Ali Paşa	: 35

K

Kadı Darir	: 172
Kami	: 35 / 48
Kamile	: 78
Kamuran Şerif	: 8 / 12 / 152 / 157 / 240
Karacaoğlan	: 220
Kazım Paşa	: 89
Kelim	: 35
Kilisli Rıfat Bey	: 138
Köprülü -zade Mehmet Fuat	: 6 / 27 / 29 / 30 / 32 / 48 / 50 / 86 / 89 / 137 / 140 / 240

M

Mehmet Emin (Yurdakul):	5
-------------------------	---

Mehmet Akif : 167 / 168 / 244

Mehmet Efendi(Nedim'in Babası): 35

Mehmet Emin (Eriřirgil): 5 / 6 / 15 / 26 / 45 / 106 / 239

Mehmet Fahri : 174

Mehmet Halit : 171

Mehmet İzzet : 99 / 102

Mehmet Rauf : 203

Melik řah : 139

Mevlana : 142 / 143 / 144

Muallim Naci : 79

Mustafa Reřit Pařa : 114

Mustafa řekip : 61 / 71 / 234 / 239 / 241 / 242

Müstecip-zade İsmet Bey: 78

N

Nabi : 63 / 219

Naci Kasım Bey : 78

Nahifi : 34

Nahit Sırrı : 198 / 203

Naili : 79

Namık Kemal : 119 / 167 / 169 / 176 / 177 / 207 / 219

Natikî : 172

Nazım Hikmet	: 129
Nazmi	: 31 / 32
Nebati	: 89
Necip Fazıl	: 234 / 236 / 237 / 238 / 239 / 241 / 242 / 245
Necmettin Sadık	: 115
Nedim	: 33 / 34 / 35 / 36 / 59 / 79 / 128 / 221 / 230
Nedim Ahmet Efendi	: 33 / 36
Nefî	: 59 / 64 / 172 / 201
Neyfî	: 35
Neyzen Tevfik	: 64 / 65
Nuri Refet	: 174 / 177 / 244
Nurullah Ata	: 6
O	
Orhan Seyfi	: 61 / 76 / 106 / 221
Orhan Veli	: 200
Osman-zade Taip Bey:	219
Ö	
Ömer Bedrettin	: 6 / 121 / 133 / 178 / 245
Ömer Hayyam	: 82
Ömer Seyfettin	: 636 / 119

P

Pertev Paşa : 172 / 173

Pertevî : 193

R

Raci : 88

Rakım Abdülaziz : 77

Rasih : 77 / 78

Recaizade Mahmut Ekrem: 64

Reşat Nuri : 119

Reşit Serba : 150 / 151

Rıfat Necdet : 782 / 16

Rıfki Melûl : 132 / 141 / 245

Rihletî : 77

Ruhi-i Bağdadî : 129

S

Saadettin Nüzhet : 44 / 45 / 241

Sabahattin Ali : 6

SabkatNasrı : 139

Sabri Esat : 200 / 217

Safvet İzzet : 110 / 122

Safvet Urfi : 113 / 125

Seyyit Vehbi	: 35
Sezaî	: 119
Sıracı	: 171
Süleyman Nazif	: 6 / 49 / 111 / 112 / 119 / 232
Sünbül-zade Vehbi	: 63

Ş

Şemsettin Sami	: 91
Şerafettin Bey	: 143
Şeyhi	: 33 / 64

Şinasi	: 64 / 218
--------	------------

Şükufe Nihal	: 224 / 245
--------------	-------------

T

Tevfik Fikret	: 17 / 25 / 60 / 63 / 64 / 105 / 119 / 122 / 128 / 163 / 220 / 235
---------------	--

Tok sözlü	: 93 / 96 / 102 / 104 / 116 / 117 / 119 / 182 / 186 / 239 / 240
-----------	---

V

V	: 180 / 181 / 241
---	-------------------

Y

Yakup Kadri	: 114 / 119 / 228
-------------	-------------------

Yaşar Nabi	: 170 / 192 / 245
------------	-------------------

Yunus Emre	: 44 / 63 / 65 / 142 / 171 / 172 / 241
------------	--

Yusuf Fakih	: 77 / 78 / 79
-------------	----------------

Şiirler

Mecmua içerisindeki şiirlerin dil ve anlam açısından için halka yakın ve anlaşılır olduğunu söyleyebiliriz. Çoğu hece vezniyle yazılmış olan şiirlerde sosyal olayların yanıda ferdi duygulara da yer verildiği görülmüştür. Necip Fazıl,Hasan Ali,Şükufe Nihal ,Enis Behiç, Ömer Bedrettin, Ahmet Hamdi,Ziyaettin Fahri,Rıfki Melul,Yaşar Nabi gibi her türlü duygu ve düşünceyi şire eşsiz bir şekilde dökabilen şairlerimizin şiirleri kelime seçimleri ve ifade tarzları bakımından olağanüstü güzelliكتedir.

İncelendikçe dönemi içerisinde önemli bir yere sahip olmasının hiç de şaşırtıcı olmadığı ve muhteva açısından her konuda halka faydalı olabilecek makaleler barındıran Hayat Mecmuasının günümüz edebiyatçlarına da oldukça yararlı olabileceği görüşünü taşımaktayız.



Yusuf Has Hacip : 62

Yusuf Ziya : 219 / 220 / 221 / 241

Z

Zatî : 77 / 78 / 79

Zeki Velidi Bey : 28

Zihnî (Bayburtlu) : 171 / 172 / 241

Ziya Gökalp : 6 / 64 / 111 / 114

Ziya Paşa : 64 / 88 / 171 / 173 / 218

Ziyaettin Fahri : 65 / 66 / 77 / 79 / 132 / 171 / 172 / 173 / 241

Büyük Kooperatifçiler

شولتسه - ده لیج

قۇتراتیف حرکیتک طهوری، ال ایجیلکننده کی اقتصادی بحرانله صبق بر صورتده علاقه داردر . قۇتراتیف ، اجنای بر قوت اولارقی ایلك دفنه شهر اسنانی آراسنده اهمیت قازاندى . مثلا 19نجی عصرک ابتدالنده انکتردهه آل ایجیلکی بو بوک عرانلر کچیر یوردی . ما کنه استحصالی ، اصناف آراسنده ویا کی تحرییات یوردی . بو وضعیت قارشیننده آل ایجیلری ، موجودیتلرک محافظه سته چاره ساز اولور امیدیه «اووهن» ک ، اوله تصور ایدلشمش نتیجه لر ویرمن سوسیالیست خیالرینه درت آله صاریلدی .

قۇتراتیف حرکتی ، انکتردهه اولدی کی آلمانیا دهه ایلك اوکجه شهر اسنانی آراسنده باشلادی . فقط انکتردهه اصناف قۇتراتیف لری انکشافه مظهر اولاماتلردر و انکتره قۇتراتیف حرکتی تاریخنده (سرعتله عمله قۇتراتیف لرینه استحاله ابتدک لری ایچون) سوسیالیست قومون تجر به لرینه عائد قیصه بر صفحه حاننده قالمشردی . آلمانیا دهه طهور ایدن اصناف قۇتراتیف لری ایسه ، آل ایجیلکنک مملکت اقتصادیا ننده مهم بر موقع اشغال اتمکده اولماسندن دولای دیگر قۇتراتیف لریک یاننده زمانزه قادار موجودیتلری ادامه ایشلر و معین برول اولماشلردر .

کوچوک - بوژوآ بر محیطده پیشه «شولتسه - ده لیج» آلمان قۇتراتیف لکنک باباسیدر . «شولتسه» نك اجتماعی قناعتلری ، فرانز - سوسیالیزمک قوتلی تأثیراتی آلتنده فنکی ایشدی . بوکارغما «شولتسه» هیچ رزمان سوسیالیست اولماشدر . موحد نظام اجنای به یکی بر شکل ورمک ایچون ترتیب ایدیلن رادیقان بلانلر اون علاقه دار ایتزدی . «شولتسه» امیاطکار ، دوراندیش بر ادامدی . بو اعتبارله «اووهن» ایله آرازنده بو بوک فرقل موجوددر . فقط بو تون بو نلره رغما «شولتسه» نك قدرنده اصلاحچی و رهبر اولق وارمش . بو نك سببی حیات مجادله سنده آرمالیدر . «حیات مجادله سی ، «شولتسه» طرفندن منافی تمیل ایدلش اولان اجتماعی زهره لر یکی ضرورتلر قارشیننده بیر ایشدی .» قایتالیزمک انکشافی ، بو تون ملکترده کوچوک صنایک و کوچوک تجارتک باشامه حتی نزع ایدیبوردی . بو حال آلمانیا دهه 19نجی عصرک اورنلرینه دوغرو ائک حاد دوره سته کبرمشدی . کوچوک بوژووازی آراسنده بو بوک بر نمونیشلرک باش کوشتمشدی .

«شولتسه - ده لیج» 1853 سنه سنده نشر ایدیک Die arbeitenden Klassen und das Associationswesen in Deutschland . اسنده کی اثرنده دیورک :

«فابریقا» آل ایجیلکنی محو ایدیبور . کندی ساحه سی داخنه آلدینی صنایع شعبه لرنده آل ایجیلری بازارسز بیر ایور و کندیسیله رقابت مکئی اور تانن قایمیریور . هر کون کوردنکر کی ، سو شعبه لری بر رور نمودی آله اولان

نارسیمزی ، عشق قارشیننده کی بدینسکی ، باخاصه هیچ بر قادینه اعتقاد ایدمه سی کی حاللری هب ایلك عشقک انکسارنده متولددرلر . نیته کیم نجیب فاضلک «انتهجک» ی بو صحرانک سه نیولری ، غیر شموری بر صورتده ، هان تماماً عکس ایتدیر یور کیدر :

اقی صاجلی باشکی آلوب آله قارا خیالاره دال آنهجک . اوتیره ک قلبکی بختک یلنه بر انجه توی کی سال آنهجک . صاعا بر کون کچر بو قازاکفلر ، ظلمتک آزدنده ینه ظلمت وار ؛ چوقفلر هیچقبر بر ، آنه لر آغلار یاشلی کوزلرکله قال آنهجک کوزلرکده عکسی ، بر درین هیچک ، قانادک بایلمش چیرینق ایچین ، بو قیش بو طیق وار دیورسه ایچک نیجه برابر آل آنهجک .

شاعرک نمادی ایچ صیقینسی ، دالغینلری ، «بر یوزنده کندینی سرسری» و «دریدر» حسن اغلری دخی هب باشقهلری سوه مه سندن ایلری کلکده در .

کوکله نه دردیدر ، نه ده بختیار ، نه باشقه سته یار ، نه کندینه یار ؛ حاتم ایسته نیجه ، بن دیار دیار ؛ کولکمک یشندن یورور کیده رزم . . .

بر یوزنده یالکزیم سرسری ؛ بر یوزنده یالکزیم دریدرم .

ایسته بو مدهش وقور قونج یالکزلق یوزندن بو تون سوک روحده آرانیر وهرشی اوراده اورادن سیر ایدیلر . بو نك ایچون شاعر ، باشقه سنک سوله یله چکنه هیچ ایشا غایان ویا بو نون ائک چوق شیه سی اولان بر ادامدر . نیته کیم (موسه) ، «فانتازو» سی واسطه سیله مغزی شاعر روحنک ایچ صیقینتیلرندن سوله شکایت ایدر : «ایکی ، حق بر ساعتق اولسون بو درمدن صریلوب قوربولم نه اولوردی . . . بو تون بو انسان وجودلری نه مدهش اتروال یاری !» . کذا (فلوهر) ده : «برری ایچون چاربان ایکی قلب آراسنده اوچوروملر واردر ؛ عدم ، بو ایکی قلب آراسنده در ، روح ، اترواسندن قورولمغه بیهوده چیرینیر» دیبور . شاعر روحنک ائک کیزلی اشتیاقلری قارغلینه افشا اتمکدن قورقمايان (آ. ژید) ی ده دیکلیم : «کندکده آتیجی کندنسک اولان ، ینی امثالی باشقه هیچ بر برده بولامایچکی حسن اشدیک شیه باغلان و کندندهه صبرله ویا صبرسز ، آتیجاق برینه باشقه سی قویامایچق شیئی یارات» دین بو شاعر یاشادینی نارسیمزی بو تون بر ادبیات قاعده سی یاییور .

ایسته نجیب فاضل و امثالی حقیقی شاعرلرک اثرلری آتیجی صنعتکارک بو شخصی بسبقولر تیزی واسطه سیله آکلشیه ییلر . بو بسبقولر تیزی بیلینه دیکه حقیقی شاعرلرک سه نیولری یاصنی بر مهارت ویا اسرار انکیز بر صایقلامه طن ایدیلر . حال بوک بو نلر نا چوقلق انساقلر مردن کلن غیر شموری وجوق درین بر ماضینک رمزی حقیقتلریدر . بو حقیقتلرک مقاومت اولونه نماز جاذبه سی اطرافنده بر وانه لر کی یانقدن ده ا ی برشی یایامایچق اولانلردرک حقیقی شاعرلردر . «قاندیر یلر» ک نجیب فاضلی بو بر وانه نردن بری ، مهده چوق حذنه لیسدر .

MUSTAFA ŞEKİP

ایشیمی بیراقیه جقدر . بو کون ، وقتیا چالیشمش اولان بر جوق اوسته لر فابریقه لر آرامق مجبور بنده قالیورلر . دیگر آل ایجی ک تدریجاً بروله ترکه جکلدر . « آل ایجیلریله برابر فابریقا عمله وضعیت نالاشیور . جسم استحصاک بو تون سی اربانک رفاهته تأثیر اتمکده در تشبثاتک کوچوک تشبثاته نسبتاً تنیک واردر . فقط بو فابریقلرک استحصاله معطوف نما حاضرده کی شرایط اقتصادیه دولا یسیله ازاله ایدیلر بو وضعیت قارشیننده خفه نه صورتله ایدیلر بیلر ؟ «شولتسه» اسکی اقتصادی نظام قرون وسطی لونجا سیستمنک احیاسی امکا ایدیبور . برنک چاره کور یور : جسم انکشافنک ضروری اولدیقنی قبول اتمک بوکا مقابل لونجا نظامی ، سی اربانک منافعنه اولق شرطیله یکی بر شکلده تأسیس ا بو صورتله «شولتسه» نك واصل اولدیقنی «آسوسیاسیونک» محتاج عمله واصناف ایچو قور تولوش واسطه سی ، اولدینیدر . «آ. سیونده اسکی لونجا یکی قوتلرله بیجه اولارقی حیاته قاورداشچندر . بو نك ایچون آسو - «استحقاک لونجاسی» دیکه لازمدر . آسوسیا استقالرینه خلل کتیرمدن سی اربانه جسم تدا استفاده امکانی بخش ایدم جکدر .

«شولتسه» نك قۇتراتیف سیستنی چکن قرقچی سنه لرنده تطبیق ایدلکه باشلاندی بو سیستمک تطبیق «شولتسه» نك اوله ایدمه دیک بر نتیجه ویردی . استحصال آسوسیاسیونک تطبیق «اووهن» ک - سوسیالیست قومونلر اولوی حاننده قالدیلر . بو آسوسیاسیونلرک یولنده بر مرحله وظیفه سی کوره جک اولان قۇتراتیف لری ایسه بو بوک بر انکشافه نائل «شولتسه» ، «اووهن» کی اوزاق خیالار قوشدینی ایچون ، مفکوره سنک بو عملی نتیجه هیچ متأثر اولادی . بالکس بو عملی نتیجه زیاده قیمت و اهمیت ویردی . بو تون قضا قره دی قۇتراتیف لرینه حصر ایددی . است آسوسیاسیونلری غاما امال ایددی . آسوسیا فکری «شولتسه» نك سیستمنده نهایت بر اولارقی قالدی .

«شولتسه - ده لیج» ، قۇتراتیف لیکده رجی غایملر کوشتردی که ، تشکیل ایدیک براتیفلردن مهم بر قسنک قیصا بر زمان ط قایتالیست باقارله استحاله سی بو بوک بر نتیجه قارشیلادی . قۇتراتیف برلکنک سنه لک اجنای برنده ایراد ایدیک بر نطقده ، «قره دی» نفلرینک ، حصه دار شرکتلره تحولی ، خلق باق طرزینک موفق اولاجننه بو بوک بر دلیدر . دیکر بو صورتله «شولتسه - ده لیج» ک بو بوک مفکره آدمی اولفدن زیاده عملی و حیاتی غایملر است چالیشان بر کوچوک سرزه اولدیقنی کور یور

SMAIL HUSREV

«Kaldırımlar» in Necip Fazlı

«أوروجك آغی» و «قادریملر» بزى نادر برصنعتكار وحنق بر شاعرله قارشىلاشدیریور :
نجیب فاضل .

هرمدع كى نجیب فاضلده بوكونكى علمله مع التأسف ایضاح ایدلهجك كى دكلدر . روسی فعاليك اك . معضل واك بوكك بر حیاتی تشکیل ایدن ابداعك بركونك بیولوژی ، بیسبولوژی و سوسبولوژیسی هنوز معلومدن زیاده مجبوللرله دولودر . سوك زمانلك « بكي روحیات » ی یخی « بیفتاآبیر » ی دماولاسه یخی حقیق صنعتكار حفتهكى بیلدكلر مارك سطحلكی قارشىبسنده جدا فتور كتیره . جكك . « مكتب » و « محیط » ابه پایلان ایضاح نجر بیلر ی . حقیق صنعتكارى تفریح ایتكده بك یا یا قالیوردی . صنعتكارده اصل اولان « اوریزئیناللك » اولدیفته كوره . حقیق ایضاحك امكانی ، بواو بیئیناللك مقابلهه سه نفوذ ایتكك باشلاقله اولاییلدی . بوندن سوكر كلكهك ادبیات منتقدلری اسكى عنعنهی برافورق بكي روحیاتك وجهلری استقامتنده یوروسلرله صنعتكارك حریته یا قلاشمايه . قلدردر . تسلیم ایدره سگازك بوكونه قادر كان ادبیات و صنعت تاریخچیلری بیخانى قرونولوزی ی قاجیره مع قایونوسيله حقیق صنعتكارلری صنعت تاریخك شاذ واقعه لری كى كوستردیلر . حال برك اصل صنعت تاریخى منحصر أبو حقیق صنعتكارلره حصر ایدلك لازمدر . چونك مقلدلرله دوكونتورك مزعج و یكندق قالا بالی ایچنده هر ذوق بوزولبور ، همده حقیق صنعتكارلك عنتم منظره لری بضاقللر آراسنده بر اقیلس اولیوردی . بو صیتمه لى حشرانك عفونتلری اوناسه بدی شمر و صنعت ذوق بكونكندن بیستون باشقه برشی اولاجق و حقیق صنعتكارلك تقدیری بر زمان مسئله سی اولقدن حقیقه رق ایللك جملهده كندیلرله سه نیا تیره اولاییله جككده . هیچ برشی سببیز اولادیفنی كى بو خطرلی كیدیشده سببیز دكلدر . اجنایمى محیطی برنجی درجه ده ، علاقه دار ایدن دوغوردن دوغوریه براتيك ونفی علاقه لر ایلله جمله لده حقیق صنعتكارلردن ده چوق متوسط محررله توجه ایتدكندن تاریخ قوماشی چار ناچار بونلك قلابالىق اوركولریله دولیور و مورخلرده ایستر ایستنه مز بونرله مشغول اولادن یا میورلر . بوتاریخی ضرورتن باشقه دیگر برنامل ده واركه اوده حقیق صنعتكارلك ، ا كتری تشکیل ایدن نورمال انسانلره بكمزه بوب یالكر كندیسنه بكمزه . سندر . نه نورمال نه ده آنورمال بریسقولوزی ایلله ایضاح ایدله مهن بو « یكانهك » ، كندیه خاص بریسقولوزی ایلله تنور ایتدكجه اوندن شعور و ادراك ایلله بحث ایدم بیللك بالطبع ممكن اولادیفندن انسانه غریب كلن بو حاده نه قارشى یا غیر شعورى برحیرانلق ویا اكلا یا مامقدن متولد بر نفرت كوستر .

لكندن باشقه یا یله جق نیت برشی قالااز . بونون بو حاده لر حقیق صنعت اثرلرینه قارشى اولان سریع و اصابتلى انطباق قابلیتمزده هنوز مهم بر اصطفا حاصل اولادیفنی ، ده ا دوغروسى حقیق صنعتكارك هنوز بك مجهول برشی اولدیفنی كوستریور . نیتك « قادریملر » ی او قودقدن سوكر ا صنعتكار روحی بكي روحیاتك وجهلری استقامتنده چوق دریندن اشله مك لازم كلدیكنی بركره ده ا اكلام . اوله كورونبوركه حقیق صنعت ، حیاتدن زیاده چوجقلىق و قوییه یاقیندر . حقیق ازیست الجاسی بیه حال ناچوجوقله قادر كیدن وبالخاصه جنسی انسیاقرك احتیاس و خصوصیتلری تحلیل ایدن بیقانا ایتكك یاردینى بکلرین خصوصى بر روحیتدن ملهم اولیور . بو خصوصیت آجق صنعتكارك بك شخصی بر تارى بیوغرافیسنه تر جان اوله سندن نأت ایدیه بیلر و لا صنعت بر معجزه ویا غرابندن عبارت قایلر . حقیق صنعت ایه نه بر معجزه ، نه ده بر غرابندر . معجزه دكلدر ، چونك او ، عجاز دكل ، بالكس میتدل و خاییده حس و هیجانلر مز برنه اوریزئینال بر نأثر حیاتی آشیلامنه بزیه كندیسى كى بوكه كلیور . غرابت دكلدر ، چونك اونى اركیچ بیسه بوب سو مكدن باشقه برشی یا میورزه . او حاله « بدی هیجان » مجرد بر عفا دكل ، بلكه مشخص بر صنعتكاردن بر طاقم اعتباری ویا مادی واسطه لرله بز سرایت ایدن اوریزئینال بر نأثر در . ایشه بونون عقده ، نأثر ك بو خصوصیتنى تحلیل و تشریح ایدیه یللكه در . شیمدی یه قادر اك قارا كلق قالان محرم ده لیزده نه قادر ایلرله بیلرسه ك صنعتكارى ده او قادر یاقیندن آكلابه بیلر . چونك « الهام » دینلن سر ك نه بی ، حاده عاله منده قلق شرطیه ، آجق بوراده بولونه بیلر . بكي روحیاتك چوق درین و نافذ تحلیللرینه بقیلرسه صنعتكارك انسیاقلری ، بالخاصه جنسی انسیاقلری براتيك حیاته هیچ اویامایان برکیفته متعلی ویا بولله اونیابوده نورمال اوله لر بیلله براتيك صریفاتدن صنعتی اوغورونه متحاشی بر حاله كورونكده در . واقعا انسیاق جمله لرنك بوقیصیقلى ، یعنی براتيك حیاته انطباقسزلی نه روزلرده واردر . یالكر بو حال نه روزلرده برضف و بوزوقاق حالنده یاشاركن صنعتكارلرده ، صنعت دیدیكمز اوریزئینال و مؤثر بر سه نیولیزمه قادر بوكه لیور . صنعت اثرنك توكتمز درین منبطلری انسیاقلر اولدیفنی حالده صرف انسیاق هر دلرله بیسقولوزی یه قابل ارجاع اوله ملری ایشه بوسیدندر .

دقت ایدیلرسه كوربوركه نورمال یاشایش و براتيك حیاته انطباق حقیق صنعتكار روحنه بلا اختیار بر جوجه حسی و بر :

بركوز كى سوزیور بی چاملردن كیجه
دو نیور اطر افده برسور قانور جوجه
كورولیوركه نجیب فاضلده بومصراهله حقیق

بونون صنعتكار آرقاداشلری كى نورمال حیاته خور بركوزله باقبور .
نیتكیم آرقاداشلری (كونه) یه : سو دكلر كا نه به صادق قالدورسك ؟ « دیدكلری زمان وردیك جواب : « جوجه لمكدن فورقیورم » دیدكدن عبارت قالیور . كذا (توفیق فكرت) ك « رباب شكسته نك باشه قودیبی :

اغنا طوق اسارتدن كراندر بوغه
فكرى حر ، عرفانى حر ، وجدانى حر بر شاعر .
بیته ده عینی روسی حالك بر افاده مندن باشقه برشی دكلدر . بوحالی بوكك صنعتكارلك هالا كانه منده كوره بیلر . حقی اولرك ائطری یانس بیلله سفامت برینه برهیز كارلنه قوشارلر . اك كوزله قادینلرك جاذبه سی اونلری تسخیر ایده جكته بالسكر فورقورونكلك و نفسانیت حریله برمدت قایله بیلرلر فقط چوق كیهدن بنه قاجارلر . (فضولی) ده ك مدعش وصال قورقوسى بو حالك اك تیيك بر عونه سیدر نورمال حیاتدن ایكره ن صنعتكارك كندى روح « قایمقدن باشقه قچه جنی بر اولادیفندى بونون تسلی ، امید و غرورینى كندی روحندى آلماسى غایت طبیعیدر . بونك ایچون او ، چار ناچا كندیته حیران اولشدر . كندی كندی مجلوب ایتكدن ده صمیمى بر ذوق اونایان صنعتكارا باشقه لر یخده كندیته رام كورمك ویا هر شته كندیسه عكس ایشیرمك اك طاقلى بر احتیاجیدر :

سوندورك لا بیلرلى اوزاقله كیده يم
نوردن بر شهر كى روسى سیر ایدیم .

بولر بزدن بر ایزدر
نه دویسه ق سمسزدو
نه كورسك بكمز مبرزه .

هیچ شاشایان بر ساعت
كى ایشلر طبیعت
اویاروق قلبزه .

آرتیسئرلك « طبیعت » دیدكلری شی ده ی كندیلرلى بالذات كندی طبیعتلردر . بونك ایچو درلرلك : « شاعر ، سو كلیسی آوامقدن زیاده كندی هشتی ، آله ندن زیاده كندی جذبه سنى بشرك سفالتلردن زیاده كندی اضطرانى ، شایندت زیاده كندی صنعتی ، باشقه سنك حظندن زیاده كندی حظنى آراز » . ون بونك ایچوندركه شاه حقیق اولاروق یالكر كندی دردلری ، فللكه داء و فاسرلنى ، یالكرلنى ، عفتقدن كام آلامادیفنی بشریتك فونقده قلق غرورینى و یالكر كندت عاله منده ، مزوی و باكر برحیات یاشادیفنی تر ایتكدن هیچ بیقماز . نیتكیم :

دوست بی پروا ، نلك برجم ، دوران بی سكون
درد چوق ، همدرد بونى ، دشمن قوی ، طالعز بو
دییهن بوكك فضولی عینی نمایلك صمیمى
ترجماندر .

هر شاعرده بر عشق ضجرنى واردر . و شاعر
عنى هیچ بر زمان تحق ایدیه بیلر حقیق ، جا
و تقصینكار بر عشق اولاشدر . بو ضجرتك كوكلر
چوجقلفنده كى آنا عتقك احتیاسنده بو نك اغنا
آرتق هیچ بر رده بولامقده آرقاق لازمدر
شاعر ك كندیسه سودالى و مفتون اولوشی یه

دو نوبت اولرى غريب برسپانه چالما برماسى بيليردى . جانسز قاموس ، اونك ائنده برمشله كى باناردى ...]

« چنگ كوزى » عنوانلى پارچاده عىنى قوتنده در :
[چك ديدكى محض حقيقتدر : شكلمز بر حيله
وبر يالاندر . انسان . يوه لرك عكسه ياپيلش بر
مخلوقدر ، طائىلى ديشارده وايچ طرفى آله آلتىلياجنى
اولان طرفيدز . تبسم ، كولوش و آغلايش ، هب
ساقلامق ايسته ديكى كولونج ويا ايكريخ روحوك
اطرافنده طرتهبى برده لردركه روح اونك آرقاستى
چار بوق و ثور كك بزحيوان كى ، انديشلى كوزلره
باقارق چومه ليش اولوردر . « جم » ك كوزى ايسته
بو برده لرك آرقاستنده كيزله ن چيركلى كى كوزهن
وروحوك بو تون حيله و او بو تون بوشه چىنار توب
اونى كسكىن بر ترصد آلتنده طونقى بيلن كوزدر .
ناسيل ؟ .. اونى اوندىن باشقا كيم بيله بيلير ...
« جم » ك دارالماسايسته كيرمك مطهرته نائل اولانلر ،
ديوارلرده شيع بر انسانللك پارچا پارچا آصيلوب
شهير ايديلىش اولدينى كورورلر . دريسى يوزولش
أت كى روخلرى اوزرلر نيه تيرهن بو چار بوق ،
شيشمان ، ضعيف ، ويا قيصا انسانلر بر « حرص » ،
بر « حسد » ، بر « كين » ، بر « غرور » ويا بر
« حقت » دركه طانيدىمىز و هر كون كوروشديكىمىز
فالان ويا فلانك اسخى طاشيرلر ...]

« غريبانه لفقان » بو تون صنعت و ادبيات
مفتونلر نيك حرزجان ايده چكى بر اتردر ، چونكه سوك
نلدىن استقباله قالديله چك اوچ بش پارچادن محقق
و محقق بر تانه سى اودر .

Ali Canip

دو نوبت اولمىزدر ، حالبو كه ره آليه ، چانلى بر شيدر :
اونى فطوغراف ماكنه سى ده كيل ، آتچاق رسامك
كوزى كورده بيلير . احمد هاشم ، « غريبانه
لفقان » ده « سينه ما » دن بحث ايدركن « صنعت
افراط و مبالغه نك بر نوعيدر ؟ صنعت بر يالاندر »
ديوروكه بو يوزلر دن برى سده ايتديكم ملاحظه لره
ضد بر مطالعه ده كيلدر . صنعت ، عموميتك قورو
منطقه قارشى بر افراط و مبالغه كورونور . صنعت ،
صنعتكار اوليانلر ك « دوغرو » ديدكلر نك نظراً
« يالان » در بو نكك . صنعتكار احمد هاشم اوسوزى
بو قسطه نظردن سويله مشدر . فطوغراف ، رسك ،
سينه ما ، تياترونك يرته كچه من ، چونكه حيات
حقيقتى آتچاق رسنده و تياتروده واردر ، فطوغراف
وسينه مامؤيد ا بو حقيقتى كورمك و كوستر مكدن عرومدر .
ايسته « غريبانه لفقان » نأر نيك بو صنعتكارانه
كوروش قدرن دركه باشقار نيك صحيفه لرله آكلانغه
چاليشوب ده فاده ايده م دكلرى شيلرى بز اوچ بش
سطره كوستره بيليريز : « سوك شرفلى » سر لوجه سيله
سلجان نظيفدن بحث ايدن پارچايى اوقويكىز :

[مهيج ثولونه حالا آغلادىمىز امثالزاستاد ،
حقيقه ، سپاه الطوسى و بو وازلاق شاقاشى آلتند ،
بر قيله ريشنك آسايى حتمتى طاشيردى . شرق
مدينتك سرحديه وارمش اولان اوشانلى سواري
بر نورلولى آنى ، ميزراغى و قيليجيله غرب مدينتك دمير
كوروسندن كچه منشىدى ، زبرا آنى چايك لوحه لرك
كورولتيسندن ثور كشىدى ... سلجان نظيف بر شرقى
ذهنيتيله « بلاغت » قاعده لر نيه بو بوك برايمان ايله
اينانان سوك بو بوك اديجزدى . « سوز » ك قدرتى
كله لرك آهنكندن ، نمارك عظمتدن ، و تضاد لرك
شيشكارندن بگلردى ، فقط عير العقول بر حيات
منبى اولان بو آدم ، آتشدن پارماق لرله كله لره

مائلرى كى كوروندى و دمير قفس آرقاستنده
نان خاستا آرسلاك صيئال ، بؤوك ، سارى
زلرلى آكدبران نايى كوزلرله ، عبوس آفاجك
ا باقنده اولدينى ، توپلم ثور بهر درك دوشوندم .

بعضيلرى دبر لركه « هاشم قوتى ا كسانير يسته » دن
لير ، باشقاسنك قارا ديديكنه اويياض دير ، مور
بديكنه سارى .. بو نك ايجون دقتى جلب ادييور .
بر انسانك غريب كورونمك چالشمقه صنعتكار
لاجنه اصلا قائم ده كيلم ، بو بو توزه تى دن ائك
ايده هاشمك نيگننه چكنه شهبه بو قدر . اكر
نك كوروشنده بزيم كوروشلر نيه بكمزمين طرفلر
ارسه - كهر ارادر - واقعه نك سببى صرف بزيم ،
نى چوغمرك ، خاييده لكمز دن دره ، فيلوزوف بر غسونك
يديكى كى اصل ره آلتى بى يالكيز صنعتكارلر
اودور ، و باشقارلى اونى كورمه دكلرى ايجون ،
بو نك صنعتكارلر ك ازلرى كنديلر نيه آقيرى كلير .
بى سببى ايضاح ايجون دركه او فيلوزوف « اكر
ره آلتيه هر كسك وجدانته ، اولدينى كى عكس
بسه بدى ، هميز صنعتكار اولور دق » ديمشدر .
آتچاق بر غسونك بو بجنده قوللاندينى ره آلتيه
كله نك معناسى ائى بيلمك اقتضا ايدر ، اونك
ناعتجه « ره آلتيه » ، طبيعتك صنعتكار اوليانلر
لر قندن كورولن شكلى ده كيلدر . چونكه روحنده
ايده آلتيم « اوليانلر » ره آلتيم ، اولامازلر .
ر فطوغراف ماكنه سنك آلتى بى رسنده « ره آلتيم » دن
نشاه بو قدره ، بو عصر ك داهى صنعتكارى « روده ن » ده
عنى فكرى ايلرى سور مشدر ، اوده « صنعتكار ، طبيعتى
فطوغراف ماكنه سندن داهما دوغرو كورور »
دييور و مثلاً يوروين آدمارك ائنتانتانه برسنده كى
حقيقتسزلكنى خاطر لاتييور . بويه برسنده كى آداملر
غايث جانسزدر ، سانكه فالان ويا فالان وضعيته

Ay ışığında

Bizim için battı güneş bu akşam,
Bizim için doğdu bu yeşil gündüz;
Uzakta uyumuş iki üç saz dam,
İrmakta solgun ay, sen, ben, üçümüz!
Bizim için doğdu bu yeşil gündüz!

Uzanmış şahile ay ışığında
Söğütler.. Portakal, nar ağaçları;
Parlıyor suların kırışığında
Binlerce senelik kale taşları;
Söğütler.. Portakal, nar ağaçları!..

Sağımız, solumuz bütün yemyeşil;
Yolumuz, denize karışan bir su..
Akıp gittiğimiz yer belli değil
Çarpan kalbimizde bir başka duygu;
Yolumuz denize karışan bir su!..

Güzelim, sandalı akıntıya ver;
Ruhun bir hayale dalsın ırmakta.
Elmaslar damlatan ince kürekler
Bir gölge hâlini alsın ırmakta;
Bitkin kollar gibi kalsın ırmakta!..

Ömer Bedrettin

Ahmet Haşım ve eseri

- « غربا خانه لفقان » ك انتشارى مناسبه -
 هيچ شبهه ايجورم، بو مستنا صه متكارك اثرلى،
 تورك ملتتك مفاخرندن در. سذبوليك طرزك توركجه ده
 ابلك و بوگونه قادار صوك اهللسز مودهل اولان
 شعرى ناصيل رنگ و خوليا دولويسه ، ناصيل هم
 ظريف. ايجه، هم زندكى ايله - فركك بديعيا ايجلرنيك
 تميرلرني كوره « vitalité حياتت » ايله - مشبوع
 ايسه ، كوزل و استاد نثرى ده صوك دورك اكه متنا
 بر افاده ابده سيدر .

كوچوك باشمه اجزاخانه لرك اوكندن كچركن
 بو بوك فرستال فانوسلرده كى قيزيل صولره باقر ،
 ايجلرنيه عكس ايدن رنگين حيات منظره لرنيه حيران
 و سرمست دالاردم ؛ ايته شيمدى بو باشمه استاد
 احمد هاشمك شمرى بكا او باكر انطباعلرى عيناً
 و ريبور؛ ايته :

مردمونه

آغبر ، آغبر جيقه جشمك بو مردمونه لردن ،
 ايتكلر كده كوشن رنگى بر ييغين ياراق
 و بر زمان باقاجشمك سياه آغلا يارق

صولر صاراردى .. بوزك برده برده صولقده
 قيزيل هوالمى سيرايتكه آقشام اولقده ...
 اكيلش ارشه ، قانان متصل قانان كللر ،
 دورور آلهوكي دالرده قانلي بلبلر .
 صولرني ياندى ؟ نه دن طونجه بگزيبور سرصر؟
 بو بر لسان خفيدر كه روچه دولقده ،
 قيزيل هوالمى سيرايتكه آقشام اولقده ...

ثروت فنون ادبياتندن بوگونه قانار هيچ بر
 شاعره ، رنگين بر آقشامك كولكلرده حاصل ايدمجه
 تأثرى بو شعر قادار قولله يازمق ناصيب اولاماشدر.
 بن هاشمدن نه زمان بر صيحه اوقوسه م طبيعت بر
 بللور منشورك آرقاشندن باقورم ص انيم : اونك
 اقلرى ، صحرالى ، آغاجلرى .. بن هر زمان
 كورديكم اقلردن ، صحرالردن ، آغاجلردن بوس
 بوتون باشقادر ؛ وين بو بوك و دوين شاعرى
 اوقوردن هر مده بر كه اول. ون اونك كوزلرله شوبكا
 ساده ورتكسز كورونن طبيعت باقاييدك اشتياقيه
 قاج دفعه نيمه مشدم .

احمد هاشمك اثرلى ايجون بو ملتتك مفاخرندن در
 ديمشدم . اوت اوقناهندم كه بو آي ايجنده جيقان
 ميني ميني « غربا خانه لفقان » ي تورك ادبياتك بر شاه
 اثريدر . فضوليك ليلا و مجنونى ، نديمك غزللى
 ناصل قائب اولش عصر لرك اوستندن بوكونك بدى
 وجدانه ختلاب ايدم بيلبورسه هاشمك شعر و نثرى
 و بو شعر و نثر ك آراسنده شو كوچوك كنانى ده شعر
 و فسوفى بزدن صوكر اكي نلله رنه بوكونك كى
 تروازه بخش ايدم جكدر . و ... مى اثر ، خبيده
 اوليان ، شخصى اولان اثر ديكسه ، هاشمك
 هر مصرع و هر سطرى مليه ؛ جو كه نوزم ايدم
 بدى دويوسه بر قنار شكريه فسوفى ...

غزللى ، حادك مقبرى ينه بو صبح معنابه كوده
 مى در. موضوع رمفهوم - اكر او موضوع و مفهوى
 تصاحب ايدن قده اور بوزئال ده كيلسه - يازانه برقيمت
 و بردر مكدن عاجزدر؛ چونكه بر غرب بديعيا ايجيمنتك
 بدى كى موضوعك اوياندره جنى تأثرل ادبيات و شعر
 ايجنده بدى دويوسلر ك كنديلرى ده كيل « accessoires
 لاحظر » بدر . زيرا صرف موضوعك مالى اولان
 انطباعلرك مشاهير لره ، ادبيات و صنعت عانك
 خارجنده هر زمان تصادف ايدم بيلرز .

خلاصه ميتپرورانه بر اثر ك مطلقا مى بر اثر
 اولامى اقتضا ايجز . بوقضه بك عكس ده صيحدره
 شو حقيقتدن غفلتك نتيجه سيدر كه تورك ادبياتى صوك
 اون اون بش سنه ايجنده خيل چيقماز سواقولره
 صابدر موش اولدى . [*] اوت صيبح و اصيل ادبى
 اثرلك جوغى ابلك فوتى خلقه عائد « séve vitale
 حياتى نسخ » دن آلمدر؛ ايلباد كى ، فائوست كى ،
 شينا، كى ... فقط صنعتكارك اسلولق اوبله بر
 « capillarité شعرلك » . مالكدر كه ناصل
 بر آغاج طوراغك درينكلرندن آلدنى فوتى اكه
 يوقارى دالرينه قادار چيقاز برسه اونك ده حساسيت
 و عيلىسى ، خلقك و بردى كى نيسى اوله بو كنه لير .
 بو صنعتكارك اثرلى مى در . چونكه منسوب
 اولدقلى ملتلك بدى قدرته نمونه دولر . و صاحب لره
 داهى ده نيابر . چونكه دها بر اجتهامى حيات آراسنده
 داغينقن دوران قابليت شعاعلرني بر نقطه به طوبلايان
 بر عده ديمكدر . فقط قلم صاحبي بوبله بر عده
 قدرتى حائر اولازسه ، خلقدن آلدنى موضوع
 و مفهوم ، اثرنه هيچ برقيمت و بره منز . چونكه
 خايده يازيلر بر ملك ادبى اقتدارنى نغليل ايدمجه
 ايجون مى اولاماز . و بوقيل آداملره « مل شاعر »
 ديمك، كنديلرنيه افترا و ملنه حقارتدر . بالعكس شعر
 و نثرنيك افق ساده جه شخصى تأثرلردن عبارت
 قانان صنعتكار ، اكر او شعر و نثرله جيمينه بر مودهل
 و ريبورسه البته كندى و اثرى مى در . با برين خالص
 انكايه ، و درن خالص فرانسز شاعرى ده كيليدر ؟

هاشمك نژنده « امبره سيونست » بر رسام
 كوروشى واردر ؛ ترسيم ايتدىكى منظره لرده كندى
 نغمسلى طبيعت صوك درجه حاكدر؛ ايته بر پارچا:

بر آغاج قارشينده

« صوثوق برقيش كوني ، قاراقيل آلمق ايجون
 چيچك كى دكانه كبردم . طانلي برياز حرارتيله
 ايصنيدر بيلان بورك هوامى ، نباي عصاره لرك
 خفيف ، سرت وينديل بخراتيله مشبوع ايدى .
 ايته ديكه چيچكرك دستنه ليمه سنه قداره ، بكا كوسترلى
 صانداليه به نه طوره . مدهود بر اسان خيالخانه مى كى
 ...

اقليم ، موسم ، بر وزمان خارجنده ، ميل و
 آرزو ايدم بيله چكى هر نورلو رنگده اولر ،
 و چيچكلره دولر اولان بو عادتاً سحرلى د
 سسمز بر حيات ايله تنفس ايتدىكى حسن
 قارا كلن ياراقلى ، بودور بر خورما آغاجند
 هيچ بر شيله مشغول اولمامد . خيالم ، صانك
 برسنيكدى ، و نباي نور و مجك، اونى بردن
 اولامشدى .

حركتسز دوران خشين آغاجه باقمه
 شسوندم : بر لبونقده محبوس اولدنى ا
 اوزا فترده قانان ديكه همجنسلى كى
 كونش لرده صيبحاق طوراغه كولك صا
 ياغمولرده ايصلا نمانيان ، فطرته لرله صارسه
 سان ، يلد بزلرى ، آبي كورمه به كورمه به
 شو آغاج ، بولوندىنى كوشده مجيا سمود
 اكه حنبر اوندن اكه منشم چناره قادار ، ه
 محتاج اولدنى هوا و ضيادن، قوش و بوجك ز
 محروم اولارق ، بو آغاجك ، صوبا حرارنى
 نغليله ياشامقدن سمود اولاييله جكته حكا
 ايجون كندجه بر معقول سبب بولامادم .

نياك ذكاسى حقدنه بوبوك « مهنر
 آكلادىنى بحير العقول مشاهد لردن صوك
 آغابى سمود ويا مضطرب تصور ايتكدر
 غربت قالمور ا مضطربلر يالكيز « مضط
 ديه باغبر ايلنلر ده كيلدر . بيلنمز نيجون ،
 حياه قانان قدرت ، انسان باشقه هيچ بر
 آيينك سربى قاش ايتك امكاتى و برمه
 هر مخلوق ، حياك قانلي بولنده ، بوينه
 وسنى بوغان بر آغبر سكوت نيجيرنى سورو
 بورو بور . هيچ بر بيكبر ، هيچ بر آدى ،
 سينك ، باشك آغبر ديفتى ويا مده سنك بو
 بزه صوبله ممشدر ، فقط بو نوهدن بر اند
 كوزى ، باشى ، آغزى اولان رخلوقه يايانجر
 بيله چكى طن ايتك نه صرحتمسز لكدر . روز
 قارا كلق كجه ده ، باجه نك آغاجلرى ، و حشر
 لنورله خيشر ديبور ، بو آغاجلردن نيجلر قى
 دالك يازاسيله تانيور ، نيجله كى بر حشره نك
 ايجون ايجون تولو بور ، نيجلرلى جان چكيشمكده ،
 آكلاشيلماز ايجلرك قيصقاجنه ، باقالمش ، قيور انا
 فقط بوئى هيچ كيسه بيلبور ، چونكه روز
 قارا كلق كجه ده هيسى عينى كورولتو ايله
 خيشر ديبور . چولرك سربت بر آغابى ايكه
 بر تر بيه ايله ، تدريجاً آتش كناننده ياشانه
 او بوشوق بر كدى ذلته ايند بيلش ، بو ش
 چيچكسز ، ميوه سز ، هفتسز آغاجك هر
 دو بولق ايجون آغيز و سدن باشقا برش ايد
 بيك قارا كلق قيا داي ايله دولد يفتى بك محتمل
 داز صانسي به كومولن قيصه كرتوكدر
 سونكولر كى قيفشيران ياراقلى ، نور قونج براد
 ...

براقامالی بز . هر محرر عقله اسديکه بر اجنبي گله به
 نورك قيليبي و برمک و بوقياتله اونی مل دیله سوقوق
 حقی حائز اولمامایدر . اجنبي گله لر نورك دیل
 معشرنده کافی بر طرفدارلق قازانجه به قدار اسکی
 قیافتلری طاشابایدلر . آتجاجی برلیله شدکدن سوکرا
 نورك قیادتی آلامایدلر . «تلا تقریباً» سسته ندرد «
 تلفظ ایدیلن انکلیزجه Standard گله سنه آراسی
 نوركی یازیلده تصادف ایدیوروز . بو گله هنوز
 تمامله اجنبي در . بگه ده لسانزه برلشمه دن بیقوب
 کیده جکدر ؛ چونکه برینه نوركی ائی بر گله بولماس
 احتیالی واردلر . اولنگ ایچین بونی Istandard شکنده
 یازمق موافق اولماز . بوشکلیله ماهیتی ده کیشیر ،
 نه دیمک اولدیغی آ کلامق مشکاله شیر . انکلیزجه
 بر لغت کتابنه باقیلمه ده بو شکل آلتنده اونی بولمايه
 امکان قالماز .

بویله هر عقلزه کلن اجنبي گله بی نورك قیلیفته
 سوقاروق لسانزه آلیورمه من ، نوركی به فضولی
 اولاروق برچوق اجنبي گله لرک کیرمه سنه سگیبت
 و بربر . بابانجی گله لرک اصل املانزه قولانیلمالرنده
 ایسه بو محذور یوقدر . چونکه اجنبي لکری آشکاردر
 و روللری موقتدر ، عادتاً یالکیز کوروندکری مقاله
 و یازیده کی خدمتلینه منحصردر . لسانک صافیتی واجنبي
 گله لرینک استیلانندن مصونیتی تأمین ایتک ایچین
 شوپله بر اساس قولویلیلیر :

بابانجی گله ؛ لسانده هیچ اولمازه برزمه ننگ
 لهجه سنه تماماً مال اولنجه به قدار اصلی شکلی عیاضه
 ایتلی ؛ بو بابانجی قیلیبی ایله کوزلره باغالی در .
 و آتجاجی بوس بونون تمیم ایدهرک ملبله شدکدن
 سوکرادرکه قایینی نوركی به اوبدوروب نورك شکلی
 آلامایدلر .

§ ایکنجی بر مسئله ده اجنبي اسم خاصلردر .
 جوغرافیا اسملری حقنده حامد سمدی بکک دکریخی
 بکنلرده « حیات » ده اوقودوق . بوفکر اصابتلی در .
 بن شیمدی شخص ومؤسه اسملردن بحث ایتک
 ایته بورم . فکریجه بو خصوصه بین الملل قاعده به
 او عیاض طوتولاجق بولک ائک مناسبی واک عملیسیدر .

بکنلرده بر غزنه ده « Deyli Meyl » گله سینی
 کوردم . بو ، معروف انکلیز غزنه سنک اسمی اولوق
 اوزره یازیلشیدی . او غزنه ننگ اسمی ایسه « Daily
 Mail » در و فرانسزجه ده ده بویله یازیلیر . آلامانجه ده ده
 بویله یازیلدیغی بیلنلردن اوکره ندم . اجنبي اسم
 خاصلری آلفابه لری عینی اساسدن کلن ملنلر ده کیشید .
 بزمه بورلر . عیناً عیاضله ایدیورلر ، بزمه ده اویله
 یاعیاض ایجاب ایدر . واقعا Byron ، Churchill کیی
 بعضی اسملری بزیم قاعده لره کوره اوقوموق . خالی
 غریب دوشرسه ده باشقا چاره ده یوقدر . چونکه
 هر اجنبي اسمک تلفظی صحته بیلیمک اساساً مان
 امکانزدر . مثلا اصلاً فرانسز اولان مشهور بر
 انکلیز اصلزاده عالمده سی واردرکه اسمی Beauchamp در .
 بولگه بی کندی یازیمزه آتجاجی Boşan یازایلیر ؛
 حالبوکه بو کونکی حقیقی تلفظی Hiçem در . کیشیده
 بر غزنه ده Mozart اسمی 'fozar' شکنده بوشیدی .

بوتلفظ فرانسز تلفظی در . معروف موسیقی استادیکنک
 آلمانجه اولان اسمی آلمان تلفظی ایله « Mozart » در .
 بوکیی یا کیشیقلره محل قالمق ایچین املایی عیاضه
 ایتک ، تلفظی قاره برافندن باشقا چاره یوقدر .
 انکلیزجه « تأمین » غزنه سنک املاسی Times در .
 بونی فرانسز عیناً بولما ایله یازارلر و بنگه ده
 و اکثریتله ساده جه « نیم » اوقوبوب کچرلر . مشهور
 بر انکلیز حکیمک آدی Bacon در . انکلیزجه
 « بهیقن » اوقونور . بونی نوركی Beykn شکنده
 یازمایه امکان واردلر . لاکن بوشکل آلتنده بر
 انکلیز ، فرانسز ویا آلمانک بولگه دن برشی آلاماسنه
 امکان یوقدر . یالکیز تلفظی دولایسیله وقولاقندن
 ایستیمک شرطیله بنگه انکلیز بولوک ملتداشکنک آدی
 طانیایلیر . حالبوکه بونی عیناً Bacon یازیکزه هانکی

Üzüntü
 Dalma, düşünme. deme,
 Bırak beni kendime!..
 Zerre zerre içime,
 Hazan zehiri doluyor..
 *
 Ne yaz kaldı, ne bahar,
 Çamlıkta fırtına var;
 Vahşileştikçe kırfar,
 Betim benzim soluyor...
 *
 Uluyor ölüm sesi
 Geliyor sinsi sinsi!..
 Bir canavar pençesi.
 Bak kalbimi yoluyor...
 Şükûfe Nihal

ملتن اولورسه ولسون هممنور انسان در حال طانییر .
 آما بویله یازیلنجه بز بونی « باجون » اوقویاجمشیز .
 بو جهتک هیچ اهمیتی یوقدر . ایجاب ایدرسه وموضوع
 بحث اسمک بونا خصوصی لیاقتی وارسه اصل تلفظی
 کندی حرفلری یازیلده آبرجه کوستره بیلیرز . ذاتاً
 بویله بین الملل طانییشش انسانلرک اسملری مان هر ملته
 آرزوق تلفظ تحوله اوغرابور . وحدتی تأمین
 ایدن ایسه یالکیز املادره ایسته مثاللر : Carnegie .
 اصلی اسقوچ اولان بوساسک حقیقی تلفظی « قارنه سی » در .
 فرانسز لرحه « قارنه زی » تلفظ اولونور . بزده ده
 انکلیزجه ظنیه « قارنه سی » تلفظ ایدنلر چوقدر .
 معهود Franchet Desperrey اسمنک حقیقی تلفظی
 حالاً بجه بولدر . Zoppelin ی بزیم غزنه لر « ژوپلین »
 یازمقده عادتاً اتفاق ایتشلردر . بونی یکی یازیمزه
 Joplın یازدیغیمی فرض ایتک ، نه قدار غریب برشی
 اولور . بوند وکی انکلیز سفیرسک اسمنی بره
 شیمه بزده حقیقی تلفظی یازمیشدی . جویله

هرکسک بیلیمه سنه امکان یوقدر .
 John Dewey ننگ آدی آمریقا ده محصل
 بیله « دوووی » کیی غرب برشکله صو
 حاصلی اجنبي آدرینک تلفظی تثبیته هر
 یوقدر . [1] و بوطرژک هیچ بر فاشمه .
 املانزینی عیناً عیاضله ایتک ، تامظی اوق
 یکنه بولدر و بونون دنیا بوطرزی مقبول
 چونکه هیچ اولمازه شکل وحدتی تأ
 بوسابه ده انسیقلوبه دی و لغتزه مراجعت
 بر اقلمش اولور . تلفظی اساس اعتبار ایدر
 ده کیشیدر نجه بومراجعت بعض حاللرده
 امکان بر اقیلاماش اولور .

Dekart ک املاسیله یازیلدیغی فرض
 مشهور فرانسز حکیمی Descartes حه
 آتسیقلوبه دی به نه صورتله مراجعت ایده .
 § بر مسئله ده یازی اشارتلرینک ق
 تعلق ایدیور . بزده مرتبلر آراسنده ط
 دبلن [۰] اشارتی فرانسزجه ایله
 یکی لاتین لسانلرنده قولانیلیر . انکلیزلر
 [۰۰] ، [۰۰] اشارتی قولانیلیر . آ
 [۰۰] ، [۰۰] طرزنده یعنی وضعیتی نبد
 قولانیورلر . انکلیزجه برمتنده فرانسز
 کورمه به امکان یوقدر . فرانسز و آلمان مطب
 انکلیز اشارته راست کلیمه منز . هرما
 صورتده ، کندیسنه خاص عد ایتلی یکی ش
 بزده ده بونلردن برینک قبول ایدیلرک مه
 اولنگ قولانیلماسی لازمدر ظن ایدیور .

سوکر « گیمه » برینه « پارانته زه »
 برینه « گیمه » ده قولانیلاماز . حاجو
 دقتل محررلر بیله بونلری قارما قاریشیق
 حتی یعقوب قدری بک کینلرده یکی حر
 بر مقاله ده ذکر ایتدنکی بر کتابک آدی ا
 اسم خاصی « پارانته زه » ایچنده کوسترمشد ؛
 ماژوسکول قولانیلان اسم خاصلرک
 اشارت ایچنه آلیتماسه اساساً لزوم یوق
 اسملری ، اقتباس ، ذکر صورتیه
 کلله و جهلرک گیمه ایچنده کوستره
 عمری بر قاعده در . دیل انجمنک بوشله ا
 ربط انجمنی ، یکی مرتب و مصحح
 بوقاعده لرکده اوکره بیلیمه سی تنقی به شایا
 آوروپالی اولوبی ، لاکین فاصیل شایقایی ک
 آداب و مراسمی اوکرندک ایسه ، آوروپا
 توانلنک ائک کوچوک تقرعانه قداره ، آدا
 اوکره من و بو بیلکیمی اعننا ایله نه
 لازمدر ، صایورم .

[1] بویوک حریده بر مدت جه
 قازانان Przemysl شهرینک آدی نه لیلیر
 حسیله تلفظ ایتمه سنه امکان اولادیغی ا
 غزنه لر سانی گله « بزیم بیل » ، گله
 « سس » شکنده یازیلدی

اساتيات Yeni imlamiza tealluk eden bir kaç mes'ele

کيندرده عبدالحق حامد بك بعضی اجنبی کله لرك
يکی حرف لر يزله کندی املا قاعده لر يزه کوره يازيلار.
سندن شکایت اتمش ، بو طرزك دوشرو اولاديني
سوله مشدی . بو فکره جواب ویرن بعضی ذاتلر
اسکی يازیده حکمران اولان عرب - فارسى قاپتو .
لاسيونندن چکديکمز صيفيتي يکی يازیده غرب
لانلرينک قاپتولا سيون ايله استبدال ايدمه به چکميز
سوله ديلر . بو ذاتلرک فکرجه اجنبی کله لر ي کندی
املا قاعده لر يزه کوره و صرف تلفظي اساس طو تارق
يازا جفر . مثلا Capitulation کله سى يازیده
Kapitülasyon شکلنده کورسته ره چکر .

بن بو ايکی فکری ده مطلق بر صورتده قبوله
شايان کورمه دم . عبدالحق حامد بك فکری
حقیقه تور کجده يکی بر اجنبی قاپتولا سيون توليد
ايدمه چک ماهيتده در . تور کجه به مال اولش اجنبی
کله لر يک اصل املا لر ي عافظه اتمه سى هيچ دوشرو
اولاز . لاکن هر محرک يازيشده قوللاديني هر
اجنبی کله ي تلفظ اساسه کوره يکی يازيمز ايله
کورسته سى ده بك دوشرو بر شى اولماز ظنده يم .
اولا اجنبی کله لر ي ايکی صنفه آيرما سى لازيمز .
بونلرک بر قسمی آرزوق لاسنرک مالى اولمشدر ؛
هيچ دکله مکتب کورمش صنفک لهجه سه داخل
اولمشلر . مثلا : قاراقتر ، کولتور ، ايدمه آل ،
لوقومونيف ، اوتوموبيل ، ترانفور ، فوت بول ،
غول ، ماچ ، شاميانا ، قوتياق ، ويسکي ، قره پ
دوشين ، شيفون ، مانوکور بو قيلدن در .
بونلری يازارکن اصل املا لر ي عافظه اتمک لزومسز
وضررلى بر غيرت اولور . خصوصيله « شاميانا »
و « ماچ » کي املا لر يک تلفظي ده کيمش اولانلری
کندی املا اساسلر يزه کوره يازيمز بر ضرورتدر .
لاکن برده ايکنجی صنف اجنبی کله لر واردرکه
بونلری بزم حرف لر يزله کندی قاعده لر يزه کوره
يازمق بيلمه دوشرو اولور ي؟ بو کله لر ، اکثر يته ،
تور کجده لايقيه تأسس ونعم اتمش بعضی اصطلا
حزک ، تعبيرلرک فرانسزجه ده نه مقابله نه قوللا يله يني
بر باقيشده کورسته مک ايچين وعارضی اولارق قوللا يليور .
مثلا بر محرر يازيشنده بر « انطباق » کله سى قوللا ييور .
بونک هر کسجه معلوم ومعين بر مفهومه دلالتی
شبهلى عبادت يکي ايچين مقصد يک لايقيه آکلا شيلماسى
تأمين امله يه يانه منور زهره نك عموميله بيلديکي
فرانسزجه ده کی مقابلی قويسور : Impression .
بو کله بويه بر وضعيته صراحة فرانسزجه اولق
اوزره ذکر ايديلکده در . ويا لکن فرانسزجه بيلنلر
ايچين يازيشلدر ؛ بناء عليه اصل املا سى عافظه
ايمه لدرکه مقصد حاصل اولسون .

بويه عارضی صورتده قوللا ييلان اجنبی کله لرك
اصل املا لر يه يازيلماسى ديگر بر سبب دولاييله ده ،
لازمدر : هر اجنبی کله به تور کجه نك قاپلری آچيق

(سلوون رشخ) ، « بين ، سطوره ودين »
نام اثرده : « حجاب منقأده بر تايمر بولورور »
[جلد 1 ، ص 172] ادره .

(دور قام) دخی : « خورک نهي و خنأری »
نام مقاله سنده حجاب منقأ شوبه کورستر :
« اعضا جنسيه ، کنديلر دن تولد ايدمه چک تهلک لرك
اوکنه کيلک اوزره ، ده ايك اسکی زمانه نبري
ستر ايدلک ايجاب اتمشدر . ستر بونک تأثيره
مانع اولق ايچون اکثر يا بروساطه در . بر دمه ايجاد
ايدلش اولديندن دوروب استحال اتمس مقتضيدر .
باربار قوملرک چيلاقق و خورق فارسي لايقه قاله لر نه
مقابل خرسا يلاق نام عکس بر حرکت ايدی . جنسي
مناسبتلری دائما کوروله دی . ايکی جنس از اسنده کی
صيق فيق اختلاطلری کنه عايدمه لرك ياساق اسدی .
بوندن باشقه شوايله ک دورن دن اعتبار ادره قادين ، بدی
وحی اخلاقی ايدمه آلک مجسم رشکلې ، مدنيتک بونون
ظرافت لرك باش معنی اولدی . آرتق باربار لنگ خورق ،
بو صورتده جسم ايدن لر ين قادينک حنينيله قابل تأليف
دکله دی . بونک ايچون قادينه تقربده ارتق قولاي
اولقندن چيندی . ايکی جنسک بر نر دن اولان
بو آبريلشلری اولا اديانده ، شوايله رومانلر نه
تأسس و سوکراده حقیق حيا ته کیدی . بو صورتده
سنت و خيال دنبا سنک ، شأيت دنبا سنه شايان دقت
بر عکس العمل اولدی . »

حجاب ، کيت کیده لسانزه ده سر ايت ايدمه لرك
هر لسانده يکی بر آرزو يار اتمشدر . بونک ايچون حجاب
موضوع اولان شينرک حقیق اسلر ي بر افرق
بونلرک برنه مجازی بر طاقم کله لر ، تعبيرلر تورمه مشدر :
آی باشی (تور کورده) فرضی تاج (آلمان کويو
قادي نر نه) ، بز مکتوب آلمه ، يا خود عموجه زاده لر
ويا خالهلر کله دی (آلمان ماداملر نه) ، انگلر زورده
قاره به چيندی . کلم ، شکره ، بلم ، کوز بيگم ،
آناسم ، نورم و الخ کي .

کورولور که حجاب ، مختلف زمان و مکان ايچنده
بر جوق شکلر ، بر جوق تظاهر لرك کورتمش . اينک
نومس انسياق بر قورقو حالنده ايکن تشریحی ، دخی ،
اعتیادی ، عشقوي شکلره استحال اتمش ؛ کاه
امينتزلک ايچنده قالارق مئادی بر هيجان و قورقو
حالنده ياشماش ، کاه امنيت ومدنيت ايچنده فسون
وعشق منبى اولش ، کاه هر درلو شکل واعتقاد
قيدلر دن آزاده درونی و محرم بر قوه حالنده کامن
قالش ، کاه عقیده به بورونه لرك تسترک قواسنه
وارمش ؛ کاه دين وعقنه نك صيق انضاطلر نه عصيان
ايدمه لرك (غوثقور) ک « بره قنوار اداره سى زمانده
فرانسز جمعیت » نام اثر نه نقل ايد يکي کي : « شفاف
وجوق قيصه اليسه لر بر مدت ايچ چاشير لر ي موداسی
کيمش اليسه لركي استعمال دن دوشوره لرك قادي نلری
شازمه ليزه جاده لر دن تولره کز در برمش » و نهايت
مودانک آنده تشریحی حجابی نهي ايله زهدی حجابک
صافلاديني خطلری اظهار اتمکده بدی . بر ذوق
آلمش و نهايت بوکونکی مدنيت عیبطي ايچنده طبيی
و غير قابل مقاومت بر انسياق اولق خاصه سى لزومسز لفته
بناء غایب ايدمه لرك ايجه و ظريف بر ادا حالته کله در .

Mustafa Şekip

انگله رده اينک عادت ي کوره 100 نير
زنده بيايلان ديگر بر آنکه نك ورد يکي نيه ده :
% 25 نك بوکا هيچ حاضر لانا دقلری ؛
(25) دن (13) نك بوپوک بر قورقو وسيا بر
بانته اوغرا دني ؛ بو (13) ده (6) سنک ده .
لاندر نر ي طن ايله صقو صوبه قوشدقلری
ورقانلرک کاه سنک صحتجه فنا حالده بو زولده قلری
کزنده در . آسريقا و فرانسه ده بيايلان عینی مألده
کله نر عینی نتيجه لر ي ورمشدر (1890) .

حجابک مختلف زمان و قوملر ده کی تظاهر لر ي
بر سترن بو سريع رسم کيدی کور دکن شوکرا
بولور يست واجتماعي ايجير که ده حجاب خنده کی باشليجه
کولر ي آکلایم : (شارل رينه) : « انسان
ذکا ، نام اثر نه حجابی ، « نقر تک سيلری »
بنده ايضاح اتمک ايسر . بو ذاه کوره حجابک
نشأ ، بعضی عضوی افعا ک مستکره اولوشنده در .
ستکره ايدن شيلر ، حيا ت ايچون تهلک و قانده سز
ولان شيلدر . عالشمول بر اعتقاد کوره افراغات
جنسی افراغات قانده سز و تهلک ايدلر . بونلرک
خراجات عیظلری ده بالنتيه مستکره صابيلشدر .
ونک ايچوندر که وحشيلر بيله بو افعا ي باارکن يالکر
قادي نر دن دکل ، کندی جنسلر نه ده چکينه لرك
کيزلی يايقی ترجیح اتمشدر . حتی بک بير کن بيله
کيزلنک و محبوب اولق نمايللری واردر . بر بر لر نه
آرقه چور بر دک اوزاق مسافه لره آری آری پيه ن
استدای عا لته افرا دی جوقدر . سو ايچر کن بيله
بونلری اورنلر ، چومه لوب ايچنلر واردر . ميدانده
يک حجابک باشليجه عامل قبطلق و بيايلنک تولد
ايد يکي هيجان و قورقودر . بويه عیظلر ده ملنا بک
يک انسانره درن بر هيجان و قورقو و برره (ياری
مدنی قوملر ده کورولديکي کي) .

بواعتبارله حجابک بر سببه مستکره کورونک
قورقوسيدر . فقير قادي نر ده حجابک بوشکلې پک بار زدر .
مفرط حجابدن طبيی کجه کچمک ايچون اولا زهدی
دنبا راقندن ، سوکراده فقر وسفا لندن قورقولوب
تيز و منتظم کيننک وعینی زمانده عصری بر دولت
تأسيس اتمک لازيمدر . حيوانلرک متادياً وجود لر ي
ويا خاصه اعضا جنسي لر ي تميز له مکله اوغرا شمه لر ي
مستکره ملکن قورقوله قابليک انسياق بر عمليدر .
مدنی اقوامده حجابک غير قابل مقاومت و صو ک عرافنک
اک مستکره اولان مقصد منحصر قالمه سى بوسيدن
اولا جقدر . نيت کيم مقصدلر دن سنه لجه مضطرب
اولدقلری حالده کنديلر ي بر درلو يلد بر نه جارت
ايدمه يمن دوقتورلر بيله واردر .

حجابک بر عامل ده اعضا جنسيه ايله اعضا
افراغيه نك بر لر نه پک ياقين اوله لری و سوکراده
بو ايکی عضوک حقیق تشریح لرنک عموميله بيلينه سى
ويا پک آرزو يا ياکليش بيلينه سيدر . واقعا بو فکرلر
هر وقت شعور مرنک سطحينده بولونه مقله برابر غير
شعور دن شعوره دائما مؤثر اولقده و کورديکمز
يک بر چشيد حجاب وعارلری دوشور مقده در .

منظومه بی « میراث » ده او قودین زمان ، بنکم
اوزنده ایلک بائیری قادر قوت کوسترمه دیکنی
آکلادم و دوشوندم که تورک شاعرلی جه وزنی
آرتیق ناما ایشله مه موق اولشله . بوکون ، اسکی
ابتدائیلکدن اوزانده بز .

« میراث » ده او قوبوب سودیکم شعرلردن بری
موق بر « دیداقتیک » پارچا اولان « وندیکی قورسان
قیزی » در . ایکی قسندن ترک ایدن بو اوزون
منظومه بی نه زمان اوقوسم توخاف بر حزن ایچنده
دالار ، دوستوروم : اتیس بیج قلندرانه ، پرواسز
قلیله « اسکی قورسان » مقبلرندن بر تانه سی
نه کوزل تصویر ایتمدر .

« جوان چشمه سی » نك انتشارندن سنه لجه اول:
آنکینه بوی توپن بوقومسالده بن
حسرتله باقارم قارشی بلده به !
دومانل اقدن ، دورغون ده کیزدن
کیسی بکیورم کله جک دییه ؟

هر روحه کون دوغدی ، سنده جیق ، بلبر ،
دبسه ده او کونش افته یوکمه لز .
کولکله شکل اولور ، بولبلر کلبر .
اوجانندن ، کولکدن سودیکم کلز .

ووردجه بوانکین سو خارچنده
قنبه ده کیزلر دولار ، پوشالبر .
عصرلق قایلر کی ایچنده
اک سوکرا او بولش قوقلر قایلبر .

منظومه سی او قودین زمان ، هه به آهنگ ویرن
شاعرلر ایچنده فاروق نافذک بالخاصه اصل شعرده قمتل
بر رول اولاجنده اینا عسدم . سوکرادن او قودین
پارچالریک ایچنده بو اعتقادیمی صارسان اولاشدر .
« جوان چشمه سی » نده « خان دیوارلی »
عنوانل منظومه سی کورونجه باکر بر موضوعه - که
اوموضوعک بیتز توکنمز زنگین صفهلری واردر -
ایلک آل اوزان شاعرلکده او اولدینه قانع اولدم .

جه وزنی ایشله بن شاعرلردن بحث ایدرکن ،
چکن کون « یانارداغ » آدی بر کتای داها انتشار
ایدن « یوسف ضیا » بی ایلک صفده یاد اتمک ایجاب
ایدر : تمیز ، قصورسز - وهیج اولمازه اک آز
قصورلی - بر لسانه بزه کوزل شعرلر یازان بو استا .
نبول جوجوخی ، سوک نسل ایچنده تورک ادبیاتنه
اک طرف فانه زیلر ویرن بر شاعردر ، ایشته
« یانارداغ » دن کلیشی کوزله بر پارچا :

موسفوف کوزلی
اسکی بیلبریز ییلردن بری ،
تاریخده اک قائل یایر اقدر بری ،
بر شانل سرداری ظفر بولندن
فتان آلرکله چوردک کری !

اوسبحاق کوزلرک یاز کیجه سیسی ؟
منار سوزلرک عشق هه سیسی ؟

SON DILEK

باص بی باغرکه « یاوروجوم ! » دییه ،
« قارداشم ! . . . » دیهرک اوقشا باشی .
کوز یاشلرکدن بر بکا هدیه ،
شفقتی آلکله سیل کوز یاشی .

کونشدن بر پارچا کیی کوزلرک
کوکومه آتینین ایشیلرلی ،
بر موسیقی کیی سنسکک درین
آهنکی آکلایین بکا « یارین » ی :

« یارین ! بو بک یارین ! بکلن یارین ! . . .
« یوردک هر کوشه سی چیچکله نه جک ،
« آغریسی دینه جک اضطر ایلرک ،
« قضیک ، ظلمتی ، ظلمی یه نه جک . . .
« یارین . . . داها نهلر اولاجق بیلسک :
« انسانلر »

دوام ایت بوماصالری
اوقادار کولکدن سه ورم که بنا
ایناقم ، دیکلی ، عمرک بهاری ؟
اینانان کوزلرله کوزلرجه باق ،
سویله بزده قانوب بر آن کوله م . . .
کندی مراده ایرمش ساینر ،
کوکسکده « قارداشم ! . . . » دیرکن تولیم !

Halide Nusret

ایچون بولوب تکرار اوقویامازدم . بر سنه اول
میرانی چیقارتوب بکا کوندرنجه اولا اوشعری آرام .
بولدم . بیلمه دوغرومی ، « توران قیزلی » هنراتی
طاشیان بو شعرده ، اوزمانه قادار انتشار ایدن
جه وزنی منظومه لرده اولیان برکی آهنگ سزمنده .
مجار شاعری « وبقار بلا » طرفندن نظماً ماجارجه به ده
ترجه ایدیلن بومنظومه :

کتیرلر هسی بر دمت نیلور
- آه اولرک بوقدر اصلا وفاسزلی -
شیدلرک سزاندنه دعا ایدرلر
دالفا دالفا اوزون ساحل توران قیزلی ! . .

دییه باغلانوب پتین بر « بالاد » در . وغالباً
« بالاد » طرزینی تورکجه سنه ایلک تطبیق ایدن ده
ینه اتیس بیج در . جه وزنی یوسف ضیا ، اورخان
سینی ، اتیس بیج ، فاروق آند کی ذوق صاحبی
شاعرلرک آلرنده آهنگنی بولادن اول اعتراف
ایتملی بز که خیلی ابتدائی ایدی . اکثراً « دورت
دورت دورت دورت اوج » کی مطرده کورولتولی
وزنلرله یازیلان پارچالر ، هصرلردن بری - فضولی
کی ، ندیم کی ، فکرت کی صنعتکارلرک الله
ایشله ایشله ایجه له نعره و شک قارشینده بکسونوک
قالبور و اویا باغی وزنک لهنده کی قناعتی صارسامیوردی .
ایشته هه وزنک دونکی شووضیمتی یاقیندن بیله بن
بوکونکی کنبلر « نواز قیزلر » نده بی وقتله تسخیر
ایدن یکی آهکی حسن ایچمه بیلبریز . نیتکه غیر

برآنده عقلی آدی باشندن
هر حالک برکوکل بیلمه جه سیسی ؟
ایچمدن چیچمبور اواسکی آبی ،
عشق فدا اولدی دولک تاجی ،
نهایت اینانم سنی کورنجه
بوایشده حقلیمش بزیم بالطاجی ! . .

بوکنجبرک اثرلی ، هیچ شبه یوق
ادیاتک شاه اثرلی ده کیلدر ؛ فقط کوزله
یارین ایچون بکلر دیکمز شعر آیده لرینک محقق
نملری بولردر . بو ، اوقادار بو بک بر
تورک ادبیات تاریخکنده ، اسملرلی حرمت
ایتدیکم شاعرلرله مطلقاً جوق اعتنالی صحیفه لر آیدر

li Canip



Atanın öz çocuğu

قالدیریم طاشلری در یوردیکز ، یاناغکز
نه بر آتیه قونق وار سزلی ایصیناجق
نه باشکزه سپر بردام آتی ، بر اوجاق
نه بر نسل ایدن وار نه درد اورتاغکز
ده کیلکیز سانکه سز جوجوخی بو طوب
سورونن یاوروسنه کوردر شفقتک قلی
دوشمانه قاپان بر قلمه قایسی کیی ،
کوزی قایل سزه هر شه وک ، هر قوناغک
قارانلی تورکوتور روزگار ، بورا ، تیبی
هر حیوان یاوروسی ، جوجوخی هر آنا
آلبر ، باصدر بر صبحاق ، شفقتی قوجاه
سزی ده شوسرت ، قارا طاشلر باضربنه !

پارچا پارچا کولکلر توستکزدن صبرلش
کوکسکزده ورملی بر اوکسورک خیریلدا
کوجوچوک قلیکزده آچیلش بیک یارا وا
طالمنکز بر ده کیل بیک شکله قیریلش !
قوبنوکزه سو قولش خاستاه یورو کویکلر
سو توف وجودیکزدن بر شفا دیله نیور ،
سوقاقلرده یانیور ، قالدیریمده تولیور ،
وطنک توز جوجوخی کویکلرله برابر . -

کوز یاشلرم سیل اولسا ، دوشدم بیک بریا
ایچمدن خیجقیرارق ، دیدم ، نه فایداسی و
سوس کیی قلاجسه بودودینم جیرانلر ،
سزی طاشده بر اقان آلرم طاش کیسه

kûfe Nihal

Son neslin şirinde güzel türkçenin kuvveti

میراثك، چرپن چشمك و پاتار داغك اتشادلری مناسبه -

بیرمادیلر : ایسته « عشق ممنوع » ایسته « رباب شکسته » .

ادیانده « کوزه لورکجه » حاک اولایلک ایچون « ملیت دیوفوسی » نك جانلانسای ، ادبیات عالی قابلاماسنی بکلدی . ایسته مقاله نك باشنه کچیردیکم بش بوز سنه نك چیقتی تقدیر ایتک لیاقتی بو عصرک چوجوقلرینه نصب اولدی . هیچ شیه یوقی که تورک ادبیاتی بالقان حربندن سوکرا - بو حرب مشومدی ، المزدن ائک معمور اولسکه لری آلدی ، فقط کنج کولکلرده ملیت مشمله سنه ده طوئوشدیرمش اولدی - ، اوت تورک ادبیاتی بالقان حربندن سوکرا یکی بز مرحله یه واصل اولمش اولدی . انکار ایدمه بزه خلق شاعرلری ، دانشمندلرک مدرسه تحصیلندن اوزاق قالمش اولدقلری ایچون عصرلرجه اول یه بو کونکی لسانه ، سیسی و تیز تورکجه ایله یازیوردی . ایسته ایکی بوجوق عصرلق عاشقانه بر ساز شعری که اسکیک ییلیمور :

یازک اول بهارنده

تقرجه کور آلمای

یل اسوب یره دوشه دن

بوداغنده قیر آلمای

آلمانک بوداغی آغلار

کوزم یاشی دورماز چاغلار

آغلار ، پاشار بکلر

دیز اوستنه قور آلمای

پریشان کولم پریشان

آلادار عاشقه نشان

آلماسز یاره قاوشان

آه ایدر آکار آلمای

قره جه اوغلان قایشار چوشار

عشق دالغاسی بویدن آشار

برکوتوبه یولی دوشر

قدرین بیلمز بیر آلمای

بورسنه طرفنده ، انقلاب نسلنه منسوب او چ تورک شاعریشک او چ اثری انتشار ایتدی . « ایس بیج » ک « میراث » ی ، « فاروق نافذ » ک « چوبان چشمه سی » ، « یوسف ضیا » نك « پاتار داغ » ی . تام بر سنه اول چیغان کتانبک باشنه بکا خطاباً « میراثک ایچنده کوزه ل شعرل وارسه بو کوزه لک توز تورکجه مرک طاتلی آهنگندن در... » دییه یازان ایس بیجک وقتیه بنی تسخیر ایدن بر شعری واردی که آرا صبرا خاطرلار ، فقط شاعر اوزمان استانبولدن اوزاقد ، مجارستانده اولدینی

بش بوز سنه اول یازیلان تورکجه برکتاب عیناً دیورکه : « آی اوغول اکر شاعر اولوب شعر ایتسکه قصد ایدرسنک جهد ایتکه شعرده سوزک روشن اوله ، آجوق اوله . وصاقیق که غامض سوبله میه سک . یعنی اورتولوب سوبله میه سک . مثلا بر سوزکک معناسی شرحی سن بیله سک و آبروق کیشی بیلیمه ، آنک کبی سوزی سوبله م . زبیرا شعری خلق ایچون ایدرلر . کندو کندولر ایچون ایتزلر . پس شعرک معناسی آجوق کرکدر . روشنکی سیندن اورتو کیم کرکسه رغبت ایده . اما شاعر کرکدر که مان وزن و قایبه قانع اولمایه . پس سن دخی خیالسر و تزییسز و صناعتسز شعراجه ... و شرده خوش مثالر و تشبیهلر کتور . سوبله کیم هم خاصه خوش کلسون ، هم عامه . تاکه سنک شعرک شهرت دونه . و معروف اوله شعری عروضک آغیر وزنلرده ایته . تاکه شعرک دخی ثقیل دوشمه یه . زبیرا ثقیل وزده شعر ایتکه کیسه هوس ایلر مکرکه ایدن دخی بر آغیر جانلو ثقیل اوله ... »

بو حقیقی ، متعاقباً تأسس ایدرک تورک ذوقنه حاک اولان دیوان ادبیاتی شاعر و ادیب لری تماماً آ کلایمادیلر . واقعا او آداملرک ایچنده نای کبی :

اول دل کشا ماللر ، اول خرده نکته لر

مکنیدر بوله عربستانده سورنی

اول جاتقرا سخنلرک اول شوخ ادالرک

عکاملر لسانه اولسونمی نسینی

(بمتنی لک) خطابلرندن کلورمی هیچ

لفظ (آجام) ، (آی افندم) لطافتی

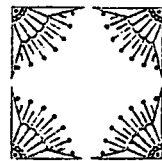
دییه تورکجه نك کوزه لککی تقدیر ایدنلر ، یا خود عین زاده تائب افندی کبی : « ... حالا متداول اولان اسلوب ، بو سیاقده یازیلان مکتوبدر . زبیرا فی زمانه غایت منشیانه مکتوب نه اوقونور ، نه ده زیاده عامیانه کاغده باقیلور . یوانده سوبله بوبله ساده لکی توصیه ایلدیلر ، اردی . فقط مدرسه تحصیل و عجم ادبیاتک نفوذ و مجازی پک ضروری اولارق اولنره آما لسانلرینک کوزه لککی تمامی نمانه طاندیر . مادی . وقتاکه کوزلری بزی شرقدن غربه چوردرک ، و شناسی شعورلی بر قافا ایله ، ایلک دفعه یکی نثرک نمونه لرینی و بردی ، اکر معانی لری اونک نه باقی ایسته دیکنی اینی قاورامش اولسه لردی ، بو کونکی یازی دیلز ، هیچ اولمازسه یازیم عصر اول اورتایه قوش اولوردی . مع لاسف نه آنتلی و بیکانه وطن شاعری بو بوک نامق کال ، نه « شعر و انشا » صاحبی ضیا پاشا کوزه ل تورکجه ن ادبیاته صوتامادیلر . کندیلرینی تعقیب ایدن ادبیات جدیده جیلرده مدرسه ذهنیتنه و عجم ادبیاتندن نوارت ایتدی کمز غزلی لیکه دوشبان اولدقلری حالده دیوان ادبیاتک قاموسنی

عزیمینا Zavallı ağaç telgraf ve telefon mütehassıslarının mütesanıt ve azimkâr hücum ve tearruzu karşısında sesizçe maglûbiyetini size sarahaten bildirir. Böyle enfes bir ağacın telgraf ve telefon direği vazifesini görmesi ve binnetice ölmesi, şehir idaresizliğinin şah eser numunelerinden biridir. Ben bu kavak ağacını ilk gördüğümde gayrı ihtiyari ağlamıştım. Evet, isterseniz gülünüz, bu kavak ağacı beni saatlerce düşündürmüş ve ağlatmıştır. Zira bu ağaç bana Ankaranın inkılapçı ve yaratıcı ruhu yanında, bir de yıkıcı lakayt ve manasız bir ruh yaşattığını sarahaten gösteriyor.

Şehirlerde bu ve buna benzer idaresizliklerin önüne geçmek için ancak bir çare vardır ki oda şehremişlerini ve belediye reislerini intihap ederken fazla ihtiyatlı davranmak, memleketin zeki, fa'al ve eyi adamlarını şehirlerin başına geçirmektir. Bundan başka büyük şehirlerimizden bir kaçını muhakkak Avrupa şehir mütehassıslarının idaresi altına vermek icap eder. Mütehassısların bir taraftan şehri tanzım etmesi, diğer taraftan da bize bir şehrin nasıl idare edilebileceğini öğretmesi itibarile fevkal'ade ehemmiyeti haizdir.

(Petersburg) şehrini Alman ve bir Türk şehri olan Baküyu da rubu asır kadar Belçicali şehremişlerini idare etmiştir. Binaenaley biz de hiç durmadan bir kaç muhim şehrin idaresini mütehassıslara emniyet etmekle medenî bir kaç şehir yaratmaya çalışmalıyız.

Doktor Halil Fikret



بابام

بی نیم براقك ، بونی بو كوك براقك ،
 بر جولد اولان كوكلی آلك ، كوتوردك ، باقدك
 آریباك جهنم كوستردن آلهویله ..
 اوداغلر كلین دیله ، اووالر كلین دیله
 نیم فریادلری هلیقربسین بر تهویه ،
 باباسنی قایب ایدن زواللی نیم دییه !
 وادلم اوزرینه آچیلش بر قاناتك !
 نام بر هفته یاتاقده ، بی بگله بوب باتاق .
 كوكلك بوشلفندن یوگه لن برسس واردی ،
 برسس دونوب دولاشدی ، ینه بوشلفه واردی .
 یاردوك سوك دمكده بردفمه داما كوردك ،
 جوق سودیك یوواكه ابدی مام ثوردك .
 شیمدی یاقوشیم بن اویقیلش یووانك ،
 بابا ! سوله یوآنده بوشی در سنك باتك ؟ !
 فریادی نه دیوان ، نه ده بر دیکلین وار ،
 بابا ! آكر سوه رسك بی كفتكله صار !
 بیاری بی عمرمك قیشندن طانییورم ،
 بابا ! سنسر یانیور ، یانیور ، یانیورم !

رفت نوبت

یکی املاک نورلجه یاد برغانان برجته ده باصا
 قایلیری تمایله قیرماسی در . اسکی املاسته منده ،
 تصرفلرده اکثریا « رمز » و « قالب » اصوله
 سراجت ایدردک .. مثلا سوک کونلرده تاریخی
 قدسیته دو قونولدی ایچین نورل زمره نك عظیم
 تلاشی موجب اولان معهود (در) آدانی ویا (دی)
 ماضی لاحقسی بر « رمز » ایدی و بونلرک ماده لره
 علاوه سیله حصوله کلن شکللر بر باصا قالب تشکیل
 ایدهدی . بورمز لک وظیفه سی مین برسونی آدا
 اتمک ده کیلدی ، آنجاق صرفی وظیفه نی کوسرتمکدی .
 (بو : اودر ، - اودر ، - بوزدر ، - سودر ، -
 آندر ، آندر ، - کوچدر ، - قوشدر) کللرنده
 (در) آیری آیری ، سکر تورلو تلفظ ایدیلر ، فقط
 تک بر صرفی وظیفه کورور ؛ بناء علیه (در) برسس
 اشارتی ده کیلدر ، آنجاق صرفی بر علامتدر . بونک کیبی :
 (کلدی ، آلدی ، کولدی ، بولدی ، کچدی ،
 قاجدی ، کوچدی ، اوچدی) فطرنده ده (دی)
 تام سکر تورلو تلفظ ایدیلر ؛ فقط تک بر صرفی
 وظیفه کورور ؛ بناء علیه (دی) بسس اشارتی
 ده کیل ، صرفی علامتدر . بوسر فی « رمز » اصلی
 مادمنک آهنکه تابع اولاروق اوقونوردی .

بویارولا وباصا قالب بسته منده بر بسطک
 کوره نلر وعینی سیستمی یکی املا به نقل اتمک ایسته یئلر
 واردر ؛ اونلرک فکری قبول ایدیلر ؛ بون
 مدنی مللرک تطبیق ایدیلر (فونمیک) . املا برینه
 بز « رموزی » ، « باصا قایلیل » براملا قبول ایش
 اولاجندق ؛ سسی اوقویاتک کشف و استخراجه
 ترک ایدرک بالکز کله نك صرفی وظیفه سی
 کوسرتمکدک . بوحالده بزم لسانز - املا ویازی
 اعتبارله ، - آوروپا لسانلرنک آلفابه لرینه بکره
 بر آلفابه قبول اتمک کیی مهم بر انقلاب وجوده
 کتیرمش اولمازده رغماً ، ابتدائی بر وصف محافظه
 ایدمکدی . بو « رموزی » اصولک بسط اولما دینی
 بالمکس فونمیک اصولک قولای . ومنطقی اولدنی ده
 آشکاردر . بر علامتک تک بردلانی اولورسه ماهیتی
 بسط اولور ؛ ایکی دلالتی اولورسه داما مطلق ،
 اوچ ، دورت ، آتی ؛ بیکر دلالتی اولورسه جوق
 داما مطلق اولور . چونکه دلالته ایشال ایچین
 اینکسی درجه دم دیگر هلامتک موجودنی بوقلامق
 کی ذهنی عملیه لره مراجعت لازم کلر . کوجه زمان
 ایلدمن میخاتی بر صورتده بو « رموزی » املاک
 سوق بیستی آتی بر صورتده تمینه آلیشیر ؛ فقط
 بومیتخابیکتک حصوله کله سی ایچین اوزون برعارسه
 دوره سنک سروینه لزوم اولور ، واکثریا ذهنک
 بر هکس عملیه (رموز) ه تجاوز وقوعه کلر ،
 املاده مختلف شکلرک پیدا اولماسته سبیت بریلر .
 (اوغلم) یازیلرکن برده (اوغلم) شکلک میدانه
 چقماسی ذهنک عکس عملندن ینی اسکی رموزلی
 سیسته مله مجادلشدن نشأت ایش بر حادثدر . بر
 (بولند برطه من) صیفه سنک اون ، اونش ، یکر می
 تورلو یازلماسی ده ملی ذهنک اسکی رموزلی سیسته
 قرش عماده ایشندن ایری کشندی .

بکون رموزلی اصولی اسکیدن
 یکی املا به نقل اتمک ایسته یئلر مقدار
 (برایکی متفکریمک حالابویه بر اصولی
 طرفدار اولدینی معلومدر) ، آنجاق ()
 هنوز تاریخی تکاملک اسکی املاده قیر
 محافظه اتمک ایسته یئلر مهم بریکون نش
 فقط اونلرک آرزولری صرف قازانیلمش
 ترکی ، دیگر برعارسه نك کسی بوشولنه
 انباشته استناد ایدر . بوکوجوک
 ایدیلش اولسه املازده اسکی آثارشی
 عنصرلر بر اقیلمش اولوردی .
 تورک دینی انچه
 احمد



یا کزمتن

برسس دویمق ایسترم .. کیدن ، ناه
 اوسنه ماوی زانابق ایشله نمش برده ،
 خیرسز گبی دیکلرم پیانو سلیرنی
 برشی کورمک ایسترم .. نهی ، نزد
 بو ، یاری آچیق قلاقن پاجورلرک منه
 ایستق دولو طریبلر کزده قفسلرنی
 بر اولغنه آیلان کاغد ناصیل یاتار .
 گولگه سی آلرنده بوشویدور بر ع
 بر سبیم گبی اوزار بولرده پارماقلم
 روایم ، کرییکلرمه بر پارچه دورولر
 ایچر دامارلرمدن اولوقلر سوک بودوم
 بزده ، بیته قلبی بر خوشبویه صافلا
 دیکله ییک ، ای بو صیرا اولرک صاحب
 گولگه ، بر نورلادرکه قویا بیلش
 آدیلم ، قورولو اسکی بر زبیره کله
 خوش کوروک یا فیکزده کلن بو کو
 ایچیمه صاحبقلردن داملا دیچه بر بو
 بکله ! دیورلر بکا نون قایلر : بکا
 برده لردن دوواره دوشن گولگه ؛
 باشکزی قوش توبی یاسدقلره براقک
 نورق قایک بویه بورور اکثر رسز ده
 بر چیفت آفاق ایزنی سو روکلرکن آر
 دووا ، دووا سیر ایدک بالکزلنی بر جا
 ای قولنده بر آزکک یاتیران سوگیلر
 صبری

Fonetik imlaya tevcih edilen itirazlar

Şükürü şekerü yedi .

Hüsnü Hasanı Hissini söylemiye
dâvet etti .

أسكیدن بوتئاسلی كه لرك یوزندن چوق دفعه
توركه كه لری بر اقوب بر لرتن عربجه لرینی قوللائق
ویا بر گله به کینی صورتده ایکی املا ویرمك لزومی حاصل
اولوبوردی . (اون) برینه (دقیق) ، (ا كك)
برینه (نان) ویا (ائك) قوللائق اوغرابلرله داتر
بر مثالدر .

یکی املاده پیدا اولان هوموفونلر [التباسلی
كه لر] هب عربجه دن كیمش كه لردر : (طابع ،
تابع ، خادم ، هادم ، الخ) . بوتلك استمالی فضل
صیغی اولورسه لسان ایچین برنمت اولاجق در ،
چونكه اونلری آتوب برلرتن توركه لرینی قوللائق
مجبوری حصوله كه لكه ، طابع برینه باصان ، هادم
برینه یقان . . . دینه بیلجكدر .

بعضی لسانلرده (أزجلفه فرانسجه وانكلیزجه ده ،
هوموفونلرك آیری آیری براملای وارددر ، بومالاری
بربرندن تاریخی بر طاقم ایزلر تفریق ایدر . فقط
اشتقاقه استناد ایدن بومالار اصلا مقبول ده کیلدر .
آتجاج یازسندن تاریخی ایزلری سیلن لسانلر مکمل
املایه مالک اولای بیلشلردر .

یکی املایه ایدیلن اعتراضلردن بری ده كه لرك
مجردلرند و صرفی شكللرند املاتك داتما بر اولماسی در .
برگه بو ، بر قصور ده کیلدر ؛ صوكره ، أسکی املاده ده
عینیه وارددر .

تصرفلرند اصلی ماده لری هیچ ده کیشدر برمدن
محافظه ایدن بر آوروپا لسانی یوقدر . هندو -
آوروپائی وجرمانی لسانلرك بعضیلرند اسمی تصرف ،
أسکیدن لاحقله suffizes یاپیلرکن ، شمدی
كه لدن اول کتیریلن آداتلرله وقوعه كلکده در .
بوسیدن اولسانلرك اسلری آتجاج جمع مؤنث شكللرند
برتموله اوغرار . فقط لاحقله تصرفی محافظه ایدن
روجه و روسجه ، آلامنجه کی لسانلرده اسمی ماده لرك
اوغرادینی سس ده کیشملری چوقدر . بو لسانلرك
هیچ بری گله به مستقل بر شکل مجرد ویرمك غیرتی
کوسترمش ده کیلدر . بناء علیه تصرف انساننده
اصلی ماده نك اوغرادینی بوتون صوتی تحوللری یازی
ایله تیتیت ایتك بر قصور ده کیلدر ؛ بالعکس بر
قصورسزلقد در .

بزم أسکی املازده ده نه اسلر ، نه فعللر اصلی
ماده لرینی اولدینی کی محافظه ایتزلردی . (پارماق)
اسمی تصرفده عیناً محافظه ایدرک (پارماق ،
پارماقی) یازمادیمز کی (کیت) ماده سنی (کیتور ،
کیتجک) صورتده تصرف ایتزدک . أسکی املاده
(یوغورد) ، (قاناد) کی اسلری (د) ایله

أسکی املازده بر طرفدن سیستم ایکیکی
(هم ساتلی هم ساتسز سیستم) ، دیگر طرفندسه
ساتلرك و بر آزده ساتلرك استمالنده آتارشی حکم
سوروبوردی . یکی یازی ، املازك بو ایکی بووک ،
بو ایکی اساسلی قصورینی ازاله به مساعده ایدیور :
بوندن صوكره ، یکی املازك كاملاً ساتلی *vocalique*
اولاجق ؛ هرگله ، هرأدات وهر لاحقته ساتلرله
یازیلاجق در .

لساتك بعضی كه لرنده ساتت قوللانوبده
بعضیلرند قوللائق ، بعضی كه لرده برصائی باشقا
برصاتك برینه اقامه ایتك ، برسی کندی حرفیه
یازیبوب اوکا یاقین بر حرف ایله یازمق ، یا خود اوزون
سنلردن بری تلفظده ده کیشن ویا كاملاً سقوط
ایدن برسی أسکی کی یازمده بر دوام اولوق . .
ایسته براملای تصورلو یاقن ، بر باد براملالنه کتیرن
وصقلر بونلردر . مدنی مالک احتوا ایتدیکی لسانلردن
املایه ائك زیاده منطقی ، تحصیل و تدریسی قولای
سایلانلر بو قصورلردن عاری اولانلردر . بزمده
املایه ، أسکیدن بوتون بو قصورلردن صرک
برجیبه ایکن ، یکی یازینك و یکی مه تودك یاراندینی
املا او قصورلرك جمله سنی آتایلن براملادر .

غریبدرکه یکی املازك مزیتلرینی ، قسماً اولسون ،
قصور تلقی ایتك ایسته بلرله حالا تصادف اولونمده در .
بوزاتلرك حسن نیتندن شبه ایتدیکمز ایچین مسألینی
تدقیق و مناقشه موقعنه قویقندن چکینه بوز .

ایدیلن اعتراضلردن بری یکی املاتك التباسلره
محل و بریدی در . فقط هرلساننده التباسلی [علمی
تعبیریه بر سسلی *homophone*] كه لر وازدر ،
بوتلك موجودینی اسانلری قونوشمق و آ کلاشمقندن
منع ایتزه . انسانلر سوزله کوروشورکن بو هوموفون
كه لری قوللابور و بری برلری آ کلامده ذره قادار
کوجلك چکمه بولر ؛ او حالده یازی ایله صراملرینی
افاده ایدرکن نه دن برسیلر كه لری مختلف صورتده
یازمغه مجبور اولسونلر ؟ هرگله نك املاتی بر شخصیت
صاحبی اولسی آرزوسی ایدیلر ده کیلدر ؛ فقط لسان
برسیلر كه لر یاراندقندن صوكره بوتلك بر یازیلی
اولساننده بر باس قالمزه . أساساً بوکی كه لرك مقداری
هرلساننده لك محدود اولور ، و جمله داخنده معنلری
سهولته آ کلاشیلر .

أسکی املازده یالکز برسیلر كه لر التباسلی
ده کیلدی ؛ امالاری بر ، فقط لفظلری آیری برچوق
كه لر وارددر ، یازیده آرتیق بوله بووک بر قصوره
محل قالیور . آرتیق (شکرلی شکرلی ییدی) ویا
(حسنی حسنی حسنی سوله به به دعوت ایتدی) کیکی
جمله لر تامیله التباسز یازیلایلیور :

سیوری

نوار هون ؟

و کوزلرینک خارق العاده حافظه منه رغماً ، رومان و ادیبندگی اثرلی بسط حد اولونمیشدر . اسلوبک بویوله بن سحرانی اولاسه ، رومانلری محققه اوقوعاز ، ووقه نك حیات وحرکتته ذره قدر اهمیت و برمه بن اوزون تصور برلرده اوتصور برلرده کی قدرت و لطافت فوق العاده اولاسه محقق که عصبان ایدیلیردی . وقای اوزربنه ، « آقادهمی فرانسه ده برده بو بوک رسام بولونقی اوزره انتخاب ایلش اولان صنعتکار (آلبر بهار) ، سلفنک نسانه عاقد نطق مجلسده کی قبول صراسی ائساننده اوقورکن ، بوسایه ده بکده مشکلات ایچنده قالمش ، چونکه پهلوتیده کله لر رسانمی تصور وئنا کندیمی ایچون بک قولای اولمشدر . فقط پهلوتیلر چوق یقیشمز ! واساساً شیمدی بیله دنیا پهلونق زمانی قدر خصوصیتئر و غرابلرله مالی دکلدیر . مرحله رومانینیک مخلوقاتنک روخ لیده بو بوک هیجانلر و احتیاجلر خلق ایدمه بک بو بوک منادیاً و بلا سبب منظره خاوجیه لرله و ایچنده یاشادقلری ده قولره مشغول اولاجقلری کون ، کندمی حسابمه الم رومانلره نادرأ اوزانه جق . چونکه پوزره ایچون رسامی مان دائماً محرره ترجیح ایلدی بک کی ، « هنته پور » و « ناتور موت » رسملری ایسه ذاتاً بک سوم .

تأهیر سری

هامش :

ابراهیم نجمی بک افندی

حکایه ابتدیی وقایمک حقیقتدن شبهه او یاندیرامنه رومانینیک درجه مجور بنه مثال اولوق اوزره ؛ و قبله بوستورلده ایلولک خاتمی حقدنه بر قاج سوز سوبله مشدم . نیجه کوردو کومک تصادف دینلن حلال مشکلات ایله آجیلناسی حیاتمه واقع ایکن ، عمد رؤف بکک روماننده کی زوج دیا عاشق قضاء اولدی بکک اثرنی تیه لندی بکک حتی اولادینی قدرده بو خصوصده بریانفیندن استفاده بده صلاحیت اوله . مه جفی ، چونکه بوقیل شیلر حیانه وقوع بولقله برار رومانده وقایمک ضرورتیه دکل محرک کینیله قولش قصدی بر حرکت عد ایدیه جکی و بناء علیه حقیقت وقعه حقدنه قارنده کی امنیت جمی ایچون بویه نتیجه لندی بکک . ضر اولدینی آکلایمشدم . و بو قبصا سوزلر اوزونجه مقاله کزده بودقه آکلایدی بکک خطانک مصححن ، یعنی ذات عالی کزدن صادر اولدینی ائانه کافیدر ، طنزده ب . (رومانلرده تصادف و نتیجه مسألری) سرلوحه سی آلتنده حاضر لامقده اولدیم مقاله نك انتشارنی متعاقب ، بو یاده ودها اساسی بر صورتده بنی تنویر ایدر سه کز ، منتتار قایلیم .

عمد رؤف بکک ، ایکنجی و خالی سو نیجلی بر مقاله یازمنه سزی سوق ایدن مکتوبه کلاجه ، (ایلول) محرر محترمک بو مکتوبی بن موضوع بحث یازیمی اوقومادن و آکلاییشه کورد یازمش اولماسی ، ایلولدن بالنا سبه و بر قاج سطرله بحث ایتدی بکک حاله کتابی حقدنه بر مقاله یازمش اولدینی بو مکتوبنده سوبله سبیله ثابتدر .

س . م .

ذهنده بو کون تمیز بر محو نلق ، بر نوع بانیدون چیتمشلق دو بو بورم . بر کوزل کتاب ، حقیقه کوزل بر کتاب نه قیبتلی شی ! فقط بو نون جهانک بکی نشریات یاغوری آلتنده ائی و کوزل و سفلیرته جدأ لایق کتاب بولتی نه قدر کوچلیدی ...

ذهنده کی زاحتک ، ممنونیتک اصلی نرمدن کلدی بکی بیلم شو سوزلرله اکلایه بیلدی ؟ خیل زماندنبری فنا اثر اوقومقدن بولمشدم . بر دزلو آرادینی بولامایان بر تبریا کی حیانه باشمی بر جوق جلده اورو بودم . فقط المک آلتنده دوتن صحیفه لر کولکه هیچ ائی برشی هدیه ائیوردی . لکن سوک هفته ظرننده اوچ نفیس کتابچغز اوقودم . و اوچی ده بنی آبریمه ممنون ابتدی : مفکوره سی معلم ، بیاض زانباقلر مملکتنده ، و سپور روسی . مفکوره سی مملله بیاض زانباقلر مملکتنده بی محترم علی حیدر بکک غیور و صریق قلنه مدبو تر . ذاتاً بو قیبتلی و فائده لی ترجمه لردن مطوعانز ایجه بحث ابتدی طنز ایدیورم . فقط اوچنجی اثر بو سوتون بکی : سپور روسی ...

بیلورم . بنه بعض ارقداشلر کوله جک . زیرا بن کی ادمانلر فیدین قورومش بر آدمک آزده صرمده بو سپور بحثنه بر کراهشی صوقوب جی فارسی جدأ تحف اولوبور . لکن نه یامالی ؟ السائل اللردن کله بن نیجه شینه بک جوق صراق و محبت بسلیه بیلرله بزده وطن مزده جسمانی تربیه مسئله لرته اونه دنبری بک بو بوک علاقه دو یان بریمی ب . کرچه قولی بوددی جوق ایشلته مدم . انجق او بون ، سپور و تربیه ایلرته دائر اوقودیم شیلر بک آز دکلدیر . بناء علیه دوشوندکلریمی سوبلکدن چکینه به چکم . اولاً : 1908 انقلابندنبری تورک کنجلیکی و تورک حکومتی و جسمانی تربیه کوندن کونه آرتان بر دقت و اهمیت و برمه ک باشلامش ، صرف ایدیلن تعالیندن ممنون اولغه ذکر جوق فایدالی نتیجه لر دوغمشدر . شو وسیله ایله بدنی تربیه مفهونک اک علمی ، اک متکامل معناسی بزم و طنز مه نقل ایتمک چالیشمش اولان سلم سری آدنی خاطر لامامق قابل دکلدیر . اوت ، اسکی کوچنی قوتی اوتونازق کوندن کونه یا صلانتش ، کوندن کونه اوردو جک طومش بر هویت باغلامه باشلایان تورک کنجلیکی ، بر دیره بدنی حرکاته ، هر دلرو او بون واداملره و نهایت سپوره بو بوک برانه ک کوستردی . آنجق

حد ذاتنده بک خیرلی ، بک تشویق و تشجیه شایان اولان بو ایامه وسیلکینه حرکتکن صوکره قورقولا جق بر تهلکه واردی . ایشته ارقه سهه اوچ نقطه فویدیمش شواحنق کله سبیله اشارت ایتمک ایستدی بکمز نقطه بودر . دوام ایدم : آنجق دقت

ایتمک لازم کلیدی کی بدن تربیه سی ، ذکا و رو . تربیه سی ضرورته اختیار ایدیلن و حتی بعضاً دوغرید دوغری به وجودی ، حتی یقوب ده و برن بر نو جسمانی اسراف ، بر نوع قابلیت و نه نه زوی سفاه ماهیتی آلا سین .. حال بوکه هر بکی تثبیت و فعالیت باشنده اکثر یا تصادف اولونان بو افراطی برستلا مع الاسف بزده ده اورتلنی قاورادی . حتی بر آراا مملکتک عرفان مسئله لرته علاقه دار باشلری اندیفا دوشوردی . زیرا کورولوبوردی کی او بون ، ادما جیناستیق ، سپور ، حاصلی بر کله ایله بدنی ممارنه مفهومی سقیم بر معنا ایله آکلایشه دوغرو تمایل شدتلیدر . بالخاصه سپور دن اکلایغمز شی هم جو دفعه بک اکسیک ، همده مع الاسف خاطرله لیدر

مملکتزده سپور فعالیتنه دائر نشر ایدیلن جوق حوادث ، ملاحظات و سائره بی اوقور بو نقطه مطلقاً نظر دقتی جلب ایدردی و بدنی تر ایشلرله مشغول بر طاقم کزیده لرله اندیفه لر می سوبلر . علاوه ایدیم : کوروردم که بواندیشه اونلرده ده موجوددر . بناء علیه کونک بزده کنجبلره خه ایدن تکلفمز و صیبسی ادالی بر (سپور روس کورونجه اونی مان اوقومق آرزوسی بکا حاکم اوله ایشته بو کون شو سوبلی قرانک و برد بکی نه ایلدر که بو سطرلری یازیبورم . اسما طفر خام طره خیل دوزگون بر افاده ایله ترجمه ایدیلن سپوررو حقیقی سپورک بو سک و اصیل معناسی اکلایقی بو نون کنج ذکاره اک ائی رهبر ... کتابک صحیفه لرنده بو سوتون ممنونیتی موجب برده . وار : غیرت و همشلیخی مطوعانزک اوزون سنه لرد حرمتله تعقیب ابتدیی بعض محترم ارقداشلر یه کنجک کتبخانه سی تأسیس ایشلر . احد جو بو یاده بک امید و جارت و بریمی سوزلر سوبلر . ثانیاً ، سپور روحنه دائر سلم سری بکک اس بر مکتوبی اوقوبوروز . سو کیلی و خلوق است م . جودت بکک امضاسی آلتنده ایسه بکرم صحیفه لک بر تدقیق کورولوبورکه عمومی عنوانی (تورکلرده سپور تربیه سی) در .

دوغروسی بن شو متواضع کوچوک ک : بیک درلو غزنه کورواتو و پانیردیسی ایله اطرافه برورلری اوتدورن شامانجی ، قیبتسز و آج سفسطه طومار لرته الی کره ترجیح ایدرم فی اسما طفر خاعتک بعض برلرده افاده سنی ، دار تر خاص افاده قسوتدن تمایله قورتارالمش او کوردم . فقط بر جوق صحیفه ده غایت دوز آقیبی و مونس بر اسلوب نظره چار سپور . ک کتبخانه سنی تأسیس ایدنلر و عدلرینی طونار

اور برسانند دیکدم و اورویانک مک معروف فادینرند
 بری اولان مادام روینشتانی ، عی دانوینچویک
 ه قدر ، اسلی اثرن اوینارکن کوردم . بلکه
 یاشی ایله دیکی ایچون ، سنده و قتیله وصفی
 غزله لده او قودیم خازق الماده لکی بکده بولامش
 اولدیم شالیانک تفتیننده تکلمی آکدیران ، کله لده
 توقف ایدرک ، اطوار و اوضاعه اصرار لر ایدرک ،
 بته کاردن زیاده سوزلری یازانک مفصل لرلی آکلتمه
 چالیشان بر ادا واری ، و بو ادا سسک و بره جکی
 حظ ایله آقورک دو پوره جنی تأثیر لری بر لرینه
 وورد پروپ آزد پرودی . مادام روینشتانی ایسه
 هر بری آری بره کتر اشک ظفرنی نأمین ایده جک
 بدبی اوضاع آلاق بو اوضاعه او قدر اوزور مدت
 کله لرلی آغیر لایوب روقه بی توفیق ایدوب قایوردی که ،
 انسان بر پیس سیر ایدیکلی او نو بو پور ، و وقادش
 وجودینک جوق آغیر ده کیشن اوضاهی سیرانک ده
 بو وضعیترک هر بری بک کوزل اولقله برابر اوزون
 مدت ذوق تطیننه کافی کلیوردی . اسکی و صادق
 بر عاشقی صفیله کنده سینه کوزله صنعتلر ایچنده
 نیاتر و به مان ساری بر لر لایق کوردیم سنه ما دخی ،
 رومان و نیاتر و ده ک تبلیغ واسطه لرینه مطلق بر اقیاد
 کوستردیکلی زمانه ، نیاتر و ایله رومانک کریسنده
 عادتاً مناسب بر ذله دو پور ...
 ادبیات بزده عصر لرجه مدت نظمه ، نظمه ده
 غزل و قصیده به انحصار ایش و رساله هیکترا اشق
 شدله ممنوع بولوب صنایع نفیسه دائماً مستقل قانق
 شاری اولان مصاری ایله موسیقی به منحصر قالدی .
 روح امید لرلی و قلبک ظفر لرلی دکل ، ساده جه
 شفا سی اولمایان آلام واضطرابانی ترنم ایدن موسیقی زده
 حزن و غمندن ، بی ثانی و کسلاندن باشقه هیچ بر شیک
 الهامی آرامق دوفرلی اولماز . « واغتره و ده رلیوزده ده
 اولدینی کی ساده اسانلری دکل . فقط روز کالرله
 دالغالی کوکره شن دکزلری و آغا جلری کوله شن
 اورمانلری بیله ترنم ایدن بر موسیقی بی ، بزم آنجی
 پورغون والی قلبرک داستاتی سوله یین موسیقی زده
 ایستمک صحت و بولوق امکاتسز دره ، تکذیبه اوعرافندن
 قورقاندن دینه بیلیر که ، بزم اسکی شاعر لر حزنک یازیلرند
 اسکی موسیقی شناسلر حزنک اثر لردن فضل موسیقی
 واردر . اون سکر یاشنده کنده یینی یکچیریل قتل
 ابتد کله ایچون آدینه کنج همان دینلن همان ثانی ،
 کویا اداره . و کویا ظفر له تنوع ایله دیکی بر سفری صنعتک
 خازقه لرله دولو بر معظم ظفر شکنده ترنم ایتمه سی آرزو
 ایندیکی زمان ، بو خصوصه بر بته کاری دکل فقط
 اضر و مملی نفیسی ، موسیقی یی ساز لر برینه کله لرلی
 بر لرینه چاره رقی وجوده کنین و هیجان لرلی
 روحنک حماسندن دکل کله لرک لطنه و آهنگندن ،
 دبدبه و چکچا کندن آلام نفیسه به مراسمت ایچشدی .
 فقط ادبیات کتابلرینک آهنگ تقلیدی دید کله
 صنعتده کماله ابریشره رک حیاتک نیجه محسوسات
 و مشهور دانی کله لرک ولون دار و یایست و محرم سسلرله
 افاده ده حیرت بخش بر مهارت کوسترن دیوان شیار ،
 بو قدر اوستا اولمده ده صمیم ، سوز ، شمس
 غیا ده صفا اولور .

عالمک مهم شخصیت لرلی بر ایکنده سلاملا مقله
 احتمال که خطا ایتمه به چکمز بدی مشمله صاحب لری ایسه ،
 دیوان ادبیانچیلری قدر الهام لرلی بولوق ایچون باشقه
 بر صنعتدن امداد ایستور و بو امدادی رسده بولور .
 بولور احمد هاشم بک آفندی کده کورمش و کورمش
 اولدیر بری بو خصوصیت بیضا اورتبه بارز بر شکل
 آلیور که ، انسان اسکی (ترنم فون) فولکسیون لرلی
 قاریشدر بر دینی طننه دو شورور . ادبیات جدیده
 دورینک ، بکنیلمش تابلور آلتنه منظومه لر یازمق
 موداسنی ، لاکن تابلورلی کیز لره رک احیا ایدن
 بو یکی طرزی اعتراف ایده جک که بک سومبورم .
 بر مورخک اوزون صیغه لرله آکلتمه جنی بوتون بر دورک
 خطوط اساسیه سی . قیصا منظومه لرینه صیغره جنی
 قدر ، و آرتق رساله لده دکل فقط منیا نور - جینکده

پیشن

ایسته اسپر تومز بر آقسام ، بو ا
 قانز کله مش راقیله حیزه ؛
 دو که مش بر صیباق جنونی سبو ،
 حاکمز ، سنده ، بنده ، عقلمزه .

اُک مساعد زمان ، بو ، تحلیله
 بی سودا گه رام ایدن حسی .
 سانکه شیطانتن شوکره نوب حیلله
 بزلی طلسله باغلامش بریسی .

کدرک ساخته ، قهقهه ک سرخوش ؛
 هدنک کوستریش واکلنجه ؛
 سوسی جوق ، رنکی جوق ، فقط ایچی بوش ،
 عمر ، آواره برالون ، سنجه ...

او قادار باشقام که بن سندن ؛
 او قادار سن یابانیسک که بکا ،
 ایچم اصلا امین ده کل ، بوسه ک
 اُک صیباقکن ده بکزیور بالانه .

ایسته اسراری بونده سو کیمزک ؛
 بر بالاندن آله وله یاندی ایچک ؛
 بن اُکیده بوقا بنایان ده کیزک ...
 سولردن صیباق دیله نک ایچین ...

مجهول ساهر

بر موفیت فوق العاده کوستریش اولان (ژوزه
 مار یادو همره دیا) بیله ، بوتون بو بو کفکنه رغماً بالخاصه
 مفتونی بولوندیم شاعر لردن دکدر .

ایسته بدی مشله جیدن ، همده بولرک بنسکه
 اک مستعد و مشکمل کوروش صبری اسمد بکدن
 راست کله آلمش آلتی مصرع :
 ناز کی بر او جانده جه وریلن آو اثرلی .
 طاش دیوان زرده بر دیو اویناتان مشله لر . کتیر بیور
 اوشاق کور دوو سبتی . آسون تورمه لی قانز ،
 ...
 ...

بو آلتی مصرع ایچنده کوزلرک
 عوضک حافظه سنه خطاب ایدن برنا
 مسأله شمرک ذاتی قیمتی تدقیق
 تشبیه ده اعراض ایدوب حقیقله او
 بیله آرانلماش اولدینی و بوتون
 اولدیر بری **سوسی** - فقط بوغاز
 یالیرک اسقامیل کاغدی کی بر یاز
 بیقیما لرلی صوک شعر لردن برنده ،
 نهرون روحی و خیالی ، شاعره .
 بو قیل شعرلی قارشینده انسا
 کال حدیثه ، رسامتی اتمک ایچون
 واری ؟ ده سرورور . شعرده
 روح منظره کائنات و معمای عا
 ترددرلی ، اضطراب لری ، عصب
 و تسلی لری کورولک ایسته نیلیر . و بنا
 شعر داغنیق ، قاریشق ، بریشان
 آهنگیله موسیقی یامنه شاعرک
 و دو بدینی حسلرک قدرتیله زبون
 عالم خارجی بی کورتمک اوتزل بیا
 روح و قلب لرنده سوله نه جک قدر
 دو عیال نلردر که ، کوردکاری شیلر
 آکلنیرلر . حقیق و بو بوک شاعرک
 اورتبه جوشفون و طاشقیندر که ،
 او کندی روحنی و کندی وارله
 مناظری ، حامدک دیدیک کی بوند
 بولور . شاعرک ، بر اثر معناری
مشحنته ، سوز لرلی اولدن اوزو
 وقت و مجال یوقدر . مفر ، بریک
 ادبیاتک اک خالص واک بطله
 شعر دن آریلوب رومان ، نیاتر
 سآرهنه کچمه ، معناریتک -
 ورسک تأثیر بری رومانده بولورور
 ادبیات اوززنده کیتیکجه تحکمه
 غایت جدی بر شکلده تهید ایدن
 بونکله صدایتدیکم بعض مجموعه لره ده
 عادت اولمغه باشلایان ، غالباً غریب
 مناسبتی بعضاده کلدیک بر قدر
 دکل ، لاکن عیقلی و چهره لرلی -
 اتمیا کدر . شیمدی به قدر اک چو
 و روح جدال لرین بحث ایدن رو ،
 ماده شوب مثلا قوزنه بک مخلوقات
 اولومه سور وکلن وضعیتر مونا
 بیله ده کز مسأله لر شکلنده ک
 کنده یی ده زمانک آدمی اولوق
 نه قدر قوتل اولورسه اولسون -
 جوق تأثیر آلتنده فالاجق ، وین
 طبیی بولارق صیغه لرلی صرف حیا
 عائد تصور لرله دولدیر مرق مجبور
 صوک زمانلره قدر ، خا
 بوتصور لر صرف وقایعی اوزا ق
 رومانلرده فضل بر طوتار ، خا
 جغرافیا کتابی چاشنیسی ورن
 موجب اووردی . پهر لوتینک

ادبیاتده بائقا صنعتار

زبان کلهرى ناسیل اوقوروز؟ بوکاجواب قولاید:
اگر او اجنبی لسانی بیلیورسهق دوغرو اوقوروز ؟
بیلمه بورسهق کندی قاعده مزه کوره اوقوروز، نه
یاپام ، هرسانده بو بوله در ضروریدر :

فرانزجه بیلهین آلمان « Charente » ی
« خارنته » اوقور .

آلمانجه بیلهین فرانز ، « Aachen » ی
« آشان » اوقور .

ایتالیاک هیرتا و کیه « Civita Vecchia » شهرینک
اسی ، ایتالیانجه بیلهین

فرانز ایچین : سیرتا روسیا ؟

آلان ایچین : هیسفینا روسیا ؟

اسپانیول ایچین زهرتا روسیا ؟

انکلیز ایچون ، بلکهده ناهرابتا و مجایا در .
بزم ایچینده « جیوتا وه جیسا » اولاسنده
مخور یوقدر ، نه کیم قومیسونک حرفلرله ده
« جیوتا وه جیسا » در .

(eu) سائت ترکیبه مختلف ملترک وردیکی
مختلف لیتر تیبجه سنده « آوروپا » قلمه سنک اسی
« یوروپا ، یوروپ ، یوروپا ، یوروپ » تلفلرلی
آلشدر ؟ نه کیم بزدهده « آوروپا » تلفظی «آوله»
باشلایان دیگر هالرده کی قائلنلک تولید ایتدیکی آهنکی
ایچلیک تیبجه سیدر .

صوکرا بر اساسی نقطه بیده خاطر دن چیقار .
مامالی بز که تورکجه به یکی رالیقه یاپارکن یالکز تورکلی
وتورک دینک حقیق احتیاجی دوشونک اصلدر ؟
اجنبی لسانلرک یازلماسی واجنبیلرک تورکجه بی اوقومالری
تال دن بیله اوتدهدر .

لاتین حرفلرلی قوللانان هرملنک بو حرفلر اوزرنده
بایدی تصرف میدانده ایکن بزم کندبزی هیچده
علی اولایان بعضی اندیشه لره لزومسزیره باغلاماسر
دوغرو اولاز .

یکملی ایقبه مزه (آرتیق بوکا « ایقبه » دیکده
بیلیم دوغرو اولورمی ؟) صوک و قطی شکل
وربله دن اول بو ملاحظه لردده علاقه دارلرجه (یعنی
هر نورکجه) نظر دفته آلیناسی تنی به شایان کور بیورم .

عربی

§ — قومیسونجه قبول ایدیلن ایقبه ده اساسی
تعديلات یاغی موافق کورونه زسه، هیچ اولازسه،
تورکجه ده جوق قوللایلان (ج) برینه (ه) بی آلق
(ج) برینه ده اشارتسز بر حرفی- مثلا (ج) حرفی-
قویارق اندر قوللایلاجق (ژ) ایچین اشارتلی بر حرف
تخصیص ایغک و نقطه سز (i) برینه داها قوللایشل
بر شکل بولق امکافی واردر - سوکرا (. .) لی
ایچین هر حالده بر چاره بولق لازمدر . بو قادارجق
بر تعدیل بیله تورکجه سزلی ، شکل اعتباریله ،
آزناوودجه دن اوزاقلاشدیر ارق غرب لسانلرله داها
زیاده یاقینلاشدیریر .

حیات دیتیلن معارف شینده کی حیرت و تفکر لردن
لسفه، هیجانلردن ایسه صنایع نفیسه، یعنی ادبیات،
موسیقی ، رسم ، هیکل تراشلق ، معاری ورقص
دوغوشدر . بو کوزهل صنعتلر عین هیجان منبعندن
دوغوب طاشدق لرنه کوره ، بر لرله امتزاجلرنده
مخور بولونغاناسی ، حتی بو امتزاجلردن ده فاضله
ودها باشقه بدایع حاصل اولاسی ایجاب ایدردی .
قط لسانلرک بونون لطافت و خصوصیتلرله قوت
و نجابتلرلی آتیق کندلرله فائد الفاظ و تصویرات
ایچنده محافظه ایدمه یلرک ، باشقه بر دیک کله لرلی
آلوب افاده خصوصیتلرلی تقلید ایدمه اورتایه بعض
« قوزموولیت » سالورنلر زده فونوشولان اعجوبه
لسان قیلندن ملزرشلی چیقیدی کی ؛ صنایع نفیسه تک
بر شعبه سی دیگر بر قسلی اوزرنده فاضله مقدارده
اجرای تأثیر ایدمه بوازدواجدن بر شاه اثر دوغوشور ؛
شاید دوغوشده - خارق العاده کوزهل لاکن دیلسز
ویا ایما اولان بر قادین کی - بوشاه اثرک بریرنده
بجه حال بر قصور بولونوبور .

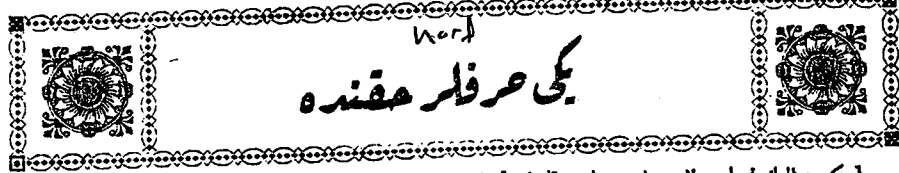
بواغبارله درده ، دنیانک اک بو بوک رساملردن
عد اولونان « داوید » ، آشنسز بر نه قتیق مهارته
رغمآ اثرلری حدود سز بر هیجان و مفتونیت الهام
ایتمهین بر صنعتکاردر . مثلا موضوعلرلی ازانه
وتصور قدرتی اعتباریله داویدک کمنه بیله وارامایان
« بولقین » ، باش دوندیرجی بر رویا قدر کوزهل و بر
بوسه کی مستی بخش رنگلرله بزم روحی ده فاضله
اوقشار . چونکه داوید ، دنیانک اک بو بوک
رسملردن بری اولغله برابر ، رسامک اصل ساحه
سلطنتی تشکیل ایدن رنگلری اهمال ایدرک هیکل تراشک
واسطه یانی اولان خطوطه ، و معیاره فائد بر ساحه
اولان مواقی تقسیم و اقسامی تنظیم خصوصیتلر
اهمیت بریریر . کندیسک اشهر آثاری اولوب بریمی
ناپولیونک بابانک اوکنده تاج کیسه سنی تصور ایدن
تابلوی ، «لوور» موزه سنده سیر ایش اولانلر ،
بورسامک قیافتلر خفته نه مطلق بر صدفات کوستره درک
و هرکسک برینی تشریفات صیراسیله تعین خصوصیتده
نهدرین دوشونجه لر و ترتیبلردن اوشه تمیه درک بوجیم
لوحه بی وجوده کنترمش اولدیغنی بیلرلر .
§ — « اولدیغندن ، داغ ، بیلدیگندن »
کییی کله لرلی « daa , olduundan , bildiinden »
شکلنده سائلرلی تکرار ایدمه درک یا بزم صورتیله اشارتلی
(ق) دن واژ کیمکده ممکن اولاجق کییی کورونوبور .
مثلا : « اوچاق ، اوچاقی ، اوچاقه » کله لرلی
صیراسیله « oğ-a , Oğaa , Oğak » شکلنده
یازیلایلیر . بو حالده ایقبه ده اشارتلی حرف عددی ،
بری تادر قوللایلسق اوزره ، ایکی به ایتر .

وزمانک البسه سی خفته شیمدی بزده قیستل برتار
درسی ویرهن بو تابلوده ، ناپولیونک اقربا ورجانک
هیچ کیسه تک اونوتولامش بولونغانسی ، هرک
تصرفا بجه الک مناسب بر لرک ویرلش اولماسی وارک کلر
نشانلری موقلرله و قادینلرک الماسلری ترولرلرله
و قطعاً اویفون اولوغنی انسان جنأ متحیر ایتر
برابر ، قورسقالی بر قفیر ملازمک انسانی اول
اعتلاسندن بو تابلوده هیچ بر وعشه و هیچ بر کول
یوقدر . صوک سته لردکی فرانز موسیقیتلر
استادی سانیلان « سن سانس » - که وفات ایتد
وقت یارنده بولوندیغندن جنازه مراسم سی
بو مراسمده کی دبدبه فوق الماده دن ده ۸۱
و شهرتی آ کلادمس - اثرلرنک معیار سنده
الماده براهمام و موقیت کوستریر ، هیجان ، حد
رجا ، غلبه ، ظفر و نویدی ترلرلی زیاخی بر
تمین ایدر و وجوده کنتردیکی او برالرک هیچ بر
ضبط ایدلمه مش بر هیجان ، توفیق ایدلمه
برغلیان بولونغاندی . حالبوکه صنعته اولک قدر
بر قدرتله ساک اولایان باشقه صنعتکارلرک اثرلرلی دیک
بیلکمزده ده فاضله هیجان و مستی دو یازر .
البته سن - سانس قدر بو بوک بر صنعتکار
« ماسه » ، روحزه شیه سز گدهما قیندره . باش
قالین نماز بز لرله اورتولو اسکی قادینلرک ، -
اضطراب منیبی بیلکلی الهی دوشونمکدن قوردا
تیره شرک ذکر ایشکلری بر جلله ی بو مشا
خاطر لیورم . اونلر دیزلرلی له اله لزومسز هیر
شی یاراعامشدر و هر شیشی یارانتیرکن وظیفه
یاراعاشدر ؟ بورورکن آیانلرک هر آن چیکت
بوجه کلرک خفته بیله درین بر حکمت کیزلی
بو حکمت سبیله اولسه کرککه ، هر برینی
آبری خلق ایتدیکی صنعت پرلردن برینک دی
فضله بر اقیاد کوستره درک کندی بیلکنی غیباغه
صنعت الیه سی حظ ایچور ؛ صنایع نفیسه نه
شعبه سی مستقل اولمالی ، رسامک اثری ،
رسنه ، رقاصه تک رقصی ایله آقتورک اوه
هیکل تراشک ایدانه بکزه مه مه لی و موسیقی ش
اثری بر آرز طاشیق ، ادیک یازسی ایسه بر
کی معالی و بر کرداب کی درین اولمالی !

طبیعت صنعتلرک ایچاق و ازدواجلردن
خشتود دکلکه ، بر اوبرا مغنیسی اک بو بوک -
سسی و واسطه بلیتک بنه سسی اولدیغنی اونو
بردرام آقتوری قدر رولده کی و بیه سده کی ایچ
آ کلامش بولوندیغنی سزه آ کلتمغه باشلار
تغنیده کی موقیتی درحال آزابورده دنیانک اک
سسلردن برینی خنجره سندن چیقارمقله ،
روس صنعتکاری شالیایی « بویرس غودو



يکي عرفلر عقنده



[يکي عرفلرک لئوڤ دولاييسيله بويوک بر تاويش تحول ايجنده بولونيوز ، بو دوده همسيي متفکري حرمتله ديگه مکه دوزووه وارمن ايجون اقبسه بولدر ، براعتاوله عونيک اندنيک حرلر عقنده قيتلي مطالعه لري منوتيله دوچ ايديوز]

حرف قوميسوني طرفندن تثبيت ايديلن يکي تورك الفبسه عائد شکلري کوندهک غزته لر برلوحه خالنده درج ايديوز لر . « ملیت » آبريجه بو حرفلرله هرکون بر قهرمه قهر ايديوز . يکي تورك حرفلري صوک وقطي شکلري آلازدن اول بولون تورکلرک بو خصوصه کي دوشونجه لري اورتابه قولاري بورچدر . بو ، بورچلرک اک مليسي در . بن دده يکي حرفلر حتمکي بر قماچ ملاحظه مي « حيات » واسطه سيله نشر ايديکن بوله بر وظيفه ايشا ايتديکمه قانع بولونيوزم .

يکي حرفلرله بو بو حرفلرله يازيلان يازيلرله اولاي نظرله چاربان جهت تورك يازيسنک عمومي کورونوشي اعتبارله هرک بويوک لسانلرندن زياده آرتا وودجه به بکزه مسيدر . بو بکزه يسه سييت و برن عاملده فرا سزجهده ييله اندر قوللايلان سه ديگلي (G) لر ايله اشارتلي (S) لر ؛ ورده هوم لاوت (ايکي نقطه) بولني در . لائين حرفلرک (W) ده داخل اولاروق 26 شکلي اساسي بر تحويل ياعادن تورکجه يي يک اعلي يازيله چک ايکن قوميسونجه q ، x ، w حرفلرک قوللايلاناسي قادروني بر اذارتيش و بالنتجه لزومسز لشارتلر حوضي ضرورتي حاصل اولش کي کورونيوز . بو اشارتلرک تورکجهده چوق قوللايلان (ش) ايله (ج) کيبي ايکي مهم حرفه ذلات ايتک ايجين وضع ايديلش اولاسي ده اشارتلي حرفي حاوي کله توك حقيق صيق تکروي ايتاج ايديوز .

حالبوکه لائين حرفلرک بعضيلري بولري قوللانان مختلف لسانلرله مختلف تصرفله اوغرا مشدر . بناء عليه تورکجه يکي بر الفبه ياييلرکن بو حرفلر دن بر قسي تورکجه ايجين ده تصرف ايديله ييلردي .

مثلا (Q) حرفي تورکجه به منحصراً (ج) مقابلهده يک اهلا آلتاييلير . ناسيل که لائين حرفي قوللانان اسلازلرده بو حرف هل الاطلاق (Ts) مقابله در . و قالين سائردن اولده بوله او قونور . ايتايجه ده ده ايجيه سائردن اول (ج) سسي بو بوير .

سوگرا (ج) مقابلهده قوللايلان (G) حرفک هيچ بر تبيله تابع بولونلادن آلتايي ده مکنيدر . بو حرف ايتايجه ده هموميله ، انگليزجه ده اکثرنته ، خفيف سائردن اول (ج) سسي و برير . بز بو حرفي منحصراً (ج) مقابلهده قوللايلير . سني اسنده ييله (ج) ايله لائينه (G) بو و ناهجه (T) بر برينک مقابلهدر .

(خ) و (ک) ايجين ده (Q) حرفي آکاشره هيچ بر مانع بولدر . بو حرفک کوچوک شکلي اولان (q) تک اوزرته () اسلاسي قونجه « داغ » اولدني ، بيله يکي ، کيبي کله رده ياري صائت (خ) و (ک) لر ايجين معني بر حرف وضع ايتش اولورزه سک قابلسي ، ايجه کتر سوني آهنگ تبين ايدر .

صامت (ي) ايجين (J) دن اي مقابله بولدر . ننه کيم آلتايجهده . و لائين حرفي قوللانان اسلازلرک الفبه لر زندهده بولدر ؛ لائينه ده ده بولدر .

(ش) ايجين ده اک اي مقابله (x) در . ذاتاً بو حرفک مختلف لسانلرله کي قيمتي باشقا باشقادر . مثلا اسپانيولندهده (خ) در . تورکجه ده ده يک اعلا (ش) اولور .

(ژ) حرفي که تورکجه تک اصل بنه سنه داخل دکلدر ؛ يالکتر عمود اجني کله رده قوللايلير - ايجين (z) حرفک اوزرته قوناجي بر () اشارتي ايله يک اعلا بر مقابل بولونش اولور .

صامت (y) ايجين (w) تخصيص ايديله ييدر . (v) « اوزوم » ده کي (u) سلسري کوستر مکده قوللايلماييدر . چونکه (ll) تورکجه ده کي صوني آهنگ خاصه سندن دولاي عيني کله ده ايکي اوج ، حتي درت و دله ا زياده دغه تکرار ايديله ييله که بواله کله تک اوزرته عادتله ييا قوران خطله لر کوزه هيچ ده خوش بر تاثير يياغا :

Görüldüğü (کورولديکي)

کله سنده اولدني کي بو حال تورکجه ده فعللر دولاييسيله يک چوق واقع اولور . (v) تک دنيا تمامل خللاقه صائت اولاسي بويوک بر عمود دکلدر . بو حرف آلتايجهده (f) در ؛ هم ده آبريجه بر (F) وارکن . ذاتاً لائينه ده ده بديته . (v) هم صائت هم صامتدي ؛ (U) شکلي صوکرادن احداث ايديلدر . تورکجه ايجين بوله بر تصرفه احتياج واردر .

(اوفکه) کله سنده کي (او) صائتي ايجين اوسته بر () علاوه ايديلش (O) يک مواقندر . () اشارتي () دن دله ا قولاي يازيلر و کوزه او قادار ياتاز . صوکر ا بومائت آهنگه تابع اولاروق تکرر ايجه يکي جهته برکده بر دن فضله بولوناماز . بناء عليه کله لرک اوستک اشارتلرله دولاسي عمذوري ده وارد اولاز .

بو مسرودانه نظرأ يکي الفبهده صائتلر

I V U o O E A

اولور . قالين اسره ايجين ده Y قوللايلير .

آهنگه کيمأ (Y) تک تکروي ، تجرجه ايديليرسه کورولورکه ، کوزه چيرکين بر تاثير يياغا بوير . قوميسونک نقطه سز (I) سي التباسه سييت ورده چک درجه ده آز فرلر در ؛ خصوصيله ، مثلا سواق لوحه لري استاسيون اسطري کيبي يالکتر ماژوسکول حرفلرله يازيلاجق يازيلره بو ايکي I تک شکلا بر برندن آريباسي ممکن اولاز . مکرکه ماژوسکول (I) اوزرته نقطه نوع کيبي لائين حرفلرک هسته تيکته اوغمايان بر بدعت احداث ايديلن .

بو طرز ايله وجوده کتيريله چک الفبهده (قادراً

قوللايلاجق (Z) شکلي خارجه ده حرف بوقدر ، يالکتر (q) مستنداده قطعي بر ضرورت بوقدر . بو طر عمذوري (Q) حرفته بونون دنسازد (خ) و (ک) قيمتي و بر يله سيدر ؛ غرب لسانلرله دائماً (U) حرفي ايله بر دوشونولور و بو حاليله ده کاه يالکتر (قو) او قونديقي نظرده آلتيرسه آلتايچق (q) تک سسندهده تورکجه تصريف ياقنده بويوک بر آقتيريلق اولاي شيمدي بو اساسه کورده تورکجه تک صاه F G H J K L M N P Q X Z z q

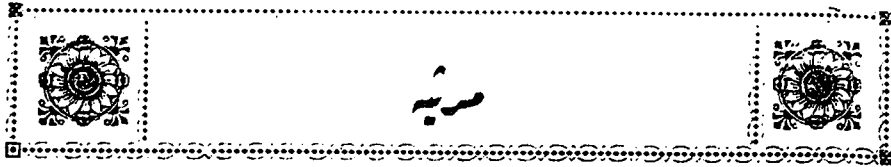
کورولورکه بو طرزده الفبه اعتبارله اشارتلي حرفلر دن قورتاريبو (يش) دانه اشارتلي حرفته بردانه ؛ مقابل تکليف ايديلن بو طرزده بر قوللايلاجق (اوج) دانه اشارتلي بعضي عربيجه و فارسي کله رده ضروري اولان (مد) ايجين الفبه سز آلتاييلير . بو اشارت (ه) شکلده يازيلير و داه ا کوزهلدر .

(ع) و (ه) ايجين قوميسوناه آپستروف اشارتي چوق مواقندر فونم نيک ده ده بولدر .

ينه عربيجه و فارسي کله رده بعضي (گک) و (ل) حرفلري ايجين ده مين اشارتلر بولونق لازمدر . بونک ايجي تثبيت ايتديکي اساسله آرت چوق شو طرز قبول اولوناييلير : « کامل ايجين (ظ) ؛ « کاه » ده (ک) اقدام » ده کي (ق) ايجين ده kh

قوميسون آهنگه اوغمايان خفيف ايتقدر ؛ خالوکه بوکا شدتله احتياج اولمازسه « هلال » ، « کال » کيبي تلفظي ايله او قوناسنه بول اچيلش بونک ايجين ده يه (z) حرفي معدل اولار بناء عليه (I) ترکيبي قبول ايديله ييدر Hljajl (هلال) Halj (حل) Halj (حال) KaIjb (قلب)

(J) حرفک هموميله « مد طمايماسي ده مکنيدر ، مثلا « دختي » کله سسي (T) حرفي ده (TJ) شکلنده کي لائين حرفلرک تورکجه به بو تورکجه يازي يي غرب لسانلر دن يک بر حاله کتير بوير . يازيلرک حال مان لسانلري کي بر کورونوشي اولور . واد بو حرفلرک ، عادتانورکجه تک اسکيدن حرفلري ايتش کيبي کورونه سني تأمين اما ديشه چک که بوله بعضي حرفا تعديل ايدير سک صوکر ا اجني لسانلر دن



غرب ادیبان

[شہل طرفدن جون کیتس ایچون یازیلان «آدونائیس» عنوانی مرثیہ مک ترجمہ سی در . «سہ نسرین» دینلن طرزده بندلره تقسیم ایدیلشدر . شکسیرک معاصرلندن (سہ نسر) طرفندن ابداع ایدیلن بونظم شکلی بروجه آتی در : هر بند دوقوز مصراعدن عبارتدر ، قافیه صیراسی شودر :
 اب اب ب ج ب ج ج . وزنی بش تھملی
 «آببیک» در . (.) ، یالکز
 هر بندک صووک مصرای آلتیق آبییک یاخود
 «آلکساندریہ» در . (.) .
 مجموعی 55 بنددن عبارت اولان بونظومه ،
 تمامی درج ایدیلہ بہ جک قادر اوزون اولدینندن
 محضا یونان آساطرینہ عاڈ مجازلرہ دولو برلری
 حذفہ مجبور اولدم .
 باشلانینجندہ اورانیہ خطاب ایدیلر . اورانیا
 علم ہیئت سوزی اولدینی معلوم ایدہ بورادہ بواسم
 علی العموم «موز» مقامندہ قوللاندینی طن ایدیلکدہ در .
 ویاخود عشق الہسی آفرودیتک اسمرلندن بری اولدینی
 ایچون او ، قصد ایدیش او ایسی دہ محتمل در . فقط
 برنجی احتمال عقلہ داما یاقین کورونور]

ای محترم والدہ ، قارا کلندہ اوچان براوق ،
 اولادک باغربنہ سایلا دینی زمان ترہدہ بیدک ؟ ...
 اوران ، مغموم آما ، اوین و آغلا ...
 لاموت برنشدہ مک ناظمی ، [1] اختیار ویالکز
 اولدینی حالہ ٹولورکن وطنک غرورنجی راہلر ،
 آسیرلر ، حریت قاتلری شہوت وقان ایلہ آلودہ
 منحوس آیتلر آراستندہ چیکنہ مکدہ واستہزا ایتکدہ
 ایدیلر ، قمر موتہ مدھوش اولمادن کیردی ؛ فقط
 صاف روسی حالا أرض اوزرنده حکم فرمادر و آبائی
 نورک اوچنیسی در . [2]
 نوحہ کرلرک اک موسیقیشناسی اولان اورانیا ،
 تکرار آغلا ! او پارانق موقعہ ہیسی صعود ایتکہ
 جرأت اعدیلر : سعادتلرنی تقدیر ایدنن نہ مسعود درلر !
 ایچندہ کونشلر محو اولان زمان کیجہ سندہ موملری
 حالا یاغفدہ در . دیکرلری ، پاہلری داما علوی
 اولدینی حالہ انسانک یاخود الہک حسود غضبہ
 اوغرایان کنجکلرینک شمشہسی ایچندہ سونوب
 افول ایدیلر ، حالبوکہ بعضیلری حالا یا شامقدہ وسی
 ایلہ نفرت آراستدن شہرتک ساکن ماواسنہ کین
 بولدن یورومکدہ درلر .
 فقط شیمدی سنک آک کنج ، آک عزیز اولادک ،
 فلاکت زمانکک اولادی ہلاک اولدی ...

[1] میلتون .
 [2] غرک ایچی بووک داستان شاعرلری اولان
 اومیروس ایلہ دانندہ سنکرہ میلتونی اوچنجی عد
 ایتدیکنی شہل باشقا بر اترندہ بیان ایتشدر .

شاہانہ ٹولومک بدیہلر و خرابہلر آراستندہ
 مجلس قوردینی معظم پای نختہ [3] کلدی ، آک
 صاف نفسی ہاسنہ ابدینر آراستندہ بر مزار آلدی ...
 [شاعر ، رؤیالر ، خیالر ، ٹولونک اطرافندہ
 طولاناراق آغلا دینی ، عکس صدا سکوت ایتدیکنی ،
 ہازیلہ خزان کئی جیچکلرنی دوکدیکنی حکاہ
 ایتدکن سکرہ آدونائیسہ خطاب ایدر]
 ہمشیرہ روحک اولان متروک بلبل ، حزین
 برنضہ ایلہ اشی ایچون مام ایدر ؛ سنک کئی سایہ
 صعود ایدہرک ذی قدرت کنجکلرک صباح ایلہ ہلسہ مکہ
 مقتدر اولان قارتال بوش بوواسنک اطرافندہ شکایت
 ایدہرک اوچار و ہاقیر بر ، فقط (آلیون) ک سنک
 ایچون فریاد وفغان ایتہسی ہیسندن داما آجیفلی در .
 — سنک مغموم باغربوکلن ، دنیوی مسافری
 اولان ملک روحکی ندہیش ایدنک ناشی قائلک بلاسنہ
 دوچار اولسون !

ہیات ! قیش کلدی ، کیتدی . فقط سنہک
 دور دانیلہ کدردہ عودت ایتدی . ہوارلدہ ، دہر لردہ
 نشہلی نفسہل تازہ لندی ، قارنجار ، آریلر ، قیرلانجیلر
 بیکدن ظہور ایتش ؛ ٹولوموسک نابوق تازہ یاراقلر
 و جیچکلرہ سوسلمش ، عاشق قوشلر شیمدی
 چایلردہ بیوستہ وصال اولش ؛ تارلارلدہ ، اورمانردہ
 بوسندن یوردلرنی انشا ایتکدہ درلر ؛ پشیل کر نکلہ
 ایلہ آتون بیلان حبسندن قورتولش آلورلر کئی
 باہیننقندن او باندیلر .

ارضک سینہ سندن فیشیران فیاض برحیات
 اورمانر ، دہر لر ، قیرلر ، داغلر و دیکرلرہ نفوذ
 ایتدی . ہیولا اوزرنہ الہک دنیادہ ایلک تجلی
 ایتدیکنی بووک صباحدن بری جوجہلہ دائمی برسر
 وتیر رونادر . او بخارہ غرق اولان سیاوی تندیلر
 داما لطیف بر ایشیق ایلہ پاریلہادی ، داما سفلی
 اولان بوتون اشیا مقدس عطش حیات ایلہ صولویارق
 اطرافہ انتشار ایدیلور ، تازہ لیش قوہ حیاتہ لرنک
 حسن و نشہ سنی لذت عشقدہ صرف ایدیلورلر .
 بولطیف روحک تأثیری آلتندہ مجنوم جسد ،
 طائلی نفسی جیچکلر شکلنہ حلول ایتش ؛ نورک
 رایجہ منقلب اولدینی زمان بیلدیزلرک بر استحالیسی
 کئی ٹولوی تنور ایتدہ ویر آلتندہ او بان نشہلی
 قورت ایلہ استہزا ایتکدہ درلر . بیلدیکمز آشیادن
 هیچ بری ٹولز ؛ یالکز اہل شعورمی کبزی بر
 شیشک ایلہ قینی ایچندہ بانان قیلج کئی ہلاک اولاجق ؟
 جانلی ذرہ بر نائیہ پاریلہادر سکرہ آک صوغوق بر
 استراحت ایچندہ سوز .

ہیات ! اوندہ سہودیکمز بوتون شیلردن
 آنجاق کدر مہ باقی قالدی ، حالبوکہ کدردہ قانی در !
 [3] کیتسک مدفون اولدینی روما شہری .

اہواہ بزرمہ دن وجود بولدی و بچون وجود بولدی
 ہانکی صحنہک مثلری وسیرجیلری بز ؟ بووک
 کوچوک ، ہب ٹولومک سینہ سندہ بر لیرلر . حیاتک
 استعارہ بہ مجبور اولدتلرنی اطادہ ایدن اودر . کوکلہ
 ماوی ، چایرلر بشیل اولدجہ آفتام کیجہ مک ہباشرہ
 اولاجق ، کیجہ یارچی جلب ایدہ جک ، مغموم آید
 بر برینی تعقیب ایدہ جک ، بر سنہ دیکر سنہ
 او باندیلر ارق کدرہ دعوت ایدہ جشدر .

قطط او بر داما او باغماجق ، هیچ بر زما
 او باغماجق ! سفالت ہاقیردی : « قانق ، آی اولاد
 قانان آنا ، او یقودن اوین ، اونک یاراسندن مدہش
 اولان یارچی درون قلبکدہ کوز یاشلری و ایکلیک
 ایلہ سوندور ! اورانیاتک کوزینک ایچنہ باقان بوتو
 رؤیالر ، ہمشیرہ لرنک نشیدہ سنی عادلانہ بر سکوا
 ایچندہ دیکلرن بوتون عکس سدالر ہاقیردیلر
 « اوین ! » صولوق نو . ، حافظہ بیلانک صوقد ؛
 بر فکرک سرعتلہ الہی استراحتندن او باندی .

آلتون کون ، بر تابوق ترک ایدن طیف ک
 ابدی قانادلرلہ اوچارق ارضی بر جسد حالندہ تر
 ایتدیکنی زمان شرقدن دوغان خزان کیجہ سی
 وحشت وقوت ایچندہ اون تعقیب ایدر . اورانیا
 اولہ قاتقدی ؛ کدر وقورقو کدینی اولہ صاردہ
 احاطہ ایتدی ، فورطہلی بر سبب کئی اطرافن
 قاراردی ، کندینسی آدونائیسک باندینی مام مح
 قاندار سوق ایتدی .

اورانیا کبزی جنتندن جیقدی ؛ طاش ، جلب
 وانسان پورہ کلرلہ عارضہ لامش خشین اردوکا
 و شہرلردن یورودی ؛ بونلر ہوائی آدمینری آلت
 باصلیادیندن بوموشاق ایتلرینک تابانلری تما
 ایتدیکنی ہر بردہ یارالاندی .. توبلی اوغلر و اونلر
 داما کسکین اولان فکرلر هیچ بر زمان تب
 ایدہ . کلرلی نازک جسمی پارچالادیلر ؛ مقدس قا
 مایسک کنج کوز یاشلری کئی اولیاقتسز بولی ایلہ
 جیچکلرہ دوشدہ دی .

[اورانیا بروجه آتی تھف ایدر :]
 « برمدت داما دور ! بکا بردا ہ خطاب ایل
 بکا بر بوسہ ویر ، آنجاق بر بوسہ مک باشا جینی مد
 ایچون اولسون ! سن ٹولڈ کدن سکرہ قلبسز قا
 سینہ مندہ ، بانان دماغندہ اوسوز ، او بوسہ بو
 سارڈوشونجہلر برینہ قائم اولارق اک حزین خاطر
 غداسیلہ ادامہ حیات ایدہ جکدرہ ، کویا سنک وجودی
 بر جزئی ایش کئی ، آدونائیس ! سنک شیمد
 حالکدہ بولونق ایچون بوتون موجودیتی فدا ایدر
 فقط زمانہ زنجیرلندیکم ایچون مفارقت ایدہ مہم .
 « آہ ، نازک جوجوق ! سن بوقادار کوز
 ایکن بچون خلقت دوام ایتدکلری بوللری بوقہ
 ابرکن ترک ایتدکدہ بوضیف آلرک وقوتلی قہ
 ایلہ آج اژدرہایہ ایتندہ میدان اوتوقد ؟ سن بوقہ
 اسباب منافعدن مجرم ایکن ، آہ ! تجربہ نک آید
 قانقنی ، استخفاف مہزراق ترہدہ ایدی ؟ - یا -

داها بویک بر سویده اولان « ابدیت » عنوانی منظومه سی گویا شرقی متصوفلرندن مسم کی در . متصوفلره بر نقطه مشابهی داها نفسه و بردیکی عظیم اهمیت در . انسان اونک عندنده عالم صغیردر . بوتقیبک تأثیرله بوتون کاشاتک برالساده یعنی کندی نفسده جمع ایدیلدیکنی تصویر ایدن «مزوی» عنوانی بر اثر حاضرلابوردی، فقط اکال ایدمدی . نفسه و بردیکی اهمیتک سیبلرندن بری ده شبهه سز اتروا حیاتی ایدی . بونکله معاصرلرینک استیزانه بر سبب داها و برمش اولدی .

ووردسورنک بک کوزهل (سونه) لری ده وارددر . فقط لاتین دمانسک معصولی اولان بونظم شکلک بک سبق قاعده لرته آنفلو ساقونترک مغرور و سربست فکرلرینک تمامیه الطباق اجمعی مشکدر . حالبوکه سونه ده موفق اولتی ایچون بر قاعده لرک بوتون شرعانه رعایت ایتک لازمدر . یونس اون دورت مصرع صیرالامقله - قافیه لرک تزینیه اهتسا ایدیلسه بیله - بر سونه وجوده کله من .

ووردسورنک ایله مشترکاً « ربانی نشیده لر » مجموعه سی ترتیب ایش اولان (سامونل تهیلور قولرچ) ، فطری استعدادی و معلوماتک وسعتله شعر عالنده بویک مرتبه لرله نامزد کورونورکن متردد طبی و اراده سنک ضعیف ، استعدادینک انکشافه مانع اولدینکی کی میکفاته آلیشجه ذکاسی بوسوتون ضعفه و وچار اولدی . بک ظریف ربانی شعرلری وارددر . « شامونی وادیسنده طلوه دن اول بر نشیده » طبیعتک عظمتکی تصویرده کوستردیکی موقیتله ، حیسانک صافیتی اعتبار ایله بک نفیس در ، منظره تک علوی ، روحنی خالق قدرتی اقراره سوق ایدر .

« قویلای خان » عنوانی پارچه ده دفته شایاندر . بویک موغول خانلرته دائر اوقودینی بر اثرک بر اقدینی انطباع ایله رؤیایسنده قویلای خانه دائر بر داستان الشاد ایدر . او یاندینی زمان بوتی جان قید ایتکله حاضرلانیله فقط برایش ایچون چاغریلر، عودندنده قسم اعظمی حافظه سنندن سیلمشش بولونور . آنجاق بویکون معلوم اولان قیصا پارچایی یاز ایلدی . قویلای خالک ، پای تختی قسانادا (بکینخ) ده انسا ایتدردیکی افسونکار سرایی و پانجه لرک تصویرندن عبارت اولان بو پارچه حقیقه بر رؤیا کی مبهم و خیالی در .

قولرچیک « اسکی عریه لی » نام منظوم ماصالی ده بک مشهوردر . قولرچ ، مکتب آرقداشی (روبرت سوطی) آمریقاده « بانیشو قراسی » اسخی و بره جکلری بر جمعیت تأسیس ایتدی نخیل ایتشدی . اوراده بوتون انسانلر قاردهش و مساوی اولارق یاشایاجق ، بک آز چالیشمق شرطله زمانلرینی اوپونه و صنایع نفیسه به حصر ایدله جکلردی . آنجاق متصور سیاحتی اختیار ایتکله ثروتلری مساعد اولادینکی ادراک ایدنجه بو خیال دن واز کچدیله . مکتب صیرالرنده قومونست تشکیلاق نخیل ایدن سوطی ، یاشی ایلرله نیجه احرار فرقه سنندن محافظه کار فرقه به کچدی . بونک ایچون بیرون هر وسیله ایله بو « دوغه » حقتده بعض

و برمش اولدی . بونکله معاصرلرینک استیزانه بر سبب داها و برمش اولدی . ووردسورنک بک کوزهل (سونه) لری ده وارددر . فقط لاتین دمانسک معصولی اولان بونظم شکلک بک سبق قاعده لرته آنفلو ساقونترک مغرور و سربست فکرلرینک تمامیه الطباق اجمعی مشکدر . حالبوکه سونه ده موفق اولتی ایچون بر قاعده لرک بوتون شرعانه رعایت ایتک لازمدر . یونس اون دورت مصرع صیرالامقله - قافیه لرک تزینیه اهتسا ایدیلسه بیله - بر سونه وجوده کله من .

اولرک شرقیلری

دیلم نخی نکت شارقیمی

پوره ککز فرحلاز : وریکز ، اوخ ، وریکز . . .
 دیکلیک حسلری بسته له بن بوسی ،
 بر داملا سو حالنده داغلیسین کدیگز . . .

* * *

ضعیف ایکی آل کی آجیلر سالره ،
 هر آقسام بر دادر کاتک نفسی :
 کولکزدن قویانی وریک بو اختیاره . . .

* * *

آواره بر بویلم . ساچلری آق ، کولکی شن .
 ساچک نلی قادار سزه عمر دیلهرم . . .
 کدر بوزی کورمه بیک عزیز آقندیلیم . . .

* * *

مادامکه طالع اونی صوک جهارله سهویفن
 صاری یاراقلر کی دوشوردی بودیاره :
 کولکزدن قویانی وریک بو اختیاره . . .

* * *

سزی تمجیز ایتدمه عفو ایدک کناهی . . .
 دیه بیک : بونمه لر بر ماعتک آهیمی ؟
 بر قاهقاها فرض ایدک شارقیمی ایترسه کزه . . .

* * *

قارناوالدن اوزاغز ، قایدک ماسقارا
 بر ساعتین بریدر نه بکله بور دیرسه کز ،
 کولکزدن قویانی وریک بو اختیاره . . .

* * *

یاشار نابی

مخصوص قرائت کتابلرنده بعضی کویچوک منظومه لری اوقونور . منشور اترلرندن اسپانیا حربی ونلسونک ترجمه حالی درین بر وطنپرورلک ایله مشبوع اولدینی کی بک صیبی بر اسلوب ایله یازیلش در .

کول شاعرلرندن بویکون آنجاق ووردسورنک اوقوندینی حالده روماتیک مکتبک مؤسسلرندن ریسلرندن اولتی حسیله هر اوچنکده حائر اولدینی اهمیت انکار ایدله من .

معاصرلری اولان شاعرلر دن ذکره شایان بک جوق اسلر وارسه ده بوراده آنجاق ایکیبله اکتفابه مجبوردم .

دوسه نفس . بک کسه یاشنده فلاسک طرزده یزدی « میسه ذولری » عنوانی منظومه ده احرارانه فکرر اظهار ایتشدر . ربایی شعرلری آراسنده عکس لکدن ، حریدن جوق بحث ایدر . وطنپرورانه نشیده لرنده آتقین بر ملت حسی ، شوق و بریمی بر آهنگ وارددر . بولر دن اک مشهوری : « ای انگلتره بجزه لیلری . . . مصر ایله باشلایان منظومه در . « علامت سا » عنوانی منظومه سی ، شلی تک « بولوت » ی ایله خوش بر تضاد عرض ایدر . قابله شو بولر . افاده سرام ایدر :

(فورطنه لرک مفارقه حاضرلاندینی انشاده سبایی دولوران طاق ظفر ا سنک نه اولدینکی بکا تلب ایتدی مغرور حکمتدن طلب ایتیم ا

سکا ، حالا جوجوقلننده فرض ایتدیکم کی مسود روحلرک ارض ایله سا آراسنده کی قوندلری متوسط بر منزل نظرله باقارم .

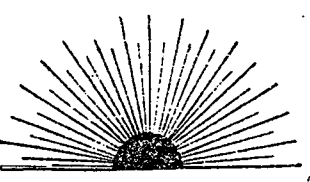
پارلاق قوسک ایچنده مجوهرلر ، آلتونلر کیز اولدینی نخیل ایتدیکم زمان دویدیم حطی بکا هل بصرک بوتون معلوماتی و بره من .

علم ، خلقتک بوزندن سحر برده سی قالد بردین زمان لطیف خیالر رینه صوغوق مادی قانونلر قان اولور !)

حالبوکه شلی بولوتک ودولایسیله علامت سبالک تشکلی واستعماله لرینی فی صورتده ایضاح و تصور ایدرکن قوللاندینی زنگین خیالر و تشبیه ، استعاره تشخیص و انطالق کی صنایع بیانه ، فن ایله شعرا امتزاج ایدمه بیله جکنی اثبات ایدر .

قابل ادبیاته عائد اثرلرده نصر ایتشدر . لوندر دارالفنونک تأسیسنده خدمتی سبق ایتدیکم کی بالآخره غلاصفو دارالفنونی امینلکنه انتخاب ایدیلدی ایرلاندانک ملی شاعری توماس مور ، آهنگندا و لطیف نشیده لرنده مقدر وطنک المرنی ترم ایدر « ایرلاندای نامه لری » (سنی ونسون) طرفند بسته لندی . « لاله رخ » شرقه دائر حزین برعشز حکایه سی در . محافظه کارلر و مریخ لرنده هجو به لر دی وارددر . بایرونک دوستی ایدی . بایرون ، تولدکد صکره نشر ایدیلک اوزره خاطراتی کندیسنه تودب ایتشدی . مور ، بونلری اورتادن قالد برمایه لزو کوردی . فقط بونلره استناداً بویک دوستک ترجمه حالی یازدی .

سبیه سامی



کول شاعر لری

انگلیزده ووماتیک شاعر لری

فرانسز لری بو سنه لری ایچنده رومانیزمک یوزنجی سنه دوریه سنی تذکر ایتمکده درلر. فقط رومانیزمی قبول ایتمکده انگلیزده فرانسه به قدم ایتمدی . قرون وسطاده امال ایبدیلن یونان ولاتین حرثک اچاسی دیمک اولان فلاسزم ، دوغرودن دوغرویه دوره اتباهک محصول در . قرون وسطابه محض ظلمت وجهات دوری دیمک دوغرو دکدره بالخاصه صنایع نسیه ده وعماریده معظم اثرلر وجوده کنیریلشدی . فلاسیک دوره بالکس قرون وسطا رد وانکار ایبدیلرک منحصراً قدماتک اثرلری رهبر ایتمکده ایبدیلدی ، ادبیات نوعلری معین حدودلر وقطی شکلر ایچنده صیتی براضباط آلتنه آلتندی . بو جریان ایبالیان بدای ایلر صیراسیله فرانسه وانگلیزیه نفوذ ایندی . بونک عکس العمل اولان رومانیزم انگلیزده باشلادی . دیمکده فلاسزمه آک آرمکل ایبدن ، انگلیز ادبیاتی دره رومانیزم یونان ولاتین حرثی رد ایتمکده برابر اوندن باشقا بر حرث اولایله جکلی ده قبول ایبدن ، قرون وسطا عنعنه لرینه ، ملی روایتلر ، شرق وغربک هر دورلو بدیی اثرلرینه اهمیت ویرر . رومانیزم انضبتک آفاتیه غلبه سی ، حس وخیالک عا کله یه ، شکلرستلک ، انضباطه قارشیه صیانی اولق اعتباریلر فکری لرینی شکله مائه صیتی قیدلردن آزاده اولارق افاذه فطره مبال اولان انگلیز لریک دهاسنه مطابقت در . فلاسزمی انگلیزیه آنجاق اوندنجیمی عصرک ایکنجی نصفنده فرانسز ادبیاتک تاثیریلر (در ایبدن) ادخال ایندی ، متعاقب عصرده سنبل ، آدیسون ، پوپ ایبری کوتوردیلر فقط هیچ بر زمان فرانسز فلاسیکلرینک شاهقه لرینه واصل اولامادیلر ، شکلرستلک ایلر صمبلک فوئه بوکله مه دیلر . ملی سجه لرینی ، خصوصیتلرینی ، عنعنه لرینی امال ایده رک یالکز تقلیدچیلک اوزنه نلر ایچون موقبتسز لک طبیعی در . انگلیز ادبیاتنده فلاسیک دور دیه توصیف ایبدیلن اوند سکزنجی عصرک ایکنجی نصفنده (غره ی) و (قولیتز) ایلر برلکده شکلرستلک قارشیه اعلان عصیان ایبدن (فویر) فلاسیکلر حقدنه شو مطالعه ده بولوندی :

« شعری مقالتیک برصنعت قلب ایبدیلر ، هر معنی شرقیسی اذیر بیلردی . » حس وخیالدن باشقا قاعده طابعیایان روماتیکلر ، الهام منبجی قلبلرنده آرادیلر . اسارت زنجیرلردن قورتولان لسان ، شاعر لریک خیالنه سربست بر جولان میدانی بر افیرکن اک بدیی شکلنی آلیوردی ، انگلیز نظم وزنلری شمرده فوق العاده بر آهنک تأمیننه مساعد اولماسندن لایقيله استفاده ایبدیلدی . (غره ی) ک « برکوی سز اولفنده یازیلش صرثیه سی بر شاه اتردر ، بوتون آوروپا لسانلرینه ترجمه ایبدیلدی . معاصرلردن (غولسمیت)

یله شکلک فلاسیک مکملیتیه برابر تمامیه روماتیکلر طرزده شعرلر یازدی ، اوهرجائی و سرسری شاعر ، حیاتنده و اثرلرنده هیچ بر قید آلتنه کیره جک طبیعتده دکندی .

بو انگلیز لریک معاصر ی اولان قنبر بر اسقوجیالی جیفنجی ، (روبرت پورتر) ، اسقوجیا لهجه سیله یازدیقن تشبیه لرده کوی حیاتی تصویر ایندی ، اسکی ملی ماسالری و شریقلری اچیا ایندی . بو صورته ایلک تملری آتیلان رومانیزم ، اوند دوغونجیمی عصرده و الترسقوت ، کول شاعر لری واختلالی شاعر لری ایلر بوتون ششمه سنی بولدی .

رومانیزمده اجنبی تأثیرلر آراسق اول آلمان و فرانسز فیلسوفلرینی و آلمان شاعر لری کوروروز . اوند سکزنجی عصرک سوک سنه لرنده سقوت ایلر قولریچ ، غوته ایلر شیلرک منظومه لرینی انگلیزجه به ترجمه ایدیورلردی . ایکنجی سبب آسریقا ایلر فرانسه اختلالی در .

انسانیت تاریخنده بوتون اختلالرک منشأ انسانیت قادار اسکی ایکی احتراسک لایموت مجادله سی در : تحکم واستبداد حرصی ، حریت واستقلال عشق . غرب عالی عصر لریه حکومت مطلقه بو بوندوروغته تحمل ایندکدن سکره عصیان سنجایی بحر محیطک ایکی ساحلنده آچیلدی . انگلیز لری قارشیه استقلال حریتده آسریقالیلرله یاردیم ایبدن فرانسز لری بر قاج سنه سکره جهان مؤسه لرینی تملرلردن سارسان بر انقلاب وجوده کتیردیلر . اوزاق و یاقین ایکی قطعه دن بوکسلن بو اختلال مشعله لری ترقی بولنده بطی و امین آدیملرله یورونون انگلیزده کوزلری قلماشدیردی ، بوتون کنج شاعر لریک روحلرنده درین عکسلر او یاندیردی . معظم مجادله بی هبسی حتی اک عاقظه کارلری اولان سقوت یله بدایتده آفیشلادیلر . ووردسوروت اختلال حرکتیه بالذات اشتراک اتمک اوزره فرانسه یه شتاب ایندی . قولریچ ایلر سوغلی هنوز مکتب سیرالرنده ایکن آسریقا به مهاجرت ایده رک بر قومونست تکلیفاتی وجوده کتیرمکه قرار ویردیلر .

بو اوج شاعر (وورد سوروت ، قولریچ ، سوغلی) انگلیزده ک شمال غریبسنده کومبرله ند طاغیرلرینک بشیل وادیلر یله محاط کولرک ساحلنده یاشادق لری ایچون کتیدیلرینه کول شاعر لری دینشدر . ویلیام ووردسوروت بوساکن ماراده عمرینک اوتوزسنه سی ، بالخاصه چوجوقلغنی و سوک سنه لرینی کچیرمشدر . هنوز بک کنج ایکن فرانسز اختلالنه فلا اشتراک اتمک اوزره پارسه کیده رک ژورونده ن فرقه سنه التحاق ایندی . بو فرقه تک رؤسایله برلکده کیویتینه قربان اولاجنی بک محققدی . فقط وطننده بر اقدینی دوستلری حاقیندن بحق اندیشه ایده رک تخصیصاتی

کتیدیلر و عودته اجبار ایبدیلر . فرانسه هدفنی نجاوز ایده رک مملکتی قانه بو یا ووردسوروت ، وطنداش لرینک اکثریس بر اتکسار خیاله دوچار اولدی . حیات قایه تمین اتمک ایچون خیلی تردد ایندی (توری) یعنی عاقظه کارلر فرقه سنه التحا قولریچ ایلر برلکده (Lyric Ballads) هنو مجموعه اشعاری نصر ایندی که انگلیز ادبیات مبدای عد ایبدیلر . کتیدیسنی شمره - ایتمک تشویق ایبدن ، روحنی تطمین ایده مسلک اولدیقن تأمین ایبدن ، همشیره سی (در ووردسوروت) بو کیفیتی آتیده کی بیلترده ا (نورک عودت ایده جکلی اونیصیلهاد بجرانلر ایچنده بی شاعر اولارق عفاظ او اسم آلتنده و یالکز اونکله دنیاده آ آرمانی اوکرتدی .)

او زماندن اعتباراً حیاتی وقوعانه کوللر ساحلنده طبیعتک محرم اسرار ی از معظم کتابده اوقویامایاجنی بر صحنه قالمش انگلیزده یا خود بری آوروپا دماشیا سیاحت اسویچرمده شو بیلتری انقاد ایندی : (ایکی سس وادرد ، بری دکیزک طاغیرلر در . هر بری قدرتی بر سن در . عصره هر ایکنسندن ده ذوقیاب اولدک ، اوزرک کزیده بر موسیقیسی وادرد ، او کتیدیسنه باش شاعرک پایه سی توجیه حالده دائماً شبرلرک دغدغه سندن اوزاق ووردسوروت ، سهومک و دوشوئک ایچون شعر اونک ایچون برهنه ، بر کلفت دک قلبندن طاشان حرکک الطیبی واسطه ا بناء علیه ساده لکدن آریلاماز . بونک معاصر لری طرفندن تقدیر ایبدیلر مدی ۱۰۰ ولود شاعرک اثرلری آراسنده اوقوعایه جوق شیلر وادرد ، ساده لک اوندن عادیلک درجه سنی بولور . فقط سرورزمانه اک نفیس پارچا لر آخاب ایبدیلر یکندن انک بر موقع احترام تأمین ایده جک ماهیتده او ایشدر .

نصیده لرنده دائماً طبیعتدن الهام آ قوشنک کونشلی ساده اعتلا سنی مشتاق نظ ایدر و روحک سوو دینه تشبیه ایدر . فقط سکره بو واسنه عودت ایده جکی ایچون سه اشارت ایدر . بر ایلک بهار صبا حنده اوز دیکلرکن خلقنک علوی سکوتیله انسه ایبدیلرکی مقایسه ایده رک متالم اولور کولکسنده کولک ساحلنده چایبرلره آلتون طوب جیچکلرک پارلیتسی کندی و تفکر زمانلرنده تقیب ایدر . تار لاده بر اسقوجیالی قیزک غه لیک لهجه سیله شرقی صرافله دیکلر . کوی خلیفه چوجوقلرله ، قنبر دول قادیلرله علاقه بونک ایچوندرکه چوجوقلرله مخصوص ووردسوروتک کوزنه شعر لریه تصد

منقذ الیه محمد

سانکه بومقدمه باشقا بر اثر ایچون یازلس ده یا کشفله بوکتابک باشنه کیمش کیی .
شکلده هیج بر یکیک کورمه دک . عینی وزن ،
عینی ریم . موضوعلده بر تازه لک بولامادق : یا ،
ینه شاعرک کندیسی : بن ، یا ، طبیعت تصویرلری .
یاخودده وفالی ویا وفاسز « او » !

دویوش و دوشونوشده بر آریلق سزومه دک :
ادبیاتک مژمن خسته لفی ، بدینی ، بزکینلک ،
میزمزلق تام معناسیله بوآزدهده حاکم .
ایشته مثال :

برکون اولدی ، کوکلده قایب ایدم ایلك بهاری
اک آجی توکلله صایدم دقیقه لری

کنجک امالترینک داغیلدی چیچک لری

کوردم سولر آغلاپور . هرکولن سس بر فریاد
بوکنجکسی یاقان زهرلی بر مصراهدر
بنلکمک اوسته جوکو و برهن برداغدر .

شاعر دالمین بوربور . صاحب لری قار ، ایچی قار .
قلب سوک عشقک دیدم آرتیق مزاریدر
یا لکز قالان ایچمده کی بردیغیز آغریدر
فریاد ایدر و باغری می بوسر و قار ، آغلام .

آغلاما ! .. برماصالر ، بولبی ، حیات دیدیک
نه چیقار بوش منده که بجزسه کونده لکک
کل ، بینه سن بوکونده باچاورالره کین
یارین سیجاق برأورتو حاضرلابور سکا قار ..

حسرتک بر توکنمز انتظار اولدی پا کا
سن برکوزهل قوزوسک ، کل سوروسز جویانه !
سیجاق کوز یاشرلمه ایصتدیم بولبی
پیکز یاراسالر ، پیکز یاراسالر .

جووزولمین همری قوبارک دامار ، دامار
پینه بختیارسکز ، تولدیکز کون کورمه دن !
اوبویکز جو جوقلر ، اوبویکز جو جوقلر
برتشیک قادر راحت بوقاراکلق جو قورده

اونلرکده قلبنده بیک هدایک آتشی

یرمی ییل بر اوستنده سورونوب دوران بی

بو مثاللر ، بو کتابک ایچمده أسن هوا حقنده
بر فکر ورمکه کانیدر ، طن ایدرز . بو هوا ،
بزه هیج یا بائیمی دکل . بزى ، بیللردربوغان ، طیفایان ،
بونانان هوا .. ادبیات جدیده جیلرک قوسدینی
هوا . بینه آغلايان ، هیچران ، آغلايان ، اوفلايان
متوکل ، محزون ، بیلمش ، بیبرائش ، بزمش ،
کوله سی ساخته ، نشه سی زوراکى ، اولومه تشنه ،
صولوق ، اوچوق ، چوکوک ، بوکوک کنجک !
هانى جانلیق نروده ؟ نروده قانلیق ؟ هانى « دار
خصوصیته آز بر » و برهن شاعر ؟ نروده « میزیز
وصولوق » حسردن اوزاق کنج ؟
بوکنجکرده میزیزلق اوقادارساری که « طبیعت » ی
بیله میزیزلاشد بر بورلر . باقک ، شو « قوشک
شارقیسی » قی دیکه بیک :

منقذ Trailus - تریلهس ، محرر Ulyes - آلیس

آلیس آقشامک خیرلی اولسون تریلهس ،
برجای ایچمز میسک ؟

تریلهس — خایبر ، تشکر ایدرم . فقط سن
بوکون قوشابه « Goss - غوس ایله » George Moor -
ژورژ مور « Avoiwals - آواو آلس ده یابدق لری
کیی باشلابورسک .

آلیس — اولوریا ! ژورژ ایله غوس بویله
باشلادیلر دییه قوشایام می ؟

تریلهس — خایبر ! فقط بز یارم ساعت
اول قونوشدق . طنه کوره بو ، دون آقشامکنک
ما بعدی .

آلیس — داماها زیاده بوسابک .. بوکون ،
بو تون محررک بارا جانلی اولدینی و صنعتکارلق
طایفالترینک سبی کندی سبیلرخی صافلاق ایچون
اولدینی سوله دیکک زمان هانسی چاه دعوت ایدم .
تریلهس — هیج اولمازسه سوله دکلرک .

مهم اولدینی فرق ایتمسک . سز محرر ایله
بوکنجکرده کزهن انسانلرک زک بز منفدرلی داما
مهم بر ایش یا نایمه مقدر اولمایان انسانلر دییه حقیر
کورور ، زهرلی ، صریض ، قیریق بولورسکیز .
رومانتیلق باشلادینی کوندنبری بو تون محررک منفدرلر
حقنده کی فکر لری بودر .

آلیس — بو ، ایله یا کلس رفکرکه عکسی
اشباهه چالیشابه ده کز . بتم سنکله کوروشمک

سولدی نارین ساق لری خارله بن احتشام ..
بهاریک قوجاق ، قوجاق داغیتدینی چیچک لر
دیغین برکدرله آغلا دیلر بو آقشام .
هپسنگ یوره کنده بوغولان بره یچ قریق .
کلر سوله نه ایسین آرتیق آغلاما سزدهده الخ ..
کورورورسکیزیا آرتیق یا ییلاجق باشقه برشی
یوق ، کلر بیله آغلامق مجبوربتنده !

اعتراف ایدم که بو « بدی مشعله » ده قوتلی
مصراعلر ، کوزهل کوروشلر ، کسکین وقبوراق
چیزکیلر یوق دکل . فقط بونلر یا لکز کنج
شاعر لرینک « استعداد » بی اثبات ایدن قیولجملردر .
بدی کنج مقدمه ده کی پروغرام لرینی تطبیق ایش
اولمدن داما جوق اوزاق بولونیورلر .
استعداد ساده جه بر مازمه در . پروغرام بر
هدندر . مازمه بی قوللایان اوکره مک و هدنه
کوتورمه جنک بولری بیلمک ایچون « چالیشمق » لازمدر .
« صنعت » اوزون ، بوروجی برجهد وجدالک مییشیدر .
اونک ایچون بدی کنجه سوک بدی کله سز : کنج لر !
ادماجی اولغه حق قازانق ایچون چالیشک !

طروس سوزلی

صافی :
« هیو وول بول » دن
ایسته هم باخاصه تنقید ایچون ده کیدلی . یا
یا بو آقشام - بک فرقنده ده کلم - بر محرر
یوزینک ناصیل اولدینی سراق ایشیک کی سویله
بو نقطه بی بر آرز سکا آقشامق ایسته بورم :
آز جوق شهرت ساحی ، چالیشمسیله ؛
همرینک باری زماتی یا لکز کندی انساندی ؛
ایچنده کچیره بر محرر ، یا لکز قالب کندی
زمان « ابی اما بن بوسا چالره نهدن اوغراش
بوجهول حکایه لری یرمی اونوز سنه سوکر
جهول انسانلر ایچون می یا شامایه چالیشیورم
ایته بورمی که دنیای و کندی آله آتیشیورم
کندی کتابلرمله حقیقی ابی کتابلر آراسنده
کورمه بورمی ؟ نده اولسا اوزمان حجاب و
حسن ایته بورمی ؟ » ده کندی کندیته
تریلهس — یوق ، جام ، سنک
بخت ایشیکک قاندر فنا اولدینی طن ای
یا لکز ایلك کتابلر کدن آدینی شیددی خاطر
برسی واردی ، یاری به یاقین فنا ده کیا
اثر هب اوایلک سطرلر کیی دوام ایسه !
آلیس — (سوزینی کهرک) ها
استاد ! بیلیورم . فقط بز بوکون ، تماماً
آبیق قونوشاجدق . سن صوغوق قانلی
مشبوع برحاله بر جوق کتابلر اوقوشمک
سنک هر هانکی حزنی ، یکی ، اوربزی
برشی تقدیر ایدمسیله ک ایچون یکی بر ره
ایته ک امکانسز ، ونیجه اطرافنی اینوفالایزی
ایدمه بن بر جوق سرسم خلق قوشاش
بر محررطن ایدیورسک . بتم کیی محررک
سکا ، بوغدار دنیاک بوش برغایه به دوغرو
حکمی و در بریور .

تریلهس — اعتراف ایدرم که سنک
اوقادار علاقه دار اولادم . فقط بکا اوله کلیه
حقیقی ، بوکک قیمتی حائر اولاجق قادر
قدرتیله یازیش ده کیلردر . بو تکله برابر
جوق لری قادرده فنا ده کیسک . یابدیق
وریبور و علاقه دوربورسک . طن ا
بدی ذوق جوق بوکک اولسون . فقط بوسنا
ده کیل . اگر چایوق شهرت آلاما دیسه ک
یا زمانه چالیشیلردک . بینه داما هانی یازایا
اوزمان بوسوله دکرمدن ممنونیتله رجوع ایته
آلیس — بوسنک نزا کنک . فقط
بوکون اصل قونوشق و سکا آقشامق ایسته
اطرافنه بر مقدار قاره طویلان بر محررک کن
وضیعت حقنده نلر حسن ایشیک کی در . ظ
فکریمه اشتراک ایدمسیله ؛ بوکون .
اوج نوع شرر وردر :

«یدی مشعل» = یدی ادعالی کنج!

«کوی نو» نام علوم است که در آن سطر اولان مشهور شاعر دانه ایله مید داننده حاکم قونلی جریانلردن ری افاده یدییش اولوبور: «دین، دن اولارق قالاپدر، دانه؛ بوآسامی، دورینک سیامی وفکری حیانتده بوپوک بررول اوایان De monarchia سنده ایضاح ایدیور. دانه تک شدتل مملکت عیبتی؛ «وطنم، دونه ادر.» سوزنی صرف ایشکدن اونی منع ایدیور. بونکله برابر بوتون منورلرک بوکک بر «مشترک وطنی» اولای. بیله چکنی سویلیور. دولت؛ دانه یه کوره «مستقل برمؤسه» در. بوتاق؛ بزه اورتا زمانده کی ذهنیتک آرتیق ساریلمش اولدوغنی کوستریور. دانه؛ دولتیز برحیات قادر فنا برشی تصور ایدمبور. فقط بودولت؛ دنیوی بردولدر. چونکه؛ دانه؛ دیندارلنه رغماً باپانک دنیوی حاکیمنه سوک درجه ده علیداردر. باپانگه دنیوی ملکلرورره نونسان تان تین دوری - دانه یه کوره - کلیسه ایچین اُک بوپوک برنلاکت تلق اولونا بیلیر. دانه؛ باپانگه «دنیوی ادعالم» یخده عینی شکلده محاکمه ایدیور. چونکه؛ ابراطور؛ صلاحیتی «الله» دن آلسدر. دانه تک فکری سوک مدرسه فلسفه سنده صمیمی بر قبول بولسدر. ۱۳۰۲-۱۳۰۵ ده ویلهلم اوقفام، پارسی یوخانه سک سیاسی یازیری وجوده کلپور؛ پادوالی مارسیلیوسک دولت تلقیسی بوپوک بررول اوینامایه باشلیور. مارسیلیوسه کوره برنس، یاخود حکمدار؛ «خلق اراده سی» voluntas et Consensus civim تک مئلیدر. اولنک ایچین تبعه تک اراده ومواقبتله اداره ایدمبیلیر. بوسبیدن دولای اتحاب اصوله تابع مونارشینی، وراثت اصوله تابع مونارشیه قاتقات ترجیح ایدیور. اوقفام Occam؛ داها ایلری به کیدیور «طبیعی حقلم» دن، «مقاوله نظریه سی» دن بحث ایدیور. قاردینال نیقولائوس قوزائوس (۱۴۰۱-۱۴۶۴) ده کوره حکمدار، تبعه دن صادر اولان مشترک اراده تک مئلیدر. بوتییل صلاحیتی، اختیاری براطاعتله تقویض ایدیلسدر، فقط خلق؛ ایسترسه بصلاحیتی استرداد ایدمبیلیر.

آرتیق بوتون سیاسی تلقیلر؛ اهمیتلی صورتده ده کیشمشدر. باپانگه مطلق حاکمیتی فکری سار- سیلشدر. دولت مستقل برمؤسه کیبی تلق ایدیور، «خلق» مفهومی، بر صلاحیت اولارق مناقشه ایدیور. بو، بزه سیاسی واجتماعی تلقیلری اعتباریله یکی بردورک، یکی برحیاتک باشلادیغنی، کندیسنه باشقا برشکل وافاده آراداغنی کوسته ریور.

م. س. می



نقد
«یدی مشعل» = یدی کنجک اثری. یدی مشعل اولوق ایستبن یدی کنجک شعرلری... اثرک باشنده برمنده وار. یدی کنج شویله دیبور: «بازیلریزی مشترکاً نسر اتمه نرک سببی مملکتیزده سوک ادبی جریانلری کوستره چک طویلر برتر وجوده کتیرمک آرزوسیدر. بز، بوآئرله، کنجکلیک یازیلری تمیق ایشک کلفتیسه بیله کیرمه دن، یالکز فضولی برتفاخر وممولو مافروشلقله» «دیبانمز تولدی، ثولوبور!» دیه قیامتظر قوباران بعضی صنعت کاهنلریه یا کیده قریب اثبات ایشک ایستوروز. هم غزته ستونلری ومهمده قارلرک صبری سواستعمال ایدرک بوش سوزلرله وقت کچیرمه دنه جوامیزی مثبت بر مثالله ورمه یی ترجیح ایشک. معمایه طن ایدیله-بن کز، کندیلری دیوآبنا سنده کوره نلردنر. خایر، جهان ادبیاتنه نظراً نه قادر اهمیتز قالدیغیزی بک اعلا تقدیر ایدیوروز.»

بو سطرلری یازانلر بللی که بک کنج. چونکه آنجاق بک کنج اولانلر «ادعا» لرنده بو قادر ایلری کیده بیلیرلر! فقط بو «بک کنج» اونویورلرکه، بیله برمنده ایله هرشیئدن اول قارلرک و منفک حفته نجاوزایش اولوبورلر. چونکه «یدی مشعل» تک، ادبیاتیزک توله دیکنه «مثبت بر مثال» اولوب اولمایاچغنی تعین حق - هر اثر ایچون اولدغنی کیبی - هررلرینک دکل قارلرک و منفکدر. «جهان ادبیاتنه نظراً نه قادر اهمیتز» قالدیلری تقدیر ایشک تواضعنی کوستره کنج شاعرلر تورک ادبیات ایچنده کی موقدرینک تعینده نور افکار عمومی به ترک ایتسه لردی - طنزجه - داها جنتلمنجه حرکت ایش اولورلردی!

سوکرا، «یدی مشعل» تک «مملکتیزده کی سوک ادبی جریانلری کوستره ن طویلر برتر» اولدغنی ادعاسی ده بزه هیچ برنده دکل کیبی کلدی. قیمتی وسویه سی حفته هیچ بر حکم ویرمکسزین سوک ادبی استحصالنرک «یدی مشعل» تک یدی کنجنه انحصار اتمه دیکنی ترده سز سوله به بیلیرز. بوآئر، اوسا، اولسا یدی کنجک شعرلری احتوا ایدن بر بروشوردر؛ تورک اده کی سوک ادبی جریانلرک محصله سی، آناسی دکل بلکه اولنک برارچاسیدر. فقط اونوما یالکه، بهصاً بر «کل» ک یازچاسی اولوق، بر «کل» اولوق ایسته مکدن داها شرفلیدر. دنیا شایبونلوقی قازانمش بر بوتسور طوریله قارشیمزه دیکلین بوسطرلری اوقودقدن سوکرا کندی کندیمزه سوردق: بوکنج، «کندیلری دیوآبنا سنده» کورمه دکارنی سویلیورلر، اگر معاذاه برده کورمش اولسالردی اووقت حالز نیجه اولاجقدی؟!

بومندمه ایله شوکا برکزه داه ایمان کتیردک ادعا ایشک قولایدز. فقط کولونج اولماق کوه در بومندمه تک برده پروغراماتیک قسمی وار؛ یدی کنج شویله دیبور: «کوکسزی کره، ک سوله به بیلیرز که تقلیددن، ادبیاتک بوش بلا سنده؛ کندیز قورتارما یی ایشک بوپوک بروطفه بیلدک. بازیلر بزمه نه دن تک میزیز و مولوق حسلری نه سوک زمانلرک رنگز و دار عایته، فاطمه تر بولاجسکیز. بز، هرشیئدن اول دوینولریز باشقارلرینک معنوی یاردینه محتاج قالمادن افاده ایشک چالیشدق.»

یازیلریزی تدقیق ایدیکیز؛ کندی دار خه سینتزه، عشقز سونج و کدرلر بزمه نه قادر بر بریش اولدغنی کوره چکسکیز. ... و سوکرا موضوعلریزی ده قابل اولد قادر کیشله، به چالیشدق. «هپ عینی وفا سوکیلین باشقا بحث ایدمک برشی بولامبور میسکیز دیه بزه اونی بزه دکل، بز دن اولکی نسا سورمالری ده ماناسب اولاجغنی خاطر لاتحق ایستهر قارلر عینی حس وفکرلرک ده کیشدریله، ده کیشدر کندیلرینه سونولاسندن بیقیدیلر، اوسانیدیلر. اید بز ادبیاتده بوچوروک ذهنیتله مجادله ایشک ایسته بورز دیملک «تقلید» بوق، «باشقارلرینک معنی یاردینه محتاج قالمادن» یاراتان بر ابداع وار. «میز و مولوق حسلر» بوق، چالید و قانلیق وار.

«شاعریک دار خصوصیتی» بوق، فر وسویزه کتیف «بن»، «سن»، «او» بر اجتماعی «بز»، «سز»، «اونلر» وار. «وقاسز سوکیلی» بوق، یکی نسلی تمثیل اید یدی کنجک کنیش موضوعلری وار. «ده کیشدریله، ده کیشدریله قارنه سونولا حس وفکر بوق، یب یکی دوینولر و دوشونجه لرو انسان بوسطرلری اوقونجه درین بر «او» چکیور؛ «منقد» ک کیجه سی سانکه یدی سو «مشعل» ایله دکل یدی آچار پروژه کتور آیدینلاناچغمش کیبی سونبور: مکمل بر پروغز تام ایسته دیکیز، بکلهدیکیز، حسرتی چکلدی ادبیات ...

هابدی باقلم، یدی کنج، کوسترک کندیکیز آچپور و اوقوبوروز؛ آجدق؛ اوقودق وقایاتدق. برده نه کور اسکی طاس، اسکی حمام. بوتون بو بکلهدکلر کله دی. حسرتیز دیمه دی.

آنفلوساقسونه ادبياتك تائيرلري وخصوصيتلري

مكتوبى ۱۸۲۴۱). پۈتكۈچى «تېئوئوس» مەخسۇس دەپ
 عىنى ئاساسى قبول ايدىيور. اوبله آكلاشينيور كە :
 خرىستىانلىق ، داھا زىيادە «حر» پۈرله تاريانك باشادىنى
 عىطى افادە ايدىيور ، «أسير» ي بولۇندىنى وضعيتدە
 براقىيور . حتى أسيرى «أندى» مە قارشى - اى
 اولسون ، ظالم اولسون - مطلق بر اطاعتله «مكلف»
 طوتويور. باشقا بر تەبىرله : اطاعت ؛ أسيرك «اخلاق
 وظيفه» سيدر .

روما ؛ يالگىز فكرياتى يله دە كىل ، عىنى زماندە
 بوتون مؤسسە لېرله « ابلك خرىستىانلىق » ك يېرىشكلى
 آلماسندە قدرتلى بر عامل اولمىدەر . « ستوا » نك
 ئېپىكوردىلر ك حاضرلا دىقلىرى زمين ، رومانك
 اقتصادى و سياسى انكشاف ؛ خرىستىانلىق انتشارى
 قولايلاشدىر ييور ، عىنى زماندە خرىستىانلىق يېرى
 أساسلر و بىيور . خرىستىانلىق ؛ ابلك شكىله دە كىل ،
 رومادە آلدىنى يېرى استقامتله عالمول بر دىن حالته
 كلىور ، ابلك سرتلىكنى قايب ايدىيور ، دورك
 ئاياللىرىنە اونون بر محتوا قازانىور ، يېرى بر دورك
 عمومى افادەسى حالته كلىور : اورنا زمان ! اورنا
 زمان ؛ معين بر كۆلتور صفهسى افادە ايدەن انشاق
 بر مفهومدر . بومفهومه رقلدن بر جيت ياقى دوغرو
 دە كىلدەر . خرىستىانلىق دە اجماعى افادەسى بولان
 بو كۆلتور صفهسى ؛ أسكى زماندن تامىله آبرىلەر .
 ألاس و أسكى رومانك مېودلرى ؛ قايتاق باشلۇندە ،
 چاغلايانلر كئانۇندە ، چېچكلر آراسندە ، اورمانلۇدە ،
 اوچوروملو قاپالۇدە دولاشىرلدى . طبيعت ؛ انسانله
 مېودك يوردى ايدى . اقتصادى واجتماعى اميدىزلك ،
 دۇنيانى بر « اضطراب مرحلەسى » نە جورمىشدى .
 وطنداشلى عضوى كىيى تىق ايدەن ، اوكا مؤثر بر
 فعاليت ساحەسى و پەن سېتەز ؛ يېقىلمىش ، بىرنە
 فردك فعالىتىنى ، سياسى اشتراكلىرىنى انكار ايدەن -
 بويوك بر روما دولتى قائم اولمىشدى . او دورك
 دۇنيانى خصوصى بر مئنادە رومانك « أسير » ي
 ايدى . دولت ، فرده باباچى بر مؤسسە ايدى .
 بونى بوتون دەرىنكلىكە دويانلرە خرىستىانلىق ، باباچى
 برشى كلىوردى . عىطە كورە ابلك بېنەسى
 دە كىشىدەن خرىستىانلىق « دولت » قارشى آلدىنى
 وضعيتى ، بو عمومى بحراندە آرامق ايجاب ايدەر .
 « الله سلطنتى » تەبىرى ، دىنى بر تېلر قازاندقدن
 سوگرا ، ذاتا رومانى غەسە مەنە كوزلر ؛ بورۇيانك
 اققنە دوغىشدى . خرىستىانلىق رومانە سا كئەشەن
 بىنەسى ؛ بر آز سوگرا دولت بولتېفەسى ايجىن
 استفادەلى بروساطه خانە كلىور و دولت دىنى اولارق
 قبول ايدىيور . أساساً دولتلك دە ايتەدىكى شى .
 تەمەنك حر كىتسزلىكنى ، علاقە سزلىنى دىنى لەشدىر مەك
 و بوسورتله فعاليتدە سربست قالمىدەر . خرىستىانلىق
 قبول ايتەدن اول نفوذ صاحى بر بىزانلىك باش
 پىسقوپوس تەيىن ايدىلەسى ، خرىستىانلىق دولت
 واسطەسى اولارق قوللانلىدىنى پك كوزلە اياض
 ايدەرە (چېرلىن : اون دو قوزنجى عصر ك أساسلرى) .
 فقط بز ، داھا سوگرا لرى خرىستىانلىق تەمەدى

جهان حربىنە قادار فرانسىز ادبياتك حاكىتى
 انكار اولونماز : مەندە فرانسىز پېسى سلطنت
 سورويوردى . هر يردە فرانسىز رومانى و فرانسىز
 شىرى اولك مەندە بولونيوردى .

فقط حربىن سوگرا آنفلوساقسونلر فرانسه يى
 بوساخەندە اوزاقلاشدىر مە باشلادىلر . بوكون
 بوتون كۆلتور شېرلەندە كى تياترولر ك رەرتووارلۇدە
 آنفلوساقسون پېسىلر حاكىدەر و آنفلوساقسون اثرلر
 اوقويانلر ك ويازانلر ك ذوقنى تەيىن ايتكەندەر .

فرانسىز كىتابى آرتىق بر سوس اشياسى ، بر
 جامكان اوپۇسەسى اولمىدەر . حرب سوگى ، ذوق ، سوسى
 دكل احتياجى دوشونيور . ايتتە آنفلوساقسون ادبياتى
 بىلكە آز دەرىن ، آز رومانىك و آز شىرى اولماسنە
 رغماً « حيات » ك كىندىسى اولدىنى ايجون حرب
 سوگى انسانى داھا چوق تەيىن ايدىيور .

آنفلوساقسونلر ، «حر» دن حياتى اى بىلمەسى
 ايتىيورلر . تجرېبە ، ايتاتىستىكە ، حادىيە استناد
 ايدەن بر محررى روحك قارا كىلرلەندە بوجالايان بر
 محررە ترجيح ايدىيورلر . « دويولمىش » دن زىيادە
 « كورولمىش » ، اهميت و بر بويورلر . جوشنون روح
 بىرى ساكن دماغه براقىيور . آصە داللىله اورولمىش
 كوشكەنك بر پىچرە سندن ويا بر قەورە ماماسى باشندە
 دىنيانى و حياتى حدسلە سز مەك ، يەنەن محرر آرتق
 امنيت تەلەن ايتىيور . آنفلوساقسون ادبياتدە دىنيا حاكىتى
 قازاندىران قوت اونك استناد ايتىدىكى حقيقت و حياتك
 كىندىشندەدر . حرب سوگى نىلى هرمانكى بر شاعر ك
 ايجە وسيال حىلرلەند خېردار اولمق ايتەسىيور ،
 آرتۇرلۇدە كىندىشك آتاسى اولان شاعر اولسا
 اولسا ظريف بر قوكت تىق اولونيور !

بوكونك قارشى طوتولايلىن ، كورە بىلەن مناسبتلىرى
 بىلكە ، سىنلر ك ، زمرەلر ك ، كئەلر ك مجادلەلرىنى ،
 باشايش طرزلىرىنى ، حيات غايەلرىنى ، حر كىلرلىرىنى
 آ كلامق ايتىيور .

مادە و حياتە مطابقت . ايتتە بوكونكى ادبيات
 علانك مقياسى . بونى اك اى تەيىن ايدەن أولا

بر وضعيت آلدىنى ، كلىسە نك دولت ايشلىرىنە
 قارىشىدىنى ، دولت مأمورلرى بىشىدىرىدىكىنى ، حتى
 پاپلر ك ايمپراطورلرله ، قراللرله رقابت ايتىدىكىنى ،
 قراللرى قاپوسى اوكىندە بىكەندىكىنى كورويوروز .
 حتى كلىسە ؛ وجودە كىرىدىكى قانونلرله ياواش ياواش
 دونلك « ولايت و قضا » ساحەسى ، بوتون فكري
 حياتى آلە كىر ييور ، هر شى عصر لرحە اونورتە سنە
 محكوم ايدىيور .

آنفلوساقسون ، سوگرا روس ، سوگرا آلمان
 ادبياتلر يدر .

فرانسىز رومانى دە « حيات » ، صادق قالدە
 دىنبايە . حاكم اولدى . زورلا و فلور بو حاكىتيا
 علمدارلر يدر . فقط بوكونكى فرانسىز رومانك ا
 مضمورى بىلە ، سزك دنيا و حيات حقتە كى بىلكىلر ك
 و كوروشلر كزە يېرى برشى علاوه ايتز . اك چوق
 اك چوق بر « قهرمان » ك معين بر كوكم ، مە
 بر ساعتدە كى حالت روحە سنك تفصیلاتنە واقف
 اولورسكز .

فقط بونا مقابل طابىنىش آنفلوساقسون
 اثرلرلەند بىرى اوقورساكز اوندە پارلاق حيات
 و تشيپلر دكل ، فقط حقيقى و جانلى تصورلر بولورسكز
 محرر ، سزە مئلا كىتىش بر اجماعى زمرە نك ماهيتتە
 مناسبتلىرىنى ، تائيرلرىنى ، آرزولرىنى كوستىر
 شوو ، بەنەت ، غالسورتنك اثرلرى سزى بوكونك
 انكلىلر حقتە كىنغانلر دولوسى علمى اثرلر
 داھا قوت و وضوحە شور ايدر .

سيفلەرلە ھوى نك رومانلرى اوقورساكز بوكونك
 آمرىقان جىمىتى آمرىقا حقتە سنە لرحە اجماعى
 و صلكى اثرلر اوقومىش بر آدمىن داھا اى ودا
 ياقىندن طابىنىش اولورسكز .

مودەرن آنفلوساقسون ادبياتدە كوكدن ا
 بر فكرە ، الهامك دوغوردىنى برحسە تصادف ايدەم
 سىكز ، اورادە هر فكر ك و هر حرك مادى عىطى
 مادى منبع و تىقلى بولورسكز . هېچ شېبە سز
 بو طرزدە ياراتمى چوق كوچدر : چونكە « اويدورمۇ
 دكل « بىلكە » ، « كورمك » ، « تھليل ايتك
 لازمدر . آنفلوساقسون ادبياتك موقىت سزلىرى
 بوسورتله آكلانچە ادبياتك قىصرلەندە كى سببلر
 كىندىلەكندن ميدانە چىقيور . دىككە ، نەوقت بز
 يالگىز شىخسىزى علاقەدار ايدەن انفسى الهاملرد
 قورتولوب دە جىمىتدە ياشايان ، چارپشان ، اضطرا
 و ذوق دويان انسانلر ك حقيقى حياتلر نە استناد ايدە
 اثرلر ياراتماقى اوكرە نېرسەك ، اووقت بز دە كوكم
 جانلى و اوزلى بر ادبياتە مالك اولايىلە كىز !



مقابل ، عشق قابل و منفذ آلمان ، ملی مارش بیله بر (اگر) علاوه ایچکندن چکینه مندر . بومارشک گفته سنی یاپان هوفان فون فاله رسله بن بونی ۱۸۴۱ تاریخنده یامیش ایکن بستنی ، مشهور موسیقئناس هایدنک بوندن ۴۴ سنه اول ۱۷۹۷ تاریخنده یایدینی برنسمه اویدورولشدر . یعنی عادتا ایصارلاما برپارچه در . فقط بونی خلق یک نمه مشدر ، زبرا بومارش ۱۸۷۱ سنه سنده بوتون آلمان ملتلی و حکومتلی آل آله و پروپ بر حکومت تشکیل ایتکلی زمان رسا قبول ایملکدی وزمین وزمانه یک آویغون بولونوبوردی .

بز برجنوب ملکته منسوب اتانلوز . روحز هیجانه جوق مساعددر . «اگر» لی ، «قط» لی ، «آما» لی نغمه لر بز متحس ایدمیور . بزه ، بکا قالیسه ، هرشدن اول بر ماسه ییز لازمدر . حتی اصصابت یک حاکم اولان انکلز بیله ملی مارشده .

دالغاره حکم ایت ، ای بریتانیا !

دیہ باغیرکن هیجده سوئوق قائل دکلدز .

عاکف بکک گفته سی فنامیدر ؟ بوکفته نک اوزونلنک محذوری وارمیدر؟ سؤلرینه بن «هرشدن اول بته لازمدر . انسانه اصل تأثیر ایدن کله لر دکل بستدر . زبرا موسیقی انسان هر دامارنده ، هر سیکیزنده آبری آبری حس ایدر . گفته دن متحس اولان یالکز دماغدر ، دیه بجم . بوقه عاکف بکک گفته سی یک فونلیدر . اونده مثلا :

قورقه سوئمز بوشفقلرده بوزن آل سانجاق سونه دن پوردومک اوستنده توتن ائک سوک اوجاق

کبی جوق دربن حس اولونش فاده لر واردر . نیجه بوکفته نک بعضی اقسامی تعدیل اولونق شرطیله عینا ایقاسنده هیچ بر محذور بوقدر . اوزونلق ، قصه لقی بجمه کلنجه بونی بته کار دوشونور . جوق کرمل اوزون بستلی پارچه لر واردر که تفتی و ترم ایدلکلی زمان اوزونلنلی اصلا نظر دفته چارمازه یالکز بوراده طلعت بک ائندینک بعضی فکرلرینه اعتراض ایدم بجم :

کندیلری « بوکفته بی شاعرک کندیبی دوعمش ایسه ، اثریله بخلقه ده دوپوره یلورسه مارش اولابه لایقدر : » بوپودقلری حالده نامق کالک :

آمانلز افکارمن اقبال و طندر .

شعری استقلال مارشی اولارق تومیه ایدیورلر . [۲] معترضه ایچنده کی کله لر اصلنده موجود اولادینی حالده منانک آکلاشیله سی ایچون علاوه ایچک ضرورتنده قالدیم کله لر در .

لیسه کک خیالی

نجرمدن ایچیری بقور قبه کیجه ،
زیفت آقان بیجیسی روز کار صادورامیور ؛
روحی ایکنه لیور بریاغور ایجه ایجه ،
ده کیزک ماوی رنگی بوزمه وورامیور . . .

آرتق گوزله آفتشاندن ، تور کوردن آ تریوق ؛
داها صباح بکلتن سادتلردن اوزاق . . .
مالرک بوغوردینی چامورله باسارق
آزبک گموکلرینه جشمه کیده نلریوق . . .

بوکیجه ، سرخوش قاقم خراب باغلردن حزن ؛
تیردین پارماقلم گورومنز بریاراده .
باقوشلر کفتی بیرتیور امیدیک ؛
ده برن اولومارله اوم محاصره ده . . .

بوکیجه ، هر کیجه دن غرب ودریدم ،
ساب صاری دوداقلرم « بیچاره کورکل » دیبور .
بییلاق اوداجفنده سوئوک ، دالین گوزلم
وه نوسلردن عتمش بر خیال سیر ایدیور :

فیورجیق صاری ساجلی ، غمور گوزلو برملک
طائل رؤلر قدر بائین باقیشری وار .
شفق رنگی بائقفلر ، آفتام رنگی دوداقلر . . .
آلنده توز جنتدن قوبارلش بریچیک .

گللردن صاف بوزونده مرهنگ تبسی ،
بللوردن تیز گوکی قارا شپوتدن اوزاق ؛
عشقه ، وفاه داتر برمین تبسی
یار بوئی طایمان قولری یاری بییلاق . . .

آتکی تیرمه تیرکن لامبامک ایشینی
روح بوسرم تنک فوقوسی امیور ؛
وارلم قارشیننده براسکت بیغینی ؛
دردیمی ، حسرتی دیلم سوله به میور .

قاپانیک ، ای گوزلم ، تحمل قالدی !
بو آتشدن کیجه مک بوقدر قالدین طادی . . .
قاپانیک ، طاشله دولش ، دربن قوبولرگی .
آه . . . قاپانیک ایصلاغش ، تازه برضارگی .

- تیرلیه - عمر برالمرین

غنولرینه مفرودا عرض ایدم که بو پارچه دن متحس اولاجق انسانلرک مقداری تورکیاده پک آزدر . نامق کال ، شپه سز جوق بیوک بر و طنبورودی . فقط اونک شرلری میاتنده بالماسه شوشر ، انسه نه هیجان بدیی ، نه ده هیجان و طنبوری تلقین ایدر بر پارچه در . منلق فاده لی ، خلق طرفندن آکلا شیلناسی قابل اولایان بوکفته بوکون آنجاق تار ادیاتنده ذکر اولنیلیر . بن بوسطرلری یازمادن اوا اوافق بر نجره یادم . عاکف کفته سی نام آکلایان اون کشیدن آنجق اوجی کالک کفته خیله آکلاییلدیرلر . بوندن بشفه بو پارچه نک نغمه کلنجه ، بنه غنولرینه بنه سوله به م ، هیچ بو پوره قلی « آهتکدار ، رقصان » دکلدز ، بالکس انسا عادتا دومه کبی بورومکه سوئوق ایدر . بنامه فکرجه استقلال مارشی اولنه قطعاً لیفتی بوقدر « ای غازیله » کلنجه ، جوق کوزله ، مونس و طائلر نغمه لی اولان بو پارچه شپه سز غایت بر خلق شرفیسیدر ؛ قطع هیچ بر زمان استقلال مارشی او استقلال مارشی ، یوقاریده عرض ایتدیکم کبی بروک آنتلی ، انسانی قاپوب قوبورومن ، روخنده نور قوباران بر پارچه اولایدر . حالبوکه « ای غازیله بالکس غایت حزلی ، انسانی آغلامه و آه و اتمک تصویق ایدن بر ملاقولیک نغمه در . زوالی کویلینک ، بیچاره عسکرک بوردنده آریه دویدینی اضطراب و عسکرک اکنده جکدیکی مشفت اولونقده در .

« داغلا طاشلر دایانماز نیم آه و زاریه بوله چیقان کوزی باشلی اوردوده بن میچ بر کوره میورم . بکا اوله کلپورکه بو ؛ صیجاق پور بر دورلو آریلوب کیده بن قورقاق آدملر ایدم جکلری بر پارچه در . ظن ایدیورم که آ اوردو « آه و زار » ایله حریه باشلامش اوا یونانلیلری بر جمله ده دکزه دوکمزدی واس آله ایدلسی ایچون داها جوق زمان بکلرد بنه علیه بز ؛ ای غازیله . . . ایله افکارمنه ی شیمدیلك برکوشه به براقالم ، بته کارلر بزدن بزه روحزده ازمیرک استرد دویدیمز هیجانی جانلاندیراجق بریسه طلا نوری را



ملی مارسمه، استقلال مارشی

ملکت مشعلری

- حیاته انتشار ایند بر مقاله مناسبیا

بو اوغورده کندیبسی ایچون مقدس اولان هر شه ترک ایده بیله جک بر روح دوغسون وکوکشده قورقوج آتشلره کندیبسی آتایبیلجک بر قد اوپائین .

« هایدی وطنک جوجغلی! ظفر کونی کلدی! باشلایان فرانسزلرک مارسه بیله زی فرانسزلره نه بو بر روح تلقین ایده بیلور :

هایدی سلاخلره وطنداشلا! طابورلریکزی تشکیل ایدیکز! پوروپهلم - پوروپهلم زیرا کیرلی برقان، بزم طوبراغمزی صولایود

حریت ، حریت .. عزیز حریت! سنی مدافعه ایدنلره برابر سنده چارپیش بن بر اجیبی اولدیم حالده بو درین حسدن متحده اولورسم حقیقی برفرانسز قلینده گیم بیلیر نلردو فقط بونده شهسز بستنکده بوپوک بردخلی وار مارسه بوزک غایت آتشل نغمه سی انسانی بلاه آره سندن سوروکلر . اگر بزعیی گفته یی حجاز مقاننده بسته لهش اولسه ایله ، بو آ گفته سنه رغما، نه و اتا بیری شهسز اجرا ایده سن، دیگر طرفدن آلمانلرک ملی مارشی اونلرک عظمت و آغیر باشلیقلرینه نه قدر بوپوک بر دلیدر : آلمانیا دنیانک اوزرنده هر شیتک (قالاچقدر) . اگر (بوتون آلمان ختی) (وطنی) قود و (دشمنه) قارشلی قویه ایچون قرده شجه آل وررلرسه [*]

کورولوپورک (حریتی) بیله کندیی سفرلنده ایچون سلاخلاندبران چوق آتشین وحساس فرانس

یالیش اولان قوییه درک شیمدی لوندرده ده صنایع ز مکتبینه محفوظدر، هر حالده (لئوناردو-دا-وینچی) پو شاه آتری اوقدر شهرت قازانمش، خاطره سی او یادار اولمش، هله عیسائک باشنی مصور اولوق او سناعتکارک بولوحه به مخصوص بر (نهود) عبارت بولنان بوکون (برهرا) موزه سنده مح اولان سالف الد کر رسم اودرجه کوزل چیزک هر تقدیر پک بییراعش اولسه دخی ثولومک قبل الو حس اولندیغنی واراده آلسمه به انقیادی افاده شایان حیرت برادانه مالک بولندی ایچون (وینچی « لاجه نا » عنوانی اثرینک اصلا واساساً نه او هر کجه معلوم اولوق لازمدر : بر خولیای سناء بوکون بوندن انجیق بر طیف صناعت باقی قالمشدا

وهمیه

احمد طلعت بک افندی کچن هافتا ک حیاته جوق مهم بر مسئله به تناس ایستدیلر . فی الحقیقه بزم مع التأسف داها استقرار اعش بر ملی مارشیمز بوفندره بوکیدیله غالباً اولماسی ایچون اوزون زمان بکلیمک مجبوریننده قالاچیز . بومی مارش بوسولغنی، بلخامسه آوروپا یاده بولندیغنی زمان جوق آبی اولاروق حس ایتمدم . قرق میلیون فرانسزک ، یتمش میلیون آلمانک لک کوچک فردینه قدر هبسنک بیلدیکی معلوم، معین ومستقر بر ملی مارشی اولاسنه رغماً تورک ملی مارشی نامی آلتنده ازم برنده مع التأسف معین هیچ برشی بولاماشدم . بوپوک حرب اثناسنده آلمانیا ده جاسولتی تهلکهنه قارشلی قویمی ایچون هر مانکی بر مملکت تبعه سندن اولدیغنی ادعا ایند شهبلی کیسه لردن او مملکتک ملی مارشینک بوتون گفته سی تفتی ایتمک طلب اولونیوردی . بوبله بر امتحانه تابع طوتیلش اولسه ایدم قورقارم که تورک لکی اثبات ایتمک بم ایچون قابل اولایه جفدی .

بزم شیمدیکی استقلال مارشمزه کلنجه ، طلعت بک افندیکن و آقا کوندزک فکرلری بلاشک ولاشبه دوغریدر . یعنی بوکونکی استقلال مارشی بزم روحی اوقشایما یور . چونکه داها استقرار اعش بسته سی بیله بقدرد . بن عینی استقلال مارشی مختلف عجللرده مختلف بسته لر آلتنده دیکلدم . صوکر بر بسته باپارکن ، بیلیمورم نه دن، بر پارچه مه لاقولیک اولمغه غیرت اییدیورزه آنادولینک کوبکنده دوغان استقلال، جوق چانی ، جوق قدرتل ، جوق آتشل بر نغمه ایستر ظن ایده رم . بو ، اوبله بر نغمه اولمالدرکه هر کس اوننی قلبنک، اعصابنک لک درین ، لک خرده کوشه لرنده حس ایشین ، ایچنده مدهش بر دالفا بوکسین او دقیقه ده وطنک استقلالندن باشقه کوزینه هیچ بر شی کورونه سین . قلبنده

هر اقلیلر کندی غریب قولکسیونلرنی توسیع ایتمک فکر سفیله دیوار اوزرندن بعض پارچه لر قویاروب آلتندن چکنده دیلر . بونک اوزرنه درحال اسکله اورتدن قالدیرلدی . بوکون دیوارک سطحی اوزرنده کولکلردن بشقه برشی کورولمز . فقط « لاجه نا » نک بو درجه مؤلم برحاله گلش اولسندن بزنی بر آرمش ایده جک برشی وارسه اودم بو شاه اترک بک دکرلی آرتیستلر معرفتیه یالیش قوییه لرینک موجود اولسیدر . بو قوییه لر میاننده سوک درجه ده مشابته و مطابقتی حبسه لک زیاده مهم اولانی ایسه (لئوناردو) نک شا کردی (مارقودو جیونه = Marco d'Oggione) طرفندن ۱۵۱۰ سنه سننده یعنی اصلنک هنوز اولانجه کوزل لکیله انظار تقدیری جلب ایلمکده اولدیغنی بر زمانده

بخت خصوصیه بوکون معین اولدیغنی و تهلکهنه اصول اوزمان مهم دکل بیسی .

ذاتاً مع التأسف (لئوناردو) نک قونلاندینی طرز نقش کندی شاه اثرینک محور خرابیسی موجب اولمشدر . اگر اوزمانکی سناعتکارلرک یایدینی کی اوده *la détrempe* دینن طوقشالی بویا ایله نقش ایش اولسه ایدی بو قیستل اثر بوکونه قدر محفوظ قاله بیلیردی . فقط کندیبسی دائماً یکی یکی تجربه لر یایدینسندن تقطیر ایبلش یاغلا ره وجوده کتیرمش اولدیغنی بر ترکیبی بونفشک اجراسنده قوالاندی وابسته بو سببه درکه بویا یواش یواش دیواردن دکولدی . ۱۵۰ سنه سننده نفوذ ایند یاغفور صولرینک تأثیرله طماغخانه نک بک زیاده رطوبتل اولسی پو شاه اثری کرکی کی تخریب ایتمک باشلامش ایدی . احداثندن الی سنه صوکره بولوحه آچینه جق برحاله گلش ایدی . ۱۶۴۲ ده آرتق موضوعی سچمک وفرق ایتمک قابل دکلدی . هله مطبخ دخی بونک یاقی باشنده اولدیغنی ایچون دو مان بولوحه یی قارار اعش ایدی . ۱۶۵۲ ده باپاسلر ، بیکلرینک صیجاق کلسی ایستکلری و احتمال که بو شاه اثره تماماً لاقید بولندقیری ایچون دیوارده بر قوی آجدیردیلهر وعیسی ایله قومشولرینک باجانلرنی قطع ایستدیلر

۱۷۲۶ ده اورنه درجه ده ر ناقش بو ترکیبی - سا خارلیج اولوق اوزره - باشدن باشه تکرار نقش ایتمک کستلخننده بولندی . یسه دوکولدی . بوکا یکیدن بعض تعمیرات ایله چاره ساز اولوق ایستدیلر . فنا اجرا اولنان بو عملیات بر برینی اوقدر صیق ولی وتعقب ایستدی که حالا موجود اولان نقش ایزلری ایچنده (لئوناردو) نک لندن جیقمه نه قالمش اولدیغنی بوکون آرتق بیله میور . الحاصل بولوزمسز و بجزیکیز تقیداته وخیم و اصلاحی غیر قابل یاریقلر دخی انضمام ایستی . شوبله که :

۱۷۹۶ سنه سننده وقوعیولان فرانسز استیلاسی هنکامنده نابولون بوناپارت (میلان) شهرندن کچرکن (لئوناردو) نک اثرینی کورمک ایتمش ایدی . اون ایکنجی لوتی کی اوده بو اثری فرانسه یه نقل ایتمک آرزوسنده بولندی ایسه ده بو فکرک موقع اجراه قویله میه جفتی آکلامش ، بلکه ده ایلمک شاه آردن نه قالدیغنی کورونجه بوکا لزوم اولمادیغنه حکم ایش ایدی . مع مافیله احتیاطی بر تدبیر اولوق اوزره (لئوناردو) نک اثرینه واستادکده داخننده دوشونمش و چالشمش اولدیغنی قفوشه رعایه طماغخانه به عسکر یرلندیرلهمنی امر ایستی . مع التأسف بو امر انفاذ ایلمه دی . فرانسز عسکری طماغخانه یی اوت انبارینه واخوره تحویل ایستدیلر . هله سواریلر کلنجه اولوق اوزره حواریونک قفالرینه نشان آلدرق عادتاً بولنری برربرر طاشلادیلر و پارچه لادیلر .

۱۸۰۷ ده بونفش تکرار قازیلهرق تمیزلندیرلدی . و - یقیندن تدقیق ایدیله بیلیمک ایچون ده - قارشینه بر اسکله قورولدی . فقط بونی تقدیر و تماشایه کلن سیاحلرک بر چوغنی اثرک نه درجه خراب اولدیغنی آکلامق ایچون یارمقرله اوکا طوقوندیلهر و حتی بعض



ارضروم شاعرلی

عروی : ضیاءالدین فخری ، استانبول
۱۹۲۷ ، صنایع قیبه مطبعه سی ، ۱۲۸ صفیحه

تورک ادبیاتی تاریخی هنوز حقیله تدقیق و تدوین ایدیلهمدی . محتواری اعتباریله تام عد اولونا یه جوق برقاچ کتابدن ماعدا ، ادبیات تاریخچی برکل ، برسلسله حالنده تبع و تعقیبه یارایاجق برآره شیمدی به قادر مالک اولامادق . بو آشکار و مهم نقصانی تلافی ایتک بروجیه ، بر ضرورندر . بوده اول اهرمه ادبیات تاریخچک انشاسنه اساس و مستند اولاجق عنصرلری ، وثیقه لری بولوب طولایقه ، تحلیل و تمجید ایدرک ماهیتلری ، قیمتلری ، بر برله علاقه و مناسبتلری ، همز و صغیرلی تقدیر و تنبیت ایتک ، بوسوزله اولنری استفاده اولونا بیله جک بر طرزده حاضر لایمه وابسته درک ، ایوم بونیله یامش دگیلز . او حالده بو بوک بر احتیاج اسنده تدوینی بکله دیکمز تورک ادبیاتی تاریخچک بوسه لر طرفنده بناسندن بحشیتمک خیاله قایلیمق اولور .

معلم ضیاءالدین فخری بکک « ارضروم شاعرلی » عنوانیله اخیراً نشر ایتدیکی کوچوک کتاب ، ایشته بولمه بر احتیاجک حصولی اولوب تورک ادبیاتی تاریخچک کل حالنده انشاسنه دوغرو آیتلیش آدیلردن بریدر . « ارضروم شاعرلی » بر مقدمه ایله عمومی ادبیات تاریخچه ، محیطی ادبیات تاریخچرینه ، بو بوک بلده لرک حرفی اهمیتنه ، ارضروم تاریخچه خلقیاتنه تماس ایدن برمدخلدن صورکرا ، ایکی بو بوک قسه آیریلده در . بو ایکی قسندن برنجیسی ، اون دردنجی عصردن اون دو قوزنجی عصره ، ایکنجیسی اون دو قوزنجی عصردن زمانزه قادر ارضرومده بیتهن شاعرلرک تدقیقنه حصر ایدیلشدر . برنجی قسده بجق کین شاعرلر ، یونس امره ، قاضی ضریر ، مشهور مجاروقی ، حاذق ، معرفتنامه صاحبی ابراهیم حقیقین ، ایکنجی قسده ایسه ، ناطق ، بابوردلی ذهنی ، امرام ، اربابی ، جلالی ، پرتو پاشا ، ضیا پاشا ، سراجی ، ارشادی ، شواریدن عبارتدر .

آنرک بزجه اک اهمیتلی ودقنه شایان طرفی ، برنجی قسده متصوف خلق شاعری بو بوک یونس ضیاءالدین فخری بک ، یونسک منشأه دائر بوسپوتون یکی و شیددی به قادر معلوم اولانلردن تماماً آیری برنقطة نظر ایلری سورمکده و خلق ادبیاتک بانیسی ارضرومده منسوب کوسترمکده در . بوندن باشقا ، ارضرومده بر ساعت مسافده طوزجی کوننده یونس نسبت ایدیلن مرقدک اوکا عایدیتی ادعا و مع مافیله بو خصوصده اصرار ایتیرک ، بو بوک بر تخمیندن فضله قیمتی اولامیه جفتی اعتراف ایتکده در .

استاد کوربیلی زاده فؤاد بک اقدینک « ایلك مصونلر » نده جوق اساسلی تدقیقانه مستنداً تنبیت

بیسیمجه بوره ، بوست ضرورمه علاقه سی ، هه شاعرلرک وزده ممدون بونونجی بو بوک بر احتیاطله قارشیلایمق اضطرارنده بز . شو قادارله « ارضروم شاعرلی » عمرینک بوبابده یکی حکلمره مصدر اوله بیله جک یکی وثیقه لر ائده ایتش اولماسی احتمالی وارد و بوتقدیرده ده اونلرک نشرندن اول یونس امره بک ارضرومده منسوب و طوزجی کوننده کی مرقدک کندیسنه عائد اولدیفنه محقق نظریله باقیق یه امکانسزدر .

« ارضروم شاعرلی » نک برنجی قسمنده « معرفتنامه » مؤلفی شیخ ابراهیم حقیق به منداثر سطرلرده بزی اشغال ایده جک ماهیتده در . معلو - مدرکه ، ابراهیم حقیق شاعر اولقدن زیاده متصوف - فیلسوف اولوق اوزره معروف و بو کونه قادر اوسوزوله تدقیق ایدیلش بر سبادر . فی الواقع ، شیخک استانبولده مطبوع بردوانی و معرفتنامه نک صحیفه لرته بر بر سریلش بعضی منظومه لری و ارسده ، کرک دیواننده ، کرک معرفتنامه ده کی منظومه لر نده ادبی برقیمت آرامق بیوده در . ابراهیم حقیقک شیمدی به قادر منحصراً متصوف - فیلسوف صفتیه طایفیانک و شاعرلرکندن کیمسه نک بحث ایتمه سنک سبی بو اولسه کرکدر . بو نکلر برابر ، منظومه لر نده برقیمت تصور اولونسه دخی ، ادبیات تاریخچرده کی موقفی تعیین ایچون یه اون یالکیز نظریله حاکمه ایتک کفایت ایتز . شخصیتک چانلادی برلماسی ، ادبی چهره سنک بوتون خطلریله ، فخر عاتیلره رسم ایدیله بیله سی ، نقللرینک فلسفه سنک تنبیت و ایضاحنه توقف ایدر . اصول و منطقک بواجباندن خبردار اولماسنه رغماً ، ضیاءالدین فخری بک ، شیخ ابراهیم حقیقک ساده جه شعرلرته تماس ایتش ، دیگر جهتلره مشغول اولغه مان هیچ لزوم کورمه مشدر . بوکا بنه « معرفتنامه » مؤلفی آنرک یاراقلرنده ، بولوتلر ، کولکلر آراسنده آنجاق خیال میال سپه بیلوروز .

« ارضروم شاعرلی » نک ایکنجی قسمنده دقنه شایان نقطه لر دن بری بابوردلی ذهنی ایله اصرهاک صنعتلری حقیقده کی تحلیلك نقصانیدر . بو ایکی شاعرک معنوی هویتلری کانی قونله حقیقده وقت بولامیان محرر ، بولنری هم قلاسیک ادبیات چرچوه سی ، هم ده خلق ادبیاتی قادروسی ایچنده ایضاحه چالیشمشدر . حال بو که ذهنی و امرامه زمانلرنده وحتی دها اول قلاسیک ادبیات ایله خلق ادبیاتی متقابلاً یکدیگرینک تأثیر آیتنده قالمش ، قلاسیک ادبیاتنه منسوب شاعرلردن برچوخی جه وزنیله قوشمالر یازدینی کبی ، خلق ادبیاتی منسوبلری ده عروضه قصیده لر ، غزللر تنظیم ایلهمشدر . قلاسیک شاعرلرک خلق ادبیاتیله و خلق شاعرلرینک قلاسیک ادبیاتله بو طرزده کی مناسبتلری ، اونلرک مسلکلی خارچنده تدقیق و مطالعه سته سبب تشکیل ایدر من ظنده بز . بو اعتبار ایله ذهنی و اصرهاک موقعلری قلاسیک ادبیات محیطنده بولق ایسته مک ، اگر خطا ایتورسه ق غایه سز برسیمه قاتلاخق دیمکدر .

ایکنجی قسده اشارت ایتکمزین کیله میه جک برنقظه ده ، پرتو و ضیا پاشالرک ، تورک ادبیاتک



دولت آدامی و عرب آری

آلمانیا نک مشهور قوماندانلردن جنرال فون زهقت Seecht ؛ بولتیقه ایله حرب اداره سی آراسنده کی مناسبتلری تحلیل ایدن آنته ره سیان بر مقاله نشر ایدیلور . موضوعک اهمیتنی دوشونه نرک مقاله بی خلاصه ایدیلوروز :

بعضاً طالع ، دولت آدامی ایله حرب آری (بز بوکله بی سردار ایله ترجمه بی دوشونک . حرب آری بزه دها موافق کوروندی . دولت آدامی بولتیقه تمثیلدر . حرب آری ایسک حربک او عیارده بر شخصیتیدر . عسکر و قوماندان کله لری ایسه Feldherr ده کی معنی معناری صریح برصورتده افا . ایتمبور .) عینی شخصیتده برله شدیر بر : قرومو بو بوک فریدریش ، نابوله تون کبی . . او وقت بر برینک آراسنده کی مناسبتلری آراشدیرمق لزومسزدر حالبوکه : بولمه مسعود بر وحدت نادر در و او قالاچقدر . برملکک طالنی تعیین ایدن زمانلرده ایکی قدرتک بو بوک بر اهمیت واردر . اونک ای هرابیکی قدرتک متقابل مناسبتلر ، تأثیر ساحلر تدقیق ایتک ، زحمت ده کبر بر شیدر . ایلك او بو ایکی مفهومه کوز کزدریم : دولت آدامی ، دو سیاسی اداره سنی حائر اولان شخصیتدر . بو دولت حیانتک آغلی اونک آئنده بولونور ، ده حیانتک مرکزی حرکلیری اوندن صادر اولو حرب آری ایسه صلح و حرب ائشاننده اورر اورغانیزه ایدن ، پیشدر برهن سوق ایدن شخصیت صلح دورخی تدقیق ایدلم : دولت آدامک

یکیله شمه سنده ایفا ایتدیگری وظیفه نک وضو آکلاتیلامامسیدر . اساساً امپراطورلق دور بو ایکی وزیرینی ، زمان و محیطلردن تجرید اید تبع ایتک ، هیچ بر شیشی یا عاقله مساوی اید « ارضروم شاعرلی » نده تدقیق اولونان - زمان و مکانلریله علاقه لری هیچ دوشونوله ، نظر آونی ، بوراده آبرجه بر نقصان اولاروق کوه فضله در :

« ارضروم شاعرلی » عمومی هیئت اها ادبیات تاریخچک تنویرنه دوغرو آیتلیش آد بریدر . بوجهت محقق اولقله برابر ، ضیاءالدین بکک ، آریضی دها اساسلی تدقیققر نتیجه سنده : بو بوک براعتنا ایله یازمش اولماسنی ایستردک . حاله بیلن و غیرتک هدر اولاماسنی هیچ شبهه سز آرزو محررک ملازمه ، وثیقه ندرکنده احوالکار بولو لزومی حاصه قید ایدرکن ، کندیسندن ؛ بکله دیکمزی ده علاوه ایدلم .

محمد

فایده بود. داشته شیدر او. بویاش بدی
ضابطه می شود: براز انصاف، براز حدشناسی.
بویاش ماده نك احتوا ایندیکی تنیدلر آبی
اوله لرده بك بووك برحقیتك ترجایدلر. وقتله
(محمد عاكف) كی یازدی بی اوزون حامی برشرك (استقلال
مارشی) كفته سی ذبیه قولنده کی استعجال وسائق
آكلایامادیم ایچون اوزمان بو شعر حقنده بر جوق
مطالعه لر یوروش، بالخاصه بوشرك اولا: وزنی
مطرد؛ ثانیاً: وزنك عدد مجامی اون بنس، یعنی
اوزون؛ ثالثاً: بك لابلایانه و ضلالتكار مصراعلری
محتوی؛ رابعاً: مصراعلرك جوق اوناسی حسیله
برمارش اولارق رسماً قبول ایدیله بیله خلفه قول
ایتدیرك امكانی اولادیفنی، سوكر كرا خلقك ذوق
وخسته آشنا بسته كارلر اولادیفنی ایچون بسته خصوصنده
بر جوق غریبه لره معروض قالمی، بناءً علیه
استعجال ایدیله سی لازم كدیكنی واكر بر مارش
مطلقاً لازم ایسه بومارش وجوده كنجبه یه قدار
«ای غازیلم» شرفیقسنك، تامق كاكك «وطن»
یه سنده کی شعرینك شیدیلك موافق اولاجفنی
سوله شدم. اوگونکی مطالعه مدن بوگون نادم
ده کیلم و مع الاسف سوزلریمك بر حقیقت اولدیفنه
بوگون ده ذاهیم.

فی الحقیقه بوگون اون دورت میلیون توركلك
ایچریسنده بوشرك ملی مارش اولدیفنی بیله، هله
بسته لرندن آكلایان توركلرك عددی هایدی (۱۴)،
(۱۴۰) دهه ییم؛ عجباً (۱۴۰۰) رقفی بولورمی؟
شبه سز خایر! اك منور كیینه نلریزك، رسمی
اجتماعلرده بولونانلرك یوزده اون دوردنجه بیله
استقلال مارشك نه اولدیفنی حالا معلوم اولدیفنه
ایسترفنی ایدیلین، ایسترموسیقی طاقی طرفندن چالینین،
برایکی كیشی آباغه قالمساده و بیله لر طرفندن اخطار
واقع اولادنجه کیسه نك برندن قالماسا می شاهددر.
بزه بر مارش لازم می؟ لارسه بونك اسمی نه
اولالیدر؟ اكر (استقلال) جدال و ظفرینی ترم
ایده جك حاسی بر شعر لازمه حسابسز منظوم
سوزلر آراسنده محمد عاكفك شعرینه بر قیمت
اضافه و مجملرده انشاد ایدیله بیلیر؛ فقط بسته یه اصلا
كلهز. او حالده بزه لازم اولان یاكز (استقلال)
دکیل، استقلال مفهومی افاده ایدن بر (ملی
مارش) در.

عجباً بر استقلال مارشی ویا ملی مارش یازیلیرمی؟
بسته له نیرمی؟ یازیلیرسه هانکی وزنله یازیلالی، نه کی
اوصافی حائر اولالیدر؟ بسته له نیركن شرقك وبالخاصه
توركلك هانکی نغمه سنه [*] ویا عرب ملنلرندن
هانكینسك ذوق موسیقینسه نبیت ایجه لیدر؟
بزده وزن کی موسیقی ده ایکی نوع عرض
ایتدیكنه كوره بونك كلیشی كوزهل، رسمی مقاملرك
بر امریله حل عجباً ممكنیدر؟ ممكن تصور اینسه ك
[*] نغمه: دن مقصد، آناطولیده (اورفا
آغزی، اكنین آغزی، بیك كول آغزی. . .)
نامی و بریدن ملی و محلی نغمه لر و بالخاصه موسیقی
مقاملیدر.

بیله بو نلر سوكنده عاكفك شعرینك ا. غرادی
عاقبتیه محكوم اولارمی؟ (آرما) مسئله سنده اولدی
کی میدانه صوفوق، مناسز برشی كلهز می؟
ملی درشرك كفته سی ولادت ویا وفات تاریخی
سپارش ایدر کی ایصبارلاماز، بر بسته وجوده
كثیرن هرمانکی برینك موسیقیده کی اقتدارینی
ایتدیكله اولنك شهرته حرمة قوجه بر ملنك ذوق
فدا ایدیله م؛ هله رسمی بر تشكلك اكثریت
آزاسیله بویله معضل، ملی، بدیی بر مسئله حل
اولوناماز.

مامه باشنده طلوع وغروب تخیل و تصویر

زندانه صباح

أریبه رك سو تنجه بر: ر موملری
برجهنم عذاب قایلادی محمولری،
زهیرلی نچهنی اثلرینه صالدی قیش . . .
کیجه لر برول کیی اوزاندجه اوزاندی .
قاپانایان كوزلرده قورقو آتشی یاندی:
بیك جانوار یاراتدی بر كولكدن هر باقیش . . .



یاواش یاواش طاوانده فضله لاشدی كولك لركلر.
قارانتقلر ایچیندن شكللر جیفدی بر بر،
سه وینك زوالیلر بکلش کون یاقلاشدی . . .
بلیرن بوزلریكز سعادتك مزاری،
هینك كوزلری مور، رنگی هینك صاری:
ایوقوسز کچن کونلر ایسته بوزلری آشدی .



نهایت دمیرلرك آراسندن قایارق،
برقوجا نچه کیی ثولوسوز اوزایارق
دال دال اولان برایشیق خبر و بردی کوندوزی .
سز حالا صباح ذبیه بکلهره رك تیره شك . . .
دینارده قوجاق قوجاق نور داغیتان کونشك
باقی زندانه کیرنجه ناصیل صارادی بوزی .

یاشار نابی

ایدهن و ائرلرینك عمری نشر ایدیلدی کی كونه منحصر
قالان کیسه لرك ساحتی نه قدار صنعتكارانه، نه قدار
كوزهل اولورسه اولسون، شعر اولسه لر بیله (ملی
مارش) اولامازلر. فکریجه بر كفته ایترسه دیبانك
تعریفی وجهله شعر اولساین؛ فقط شاعر کندسی
دویمش ایسه، اثریله خلقده دیوروره بیلیورسه
مارش اولایه لاقدر. شو حالده مقصود اولان تفکر
تخیل ده کیل و تحسس واحساسدر. بسته یه كنجبه،
بونده صنعتك ایجه لکری ده کیل؛ خلقی هیجانه

کثیره حکت نغمه بر، آهنلر، طورلر بولونم
مطوبدره. نقطه نظری مثلله توضیح ایتک ایسه نرم
فیلسوف، عالم، شاعر، امی، جاهل کی
اولورسه اولسون هررك و قادیس تورك عجباً:
ای غازیلم! بول كوروندی پنه غریب سرغه!
طاغلم، طاشلر طاباناماز، نیم آه و زارعه! [۱]
شرفیقسه اونوز سنه اولکی یونان محاربه سنده
آناطولی جوجوغنك ابداع ایتدیکی:
آل بشیل بارغانی کلینی صاندك؟
عسکره کیده نی کلیری صاندك؟

چالینان داوولی دوگونمی صاندك؟ الخ
شرفیقسی ایتدیکی زمان متحس اولماورده روحنا
بر غلیان نشاط و اهتزاز طوبعاورمی؟ بو ندره
تأثیر شاعر کینه نلری کولدیرون بسط و رق
كفته لرده، وسیتی شناسلره دوداق بوکدیرون
بسته لرده وبالخاصه كفته و بسته اعتباریله خلق
روحندن قویوب گله اولالرنده، خلقك حسیاته موا
كله لرده ده کیلیدر؟

هایدی بولری عامیانه و امیانه ذبیه بر طر
بیراقلم! عجباً تامق كاكك (وطن) یه سنده کی مشبو
آمالیز، افکاریمز اقبال وطندر؛
سرحدیزه قلعه بزم، قانی بدندر!
شعر حاسیسی وزنك آهنکارانی، رقصانلی
منناك علونیه ومله بینه سنك عظمتی اعتباریله بوکوه
كفته و بسته لره نظراً بر خصوصیتی، ملی بر شمار
حائر ده کیلیدر؟

أکر «ایصبارلاما كفته و بسته اولاماز ا
دستوری بر حقیقتسه، اكر اجتماعلرده هر ك
پوت قیرمقدن، یار و آغیاره قارشى محبوب اوله
قورنارمق مطلوب ایسه هیچ اولمازسه (ای غازیلم
شرفیقسی، یاخود كاكك كفته سی بسته لر یه شیدید؛
(ملی مارش) اولارق قبول ایتك و بر ملی ما؛
یا زاجق شاعرله بسته یه بچك صنعتكارك طلو
بکلهمك ضروریدر. بویاش شرك بسته لری پلخ
پورویشلر ایچون بك مکل اولدیفنی دوشونولور
كفته لرده. تمسبيلات یاارق قبولده ممكن اولو
صانیرم.

بوجوق مهم و معضل اولدیفنی قدار بالخاصه
اولان بحث حقنده (حیات) ی عالمانه یازر
تزیین ایدن عالم و متکرلریزك نه دوشونولور
اوکره نك، قبلری توركلك حسیاتیه چاریان مره
بر آرزوسی اولدیفنه. مطمئن .

آدیبات، روحیات، اجتماعات و مو
ساحه سنده استاد اولان صلاحیتدار ذواتندن بو
عمومی بك تطبیقی نیاز، عجباً وقتسر و معاسز
ایدیرمی؟
چار قیرلی
احمر طلفت

[*] بوشرقی ده اون بش مجلیدر. فقد نا
ایدیلیرکن هر مصراع (۴ + ۴ + ۴ + ۳ = ۱۵)
دورغولرینه ابرلیدیفنی، بسته ایسه بو دورعو
یعنی پارچه لره توفیقاً وجوده کثیریلدیکی جمله و
ججانی شعرلرده کی اطراد و یکسنتی بوراده حل ولو،



بشی، کریده، ردوس، قبریس آدالری و آدریاتیک ده کیزنده ونیدی تشکیل ایدن آتی آچاق آدا ایله دالماجیا آدلرندن بر قیچ فرقی ایدیور.

آوروپا قسمنده آک اول اسپانیایی کوریورز. بونک جنوی اوز زمان بر اسلام مملکتی اولان اندلسدر. اندلس یکریمی آتی کوچک ایالته آیرلمش، خریطه ده همان هر ایالتک مرکز کزی کوسته رملشدر. شمال قسی قاستیلیا مملکتیدر وشمالده درت یکیدله مجنزیره نلرده بیتره، داهاشالده فرانسه نی، بروتایا یاریم آداسنی، بحر محیط آطلاسییه آقان درت بویوک نهری کوریورز. بونهرلر آدور، غارون، واورلئانندن جیقیور کجی کورون وغربه دوغرو آقاجنی یرده شماله کیدن لووار وسن نهردر که بوسوکتجی اوزرنده پارس (الباریس) آداسی کوسته رملشدر. آپلردن، جه نووا کولندن اوتده ایتالیا کلیور. ادریسینک ونیدیق قانالی اسمنی وردیکی آدریاتیک ده کیزینک اوته سنده دیناریک آلپلرینک آتکنده بر چوق ساحل شهرلی اشارت ایدلشدر. بونلر خرواستانه وسلورونه بیا به عائد شهرلدر. سوکرا آرانوودلقده پانیه و اوخری کوللرخی، یونانستانده آینه نی، قوره نت برزختی کوریورز. واردار نهری، سلانیک کورفزی، مرچ منصبندن قسطنطنیه قاناله واریورز. بوراده مرمره ده کیزی همان جنایق قلعه بوغازینک بر امتدادی کجی کوسته رملش و قسطنطنیه دن سوکرا کیردی کمز قره ده کیزه پک دار و اوزون بر شکل ویرلشدر.

آوروپانک شالنده جرمانیایی، پولونیایی، انکلتره، ایرلندا آدالری کوریورز وصولنده دایمیا قه یاریم آداسنی ولالاند آداسندن اوتده بویوک نوروچ آداسنی بولیورز. بالطق ده کیزی آزچوق کنندی کوسته ریور. فقط ادریسی بوراده بویوک بر خطا یا بمش، اسوچی ویتول نه رینک منصبنده کوسته رملش. خریطه ده روسیه لادوغا، اونغا کوللری، دونا، پچورا، وولغا کجی نه ریلرله پک ابی تصور ایدلشدر. بلاد خزر بویوک سلطانلندن سوکرا بولغارلر مملکتی کلیور و اوزمانکی بولغارلرک بوکون خرابه لرخی بولدیقمز اسکی پای تختلرخی، بولغار شهرخی کوریورز. فی الحقیقه بولغارلر بالقان یاریم آداسنه کلوب

یرلشمزدن اول اوزون زمانلر روسیه ده قالمشردی.

خریطه نك صول قسی تماماً آسیایی کوسته ریور. یوقاری قسم جنوی آسیادر. بوراده آک اول کوزمزه چاربان پارچاغرستان یاریم آداسی در. بویاریم آدانک شکلی آز چوق حقیقی شکله بکزمه یور. مکه، مدینه بی کوریورز، خریطه بزه شاپ ده کیزنده کی کوچک آدلردن ماعدا شابلری ده آری آری کوسته ریور. جنوی آسیاده ادریسینک ای کاش ترسیم ایندیکی یر هندستان ایله سوماطرا، جاوا، فیلیپین کجی شرقی هند آدلریدر.

ادریسی عینی قاریشقلقه آناطولی قسمنده ده دوشمشدر. بوراده برچوق شهرلرک اسملری بر برینه قاریشدرلش، یرلری ده دوغرو کوسته رملشدر. مثلاً قسطنطونی قیصرینک جنوبنده کوسته ریور. قیزیل ایرماق و ساقاریا فرات ایله برلشهرک الجزیره دوغرو آقیورلر. کول اولارق ازنیق کیولنی، قیصری اوکنده کی باتاقلقلری وقونیه نك شمالنده برکولی کوسته ریور. ساحلده ادرمید، مکرری قویلرخی کوریورز. از میر کورفرندن ایسه بر نشانه بوق. آنطالیه نك، سلفک نك، اسکندرونک وضیمتری ده پک غریب.

خریطه عراق عجمی، ایران، خراسان و تورکستان حقتده پک اهمیتلی اشارت لرله دولودر. باخصوص اوزمانک اک مهم شهرلرندن بری اولان بخارایی بویوک بر شهر اولارق اشارت ایدلش بولویورز. نهایت ادریسی بزه ایلیلی نه ری اولماسی لازم کان برنهردن اوتده یاموچلر، مأموچلر مملکتی جرجیوه لین قاف داغنی کوسته ریور.

برچوق قصورلرینه رغماً زماننک اک شایان دقت اثری صاییلان ادریسینک خریطه سی بزه بشریت تاریخنک تکامل صفحه لرندن برخی بویوک بروضوح ایله اراهه ایتمی اعتبارله داهای بویوک بر دقت و اهمیتله تدقیق و تبیعه ده کر روشقه در. بوجهته بو خریطه نك تکشیرینه تشبث ایدلش اولماسنی مثنویته قارشیمیلار و پروفور قونراد میله ری تبریک و کندیسنه موقیقلر تمنی ایدهرز.

فانی صبری

۲۵۹

تقدیر

طی مارسمه، استفلا

یکنلرده رسمی بردائره نك (انت اغناذ ابدلیکی بر آغاچ قانا بن آکلا داراجق قوربدورنده استاد وحد با تشه ف ایتمش، اوزایان انتظارمدتی م سوزی هیکلره، دولایسیله کوزله ابله منسک. بوزک کویلیسنگ، تورک ختفنگ هیکلره کتفلر، بته لرمواحه تقدیری، کنددی ذوقنه کوره یورو، جغاردینی معنای درمیان ایندیکم زمار پک بوللری فنسفه صنعتک منشورندن ومختصر بر درس ویرمش ونهایت، ذوقری، عتفه مزنی اوقشامایان قد معنای بولوندیغی و برچوق کتفه ویت بیگانه اوللاری حسیله ختفنگ اعم بر جریان حظ والم کیره مه دیکی نقطه ستا بوسیراده: « استفلا مارشمزک کتفه لر دیله حیاتیتمه یابانچیدر. » طرزنده تقدیریه بویمتک علماً حل لازم کلد؛ سرد ایله مندی.

ایکی کون سوکرا (حاکمیت ملی انتشار ایدن آفاجان و پک بی آمان (آقا کوندوز) ک « قیزلیسه سنند سز لوجه لی تقدیری بکا شوسطرلری ویردی. (آقا) مقاله سنک (۲ ، قهره لرنده شونلری سوبله بوردی :

۲۰ — معلوم اولان استفلا استفلا مارشی دکلدز. بسط بر حاسیای اوج متره بوبنده مصراطرله تفتی ابدلیه مارشی ارشک بش قطعه سنده آرانه دون کیجه هرکس بردفنه دها قانع ومستقل تورکیه بر استفلا مارشی اینت نفیسه و بدیی هیجان اکثریت آزا ایله تو : ۳ — کرک مارشلریمزی، شریقلرخی و کرک علی الاطلاق بسترل استفاندلندن قورتاریمق مجبور سننده یز. بلکه یا کلدز، شوبله افاده ایدیم استفاندلندن قورتارمالی یز.

« اوکنه کن بر توردرک قادیله یا قالیور، مکتب شریقلرخی؟ بنده مارشی؟ بو طرفی یکر میشر پارایه، پارایه! فاروق ناندک افنس شمعی شن بر مصرامیسی؟ ایکی زیمیرنی آرقه سنندن، ایشته بته له ندی! « شو محققدرکه بزده بته کار ارضده سوچون یبر کجی، سته کار

ایله جنایت درجه‌سی بولور . بیلیرمیسکیز او
 مملکتی که صنوبرلر، باغلر ایله دولودر؛ چیچکلر
 دائما آچار ، کونش دائما أشمه پاش اولور ؛
 نسیمک عطر معنبرایله یوکل قانادلری تازه کلرله
 دولو باغچه‌لرده باینین دوشر ؛ لبون ایله زیتون
 اُک کوزل میوه‌لرینی ویریرلر ؛ ببلک سسی
 هیچ بوقت صوصاز . أرض ایله سنانک رنگلری
 هرته قادر مختلف ایسه‌ده کوزلکده مساوی‌در؛
 دیزه درین برلاجورددر؛ کنج قیزلر، بارماقنری
 آراسنده بوکدوکلری کلر قادر لطیفدرلر .
 اوراده انسانک روخندن باشقا هرشی الهی‌در!
 اوراسی شرق دیاری ، کونش مملکتی‌در .
 اولادینک ارتکاب ایتدیگی ایشلره نصل تبسم
 ایده‌رک نکران اولایلیر؛ آه! اونلرک طاشیدقنری
 قلبلره اونلرک نقل ایتدکلری حکایه‌لر... وداعلاشان
 شاشقنرک آواز هجرانی قادر جیلغین‌در !

طیبتک ممالینه دائم‌احزان اولان روحی بالخاصه
 دیزک عظمی قارشینده متبج اولور . « چابله
 هارولده ک خانم‌سنده بولونان شویتلرده تصوف
 بر آدا واردر :

ایصسر اورمانلرده بر ذوق وار ، هجرا
 ساحل‌لرده انسان وجد‌کلیر . درین دیزک کناری
 بر محفل اجتماعی‌در که اورایه کیمسه مداخله ایتز .
 اونک موسیقی‌دالغالرک اوغولتوسی‌در . اوراده
 بن انسانی داها آز سه‌ومم . فقط طبیعتی داها
 چوق سه‌وهرم . او ملاقاتلرده ماضیده‌کی
 واستقبالده‌کی شخصیتمدن صیریلاروق کاشاتله
 یک وجود اولورم . بکا الهام ایتدیگی حیاتی
 هیچ بر زمان افاده‌یه مقتدر دکلسه‌ده تمامیه
 کتم ایده‌مهم .

سبریکه دوام ایت ای درین عمان لاجوردی
 صولرک جوش و خروش ایتسون! بیگلرجه
 دونامالر، سینه‌ک اوزرکده بیهوده دولاشمقده‌در .
 انسان پریریزی ویرانه‌لرله دولدور بیورساده حکم
 ونه‌وذی ساحلکده دوریر . سطح دریاده‌کی
 انقاض هپ سنک اُرکدر ؛ اوراده انسانک
 تخریب‌اتندن کندی جسدندن باشقا برکولککویه
 قاللاز .

« دون جوان » عنوانی یک اوزون منظوم
 حکایه‌ده مزاج نوعنده بوپوک برموقیت کوستردیکی
 کبی هجویه دخی اونک اُنسه تعرض وی امان برسلاحدر .
 دوردیشور جورجه ایزلاندیه واقع زیارتی مناسبتیه
 ...

کوستردیکی محابنده بوپوک بر جسارت مدینه
 وعلوجناپه دلالت ایتکده‌در (معلومدرکه دوردیشی
 جورج برونسویک دوکنک قیزله اولمش وزوجمنه
 مردلرک ظلم حقارتی روا کورمندی) :
 برونسویک پرنسینک جسدی مقبرنده
 صوغومادن اول ، جنازه‌سی وطننه عودت ایتک
 اوزره هنوز دیزلر اوزرنده سیر ایتکده ایکن
 باقکیز مظفر جورج دالغالر اوزرندن شتاب
 ایدیور . زوجہ‌سی کبی سه‌ودیکی آدایه
 قاوشاجق ..

هرهمه‌نک بر طبیعتی وار . پادشاهلر -
 ککی‌ده اجرای سلطنت ! ای عصرلر ! بوگله‌نک
 ایچنده بوتون قیودات تاریخیه‌نک احتوا ایتدیگی
 آفتلرک سبیلری مندعجدر ، مدهش قیصردن
 ذلیل جورج قادر !...!

سفرلر قورولسون ، مائده ملوکانه حاضر -
 لاسون ، اوپور مستبد بوغازینه قادر طیقینسون ،
 نهایت اطرافنده‌کی سرخوشلرک آوازی «جورج»
 اسمنی طاشیان دیوانه‌لرک وظالملرک دوردیشینی
 آلتیشلاسون ! ماصالر ، اوزرلرینه بیغیلان
 ضیاقلر آلتنده ایکنه‌ستون ، عصرلردن بری
 فلاکت آلتنده ازیلن اهالی کبی ایکنه‌سون !
 اختیار عیاشک نخچی اطرافنده آفتش و آقاجق
 اولان قانلر کبی شرابلر دوکولسون !

سکره بدبخت ابراندآداسنه خطاب ایدر :
 حقیر سسم سنک حقوقکی مدافعه ایچون
 یوکسلدی ، حر بر وطنداش کبی سنک حررتک
 ایچون رأی ویردم ، بوضعیف اُم سنک اوغورکده
 مجادله‌یه حاضردر ؛ قلم بی‌تاب و توان اولدینی
 حالده سنک ایچون ضربان ایدر .

اوت ، سن بنم وطن اولمادینک حالده سنی
 واهالیکی سه‌وهرم ، اولادک آراسنده اُصیل
 قلبلر ، بوپوک روحلر کوردم ، اقول ایدن
 ملیتپرورلرایچون مالله برلکده بنده آغلادم...
 بوکبی سوزلرک بعضی محیطلرده قولای عنو
 ایدله‌یه‌جکی آشکاردر .
 برعصردن بری اثرلری قادر خصوصی حیاتی‌ده
 مردلرک مناقته‌یه موضوع اولان بوپوک شاعر مردلرک
 تشبیلرله بالذات جواب ویرمشدر : -

ایسته بنی سوزندر ایچونه لبر سرشک تاثر ،
 بنده نفرت ایزنلر ایچونه بر بسم ! نقرمه
 سما ، هرته هالده اولور سه‌ولسونه طالعک هردرلر
 هابره‌سه فارشی کله‌جک بر قلب مالکمه !
 صغیر سامی



شاهی یکن صحیفه - بوکمنی چیرمرفندن

میر آلی

له‌نا قولاقنرک اوجنه قادر قیزاردی . ا
 قباحل کولکه باشلادی . بنده شاشقینلندن
 برده آیانده دونوب قانشدم . اورلوف شب
 بکا دونه‌رک :

— میر آلی بک ایتدی به‌خاطر لامتی ایست
 به‌له‌نا میخائیلوونا بنم نسانلیدر ! بدی و
 برحرکتنه دونه‌رک اودادن چیقدی . فقط آرقاسند
 — یلان ! یلان ! دیه‌رک بنی تأییر
 ایسته‌بوردی .

له‌ناک بوله فنا حالده شاشالاماسی ؛
 اورلوفکده برلطیفه‌دن چوق جدی برصورنده
 یوکسکنه‌سی ، بنم هاشق کولکده درین بر
 اویندیرمش ، بنی متأثر ایتشدی . ایکی‌مزده
 یوردق . نهایت بو‌مزج سکوتی بوزمق ایچون
 — سز بو‌بوغجه‌قادر او ، اختیار اولور
 — اینانماک ، یاپدینی بوش بوغازلند
 برشی دکل ... برکون پوسته اوپونی اوینا
 بن شاقدن اوکا «اوت» دیبه یازدم . ایسته
 بری آرتیق پیشی برافایور ..

اعتراف ایدهرم که ، له‌ناک بوتکنی
 زیاده اذای ویریبوردی . بر آرز سوکرا
 چاغیردیلر ؛ یان یانه اونوتدیلر . هرکله
 بالخاصه بنم کولکده پیریل پیریل یاتان یز
 ایدی . فقط نه‌یازیق که اورلوف بوتکده سه
 ایتکده کیکنه‌دی :

— « کوزله به‌له‌نا » نصانی ! دینده
 بوپوکلر ، چوجوقلره قارشی اکثریا
 اولورلر . چوجوق روخندن آکلمازلر ،
 ایدهرلر . اونوتورلرک ، بز چوجوقلرده
 قادر حاس ، عزت نفسنه دوشکون و
 بزده اونلر کبی کندی قابلیتیلرله افتخار
 متعسسن اولورز . حالبوکه شیمدی اونلر
 بکا کولپور ، غمخه آلی ایدیورلردی
 بو یاشلی باشلی آداملر ، نکتته یاقتی ایچو
 باشقا برشی بولامیورلرشم کبی ، ذکالرنی
 اینجلیتورلر ، بیله‌بورلردی . هله اوملازم
 اوف ، بنی هرذقیقه رنگدن رنگه سوقند
 قیزارتمقدن ذوق آلان بو آدمه قارشی ای
 درین بر نفرت دوپوبوردم که...

— میر آلی بک، سز ایدی عشقه اینانیدیر
 آیتنه ، بن ، له‌نایی ابدیاً سه‌وهمکمه ،
 هیچ بر زمان سوئوما یاغجه اینانیدور
 نه‌یازیق که اورلوف محبوبیتک سرینی کشد

متعظم عیاشی آراسته فسق و جور به وقت
کیرمک ایدی . . .

پک جوق دلبرل قارشینده ایچی چکمش
اولدینی حالده یالکز بر کیسه یی سهوردی ،
اوکاده ، هیات ! هیچ بزمان مالک اولامایا-
جقدی . . .

شیمدی چایلد هارولد قلباً مدحتی بریأس
وآله مبتلا ایدی، آرقداشلی اولان عیاشلردن
تاجق ایسته یوردی . آرا صیرا کوزلرنده بر
سروشک تأثر پیدا اولور . فقط کبر و نخوتندن
بنه کوزنیک ایچنده انجماد ایدردی . حزین
تفکراته دالارق تک و تنها دولاشیرکن نهایت
وطنندن آیرنایه ، دکیزلرک ماوراسنده آتشین
اقلیملی زیارت ایتمک قرار ویردی .

ایسته بوراده ، سکره آرزوق دیکشدر بلهرک
بوون اثرلرنده تکرر ایدن و فرانسز ادبیاته کین
« بایرونی قهرمان » ابداع ایدیلشدر . بونی بالخاصه
مظلم رنگلره تلون ایدر . فقط چایلد هارولدک
سرکدشتری جان بوندن عبارت لیدر . شاعر ،
آعجابی سیاحت انطباعلرینی عرض ایتمک ایچون بر بهانه
اولان حکایه شکلندن نهایت بوسبوون وازچر و کندی
سیاحت ایدیبکی برلرک تعریفله اکتفا ایدر . بدیی
هیجانلره دولو پوشاه آتک بلکه اؤک نفیس قسملری
روماده «غلا دیاتور» هیکلی وواترلوده محاربه میدان
قارشینده کی احتیاساتی تصویر ایدن علوی بیتلدر .
بوونون حکایه لرنده ، تئیدلرنده ، پهسلرنده
تکرر ایدیلن بوآتمودج ، شبهه سز شاعراک کندی
قلبنک ممکمی در . فقط حقیقی مبالغه دن آیرمق او قادار
قولای دکل . بایرونک کویا کندی حقیقتدن داها
سیاه طایبتی ایستکی عکسه برتصلف کوستردیکی
خاطره کله مک ممکن دکلدرد . هر حالده اونک شخصیتی
جانلی صورنده تعجب ایدیرمک ، احتیاصلرینی ،
امللرینی ، یأسلرینی ترم ایدرکن قارنک قلبی نصل
تبییح ایدیبکی تصویر ایتمک ایچون بو یوک بر شاعراک
قلی لازمی . موسه ، لامارینه - سالفالد کر
بیتلرینه تلیحاً - یازدینی لایعوت مکتوبده دیرکه :

ای ایتدی ککز او علوی و مغرور شخصیتی آعجاب
اضطرابندن دولایی طایر دیککز . اوکا توجه
ایدوب آچیپه نصل جرأت ایدیبکیز ؟ هانکی
قارتال سزی فانیج کی او الهه قادر اصماد
ایدیبوردی ؟ اوزمان سزی او قادر یوکسکدن
دیکله ینک مرتبه سنه برکون واصل اولاجق کیزی
بر حس قبل الوقوع ایله کشف ایتشیدیکیز ؟
خایر ! سزی یکریمی یاشنده ایدیکیز ، قلبکیز
چار پیوردی ، « لارا » ، « مانفرد » ایله

قورسان ، ی او فودیکیز و کوز یاشیر کیزی
سیله دن یازدیکیز ؛ بایرونک فسخه سی سزی
یریوزندن یوکسک تئمیور ، اضطرابلری سزی
کندینه دوشرو کوتور یوردی ؛ سزاومایوس
روخی اوزاقدن چاقرییور ، سزه هر نه قادر
عظمتلی کورونسده دوست اولدینغی حس
ایدیبوردیکیز ؛ ییشل بروادیده کی سیل خروشان
کی ذهاسنک انعکاسی قلبکیزده ایگله مشدی .

اوکه هنوز تماماً مسلح اولان آوروپا ،
وحشی نشیده لرینی تیزه بهرک دیکلردی ، اون
سندن بری کندی شهرتندن قاجارق عزتلیله
کاشنای دولدور مقده ایدی ؛ ملالت ایله ملهم
اوبویوک شخصیت ، حسده هدف اولمقدن
اوصانارق شهید اولق ایسته یور ، ییچاره ایتالیانک
صوک عاشقی ، صوک منافسنه عزیمت ایتمک
حاضر لایوردی ؛ دنیا اقبالندن غنا کتر مشدی .
اولومک یا قلاشدینغی حس ایدنجه یریوزنده کیمک
اوغرینه توله ییله جکینی دوشوندی . . .

موسه نیک ذکر ایدیبکی اوچ حکایه کی بایرونک
بوون منظوم حکایه لری - صحنه ریایع ایستر آلبرک
بوزلی تهر لرنده ، ایستر شرقک کونشلی ساحل لرنده
اولسون . هر تکیین لوحه لر ، زنگین خیال ، شدتلی
احتیاصلره دولدور . اونلر قادر مشهور اولمایان
ایچی پیس ، دهاسنک خصوصی برتظاهرینی عرض
ایتمک اعتبارله دقته شایاندرد : « قابل » ایله « ساوارض » .
بو طره قرون وسطده کتب مقدسه ده کی حکایه لری
صحنه یه وضع ایدن صاف و متصعب محرر لر کی « میستری »
(سر) اسنی و پر مشدر . فقط او اُسکی شکل آلتنده
بنه عصرینک صریض و عصی روحنک قدرک ظلمنه ،
کاشانک درین آسزایینه قارشلی دودینغی بوونون عصبانی
بوونون مظلم آندیشه یی افاده ایتشدر . قابل ، جتندن
مطرود ایلک عالمه نیک ایلک و بدبخت اوغلی ؛ یأس ،
شبهه و تعجبک اُلم یوک آلتنده آزیلن ، ایکلرین بر
ییچاره در . جوق سهودیکی قارده شنی بر چیلینبق
فورانیله قتل ایدر و کندی کندینه ایدیا لعنت ایدر .
« ساو ارض » عنوانی « میستری » ، طوقانک بنه
بایرونک غیله سه کوره بر تصویریری در . یاف ، هم
جنسی هلاک ایدن مجازات آسانی قارشینده منده شی
و مضطربدی . بر قایا اوزرنده اوطورمش ، اطرافنده
دالغار آراسته چالالانان ، بوغولان ییچاره لرک
فریادلرینی دیکلر . برقادین چوجوغنی اوکا اوزانارق
هاقبیریر : « آه ! هنوز سوتدن کیسه مش باورومک . .
کنایه نه ایدی که ارض و ساه ، اولادمی هلاک ایتمک
ایچون جوش و خروش ایتمکده در ؟ » برکنج قیز ،
قوشلرک ترم ایدیبکی آعجابقلری یاد ایدرک اغلار :
« شیمدی همیسی یوق اولدی ! بن ایچون دنیا به کلیم ؟ »
یافت جواب ویریر : « تُولک ایچون ، کنج ، تُولک
ایچون ! فقط اوفلاکت ، عمومی مقبره یه شاهد اولمایه

نسبه سعادت دره بن ایسه او مقبره نیک اوزرنده
بیوده آغلامه محکوم ایتم . ایچون هرکس هلاک
اولورکن ایچون بن صاخ قلالیم ؟

« ساردا ناپال » عنوانلی تاریخی پیسنده عینی
مضطرب ، حساس ، مغرور شخصیت تجلی ایدر .
ساردا ناپالک یاتنده - تاریخنک عرض ایدیبکی مشهور
لوحه به رغماً - یالکز بر چاره واردره . اوده اُصیل
وعالجناب روحلی بر قیزدر . آتوری قرالی ، عالمه سیله
امتزاج ایدمه مش ، تاج و تختی محافظه ایدمه مش دره ،
نهایت برسوقده قربان اولور ، تُولمندن باشقا چاره
قالمادیغنی کورنجه زوجهمسی و اولاد لرله و داعلا شیرکن
صیبی بر نمدات و درین بر شفت کوستریر . زهر
ایچر و آتسه آتیلرکن شوسوزلری سولار :

الوداع ، آتوریه ! بنم اجدادمک یوردی !
سنی ملکم دکل ، وطنم اولدینغک ایچون سهوردم .
سنی صلح ایله ، سعادت ایله مشبوع ایتدم ،
ایشته مکافتم بودر : آرتیق سکا هیچ بر شینی ،
حتی مزاریمی بیله مدیون دکلم !

والحاصل او مظلم و کناهاکار قهرمانلردن هیچ
بری یوقدر که اُصیل بر عشق ایله روحی ایدینلا مش
ویا خود خطا لرینی عذاب وجدانی ایله توده مش اولماسون .
بایرون ، عشق ترم ایدرکن اؤک آتشین احتیاصلر
کی اؤک رقیق و تزیه حیاتی موقبلته افاده ایدر .
حریت اولان پرستنی هر وسیله ایله اولدینغی کی
بالخاصه « شیون محبوسی » نده مهیج و مؤثر برلسان
ایله اظهار ایدر .

تمتاز شخصیتلری دنیا نیک مادبلکی ، عادیلکی
فوقته اصماد ایدن ، مقدس و علوی بر عشق و ایماندر .
عشق ، حریت ، حقانیه ، بدایه اعتقاد . . . بونلرک
همیسی بایرونده واردری . فقط بر شاعر روحی
اضطرابدن قورناراجق آعجابی صدانیه اعتقاددر ؛
او اولمایچه بایرون کی عمرینی هر درلر ذوق و صفا
آراسنده یأس و هجران ایچنده کچیریر . لونی کی عدلمک
دهنتیله تیزره ، توفیق فکرت کی مرضی بر بدینلک
ایچنده جیر پتیر . بایرونک شویتلری نه قادر آچی در :
انسان ، نهایت ، دهاسنک بیوده یوکسکدیکینی
کونلکرینک بیوده توتدیکینی نه زمان اوکره نه .
چکدر ؟ شبهه و قورقونک ییچاره چوجوغنی که
امیدی سازلر اوزرنده بنا ایدیلشدر !

بدایع طبیعی یی تصویرده درجه مستناب موقیت
اهاز ایدیبکی آکلتنی ایچون شعرینک آهنگ
ومتاتی سلاست و غدوتی لازمدره فقط آئیده کی
پارچه شرق منظره لری قارشینده کی احتیاساته
دائر بر فکر و بره بیلیر :- [۱]

طایر میسکیز او عملکتی که سروی ایله مرسین
آعجابلری اوراده ایشله ن افعالک رمزنی در ؟
کاه قارتالک غضبی اُریر ، حزن و رفته منقلب
اولور ، کاه قومرونک محبتی چیلغین بر فوران
[۱] « آیدوس کلینی » نیک باشلانغینده

لهیدی یارونه حق ویرمکه اکثفا ایچمه رک شاعر
 هلیپنده ائک شنیع اتماملر سرد ایدیلدی ، حتی
 همیره سنک ناموسنی لکه لکه قادار وار دیلر . اویقبض
 وعداوت فورانی قارشینده بایرون ، برداها عودت
 اتممک اوزره وطنی ترک ایددی . بو ضربه قلبنده
 نه درین بر یارا آجیدینی ، هر شیشه رغماً سه و دیکینی
 عککته و اوبدبخت ازدواجک محصول اولان قیزینه
 نه درجه متحسر اولدینی ، شعرلرنده متعدد وسیله لرله
 تظاهر ایدر . آریلده قدن بر سنه مکره زوجهنه
 خطاباً شوریتلری نظم ایتمیشدر :

اوت ، خطالم چوقدر ، فقط قلبمده التیام
 بولماز بر یارا آجی ایچون ، بر زمان بکا صاریلان
 قولدن باشقاسی یوقیدی ؟

آه! کندیکی آلداتما! عشق تدریحاً انحطاط
 ایدره ک سونه بیلیر . فقط ایکی یوره ک بر آنده جیر آ
 قوباریلوب آریلایله جکته اینا نامازسک !...

اگر چوجو غمزنک خطوط وجهیه سی بلکه
 برداها کوره میه جک سیاه بکزه به جک اولورسه
 اوزمان قلبک یه بکاوفا کار اولان رفیق برضربان
 ایله تیزه به جکدر .

بوتون خطالمی بلکه بیلیرسک ، بوتون
 چیلینلغمی کیمسه بیله من . سن هر نزه به کیتسه ک
 بوتون امیدلرم سوز ، فقط یه سنی تمقیب ایدر .
 حیاتیتم هپ صاریلیدی ؛ هیچ بر سوزله
 ا کیه مین غرورم ، سنک قارشیکده ا کیلیدی -
 سن بی ترک ایتدکن صکره شیمدی روحم
 بیله بی ترک ایتمکده در ...

الوداع ! بوصورتله آریلارق ائک صیمی
 باغلا قوباریلده قدن صکره قلبم یانیق ، متروک
 و مأیوس قالدم : بئم ایچون بوندن زیاده بر اولوم
 اولاماز !

بو پارچه بی بویه اوزونجه نقل اتمه سبب ،
 برهصدردن بری حالا مختلف سورتلرده تفسیر ایدیلده رک
 قیل و قاله موضوع اولان عائلی مناسباتی و حیاتی
 آیدینلتمده فائده سی اولماسی در . همیره سنه خطاباً
 یازدینی مشهور پیتله کلنجه ، بعضی کیسه لر طرفندن
 او فیح اتمای تأیید ایدر کبی تلق ایدیلدیکی حالد
 پونلری دقتله مطالعه ایدرکن ، عمومی کین و غرض
 آراسنده کندینه وفاکار و مشفق قالان بر قارده شه ،
 برچوجو خلق آرقداشته قارش حسی ایتدیکی شکران
 و برادرانه محبتدن باشقا برشی کوردمم .

شاعر ، عمرتیک متبانی قسنی وطن جدا اولارق
 کپردی . بومنا حیاتندن دائماً شکایت ایدر . هر دلو
 ذوق و صفا ایچنده دائماً ملول و مأیوس ایدی . برچوق
 اوزون سیاحتلر ، عاشقانه ماجرا لردن صکره حیاتک
 فراموش نئندن بوسوتون اوسانندی ، استقلال ایچون
 محده سر برسته انجاق ائشکی بزغایه انجان ایدره ک

یونانستانه کیندی ، آجی بر سقوط خیاله اوغراد ی .
 شعور من ، مفکوره سز ، یانفراجی برکروه آراسنده
 حایه طونولدی وطننه و اولادینه متحسر اولارق ایدی
 استراحته قاروشدی . هنوز اوتوز آلتی یاشنده ایدی .
 بایرونک یونان اختلال حرکتنه صحابت کوستر .
 مه سنک سبیلری قولایچه آکلاشیلیر : بر انکلیر
 دارالفنوننده تحصیل ایتش ، روحی یونان و لاتین
 حرثیه و دینیز لکنه رغماً عصر لک میرانی اولان
 خرسیتان ذهنیهله پرورده اولمش ، استقلال و حریتک
 مجرد مفهوم لرینه عاشق برکنجک نظر نده یونانلیلر ،
 حریت ایچون مجادله ایدن بر خرسیتان قومی ،
 یونانستان علوم و فنون مهدی ، هر ساحلی بر قهرمان
 منقبه سی حکایه ایدن بر شرر و اساطیر دیاری ایدی .
 شایان دقتدره ک بایرون حقیقته یاقیندن تماس ایدره ک
 انکسار خیاله اوغراد قدن صکره بیله شعرلرنده
 عمومیت اوزره اولقلاسیک تلقیه صادقی قالیر . شریقلیر
 دائر آفاق دوشونجه لرینه واقف اولق ایچون سایی
 خیالاتدن آرض حقیقته ایتمه سنی بکاملی و منظومه لرینه
 - وجدو الهامدن او یاندینی زما لر - علاوه ایتدیکی
 منثور حاشیه لری و سیاحت خاطره لرینی تدقیق ایتلی یز .
 مثلا « چاپله هارولد » حاشیه لر نده تورکلره دائر
 مشاهداتی شو یوله عرض ایدر و بالوسیه شرق
 و غرب خرسیتان قوم لرینه متادباً کتایه لر ، تعریضلر
 باغدر بر :

مسلمانلرله هر نه زمان آلیش ویریشه
 بولوندمه معاملات مالیه ده ائک بوسک بر ناموس
 واستقامت کوستردیلر . حال بوک بک اوغلتک برنجی
 درجه ده تجار تخانلری اوزرینه کئیدیلدی سنه ترک
 تحصیل ایچون روم تجارت مأمور لرینه مراجعت
 ایدیلنجه قاض ، آچمه فرقی ، قومیسون الخ
 اسملری آتنده هر دزلو ملوث احتکارلره
 تصادف اولونور ...

بای تحت ایله سرای خلقی ، خرسیتان
 ملکتنده کیرلره بر مکتدن یتمشدرلر . فقط
 ولایتلرده کی حقیقی تورک بک لردن ده اصل ،
 داها طالیجناب برسجه اولاماز .

تورکلرک نه اولدق لرینی سوبله مک مشکل
 ایسه ده نه اولمادق لرینی سوبله به بیلیرز : خائن
 دکدرلر ، قورقاق دکدرلر ، ملحدلری آتنده
 یاقازلر ، جانی دکدرلر ؛ پادشاهلرینه ، اجرای
 حکومت لیاقتسزلغنی اثبات ایدنجه به قادار
 صادقدلر ؛ انکیزسیون تأسیس ایتمدن
 الهلرینه عبادت ایدرلر . شایدیارین آیاصوفیادن
 طرد ایدیلرلر آوروپانک نه قازانه جنی شهلی در .
 هر حالده انکتره آلبه متضرر اولوردی ...
 تورکلرده علوم و صنایع - انکتره ایله فرانسه

مستنا اولارق - هیچ بر آوروپا ملکتندن آت
 اولادینی ایضاح ایتدکن صکره درک :
 بوتون جامعلرده ، منتظماً دوام اید
 مدرسه لر تأسیس ایدیلشدر ، تورکیه کلیسا ؛
 (عیناً) تهلکبه دوچار اولمادن فقیر چوج
 اوراده تحصیل ایتمکده دزلر .

... مفتی ایله ملالر ، قائم مقام ایله دفتر
 « معصوم چوجوقلر اللهه کندی کولکلرینه
 دما ایتکی اوکر نه جکله » دبه تلاشه دوشدکله
 خبردار دکلم . روملرکده آیوالیده کند
 مخصوص بر مکتب لری وار ؛ عثمالی حکوه
 کوردکلری مسامحه انکلیر حکومتک قان
 کلیسایه کوستردیکی مسامحه به مشاب
 احوالده بز نصل تورکلره جاهل و من
 دیه بیلیرز که ائک معمور و ائک دیندار بر قر
 جائز کورولن خرسیتان شفقتک عینی
 ایتمکده دزلر .

باشقا بر برده مسلمانلرک طرز عبادتندن بحث
 بو آداملرک بیسط و درین خلوص
 مشبوع اولدق لری ذهنیت ، بنده هر
 عبادتخانه ده کوردیکم مراسم دینیه دن چوج
 بویوک بر انطباع راقدی . حال بوکه ریوز
 مذهبلرک هان هپسک معبدلرینی کزدم
 « کاورده » عنوانی منظومه ستک حاشیه لر نده ،
 محمدک امر ایتدیکی فرأئضدن باشلی
 صدقه و مسافر پرورلک اولدینغی بیان ایتمک
 یوقدر ؛ حقیقی سوبله مک لازمه بونلر
 طرفندن عموماً ایضا ایدیلکده در .

بویوک دوستنر پی دلوی بوندن باشقا د
 قوللا فامشدر صاییم .
 بایرون بک ولود بر شاعر در . فقط ب
 انجاق بر قاج اثرینی مختصراً مناقشه ایتک ؛
 « چاپله هارولد » ی حکایه طرز نده
 ائکی بر لسانه باشلار . قهرمانی شو یوله تقدیم
 اول زمان ایچنده آلیون آداسنده
 اقامت ایدردی که هیچ بروقت فضیلت طر
 بر لذت بولماشدی . کونلرینی ائک
 اکلنجه لرله کچیریر ، کچهنک مخمور
 نشئه سیله ریجیده ایدردی .
 هیات ! اوتامق ندره بیلیمز بر آد
 عیش و طریبه ، فاسقانه جنشله ره مدهن ؛
 واردی . دنیا شیلردن نظر نده خوش
 انجاق مستقرشله ر و بویوک ، کوجوا

لورد بایرون

جهان ادبیاتك مشهور سهارندن :

اوغوستا اسمنده برقیزدنیاه کلدی که اسمی، برادری علینه اگشیم برآنامه وسیله اولاجقدی. یوزباشی، زوجه سنک ترومی پک چابوق هلاک اشدی و وفاتندن برسه صکره اُسکی اسقوجیا قرالری خاندانه منسوب زنگین برقیزله اولندی، اونده پک آرزمان صکره فقر و ضرت ایچنده براقارق ترک حیات اشدی. شاعر، بویکتیجی ازدواجک محصولدر. ۲۲ کانون ثانی ۱۷۸۸ ده دنیاه کلدی، جورج و - آتسنک عالمه سنه نسیه - غوردون اسملرله وافتیز ایدیلدی. دنیاه کلیرکن آتسنک شپارقتلی نتیجه سنده وقوع بولان برقصادن دولای برآیغی خفیفه طویال قالدی. ایلدیسه، پک کوزله ویاقتیشیل برکنج اولان بایرونک حساس و مغرور قلبی ایچون، تناسب اُدامی هان بللی اولایاچق درجه ده خللدار ایدن بوتقیسه ایدی براضطرابه سبب اولاجقدی.

آتسنی دلشمن بر قادنندی. جوجوغی کاه باغرینه باصار، کاه «طویال بیچ!»، «بایاسی قانر خاش!» دبه تکدیر ایدردی.

سرخوش بر جان اولان اوزاق بر اقراسنک وفاتنده جوجوق، هنوز اون باشنده ایکن لورد بایرون عنوانیه «نورل» رتیه سنه، خراب برشاتوبه و موقع اجتماعیه پک تقابل ایچین بر تروته وارث اولدی. کمبریج دارالفنوننده، بعضی یاراماز لفظه رغماً، موفقیتله اجمال تحصیل اشدی. فقط پک کنج باشنده ایکن سفاهت عالمه دالمشدی. دائماً مالی مضایقه ده بولوندی حالده بورجلی آرتدجه مصارفی ده اونستده آرتیر ایدردی. نهایت پک سه ویدی و برزمانلر فدا ایتمک قیامادینی و بران شایون ساقده مضطر قالدی. ایلک مجموعه اشعارینی نشر اشدیکی زمان اون دو قوز باشنده ایدی، بومنظومه لر دن بری، اون دورت باشنده ایکن عاشق اولدینی اقراسندن برقیز ایچون یازدینی بر سر نه در بوشعرلری بعضی منقدرک استیزاسنی موجب اولدینندن منفعل اولارق «انکلیر شاعرلری واسقوجیا منقدرلری» عنوان آلتنده شدتلی بر مجویه یازدی و ایلک دفعه اولارق عمومک دقتی جلب اشدی. آوروپا پک جنوب و شرق مملکتلرنده واقع اوزون بر سیاحتی متعاقب «چایلد هارولد» سیاحتنامه سنک ایلک ایکی «قانتو» سنی نشر اشدی و کندی افاده سنجه «برصباح او یقودن او یا نتیجه مشهور (اولدینی کوردی)». اوندن صکره آرتیق شا اثرلر توالی ایدجکدی.

اقرابا و اچاسنک تشویقه اصلیه، زنگین و کوزا بر نبله اولندی. لهیدی بایرون یوکسک تحصیل کورمش، فضیلتکار بر قادنندی فقط بر آرز محبو فکری و پک متعصب اولدینندن زوجیه امتزاج ایتمه ممکن دکلدی. آبریلدق لری زمان بونون ایلکتره

اون دو قوزنجی عصرده انکلیر ادبیاتنک اُک جالب دقت سیاسی شبهه سز بایرون در. او ممتاز و قدرتی شخصیتک شهرتی، نفوذی، دهاسنک وسعت و شمولی، بریتانیا آدلرنک ساحلرینی چوق آشمش در. غرب ایشینه ایلک اچیلان نورک روحلرته الهام منبی اولان فرانسر رومانیک مسلکی اوزرنده بایرونک شعرلری درین ایزلر براقدینی کی کندی دهاسنک انکشافنده فرانسز اختلالی عهد لرینک بویوک تأثیری اولمشدر. بلخاصه شرقده اجرا اشدیکی - یاخطر، یونان اختلالنده او یانینی رول، بزی آریجه علاقه دار ایتمکده در. مملکتزده او بویوک اسمی ایشیتین بر فرد بقدر. فقط اونک حفته دوغرو بر فکر ایدین عجا چا کیشی وار؟ بوندن ایکی اوچ سنه اول ادبیاتنک اُک معتبر برمقامی طرفندن «هرکسندن، حتی کندی وطنندن بیله نفرت ایدن دهلی بر شاعر» دبه تعریف ایدیلدی. فرانسر رومانیکلری کندیسه بر نیم اله نظر یله باقارلر. لامارتین اوکا شو بولده خطاب ایدر:

Courage, enfant déchu d'une race divine.
Tu portes sur ton front ta superbe origine.
Tout homme, en te voyant, reconnaît dans tes yeux

Un rayon échappé de la gloire des cieux!
کندی عرقداشتری آراسنده فکرلر پک مختلفدر. «صنعت صنعت ایچوندر» دستورنی قبول ایدنلر بایرون تجیل اشدیکلری حالده متعصب پروتستانلر اونی تلمین و تکفیر ایتمکده یکر بائدرلر، اسمی تلفظ ایدرکن دوداقلرینی تلوث ایتمکدن قورقارلر، اثرلری اوزرنده بولونورمائی کبا ایدرلر. آمریقالیه لرنده تدریس ایدیلن بر ادبیات تاریخنده بایرون اُبدی عذابه مستحق برضالات دینده شکلنده کوستریلر فقط بعضی طبیعی منظره لری تصورده موفق اولدینی ایچون بونلری اوقومقده باس اولمادینی اعتراف ایدیلر. حقیقت شودرکه محیطنک متعصب محافظه کارلغنه، سیاسی و اجتماعی ریا کارلغنه، داراعتقاد لرینه صیغیان او بویوک روحدن فوران نیدن آتشیق پتله، باختلال مشعله سی کی بارلامش و او محیطنک ایچنده نهایتسز برکین وعداوت دعوت ایتمشدر.

بایرون لایق یله طایق ایچون - هر شاعر حفته اولدینی کی - سییه سنک تشکله کی ارقی و تربیوی عامللری آرامی، حیاتی تدقیق ایتمک ایجاب ایدر. بایاسی یوزباشی بایرون، مملکتنک اُک اُسکی واصلیه بر عالمه سنه منسوبدی. لورد (قارمازدن) ک زوجه سنی قاجیردینی ایچون سسک عسکری بی ترکه مجبور اولدینی کی سسفهانه حیانتدن دولای اُفرا و اُحباسی کندیسیله قطع علاقه اشدیلر. بوازدواجندن

ا برنسی صباح جزاریسی چارشیده باقلا دم. آغریه کانی سولدم. اومقابله اشدی. سواق اورتاسنده دورک جکدم. بویوک برزوات اولاجق. فقط آرامنه کیردیلر، تیردیلر. مسئله چابوق اطرافه یایلدی. ایکی ساعت سوکرا وانی بی مقامه چاغردی. شدتله تکدیر اشدی. «بومستله بی قاپاتورم .. فقط جزاریسنه علناً رضی و برجکسک .. بردها بویله برشی ایشیمه .. یا اُدبکله اوطورورسک. یا پیلری پیرنی طویلا بوب بورادن آشارسک .» بو حفاتر دکل، بروالیدن الهدن کله تحمل ایدمه مردم. قان پینه چقیدی. شدتله مقابله ایدمه جکدم. فقط اودقیقه ده کوزیک اوکنه معصوم و مظلوم عالمه کلدی. توکلی:

« ویران اولاسی خانه ده اولاد و عیال وار، دیمه شلر .»

بردن بره آچقده قالمیسه نه ییاردم؟ چاره سز صوصدم و عمرمده ایلک دفعه باس و ذلتندن آغلا یه رقی دیشاری قاجدم.

✓ دیارد بکر ۱۳۰۰
اوغرادیم حقارنی بر نورلو . ایدمه بورم . حرصمدن قودور بورم . . . ملک قانر آنام « بو وقعه بز سبب اولدق دکلی؟ کاشککه ديلم طونولایدی ده سولمه من اولایدم . یا حدنه الکند بر قضا چیقه ایدی ، باوالی به قارشی کله بدک . . . الله بزى صافلادی ؟ « دیور .»

فقط قاریم جوجوق . . . او بو - قارته صرف کندی و آتسنی دوشونه رک قانلاندیمی آکلایا ما بور . بی کوشک بولویور . استخفاف ایدرکی بر طوره : « سن چوق طانی آدمسک . . . کیسه به خاطر یکی صایبراما بورسک « دیور .»

برازکک ، باخصوص سوون بر ارکک ایچون قاریسنک آغزندن بوسوز لری ایشیک نه آچی شی . . . بیضاً نه اولورسه اولسون شو جزاریسنه فوق العاده بر شیلر ییاریم . بویوزدن بی ایسترسه اولدورسونلر . فقط قارنک کوزنده « خاطر ی صایلمان کوشه ک بر آدم اولق ذلتندن قور تولایم « دیورم .»

فقط قانر آنام سوز کی اولان حدتک زمان زمان تکرار آله وله ندیکنی کوردکجه اوبله اولواریورکه . . . قانر عادتاً بیاض ساچلرله آفاقه قانر قاقیور .

بو وضعیت قاریسنده نه ییایلیرم؟ چاره سز تحمل دکلی ؟

دیارد بکر ۱۳۰۰
آه بو قانر آنامک فضلہ مرحمتی .
ورکی ما مورلرندن برینک مهم برسؤ استعمالی یا قانلاندی . صنف آرقا داشلر لمدن بر مایه مفتشی تحقیقات ییوردی . حریف هم عزل ایدیله جک ، هم حبسه کیره جکدی . بویورکی ما مورنک قاریسی بر کون بز مکیلره مسافر گلش . . . بر چوق آغلا بوب سیزلامش . . . دوام ایدییور -

(ان)

دیک «وینی» انسانله نجات بولنی کوسترمک ایستور. فقط بو کوستردیکی بول هانکیدیسی؟ معلوم اولان بولر ، یعنی دین ، طبیعت ، عشق بولریمی؟ خاییر بونلرک هراوچی ده کاذب و مقفلدر.

الوهیتی ؟ فقط «وینی» دنیا ده حکم سورن حصر لقتدن دولایی اوننی برتورلو عفو ایده میور : « یصقناج آلهک خوشنه کیدن قان مجاریدر .. دیور ، وبالخاصه بشریتک برزندان ایچنده محبوس قالماسن و مقدراتی حفته هیج برشی بیلمه مه سنه هیج تحمل ایده میور .

یاطبیعت ؟ اوده ، اوزرنده او . نیلان بشری مضحکه به قارشنی تماماً بی حس برحمنه . « وینی » بونی طبیعت سو یله تدیکی شو اوج مصرعده پک نفیس بر صورتده تصور اییدیور :

« بکا بر آنته دیورلر ، حالبوکه بن بر مزارم . قیشم ، تولولریکزی ، کندینه نذراندیلن بوزلرجه قوربان کبی آلیور ، بهارم طایینلریکزه قارشنی بی حس قالیور .

عشقه کلنجه ، قیما موجب اولدینی تسلی به رغماً ، اوده نتیجه ده ، بویوک بر سقوط خیاله منجر اولیور .

« زیرا قالدین ، نه ده اولسه ، هر زمان « دالیلا ، در . » [۱]

اوحالده نه یالام ؟ مادام که محتاج اولدینمز تسلی بی نه الوهیتده ، نه عشقده ، نه ده طبیعتده بولامیورز ، اوننی نرده آرایاجغز ؟

اولا هر تورلو تفکرات مابعدالطبیعه دن فارغ اولام ، چونکه ماورا بزمه مؤیداً قاپالیدر . صوکره هر امید قلمزدن سیلوب آتام : هیج برامیدی اولماق حکمتک باشلانغیدر . بونلری یاپدقدن صوکره اویغزه قاپانام ، انسانلردن قاجلم ، بوتون وارلغیزی فکره ، ذهنی سمیه حصر ایده لم . اللهک بزه اولان حقیق و یکانه لطفی ده فکدر .

« حقیقی آله ، قوی آله ، فکر الیهیدر ... »
« ای فکر محض ، ای حکمدار عالم ، سلطنت سورمه جکک زمان کلدی . »

[۱] حکام بی انرا ایلدن سامصونی آله ورن منافق قالدین . « دالیلا » قالدینرک ارککلر اوزرنده حاتر اولایله جکی مهک خودتأثیره علم اولار ق قلندر .

« قوردک تولومی » دنی سمن جینن بویوک درس : « اوزون و آغیر ایشیکنی بیلمدن ، یورولمادن یاب .. » سوزندن عبارتدر . فقط بوایش هر کسک هر کون یاپدینی علی العاده ایش ده کیلدر ، فکرک ، متفکرک ایشیدر .

کورولیور که بوردجه مغرور و آتشین بر « ذهنیه جیک Intellectualisme » کوچ بولونور .

عجیاه ، اکثریا ادما ای دیلیدیکی کی ، بوستوثیق بر وضعیتدر ؟ موسیو « بونافوس » بو فکره اشتراک ایچور ؛ بالعکس ، « ستویسینم » ک قایه سنی تشکیل ایدن « عطات روحیه - Ataraxie » ایله « وینی » نک نفسی بر تورلو قورتارامادینی عذاب و آلمک بر برینه تماماً معاکس اولدینغنی کوستریور .

موسیو « بونافوس » بو قوفه رانسنی حاضر-لامق ایچین « وینی » نک بوتون اثرلرنی اوقومشدر . بو مطالعه نک انسانده حصوله کتیردیکی تأثیر اوزون و نظلمکار بر فریاد تأثیریدر . بوفریاد ، دنیایی الک بدینانه طرزده ایضاح ایدن و بوندن متولد الم واضطرابنه یاسدن باشقه بر دوا بولامیان بر روخک نظلمیدر . بالطبع « وینی » بی اوقویان بر کیسه اوندن شفا و سکون بکله مه میلدر .

« وینی » شعرلرله انسانده بویوک مسئله لرک یعنی پروبله ملرک قایغوسنی او یاندیرر ، نظر مزده ، عذاب چکن بشریتک و بوکا چاره ساز اولتی ایچین امید سز حله لرده بولسان بر فکرک مهیج لوحه سنی جانلانیدرر . اوقوندجه قیمتی آرتان و انسانی اون سبتده دوشوندرن بوشعرلرک موزون آهنکنی تعقیب ایدرکن ، آله و صاچان اصیل بر روخک تیره دیکنی حس ایدر سکز .

بناء علیه « وینی » بی بدییی بر ذوق دویمق ایچین اوقویالم . پیش تفکر مزه عرض ایتدیکی درین موضوعلر اوزرنده دوروب دوشونه لم . فقط اوننی رهبر انخاذا ایتکه زنه ار قالیشتایالم . شاعرله برابر اتروا کیجه سنک ظلمتی ایچنه قاپانایالم ، بالعکس فچرک روحه قوت و سکونت ویرن ایشینغنی بر امید و نجات نشانه سنی کبی سلاملایالم .

« قوردک تولومی »
[ترجمه ایتدیکنمز بو پارچه « وینی » نک

ک غیس شعرلرین بریتک صوگ قسمنه آلتشدر . « وینی » نک تصویر قدرته الکبار بر مثالدر . شاعر کده داخل بولوندینی بر آو قافله سی بر قورت طأله سنک اطرافنی قوشا تیرلر . ارکک قوردک تولومیله نتیجه له نیر .]

خط رجعتی کسلیمش ، بوتون طوتولمشدی ؛ یاقالاندینی ایچین محو اوله آکلادی . اوزمان الک حسور کوپکک قابران بوینی ، قیزغین آغز یله یاقالادی . وجو ده لیک ده شیک ایدن آتشریمزه ، کنیش ق صاپلانهرق ، بر یصقناج کبی بر برینه چاره سیوری یچاقلریمزه رغماً ، دمبر چکا گوشه تمه دی ؛ نهایت بوغولان کوپک ، کند چوق اول تولش اولدینی حالده آیاقلرینک یوارلاندی . اوزمانه قورت ، کوپکی برا بزه باقدی . صاپنه قادر یانلرینه کو یچاقلریمز اوننی ، کندی قاتنه بولانمش او حالده ، چنک اوزرینه میخلامشدی . بز کره داها باقدی ، صوکره آغز یله یاییلان ق یالایارق یره تکرار اوزاندی و ناصیل توله آکلامقه بیه تنزل ایتدن ، ایری کو قاپاندی و بر کره اولسون باغیرمادن جان و ..

آلتمی باروتسز قالان تفنکمه دایادم ، ده باشلادم ، « دیشی قورت » له اوغلرخی قرار ویرمه دم ؛ هراوچی ده اوننی ایستورلردی و اویله ظن ایده رم که ایکی یار اولماسایدی ، کوزهل و دردی دول ، قو- او بویوک امتحانی تک باشنه کچیرمه سن اولمایا جقدی ؛ فقط اونک وظیفه سی یاور قورتارمق ، اونلره آچلقه ایجه تحمل ا انسانلرک اسیر حیوانلرله ، اوکلری صیرا ا اورمانلرک و قایالقرک ایلک صاحب لرخی ایچین شهرلرده عقد ایتسکلری اتفاقلر داخل اولمانی اوکره تمکدی .

شاعر شریف



«سینوزا» ایله تاملاندن اوو صبرده «توقویل» نژاژلری تدیق اتمه سندی ایلری کیوردی ؟ بلکه . اساساً فکری و معنوی تکاملنک هر دوره سی ، مختلف بر طاقم تأثیرلره تقابل ایدر . بعضی شعرلری سوسیالیزم تامللرینه ترجان اولور . مثلاً «فلوت - Flute» اسمنده کی منظومه سنده «نظام - Ordre» ی ، دیگر بر نظمده ایسه «سی» ی مدح ایدر . بعضاً قلننک اوجندن ، «ترقی» نک برظفر لوحه سی حالنده دوغدیغنی کورورسکنز . «چوبان اوی» اولور . مثلاً «فلوت - Flute» اسمنده کی منظومه سندی ، «پوزی» بلکه «لیزه» نک تأثیری آلتنده ، «پوزی تیویست» فکرلره معکس اولمشدر .

«وینی» ۱۸۳۸ دن ۱۸۴۰ نه قدار «کیانی» نی نشر ایتدی . بو سینه ایله آقاده می اعضالنه نامزدلک قویلدی . فقط بو خصوصده واقع اولان آلی تشبته ده مشر اولادی . نهایت ۱۸۴۵ سنه سنده «وینور توغو» و «لامارتین» ک یاردیمیه ، «شارل - کیوم» تهین ، ک یرینه انتخاب ایدیلدی . آقاده می قیولی مراسمی ، مثلی کورولمده درجه ده هیجانلی اولدی . ایراد ایتدیگی نطقده قرالت لهنده اداره کلام ایتک ایشته دی . چوق تهلکلی بر طاقم تلخ لرده بولندی . بونطق ، سامغلی فاحالده قیزدردی . «موله» شدتلی بر جواب ویره رک «وینی» بی آچی توغجر آلتیده ازدی . غزته لیز بر برینی نقض ایدمجه ک صورتده کورولتولی نمایلرده بولوندیله حاصلی «وینی» قبول مراسمنک آچی خاطر معنی اوزون مدت اونو تامادی .

۱۸۴۸ - اختلالندن صوکره شاعرده بر آراق اجرات ایللری اوزانادی . لوندن سفارته تهین ایلنک ایشته دی . جهوز تحلیکی چوق شپه لیدی . معنوت اولوق ، بلخیان اعضالنه انتخاب ایدنک ایشته دی . بولولیه ، واقع اولان تشبته لری نمره سز قالدی . «وینی» حیاتنک صوکره سنه لری «به ن ژورو» ده کی مالکانه سنده ، سقط قاریسیله باش باشه ، ضرورت و ازرو ایچنده کیردی . بو ائشاده ، بر برینی تمقیماً «مقدرات - Les Destinées» عنوانلی فلسفی شعرلری ، بدینلکنک بوتون نکته لری کویسترن «روزنامه» سی یازدی . باشلادینی

برقاج تاریخی رومانی اکلله موفق اولامادی . ۱۸۶۲ سنه سندن اعتباراً دوچار اولدینی معده خسته لی اونی اضطراب یاتاغندن قالدیرمادی . عینی سنه ک کاتون اول آیی نهایتده زوجهنی غائب ایتدی . آرتق تولومک یا قلاشدیغنی حس ایدیوردی . اوزمان «فکر محض - Esprit pur» آدلی بر شعر دها یازدی . بو صوکره منظومه ده شاعر ، حزین ، آجیقلی برساله حیاته وداع ایدیوردی . ۱۸۶۳ سنه سی ایلولنک ۱۶ نجی کونی دنیا ایشیغنه کوزلریغنی قپادی .

اوپانمه کی موقعی

«آفرد دووینی» یی ، اون دو قوزنجی عصرک دیگر اوج بووک روماتیک شاعری اولان «وینور توغو» ، «لامارتین» و «موسه» دن بر درجه دها آشای کورمک دوغریمیدر ؟ «پیرفلوت» ک فکر نجه اخلافک شاعر حقتده بویه بر فکر بسله مسمی حتمزلق اولور . «وینی» آهنگه چوق اعتناکار ، کاله قارشی درین بر مفتونیت حسیله باغلی یوکرک بر آریست ، طنز و متین نظمیه نمایز ایتش بر صاحب قلم اولوق اعتبارله دورینک اوج بووک روماتیک شاعرندن هیچده آشای قالماشدر . دوشونجه لرنده کی درینلک اونک لهنه قید اوله جق بر قاقیتدر .

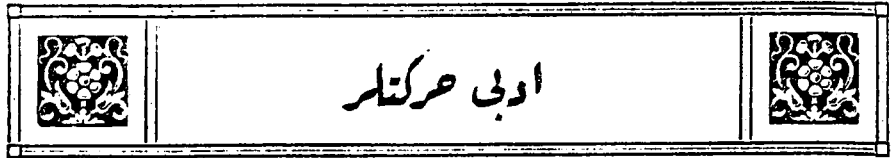
«موسیو» بو ناقوس» یوقارنده یخت ایتدیکنز قونقهر انسنده «وینی» ایله معاصرلری آراسنده شایان دقت بر مقایسه یاپارق دیورکه : «وینور» ایله «لامارتین» ، «وینور» ، «موسه» ده قلبی اضطرابلره ترجان اولمشدر . فقط ، هان داغما جیریلرینه عاید بر کدرک ، خصوصی بر ائمک تحت تأثیرندیه قالاروق . مثلاً «موسه» ، «ازرو» سنی «مولور» ک تولومندن صوکره یازمش . «وینور توغو» اوله سوکیلیسی «ژولین دروه» - Juliette Drouet ، ایله برلکده کیتدکری ، «دیهور» و ادیبسنده کاش اوی کوردکن صوکره . «اوله جیونک حزنی» منظومه سی سویله مش . «موسه» ده «ژورژ سان» ایله یوزوشدقین صوکره «کیجرل» نی بسته مش . واقعا بولرده اضطراب .. فقط بر آنه مخصوص زمانک یاواش یاواش تسکین ایده بیله جکی بر

اضطراب . بوتون بو شعرلر دواسمز بر ترنم ایتیمور . فقط «وینی» ده اوله شی «وینی» شخصی اضطرابلرندن بحث ایدر بر آنه مخصوص آجیلرینی ترنم ایتیمور . بدیه یالکیز بو آجیلری دویش اولدیفندن ده دنیا حقتده ، انسان حقتده ، حیات اوزون اوزون دوشونش اولدیفندن ایلری اونک بزه تودیع ایتدیگی ، انسان ویا : اولاروق دویدینی اضطراب ده کیل ، دو : بر کیسه نک عذاب و آلمی . اونده کی بد فیلسوف بدینلکی .

«حیاتی طالعزلکندن و آجیدن اوزون بر سلسله اولدینی حالده بو بدیه درین سیلیری بونده آرامامالی ، علی الا نیکیئلک بدینلک ، حیاتک سونجلی و ک دوغریدن دوغری به علاقه دار اولمایان ، ا روخنده مندیج بولنان فطری استعد عبارتدر . سونج و کدر کی طارضلر ، ر بو اساسی تامللری موقه آرتدیر ایلیر اولری یوقدن وار ایده مز . بالطبع «وینور» بو عمومی قاعده دن مستثنا ده کیلدر .

«وینی» ده کورولن بدینلک کویک ، فکرته در . کندیغنی بیسلدیکندن بری بدینتاه بر قناعت وازدر : انسان ، مقده بی آمان زندانی ایچنده محبوس و مقده کیریشدیج جدالده بیهمه غ مغلوب محکومدر . بو بدینلک ایزنی «وینی» حیاتنک صوکره قاناز تمقیب ایتک قابله مع مافیاه ، انانی قورقونج بر خسراد آتا بولده دو قترین» ، «وینی» ده ، بشرینه هر تورلو جهند وغیرتک لزومی انکاره اولماشدر . «وینی» ، قوللریغنی قاووش دورمیور ، بالعکس چالشیور ، انسانلره یولنی کویسترمک ایچین یازیور . «وینی» «سته لوه» ده شوسطرلری یازیور : «به مقدر اولان بر شی وازکه بن اوکا قویاً ایدیورم ، چونکه سفالت آرقاداشلرم انسانلرک خالی بکا یاناسز بر مرحت حسی و چونکه هجمنلریمه آل اوزاتمق ، تطبی محبتکار سوزلره ، اونلری دوشدکری - قالدیرمق ایچین شدید بر آرزو جس ایدیور

Reproduit par permission de l'Alfred de Vigny, Malesherbes Aditi



ادبی حرکت‌گر

برنجی کتابی (اکنجه لی) بولان منقدرلدن بعضیلری بو ایکنجی (قوتلی) اولورق توصیف ایتدیلر . (ژردوم) ک افاده ایتدیکی طرز علیهنده بولنانلر بونک تخیل ایتدیکی جینک مجاییلیکی قارشیبسنده نقرتلی سوبیلدیلر . فرانسز تینک خالص فرانسز

سنةك صوك آبی قرانسه‌ده بعضی صنعت مكافاتلرنك توزیی هيجانيله‌ده باشقه بر خصوصیت قازانیر . بومكافاتلرك كشف ایتدیره‌جکی استمدادر ، كتابلر سوكرآ بونلر حقنده سوبینه‌جك سوزلر ، دیدی قودیلر متعاقب بر قاج آی ایچونده سرمايه تشكيل ایدر . بو سنةك بلغمه ایکی مكافاتی دقی جلب ایده‌جك برتیجه آلدی . غوقورلر مكافاتی ، موريس به‌دل اسنده برکنج حرك (ژردوم) رومانی قازانیدی . ژردوم ، (اوسلو) ده - قرستیانك یکی اسمی - نوروجلی برقیزه نشانلاش بر فرانسز دلقانلیسیدر . محرر برغزته محابریله یابدینی ملاقاتده اثرینی شوبله خلاصه ایدیور : روماننده ، نوروجده‌کی جیت ايله عشق مناسبتی تدقیق ایتدم . نوروج عشفده یالانه مساعده ایچین برملکندر . جفتلردن هرمانکی بری «سنی ، آرتیق سومیورم . پوشانالم .» دیر وهان بوایش فعل حاله کیر . طلاق قهرمانلری بك اعلا دوست قالیرلر ویکی عائله لراسکی علاقه دارلریله مکملآ احباب اولورلر . بویه‌جه طلاق وقعه لری فرانسه‌ده کئندن زیاده فقط رومولور اویونری داما آذرر . اتر مکافاتی قازانجه مختلف نقطه نظرلردن تدقیق ایدیلدی . بعضی منقدر بونک نوروجده قارش برحسزلق اولدینی سوبیلدیلر . برقیسی مدافعه ایتدیلر . بالکنز بو تنیدلر آره‌سنده رقیبنی وسیله ایدمه‌رك یاپیلانی مهدی . ژوری هیئتندن اوچنک رأیی آلان (شامون) اسنده برحمررك (بونک آداملری) اسلی بررومانی واردی . بورومان ایکنجی : پیراطورلنك صوك سنلرنده (سه‌ون) داغلرنده آجیلان یکی بریولك برکوی خلقی اوزرنده کی تأییری آکلایوردی . چاغیریلان قوشلرکی برزبرر قایقه آتلیبورلردی . واولر ، هنوز ساحله وازمادن بزم بولوندینمز برده یکی برقافله طوبلاندی .

خبرخواه استاد ، اوغلم ، دیدی هرملکتدن اللهك غضبه اوغرایارق اونلر بورایه کلبرلر . بونلر نه‌ری کچمک ایچون استعجال ایدرلر . چونکه عدالت التیبه بونلری اوقادار مهموزلارکه ، قورقورلی آرزو حالنی آلیر . بورادن قطعاً آبی بروح کیمز . بنا علیه قارون سکا حدتندیه شیمدی بو حدنه نه دیمک ایسته‌دیکی آکلایایلیرسك . بوسوزلرك عقبنده قارا کلپق صحرا اولیه بر تیغره‌یشله صاریسایدی که ، بکا وردیکی دهشتی خاطرلادیم زمان تره باتیورم . کوز باشلریله ایصلانش طوبراقدن قیره‌یزی باربتیلرك شیشکندیکی برروزگار جیندی که ، نیم بوتون حشری آلدی . . . وین ، او یقوده اولان برآدام کی دوشدم .

راشه - بوسف کنعانه

روزگار

سه‌ومه روزگار او سه‌ودیکم قادینی .. اونی گوزل یاقان گوزله طانیم ، سن‌ده ضم ایچمه عینک ، اویله شمر اولدیکزکه ، قیصقانییم : بونی ایلك آلداتیلما درصانیم !..

داغیلوب جاغلیانلرکده گزهن ساری صاچلر ضیا دملتریمی ؟ اونی گوز باشلردمی ساده چوزهن ، نه‌یه آلدنیا ؟ : گیزلی قوینه بن ، صاقلاشدم بوتون سادتمی !..

سه‌ومه ! بلور دوداقلی دالغالرك ایچمه‌سین حله حله عطری .. آه ایچمه عطریله روح آیلر اوقدن ، ایچمه محنتک اولور سنکده سیاه ، سنی ائک سوگرآ بولندورور بوکئنه !..

سوزگون اندای اویله مرمرکه ، اوچوشور : قلیدر ، قرلر اونک .. سن‌ده قیورملرنده نغمه‌لری .. گوکلرك هرخطابی سنددی ، نه‌یه ایتندوده براسیر اولدک ؟..

سه‌ومه .. چیریناسین اوقوردوله‌سی ، صانکه آشفته برخیاك ایزی که طوبولمتدن امتناع ایدیور .. بریاض آل که ساده مستیزی ، «گل» دییور ، صانایک وداع ایدیور .

اوگولر .. اوچه ، اوچه .. خیربالاما اوگوزل آغزی اوچه ، قیصقانییم .. دلی سودای گیزلی قویشکده ؟ اونی بک نازی برگوزله طانیم ، اوبولورکن خراب اولور صانیم !..

رشیه‌سیا

اولادینتی ، نوروه‌جکده علی‌المعایب تصویر ایدیلدیکنی ایلری سوردیلر . حاده‌ده حالا دوام ایتمکده‌در .

ایکنجی مکافات فمینا مکافاتی ایدی . ماری لوفرانس اسنده قاناداده مملک ایدن بر قادینک

روسته ویریدی . ساری لوفرانس بره تالیالی بر ریز قادیندی ، فرق بش سنه اول دوغمش ، معمر مکتبنده اوقومش ، ملککنده خوجالقی ایش ، سوکرآ ماداغاسفار وهندجینی ایسته‌دیکی حله کوندرمه دکترندن مغبر اولورق قانادایه کیده‌رك برلشمش ، بکری سنه‌در اوراده برانکلز مکتبنده کنج قیزله فرانسزجه اوقوقله مشغول بولونوبور . وکندی‌ده اوقوبور . آرا صیرا شمر یازیور ، نشر ایچمه‌دیکی بوشلرک حنه وبردیکی کینک ، بکری سنه‌ک لسان خوجالغنک قلنه وبردیکی صلابته ، رومانجیلنک اوستالغنه وقونی اولدان ، مکمل برآثر میدانه کتیرمش اولدی . اثرنه ملککنک قیراج طوبراقلرنی خویلی ویستیک روحله مادا ترم ایدیور . کولکله‌رك حیاتی ، شمری هر سطرنده چانلان بونکلرده بعضی نه‌کنیک خطالری بولانلریله اثرک قدرتی اول امرده تسلیم ایدیورلر . وحررک حقل اولورق قارشیلشدینی موقینک سنبله هادیلکه دوشه‌سنی ، روماتله لیرسم آراسنده آجدینی بولنه بورومسی عینی ایدیورلر .

فرانسز شاعری مورده‌آس نامنه ویریلن مکافات‌ده برحاده اولیق اوزره‌در . آتری دورونه‌بک ریاست ایتدیکی بر ژوری ، مکافاتی «کی - شارل قرو» اسنده برشاهرک (آروق دهمو ...) عنوانی بر شمر مجموعه‌سنه ویدی . بونک ایچونده مورده‌آسک لیاقتل لیذلری دورورکن ، ۴۵ باشند وذاتاشهرتی یامش برشاعره ویریلی اعتراضلری سرد ایدیلدی . صنعت تاریخنه عائد ایکی آتود صوك زمانک قینتل اثرلری آراسته کیدی ، بری «زاق‌کن‌ک» (آرتیست پورتره‌لری) اسلی ولانیک ، مایس ، لوت ، سیون‌له‌وی ، غرومه‌رکی بوبوک‌راسملری تحلیل ایدن اثریدر . ایکنجی‌سی‌ده (وان دونژهن) ک (رامبرات) حقنده یازدینی ورامبراتک حیاتی وسیله‌سیله هولاندا ، قادیلری وضعینه دائرکندی فکرلرنی سوبله‌دیکی کتابیدر . (وان دونژهن) . اسکیش اولان وحضرت عیسایک حواریلریله بک بدیکنی تصویر ایدن نابولرینک برنه یکینی یاقق ایچون راه‌لر طرفدن برتکلیف واقع اولور . رسام بوسبارشی قبول ایدر ، ایته قوبولور . رسم پیته برنه کوندریلر . نابولوی آمبالاژندن چیقاران قادیلر حیرت ، حجاب ، حدت ، عصیت خلاصه بوتون هیجانلرا ایچنده قالیرلر . چونکه نابولوان ایکی حواریسک اورنه‌سنده بر ماصه باشنده اوطوران عیسی برنه ، آمریقان طرزنده بربارک تزکاهنده آجق باجاقلی ، جیلاق قادیلر ، سموکینلی و فراقی ارککلر تصویر ایدیور . رسم اعاده ایدیلر . فقط رسام سیاراشک یاپیلدینده ، اجرتنک جه‌حال تأدیبه ایدلسی لازم کلدیکنده اصرار ایدر . ایش محکمه‌یه دوشه‌جک کی کوزوکیور . بوندن بحث ایدن غزته‌لردن بری (بکرمنجی) عصرده حضرت عیسایک صوفراسی آنجق بویه اولور . (دیورلر .

بر انخاف

- میراث، م ایرون -

تولدیکم کون وحی توله می بکله مدن ،
عدالتدن شاشایان ، خاطر - کوکل بیلمه من
«زمان» آدی برحاکم ، طومتقیزین یاسی ،
وارثرمه تقسیم ایدمک «میراث» می :

اونلرده بیزینک آردنجه توندیلری ،
برقارانلق صاراحق طالعیز آتری .
توبله بر قارانلق که بینمک جوزودبکی
قارا طور اقلر قادر محو ایدیحی بر بویو !

بوکیزلی خزینته می ، سوکیلم سکا وهردم .
کیسه به سوله نهمش هر سوخیج ، هر دردم
بوخزینته ایچینده بیر بکدی ، سنک اولدی .
بوخزینته عشقکه دولدوچه دهرین اولدی .



§

أبدیت - که اودر دوشوندیکم اُک فضلہ -
برشی قازانما یاجق بو قیمتیز «میراث» له .
شیمدین بیلورم بوخزین عاقبتی :
وارث بر اقامد ، مہیات ، ابدیتی .

قط ، خیر !.. «زمان» نیک بیلمه دیکی برشی ،
برکیزلی خزینته وار ، که هر کونم بی دردی
یکدیجه داها بارلاق ، داها قیمتلی اولدی ؛
بوکیزلی خزینته هر کون ایچیلر دولدی .

ایشتن بونی یالکز ، یالکز سکا بر اقدم .
ذاتاً او اولسا بیدی شاعر اولما یاجدم .
أومت ، «زمان» کورده مز او سوکیز خزینته بی .
آه ، اون سن ییلر سکا بلکده بدن آبی :



§

ینه بیلورم که : «میراث» مدن اُک بو یوک
حصه نیک صاحبی در کوزلری بوناق ، سونوک ،
«اونونونق» ده نیلن اوخاش ، دیشله کجادی !
نہذ کالر هب اونک قوجاننده قوجادی ...

بوخزینته کچمیز «زمان» نیک بیلمه .
اونی چونکه صارمشه قایمک سسته .
دویوم ، دوشونجهم ، یون بیلکم ، احتراض ،
خیالم ، شاعرانکم ... اُک توکنمیز میراثم ،
اُک یوکسک هيجانم هب اوده صافلی قالدی .
«زمان» آنجاق شمرک سسرلری آلدی .

قلیم ، تولوم بیلیمین قلبدر او خزینته .
تولومدن صوکراده چیرینتاجق درینته .
هر ذره می داغلوب توز - طور اوق اوله بیلہ
روککده وقت ، وقت غملی بر اوره بوشله
دو یاجسک هب اونک سکا یاقلاشدیغی ،
سنکله طاشدیغی



§

بلکه بوندن آرتاجق تک ، نوک کوزله مصر عطر
بر قاج وقالی دوسته وهر بله جک یادکار .

انیس برج

بکی عنوانسه کوتاهی بی توجیه ابتدیلر ، قارا عنان
اوغلنده آناتولی به کچر کیمز علو پاشانک ایچرینه باق
اسرینی کوندردیلر . علو پاشا چارداق دن آناتولی به کچر کن
قاراعمان اوغلنده بولوک باشلیرنی ، ایدین سانجاشانک الی
آیغی طونان محاربلری جمع ایدرک حکومتنک فرمان حکمی
اجرا اتمک اوزره حرکت ایتدی وعلو پاشا به اطاعت
ایغی ایچون خبر کوندردی . علو پاشا : «بمطوغلم
غازی حسن پاشا برکناریدر . عرض مالم دولتکدر .
چام حقکدر . کندی رضامله طوغلری ویرمهم . اول
بوطوغلری الدیمده زورله آمادم . آنجیق حسن پاشا
سایه سنده دین ودولته خدمت ایدوب اوغورینه جان
باش ویروب النقات شاهانه ابله آلوب او صدراعظمه
چرخه سی اولوب بو قادر خدمت مقابلنده شوکتو
پادشاهم کوتاهی منصبی احسان ایددی . پادشاهلر
ارباب سروتنددر . بکا بوخارته رضای شاهانه بووقدر .
اگر تصورم وارسه بو بر آلائی خرکله بی باشمه اوشورمکه
نه حاجت .» [۱] جوانی ووردی .

رجالک مداخله و تأثیرلری بوزندن بر ایش کورمکه
موفق اولامایورلردی .
بو میانه علو پاشاده داغلی اشقیاسی اوزرینه
مأمور ایدیلش ، قیضی کچردیکی (طرنوی) ده اشقیابه
بازدم ایتدیکی آکلاشلان اعیان عنان آغایی اوندورمش .
بهاردهده قیرجه علی داغلر نده اشقیابه چارپیشارق
بعض سرکرده لری تأدیب و تدمیر ایتشدی .
داغلیلرک باشنده سنان آغا ، حاسی مه نوه قوجه
احمد ، عیسی اوغلی ، قارا یغوب ، قارا فیضی ،
وساثره .. بولونوبوردی . علو پاشا بولردن بعضلری
اولدورتمش ، بر ایکسینی ده اقتضای ایدرک معینته
آشددی .
علو پاشای جگمه نلر ، اونک روم ایلیده خلق
سوییدیغی ، اشقیابه آکلاشارق تمقیباتده شدت
و سرعت کوسترمه دیکینی اوتوده بریده سوبله مکه
باشلادیلر و سر ایدده علیه قوتلی بر جریال او یاندیردیلر
و حتی قتلنده فرمان چیقاردیلر . فقط بو فرمانک
اجراسی مشکلدی . علو پاشا ایچاننده پادشاهک اراده سنه
قارشی قویاجق ، بر غائله چیقاراجق قوتده ایدی .
بونک ایچون مسئله بی اونی قوشقولا ندیرمایاجق بر شکلده
حل ایتکجه قرار ووردیلر . کندینسه آناتولی بکلر

یوسف پاشا ماچین عماره سنی متعاقب ضایعاتی تلافی
ودولتک شرفی محافظه امکاتی کورمه نیجه یوز آقلیه
عمارهدن چیقیلماسی خصوصنده اصرار ایدن پادشاهی
مصالحه به اقتضای واستانبوله عودتنده منتظم اردولر
قارشیننده بکی چریلرله بر ایش کوربله میه جکینی ،
عسکری اصلاحات اجراسنک ضروری بولوندیغی ایضاح
ایتشدی .
متعدد الیم تجربهدن صوکر ا باشلایان عسکری
اصلاحات تصبیلرینک کچیردیکي صفحات معلومدر :
متبیلر قوتلی بر مخالفت قارشیننده قالمشلر ؛ کرک
پادشاه و کرک ارکان دولت اراده لرینک ضعفی بوزندن
باشلادقیری ایشی نتیجه ندرمه مشلردر .
او صیراده (روم ایلی) ده حکومتک نفوذی
جوق صاریلمشدی . بر طرفدن داغلی اشقیاسی ابله
اوغراشمق مجبوریتنده قالان حکومت دیگر طرفدن
کندینسی استخفاف ایدن اعیانتری اداره ایتکجه چالیشیور ،
فقط سرکرده حسن یئندن محروم اولان رجالک
أنترقه لری دولایسینه حیثیتندن ونفوذندن هر کون
بر پارچه دها قایب ایدنیوردی . اراده صیراده
فوق العاده صلاحیتلر و روم ایلی اصلاحاتنه مأمور ایدیلن
وزیرلرده اعیانلرک سرکرده پارا وهدیه ابله ایتدککری

- دوام ایدیور -

رضوانه نافذ

[۱] وقایع بابا پاشان عیناً

تا که عشق یولنده بوتون اوقام بر وقتدن عبارت اولسون ..!

— ۲ —

ای دوستی بدوستی قرین ترا
هرجا که قدم نهی زمین ترا
در مذهب عاشق رواقی باشد
عالم بتو بنم ، نیم ترا
سوکیم ، دائم دوستلق ایتمک صورتیه سکا
یقیز . آیاغکی سن زویه باسارسهک بز ، اوراتک
زمینی تر .
عشق مذهبنده رواقی درکه عالمی سنکه کوردیکمز
حاله سنی کوریهلم ؟ ..!

— ۳ —

برره کدر بلا نهادم دلدا
خاصه ازنی تو یای کشادم دلرا
از یازد سراوی تو آمد امروز
شکرانه آن بیاد دادم دلرا
کوکلی بلا اوغراغنه سالم و اونی بالکیز
سنگ آرقا کدن قوشدوردم . سوکیم ، بوکون
روزکاردن سنگ قوقوک کلدی ؛ بن شکران اولسون
دیه قوقوک کتیره روزکاره کوکلی و بردم .

— ۴ —

باهشق روان شد از عدم هرکبما
روشن نه شراب وصل دائم شبما
زانی که حرام نیست در مذهب عشق
تاصح عدم خشک نیانی لبما
بزم قافله من عشق ایله عدم دیارندن بوله
چقیدی . کیجه من وصال دائمی شرابندن ایچوب
آیدیلاندی . او شراب بزم مذهبیزده حرام دیکلدر ؟
اوندن طامعش اولان دوداغمز! عدم صباحنه قادر
قورویه جقدر .

— ۵ —

تابا تو بدم نخسیم ازیارها
قایی تو بدم نخسیم ازارها
سبحان الله که هر دو شب بیدارم
توفرک نکر میان بیدارها
سنکه برابر اولدیم زمان سهو کک بی او پوتماز ؛
سنسز ایکن ده حسرتکله کوزلم اویقو طوتماز .
سبحان الله ! .. هر ایکی کیجه ده نه بن اویاتیق
قالیم . بو ایکی اویقوسزلق آراستده کی فرق آرتق
سن تقدیر ایت ! ..

— ۶ —

من ذره و خورشید لقای تو صرا
پیار غم عین دوائی تو صرا
بی بال و پر اندر بی تویی برم
من که شده ام جو کهر باقی تو صرا
بن برذریم ، بن کونش یوزلم سنسک . بن
غم خامتاسیم ، بکا سن عینی دواسک . قولسز ،
قانادسز سنک آرقا کدن اوچار دورورم . صانکه
کوجوک بر جو بی طوتان و چکن ، کهریزه
سنسک ..

خریوطلی بر شاعر



- اون طقوزنجی عصرک ایکنجی نه
خریوطلی شاعر ؛ مجوی - lyrique
philosophique ، ربایی - lyrique
یازمشدر . هله مجوی و مزاحی قابلیتی
وقایع وحدائات ، اونک بو قابلیتی
دیاریکرده ایکن یازدینی بریتک تعلق
باقیکز :

دیازبکر والیسی خالد بک ، خله
و مستبد معامله سیله مشهوردر .
خامده زونجک بو معامله سنده مدخله
والی باشقه برره کیدرکن ، بوله حاضه
مکاره استرلرندن بریتک چفته سی ، بر
بمشاهده ، مکتوبجی شاعر ایچون
کتدی شهر آمدک مقبوله بروا
دکدی برکب عقوره خالدک صو
حکمی پارچه لرنده زماننک منق تقبیلر
مست مدام حیرت ایکن باق ،
میخانه امله ده اولتی ایستر ،
اولا اولنجه رتبه بالا به کوز
خلفک باشنده بنده بلا اولتی
شویپننده تعلیمی - laotique
اک کوچوک مانعی درپیش کر
رسم خطی قلمک برقیل اوجت
ألزه کین بر قطعه سنندن عمرخیامی
طاشبور :

ایسته که دکل ایچدی کمز باده
درد آتشی زهر ایله سوندور ،
می نشسته ده کیفه ده محضو
ارباب غمی بلکه تر اولدور
عزل ایلدیکی زمان استانبوله قالمش
شو قطعه ده یاشاتور :
راحت انز اولمایان راه قناعه
قیددن آزاده اولماز جوغه ما
کرچه استانبوله انواع نم
خریوطله کتسه مده برکشک ؛
حاجی خیرینک متفاخر طرفی بو ذ
(ادبیه) قوعاسنک سببی آ-
بر چهره طاقینور :

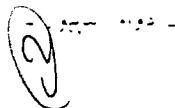
دوغنجه قیزجزم نامی ادبیه
ادیب اولان کهنیک زاده سو
قطق خریوطلی شاعری اک چوق
شعرنده عشق لیریز میدر . شرق
شرویتیک طرفی ، حاجی خیرینک
ایکنجی مصراعده کی اولتو
مقابلیدر . اوله ، رتبه بالا زماننک
منصب ورتیه احتراسنک تابلوسو
پارچه ده ، آبی برلساله رسم !

هواسی شمرک و ادبیاتک ذوقی حسب حاللرله
دالغه لانا بر مجلسه ؛ کوکلی مصراعلرک تسلیسنه
ویرمش بر آرقداش ؛ وقتیه طنان بر آهنگ ایله :
زلفک نان کوره نلر بخت سیاه اولورمش
تک زلفکی کوره بدم بخت سیاه اولوردی
پیتی انشاد ایتش ایدی . تا او آتدن بری بو
(شه بیت) ک مبدعنه قارشی ایچمه درین بر حیرانیت
وتقدیر حس ایدیورم .

بویت ؛ تنظیمندن اون سنه قادر سوکرا ،
اون طقوزنجی عصرک ایکنجی نصفنده خریوطله
دوغمش حاجی خیری اسمنده بر شاعره عاتددر .
بوندن بکری سنه قادر اول تولن شاعر ، یکیلکنه
ویاقینلننه رغماً ادبیات تاریخی عالمزجه او قادر معلوم
دکلدر . حتی مجبولدر دیسهک یاکلش اولیه جقدره
کین عصرک ادبی تاریخ ساحه سنه عاتدمالزمه
علاوه ایبلک اوزره بو ، یاری فلاسک ، یاری
پوپولدر اولان ، شاعره عاتد بعضی معلومات ویرمک
ایسته یوزر :

تقریباً ۱۲۶۰ - ۱۲۶۵ سنه لری آراستنده
دوغان حاجی خیری افندیکنک باباسی ، حاجی حافظ
عمود افندیدر . بو ذات ۹۳ مجلس مبعوتاننده خریوطلی
تشیل ایتش ایدی .
خیری افندی ایبلک تحصیلنی زماننک عنتمه سنه
تبعاً عله مکتبندن آلدی ، اورایی اکیلدن سوکرا
مدرسه وی علملری ، عریبانه و شرعیاته تعلق ایدن
پیلکیلری دورینک علماسندن و کندی عموجه سی
حاجی عبدالحمید افندیکن تحصیل ایتدی . ایبلک وظیفه
و مأموریتی خریوطولایت مجلس اداره کاتبکی اولدی .
بالاخره ترقی ایدرک باش کاتب ، مکتوبجی اولمش ،
بو وظیفه ایله موصله ، دیازبکر ودرسیده بولمشدر .
اداره و کتابت رسیده کوستردیکی موقعیت ، کندیسی
متصرفلنه ترفیع ایتدی ، ارغنی ، درسم متصرفلرنده
ایضای وظیفه ایتدی . ۱۳۲۶ ده شیمدیبلک آکلیه مادینمز
ویله مدیکمز برسیدن دولایی عزل ایدلدی ، معزولیت
زمانی استانبوله کچیردی ، عینی سنه ده اوراده ،
فرانسز خسته خانه سننده صو کتفسنی ویردی . مزاری
ادرنه قیو مزارلننده در .

حاجی خیری افندی ، یوقسول بر محیطه همتمسز
وارشادسز ، صرف کندی استعداد و قابلیتی ایشله بهرک
تایز ایتش ، زنده مصراعرله بهرکون یاشامق سعادتنه
اوغرامش بر شاعردر . شعرلری (خاطرۃ عمان شباب)
آدی بریمو عده انتشار ایتش . بن کوردمم . فقط
بر شاعری آکلامق ایچون اگر بر مصراع کافی ایه ،
حاجی خیرینک آلزده موجود بر اقچه شعری بو
حصه سه ک شرویتیزی تلافی ایدیه ییلر .



مولاناك رباعيلرى



اويات تدقيقلى

حكيم سائىك ديدىكى كېيى :

آساناست در ولايت جان
كارفرماي آسمان جهان
در ره روح بست وبالا هاست
كوههاي بلند وصحرا هاست

[جان ئولكە سەندە ، بىلەيدىكىز عالمك كوكلىرىنى
اداره ابدەن آسانلر ؟ روح بولندە بيك براينىش
جىغىش وبر جوق يوكسك داغزلرە كنىش صحرالر
واردر . بو عالمك آل ابرمىز ، كوز كورمىز برلرى
بك جو قدر . بزده و ايجىمىزده نكون ايتدىكىر حالده
اونلرى طائىقدن اوزوز زمانلر محروم قالدق وحالده
بىلەيدىكىز نطقەلرى بىلە دكلىرىمىزە نظرآ كىم بىلەر
نە قادر اهمىتىزدر.]

مجهوله قارشى مقاومت ايدىلر براشتياق طاشيان
انسان ، ذكاسنك شمله سنى كندى ايجنده ك بوكىف
قارا كلفلرەده توجه ائىدى . ايشته بواجتياج ايله
معنويت ديارىنك مجهول قطعەلرىنى بولق ايجىن ابللك
جهدى صرف ايدەنلر «مبستىك» لر ، ينى «صوفى» لر
اولشدر .

بونلر ك هربرى ، (پورو) نك ديدىكى كېيى ،
روحيات علمنك تاسىسندن اولكى زمانلر ك شابان
دقت برىستىق بولغى عداولونە بىلەرلر . بونك ايجىندركە
اونلرى طائىقى ، روح عالمك ابللك سىباحلرىنى ،
باطنى ديارلر ابللك كاشفلىرىنى طائىقى دىكدر . (بودا) دن
تا (غوتە) يە كلنجە يە قادار شرق وغربدە بومىز اجدە
پوزلرجه داهى نىشمىشدر : افلاطون ، پلوتن ، حافظ ،
فيضى ھىندى ، يونس ، فرانسوا داسىز ، سپىنوزا ،
شلايبرماخەر ، پاسفال ، لامارتىن ... الخ . تورك
مدىنىتى واعتقادى حياتى ايجنده اك بووك مبستىكلردن
برى ايشە شېبەسز (مولانا) در .

آتى عصردن برى تورك و اسلام حياتى اوززنده
شخصيلە ، اثرلرلە درىن تاثيرلر يامىش اولان بو ھم
شعرو حكمت اولوسنى طائىقىدە ھىچ اولماز سە منسوب
اولمادىنى ملنلردن داهى آز علاقە دار كورونمە مەلى بز .
(كىپ) اوقافى ، اك علمى اصوللرلە اك اسكى لىسخەلرىنى
تدقيق ايتدىروب (مثنوى) نى يكيدين طبعە چاليشىركن ،
وجد آور غزللرىنى شتوى (ديوان كىبر) ندن
منتخب پارچالر مختلف غرب لسانلرلە نفل ايدىلش
بولونوركن ؛ برقىم رباعيلرىنك بىراجىبە ترجمە ايدىلش
اولدىنى كوروركن ، حياتندن بحث ايدن (منافى -
المارفىن) ى قلمان ھوآرك قلمبە فرتكىجە سندن
اوقوما يە مجبور اولوركن (مولانا) نى بىكى كوروشلرلە
تاوئىخى ، روسى واجتماعى تدقيقلرە موضوع اتخاذا
ايشە مكلكمز ھىچ بروجھلە معذور كورولەمىز .
ادىيات تارىخىنك ايكى مھم شخصيتى اولان عاشق پاشا

نەسە حىسردن محى الدين بېك و شېروانە
برنطقە نامق كلك بومشهور يىتى اوقومش
ايدى ؛ خطيب سوزىنى بىتردكن صوكرە
مجلسدە حاضر بولان غازى ، اولدىنى يردن
قالقەرق اويىتى بالادە بيان اولنان مثبت شكلدە
انشاد بيورمىش ايدى . الحاصل دردنجى جملە
دخى عز مكار بر باشلانغىجك منھاسى اولان طوملو
پىكار ظفرىنك فردا سندن معزز خلاصكارمىز
غازى باش قوماندانك توركىيە بيوك ملت مجلسى
اردولرلە خطابآ اصدار بيورمىش اولدقلىرى
اردو امرندن آلمشدر .

عين قاعدەنك آرقە طرفدە كى طار و جھندە
ساخوردە بر آغاجك كوكى اوززنده يكيدين
فيليز ويرەن وسرعتلە انكشاف ايدن بىكى توركىيە
تمثيل ايدلمشدر ؛ اوك وجىي اوززنده دخى :
« بىكى كونك تشبى وبتون ملتك اشترا كى ايله
ظفر ابدەسى ، عبارەسى محكوك اولدىنى كى بونك
آئىندە : « تورك ملتى مظفر استخلاص
واستقلال جدالتى ومعظم وعصرى انقلاباتى
اك معيندار رمز ايله اك اىي افادە ايدەجك
شكلى يوقارى بىكى حقيقى تمثالە بولدى : باش
قوماندان غازى مصطفى كمال - ۱۹۲۷ ، كتابەسى
حك اولمشدر .

ايشته بو ابدەنى تمىز ايدن باشلىجە اوصاف
ونقاط بوندن عبارتدر . فقط ابدە دھامك
اولسە بىلە كوزللكدە يە مى داهيمىزك اونجىب
اوضاع واطوارىنە تفوق ايتسە امكان يوقدر ؛
چونكە يكيدين حيات بولان توركىيە مەن ايجون
بيوك غازىمىزك بتون مز اباي قهرمانانە و اوصاف
عالى سە ترجمان اولە بىلەجك و اونلرى تجىم
ايتدىرەجك اولان « نەستە تىق » ى زەدە
بولمى ؟ ...

وھمير



ابله بونسى مولاناى طائىادن آكلامق ؛ برىنك
غرىبنامە بىلە دىكرىنك براستغراق شعرلرىنى مثنوى
ابله ديوان كىبرى اوقومادن تقدىرايتك مەنك دكىلەر
« اسلم توركت اكرچە ھندو كوم »
دپەن بواوز توركت حياتى ، ادبى قدرنى
اعتقادى رولى تورك جنورلرىنك علاقە سنى جدآ جلا
لايقدر . دىنى ومذھبى طرفىكلرلكرك ئوردىكى قدسى
ويا نفرت پرده سى آرقاسندە قالان يوكسك وحق
شخصيتى طائىادىمىز بو تورك داهىنى اك اىي كوستەرە :
ينە كندىسى ينى اثرلرلر . ايكى بىكە ياقىن رباعيلرند
اك دقيق براھتتا ايله اتخاب ايتدىكلرىمىز ، آنجا
بووظيفەنى قسماً ايضا امليلە « حياتىك عزىز قارلر :
تقدىم ايدىيورز . [*] مأخذ اولارق ائزده ،
اسكىسى (۴۷۹ . ۵) دە يازىلش [**] اولو
باقى بلك خصوصى كىتابخانە سە غايد بولونان نە
اولق اوزرە دورت يازما و برده معلوم اولان باص
نسخە بولونمشدر .

رباعيلر ، دار و معدود برشكل نظم اولد
ايجىن ، مولانا نك وجد و غلباتى تاميلە استيعابە كفا
ايتەمشدر . بونلر ك برقسندە كندى فكر و قلسنە .
خلاصە ايدىلش بولاجىز . برقىسى ايشە ياشاد
دورە و حادثەلرە اشارت ايجىن يازىلشدر . فقط بو
خارجندە كندىنك اصل معنوى شخصيتە نرم
اولان ، اوقىصا دورت سطر ايجرىسندە ، مابىع تا
حائندە قوجا بر عشق و جذبە جھاتى صافقلايان رباعىل
واردركە اتخاب ايتدىكلرىنك قسم اكثرىنى بالك
بونلر تشكيل ايدەر . بو قادار شديد بروجد جا ،
يانان بروجودك يارىم عصر بو احتراقە و حقيقى سوكل
افتراقە تحملى ، مولانادە كى روسى قدرنى اثباتە
بر دليلدر . برآز صوكرا اوقويواچىقكز رباعيا
ايشته بو احتراقك ايزلرلىنى ، ابدىآ كول اوليە
قبولبىلرلى بولاجىسكز .

صبره على

— ۱ —

آن وقت كە بھر ككل شود ذات صرا
روشن كردد جمال ذرات صرا
زان ميسوزم چو شمع تا درره عشق
لك وقت شود جلە اوقات صرا

بھر ككل ذاتم اولدىنى زمان او ، نىم وجودە
ذره لرى ابدىلاتىر . بونك ايجىن بن شمع كىيى ياز

[*] اتخاب و ترجمەلر ، شرق منلارندە كى دوزن
و مكلملردن هر زمان استفادە ايدىكەمدوس شرف الدين و
التدبيرلە يراپ يازىلشدر .
[**] كتابەك صوكندە « نھال رباعيات على يد عبدال
عبدالاوليا حسن بن يوسف بن حسام الدين الحافظ جند
تھرى اواسط شوال سنە تسع و اربعين و تسعمائة » قىدى عمر

ساکور شومعه ده ۱۹۲۵ - ۱۹۲۶

آدی بر شاعره ست پیدایند در ...
 کوره یو آدام «عوفی» تک «باب لالیب» نده بحث
 ابتدیی «بدرالدین قومی رازی» در: عراق وحوالیسنده
 یتیش و «سنجر» دوری شاعرلردن اولان بوشاعر،
 سنچوق احسانندن «قوامالملک طغرائی» تک مداحی
 اولدینی جهته «قومی» تخلص ایشدی . اصلاً
 «ری» اوغوزلردن اولاسی محتلم بولونان «قومی» تک،
 «قوتادغوبیلیک» و «هبةالحقایق» دن سوکرا ،
 خوارزنده تووکه تک تدریس لسانی ماهیتی قازاندینی
 بر صبراده بویه بر ملمع رباعی یازمه سی ، اصلاً
 احتلین بیددکلدر . اساساً او عصرده رباعی طرزینک
 -اسکی عجم تذکره شعرالردن پک ابی آکلاشیلدینی
 وجهله - فوق العاده تعسفی ، شاعرلرک هم عربجه هم عجمجه
 شعرل یازدینی ، کذلک ، شعرلده تورکلردن و تورک
 کوزهلردن بحث پیدیلدیکنی - مثلاً «طغر محمدانی» تک
 تورک کولهری وصفنده «ملکشاه» و وردیکی
 قصیده کی - دوشونورسهک ، بو ملمعک تورک
 سرایلرتمه خوشه کیتک ایچون «بدرالدین قومی» تک
 طرفندن یازیلدینی سهولته قبول ایدیلیرز . خلاصه ،
 بالعموم لسانی و ادبی دلیلر ، بو رباعینک میلادی
 اون ایکنجی عصره عائد اولسانه اصلاً مانع اولامادینی
 کی ، اون دردنجی و اون بشنجی ، حتی اون آلتنجی
 و اون یذنجی عصرلرده یالکنز فارسی دکل تورکجه
 یازمقلده معروف برطاقم شاعرلرک فارسی تذکره لرده
 ساده جه «عجم شاعری» اولارق ذکر ایدلکلرینی
 نظر اعتبارده آلیرسق ، بو ادعایی داها قوتله سرد
 ایدیلیرز؛ بز «بدرالدین قومی» تک بو اثرندن ابتدا
 [تورک ادبیاتی تاریخی ، ۱۹۲۶ ، ص ۲۲۵] نده
 بحث ایشدک .

۱۹۲۵ - ۱۹۲۶

بر ...
 کی . پروفیسور پروان نامه نشر ایسین عجب نامه «ده ده»
 اثرک مؤلفی حنفده «ابن الاثیر» طبقات ناصرعی ، حبیب
 السیر» کی منبیلردن نقلاً معلومات ویرمش و مندرجاستندن
 اطرافلیجه بحث ایلهمشدرکه [عجب نامه ، ۱۹۲۲ ،
 ص ۳۹۲ - ۴۱۳] ، ایسته بوراده او تووکه رباعی
 عیناندرجدر . فی الحقیقه ، اثرک اخیراً نشر اولونان
 فارسی مننده ، مؤلف ، تورکلرک کتابلری و یازیلری
 اولوب سحر و نجومه واقف اولدیلرینی و جوجوقلرینه
 یازی اوکره تکلرینی و بری «سندی» دیکری «تغز -
 غزی» اولقی اوزده ایکی نوع یازیلری بولوندینی

سومین آتش

گوزلرده کی بر آلتق آله وله
 یاغشدی او ، بردن بزه برگون .
 اولش نیجه قلیلر بر آوویچ کول ،
 بر بویه علودن طونوشوب دون .

* * *

یاغنده او آندن بری حالا ؛
 بعضاً سنی یاغنده اوزاقدن ! ..
 سونش گورونورکن ده یانار او ،
 باغرمده قیولجیلانارقدن .

* * *

سوندورمکه اوغراشا ، که زبزا ،
 پارلار دها چوق اوفله نیشنده .
 اوگرن که ، نه قدرتمش او آتش ،
 حالا یا بیور کولر ایچنده ...

رفعی ملول

سویله بهرک بونلره دائر ایضاحات و بردکدن سوکرا
 - که بوسم و بوکا عائد تحلیلی و تنقیدی ایضاحات
 «ژورنال آزاتیک» ده که مقاله ده مندرجدر - ، اونلرک
 «قصیده و رباعی کی نظملری بولوندینی» ده سویلیور
 و بونلرک «موزون و معنی دار اولدینی» اثبات ایچون
 بر رباعی نقل ایدیورکه ، عیناً شودر :

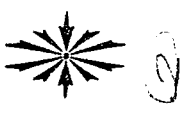
وعده بیروسن نواجون کلاس سن
 سوزیلغاننی ماینک بیلاقیماس سن
 بوزون کون وساج تون قرا کورماس سن
 عشقینکدا قرار سیز ای عجب بیلیاس سن

بو رباعی ، لسان اعتبارله ، یوقاریده ذکر
 ابتدیکمز رباعیلردن فرقتسدر ؛ وهر حالده تورک
 ادبیاتنک میلادی اون ایکنجی عصرینه یعنی موغول
 استیلانندن اولکی دوره سنه عائددر . بو عصرده
 مؤلفک «تورکلرک موزون و معنی دارقصیده و رباعیلری

حیات

ایسهی سویله مسمی ، خلق ادبیاتندن آیری اولان
 عروض وزنیه قلاسیق بر تورک ادبیاتنک موجود
 لک قسطی بردیلدر ؛ بونی کوردکدن سوکرا ، یوقا
 ذکر ایتدیکمز ملمع رباعینک «بدرالدین قومی رازی»
 عائد اولدیلدینه هیچ شبه ایدله من ؛ و اون ایک
 عصرده قلاسیق تورک ادبیاتنک «اورته آسیا» ده لا
 انکشاف ابتدیی حنفده اسکیدن بری ایلری -
 دیکمز مدعا آرتق تاریخی بر «حقیقت» عداولونه
 سلجوق امپراطورلرکنک تأسسیله بوتون اسلام عا
 تورک حاکمیتی قوتله ندکدن سوکرا ، تورک ل
 و ادبیاتنک قدر اهمیت قازاندینی «دیوان لغات ال
 پک اعلا کوسرتمشدی . اساساً باشدن باشه تور
 و تورک حکمدارلرینک بر «مدیحه» سندن ه
 اولان «تاریخ فخرالدین مبارکشاه» ده ده ،
 لساننک قازاندینی بواهمیت صراحة ذکر ایدلمکده
 «نازی لسانندن سوکرا تورکجه دن داها ابی و داها ،
 هیچ بر دیل یوقدر . الیوم بولسانه رغبت ا
 زمانلرده کندن داها فضلده در ؛ چونکه ام
 و سپسالارلرک چوغنی تورکدر ؛ هرکسک محتاج و
 اولدینی دولت و ثروت و نعمت آنلرده در . ا
 و بویوکلر و اونلرک اولادلری تورکلرک خدمتند
 و اونلرک دولتی سابه سنده مسعود و محترمدرلر
 مؤلفک بو اثرده تورکلر حنفده صرف ا ؛
 مدخلردن باشقا برمناسبتله بحث ایتک ایستهرم .
 بو کوجوک مقاله من ، «رباعی» کی ته قتیق اعتبارله
 مشکل بر نظم شکلنک تورکلر آراسنده میلادی
 ایکنجی عصردن بری شایع اولدینی کوس
 اعتبارله ، قلاسیق تورک ادبیاتنک اسکیلک
 «قوتادغوبیلیک» دن بوکونه قدر هیچ فاصه
 بر تکامل تعقیب ابتدیکنی قسطی صورتده آکلافتقا
 سنه لردن بری - ادبیاتغزی آنجاق اون بشنجی عصردن
 ایسته یلره قارشو - مدافعه ابتدیکمز بو «ادب
 اسکیلکی» نقطه نظرینک ، هر کون چیقان بو کی یکی ؛
 تأیید ایتسه سی و آوروپا تورکیانچیلری طرفندن ده ،
 اولونمغه باشلانمسه سی ، بزم ایچون لک بویوکلر مکا

کوه سبیلی زاوه محمد قوراد
 استانبول داولغوننده «تورک ادبیاتی تاریخی»



« رباعی » شكلك اسكياكى

فلاسیق تورك نظمنده

توركلرك داها اسلامیتدن اولكى ادبیاتلرندە موجود نظم شكلى حقتە يادېغىز تدقیقات تېجە. سندە ، « دوتلك » يەنى دوت مصراعدن حركب « قلعە » شكلك تورك نظمى ايجون عادتا بر واحد قیاسى « اولدېغى مختلف دللرله اثبات اغش اېلك . مختلف كتابلر حزه ومقاله لر حزه بومشله داترورېلن ایشاحان بورادە تكرار ایدەجك دكلز . تورك خلق ادبیاتك بو خصوصیتى ، تورك اسلام مدینى دائرەسنە كېرەك فلاسیق اسلامى برادیات وجودە كېرەكلىرى زمان ، اودا بیاتك نظم شكلكلرنك تكاملندە شذته مؤر اولدی : ۱۹۲۶ دە اېلك جزو لری نشر ایدیلن « تورك ادبیاتی تاریخی » ندە ، میلادی اون بیستى عصرە قدر یازیلان فلاسیق تورك ادبیاتی محمولرندە بوتأثرى آری آری كوستردېكز كى ، آریجه ، « تورکیات مجموعەسى » نك اېكجى جلدندە « توپوغ » حقتە یازدېغىز مقاله دەدە بوندن بحث ایتدك . بواعتبار ایلە ، فلاسیق تورك نظمندە عجم ادبیاتندەكى « رباعی » شكلك ، شیبیدی به قدر طن وتخمین اولوندېغىز داها اسكى اولملى هیچ دە حیرت ایدیلەجك بر حادە دكلدر . اسكى تورك نظمندە « دوتلك » لرك اهمیت حقتەكى نقطه نظر حزه استناد ایدەن « پروفیسور قووالسكى » ، ۱۹۲۲ دە نشر ایتدېكى « تورك قوملرنك نظم شكلى حقتە تبیلر » ندە ، عجم رباعیسنك دە بلكه توركلردن آلتش اولایله جكى مطالعه سندە بولوغىدى ، ایران ادبیاتك « ساسانلر » دورندەكى نظم شكلى حقتە اطرافلى معلومات مالك اولمادن بولە براحتالی ایلری سورمك ، بزجه دوغرو دكلدر ، بناء علیه ، بوجهتك حلى شیبیدلك اسكى ایران ادبیاتی متخصصلرنه برافرق ، ساده جه ، معلوم اولان لك اسكى تورك رباعیلری حقتە براز معلومات ویرلم :

سوندوره بیلور . بالقابله بوبوك اختلال و انقلاب دورلرندە كتر بة فكرى محموللرك آزلنى و یاقیمسزلكى كوزە چاربیور . فرانسه تك بوبوك اختلال تاریخده بك مهم سیاسی و اجتایى انقلابلردن برى تشكيل ایدر . لکن او انقلاب دورندە فرانسە سادە سانكە ادبیات وصنت دهامى اوبولامقدە در . بوكا مقابل سیاسی سکون دورلرندە صنت پرېلرنك الهامى داها قوتله حس اولونوبوز كیدر . بكا بك معقول كوزوكن بوايضامى « بر ضرورى قانون » ماهیتندە اصلا تلى ائەدىكى سولھمكە لزوم وارى ؟ داهیلرك ، حتى ساده جه استعداد صاحى كېسە لرك مل بحران و اختلال و انقلاب دورلرندە میدانه چقیماسنك « متنع » اولدېغى دكل ، بلكه

Assomoir ی یازمقدن منع اېلمەدى . مشهور فرانسز رسامى مېله Millet قەدرى ، انزوا اېچندە یاشاردى ، هر كس اثرلرنه لاقیدى . Angelus عنوانى تابلوسى یادېغى سەدە (۱۸۵۹) یازدېغى بر مکتوبدە اېكى اوج كونلك اودون اولدېغى ، قارىنك او آى اېچندە دوغوراجنى ققط هیچ بر حاضرلى اولدېغى آكلتوردى . بولوز Berlioz كى بوموسیفیناس ، بالزاق Balzac كى پرومائیى الم مېشت سېفیتلری اېچندە بولدقلى حالە موسیقیدە وادیا تادە شاه اثرلر اورتابه قوبدیلر .

اساساً قولای و رفاھلى بر حیاتك فكرى و بدى فعالیت ايجون الزم اولدېغى ادعا اېلمك بك یاكلش اولور . بوبوك صنعتكارلرك حیاتی بزه آكلتش اولان رومن روللان اولدېغى حقل اولارق ادعا ایدیبوركە مادى سېفیتى ذھن ايجون بك فنا و فادەسز بر شى دكلدر : فضلە حریت و زكینك انسانى عطاكە ، لاقیدى به سوق ایدەر . بوندن دولایینورك فكر حیاتندەكى عمومی دورغونلق موضوع بحث اولدېغى وقت حان « پارە ا » نك اتھام ایدلەسى دوغرو بولابورم . محرومیت اېچندە یاشامقدە اولان بر جوق استعداد صاحبلرنك بو سیدن دولایى استعدادلری انكشاف ایتدیرمەمش اولارلى تمكندر . لکن بوموقوہ استعداد صاحبلرنك صبى نتیجە به محكوم اولدېغى سولھمك ، واقە لرك تكذیب ایتدېكى بر ادعای ایلری سورمك اولور . بكا قالبرە ، كرك كوزلە منتلردە كرك فلسفە دە استعدادلرك مەلكتزدە شیبیدلك نادر بلرە سنك اساسلى سېنى مادى و اقتصادى شرائطدە دكل اجتایى ، داها دوغروسى سیاسی شرائطدە آرامالیدر . اجتایى - سیاسی شرائطدن مقصد مەلكتوزك كېرمش اولدېغى انقلابلر . واقعا بر جوق حسن نیت صاحى و وطنپور كېسە لر بو انقلاب ایلە متناسب بر ادبیاتك ، بر فلسفە نك ، بدى اثرلرك حان اورتابه كلسە منتظر در . بو محموللرك كېسكەسى اولنرە غېن طبیى كوزوكورور . بن ایسە عكسى مطالعه دە بولونانك تماماً یاكلش اولمایاجنى طن ایدیبورم .

هر مفكوره كى سیاسی مفكوره لردە قیصاقچدرلر : كندلرنه بند ایلە دكلری استعدادلری قولای قولای سربست برافازلر . بوندن دولایینورك سیاسی مفكوره لرك خلق تماماً هیجانە كتر دېكى آنردە كوزلك ویا حقیقت تجرېسى ايجون هولر ضعیفلا . ضیا كوك آلپ ، اتحاد و ترقى فرقه سندە وطنی ایشلرە وقتكە مهم بر قسنى حصر ائەمش اولە بدى ، شهبوبوك بزه دها قمتلى شمرلر و فلسفى اثرلر میراث برافش اولوردى .

عمومی تاریخه باقدېغىز وقتدە بو مشاهدینى تأیید ایدن مثاللر كورە بیلورز : آلمان فلاسیك ایدیلرنك بر جوعى مل و سیاسی هیجانلرە یایىجى قالمشدرلر . اون سکزنجى عصرده لەسبىغ بویانده ذكر اولونابیلر . غوتە نك اسمنى دە اونوقامالیدر . دېك كە كوزلك و حقیقت علاقهسى بعضى روحلردە دېكر سیاسی - اجتایى علاقه لری

شیبیدی به قدر معلوم اولان لك اسكى تور رباعى ، میلادی اون اوچنجى عصر ك اېكجى نصف یاشایان « ملخاة الصراح » آدل مشهور اثر ك « جمال قرشى » نك بوكاتندە مندر جدر . « بار تولد » « اورتە آسیا تورك تاریخی حقتە دوسلر » ندە ساد . سوك مصراعى ذكر ایتدېكى بورباعینك ایللك مصراعى فارسیدر ؛ یېنى اثر « ملمع » در . « ا غراد » دە « موزە آزیاتك » كیتخانە سندە « ایتدېك ۱۰۶۶ » و « ۱۲۷۷ » دە یازلش نسخەدن مقابلە ایتدېك بورباعى یازیبورم : ای نام تو بر خام دل نقش تگین ملك خن از تو دیده عزو تگین چندان بزى اى شاه كه كود توكى بظلاق قرى بولیش مویش تگین « خن » سلطان اولان بو « مویش تگین نه زمانە منسوب اولدېغى ، « بار تولد » كده یا كى ، صرخ اولارق بیلە سورسە قە دە ، رباعینك میلادی اون اوچنجى عصرە عامت اولدېغى سولھه بیلورز [تورك ادبیاتی تاریخی ، ۲۶ ص ۲۷۴] .

بوندن داها اسكى بر زمانه عا دینه ملمع رباعى به ، مفدا مملر كلسل رفعت بكلك ائندە ایوم ملت كیتخانە سندە بولونان ، خوار یازلش اسكى بر جوعه دە تصادف ایدەرك قیدا ایللك مصراعى عربجه ، اېكجىسى عجمجه ، بئىدە توركجه اولان بو رباعى بورادە ایللا نشر ایدیبورم :

دیكر احوال و شرائطه نظر آ دها مشكل ظن ایدیبورم . اكر بو قناعم آز جوق ؛ احتوا ایدیبورسە استقبال دها امنتله و باقامن تمكندر . احتمال مل جاعزده ك بو تعقیب ایدن یاقین سنه لر دها شیبیدین بز صنت و فكر اثرلرنى هدیه اولارق كتره فلسفه به ، بوتون علملرك بومشرك آنا مەلكتزدە علاقه نك آرتقمده اولدېغى ظن ا بو « محض فكر » هوسكارلری آراستدن یاد بر استعدادك بلرە جكنى امیدانك فضلە خیالیه اولور ؟ ...

محمد

اثر معماری

فن حرکتی :

آبشتاین سوک زماندره لهید دارالفنوننده
ویردیکی قونفراننده شوبله سوبله مکدهدر :

بیلدیگمز [ثقلته مالک] ماده مفهومتک یاننده
«اثر» دبیه ایکنجی بر جوهه قبول ائمه به حکمتشناسلر
نه ایچون مجبور اولدیله ؟ . - مقدا «جسملرک بر برلرینه
تأثیر ائتمک ایچون تماس لری لازمدر» دبیه حدسی
اولارق موجود قناعته مخالف اولارق « نیوتون » ،
آرالرنده بوشلق اولان ماده لریک ، بر برینه اوزاقندن ده
تأثیر ایده بیله جکلری سوبله متدی . بو ذات جاذبه
عمومیه قانونی و جاذبه عمومیه ساحه سی مفهومی
برله جه وضع ابتدی . فقط « تماس ایله تأثیر » ایله
« اوزاقندن تأثیر » کی ایکنجی قالد بروپ طبیی قوتلری
بر اصله ارجاع ائتمک ایچون ایکی شیدن بری قبول
اولرغالیدی : یا ، هر یاقینلرده بائریاضیه بر اوزاقلق
دیمک اولاجندن طوتد بر یلارق هبسنی نیوتونک
فکرینه کونورملی و یا خود « اوزاقندن تأثیر ظاهریدر :
حقیقته بوشلقلری بیله ، باشقه برشی ، دولدورر ،
بو شی ده کرک حرکی کرک الاستیق اولارق شکلنک
تعبیری ایله بر قونک تأثیرنی دیکر طرفه انتقال
ایتد بر یورر « دیمیلدر . ایسته بو ایکنجی نوع دوشونوش
اثر نظریه سنک ایلمک چکر دیکدر .

اول امرده بو اثر نظریه سی نه جاذبه عمومیه
نظریه سنه ونده فیریکه مهم برترقی کتیرمه دی . بالکس
نیوتونک قوتلری نظریه سی بر معارفه اولارق نظر
مطالعیه آناه هر کس آئیندی .

فقط ۱۹نجی عصرک ایلمک نصفنده کورولدی که ،
عادی صلب جسملرک الاستیق اولارق شکللرنک
تعبیرله حصوله کلن تیرمه یشک خاصه لری ایله ، ضیانک
خاصه لری آراننده بو بوک بر مشابته وار . اوزمان
اثر نظریه سی یکی بر مستند قازاندی . ضیا ، ایسته ،
بو بوشلقلری دولدوران شیک توجندن ایبری کلیبور
دینلیدی . فقط ضیانک استقطنی حادثه سی کونستر -
یوردی که بو موج ، سیال جسملرده ممکن اولمایان
و آتجق صلب جسملرده واقع اولابیلن نوعدن ، یعنی
عرضائی بر اهراز نوعندن اولق لازمدی . دیمک
بالتیجه همان صلب بر اثر نظریه سنه وارلش بولوندی .
دیمک بو شی بر ده کیزه دکل یکپاره ناشامی بر جام
کتله سنه بکزیور و بو جام بوتون کاشنده غیر متحرک
اولارق دورورور دبیه جکر . ایسته بو خیاله « غیر
متحرک اثر نظریه سی » دینلیر . فقط براده یک مهم
برسؤال واردر : یکی ، بوسلک ایچنده جسملر نامصل
قولایجه حرکت ایده بیورلر ؟ . بوکا « نیرو ماده نک
طبیعتلری آبری اولدیغندن بو طهردر » دبیه « صودن »
بر جواب و بر یله ییلر اما اساسی بر جواب دکدر .
حکمتشناسلر غرابدن اوز بائری ، اولر و بکسر غریبه
اهمیت ویریزر و بو طهره سنک حورر سوک

بر افریلر . حقیقه « قیزو » اسمنده کی عالمک مش
تجربه لری کونستر یوردی که اثر ، عادی جسم
حرکتلرینه اشتراک ایتورر .

ماتسو له ، نوره نچ طرفندن چیزیلن بوله ال
نظریه سنک تکمیلی ، اثر حقیقته کی فکرله ،
بر محول کتیردی . . ماتسو له کوره اثر حالایب
خاصه لره مالک بر شیدی . مع مایه بو میخانیک
شکلی ، آلیشیدیفمز جسملرک میخانیکینه نظر
قاریشیق اولسی لازم کله جکی تسلیم اولیور
بوسیدن نه ماتسو له نه معقلری اثره ، بالذات ماتد
قوردینی ، الکتریق ساحه سی دستورلری ا
ایده جک شکلده بر میخانیک موده ل تخیل اید
بو قانونر دستورلر بائریاضیه بسطدی . فقط بو ق
میخانیک بر موده ل ایله تفسیرنه کتجه مسئله
قاریشیق اولیور ، موده لک حتی متناقض اس
حاری اولسی لازم کلیبور دی : مثلا هم جه
حرکتلرینه مانع اولمایان درجه ده در قیق برغاز ،
چلیک قادار سرت بر صلب خاصه لرینه اثر
زمانده مالکیتی اقتضا ایدیور دی .

بوسیدن حکمتشناسلر ، موده ل ایله ا
اهمال ایدرک کیتیکه الکتریق و مقناطیس ق
ساحه سی اساس مفهوم اولارق تلق ائجه به آ
فقط بو محول ، اساسلرده بر ایکیلک پیدا ایت
اولدیغندن کون بکدجه بو ایکیلک غیر ق
اولیور دی . ایسته بوندن قورتولق ایچون
میخانیک اساسلرنده الکتریق اساسلرینه
اوغراشیلدی : لوره نچ مسئله به مداخله ایدرا
بوتون خواص میخانیکه سنندن ، ماده یی ده
الکتریق مقناطیسی خاصه لرندن تجرید ایتجک
تجره لره اولدقه یاقلاشدیردی . ایضاح
ماتسو له : « ضیا ، مقناطیس و الکتریق سا
دوری شکلده فضا ده سربست اولارق بو
ایبری کلیور ، دیش و بوتانیات اولونمده
فضا اثر ایله دولو ایسه دیمک که الکتریق و
ساحه لری اثرک سینهنه عائد بر حادثه
دیکر طرفدن ماده ، الکتریق ساحه سنک
اولق] یعنی « الکتریق جموله سنه » مد
خاصه سی ابراز ایدیور ، ماده بوندن ماعه
بولونق خاصه سیله ، حرکی قدر نرک ، س
میخانیک تفسیق قوتلرنکده نظامر ابتدیک
ایسته الکتریق ساحه مرکزی اولق
ماده به دک ، ماده نک ایچنده کی اثره ترک
و اثره آرتق موده لک حرکات خاصه سی اصلا
مسئله اولدقه و سوک کس ائمه بیور
مرحله سنک حورر سوک

عالم حقیقته کی الکی علمی تقلیر ، اسکیلرک
یا کلش دوشونوشلرندن داها آز بدیی دکیلدر .
« عالمشول تکامل : Evolution universelle » دأثر
موجود اولان فلسفی فکر ، شمرک اساسی تشکیل
ایدهن « عالمشول حیات : Vie universelle »
فکرینه چوق یاقیندر . بالذات اوستمزده کی یشیل
قویبه ، آرتق مسدود و ثابت دکیلدر ؛ حرکت
ایدیور و یا شابور . نامتناهیده ، ظاهرأ ساکن
کوروش سالدرد ، کره ارض اوزرنده محدث ایده نلره
بکزره ها طله لر وقوعه کلکدهدر ؛ هیئتشناس
(ژانسن) دیمدی که ، اجرامک کنش اورمانلننده ،
پوی آنان بلاموظره ، بیشکین آغاچلره ، یا خود
اختیار میشه لریک سیاه بزلرینه تصادف ایدیلر . بیلد بزرکده
یاشلری واردر ؛ بیاضر و ماویلر ، سیروس کبی ،
ضیا و دو مان ایچنده ، تاما کنجدرلر ؛ آرتقوروس
و آتار هس کبی قیریم تراقلر . بیاضدن قیزله کچن
بردمه کربی سوک اوزر ددرلر . تکامل ، نامتناهیده در .
علم ، هر برده اولک موجودیتی بزه اراهه و احتظار
ایده رک اسکی تلقیه مر بوط اولان کوزه لک برینه
یکی و صوک حقیقته مغانر ، هیئتشناسلرک « مطلق
فضا Le ciel absolu » دیکدی شیشه یاقین
بر کوزه لک اقامه ایدیور . فقط بو ، علم ایچین
غیر قابل تسخیر قالمسندن دولای دایما شاعرانه
بر اساسدن وارسته بولرغالایز فلسفه ایچریسنده بر سر .
بر ممدان باشقا برشی اولامایور . بر سر ! . . . کنش
و کشف قازا کفله بزم کوچوک ایتمیزی احاطه
ایدهن و دایما هر دوشونجه شمرک متناهنده کندی
کونسترده ن ایدی و عالمشول بر سر ! . . . ال بوکک
فلسفه نک نتیجه لرندن بری اولان « بیله دیکنی بیلک »
حکمتی ، شمرک دایما الهام و بریمی حسلرندن بری
اولارق یا شا یا چقدر .

بو آقسام ، کچه نک سوزلکی ایچنده ، بشیکک
بیاض برده لرندن طاشان بر سس اینشیدیورم .
چوجوق اکثریا یک بوکک رۇبالر کوروجله نک
صوکلرینی تلفظ ایدر . بو کون کوچوک ، بسط
بر کله : « بچین ؟ . . . چوجوغک ، ایدیا جوابسز
قالسی مقدر اولان زوالی سؤال ! . . . تکرار رۇیا سنه
دالیور ، کچه نک بو بوک سکونی یته باشلادی .
اوچوجوق کبی بزه بوش بره « بچین ؟ » دیوروز .
سؤالز اصلا سوک جوانی آلامه جق . فقط بو سر
تاما تور ایده میه جکه ده اشیا نک اساسنه عائد ولو
بر تصور اولسون وجوده کتیرمه دن ، طبیعتک تولو
سکونی ایچریسنده کندیزه بر جواب بولامادن
قالق . . . بو بزم ایچین قابل اولامایور . بو تصور ،
مجرد شکلنده مه تأثیریکدر ؛ خیالی شکلنده ایسه شمر . .
صنعتک اجتماعی و دینی بر وظیفه سی اولدینی حقیقده
عصریمزک بوتون بو بوک شاعرلرنده کورولن تلقینک
سبی ایسته برادن آکلاشیلا ییلر . اکر بو اونلره
صاف بر غرور الهام ایدیورسه اوغرور بو وظیفه دن
داها آز دوغرر دکیلدر . شاعرلر ، آتجاق کندیلرینی
یالانچی آلتوندن معمول کوچوک صیفه لری اوغقله
وقت کیزه ن انسانلردن عد ایتدکلی زماندرکه
اترلرنده نک بر فکره تصادف ایدله میه جک و شعر ،
یالکنز شکل و کولکده ن عبارت قلاجق ؛ جانسز
برجسد اولاجق و نهایت توله جکدر .

منی عالی



«كوبو» نظر نده شعر وشاعر

ايكنجى پرده

شارقنىك مفرمىسى

ايلىك بهار منادىلىرى قىشك كهنه لباسى صبرتىدن
چكوب آلامه چاليتىرلر .
صحنه آيدىنلاير و ايلىك بهار منادىلىرى نىمىل ايدىن
اړكك و قىز چو جوقلر ك آلاى ايدىنك ساتاشدقلىرى
اختيار قىش كورويور .

ايلىك بهار منادىلىرىنىك شارقىسى

اويون آرقاداشلىرىمى ، كون دوغمان اول
اوياندىراق ، اورمانك بوتون گوشه لرنده آرييورز .
اونلرى قوشلر ك شارقىسىله چاغرييورز ؛
دالرك سالانيشيله اونلره اشارت و برييورز .
اونلراچيون ، بولولر ك ششمه سى اچينده بوتون
كوزه لكلىمىزى يايوب ساجيورز .
مختم تولومه ، بزم كولوشمزه التحاق ايتىن
ديبه كولوييورز .
زمانك طور باسنى پرتييورز و اونك غنىمى آلدىن
آلييورز ؛ سن بزه قلىكى و بره جكك اى قىش .
قلىك نتره چى ياپراق لرنده بارلايه جق و چيچك لرنده
قىريلوب پارچالاناجق .

قىشك شارقىسى

براقيك نى ، براقيك نى كيديم .
شالك بوزلرنه دوغرو يلىكن آچييورم ؛
طوكش ساحلر سكونه دوغرو .
كولوشكرك بى ده كل دوستلرم : نى وداع
شارقىلىمى بى كلى استقبال ايدىمى شارقىلره تحويل
ايدىيورسكز .
لاكن بوتون اشياىك قلى نى ابدى رونداچينده
بريمده طوتوييور .

ايلىك بهار منادىلىرىنىك شارقىسى

بز حياتك هر پرده پوصويه ياقمش جاسولرى بز .
سك سولفون ساعترىكك صوك احتياطنى ،
روزكار اونلرى كندى هوسنه داغيتىن ديه ،
سندن چاللق اچيون حاضرز .
ايلىك بهارك اسيلىرىنى عافظه ايتدىكى پرده ،
سنى چيچكدن زنجيرلره باغلايه جنز . زيرا
بلييورز كه اسكى كول رنى باچاورالريكك
آلتنده كنجلكك بوتون جواهرلرىنى طاشييورسك .
بهمول الريمه اكرم

كوبو ، دوغوسيله دوشونجىسى هم عيار دىنه جك
سورنده قوتلى اولان سه ويلى و درين بر متفكر در .
يك كشىف ، فقط اوزون سورمه بن حياتى ، سه ون
قلىله دوشون قافاسنى تاليفه وقف ايدىن بو مؤثر
فيلسوف شهبه سز كه صنعت خقنده ده سويله جكدى .
نته كيم « بركونك بدىياتى مسئله لرى :
Les problèmes de l'Esthétique contemporaine
« ايله « اجتماعيات
كوزله صنعت : L'art au point du vue socio
logique » عنوانلى ارلرى بوانديشه نك محسوليدر .
كوبو ، « شعر وشاعر » مقاله سنده يازدىم وجهله ،
بالديات شاعراولدىنى اچين شمرى صلاحيتله آكلاشدى ؛
حكيم اولاسى ده بو آكلپيشى لك جدى بر شكلده
اقداهه امكان و بردى . بر آز سوكر اوقويواچقكز
ساطيرلرده شمرى اچمىش و اونك ياراتمى مستبسى
دويمش بر آدمك كله حاله انقلاب ايدىن سزىشلىرى
بولاجشكز :

ارؤيا ، اصلا اولدىن آبر بايان اميد ايله برابر
لك طانلى برشيدر . او ، دورادور مفكوره ايله بزه
ياقنى اولان شائيت آراسنده ، كوكله بر آراسنده
سزىلن بر كورودر . رؤيا لرك كوزله ايله شمر در .
شعر ، سربوس (شعر آى مانى) ييلدىزى دوغدىنى وقت
دكرك سطحنده اوزانمان ، دالغالرك خفيف رعشه لرى
اوستنده ضيارك سوروكه بوب جكديكى بياض بر
ستونه بكنزه . بو ستون ، دكرك نهايتسزلكى ايله
كولر ك ده زىنلىكى آراسنده سربوسى ، بو پارلاق
ييلدىزى بر شعاع ايله كره مزه ربط ايدىر .
صنعتك ممتازى شونده دركه او هيچ بر شيشى
اثبات ايتز ، هيچ برشى خقنده دليل كوسته رضى .
بونكه برابر قىلر يوزه ردى ممكن اولمايان بعضى شيلرى
صوقار . اونك اچين (حس) ه تفوق ايدىن هيچ
بر شى يوقدر . اوانفون بر عالم ، ابر كين بر مدقق
اولدىكزه ايتنييورسكز ؛ فقط سزده سه وييورسكز
وصراسنده بر جوجوق كيبى آغلارورسكز . عقلكز
بوكار رضا كوسته رمه بور ؛ حتى وار . فقط بوكار رغما
اوسزى آهلامقندن منع ايدىم بور . عالم ده شاعريك
كوز باشلرنده كى طانلى تيسلره مالك اولاجق . حتى
لك صوئوق روحلرده بيله اويانمايه حاضر ، مقابله يه
آماده بر جوق صدالر واردر . تصادفاً ذننه وارد
اولش بسيط بر فكر ، شعورك ده رينلىك لرندىن
نامعدود فكرلرى دهوته كفايت ايدىم بيلير . بوتونون
بو فكرلر ، لك ساكتانه سه وارنجه يه قاداره ، سداسى
سزده عكسلر بايان بر قلب تشكيل ايدىم لركه بوقل ؛
سزك دوشوندىككز ، سزك حس ايتدىككز
ونهايت سزك سه وديككز شيلردر .
ايشه حقيقى شاعر ، بوسلرى اوياندىر ايتلردر ؛
علمه كلنجه بو ، مدركه طرفندن قيسى قيوراق

ياقالاتان ، فقط محدود و معين اولان فكرلر
سركيدر . بو اعتبارله علم ، ذكالك ظفرنه و او
بر نوع حضور و سكونه دلالت ايتكده در . حال
شعر ، بالهكس بر جوق فكر و حسلك تحريك
تولد ايدىر ، مفكره هر دفعه سنده بوتلرى
و تسخير ايدىم ديكى اچين مضطرب اولور ؛ ا
انقطاع قبول ايتز ، ابدى بر تلقيندر .
شعر ، ايشه موجوداتك لوش ، مت
و نى نهايه اعماقه آيشش بر نظر ... !
عالمريز ، قوبولر ك ده رينلىك لرنده كى معدن
بكنزه لر ؛ آخلاق جوارلرى ايتنىقندر ، ديكرا
قارا كلتى و مجهول ... ساده جه اچينده حم
ايتدىكز ضيادار دائره نى آكلامغه اكلنا ايت
بزدن قاچان قسنى كندىمزه خاطر لاقسزىن نظر
بو مدين منطقه داخنده حبس ايتك آرزوس
باشقا نه اولاييلير . بوايه ، معدن لامباسك تى
شمله سنى بيله بيله اوفله مك اولاجقدر .

شعر ، عالمك مجهولى اولان شيلرى اعظام
بو بوتلردر . ناسله آغاچلر ك كوللرى ،
سارك آلتنده نامعدود بوشلقلره اونك دا
ياوب بوكه كه جك اولان نغ حياتى نى املك
طور اقلر ك آلتنه صوقولور و اورياه دال ؛
سالارسه ، روحزده يكيدن قوت و حمله قازانه .
ألسيله نامتناهى مفهومه كندىسى نو
ايدىر . بر هيئت دعواسى بزه ذهنى بر اط
وبره بيلير ؛ فقط نامتناهى سياه عطف ايدىلن
بزده ميمم بر اضطراب ، بيلسك سبيلنه بن و
شعرى وجوده كترىن بر آرزو اوياندىرر .
دائما بزى تظنيه ، سؤالريزه جواب و
چالشيلىر ؛ حالبوكه شعر بالديات سؤالره بزى
ايدىر . عقل و تجربه ايله بولنى : ايشه علم
خيال ياردىميه دوغوق ويا اولدىن حس ايتك .
لك بوكسك شعر ؛ ... علم و بالخاصه فلسفه
حالا معلوم اولان بو بوك شيلرى ، بو بوك فقط
اقللرى حس ايدىر ك ، سوكر ا ، هنوز
اولانلرى و آخلاق باشلانقچلرى آلاجا قارا
اچرىننده سه زيله بيلنلرى اولدىن دويارق هر
شاعرانه ماهيتلرى عافظه ايدىم جكدر . ديكرا -
علم ايله فلسفه نك توليد ايتدىكى الهاملر هم
اسكى قالمش ، همده دائما يكليشمىدر . فى
كاشاك منظره سى عصر دن عصره ديكشمك
بالديات حياتك ادوارىنى تعقيب ايدىر ك ، ارضى
مادار دولاشان سياحلر اچين ممكن اولان ش
أله ايتك قابلدر . اونلر باشلرى اوزرنده ، با
نظر لرندىن تبيله غروب ايدىم جك ييلدىز لرك دوغو
كورودر و بو ، سياحلر لساننده سناك
نوعاى طانله بيله جكلىرى ايمدا ايتك معناسىنى افاده

ایدیله نه انجاسی؛ فصاحت کاله اشتیاقیدر. بواعتبارله شمر، روحلر ایچین بر عدسه و طیفه سی کورور؛ اونک آلتنه تصادف ایدن شیلری جسامت طبیعی سندن چوق داهای بو بویک کوروروز. «بو بویک»، فقط «باشقا» ده کیل !!

شمر، ذکالت کندی تلهین ایتمه سی؛ قلبک بو مجزه قارشى مرحمت دویماسیدر. بو نقطه نظر دن اگ بوکک شمر موسیقیده بولونور، موسیقینک اگ بوکک شمری ایسه سه نفوتیلر ده دو بولور. شمر، روحلرک معراجیدر. اوراده انسان قلبی؛ حیاتک کندیسبله بلا واسطه تمس ایدر. حیات ایله اتصالک وانکله بی لفظ و کلمات تلاقینک و بر دیکی معنوی حقی هیچ برشی و بره من. اونک ایچندر که عله ایصینایانلر پک چوق تولدین حالده شعری سه و مه بن - آکلایان دیه بورم - انسانلر پک آزدر. طبیعت قارشى اعضاى ناصل منفطه قبه ده کوزم لکله قارشى اوله در. آجیق اولان کوزک کورمه سنده کی امکانسنزانی، عینله، حیاته توجه ایتمش بر قلبک ووروشلر نه ده بولایلیرسکز.

شمر، متناهی به صیغایان روح بشرک نامتا. هیلکله کوموله سیدر. نامتاهیلک اولماسه بدی شمر اولمازدی، شمر وجوده کله سه بدی سوکسزلق فکری نخصل ایده سزدی. اوزمان روح بشر، کونکی طور افرانک آلتنه اوزاتامایان، داللی بی هوالره بوکله سه بن برنات کی بی بودور قایلر و قوروردی. شمر، انسانیتک نسخ حیاتی سیدر.

شمر، بویله اولورسه شاهرک ناصل آدم اولاجنی قولایچه تخمین ایدیلیر. شاعر، بر آوجیدر. مجهولات اورمانده حقیقتک سرابلرنی قووالار. ذکاسنی بو تبارق یا بدینی اوقنی شکارتنه آتار؛ بوککین اوق بوشقلر ده ویزیلدار، فقط چیقیدینی برک جاذبه سندن قورولوماز؛ کرى دونه روموشاق، صیحا ق بر بره سایلانیر. بوراسی بر قلبدر و اوقلبک صاحبی «شاعر» در.

شاعر، اضطرابک نشه سنی، فقط بوندن داهای چوق نشه نیک اضطرابی دویندر. فضیلت بزى آغلانغابوری، مأمول ایدیلر موقیتلر کوزلر بزى یاقیجی یا شلارلرله دوندورمازی، چو حوغنک دوغدی بی ایلك دویدینی آنده هانکی بابا آغلانما شدر...؟ شاعر، مضطرب آدمیدر؛ فقط بو اضطراب، هر زمان بدینی افاده ایتمز. سز، تحقیقی بکلده بککن بر املک اشتیاقیله هیچ اضطراب دونادیکزمی؟ امل اولان انسان بدین اولایلیری؟ شاعرده سزک کی در، فرقی، و داهای چوق اضطراب دویار؛ فقط هر زمان بدین دکلدز.

شاعر قلبنک حدودلری کینشله شدر. اوراده یالکز کندی دکله، کندنن غیرى اولانلر و بلخانسه بونلری یاشار. اونی هب کندنن بحث ایدر کورورسه کز بیلیکزه ترم ایتمکی بئلكک ایلاف واناجنی هب باشقارلینک محبت و نغز تری اورمشدر. نغز تده شدتل بر علاقه دکلیدر؟ بو اعتبارله شاعر، باشقاریله اگ چوق علاقه حس ایدن انسان سایلماز می؟

شو حالده اگ جمعیت کریز کورونش بر شاعر بیله حقیقتده اگ اجتمای بر مخلوق اولماز می؟

شاعر، موجودتی معینت لردن خلاص و شاینتلردن انسالخ ایتمکجه کندی بولور. بوکا موفق اولنق ایچین حیاتک بونون قدر تله نری تحریکه واک بو بویک جهدی صرفه مجبردر. بو کلفتک مقابلنده ائده ایتمکی اگ قیمتدار نعمت ایسه حریت در. شاعر، جمعیتک اگ حر انسانی و حریتک اگ آزاد قبول ایتمز کوله سیدر. اونک ایچین نفسنده ده ورلیر بر غرور و عینی زمانده شفا بولماز بر ملال حس ایدر. (غوته) نك بوزنه باقدیفکنز زمان فیرچا کی دیک وککین قاشلرک آلتنده بولوطلو و یاغموزلو ایکی کوز، سزه ائک درین خزنلری آغلار.

شاعر هرکه بکزه مه بن و بکزه مک ایتمه س بن

آنا دولو حسرتی

تیرتک ساحلره کونش دوغنه
کوزم کورونه ز داغلر سلاملار...
بوروشور ائده بر صاری غنجه
روحه برچلمک شبنی داملار...

ایچمدن بر کوموش جاغلایان کچر،
باغلی کل قوفان بزجهان کچر،
شغفلر ایچنده قارشمدن کچر
تارلار، چارداقار، چاتلامش داملر...

غربت ایشله دیکه شو اوزون بیله
کوزومک باشنده اورپر بر صله؛
کوکلم دولاشیرکن یاتا یاقیلا
اوادده صباحلار، داغده آفتاملار...

عمر بره لر به

آدمدر. اکر اونی اونی طایپ بورسه کز، همان سزه توصیه ایدرم، بولق ایچین نورمال انسانلرک آراسنده دولاشایکیز. شاعر بر نوع خسته انساندر. اعصابی، کوهله دکز آراسنه بیلد بزلرک کردیکی شاعر کی ایچمه وکسکیندر. باشقا درلو اولسایدی اهتراز ایدمه بیایر میدی؟ هر حس اوکا دو قوندغه نو بر پارچا داهای ایچله نیر؛ فقط بر آز داهای ککینله شمر. اونک ایچین دکلیدر که بونورلو آدملره تمس ایتمکجه بیچمزده رعشه لر دوغار و یا نملر حس ایدر. شاعر تیره تن و یا قان انساندر. شعر نه دره آکلامق ایتمنلر، دینی قودینی یا نلردن دکیل بالذات شاعر اولانلردن صورمالی؟ شاعر کیدر طایبق آرزو ایدنر، شمرک ذوقنی طاعایه آیشلایدیر.

عمر عالی



شاه اثرلردن

«نوغولون» ک خطی

[دورت چروغیله برلکنده بر قولبه حبس ایدین دستاه فوتی «نوغولون»، آجلیق تأثیرله اولادلرینک ایچمه ناسیل مجبور اولدینق آکلایور.]

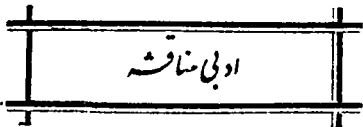
«شوق و قی او یاندیغی زمان، یانی باشیده او اویقو ایچنده آغلایوب آکلایسته دکلرنی اگ اوراننده ذهنه هجوم ایدن ظلم حس قبل دوشونوبده رفته کبزه س، سنک داهای چوق حسمز اولدینک حکم ایدرم؛ شایه آغلانما سناک، سنی باشه نه آغلانایلیر؟

اوغلرم او یانورلردی؛ کندیلرینه ا زمانلرده بیهجک و بریلدیک ساعت یا قلاشمدی اولنردن هر بری کوردیکی رؤیایان دولای شبه ای- بن بو صیراده قورقونج قولنک قاپسناک آ قاپاندینی ایچیندم؛ برشی سوبله مدن چو جوقلر به با ایچیمک ثوبه طاش کیدیکنی حس ایدیم آرتق آغلایوردم؛ اونلر آغلیورلردی؛ «آنسئم» بکا دیدی که: «بابا، بزه؛ ثوبه باقیورسک، نک وار؟»

مع هذا بن آغلایوردم، جواب ورمیه نه اوکون، نه ده اونی تعقیب ایدن کیجه ظر ایرتسی کون کونش دوغنه به قادر هیچ جواب و املی محبتک ایچمه بر آز ضیا نفوذ ایتمکی کندی چهرم او صیراده نه حالده ایسه ا قارشیمده کی دورت چهره اوزرنده کوردم. دویدیم اضطراب تأثیرله املی ایدیرم؛ او، یک احتیاج ساقه سیله با یوزم ظن ایتمدیلر؛ آباغه قا «بابا، دیدیلر، سن بزى بیهجک اولو اضطرابیز داهای آز اولاجق... بو سفیل

سن بزه و بر دیک کی اوندن بزى نه سن آزادای اونلری داهای فضله محزون ایچمه مک ایچین، کندی تکین ایتم؛ اوکون و اونی تعقیب کونلر ظرفنده، هبیز صوصوب او طور دق. ای بی رح طوبراق، او صیراده نه دن آجیلد دوردنچی کون، «خادی» آباقرمک ا اوزاندی: «بابا، دیدی، بزه نعدن امداد ایچور- بو سوزلری سوبله هرک تولدی؛ بشنچی آلتنجی کون آراسنده، هر اوچنکده برر دوشوب تولدیکنی کوردم، سن شیمدی بی کورویورسناک بنده ثوبله کوردم.. اوزمان، کور اولشدم، اونلرک نغزلری اوزرنده بو وار باشلادم؛ تولملزندن سوکره، ایکی کون اونلری چاغیردم؛ سوکره آجلیق اضطرابه غلبه چا حکایه سنی بیتمزدکن سوکره، کوزلرینه فزایل دوندره رک، او سفیل قانق تکرار آلدی؛ کویک دیشلری قادر قوی دیشلری قا کیکلرینه قادر کومولدی.

... دانه آلیکیری، نهک د جهن، نذن



شعر و شاعر

شعر ، اک کنیش معناسیله ، حیات و کاشانک ، تارا کلفترنده یاشایان مجھولک سسیدر . اولک ایچین ، مہم ، ذکاہ عاصی ، وضوحدن متفردر . شعر ، حقیقتک خیالہ امتلاسی ، خیالک حقیقتہ سقوطیدر . اولک ایچین برپاقیشده دو مانہ ، برپاقیشده شہابہ بکڑرہ . آووجلریکڑہ آدجہ یوق اولدیغنی کورورسکڑ ، کوزلریکڑلہ تعقیب ایتمک ایستہ دیکہ باشکڑ دونہر و بوسبوتون اونی قاب ایتمش اولورسکڑ .

شعر ، موجود اولانک موجود اولماسی آرزو پروبلہملر ؛ اہن دہموقراسینک سیاسی واجتہمی تظاہرینہ عائد پروبلہملدر .

داھا سوکراکی صوفیسترہ کورہدہ واجتہمی حیاتدہ « ابدی حقیقتلر » تصور ایتمک امکافی یوقدر . « حقیق » نیک ، « ائی » نیک میقاسی فایدادر . حتی انسانک بوتون معنوی کولتوری بو اساسہ استناد ایدر . حقیقتدہ میقاسی قوتدر . قوت صاحبی اولان حق صاحبدر . بز ، بومانستلہ پک چوق عصرلر سوکراعییی اساسلرداخلندہ دوشونہن ماکیا وللی ، شتیرنہ Stirner ی ، نیجہیی خاطر لامقدن کندیزمی آلامایز . دین وانیک وجودہ کنیدر دینی قانونلریلہ قدرت غایہسنک تأمیندن باشقا برشی دہ کیلدر . « عقلی برولشقیہی انسانلری قورقوتیق » وانلری تأثیرینہ تمایلہ اسیراتیک ایچین دینی ایجاداتش واسطہ اولارق قولانمشدر . کورولورورک : سیاسی بر « ارجوفہ » ؛ دولت حیاتندہ عملی بر قیمت حالہ کلہیلدیکی وقت « حقیق » اولمش اولورور . انسان ؛ « طبعاً » حسیزلق یا مایہ مستعددر . دائماً کنیدیسی دوشونور . اولک ایچین انسانلر ؛ بری برینہ حسیزلق یا مایمق ایچین ، تأسس ایتمش حقلرییی مدافعہ ایتمک ایچین آزالرنده بر ائتلاف وجودہ کنیربورلر . بو ائتلاف ؛ حقوق ، قانون ، نظام شکلندہ تجلی ایدر . « دولت » نیک وظیفہسی دہ بو « ائتلاف » دن دوغان وضعتیک ادامہ سنی تأمین ایتمکدن عبارتدر . بو ائتلاف نظریہ لری داھا سوکراکی دولت فلسفہ سنک انکشافندہ چوق مہم بر رول اوینامشدر . اورتادہ مہم مثللر بولان ، یکی زماندہدہ مظفر اولان « طبیی حقوق » تلقیبی صوفیسترلر زمانندہ تشکل ایتمش اولورور . بونک نتیجہسی اولارق صوفیسترلر ؛ صنف امتیازلرینہ ، اسیرلکک قارشیی شدتلی بر جدال آچورلر . اونلرہ کورہدہ دولت ؛ « نفسک ادامہ سی » نہ خادم بر مؤسسہ دن باشقا برشی دہ کیلدر . فاقاط بوتلی ؛ بعض صوفیسترلرہ چوق تہغویست و نا اورالیست بردولت تلقیسنہ میدان ویریبور . ا فلاطونک « دولت » ندہ ایزرلی کورولہن خیالی بر قومونیزم تلقیبی دوغمش اولورور .

آراسندہ تضاد یوقدر / پروتاغوراس کیی اجتہمی و سیاسی مؤسسہ لری تنقید خصوصندہ بویوک برمدنی جبارت کورہن برمتفکر ، کتابلرینک حکومت قراریلہ یاقیلداسنہ رغماً کندیسنہ جوق صیبسی طرفدارلر بولمشدر . اولہ آکلاشیلیورک : پروتاغوراس دوربتک سیاسی حیاتندہ بویوک بررول اوینامشدر . ۴۴۳ دہ تأسس ایدیلہن آنتہ قولونیبی نوری فی Thuri ایچین - ہرقلہ سک امریلہ - قانونلر وجودہ کنیرمشدر . افلاطون ؛ « تہ تہت » ندہ پروتاغوراس حقیقتدہ صوقراطہ شوسوزلری سولہ نیور ؛ « بزوانک حکمتک قارشیی معبود حقیقتدہ کورہن برلہن حرمت و تقدیری دیواردیق . » پروتاغوراسک نیی جیلک (رہ لانی ویزم) ی ؛

دواعیہ مصراعر

دکتر :

بو آقسام افقک ایدرکن وداع ؛
 یاراتان صنعتک دنیا سندنہ ،
 روحک جوشلی بر آئندہ می...

پوشلغہ داغیلان یورغون کولکلر ؛
 ثورتر ہیرافلری ، سولرہ سیز ،
 وکرہ کولکلہ خولیلان بر آغ !

سوکیلی !

کوزلرک یاشلی ، چہرہ تہدہ حزن ،
 آیریلش یاسیلہ سولوروزنک .
 تہدہ ایچمدہ عملی انطباع ...

دیکلہ ، دیر ، روز کاردن بوکہ لن صدا ؛
 — بعضی سوبندرر ، بعضی آغلاتیر ،
 حیاتکہ سادہجہ بر خاطرہ در ...»

ضیاءالربیعہ فخری

غایہ اعتباریلہ جمعیتی معین حقوقی و سیاسی دوغمالردن قورتارمقدن عبارتدر . سیاسی وضعیتی قاورایان بر فرد ایچین یالکز عملی ضرورتلرک بر فایداسی واردر . صوفیسترلہ قارشیی شدتہ هجوم ایدن افلاطون بیلہ حاکم حقیقتہ موقت بر زمان ایچین کندیسنی ترک ایتمہ یہ مجبور قالبور و « اونلر دورلرینک کولتوریی افادہ ایدرلر . » دیور . بو کولتور نہدر ؛ اہن فکریات حیاتک انتباہ دوری صوفیسترلہ آچیلش اولورور . ہر انتباہ دوربتک قاراقترہ ریبنتیکدہ « تفکر » نیک اوپورتہ سنی تأسس ایتمکدن عبارتدر . اہن انتباہ دوری ؛ اہن دہموقراسینک تام معناسیلہ انکشاف ایتدیکی دورہ تصادف ایدر . بوکون خیالزادہ معین بر کولتور دوربتک سہمبولی طرزندہ تجلی ایدن ہرقلہس ؛ آنتہ دہموقراسینک یاراتدینی دولت آدامیدر . اہمیتلی صوفیسترلرک مشغول اولدوقلری

فلسفہ ؛ انرواسندن چیغور و ائلاساک عمومی حیاتہ قاریسیور . فیلسوف عادتایی بر راپسود کیدر . شہرلری دولاشیور ؛ تہزینہ طرفدار بر محیط یاراتایہ چالیسیور . بویکی فکری حیاتک دوغمانندہ عامل اولان باشلیجہ ایکی شی واردد : ۱) ایران اوردوسنہ قارشیی احراز ایدیلہن بویوک موقتیت ، ۲) محیطک اک رادیقالمناقشہ لرہ تحمل کورہن برلہنک قادار دہ کیشمش اولماسی . .

ایران اوردوسنہ قارشیی احراز ایدیلہن موقتیت ؛ اہن دونیاسنک سیاسی شعورینی آرتدیرمش ، یکی و مسعود بررورک انکشافنہ سببیت ویرمشدر . ائلاسا ؛ آرتیق اقتصادی انکشافنی تہدید ایدن اہمیتلی مانہ لری آشمش بولونوبور . اہن نلکک کوزی یکی احتیاجلرہ ، دولت واقتصاد پروبلہ ملرینہ جہ وریلشدر . قوزمونوزنک تفکر صفحہ سندنہ تصادف ایدیلہن متضاد فکرلر ؛ ایلک جوہر پروبلہ منک فکری بر « چیقماز » اولدوغنی بوتون وضوحیلہ کورہن رمش اولورور . فاقاط بومانقشہ لرک بویوک بریادیمی دو قونوبور . اسیکی اونوربہ تلقیبی صامیلیور . « انسان ہر شئیک میقاسی ، اولورور . بو دوری ، کلیشی کوزلہ « آرتور پولوزیک » بردور دیہ تصور ایتمک او قادار موافق دہ کیلدر ، بودور دہ عینی زماندہ مختلف تنقلیلر حاکمدر . یالکز ، حقیقتاً انسان (آرتور یوس) آرتیق مناقشہ موضوعی اولمشدر . بودورک اہم موافق قاراقترہ ریبنتیکی ، « فرد جیلک » در . مناقشہ ایدیلہن انسان ؛ عضوی انسان دہ کیل ، سیاسی واجتہمی انساندر .

صوفیسترلہ عائد معلوما تیزک اک بویوک منجی ا فلاطوندر . اہن اسیکی زماننک یوقدر تلی متفکری سیاسی تلقیلری اعتباریلہ صوفیسترلرک بویوک بر معارضیدر . افلاطونک تأثیریلہ صوفیسترلر ؛ اوزون زمان مناسمز شارالاتانلر طرزندہ محاکمہ ایدیلش و « صوفیست » تعبیری نفرت او یاندیران بر تعبیر حالہ کلشدر . حالوکہ ؛ یالکز سولون ، پیتاغوراس دہ کیل تہ نونوفنہ کورہ صوقراط ، آنتیس تہ نہ سہ کورہ افلاطون دہ صوفیسترلرہ « استاد » و « عالمدرہ » افلاطون و آریستوتلہ سہدہ صوفیسترلہ دائر ایدیلدیکمز معلوما ت ؛ بوتون مخالفت رنگنہ رغماً اونلرک اسیکی زمان دولت وجعیت مناقشہ سندنہ نہ قادار بویوک بر رول اوینادیقلمری کورہن برر . صوفیسترلری علاقہ دار ایدن شی ؛ وارائیک سرینی کشف ایتمک ، ایلک عنصرلری بولتی دہ کیل ، جمعیت اوکا عائد متنوع جریانلردر . اولک ایچین صوفیسترلرک اورتایہ آتدیقلری پروبلہم شودر ؛ عمومیتلہ ہر پردہ جاری وصرعی حقیقتلر اولایلیری ؛ بو سوال ، یالکز نظریاتہ عائد برسوال دہ کیلدر . بز بونی اخلاقیاتہ ، دولت وجعیت قیستلریندہ تشبیل ایدیلش کوروروزر . آتقیقا اتفاق ایلہ بولونونہ ز آراسندہ کی ۲۷ سنہ حری اہن دونیاسنک داخلی وضعتیندہ بویوک رخنہ لر آچمش ، مہم احتیاجلرک مناقشہ ساحسہ چیقمانسہ سببیت ویرمشدر . اولک ایچین صوفیسترلرک « حقیقت » نیک « بنہ وماہیت » نہ دائر اورتایہ آتدیقلری سوال ایلہ عمومی وضعت



Le soir tombe parfois comme, avec un sanglot,
Sur mer, un oiseau las s'abat au haut des voiles.

کمی «sentiment - force» لرك قارشينده
آقشام ،
مياہ روحہ دوشہ پنہ برسنارہ شام
آقشام
اوازاق سواحلك اوستندہ كزدي رعشہ شام
بولده sentiment - reflét لرله بر شخصيت
كوسته رديلم [..]

هيہات، دونكي كنجلك هيچ اولماز سه نيوليستري
تقليد ايده بيلوردي . - وكرجه بوادي غايه مزاج اعتباريله
قناعت اينديله جك شي ده كيلدي - بوكون بو غيركافي

سوك

برگون ، اگير آني اولارق سن ،
دويدگه بر اوربرمه ايچكده ،
بر قليك - آينم كه - بيليرسك
وار هانكي سبب اوربريشنده !..

گوزدن گوزه برلظهده . كچدي ..
برسر ، كه او ، بگزه اوكا برسيل .
اوربردم - اونان - اوپله كه ايچدن ،
صاندم بوغييور قسبي بر آل !..

رفقي ملول

ايشدن بيله محرومتر !.. اوزرمزه دوشن وظيفه ،
بزدن دها كنج اولانري ابقاظ ايتكدر . بوكون
شعر - ايتر عشق نتيده لري اولسون ، ايتر باشقا
موضوعده پارچاز - عموميله حرارتيز ، رنگيز ،
بسيط ، ده كرسزدر . هيچ برنده برحرص ، بر
اشتياق ، بر فوق حسي ايزينه راست كليموروز .
ديوان ادبياتي - شيمدي، قاديبرجوق مقامه مزله شرح
وتفصيل ايتديكمز عقامت وسقامتي اونوتولماق شرطيله -
كندي محيط و نوعي ايچنده بك قوتلدي . تنظيماتي
متعاقب تظاھر ايدين يكي آوروياقي ادبيات ، او قدرتي
كوسته رهمه دي ، بوكونكي ادبي وضعيتز ايسه داها
تاوان در ! كندي كنديمزي آلداعقده هيچ بر
فايدا بو قدر . بوني بيلمهني واوكا كوره تدبير آلمالي بز:
ادبيات تاريخلرينك قارشيلق مطالعه يعني مقايسه سي
بزه شوني اوكره تيور : شعر وصنعت ، انساني بر
محصولدر . هرادبيات باشقا ادبياتنردن ، باشقا فكر
وعرفان - احه لرندن غدا سني آلاق قوتله نهييلير .
شاعرك ديديككي كي لاحاييله كوره نه كه ديكيله بيلير!
ادبيات لاحادان داها آشاني برشي ده كيلدر .

علي جانب

باشقا برشي ده كيلدر . كاشته كوز يومارق انقلاب
وجوده كئيرمش بر آدم بو قدر ، جهل وغفلتله
برصنعت بديعه سي اورتايه قوياي « مثبت تاريخ »
قيد ايتيور ، خرافه مستننا !. « بلك » ديديكمز
معنوي موجودتيز بك مختلف عنصر لرك اجتماعيله نحصل
ايدر : علمي معلوما تيز ، اخلاقي و ديني مفكوره لر تيز ،
حافظه مزك صابيسر تداعيلري ، اعتيادلريز، مزاجيز ..
هپ بو بولسكي تاسيس ايدين عاملردر . برشاعر ،
بررومانچي ، بوكي رنگا رنگ عنصر لردن قافاسي خالي
اونونجه طبعيله خيالي ايشله ته مز . هيچ برسيه نولوزي
كتابي يوق درله « يارايجي خيله » بي « بو قدر و نرايدن
قوت » ديه تعريف ايتش اولسون !. بو قدرتك
بو تون عنصر لري « خارجيت » له صتي صتي به
علاقه داردر . يكانه ابداعتي اونري « انشا و تركيب » ده
تجلي ايدر كه بوييله سي و تربيك محصولدر . بوييله
اولما سيدي يارايجي خيله ، عامك حوصله سه صيماز .
« متافيزيقي » برماهيته قائلردى .

بن ادبياتزده تأسف اينديله جك بر حادنهك ،
دا تما تكرر ايتديكي مشاهده ايدرم : « ادبيات
جديده » دورنده فكرت براونورينه اولونجه بو تون
آرقادا شلرينك افاده لري - جناب مستننا - اونتكه
بكره دي . حتى بوجيته تعريفاً برذاتك « فكرت
بك بعضاً كندي امضاسيله ، بعضاً ده رفنا سناك امضاييله
يازي يازاردي » ديديككي شيمدي حاضر ليورم .
« غير آني » غروي تشكلي ايتديكي زمان احمد هاشم
بلكه فرانسز سه نيوليستلرندن مهارتله اخذ وافاده
ايتديكي اسلوبو بو تون كنجلك تقليده چاليشد قريبي
كوردك . اوزمانك ثروت فنون نسخله زي تدقيق
اينديله بيلير . سو كسنه زده « ناظم حكمت بك » ك :

بكا باق هي آرقاداش
داغلي آش !
بز بالاورا ديكلامه يز ؛
ايكله ميز !

شكلنده يازديني منظومه لر ، بر جوق مقبر
يتيشدردى . ادبيات جديده نك « بلند » لرينه
« نهال » لرينه مقابل بوكونده مهادباً « عايشه » زله
« زيب » لر نظر مجاردييور . بزم سنج شاعر لر مزدن
بكله ديكمز بو جيليز « Psittacisme » باباغانق
ده كيلدر . سلا نيكده نشر ايتديكمز « كنج قلملر » ده
بو تون اون بدى سنه اول يازديم بر مقاله بي كچن كون
كوزدن كچير بيوردم . بونده « غير آني » كنجلرينك
فرانسز سه نيوليستلرينه دوشكونلكنندن شكايه
ايدبيورم . شوسطرلر او مقاله مدن مفرزدر :

[ادبيات تاريخلري ميدانده : بوكونكي كنج
سه نيوليستلرك مستننا شعر لري كي درين شعر لره كيل ،
« روسي بغدادى » نك بك بسيط بر منظومه اولان
« تركيب بند » ي بيله مقبلري طرفندن خيله
تنظير اينديله مستدر . زده قاندي كه :

Le soir tombe parfois comme un caillou
dans l'eau ;
Le ciel lointain en est éclaboussé
d'étoiles;



برويته تاريخيه :

تاريخ تحفة الغريب

نخبة الغريب

بروسه نك اورخايه كتبخانه سنده بولويان بو
اوزرينه نظر دتمى جلب اين كتبخانه لره يدري منا
آرقاداشم حسن فهمي بك اولدى .
« تاريخ تحفة الغريب » اوچ بوز كسور بو بو
صيفه و برخريله دن مهاكدر . كتبخانه قاتالوغند
مؤلفك آدى احمد حمدى اولارق مقيددر . كر .
كتابك ايچ قابنده يانديزله يازيلش « كاتب ديوان هما بو
احمد حمدى » امضاسى او قونوبور . فقط بو ذات
مؤلف اولايوب الدين اله دولاشديني تيني صيفه
آتيلش امضالردلا تيله آكلشيلان كتابك ساحلرند
برى اولما سي محملدر . ديكر كتبخانه لرده اترك باه
نسخه لر ينك بولونوب بولونما ديغي بيلمه بورم اورخا .
كتبخانه سنده كي نسخه ، ادرنه نك قرجه بو اب جا .
امامى مثلا على بن سليمان خطيله در و (۱۱۴۴) .
يازيلىشدر .

بروسه نى طاهر بك « عثمانى مؤلف لري » نا
تاريخ قسنده بو كتابك اسنه تصادف ايتدم . اسماعيل
باشانك « كشف الظنون ذبلي » نده بلكه « تاريخ
تحفة الغريب » ده مذ كورددر . فقط هنوز باشانك
ورنه سي النده بولويان بو قيمتلى اثرى كورمه م و
جهتي تحقيق ايتيم ممكن اولمامدى .

مقدمه ده تيريز سرعسكرى كور بيليز زاده الحيا
عبدالله پاشا اردونك بوي تيمنا تى تا مين وظيفه سينا
اوضروم و وان ايا نلر نه مبايعه باعشرى تيمين اينديله سو
اوزرينه استابولدن واته حركت ايتديككي بيلدر ؛
مؤلف ، كندي اسنى مكوت كيبور وكتايي بعض
اجاستنك اصرارى اوزرينه بكمري يدى مقصد اوزرينه
تريب و تاليف ايتديككي بيان ايتكدن سو كرا شر
سطر لرله مقدمه نه نهايت ورييور :

« نظر ايدين اخوان سداقتدن نياز اولونور كا
قصور كئيريمزي ستر بو يوروب بو عبد عاجزلر
دعاى خيرون فراموش ايتمه يلر . بو توبوددن مراد
آتبق بدر و مادر فزوه و جمله امت عمده بر فاعه شريفلا
روح شريف لرنى ياد ايدملر . بورساليه تاريخ
تحفة الغريب ونتيجه دل قريب ديو نسيه ايلدم

اوقوياني و يازاني و سامعيني الله عظيم الشان حضرت نري
ايكي جهانده بر مراد و شاد و خندان ايله به ودخ
شكسته وبسته آماننى ميسر ايله به آمين يامين بحرمة
سيد المرسلين . « كتابك محتوياتي شوسوزنه تصنيف
ايديلشدر :



بوگون منافسه ايدن سألردن :

عصر واديائمه دائر

مشهور بدیعیات استادلردن « غابریله آئی »
 يك دكرلى برآرتنه، «صنتمده دهاه» عنوانل كتابنه:
 [دهاه بر «monstre مجیه [*]» ده كيلدر. باشقا
 انسانله داهي آراسنده بر «طبیعت» فرقی یوقدر.
 سادجه بر «درجه» فرقی واردد، [دیه باشلار.
 بو حکم دهايي لاهوق و فوق الطیبه برحاده اولارق
 قبول ایتک ایسته بئله جوابدر. واقعا اورتابه صنتمه
 ویافته دائر کوروله دك بریدیعه قویان بوکک بردکا
 ابلك نظرده بو تون محاکمه لری آلت اوست ایدر .
 انسانلری حیره دوشورر. اُك «پوزنیف» تریه آکس
 قافالرده بیله صافلی دوران «مستیک» تحسلیری
 درحال فعالیت کیره دك بویه بریدیعه نك صاحبی بو تون
 طبیعت قانولرنیك فوئنه چیقمش کوستر بر . فقط
 حیاتك تکامله تابع اولدینی . تفکر و ذکاتك ایسه
 حیاته باغلی بولوندینی بشری اثرلر و حاده لره تبع
 ایدینجه داهیلرکده نهایت بر انسان اولدقلری
 ۳۶۰۰ سنه لک بر زمان لازمدر. بر غرام رادیومک
 تجزی آئنده کی حرارت قانولریسی ۳۰۰ طون
 کوموره تقابل ایتمکده در . بر غرام رادیوم
 بر میلیون لیتره صوتی ۱۰۰ درجه دن
 درجه یه چیقارتمغه کفایت ایدر . شیمی دی یه
 قادر رادیوم ویا آتوملرک تجزیسندن حاصل
 اولان قوتی فائده لی یا یق قایل اولمادی . فقط
 فنک کینش آدیله ره ترقیسی بو خصوصه بزه
 بویوک امیدلر ویرمکده در .

صوگ کونلرده بر منغاملی بر پروفه سسور بر
 موطوری تماماً حال حرکتده بولوندور مق اوزره
 اختراع ایتدیکنی ادعا ایتدیکی ماکنه ک ماهیتی
 بزجه مجهولدر. بناء علیه پروفه سسورک ادعا لردن
 اوزون اوزادی یه بحث ایدمه یه کجک .

کومور و پترولک توکنه جکی آندیشه سی ،
 طاملری یوقاریده قیصاجه صابدیغمز یوللرده
 یوروتویور. انسانیت ، بلکه ، بویکی فکرلرک
 آرقاسنده داهاجوق بکلیه جکدر. فقط موفق
 اولوناما یا جق سوزنی کیسه سویله یه مز .

طیبل و رواد
 [*] «monstre» گلهسته تلم مقابل اولارق بر زمانل
 «مسوخه» تمیرینی قوللاقمش .

و ده آئی» ک تمیری وجهله باشقارلیله بولرک آراسنده
 بر «طبیعت» فرقی ده کیل ، سادجه بر «درجه»
 فرقی بولوندینی آکلاسیلیر : فرضاً فضولینک بر
 «تراژدی» یازماش اولماسی و یا خود «ثوقو» نك
 اون دردنجی لوی دورنده بنیشه مش بولوناسی بو
 بسط و طبیی سبه بناء در . مورخلرک باباسی اولان
 «نرودو» ، مثلا هیچده برنجی صنف بر تارنجی
 اولیان «سینوپوس» ک افتقا ایتدیکی «مه تود» ی
 دوشونه مش و قوجا بونان ذکاومندی بر «ده دیسون»
 یتشد برمه مستدر . خلاصه «دهاه» ده «بشری»
 بر محمولدر . بو حقیقت آکلاسیلرکدن سوکرا اوچنجی
 و یئنجی صنف صنتمکارلره «متافیزیک» بر شخصیت
 ویرمه چالیشق ، بوقیل آداملر ایچون کیف و هو سدن
 بحث ایتک ، هله مثلابر متیدین «spontanément»
 خارجی هیچ بر تأثیر و سبب آئنده قالیبارق» ایداعلر
 بکلمه ک فاحش علم خطا لردن در . انسان حیات ،
 اُك اسکی دورلردن بوکونه قادر زنجیره لمه کیدر .
 علمده ، صنتمده ، فنده اورتابه بر اثر قویق ایچون
 بو زنجیرک حلقه لرنه طاقلمقدن باشقا چاره یوقدر .
 بوفون «معلومان» اثرلر بزمک نوخوملریدر» دیه برک
 بو حقیقتی آکلاقمشدر . دنیادن خبردار اولمشزین ،
 هیچ بروقونی اولمادن ، هیچ بر «مودهل» کورمه دن
 دقته شایان بر محرر ، بر صنتمکار ویا بر متفن اولق
 امکانی یوقدر . «زان ژاق روسو» ، یازمادن اولق
 «مونتینی» ایله «پلوتارک» ی او قوردی . «مونتینی» نك
 مطالعه ده ک افراطی ضرب مثل حالی آلمشدر. دنیانك
 اُك بویوک قلم صاحب لردن بری اولان «شاتوبریان»
 متدأ «بهرناردن ده سن بیره ی او قودینی اعتراف
 ایدیور . بر ادبیاتینک دیدیکی کی «اوقومق» ،
 یازمق صنتمک تعلیمدر . «انسانك تخلیسی بر تارلابه
 تشبیه ایدیله ییلیر : او محصول ویرر اما آولاسورمک
 و اُكک لازمدر . حتی بر مبتدی ، مثلا شاعرلکه
 ویا رومانچیغه استعدادی واری ، بوقی آکلامق
 ایچون مطلقا بر جوق اثرلر او قومالیدر. تا که اهلیتی
 میدانه چقا ییلین! واقعا فیوزوف بهرغسونه کوره-که
 بدیعیات سألرینه اُك فضله قوتله تماش ایدن متفکرلردن
 بریدر - صنتم «ره آلیته» بی یعنی حیاتك حقیقتی
 کورمکدر . بو «کورمک» ، علی العاده انسانلرک
 «ذهن» دلالتله کوروشندن باشقا برشیدر. چونکه
 بونك واسطه سی ذهنن آیری بر قوت ، ایکنجی
 صنف انسانلرک محروم اولدینی «intuition حدس»
 قوتی در . ذهن اشیا ی منقمت آندیش بر نقطه دن
 ملاحظه ایتک مجبوریننده بولوندینی ایچون حیاتك
 کوزله لکلی بری فرقی و تمیز ایدمه ضرر. زیرا ابلك انسانلردن
 اعتباراً «ذهن» کاشانه «نه به یازار؟» دیه باقمشدر .
 «نهر؟» دیه باقامشدر . بویه غیرحسی بر سبجه به
 مالک اولارق تشکل ایدن بر دماغی قوت ، دائماً
 بارز کانقدن قوتولما جق ، دنیابه بر اشتعاجی کوزله
 باقا جقدر . حالبوکه دنیای آکلامق ایچون ، اونی
 بک حسی تماش ایتک ایجاب ایدر . بر غسونه نظراً
 کاشانده کوزله اولیان شی یوقدر . ایسته صنتمکارک
 وظیفه سی بو کوزله لکی کشف ایدمه ییلمکدر . فی الحقیقه
 بعضی اثرلری کورویوروزکه اونلرک علی العاده حیاتده کی



روزگار به طوئوشوب پارلائیجه انقلاب یاراتیی و قوروی اولور .

صنعتدن بحث ده جکزه کوره اورابه دونهلم : هم ماضیه دونه ، هم آرانما حاللری صنعتده هرشیدن داما بارز برشکلدهدر . مثولتی تاریخه عائد اولان سبیلله اسکیدن بهری حرثک علم و فلسفه نسبی عنانلیق تورکجه سنده تشکل نهه دیک ایچین روسی و فکری جریانلری آنجا قی صنعت بوللری اوزرنده تعقیب دهه بیلوروز . ماضیه دونوش ، حیات اعتباریه یکی حرثک تلقینلری بنا نهه جک معنوی تمهک بولونه ماسندن و نتیجه و کافارشی قویا ماقنددر . (خیراتی) نامی آلان هیئت ، بالنکس ، حامدی ، فکری ، حتی رؤفی تقلیده نهدن ، فقط زمان کیدیشنک یادرغاذینی جلیسز برماضی مابعدیدی .

آرانما ایسه ایسته او شروطیت انقلابیه باشلایان سیاسی ده کیشمدهن دوغوب قایسان قارما قاریشیق آرزولردندر . بو آرزولر بری بری آرقه سنندن نادر فیلاندر : صنعت صنعت ایچیندر ؛ صنعت اخلاق ایچیندر ، وطن ایچیندر .

بووضراته توفیقاً هب ماضی روحیه اثر یابما ، نرم چیرینلری .. او انقلاب سیاستنک ناصل شکلی غرب چاشینسی طاشیوردیه بوحرکنکرده ساده شکلنده غرب قوقوسی . یعنی اوزنه واردی . بوتون چیرینانلرک ایچنده هیچ بری (صنعت) ک نه اولدوغنی - اوزمان - اصلا آ کلاماشلردی : یابدقنرک باشدن باشه برنر و نظم کتاندن باشقه برشی اولمایشی بونک دلیدر . سیاسی سارصینتیلر بزنی ، بلشزک چاره سنی آراق وضعینده کندی کندیزه چه ورنجه و ملیت مفکومسی پارلابوب نوض نهه دیکه طلب ندرلری باشقه بر صورتده بوکسه لکه باشلادی :

— صنعت ، ملیت ایچیندر .

و واقع ، فقط نه تودسز و دونه سز ، معلومانچی تسبیح حرکنلری برله شوب . ایله ره دیکه شوپله ده نیور :

— صنعت جمیت ایچیندر .

بو ادا توضیح و توفیق نه دیلور : « شاعرک درت دیواری آرتیق بزنی علاقه دار نه نیور . . . آرتیق شاعر ، درت دیوارنک ایچنده کندی کندیسی ایچون بر خلق ده کیل ، جمیت ایچنده ، جمیت ایچین بر خالق اولماید . . . بوکونک اولو و جلیز فردنجی صنعته مقابل جانی واجتایی برصنعت یارانماید . بونک ایچین صنعتکارلریزک هرشیدن اول کندیلری اولونولاشد برمالری ، اودالزندن چیغوب جمیته آتیلمالری اونو آ کلامالری لازمدر . بوون بودیلک جله لرینک و بوتون بو ابضاحرک ایچنده بالذات (صنعت) ک آ کلاشیلدینی کومستره جک بر اشارت بو قدر .

بوپله نصیحتلری کوردو کجه دیله هب بر سوال کلیر :

— فقط سز صنعتی ایستیورسکز . بوچه اجتاعیاتی ؟

فردنجی صنعت ایسته مه مک یهوده در ، بو ، صنعتک تا کندیسی ایسته مه مکدر . صنعتکار فردنجیکنده

اولو و جلیزه جمیتیکلکنده ویا اجتاعیاتیچیلکنده تیکسیندر به جک قادر اولو و جلیزدر .

صنعت ، سوبله بن بروج اولیاتی درکده داغه ، طاشه ، اولومه و حیاته ، کورونور و کورونه زه ، بشر نظرند ، جان و دربر . صنعت برعیسایغبردرکده روحلره شفا ، افق و دربر ؛ انسان روسی و جمیت روسی یاپار .

فقط حد ذاتنده صنعت بو قدر ، صنعتکارک روسی وارددر ، انسان و جمیت یابان صنعتی ده ایسته بروج یاپار ؛ فقط بولونش ، کندیسه صاحب ، کندیسه خاص بروج . . .

صنعت هیچ بروقت اجتاعی ده کیلدر . اک جوق (اجتاعی) کله سیله علاقه سی اولان کجابه ورومان قسنی اله آلام ، رومانچلرک ایچنده اک زیاده جمیته اک کیلوب (تیپ) آرایان ، جمیته مشغول اولان (زولا) نک کندیسی ، صنعتک : « حیاتک مزاج آرمسندن کورونوش » اولدوغی سوبله مشدر .

زولایی جمیته صوقوب تیپ آراتان شی اونک قابلیت و ذوقک بولیدر ؛ او تیلری اونک آنده باشایا جق صورتده کومستره نده بالذات صنعتکارلقی قابلیتدر . کندی روحیدر ، روحنک دوپوشی ، حیاته عائد کوروشی ، کندی طوق ، بسله نمش مزاجیدر .

هرهاتکی برجمیته مال نه دیله نک فوننده ، مثلا دون کیشوت و مولیره نک تیلری وارددرک بوتون اناسیته آزلدن ابده قادر مال نه دیله بییلرلر . اناسی ، عالی و ابدی اولان بوبله تیلری کورهن ، کوروشلرینه کوره چیزوب وار نه نهدن : (سه روانتوس) ک ، (مولیر) ک روحیدر . بولر ، ابداعلری صره سنده « اجتاعی اثر یاراتیم » قاینوسنه تابع اولوب ده صرف کندی روحلرینک چرچیومسی ایچنده ک کوروشله ، کندی اولهون روحلرینک کیفیله حرکت نهه سه لردی اثرلری بوبله ی اولوردی عجباً ؟

شعر ایسه . رومان کی موضوعلری مطلقا بر بشر هیئتدن اولادینی ایچین ، و ، ده نیلدیکی کی ، « اجتاعی » ، خارجی برعلاقه شکلی کومستره مک قاینوسنی بسله مده دیک ایچین بوسوتون فردنجیدر . شوپله دبیم : کیلدر .

اونک فردنجیکلکندن ایچین قوجونوبورز ؛ بالنکس شاعرک ، محق فردنجی اولوب اولادینی دوشونوب آلمانیدر . شاعرک « درت دیواری ، اوداسنه جکیلوب ساجلرینی بارماق لرینه دولایارق آغلاشما سی » ایچین ذوق صاحی اولانلری علاقه دار نهه سین ؟

فقط مسئله شاعرک بوهلاقی حقیقه اوباندر . بیلمه سنده در .

بوتون بونر برنک شینه باقار : شاعرک حقیقه شاعر و کندیسی ده بولش اولماسته . . .

او ، ایسته دیکه قادر دیوارلریله مشغول اوسون ایسته دیکه قادر کندی فردی هجرانده دولاشین : الوه در برک بن اوبوبارده ، هیچ بروقت تصور نهه مه دیکه ، نههده باشمی دوندورهن بروج دونه سی کورده . توررله او هجرانده بن سینمانش فقط مفکوره بون بک روح عاللمری کورده .

صاحی بونی یابابیلهن برشاعره و بزه اجتاعی نه ده به نلرک باننده بن شوپله دردم :

— سنک روحک یاراتیجیلی ، صا اک جوق کندی دیوارلریک آره سنده می شخصی هجرانلر کده می تجلی نه دیور ؟ یاز یاز و باشقه هیچ برشیدن بحث نهه ! عزیزم ، علم آرقه کدن کلین !

حامدک آبلرجه اوداسنده قاپانوب ویا آ مانی ایچین قاپانوب ، قاریسی آندن آلالر و قنده اوکا بومایدن استانبوله کله سی وهرمه یه و قاریسی بولک اورته سنده کومدورهن حکومتده ، جمیته ده ، فلکده کفر و بدعا اوقویا اوقویا قاپانوب ، آه ووا درت دیواری ایچندن تورکیه و دنیا به بر دوغدی . مقبر ، فردنجیکلک بزه شاهقه لردو ، آردر .

اوباه ، نه بر ، نه یار قالدی ، کوکلم دولو آه وزار قالدی ، دبیه ن آدم اترک باشندن سوکته ، مدتک باشلانینچندن نهانته قادر یالکز کد عزیزنه عائد آه و زوز ایله مشغول اولوب فقط اوقدار فردنجی فریادلردن بوتون برخ تریه ، بر دوره سوبه ، بروطنه حیات ، عیله ک برهنسب ، هر فلسفه به نظریه ، و بوتون مام وهره جک برکوه فریادشدر .

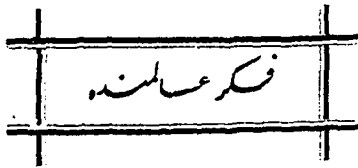
شاعری ایسته دیکلکز قادر جمیته آ اوکا ، موده اولان کله ایله ، اجتاعی کومستریکز . اونده اولا کندیسی بولوب کوکل کوزی ، سوکره هرهاتکی برشیشی کندیسه مخصوص برکوروشله تلی نهه نده وکوه بروج قونی بوقسه ، هر اجتاعی وقعه به و غیرتلاغنی سوکته کز ، اوسزه ، صنعتک نههده جکی شکلده اووقه دن هیچ برشی کوه میه جک . جوق جوق برسوقاق ماسالی یابا جقدر .

ساده نجیم عجباً بوبله حیاتدن بیقان ؟ لانک قائل ، بولافک آ کلا ندینی صنفا

سوبه سیله ، اجتاعی موضوعلره ایسه ییدی ، این یازاردی کی ؟ حیاتدن بیقان ساده کندیسی او ، هر کون غزه لرده کی آخار ستونلری بزه دا ومؤثر برلساله نقل نه دیورلر . ایض نقلده د ناکلده در .

دهه دیکه کی حد ذاتنده صنعت یوق ، صن وارددر . صنعت ؛ وطن ، جمیت ، اجتاعیلک ایچین ده کیل ، صنعتکار ایچیندر ؛ صنعتکارده آ خلقی ایچیندر ؛ بوخلقت ایسه ذاتاً جمیت وانده ایچین یاراتیلشدر . بوتون حرث آدملری بوبله شمرک اجتاعیلکنی ویا فردیلکنی صو صنعت ایسته مکده کیلدر . صنعتکار ، شاعر واریم دبیه صورمالی بز . بوبله جان ایصارلامقله بولونر بونک سبزی برجوق « غریب افسانه » لر ایسته اوراده اجتاعیلک دردلری وارددر .

آرقه : نشر بن اول ۹۲۷ صفحت هر



شاعر و صحیفه

مجموعه و هنر فائده‌ی اولوب اولما دینیدر. ایسته سوال بو طرزده وضع ایله بیلدیکی تقدیرده اوت، بتم فکره کوره فائده لیدر دیکده هیچ ترده اتم . چونکه خلق ، دائما خلقدن و الی الابد بویه فالاجنی و قالایدردن . ترده قاله‌ی که هر دورک تاریخی، خلق آلدانیله بنی مدنیجه هم کندینسک ، همده مدبرانک راحت ایش اولدقنری کوستریور . فضله اولارق عوامک حقیقی ده‌لی طویل بیلگیسی و سبیله نتیجه‌لی اوزون اوزادی ببله یرک یاریم فلسفی بر تربیه آله‌سی هیچده لازم دکدر . او ، بیلگه‌لی ساده «بناغه لیدر» . (فدهر) اسمنده برآقاده‌سی اعضاسی ده‌داها ایلری کیده‌رک دولنک ایلک وطنه‌سی « کلیسا ، نک سلطه‌سی محافظه ایتکدر ، دیکه قادیار واردی .

آقاده‌مینک بو متفق رأیله قرالک اراده‌سی استحصالی ایدن بروسه حکومتجه دین آترقی دولنک منافی داتردمنده بر اجتماعی انضباط واسطه‌سی؛ دولتده دین ایله مکمل اجتماعی بر نظام آراسنده برلکی تأمین ایدن بر انضباط تمثال مجسمی کی ملاحظه اولوندی و بوتلکی تدریجاً آلمانیساک بوتون منورلی آراسنده رغبت قازاندی . اخصال (۱۸) نجی عصرک سوکننده آلمان خلقی ایچون عنعنوی دین ، منور کزیده‌لر ایچونده ملی حیاتک اسباب و وسائل موقفتی اولان نضباط ایله اجتماعی تشکیلاته مستدمکمل برنظام اجتماعی تکتمالی اولان دولتیجک احیا ایدیلدی .

آلمانلرک ملی شاعری (شیللر)، عصرک متبحر متقدی (له‌سینج) ، (گوتنه) و آلمانلرک وولته‌ری ساییلان (ویلانده) ، یهودیلرله خرسیتیانلری باریشد بر مق ایچون مهم نثریاینده بولونان یهودی آلمان عالی (منده‌لسون) لر درام ، شعر ، رومان و تاریخ ساحه‌لرنده یارلاق موقفتیلر کوستره‌رک سامعه ، حریت ، عدالت و بنی نوع محبتلری تفلین تمیسه چالید بر لرکن خالص رومانیزم طرفدارلری ده‌فرون و سلطانک سیرتو آلبرنی احیایه و خرسیتیان شعر و صنعتی مودل اتخاذ ایتکجه جهاد ایدیلورلردی . بو ائشاده ایکنجی فرده‌ریشک برلین علوم آقاده‌مینسه ریاست ایتک اوزره عالم ایسته‌مه‌سی آلمانیساک بودورده هنوز هر وادیده بو بوک عالمده صاحب اولما دینقی کوستر . فی الواقع آلمانیساک بو عصرده اک بو بوک عالمی آرکه‌تولوژی وادیسنده تخر ایش کیمسه‌لره آنتر بولوژینک . مؤسس اولان (بلومباخ) و (سومه‌رینج ، ورسه‌رغ ، مه‌ککل) کی مشهور نثر مجیلردر . بودورده طبابتده اک جوق تمیز ایده‌نر کیسوی و میخانیک طبع معارض دینامیک بر طبابتی آلمانیساده تأسیس ایدن و بتالیستر اولوب مؤسسلی (شتال) و (هوفان) در .

(۱۸) نجی عصر آلمانیساک اجتماعی ، سیاسی و فکری محیطی بو اک بارز جیقینیلرله کورد کدن (فانت) ی ده‌مطالعه ایتدکن صوکر آترقی فکر و جریانلریسه‌ره‌برک ایده‌نله کله‌بیلیرز . بولری کله‌جک مقاله‌سزده کوره‌جکمندن بو عصرک ایلک نصفنده آلمانلری تسخیر ایش اولان (سبوزا) فلسفه‌سک اخلاق و فضیلت تفلیلری

شهرت صاحبی مدرسلردن متشکل سربست دوشونلر جمعیتلری تشکل ایدنرک ضیای حقیقی نشره و دینی مطلقیتیلکی الفایه جهد ایتدیلر . فقط مونادولرک

نیمه‌لری بر دنییه و جوق آیلیمش اولاجق که جوق کیمه‌دن تلاشلر بر عکس العمل بوتون آلمانیایی دولاشدی و بوجوه یالکنز صاف معتدلر دکل ، خردوشونلر و دارالفنون مدرسلری ده التحاق ایتدی . هر طرفدن یقان « تهلکه وار ! » صیحه‌سی هم لیرالری ، همده معتدلری اورکوتدی . بولردن بر قسی دینی موضوعلرک حریتله تقیدنده اجتماعی نظمی بوزه‌جق برتلهک کورویور ؛ بر قسی ده بو بوزدن بالنسبه یکی اولان بر جوق پروتستانلرک تکرار قانولیکلهک دونه‌جکرندن قورقور . ایسته بومضاعف تهلکه ، سربست دوشونلرله محافظه کارلر آراسنده اجتماعی انضباطه تعلق ایدن شیلرک دولت فونترونه تابع طونوله‌سی اوزرنه بر ایشلاف قرارلاشد بریلور .

مفرط لیرالری بو ایشلانک پروتستانلی بر دولت دینه قلب ایده‌جکلی و عیساک خادمیلرله واعظلرک دوله خدمت ایتکدن باشقه بروطیفه‌لی قانلاه‌جینی ایلری سورده‌رک عکس العملیلری پروتستانلرکدن صوکر انجیلک سربست بر اقیلمه‌سی و حریت وجدانی طلب ایتدیلر سه‌ده تقیدلری کار ایتیه‌رک دولتیجک نظریه‌سی غلبه ایتدی . آترقی منافع عامه‌نک حاکم و قوماندانی دولت اولاجق و دولنک غیر قابل فراغ منافی مدافعه ایدیله‌جکدی . بو ائشاده بروسیا قرالی اولان بو بوک ایکنجی فرده‌ریق ، کندی حسانه ری اولدنی سالمه دولتیجک جریاتی ترجیح ایده‌رک دولنک منافی ایجابی دینک مدافعه ایدیله‌سی شقی التزام ایتدی ؛ سیاسی ملاحظه‌سی ده شوبله ایدی : دینی فکر ، خلق اوزرنه مؤثر بر قوت اولدیفنه کوره بو قوتک نظارت عالی‌سی دولت ایچون مبرم بروطیفه اولق لازمدر ؛ یعنی برواعظ و یا مکتب مطلی خلق مواجهه‌سنده دینی بر مسئله‌به تناس ایتدی کندی حسانه دوشونعه‌به و یا دولت طرفندن مساعده ایدیله‌بن بر رایده بولونغه مأذون دکدر . خصوصی حیاته هرکس ایسته‌دکی فکر و قناعته صاحب اولقده حر سه‌ده خلق قارشوسنده دولنک تعلیماتی خارجه چیقیلاماز . ایض بوراده کلینجه اورته‌به شوبله بر سوال آتیلدی : کرسیلرینک اوزردن حقیقی تعلیمه مأمور اولانلر دوغروی ساقلامق صورتیه هم وظیفه‌لرنده قصور ایتدیلر ، همده خلق ضلالتده ابقا ایتیلر ؛ بوکا امکان و مساعده واری ؟

فی الحقیقه برلین قرال آقاده‌مییسی (۱۷۸۹) [بوتارنخده فرانسه‌ده انقلاب کبیر اولور] ده : « خلق کرک بکی خطا و ضلالتلره سوق ایتک و کرک اسکی خطا لرنده ابقا ایتک صورتیه آلداتیق فائده لیدر ؟ » طرزنده بر سوال آچیقجه مسأله‌به قویدی . آلدینی جوابلرده آقاده‌مینک مکالماتی قازانان (ژوهان فریدرغ ویلله) ک مطالعه‌سی دیکلم : « سورولان شی ، خطاتک عمومیله انسانلره دکل ، بئسکه هر امر ،

تورک جمعیتک ، فرانسز انقلابسندن آلدنی تأثیرک فعلاً افاده‌سی اولان مشروطیت انقلابسند ، به‌ری بر جوق آرزولر ایشلاق نه‌به باشلادی . قوج بر شرق عالمک غرب موضوعاته دوشوشنی سوبله‌به بویه بر حرکتدن صوکر ا بر دنییه بر جوق شی ایسته‌مک طیبیدر ، چونکه هیچ بر شی بو قدر . بویه آنلرده یا یکیدن ماضیه دوشولوب بر آرا ؛ حالی کوستریلر ، یا خود قطعی صورتده یکی شیا یاییلمنه چابالانیر ، یکی افضل آرانیر . مشروطیته انتقالی، یقان ، اسکی فی سیلوب کوروره بر انضباط ده کلدی که تورک جامعه‌سی بپ بکی شیلر یاراعابه یعنی کندینی یکی بر مؤسسه‌حائده قوروماه قانلینسین سیاستده عناصر و اسلام بولتیقه‌سک دوامی بولن اک بو بوک دلیدر . بر جمعیت ، بر فکر و یا براعتا قیصه‌جه کوزدن کپیرمه . بو فیلسوفه کورمه‌نسا ، احتراصلری ایچنده جوق فصال کورونمکله بر ؛ حقیقت حالده منفعل ، اقتدارسز و اسپردر . بواسارد و منفعلیتدن آنجق ذکاسیله قورونولاییلر . کاشا ؛ آکلامق ، اولنک اسارتدن قورونولمدر . هر اکلام شاهانه بر صورتده حر اولقدنر . واضح بر آکلامه‌نک یاننده احتراص یا شایمان . بونک ایچون آکلامه آنجق و آن فکرته بولونور . خیمله ایله چور بولش بر فکرته معلولدر . فکرته ، خیمله بو بوندور ووغندن نهادی ؛ غیرت و بتاتکار بر جهد سایه‌سنده قورونولاییلر اخلاقیتمزک مقیاسی ، آکلامه‌مزک سوبه‌سنده در ذکابی انکشاف ایتدیرن هر شی آبی و عکسی قنادر فضیلت ، یالکنز کندیسيله ایضاح ایدیله‌یلین ؛ ذکا قدرتیدر . فضیلتی اولق ، قوتلی و مؤثر اولقده ردائشلی اولقده ضعیف اولق ، آزیلکدر بواعتبارله ردائشلی یالکنز کین ، حدت و حسددا عبادت اولما بونلرک آراسنه قورقو ، امید ، مرحمت و حتی نامتقده قاتعی لازمدر . چونکه امید حدداند قورقو ایله باش باشه کیده‌ر . مرحمتده برضفند آتری یعنی قورقو ضعیف علامتیدر . نامته کلنج بو ، ایکی قاورولش بر ددائندر . چونکه نادم اولق هم ضعیف اولق ، همده ضعیفی حس ایش اولق دیمکدر . حال بوکه حیاتی عقله کوره تنظیم ایده‌نل مرحمت و بوش ندامتک فوئته جقه‌رق بوتون قوتلریا چالیشیرلر و یا یاچقنلری بوتون آیلکلری عقل نامت یایارلر . انسانده آنجق بوسورته حقیقی فعال ، قوتل و فضیلتی اولور . چونکه بشری سفالتردن بیلماه‌جی کی کندی خطا لرنده آزیلر .

مصطفی شکیب

صباي :

مهارت كافي ده كېلدى . بزداها قوتلى رومانچيلر ، شاعرلر ايستردك ... اوت بونجه زماندر هې و فاسز سو كېلبلره خطا بدن عبارت سوزلر كه تكرار لانه ، تكرار لانه بك يا باغلاش دقلرته شېبه بو قدر . شعر ايچون موضوع ساده بولاقتر اولمقله برابر عشق تحسلىر نيك بيله باشقا شكلرده افاده سى هر زمان ممكندر . فقط بونك تا ميني ده « اورنك » لره وابسته در . صانيرم كه برقمس كنج شاعر لر منن ياكېر كند بيلر نيك ،

اڭك بو بوك قوتك قېدن ، بني « انا » دن ، « انسى » لكدن كلكيكنه قانع اولدى . فلاسيفلر ك « يونانيات » . جيلغه چيچيشدى . اسكى معين موده لره مقابل يكي منظره لزوم كوردى : بويكي منبعلر « جرمن » ماضي سى ومنقبه ليردى . شعرده اڭك درين طرف ، اڭك بو كوك قدرت مادامكه « انسى » اڭك ، « شخصى » اڭك ايدي ، بو آتخاق اجنبي عنصرلر ك طرد ونقي وملى عنصرلر ك اخذ وقبوليه تا ميني ايديله بيليردى . ايسته رومان تيسم وايسته جانل شعر ! آلمان ملتي بولاقلاي ياپدقدن ، آلمان ادبياتي ملي منبعلردن قانه قانه نسفى آلدقدن سو كرا شعر ياكېر جرمن منقبه لره انحصار ايتده دى . « رومان تيسم » عيني زمانده « صنعتده حریت » ديمك اولديقتن متعاقباً هر شاعر كندى تا مينه كوره شعر لر يازدى . بز م ايچون بو كون بوبله بروضعتدن بحث ايتكه هنوز حق وسلاحيه اولماسه كر كدر . چونكه حرث وادبيات عالمزده آلمان ذكاو ادبياتك كچيرديكي انقلابي باعش ده كېلر . ادبى ر شده واصل اولما يانلر ايچون « كېنسه كوره حر كت ايده جكم » ديمك هېچ برشى افاده وتا ميني ايده منن . اسكى شاعر لر منن عجملىر قنيد ايتملر . تقيد فنا بر شيدر . فقط بو نلر هېچ اولما ز . تام قنيد ايتديكېرى ايچون استدر لى قدار قوى شاعر لر نيشد بر مشدر . بالاخره فرانسوز لى قنيد ايدنلر ، وقما عجم مقله لرى درجه سندن موقيت كوسته رهر . ممشلردر . فقط « عبدالحق حامد ، نسلى ، توفيق فكرت » نسلى البته وايسته بو كونكى نسله فاقتدر . برنامق كمال ، برسزائى ، برجناب ، برنظيف برر قوندر . دهاها سو كرا برينه نوب قدرى ، بر عمر سيف الدين ، برفاضل احمد ، بر رشاد نورى ، بر احمد هاشم .. البته اهمال ايديله مز .. فقط بو كون يكي يازمنه باشلا يانلر ده علاقه نغش برقمم مع الاسف كوره ميورم . بز بو طوراغك آدملىرى ده كېلدى بز بو وجود قنلر بو وطنك باور ولى ده كېلدى ؟ آرا سزده بر آبريق غير يق وارى كه كند بيلر نه قارشى قناعتلر سزده خصمانه حر كت ايده لم ؟ مجموعه لرى دولدوران منظومه لر ، غايت سو نو كدر . بوء اولر ك استعداد سز لفلر ندن ده كېل ، كولتور سز لكر ندن ايلرى كليبور . بو قارىده بعضيلر نيك اسملر نى صابدين شاعر لر ، محرر لر « اوقور آداملر » دى . ايسته « طوق سوزلى قاره » ك اشتراك ايده جكم بر ملاحظه سى ده شودر : « بوز اوقومق بريازمق ، بوز يازمق بر نثر ايتك » ؛ حياتك تا (۱۰) نجى ؛ صايسنده كي بر مناله مى شويله پتير مشدم :

« يكر منجى عصر »

داها انگين تاريخه گويمه دن قارداشيكى دوغر اولدك قان امهرك شوزمان بيكندن ؛ ابلك آديك گيرنجيه دنياك اشيكندن فلاكت قوجا فلادى اولومه گوز ياشى ..



باغرسنده آتش اولدى آت گوزلو احتراصلر ، منلر زنجير لندى ، زنجير لر پارچالاندى . قان سيلنده نيردى قېلچر ده كي باسلر ؛ نجه حقنر سوروندى ، نجه و طر يابادى ! ..



صفاك بر قولكده ، سعادت بر قولكده بوغوشه حاضرانمش زهر لى ايكي بيلان ؛ ما كنانز ، چكچيلر اوغولدا بور قولكده ؛ اڭكده كومور بوزلور بر آلت صانكه انسان ! ..



طلسمى ، دهشتكى ، انجديكك بو نجه قانى صولنون بوزى بوروشش تاريخك صيرته وهر ؛ « توركك بو بوك نظرى » ده نيلن شاهفه كنى گلجك عصر لره « حومه له ! » ديه گوسته ..

عمر بر اليرمه

ويلكه برازده آرقاداشلر نيك منظومه لرنى اوقومقله اکتفا ايديورلر . . .]

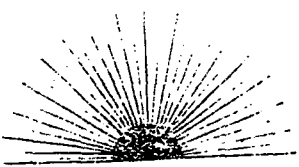
شوحقيقت ميدانده ايكن ، و تورك كنجليك نيك بر شمارى ده حقيقتك اولاجفته كوره بونى اعتراف وقبول ايتك واوكا كوره چاليشق لازم ايكن عصبيله شمك ، هېچ سبب بو قكن « حيات » مجموعه سته تعريض ايتك انصاف لرنى اوله كر كدر .



خاله فخرى بك چين هانئا « خوليانك ثولوى » عنوانى برمه له نشر ايتدى . بونده [عنى زمانده

شونده اعتراف ايتلى بركه « شاعر ، بو موضوعلر اطرافنده يازارسه موافق اولور يازارسه اجتماعى مضرتلر توليد ايدر . . الخ نسيحتلر ك شاعر لر اوزرنده بر تا قېرى بو قدر يته دويدق لرنى يازاجق لدر . خوليار لى نه ا نرم ايده جكلدر . اما ضعيف بر صور ايديورلر مش ! . . بونده قباحت ، ش زياده حياتك آلدېنى مادي استقامتدر . [دوغرو وياكلش فكرلر ك بوغاز بوغازه بويازى نك سرنامه سى « انصافك ثولوى » او مناسب دوشردى . چونكه خاله فخرى بك ادبيات لره يابانجى قالمش بر ذات ده كيلدر . م يازيرك قورقونچ ضعيف وسبيلر نى كوره ميورديا بر معلم صفتيله كنجلره : « بو تون يازيركز بوبله شيلر يازمقده دوام ايدكز ! ادبيات ؛ عبارتدر . » ديمك ايسته مه سته حيرت ايدي بزم ، كنجلر منك استعداد سز لفته حكم ايتير كند بيلر نى برر وطن چو . ونى . فتيله سو ايچون بركى يازيرلره استقبالي لرنى تهلكيه در شورذ صنعتك كوچ بر ايش اولدينى ، جهان ادب آراسنه كيرمك ايچون او جهان ادبيات لرندن قانلاما سز لازم كلدېكنى ، عمومى عرفان بوك شعر وادبياتك بوكه نه سته امكان اولما دېنى آغاك . بررخوجا كنى آكلانملى بز . آكلان در بركن خاله فخرى بكي ده ايجمزده فرض ايدييه برش عرك تحسلىر نى ضعيف افاده ايتمه سى ، هر اول كند بيلر بر رقصو ريدر ، « حياتك آلدېنى » استقامت « ك دنيا لير سنى ضعيفله ته سى باشقا ؛ چو حوقور نيك قدرت سز منظومه لرى باشقادر . ادبى ساده « ليريك شعر » معنا سته كلز . هانكى چيم با نيلسه بو كونكى نسلك « معنى غذا » اعته بساه نمكه عجاج اولدينى كور وولكده در . خاله قنه بك : [براقام اولر لى ، ياشادق لرى حياتك ديكك ايجنده نه زمان تخيله وقت بولور لرسه ونه ؛ ايده بيلر لرسه بز م ايچون بوبيله بر قازانچدر [دييو خاير بر قازانچده كيل ، بر ضرر درر . بز كنجلر صر چوق شيلر بكلر ؛ اما اونلر غفلنده دوامه تشو ايله ده كيل ، ايقاظ ايله .. « روده ن » (بو عص صنعتى تولدور و بور) دييور دى فقط صنعتكا (تول !) دييور دى . كلجك هانئا كى مقاله بو موضوعى باشقا جهتلردن تحليل ايتك ايتيورم

على جانب





ادبیات ماننده

تازه له ن مسأله

« حیات » ك اوتوسكزنجي صایسنده « حیات - ده كی حیات دوشانی شعرلر » سرلوحه و « حیاتی سوهن طوق سوزلی قاره » امضای بریازی چیمشدی. بویازنك لهنده ، علیبنده خلی سوزلر سوبله ندی . قناعتجه اعتراضلرلك اُك قوتلیسی ، یازی صاحبك امضاسنی صافلاماسنه داثر اولاندر . ادبیات وصنعت ساحه سنده آدیمری کیزله مکه برسبب تصور ایده میورم . « حیاتده کی حیات دوشانی شعرلر » سرلوحه سی آلتنده کی سوزلر برقناعتی افاده ایدیور . بوقناعت هر زمان مدافعه ایدیله بیلک قوتی ده حاضردر . بواعتبارله صاحبك آدنی صافلاماسنه هیچ حاجت یوقدی دیه جگم . لهنده ، علیبنده - وبالخاصه علیبنده - خلی دیدی قودیلره سبب اولدقدن سوکرا بو « حیاتی سوهن طوق سوزلی قاره » دن ، کندی اصل امضاسیله « مدعا » سنی مدافعه ایتمه سی ایترز . چونکه بو امضا صافلائیسی دولایسیله او یازی شوکابوکا بومیانده بکاده اسناد ایدیلدی .

بن بو مقاله مده - دوستلرک ، قارثلرک ، طلبه مک ، حتی بالذات مناقشه به قاریشان کنجلردن برقسنکده اصراری اوزرینه - کندی ملاحظه لریمی عرض ایده جگم : « طوق سوزلی قاره » آشانی یوقاری سوبله سولیور :

کنج شاعرلر نهادیابدینانه عشق شعرلی یازیورلر . بز بونلردن بیقدق ، اوصانق . شاعر اجتماعی برخلوقدر . شعر اجتماعی برأردر . عصری جینک دامناسی واستقامتی « اجتماعیلک » در . فردنجیلک افلاس ایشدر . شاعرلر فردیتلرینک چرچیولرینی قیرمالی ، کوزلرینی محیطلرینه ، جمعیه آجالی !

بوکا اعتراض ایدنلرده ینه آشانی یوقاری بوبله جواب ویریورلر :

کنجلری خیربالامنه حقکنز وار ؟ شاعر دویدینی آلی یازاندر . سزده کی بو انحصاری ذهنیه تأسف ایده رز . شعرلریمز جیلریمزه بزم قباحتمز نه ؟ آلزندن بو قادار کلپور !

طوق سوزلی قاره : بوکونکی کنجلرک بدینانه ، مرضی عشق شعرلرینی بکه نمیور . اولنلرده : « اوت دوغرو ! تحسلسلرمن خاستلقی در ، اما قباحتمز بزه ده کیل ! » دیورلر . دیمک ایکی طرف بر نقطه ده برله شیور :

— بوکونکی شعرلر ، عشق منظومه نرینه انحصار ایدیور و بونلر بک جیلردر . شورایه بر جله داما علاوه ایدیله بیلر : — اووالده اورتاده مسأله یوقدر !

خایروارددر . وکرك « طوق سوزلی قاره » ك ، كركسه ماضلرینك یازیلرنده اعتراض ایدیله جك جهتلرده کوزه بک بارز چاریبور . آولا « طوق سوزلی قاره » ك مطالعه نامه سی کوزدن کچیره لم :

« شاعر اجتماعی برخلوقدر . شعر اجتماعی بر اژدر » دیوررکه بو دوغرودر ، فقط عشقه وعلی العموم درونی محسوسله داثر منظومه لره « فردی شعرلر » نامی ویره رك « فردنجیلک افلاس ایشدر » نتیجه سنه واصل اولتی دوغرو اولاسه كركدر . دنیاك اُك بوبوك « لیریک » لری کندی میجانلرینی افاده ایشدردر . مثلا حافظه ، فضولی به ، لورده بایرینه آلفرد دو موسه به ناصیل افلاس ایش نظرله باقابیلرزه بونلردن هر بریسی وهله بایرین « individualiste » داوارا نقله جینتک برر مولودی و « اجتماعی » برر حادنه اولقدن اوزاقمی قائلشدر ؟ بونی ادعا ایتك بزه « بلااستنا هر آدم و بومیانده داهیلر برراجتماعی محصولدر . « قاعمتی و برن « Déterminisme social » اجتماعی مینیت » ی ردوانكار ایتك دیمكدر . بلااستنا هرادی اثر ، حتی جله لرله ، گله لرله ، بونون خیال لری و بونون حاسه لری ده داخل اولدینی حالدده بر دورك مالیدر .

عینی زمانده بقناعتجه ده « عصری جینتک دامناسی واستقامتی اجتماعیلک در » ایا بومو ، مثلا « مقبره » طرزنده بوکسک شعرلری فردی صانع و هیجه صانع مناسنه گلز . مع هذا « مقبره » عیارنده شعرلرک قینلری ده شاعرلرک کوزلرینی محیطلرینه ، جینلرینه چورمه لرینه مانع اولما مالیدر واولامازده ! . کچن هافنا انشرا ایده ن « رومانیتیم » عنوانی مقاله سزده ده عرض ایشدیکنز اوزره « بر ملتک کندیسی ادبیاتده بولاسی » دیمک اولان « رومانیتیک دوره » بی سبجه له ندرن اساس ، بودوره ایله برابر ادبیاتلرک « برلی دها » دن ، « خلق منطری » ندن الهام آلفه باشلامالیدر . یونان ادبیاتلرک بر « اسکندریه » شعبه سی واردرکه ایچنده غایت استاد آدلیمیش مکه برابر حیات عمومی سی اعتبارله قورودر . کندیسندن اولکی دورلرک - اسکی یونان شعر و صنعتک - حرارت و هیجانندن محرومدر . برمتفکر بو قورولنك ، بو حرارت و هیجانندن محرومیتک سببی « اسکندریه » بلده سنك وضعیتده بولوبور : اسکی یونانساننده بر خلق طبقه سی واردی . اوبله بر خلق طبقه سی که زنکین خبله سی دنیاك اُك محتشم بر « میلولوژی » سنی یاراعمشدی . باشده « اومر » اولتی اوزره بونون یونان شاعرلری الهام لرینی او خلق میلولوژیسندن آلیبوردی . بو آلیشه او غرب متفکر « Sève populaire » خلقه مخصوص نسخ نامی ویریور . بو « خلقه مخصوص نسخ » ، شاعرلرک وجداننده اوبله برله شیور ، اوبله شخصیه لشیور . ردی که میدانه کلن اثرلرده دائمی بر « لیریم » ، بر حرارت نظرله چاریبوردی . اسکندریه ایسه بر تجارت و بر ذهن بلده سیدی . شاعرلر منفعت اندیش ،

هیجاننه بر محیط ایچنده بشبور زردی . اونلرک اثرلرنده کورولن قورونق بوندن منونندی . اون یذنجی عصرده بونون آوروپایی قاپلایان فلاسیتی دورک قدرت وحشتمه - حتی مثلا قورنه بده کورولدیکی اوزره وطنی ، اخلاق و اجتماعی فکرلر تلبقن ایتمه سنه - رغماً « لیریم » دن محرومیت اساسی عمده سنك « مجرد » اولوشندن در . اوت « فلاسیتی » شاعر الهامی ، کندی محیطندن ده کیل ، « قرون اوله » میلولوژیسندن و تارنخندن آلمشدی . « فلاسیتی ادبیات » ك ضعیفی « خلقه مخصوص نسخ » دن محروم بولوانسندن حاصل اولوبوردی . کندیسنه قارشی « رومانیتیم » عکس العملی میدانه قویان ده اولك بو حرارتسز لکی در . وقتا که ناپولون ، آلمان طوبرا قیرینی چیکنه دی ، ملی عزت نفس ، اوطولر . اقلرک قوزومبولیت شاعرلرینی غفلت اوقوسنندن اویاندردی . کنج شاعرلر سزه « Arthur Chuquet » آرتور شوکه « نك » آلمان قولنه « کتبخانه سی سه ریسنه داخل « آلمان ادبیاتی » عنوانی اثرینی توبسه ایده رم . اولك بک کوزل خلاصه و افاده ایشدیکی اوزره اون سکزنجی عصر ، آلمانیا ایچون « انسانیت » عصریدی ، اون دو قوزونجی عصر « ملیت » عصری اولدی . بوبوك محررلر ، شاعرلر اوکجه هب « قوزومبولیت » ایدیلر . « له سینغ » وطنپرور لکی « قهرمانانه برضعف » تلق ایدیور ، « هرده ر » ، « انسانق » ، « حقیق وطن نظرله » باقیور ، « شیلهر » یا لکیز برملکت ، بر قوم ایچون یازمنی قیرانه بر مفکوره صایبور ، شعر ایچون ، ساده بروطنداشه ده کیل ، هر انسانک تلبه نفوذ ایتك وظیفه سی ایبری سورویوردی . « شوکه » نك تعبیرنه کورور « فرانسز اختلالی » آلمان محررلرینی قوزومبولیتلک خسته لفتندن قورتاردی ، هله مؤخرأ « ناپولون سفرلری » عقلملرینی بوس بونون باشلرینه کتیردی . « اییه نا » حرندن سوکرا فیخته آنالرک ، سبجه ولسانلرله دیگر ملتلردن ممتاز بر ملت اولدیفته قناعت کتیردی ، قوروقسزین « آلمان قومنه نظرله » بنی وجوده کتیردی . « شلایه ماهه ر » ده « فیخته » به اقتفا ایشدی . « برلین تونیه در سبتسی » نك اساسی قورولدی . « شله غه ل قارده شلر » و خاصه « فرده ر بقی شله غه ل » وطنک داغینیق قوتلرینی طویلامق و آلمان ذکاسنی ساچق زمانی کلدیکنی ادعا و تأمین ایشدی . « آدام موله ر » و « هانری قلابست » ملی دیوفولری تحریک ایتك مقصدیله نشر یانه باشلادیلر . « آرنه » یا لکیز « فرانس به اوشاقلق ایده نلره » قارشی ده کیل ، ملی محیط ایچنده اجنبیلر کی پاشایان محررلره وعلی العموم « قوزومبولیت فکرلر » قارشی ده تهاجم کوسته رددی . بوندن سوکرا آلمان ادبیاننده وطنپرور لکی آلدی یورودی . « آرنه » ، « کوزنهر » « شانکه ندورف » ، بو اوچ بوبوك آدام « ملتی قورتاران شاعرلر » صاییلدی . بکی ادبی حرکتک منقد و نظریه جیسی « فرده ر بقی شله غه ل » - کچن هافنا کی مقاله سزده تصریح ایشدیکنز اوزره - فیخته نك « moi أنا » اوزرینه مستند فلسفه سندن الهام آلا رق اجنبی ادبیاتلرینی تدقیق ایشدی . دنیاك بوبوك شاعرلرنده

دوره ركزى :

آئرمده ، ستانبول چادسئنه نقره
سازى ائىئىكى يائىئىكى دائره

ستانبول بوروسى :

ستانبولده ، بابعالى چادسئنه ۸۷ نورهده
دائره مختصسه

حیات

میانرأئما هیئزه ... ریبه راها هیره حیات قاتالم ...

- عه -

نفسى هربرده ۱۰ غرورده .

سنهئكى بوسه نيله ۵ نبرا .
(اجئى مملكتلر ائچئىن ۵ دولار) .

اوتوه واعلان ائشلى ائچئىن ستانبول بوروسه
مراجعت ائدئىلر .

يازى ائشلىئىك مرچى آئرمه مرئىئدر .

۲ نئى جلد

آئرمه ، ۶ ئشرىن اول ، ۱۹۲۷

صاى : ۴۵

صاحبه :

« آقاده مى » سنئسى

برحیاته ومیلونلردن مرکب برودجه به مالک اولان اسکی روس - شیمدیکی شوراجهوریتلری اتحادی - علوم آقاده میسی ، تشکیلاتک وسعتی و طرز فعالیتی اعتباریله بالخاصه نظر دفتی جلبه شایاندر : ۴۲ اصلی اعضادن مرکب اولان آقاده می « فیزیق - ماته ماتیق » ، « روس لسان و ادبیاتی » ، « تاریخ و فیلولوژی » ، شبعلرینه آبریلر . مختلف ماهیئده (۵۰) مؤسسه علمیه نك اداره سی ده آقاده می به مودوعدر ؛ بومؤسسهرده (۴۶۲) طالم متادی صورتده تدقیقات و تبعانده بولونمقله موظفدر . بوانستیتورلک ، موزمرلک ، قومیسونلرک فعالیتی و نشریاتی جدأ چوق قوتلیدر .

بزم مملکتئز ایچون ، فرانسز آقاده میسی طرزئنده یعنی ، ساده جه یتیشمش صنعتکارلری سینه سننده طوپولابه جق بر مؤسسهدن زیاده ، اک کنج مملکتلرک بیله تطبیقه اوغراشدققرلی « علوم آقاده میسی » طرزئنده برئشکلک داها مفید اولاجنی قناعتئدهیم . کوچوک ، متواضع بر « آقاده میک » مرکزله اونک اطرافئنده مستقبل طاملری یتشدریمکه مکلف انستیتور ، موزمرل وانجمنلردن ترکب ایده جک بر مؤسسه ، بوکون ایچون پارلاق کورولمه سه بیله ، استقبال ایچون پک مفید اولایبیلر . بویله برعلمی مرکز ، الله کی قوتلردن ده اعظمی نسبتده استفاده ایده بیلمک چاره لرینی قولایقله بولور .

زده علم حیاتک انکشاف ائتمه سنک بلکه اک بویوک سببی ، علمک برنوع « هوسکارلق » دن عبارت قالمسی ، حیاتی علمه حصر ایده جک انسانلر

بو مسئله حقئنده کی مقاله لرئندن یالکز ایلمکنی کورمک میسر اولدی . نجم الدین صادق کده بویکا عائد بر مقاله یازدیغنی دویمقله برابر اونده کورمه مدم . اگر یعقوبک دیکر مقاله لرینی ده اوقویه بیلسه یدم ، آرقاداشمک ناصل بر نقطه نظر تعقیب ائیدیکنی داها اینی آکلامق قابل اولوردی . بنساء علیه ، بوراده ، هیچ برتقید و مناقشه به کیریشمکسزین ، ساده جه ، کندی دوشوندکلمی سوبله مکله آکئفا ایده جکم .

لسان و ادبیات آقاده میسی ، هان هان یالکز فرانسه به منحصر واسکی عنعنه لرک محصولی بر مؤسسهدر . باشقا مملکتلرک هیچ برئنده اوماهیئده برئشکلک تصادف ایده مئز . « آقاده می فرانسه زه بوکون اسکی بر عنعنه نك محافظی اولمقدن و فرانسه نك اک بویوک ادبی شهرت لرینی سینه سنه طوبلامقدن باشقا مثبت برایش کورمه مکده در . باشقا مملکتلرده کی آقاده میلر داها زیاده « علوم آقاده میلری » در . پروسیاده ، انکلتزه ده ، روسیاده ، ماجارستانده ، حتی رومانیاده و بلغارستانده هپ بوجنس مؤسسهره تصادف اولونور . فرانسه ده ده ، « فرانسز انستیتوسی » نام عمومی آئئنده ، فرانسز آقاده میسندن باشقا « علوم آقاده میسی » محکوکات و علوم ادبیه آقاده میسی ، علوم سیاسیة واجتماعیه آقاده میسی ، صنایع نفیسه آقاده میسی موجوددر ؛ ۲۵۰ یه یاقین اصلی اعضادن ترکب ایده بومؤسسهرلک ، فرانسه نك معنوی شوکتئنده نه بویوک عامل اولدیغنی سوبله مک زانئدر .

موجود آقاده میلر آراسئنده ، ایکی عصرلق

تنظیم ائدن بری مملکتلرک بوتون متفکرلری دائما فرانسز عرفانک تأثیری آئئنده قانشدردر ، دیه بیلیرز . بوکونه قدر بوتون یکی مؤسسهرمزنی قورارکن دائما فرانسز اورنه کلرینه اتباعه چالیشمه مئز ، شهبه سز بوندن ایلری کلپور . اویله صانیورم که شو صرک کونلرده فیتملی بر ادبیزک یکیدن اورته به آئدینی « تورکیه ده بر آقاده می تأسیسی سنئسى » ده عین تأثیرک بر نتیجه سیدر . « یکیدن اورته به آئدینی » قیدینی یازارکن ، بو « آقاده می » ویا اسکی تمبیریه « انجمن دانش » تأسیسی مسئله سنک ، اولدئجه اسکی بر زماندن بری وقت وقت نکس ایدن ، تازه له نن بر مسئله اولدیغنی خاطر لایمق ایستدم : داها ۱۲۶۷ ده صدر اعظم مصطفی رشید باشانک آجدینی « انجمن دانش » له باشلایان بوشبئ و مشروطیتک اعلانئندن سوکراده آرا صیرا ایئتیک ایستئندی ؛ حتی بوکا بر باشلانغچ اولمق اوزره مرحوم ضیا کؤک آلیک تأثیریه ابتدا بر اصطلاحات انجمنی و داها سوکرا لغت ، املا و ادبیات انجمنلری تشکیل اولوندی . لکن ، مختلف عامللر بوشبئلرک افلاس ایله نتیجه لئنه سنه سببیت و بردی . بوانجمنلری قوراندلر ، کوزلرینک اوکنه فرانسز آقاده میسنی کتیریورلر ، اوکا بکزر بر هیئت یاقمقله لسان و ادبیاتلرک اصلاح و احیا اولونوجنی ، هیچ اولمازسه لغتئیزک ، املا مزک ، قواعد مزک تثبیت ایده جکنی تمخیل ائدیورلردی .. مطبوعاتلری منتظماً تعقیب ایده مه دیکم ایچون عزیز آرقاداشم « یعقوب قدری » نك

فقط « دیز چوکه دن ده بورولش ، غروری قیریق و خیالی خراب » برآدا ایله مفتور کورمهک باشلادم.

**

بعضی انسانلر واردرکه اثرلیله یاشارلر، انسانلر و اثرلر واردرکه تأثیرلری مضبوط و معین قیمتلرندن داها قوتلی اولمشدر . بو قوت ، محیطده و نسلده موجود بر حس و تمایلی مص و افاده ایده بیلیمک درجه سیله متناسبدر ؛ ساممک ویا قارمک ، برکله ایله ، مخاطبک بودرجه بی داها ای آکلایلیلمسی ده ، او محیط و نسل ایچنده یاشامش اولماسیله تمکندر .

سلاییکده ، تا مشروطیتک بدایتلرنده ، برکون « کنج قلملر » مجموعه سننده « نوران » دن کوندریش بر اوزون منظومه کوردک . بوندن برشی آکلایلیلمادی . فقط او، قلبده برعکس یایمقدن ده خالی قالادی . اکر دوغروندن دوغروب تورمکک مفکوره سنه تماس نه سیدی برآز آکلایلیلمدی ، فقط بالواسطه ، آقیری برعاس بیله ، روحلریزده غریب برقیلمده یابدی .

سوکرالری ، بو منظومه بی یازمش اولان ضیا کولک آلپ مرحومک بوتون حیاتی بر « تأثیر مجموعه سی » اولدی ؟

ینه کونک برنده طیننده احمد حکمت بک مرحومک « آلتون اوردو » سنی کوردک . او نه انشعال ، او نه سحر ، او نه سحر ندا ابدی . روحلریزده آواره آقینلرله دولاشوب بولانان بر قانیانی بردنبره کوروتن و اوکا ، فیثقیرنجیه بولای بیله جکی بولاردن برنی کوسته رهن بو اولتون ندا احمد حکمتک بوتون اثرلرندن و بالذات کندیسندن داها مؤثر و داها قدرتلیدر : چونکه دوغمش بر جریانک بریشان سرپنتیلرینی ، شعوره چیقمامش دیله کلرینی تمضی ته تدیریور ، هنوز افاده ته دیلمش ، فقط اولایه ، دو بولایه باشلایان داغینیق حسری خلاصه هودوب یاشاتیوردی .

مفکوره تک بر حله سی ، دوره ، دویدوغنی خطاب هودن بو « آلتون اوردو » مرحله سننده کورولدی .

سلیمان نظیف مرحومک صنعت نامنه یاشایاجق اثرلرینی تدیقی هوندکدن سوکره قولایجه قرار وهریلیرکه او ، آثارله ده کیل ، تأثیرلیله یاشامش و یاشایان برآدامدر . دنیاده نادر انسانلره ، اونک او (پیرلوقی) کوننده کی شدید ، مستثناء تاریخی مؤثرینی نصیب اولمشدر . مرحومی اوراده ، استانبول دارالفنونک قونفرانس سالونو ایچنده او کون دیکلمش اولانلر بوتی اونون تالیماجق و نسلدن نسله بو تأثیری یادگار هوندکدن کندیلرینی منع هوده مبهجک صورتده بیلیرلر .

استانبولک عبرتلی اضطرابی ، نسلک باشنی طریوشدور . مفکوره صاخیلیری ، تورک تاریخینه هحت بر دور کوه شنگ تمیل و طنب هوندیکی

تحمل و فراغت اشتیاقی ، فیض و قدرت دوغور ایله جک جسم بر سردن کچدیلمک معشری شعوری ... استانبول ایچنده او کون ، اونطقده ، سلیمان نظیفک روحی و دوداقلرله خلاصه و افاده هوندیدی . او کونکی نظیف ساده دویولقله ده کیل ، بالخاصه کورولمکله ، طاتیلقله آکلایسیلا بیله جک بر « وارلق » در . بئیردکدن سوکره ، هرنه سی کون « تصویرانکار » ده نشر هوندیله جکی ایچین ، نظیفی ، « تصحیحته خاصه » اعتنا « اولونق اوزره بکا - کندی تمپیرله - امانت » هوندیدی . بو مناسبتله ، سانور اونک اک جانلی برلرینی طی هوندیکی حالده ، بن تمامی آله هوندیلمشدم . اوندن سوکره بونطق استانبولده و آنادولوده ، گاه خصوصی اجتماعلرده ، گاه کندی طلبه مه قاج کرلر اوقودم . فقط اوقوبوش ، ساده اوقوبوش بی بر تورلو تطمین هوندیوردی . عینی زمانده ، اوپهرلوقی کونی ، سلیمان نظیفک اوقوبوشی ، دیکله بئرکک وضعیلری ، قونفرانس سالونکک او کونکی حالی حقنده تصویرلر یاپوب استانبولک و تورکیه تک او (آن) نی جانلاندیرمایه چایشیوردم . چونکه او نطق و سلیمان نظیف تاریخک او (آن) ی ایچنده فیرلایوب کورولمش ، یاشامش ، فسون و آتشی روحلره « متعضی بر ایمان » حالنده داغتمش بر « وارلق » دی ...

اتیس بهیجه عودت هندیورم . نه دمک ایسته دیکم آله آکلایلمشدر . اونک او « وطن مرثیه سی » ده ، بالقان هزمتلرکک روحلرده کی آجیلرینی صنعت نداسیله دورینه دویورمشدی ؛ بو آجیلری اوندن زیاده قوتله طولایوب بزه فیرلاتان ؛ او (آن) ی اونک قادر قدرت و صداقله ترجمه هودن و یاشاتان بر اثر داها یوقدر . مرهالده بن کورمدم .

اونک شهبالده چیقدهنی کون صنعت و نظمه شو و یابوروتله علاقه بسله یهن هرکس اونو اوقوبور ، اونو هیل یوردی . باشده نظیف مرحوم اولوقی اوزره اوزمانک بووک کچینن بوتون ادباسی آبرجه ، منتقاً ، هیجان ایله اونو تبریک هندیورلردی .

اتیس بهیجه استانبولده ایلمک چیقان شعری اوایدی ، اوزمانکی وطنک حقیق مرثیه سی ده او اولدی . اونک دوغدوغی محیط و تأثیرک ایچنده یاشامش اولدوغم ایچون بو شعری داتما صایقلادم ؛ اونو داتما ، بزى کندیزه ، بردور ایچنده ، بولدوران مرحله لردن بری بیلدم .

بونک ایچین ، اونک کتابی چیقنجه اونک ، (بالقان) کچینده نسله و بکا یادگار ته تدیکی (میراث) ی آرادم ؛ بن بو (میراث) ک خلاصه و نرم هوندیکی دوره بی یاشادنیغ ایچین اونک حقیق قیمتی طننله یاباجق و جانلاندیراجق اسکى عکسارک چینلاماسنی ایستور و بوتان ایچین بن او « وطن مرثیه سی » اوزره زمه قالیورم .

اتیس بهیجه باشقه هیچ برشی یازماس بوتک شعرله او ، بزه ینه بر صنعت میرانی برآقاب

**

بن کندی میرانه بو قادر مربوط ار و اونو ایپردقن سوکره کتابک دیکر قسملری او عینی حرارتله دولاشازسم بی بونده کندیسى و معذور کورمه لیدر ، منتقدر ، اوقسملر . احتساملرینی و تقدیرلرینی سوبله به جکلردر . بی فائته زنی نظمی هیچ علاقه دار هوندی . یایما به ده که دیکنی طن هوندیکمه کوره به خفنده کی علاقه سزلم ، آله به یالکیز کندیه کوروش دیبه تلقی هوندیله لیدر . محقق که او ، یازارکن ساده بی و بزم کیلری ده کیل ، بو دوشونلوقی ایچین هر صنفک بولایله جک وهریور و بوسورتله قیر شعر کچینده ، « ایله بر کوزله واحه قورویور .

کتابک عمومی هیثی حقنده بن ای واردر ؛ بری : اتیس بهیجه بکک عروض یازدینی شیلر داها قوتلیدر . تورکیلمک مفک شکی طرفی بزدن ، حظلریزک معیارینی آیشیلش عاملر خلاصه ، فدا کارلق ایله و بونک ایچین بدایتده هه وزنی ده برچوق وهردی .

دیگری : صیغه لریک وسط لریک ایچنده ، احا خددا قدرتلرکک برجه چیقاران اک ج « اضطراب » چیرپنیمور . اتیس بهیجه حیاتی هرکه نصیب اولیان بر آسوده لک ایچنده کچمشدر . حالبوکه بالقان آجیلرینه یاقی هوندیجه بزه ، « وطن مرثیه » سی ایله ، یاشاتابیلن او حساسیت ، بر قوتلی اضطراب داها نه قادر قوتلی شیلر ابداع هوندی بیلیر .

اتیس بهیجه ، شخصی قابیلرله ، جمعیتک مالی اولوق دوغمش ، فقط خصو بو قابیلرلی تقسیم هوندی . اونک دوغروندن حیاتی ، بر شعر آقیشدر . بو آقیشی بر آن ایچین بر فیرطینه روزکاری بولاندیرر . جریانی بر اتیس بهیجه قوناقی داها کوره .

فقط ، یوقاریده ده سوبلدم ، بن ایچین مرثیه سی « تک » اتیس بهیجه « ی کانید اتیس بهیجه بن اونونامه امکان یوقدر : صنعتک بولنده بالقان قوناقی اولان اتیس

صفت و





کمال امی

تصوفی خلق ادیبانک بونس اصره ، قایفوسز
 بدال ، اشرف اوغل کبی بووک وستنتا شهرتلی
 نارجنده ، ایکنجی ، حتی اوچنجی درجهده بعض
 سیاری واردور . بوادیانک تاریخی کمال ، شمول
 نفوذنی لایقوله ایضاح ایده بیلیک ایچون ، وایکنجی
 اخود اوچنجی درجهده کی سیالردن ، ولوکه مختصراً
 ولسون ، بحث اتمک ضروریدر . تصوفی خلق
 ادیبانک کری صفرلنده قالمش ، بللی باشلی برادری
 شخصیت حالنده تبارز ایده مبرک عمومی جریان ایچنده
 قایب اولمش بولونان بو شاعرلردن برچوشنک ، واقعا
 نهاسلری ، نهده اثرلی مضبوط دکلمر . فقط ،
 کنیدیلرنده اندر کوریلن بر لطف کارقله تذکره نویسلرن .
 دن برقمسی ، بزی بولنردن بمضیلرنک اسلرندن
 خبردار ایتمک کبی ، زمانک مساعه سیله بوکون
 اثرلی ده آلمزده بولونبور . کمال امی ، ایسته بو
 شاعرلردن بریدر .

کمال امی نیک حیاتی ، مع الاشف ، جان غامیله
 مجبولدر . تذکره نویس لطینی « ولایت قرمانده
 لارنده دندر » دیور . لطینی نیک بو قیمتلی اشارتیله
 نره لی اولدینی تعین ایدهن کمال امی نیک دوغدینی تاریخی
 تثبیت و عمرنک سیرینی تعقیب اتمک امکاتی و بره جک
 وثیقهدن محروم . یالکز اونک « چلی خلیفه »
 نامیله معروف اولوب « ۸۹۹ » ده جه کیده رکن
 ارتحال ایدهن « جمال خلوتی ، الهه » برابر
 « بیر محمد بهامالدین ازرنجانی » دن [وفاتی ۸۷۹]
 فیض آلدینی ، بالآخره ، احبال طریقت و اعتقادی
 نشر و تلقین اتمک آرزوسیه ، آنادولوبی شهر شهر
 قصبه قصبه دولاشدینی ، نهایت « ۸۸۰ » تاریخنده
 قره مانده و بررواته نظراً دینی برسبیله تجریم ایدهلرک
 صلباً اعدام اولونقی صورتیه دیادن چکیلدیکی
 بیلیورز .

تذکره سنده کمال امی دن بحث ایده رکن لطینی
 « دده لردن مسعودر » دیهرک نقل ایتمک بر
 منقبده ، حیاتنده اونک مشهور حروفی شاعر سید
 نسیمی ایله طایسوب کوروشدیکنی ، آرقاداشلق
 ایتمک ایضا اییدیور . سید نسیمی « ۸۲۰ » ده
 وبلکه داها اول اعدام اولوندینیه کوره « ۸۸۰ » ده
 وفات ایدهن کمال امی نیک اوتارنجه هنوز دوغمانش
 اولاسی ، یاخود هیچ اولمازه بک کنج بولونماسی
 دولایسیله لطینی نیک بوداعاسی جدیت و اعتداله
 قارشیلایمق قابل اولماز .

کمال امی نیک ادبیات تاریخی علاقه دار ایدهن
 اثری ، دیوانیدر . یازمه بر نسخه سی دارالفنون

کتبخانه سنده موجود اولان بودیوان ، لطینی نیک
 « درویشانه کلمات ، فناء متعلق بابا یانه ادبیات »
 دیدیکی سوفیانه منظومه لردن مرکبدر . کمال امی نیک
 منظومه لرنده دقتی ایلمک جلب ایدهن خصوصیت ،
 ساده لکندر . بولنرده داهاز یاده منایه اهمیت عطف
 اولونورق کله زره ، شکله مان هیچ اعتبار کوستریله
 مشدر . کمال امی ده ، دیگر متصوف شاعرلرک اونه
 دتبری اختیار ایتمکلی اصوله نییتمه ، دیواننده
 ادبیاتی تصوفه خدمتکار یا پیش ، تصوفی فکرلرنی
 تعمیم غایسیله ادبیاتی واسطه اولاراق قوللا مشدر .
 بوتون منظومه لرنده دینی ، یابس برهوا اصره ،
 روحه خیرچین بر اذاد اولدورور ، انسانی حیاته قارشی
 استغنایه سوق ایدهر ، اصلنه رجوع ایچون دیرن
 بر صبر سزلی ایچنده بر اقرار . بعضاً بوعالمک فانی وموقت
 اولدینی ، زنیکنک ، فقیرک بوراده بر مدت سوکرا
 کوجوب کیده جک بر مسافر بولوندینی ، لفغان اولسه
 بیله کیسه نیک اجل زهرینه دوا نمارک ایده میه جکی
 اوزون اوزادی به آکلایر :

بوخان ایچره یجه خان قوندی کوجدی
 بو تخته یجه سلیمان قوندی کوجدی
 بودیا برکنه کروالسرادر
 که یجه یجه کروان قوندی کوجدی
 بودیا تکیه سنده بر قونوقمک
 که بونده یجه مهمان قوندی کوجدی
 قوسی آغلابه رق کلدی کیتدی
 دی کم تقیسی خندان قوندی کوجدی
 بولونعادی اجل زهرینه تریاک
 بوشره یجه لفغان قوندی کوجدی .

بعضاًده هر ددی الهدن بیلیر ، هر دده الهدن
 درمان ایستهر . حتی کندینسه کندینسدن دها یاقین
 حس ایدهر ، بوکار رغماً اوکا واصل اولامادیندن
 دولای اضطراب ایچنده چیرینیر . سوکرا قصور
 وکناهلرنی خاطرلار ، اللهمک حضورینه یوزنک
 قاراسیله ناصل چیقاجنی دوشونور ، اندیشه بدوشهر
 کندینسی وصاله لایق کورسی ایچون حقه یالواریر
 عفو ومغفرت دیلر :

السی دردمندم چاره سنندن
 کبر و صرهم سن اور چون یاره سنندن
 بودر دردم که بی دردم السی
 کیرو درد ایستهرم بر یاره سنندن
 حکیم بی زوالسک سن السی
 ابرر بیمار هر بیماریه سنندن
 السی فضل واحسان ، لطف ودرمان
 بوکون بودرد وآه وزاره سنندن
 آغریدی کوزلرم حسرت یاشندن
 بودر قورقوم که یوزم قاره سنندن
 اگرچه سن بکا بندن یاقینسک
 ولی بن اولشم آواره سنندن
 بکا سن ویر سنی بندن بی آل
 چون ایرمک دیلرم سن یاره سنندن

کمال امی نیک اثرلی هب بو مرکز اطرافنده حرکت
 ایدهر . نه روخنده ، نه ادا سنده هیچ نوع کورولز .
 ساکن ، بطی ، متوکل ، یک آنهک آقوب کیدهر .

اولی تحصیل

آنیس برهیک میرانی

پاتالجه دن کلن طوب سلرنی دویمش اولانلر
 بیلیرلر : آتی وسریع اولونقی ایچین آجینسک عبرت
 وانتباهی بر دتبره دولایمان باقان هر یتمده استابول ،
 اوله آغزی کلیدلی ، شاشقین ، تارتیدن عاجز ،
 مجزندن متأثر ، کندینسک تا کوکسه ووران فلاکتک
 یانی باشنده ساده جه دعا کار بروضیتنه ایدی .
 اوکلرنده بر صباح ، « شبیل » مجموعه سی
 آچدم و « آنیس بیج » امضاسنی طاشیان بر منظومه
 ایچنده شویقی کوردم :

السی بورولدم بودیز جوکه دن ،
 غرورم قیریش ، خیالم خراب ..
 بوندا نیم باشمک ایچنده بر فریتمه جندر ومدیله
 چالغالاندی . منظومه یی اوقودم ، یه اوقودم .
 سو قافلرده سوله نیوردم :

نه رنگین املرله هب نشوه خیز
 اولورکن شبام بو نکت نه دن ؟
 السی ! بورولدم بودیز جوکه دن ،
 غرورم قیریش ، خیالم خراب ..

سوکرا دکانلری ، ماغازه لری ، بنا جبهه لرنی ،
 چهره لری ، توتن استابول افلرنی هب اوله
 « رنگین املرله نشوه خیز اولان شبانی نکتبه
 دوشمش » ، شاشقینلندن ساده جه دعا کاروضیتنه
 کمال امی ، ذاتاً بیط وزمینده در . نظمرنده آزاده
 صیراده خیال عنصرینک قاناد سسی ایشیدیلیرسه ده
 بو، جوق دوام ایتر ، بوکلسک ، اوچوق ایسترکن
 دوشهر ، درینله شمکه ، انکینله شمکه تثبیت ایتر
 فکرنی مدافعه ، دعواسنی تقریر ایده رکن حرارتسز
 هیجانسزدر . عادتاً نافه سز ، نتیجه سز بر مجادله به کیرمش
 اولدینته واقف کورونور ، امیدسز دورور . بوکتله
 برابر صافیت وسمیتمندن اوزاقلاشاز . ذاتاً اونک
 یگانه منجی ده ایسته بوندن عبارتدر .

کمال امی ، اثرلرنه نظراً بونس اصره معقلری
 آراسنده صایماتق ایچون معقول هیچ برسبب بو قدر .
 دیوانته منعکس تصوفی اعتقادلری ، یونسک فکرلریله
 عین طرزده ، عین هدفه دوغور بورور . عضوینته
 بونس محصوللرنیک عصاره سنندن بر قاج قطره قاریشمش
 کبی نظرلرنده ، بارز وقوتی اولامقله برابر ، بونس
 اصره آهلیرنیک رایجه سی حس ایدیلیر .
 کمال امی دیواننک تورکیه نیک تاریخی اعتباریله ده
 دفته شایان اولماسی واردایسه ده ، علاقه دار اولمادینمز
 بوخصوص حننده بوراده مطالعه درمیاشی زائد
 کورور بوروز .

محمد ضالم

ياراقتى احتياجى نېچك « زاراطوسترا » سنده كوروپوروز . نېچە ، بوتون شاعرلر كېي جوق قوللايلىمايان كەلرەدە بووك برتائير اويانديرماستى بيلور . شاعر ، معين برافاده طرزي برينه نەدن باشقا برافاده طرزيه مراجعت ايدييور ؟ شاعر ، يكي افاده طرزي ايله بزي كندى « ياشايش ساحەسى » نە كتيريور ، بزاونى مركزيله شمش دويونلر مزله عاداتا « تامشا ايدييورز . » هر كسك قوللاندينى افاده طرزي ايسه بزده بويله بروسى محنوا اويانديرمايه « قادر » دە كيلدر . شاعر ، بوتائيري تايمين ايتك ايچين ، جوق دفعه ، لسانك « قون وان سيونهل » شكندندە اوزاقلاشير : « بوسياح ، بكا يابانچي ده كيل .. » برينه : « بكا يابانچي ده كيل بوسياح ! برقاچ پيل اول بورادن كچدى . زاراطوسترا ، اونك آدى ... » يكي افاده طرزي لره دى نېچە Nietzsche دن مثال كتيره جكر . نېچە ؛ « سن برزمانلر ، كندى دردكي طاشيور دك ، شيمدى باشقالر بى دى دودلى ياقى ايتيورسك ؟ « جله لر بى اويانديرمق ايسه دىكي هيجاته دار كوروپور وبونى باشتا برطرزده آكلتيور : « برزمانلر ، كولكى داغه طاشيور دك . بوكون آتسكى واديلرە مى كوتورمك ايتيورسك ؟ « ساكن وحر كتنز بر وضيت ، يكي افاده لرە حركت قازانير : « هر وارلق شيمدى به قادر كنديسك اوستنده برشى ياراتدى . بو بووك مدك جذرى مى اولق ايتيورسكز ؟ « كيشلك ، شاعر لسانك بوتونو على ايله تايمين ايدلس اوليور . شاعر ، آلمان شاعرى شتەيبخ Steibich ك افاده سيله « قورقايان برجانلق ايچنده كومولش » در ، زمانك ، « هر كوكك ائكى » نى آشمايه چاليشير ، كنديه آچدينى كله بولنى آرقاستنده كورونجه « قورتولور . » يعنى : هيجاننى ، ياشايشنى شكله . ندرمش صايبير .

stilisiert برلساندر ، قابا كله لردن ، پيرامش تمبرلردن ، حتى خلق افاده لردن خوشلاعايز . جوق ايشله نمش ، بوكس خيالر ، صنعتكارجه آكلتقى طرزي ، « حيات لسانى » برينه قائم اولور . آدى ناووراليسلك ؛ بويله ميدر ؟ خاير .. او ، كهلر خصوصندە شائىلكه نمكن اولدوغى قادر ياقلاشق ايستر . اونك ايچين ناووراليسلر ؛ دياله قتلردن ، صنف لسانلرى (آرغو) ندن استفاده ايديورلر . فاقاط بوراده كى شائىلكه ده « ظاهرى » برشائىلكدن باشقا برشى ده كيلدر . آدى ايدە آليستكده ده ، ناووراليسلكده ده شمرى « كيشلك » واردر . بو ؛ داها زياده كله مالزەمنه عائد برتظاهر در . آدى ايدە آليستك ؛ كله لره منوى بر بوكسكك تايمين ايديور . ناووراليسلك ايسه كله مالزەميه « مادى بر كيشله شدرمك » غايەسنه صادق قايلور ، عيى زمانده لسانك « رنكليك » نەدە يابانچي دورميور . ايدە آليست اسلوب ، هر كوكى ديلك خطالى شكلرندن غطلرندن ، قابا تمبرلردن اوزاقلاشق « بدى » نى تايمينه چاليشور . ناووراليست اسلوب ايسه بوئك عكسنه حركت ايديور ، چونكه : اونك صنعت تلقيسنه كوره اساس اولان شى ، « قاراقتر ريسك » لكدر . « بدى » نى ، يعنى « اوزشكندە كوزەل » نى افاده ايتك و « قاراقتر ريسك » نى شكله ندرمك ايچين شاعر كله لره قارشى آلاچنى وضيت بوصورتله داها زياده آكلشيلش اولور . ناووراليسك آراديى « قاراقتر » ؛ يالكز قابا تمبرلر ك بر آرايه كتيريله سيله تايمين ايديش اولماز . اساساً بوكا مكنده بو قدر . بز ، ناووراليست آدى محموللرى تدقيق ايدەر كى شائى لسانه نسبتله ناووراليست تمبرلر ك نە قادر آرزوقوللايلىدينى دە كوره بيليرز . « قاراقتر » نى شكله ندرميك ايچين شاعر ك « هيجاننى » emotional اتخانى ضروريدر . « قاراقتر ريسك » تمبرلرى بويله برهيجان تميم ايدە بيلير .

ناووراليست ، جوق دفعه « آنى كيش برتائير » ياراتقى غايە سيله شائى لسانه اولمايان « قابا قتلر » دەه مراجعت ايدەر . فاقاط بوكا رغماً بوتون اسلوب ، شاعر ك خيال ياراتقى ، خيال ياشاتقى احتياجى افشا ايتكدن كرى قاللاز . بز ، بونى هاوبت مانك ائزلنده يك كوزەل مشاهده ايدە بيليرز . (Die Weber و سائر ..) دمك اوليور ك : ناووراليسلكده هر كوكى لسانه كوره داها كيش بر شعر و آيات لسانى واردر . بوندندە آكلشيليور ك : شاعر ديلك غايەسى ؛ يالكز برشى آكلتقى دە كيلدر . خلق ديل ، شاعر ايچين بر باشلانچيدر . او ، اورادن كندى عالنه وارمق امله اوزاقلاشير . شاعر لسانك ايسه ديكى شى ، « كوكل تاثيرلرى » ياراتقى ، كيش تاثيرلر اويانديرمقدر . بز ، يك جوق شاعر لره بو غايە نك نە قادر حاكم اولدوغى ، حتى قاهرمانلره عائد « قاراقتر » لر ك بيله جوق دفعه (بو غايە نى تايمين مقصدله) احال ايديله يكي كوروپوروز .

شاعر لسانى . بره . ماهيت اعتدالده . ايك

صفحه كوستر بر : ۱) لسان ، آچيق ، خياللك اويائيشى آزه جك قادر « قيصانيد اولماي ، لسانه « ياشايش » نى تامشا ايتد « بوكس بر آچيقلق » تايمين ايديله ليدر : ۲ زمانده لسان ، بر « حس و تاثير » لسانى او بزە داخل بر ياشايشك اساسلر نى « توديع ايتد شاعر ؛ بونى صوتى خياللره ، تشبيلره ، ا لره ، الخ .. تايمين ايدەر . شاعر ديلك « تصوير لزومسز برسوس ، لسانه يالكز « خار بى رك و برهن برواسطه ده كيلدر . بو ؛ شعرك بئ قطعياً آبر بلان برتظاهر در . شاعر ك « حس و يالكز بوكىي اساس عنصرلره شكله نە « كيش بر غايە ايچين كيش مالزەم لازما شاعر ؛ بز كله ايله رنك سير ايتديرمك ، ايچنده ييقانان سسلر ايتيديرمك ايتيور . بو « صوتى » عالمى ياشاتقى ايچين كهلر ك ياشايش بر آرايه كله سنه اهميت ويرمك مجبور ايتنده در . ايچين شاعره كوره برنجى درجه ده اهميتي كهلر ؛ « حس و آهنگ » قينلر نى احتوا كهلر اولاييلير . على العاده لسان ؛ دويون « صرخ و امين » بر صورتده افاده ايدەر مستننا وضيتلره خياللره اويانديرير . حال شاعر ديلك باشلانچ نوقطاسى ؛ « افاده » ايتكدر . بو خيالر ؛ « صرخ » دەه فاقاط بز ، اونلر ، كهلر ك كزلى قدر تلرله ايدە جك « برحاله كيلر .

كله ؛ آدى « شكل » ك ايلك صفحه (هه بل) . خيال لسانى وجوده كتيرن ؛ « كيشلك » بورادن باشلاز . شاعر ك آوادينى بو قاريدە سويله ديكى كىي قطى علمى اصط بكمزەمز . كهلر ؛ هر شيدن اول لسانك كى تايمين ايتلير ، (لپس) . كهلردن بى شى ؛ « اجار ايدەن بر قوت » شكلندە آرهه ايدە آليست اولسون ، ناووراليست اولسون ، كله آراستندە بووك بر مناسبت واردر . جو كله ؛ شاعر لسانده جوق مختلف خيالر ش برهن مالزەمەن باشقا برشى دە كيلدر . ش بومالزەمىي خيال تامشا ايتديرمك ، قاراقتر خصوصندە نە قادر . قدرتلره قوللاييلير سه ا موفق اولور ، او قادر اسلوب ياراتير . بويا بوشاعر لسانى ؛ (استعاره لرى ايله ، تكرر لر مجازلرله ، خطا بلرله ، الخ ..) طبيعتله لسانلردن آريلير . « آدى » نى تعيين ايدەن بودر .

م . م . نى



Handwritten mark or signature.



شاعر لک کلمه دنیاسی

دومند : ۶ اپریل ۱۹۲۷

بوسطری یازانگ غایبی ؟ قارلره دهرین برادیات تحلیلی تقدم اتمک ده کیدر . بواشی تورک اینگ ادبیات صلاحیتلرته براقق قادار طبیی برشی تصور اولوناماز . بز ، بوراده شاعرله کلهله ، داها دوغوسی لسان آراسنده کی مناسبتلری آراشدیرمی فکرنده بز . غالب دده ؛ « بر اشقا لسان تکلم » ایتدیکی سویلیور ، « رونسار » ده بر « باشقا لسان تکلم » نه چالیسیور . مختلف ملترک شعرلرته کوز کزدیردیکمز وقت ، شاعرلرک بر « باشقا لسان » آرمالریته شاهد اولویوروز . شاعر ، ایسترسه بر اشقاسی ، داها قدرتل بر شاعری تقلید ایشین ، غایه ده کیسیور . خلق دینلک ، حدودلری خارجه قوشویور . اونگ باشقه ردونیاسی ، برکله دنیاسی واردر . نیچین ؟ هر هانکی بر شمری ، هر هانکی بر صنعت آئری اوفودوغمز وقت هیچ شهبسز ، بزه بابانچی اولایان کلهله قارشیلایشویور . فاقاط بوکلهلر ، بز هوس بوتون باشقا برحس دنیاسی آچیور ، سسز کلهلردن قارانلق چاغلایشلر دوکولویور ، رنکلر طاشیور ، کورمه دیکمز قانقلرک بلورلری یانیور ، خیالزک ائقنده وارقلر آرییور ، وارقلر اویانیور . نیچین ؟ چونکه : بز ، بر « صنعت حادثه سی » قارشیسنده بز . بز یکی بر هیجان ، یکی بر یاشاییش ویرهن ، بز ی کندیلکمزدن - موقت بر زمان ایچین - اوزاقلاشدیران اودر . دیمک اولویورکه : شاعرله لسان آراسنده کی مناسبتی تثبیت و تحلیلی ایده بیلک ایچین بو صنعت حادثه سی ایله تماسه کلک مجبورینده بز .

هر صنعتکارک اولدیگی کیبی شاعردهده بر « صنعت ایسته ییشی » ، بر جوشوش ، بر « شکله - ندریمک اشتیاقی » واردر . فاقاط بو « صنعت ایسته ییشی » فی خیال دنیاسنه ، یاشاییش دنیاسنه حاکم بر اواده طرزنده مها که اتمک دوغرو ده کیدر . بو ؛ « یاشاییلان » ک ماہینده « مندیج » برشیدر . یعنی : « یاشاییش » ه عائد « دینامیک » بر تظاهر در . شاعری سوروکله بن ، اونی کله دنیاسنده کزدیرهن بودر . صنعت ایسته ییشی ؛ صنعت حادثه سنک ایلک یاریچی وحدتیدر ، « آ . ریفل » ، بز ، بو وحدتک علی ، دوری ، شخصی شکلرده افاده لندیکنه شاهد اولویوروز . بوتظاهر ؛ ادبیات و صنعت تاریخک انکشافنه عائد اولدوغی ایچین بز ی بوراده علاقه دار ایتمه بیکدر . هر کس ؛ شاعرک لسانیه هر کون قونوشدوغمز دبل آراسنده فرق اولدوغی بیلیر . بوسیط واقعه بی داها زیاده ایضاحه اُک کوچوک بر لزوم بیله یوقدر .

او حالده شاعر ، نهدن خلق دینک یاقلاشمیور ، « شانی » بر لسان قوللایمیور ؟ فضولیک ؛ نفعینک توفیق فکرک شمر لسانی هر کس طرفندن آ کلا - شیلما یاقق قادار عرب و بحم کله لریله دولو اولاییلیر . اُنیس بیج ، فاروق نافذ ، اورخان سینی ، الخ .. شعرلری چوق ساده شمش بر تورکجه ابله یازاییلیرلر . فاقاط مسأله لسانک ساده لکنندن زیاده « خصوصی شکل » ک تشکندن عبارتدر . بز ، بویه نا تورا لیست شاعرلر کورویوروزک ؛ خلق دینک اُک قاتا کله لری قوللایمیورلر ؛ اختیار بر الفجینک ، بوتون شهرتاسلردن اوزاق یاشایان بر جوبانک قاتا ، پوزولو سوزلری ایسیدیور کیبی اولویوروز . براز صوگرا دقت ایسیدیوروز ؛ بوکله لره قونوشان ؛ نه بالفعیدر ، نه ده

آرؤنده

یاقدی بانارداغ کی جان بوردی صوگ باقیش ، گوکلر قوشاز اولدی ماجرالر آردنده .
توتکده دون بیاخلر کینیرکن قارا قیش
بوکون سنسز قالان یاز قارا باغلار آردنده .

گرگین قانانلری باطریه آجدی قوشلر ،
بندن سکا خردد بو جینقلی اوچوشلر ؛
دهر لر گولگه ک صیرا آقائه قوبولشلر ،
آراپور بانان کونش سنی داغلر آردنده .

کزدیر بر روزکار کی اوستنده یاماچلرک ،
بویمه چیفته زنجیر چیفت تورکولو صاچلرک .
آتشدن یانارکن دالری آغاچلرک
کوزلریمک سیل کی یاشی چاغلار آردنده .
آقره ، ۱۹۲۷

فاروق نافذ

جوبان . . شاعر ؛ یالکز اوکله لری داها سرت بر تابلو بیتمک ایچین قوللانشدر . لسان ؛ یالکز برواسطه در . محمد امینک « کسپلیدی اللرک ؟ » ده کی « هیست ، آنا . . » خطایی ؛ بو خصوصده بردرجه یه قادار مثال اولاییلیر . بز شاعرک قاتا خلق کله لریله یاراتدیگی شکلری ؛ نا تورا لیست آلمان ، فرانسز ، ایتالیان ادبیاتنده داها مکمل بر صورتده تعقیب ایده بیلیرز . دیمک اولویورکه ؛ ایده آلیست اولسون ، نا تورا لیست اولسون (باشقا ادبیات استفاملری ده بویه) شاعرک لسان قارشیسنده کی وضعیتی تعیین ایدن برشی واردر . شعر ؛ ایسترسه کله احتشامی ایچنده افاده ایدیلش اولسون ، ایسترسه سسز و کورولتوسز کله لره بورولسون ، بز هر وقت باشقا بر لسان شکلی کوسته بریر ؛ غوته ، غه رهارت هاویت مان ، شته غانغ تورغ ، آنوهولتس ده اولدوغی کیبی . .

بوشاعر لسانک بره سلیبرنی نین و تثبیت اتمک موضوعز خارجه ددر . یالکز شونی سویله مک ایستروزک ؛ شاعر لسانیه قونوشدینمز لسان آراسنده کی فرق ؛ هرشیدن اول بر « تدریج » فریقدر . شاعر لسانی ؛ داها یوکسک ، داها « کیف » بر لساندر . « یوکسک » و « کیف » تعییرلرک یالکش آ کلاشیلما ماسی ایچین براز ایضاحات و برمه بی ضروری عد ایدیوروز . « یوکسک » و « کیف » تعییرله چوق دفعه کوزله آهنکی کله لره سه چک ، افاده بی اسیلله شد بریمک ، لسانی پوزوسز بر حاله کینیرک مناسی آ کلاشیلور . فاقاط بویه برتلق ؛ حقیقی بوتون شویله افاده اتمکدن عاجزدر . چونکه بیلوروزک ؛ نا تورا لیستلر ، تام مناسیله ره آلیستلر ؛ افاده لرته ایده آل بر شکل و برمه بی چالیشلرلر ، لسانلرک عمومی شکلی ؛ کله ، آهنکی افشا ایتمز . بوکا رغما لسانلری ، هر کونکی لساندن باشقادر . دیمک اولویورکه ؛ بویه بر ایضاح طرزی کافی دکلدر . شاعر لسانک بوکله کلکی ؛ « یاشانان » شیئی « کیف » بر حاله کتیریمک « جهد » نهددر . بو « کیف » لکی تأمین اتمک ایچین شاعرک مراجعت ایتدیگی واسطه لر ؛ صنعت و خیات تلقیسه کوره ده کیشیر .

هر صنعتکارک کندیسنه کوره مالزمه سی واردر ؛ هیکل تراش ، هر مره بر افاده و بریر . رسام ؛ رنکلردن برکوکل دنیاسی یاراتیر ، بته کار جوشو . شنی سلرله قورتاریر . شاعرک مالزمه سی ده لساندر ، هیجانی ؛ حسی تأثیر امکانلری احتوا ایدهن لسان . . بز هر کونکی لسانک معین بر غایه سی واردر ؛ آ کلاشیق ، مختلف هدفلر منی آ کلاشیق . شاعرک غایه سی ؛ بومیدر ؟ شاعرک ایسته دیکی شی ؛ یالکز بیسط بر آ کلاشیق و آ کلاشیق ده کیدر . هیچ شهبسز ، شاعر ، برشی آ کلاشیق ایستور . فاقاط بو آ کلاشیق « شی » ؛ نه ریاضیات ، نه نباتاته نه ده کیمیبه عائد برشیدر . اونک ایچین « افاده سکونی » ابله آ کلاشیلما سته امکان یوقدر . چونکه شاعرک « یاشاییش » ی کندیسنه کوره بر شکل ، بدینی بر شکل آرییور . یعنی ؛ شاعر ؛ داها زیاده حسی تأثیرلره تابیدر . اونک ایچین شاعر ؛ « یاشاییش » فی شکله ندریمک مجبوریتله داها کیف بر « لسان شکلی » نه مراجعت ایدر . بو ؛ اونک یاشاییشی شکله ندریمه سنی قوللایاشدیر بر . بر شاعرک داخلی یاشاییشی ؛ نه قادار افاده اطرافنده چیرین برسه لسانی او قادار هیجانی اولور ، او قادار هر کونکی لساندن اوزاقلایشیر . (قول قهلت - بدینیات سیسته می) . بویه بر شاعر لسانی ؛ خلق لسانی داها « کیف » بر حاله کتیر بر . چونکه ؛ شاعر ؛ کلشی کوزله هر کله بی انتخاب ایتمز ، (صنعت تلقیسه کوره) کله لرک آهنکنه دقت ایدر . علمی اصطلاحلرده اولدوغی کیبی کله لرک « قطعی معنار » افاده ایتمه سی ؛ شاعر ایچین اهییتل ده کیدر . او ؛ عینی معنای باشقا کله لره ده افاده ایده بیلیر . اونک ایچین شاعرک لسانی ؛ « علی الماده » بر لسان اولقندن چیقار ، کیتفه شیر . بز ، بو افاده زه نکینکلکی ، یکی کله لر



منت صاحبی :

اوزله دیکمز صنعت

« حیات » ک ۳۸ نجی نسخه‌سندہ نشر اولونان (« حیات » ده کی حیات دشنی شعرلر) عنوانی یازیم قارئلر آراسنده کنیش برعلاقه اویندیردی . بر جوقلری تنقیدلریم حقل ، بعضیلری ده حقمز بولوبور . نده اولسه بک حیاتی بر مسئله به قاس ایتمش اولدیفمی کورویورم . بو مناسبتله بروسه دن بر مکتوب کلدی . اونک بعضی پارچه لرینی ، بانا حق ویرمه یین زمره نکه فکرلرینه ترجمان اولایله چکی امیدله ، نشر ایدوبورم :

عترم معلم ، بکک « حیات بولی » نامنده کی شعرندن آلدیفم نمونه لره جواباً دیبورکه : « اونوتایکیزکه ، بوکونکی کنجکک حرب عمومینک چلیسز چوجوقلری و بوکونک حیات بهالینی قارشینده اصغری قازانجیله حیاتی تأمینه چالیشان انسانلریدر . شاعر کندی حیاتی دک ، نقطه نظر مه کوره ، آرز قازانجیله دورلو . دورلو المللر تخیل ایدهن بو بوک بر کتله نکه حیاته ترجمان اولشدر .

. . . . قولته تخمین ایدوبورم که ، زمانک کنجککی اوزرنده بر ستا یستیک یاپیلسه یوزده سککن حتی دوقسان نسبتده - کنجکک سعادت و المللرندن دولایی - نومیدلره تصادف اولونا چقدر .

. . . . « بزده اجتهایی شاعر چون نیشمه یور؟ » دیبورسکیز ، « حیات بولی » نکه اجتهایی بر شعر اولدیفمی آکلامق ایسته میورسکیز ظن ایدهرم . « اولاشونی آجیقجه سولهیم له ، بن او یازینده هیچ بر شاعری بتخصیص موضوع بحث ایتمک ایسته مه دم . یالکیز « حیات » ک مختلف نسخه لرندن تییک بعضی نمونه لر آلدیم . حتی شاعرلرینک امضا - سنه بیله دقت ایتمدن ! چونکه او یازیندن مقصد معین بر ویا بر قاچ شاعرک اثرلرینی تحلیل دکیل ، شعر منزه اوزون زماندن بری حاکم اولان « فردیجی » و « آنفسی » ذهنیتی ، بعضی مثاللره استناداً ، تنقیددی . عترم معلم ، بو مقصدی آکلامامش کورویور . کندی آکلامامش اولمانک قباحی هیچ شبهه سزکه بانا راجعدر . بو اعتبارله بونقطه یی بر آرز دها ایضاح ایتمک بورجی دورویورم .

معلم بک ، بکک « حیات بولی » نام شعرینی « بو بوک بر کتله نکه حیاته ترجمان » اولارق توصیف ایدوبور . حالبوکه بالذات شاعر عینی شعرنده بو ادعایی تکذیب ایدوبور . چونکه سورویور :

ساده نمی هم عیبیا بودم هیاندره یقانه ؟
بو بوک بر کتله نکه حیاته ترجمان اولان بر شاعر

حیطنه بو قادر لاقید و یابانچی قالیبلیری ؟ خابر ؛ « حیات بولی » نکه شاعری یالکیز کندی . کندی فردی طالعنی دوشونمندر و اطرافنده کی کتله یی کورمک ایسته مه منددر . ایسته اونک ایچوندرکه باغیر یوزز : « شاعر ! فردیتکک چر جوه سنی قبر . کندی ایچکه جوریلش کوزلرینی حیطنه و جمینه آچ ! »

بوکونکی جمعیت زده کی کنجکک یوزده سککن حتی دوقسانی حیات مجادله سنده نومید اولارق بو جالبورسه شاعر بزده او کتله نکه سیله اونک مشترک درد لرینی ، مشترک اشتیاق لرینی ، مشترک قورتولوش ایده آلرینی هاقیر سین . « بن » ی قالدیر سین ، برینه « ی قویسون .

آرتیق شاعرک دورت دیواری بزده علاقه دار ایتمه یور . آرتیق بز « شاعر » ی اوداسنه چکیامش صاحب لرینی پارمق لرینه دولامش و « هر آقشام کولک لری و لامیاسیله آغلاشان » بر منزوی ، چیله دولدوران بر درویش کورمک ایسته میوز . آرتیق شاعر ،

دورت دیوارینک ایچنده « کسری کندیسی ایچوره » بر محلوله دکل « جمعیت ایچنمه و جمعیت ایچوره » بر هالوره اولقی اوکره نه لیدر . آنجاق بوکی شاعر لریک

اثر لردرکه « اجتهایی » وصفنه لایق اولاینیر . نقطه هیچ شبهه سزکه ، هراجه تایی شعرک کوزله و هر فردی شعرکده فنا اولدیفمی ادعا اولوناماز . مقصد من شعرینی دکل ذعنیتی تنقیددر بکک بک کوزله شعر لری اولاینیر . فقط او ، اجتهایی بر شاعر - دها هنوز - دکلد .

عمومیت اوزره دیبه بلیرزکه هیچ بر صنعت شعبه مزده اجتهایی وصفنه لایق اثرلر یاراتیمبور . رسمزه باقلم : ناتور ، ورت ، پورتره و منظره ز اثرلرینک حاکمیتی کورویور . اجتهایی حیانه زله علاقه دار قوموزیسوینلره تصادف اولونیور . رومانچیلیغمزه باقلم : فردی طالع لریک ، فردی مناسبتلرک فوقه بوکله له میوزز . کتله لری صارصان اجتهایی برویاهلره تمامله لاقیدز . نیچون ؟ چونکه اجتهایی صنعت اثرلری یاراتا بیلک ایچون یالکیز صنعتکار اولقی کافی کلز . عینی زمانده قوتلی بر « کولتور » ه اوزون بر تنقید قیلیل و ترکیب سعینه احتیاج وارددر . مثلا مملکت مزده غایت کنیش بر کویلو مسئله سی وار . طبیعتله ، واسطه سزاقله ، حیالنه ، هراجه ایله ، متغلبه ایله ، صالقیلرله حشر نشر اولان بر کویلوک !

هانی اون بر صنعت اثری حالنده جانلاندیراجق رومانچی نرده ؟ فقط بویله بر اثر دورت دیوارک ایچنده الهام بکله هرک یازیلار . کویلو مسئله سنک اجتهایی طرفلرینی کورمک ، آکلامق لازم . نرده او رسام که ، مثلا ایصینه لیلرک صاری ، اولکون بکیزخی ، چوقور و جمالی کوزلرینی ، کیک خسته لقی چوجوقلرک ایگری دککک باجانلرینی ، فیرلاق قانلرینی جانلاندیرارق بزده مملکتلرک ایکی مهم درد ی اطرافنده دوشوندیر سین ؟ آتله ده بر

شاه اثرلرین

میشله دن

زاقوبه نلر

ایرول - نالوره اول : ۹۲

- باشی یکن سایره -

مبعوثلری یقینندن قومقله اکتفا ایتمه یین منحمک جمعیت اولنری هم کلوب اعتدالر ایچکه ، عمده کندی اجته علرنده انبات وجود ایچکه مجبور طوندی . کونسوز اجتهاده ، کیه قومیسوینلرده حاضر بولنان ، وایشلرک جریانیله دها یکیکی استیناس ایدن یکی مجلسک آداملرندن ، برده . قلوبه کلوب بو درجه مفشوش بر جمعیتک ، و شاپو ایله قونو ، قولو ایله شاپوکی تربیوندن هان هیچ آشنایی ایچین او بورولماز لاف ایله لرینک دیسز تنقیدلرینی دیکله مکی طب ایتمک اولنجه بیوک و جراتلری بر شیددی . طشره ی قومدیایی سرخوش سنک ویردیکی جزائله مسئله لری اورتابه یووانلاردی . آرقه سندن قاپوسه ی پاپسی چیقار ، وتوحاف توحاف ماستارالقرلرله اون تأیید ایدردی . تربیونده کی قادیلرله شهوت و سفاهتک ایزلرینی تصمیر ایدن بوچیره حتی آغزینی بیله آچمسیزین دیکلرینلری کولده برردی . قولوبه جوق غوق ایدن وسوزلرندن بعضی بعضی قوت و معنا طاشان بو قابا فقط نکته سی بالیاچو نوعاً چاشنیجی باشی رولنی کورددی . خلقک ذوقنی غیجیقلار ، طوزلار ، بیلر ، و حتی بونی باباسی آشجی زوده دن دها اوسته نله یاپاردی . ۲۳ ایلولده ژوروند مطبوعاته ، سوزله زاقوبه نلره حرب اعلان اتشدی . شاپو اوکون ریاست قولتوغنده بولنیور ، وقولوسوز سولیلوردی : قیزانتهم ، بر قاریوز ، بر قادین جهره سی بویامق بو جنس قوموزیسوینلردن هیچ شبهه سزکه دها آرز زحمتیلدر . صوک رسم سرکیسی ده بو زحمتسز سعیک بر شاه اثریدر .

بوکونیک اولور جیلز فردیجی صنعت مقابله جاننی دکوللو بر اجتماعی صنعت یاراتا بیلیمک ایچوره صنعتلر مرکز هر شیرده اول کندی لرینی اولفونملا سدر مالری ، اودا لرنده هیقوب جمعیت آتیلیماری و اولی آکلادفه جالبتمالری لازمدر . بوقسه صنعت شمیری به قادر اولدیفمی کچی ، جمعیتنه کویک باغی کسبیلیمه بر ضیق حیاتی یاشامنه محکومدر . هالبورک بز ، جمعیتک اوکندره کیرنه راندره هیقسه بر صنعت اوزلیوروز . طوقه سوزلی قانه

اجتماعيات

که متانت نظريه سي

اجتماعيات

فرق سته قادر اولوبور، آوستريايي بر مدرس فون هرهمن فہلس Ehrenfels مہلوديلر (خللر) اوزرينه تدقيقانده بولونورق شوتيجيه وارمئدی : بر لحنی ترکیب ایله دیکي منفرد سلسله Ton یکونئدن عبارت عد ایلمک جائز دکلدرد . بر لحن عناصرندن بر درجه به قادر مستقل ویکي بر واقعه تشکیل ایدر . بر لحنک هیئت مجموعه سنی بر شخمه دیکلتهلم، سوکرا اونک هر بر منفرد سنی آری آری دیگر شخمه دیکلتهلم . ایلمک شخمک شعورینک محتواسی، دیگر شخمه لک الهه ایله دکلری شعورک یکونئندن فضله در . ایسته عناصره منضم اولان بو کیفیت هرهمن فہلس Gestaltqualität دیدی . (ههرهمن فہلسک بو تدقیقاتی آلمان « علمی فلسفه » مجموعه سنک ۱۴ نجی جلدنده ۱۸۹۰ سنه سنده نشر اولومئشدر . دارالفنون کتبخانه سنده واردر) . که شتالت Gestalt ندر ؟ [۱] یوقاریده ویردیکمز ایضاحانه نظراً بوسواله شوجواب ویریلجه کجدر :

« که شتالت اولیله بر روحی حالت ویا واقعه درکه اونک اوصاف همزه سنی و تأثیراتی اقسام مرکه سنک اوصاف و تأثیراتک یکونئندن الهه ایلمک ممکن اولاماز » بو فکر روحیاتده متمر اولدی . بر جوق طالمر اونک اوزرنده چالیشدیلر و حتی ههرهمن فہلسک ادعاسنی تصحیح ایدره رک دها ایلمی کینک لزومی تقدیر ابتدیلر . زیرا ههرهمن فہلسه کوره بر « که شتالت » ، اجزاسنک مجموعی و اوکا علاوه بر X دیکدی . یعنی که شتالتک تعییننده ساده اجزاتک مجموعنی نظر اعتباره آلتق کافی کله مکلر برابر یته بوجزولر اساسی بر عنصر تشکیل ایشکده ایدیلمر . مؤخر روحیاتجیلره کوره ایسه که شتالتک تعیینی ایچون کئندن مقدم موجود جزولره دکل ، جزولرک تعیینی ایچون که شتالتک باقی لازمدر . دیککه بر بوتون اولتی اعتباریله که شتالت معطاولان جزولردن مستقندر ، حتی بر باقیشدن اوللردن مقدمدر .

بوفکری آکلامق ایچون بسیط بر مثال قوللانلم . فرض ایدیلمکزه بر پارچه کاغذ اوزرنده یکدی بکیرینه موازی ، عینی اوزونلقده ایکی خط مستقیم جیزلمشدر . بر آدم بورسی مشاهده ایدیلمر . ایکی شقندن بری [۱] فلسفه دوقتوری اورخان سمدالدین بک بو تعبیری « شکل » ایله ترجمه ایدیلمر . احتمال « هیئت » کله سنیده قوللانق ممکندر . بر روحیات ساحه سنده بر اصطلاح وضمنه کندیعی صلاحیتدار کورمه دیکمدن هیناً « که شتالت » کله سنی قوللانورمه .

ممکندر . یا او آدم بویکی چیزکی یکدی بکیرندن تماماً مستقل عد ایدر ، ذهنتده حاصل اولان انطباق بر یکون انطباقندن (یعنی ۱+۱ دن) باشقا برشی دکلدرد ، اوزمان اورتاده بر (که شتالت) ، بر شکل بوقدر . یاخود ، عینی آدم بو ایکی چیزکی بر شکلک (که شتالتک) عضولری اولارقی ادراک ایدر ، بر مره بک ایکی ضلی اولدینقی قبول ایدر . هر ایکی ادراک طرزنده چیزکی عینی اوصافی حائز ایدر لر ؟ دکل ، چونکه بر مره بک ضلملری اولارقی نظرا اعتباره آلمان چیز کیلرده بر ایش طرف ، برده طیش طرف واردر . حالبوکه علی المعاده بر چیز کینک هر ایکی طرفده بر برینه معادلدر . کراک اولجه بحث ایله دیکمز لحن مثالندن ، کراک بو مره بک ضلملری مثالندن آکلاشیلمورکه روحیاتده (که شتالت) نظریه سی روسی حادثه لر فارشیدنده یکی بر نقطه نظر تعقیب ایلمکده در . اولجه اکثریا روحیاتجیلر شو فکری قبوله متایل کوزوکوبورلردی : معضل روسی حادثه لر ، عنصرلرینه ارجاع ایله بکله رک تحلیل ایله بکله رک تدقیق اولونمالیدر . که شتالت نظریه سته کوره ایسه اولدور روحی واقعه لر واردر که ، اولدورده واقع اولونی اجزا و مرکه باننده اشتقاقی ایشدیر مرکه دکل ، بالعکس او اجزا و مرکه باننده مشهور اولونی بوتونه خاص اوصاف و قرائینده نشات ایلمر بوسره کبی مطالقه ایشدیرک لازمدر .

بونقطه نظر ساده روسی حادثه لر هی قابل تطبیقدر ؟ اونک طرفدار ی اولانلر ادعا ایدیلمورکه که شتالت نظریه سی علمی معرفت ایچون اتخاذ ایلمش بر عمومی وضیتدر ، ساده روحیات دکل روحیات خارچنده و روحیاته تماماً یابانچی بر جوق تدقیقات ساحه لر یته ده اونی تشکیل ایلمک ممکن ولانمدر . حتی بعضیلرینک ادعاسنه کوره (که شتالت) نظریه سنی فیزیقه قادر تشکیل ایلمک ممکندر ، چونکه روسی « که شتالت » لر اولدینی کبی فیزیقه « که شتالت » لرده واردر . حیاتیانده ایسه « که شتالت » لری بک قولایقلمه مشاهده ایلمدر . هر جانلی عضویت ، بر حیوان ، بر آغاچ بر « که شتالت » در . یعنی اونلرک قسملری عضولری ، بوتونه نظراً تعین و تخصص ایدر .

اجتماعیانه کلنجه ، اصل بزی علاقه دار ایدهن بونقطه ده ، که شتالت نظریه سنک بک فیضی بر ساحه تطبیقی بولور . دها دوغروسنی سوله مک لازم کلیرسه ، ههرهمن فہلسک مقاله سی انتشار ایتهدن یارم عصر قدر اول فرانسز فیلسوفی اوکوست قونت « جمعی آکلامق ایچون فردی بیره دکل ، فردی بیری آکلامق ایچون جمعیه باقی لازم در . » عمده سنی وضع ایله دیک وقت اجتماعیانده « که شتالت » جیلکی ، قبل ایجاد تطبیق ایش بولونوبوردی . دورقه بیک اجتماعیاتی ، برلین دارالفنوننده اجتماعیات مدرسی اولان فیرکاند VierKandt ک سوک اثر لری ده عینی فکره سادقدر . بو فکری خلاصه ایلمک ایچون دیه بیلرکه جمعیته ، عمومیته انکلیز اجتماعیانجیلرینک طن ایله دکیری کی ، یان یانه موجود اولان ویدلرک

یکونئندن عبارت دکلدرد . مثلا بر عسیرت ، فردلرینک یکونئندن عبارت دکلدرد ، اوفرده اولورلر ، برلرینه باشقاری کلیر ، فقط اینه باقیدر . ابتدائی قوملر آراسنده سیا . اولانلر بیلرلرکه بر عسیرتک منطقه سنندن کچیلدیعی ، درحال باشقه طرزده بایلمش صاچ ترینانی ، محاربلرک و شملری الخ . . . بوندن معاداً سحیه اعتباریله ده برفرق وار اولکی عسیرت صلح بپرور ایدی ، چالیشقار شیمدی کورولن جنکاوردر ، لکن مر صلح مساعیسی بر عیب عد ایدر ، اس کوردر . بوسوکنجی عسیرتک وحشیلکی افرادینک وحشیلکک و شجاعتنک بر نتیجه یوق له واقعه نی تماماً عکسی طرزده آکلامق دها بوعسیرتک فردلری شجاعت ابراز ایدیلمور او عسیرته منسوبدر لر ، او عسیرتک دخی ابتدائی صنعتی ، شعری . . . خلاصه بوتون روح شجاعتک بوسک بر فضیلت عد ایلمش بوندن معاداً عسیرتده کی هر کوچوک بوعایلات ایله متناسب بر تربیه آلیر ، قور مدهش جزالره معروض قالیر . الخ . . . او فرده قارشی جمعیته بر « که شتالت » و ص بویکی نقطه نظرک فائده سی ندر : جمعی بو نقطه ده فضله تفصیلات و بر مکه م ساده جه شونی قید ایلمک که « که شتالت طرفدارلرینک ادعاسنه کوره ، « هندسی قوائی » باقیه انتقالی تأمین ایدیلمور . بر کریش قوتلردن متشکل بر منظومه ، منظومه سی » اولارقی مطالعه اولونه بیلیر . بر عالمک تأثیر ایله دیکنی قبوله احتیاجی اولمش کئندینه شکل و برهن واقعه » اولارقی دوشو فقط دینه جک که ، جمعی بر « عضویت » ایله بیکله عینی منافع تأمین ایلمش اولمازی ؟ « که بوکا شوجوابی ویریلور : جمعی ساده ج فرض ایلمکله فردی تماماً بوتون ایچنده عدا بیدیلمور . بو واقعاته مخالفدر ، جمعی بر اولدینی قدر فردده بر « که شتالت » در عضویتدر دیک دوغرو دکلدرد . واقا ایکی مشابیت واردر . لکن بو مشابیت هر بر « که شتالت » اولماستدن ایلمی کلیر ممانتک جمعیته و عضویت کبی « قوائی سی بری دیگرینه قبل اولارقی تابع قیلوب تد بر سبب تشکیل ایش . اجتماعی عضویت تجربه و مشاهدهن زیاده خیالاته مست فکرلردن عبارت ایدی . که شتالت نظریه تطبیق ایلمنجه هر حالده واقعه لرک تج تدقیق اوکاساس تشکیل ایلمک ، اجتماع لرک انواع و اوصافی تجربه دن اوکره نیله

محمد ع

میراث !

- « انیس بیچ ، دفتر عمومی -

تاریخ ، مجهول اقلره قادار اوزاتان بول ، غرضه لی بر تیرهن یولینه بکزمه . اوده شرفله طیرمانیر ، ظفرله یوکسه لیر ، مغلوبته اینه ، یارمالردن کیمه ، اوجوروملردن آنلار . زمان زمان تونهلرک زنجی قارانقلری ایچنده قایب اولور .

بو بول ، بوتون ملت کروانلرینک آلتنه یازیلشدر و بوتون اوکروانلر بو سوکی کلهز بولک اوستنده گاه آچالوب یوکسه لیرلر ، گاه اولوم قورقونقلی اوجوروملردن کچرلر ، بعضاًهه طالعلری قارابر و بر دلیک سیم سیاه ، کنیش آغزنده کوزه کورونمه ز اولورلر .

مناره کولرنده بزم کروانز ایسته بویله بر تونهک قاراکلفنه کوموشدی . باشقا بر عرق ، بو سفولدن بلکه نیک پارچا اولور و بر داهای باش قالدیرامازدی ، فقط بز ، فلاکتلردن بدیه لیریاراق سیرنه ایرنلردن اولدیمز ایچین ، او طالع کیجه سندن یکی بر کونش کی دوشغدی . اوکرده چلیک قانادل بر قارتالک طوتدنی قیزیل اختلال مشعلی ، دنیا اقلرنی یکی بر صیاحله طوتوشدرمشدی .

أومت ، اختلال جرافنک قانی ایبقلری استلال صباحنک مؤده سیدر . فقط بو ایبقی جوق ککین جوق یارلاقدر ؟ کوزلره برابر کولکلی ده قاماشد برر . معجزه لر قارشیننده دو بولان حس حیرانقلدر و حیران انسانلرک ایسه مرحتندن باشقا اللردن بر شی گلهز . کونسه باقیلامادنی کیبی انقلابرده زمانه بولونلغاندن یاقیندن سیر ایدلمه مز . اونلرک فیضی ، بر قاق نسل سوکراکی وطن چوجوقلرینک قسمتیدر . «ساقاریاه نك «حامد» ی کم بیلیر نه وقت کلهجک و (غازی) ، کم بیلیر قاج سنه سوکراکی قلم و فیچالره دها سنک قانانلرنی و برهجک ! .. بویله دوشوندیم ایچین ، زمان زمان بوکسه لهن «ادبیات یوق ! صنعت یوق !» فریادینه او قادار آلدیریش ایتمه یور و : «استقبال اثری حاله صیفماز ؛ او آیری بر وارلقدر !» دپوردم .

سویله به میه جکر . بوتکله برابر ، واقعاتک ، رونه غروسه نك ظن وقید ابتدیی وجهله اولدنی دوشونک ، هر حاله دوشرو اولیا به جقدر . نه اولورسه اولسون فرانسه ؛ خطالی حرکت ابتدیکنی بر فرانسز محرندن دیکلده کیمز انکتره ایله برابر در . سلیمان نظیفه (قارا کون) فی یازدیران حرکت قولایلفله عفوایدیله جک برشیدیر ؟ بو اعتبار ایله « آسیاتک اویانسی » صاحبک بزه عائد صحیفه لرینی احترازی قیدلره قارشیلایق ایجاب ایدر . حقیق وقطی | حکمی ، شبهه سز عمومی وملی جدالزی علمی بر تدقیقه تابع طوناجق مورخک قلمی ویره جکدر .

ضیاءالرببه نثری

کتابک سوکنده کی نتیجه ده غروسه بو فکرینی . هازیا ده تصریح و تفسیر ایدیر : انکلیز ایمپراطورلنی ، رشید جورج ، لورد کوروزونک حرکتلری نتیجه سنده بلکه به دوشمشدر . اوقادارکه اولجه کندیتسه توجه اولان ژاپونلری ، ملنلر محکمسی حضورنده نخطه ایدنی . ایران ، انکتره حمایت سندن چکیلی . مختاریت بکلین هندلیلر (آسریشار) وقمه سندن سوکرا روحاً انکلیزله بوز چه برمشلردر . هله ورکیه به قارش اولان معامله دها درشته اهدر . رشید جورج ، تورک لک یارلندن قالا انک کوزل یراتی ، یونانلیرله بخش ایدنی ، استانبولی ده وعد یدیبوردی . شبهه سز آقرنک ظفری ده ، انکلیزک مغلوب سندن باشقا برشی اولماز .

« آسیاتک اویانسی » ، آسیا وقوعاتی دورین بر نظره تقییب ایدن صلاحیتدار بر قلمک آریدر . مترجمی ، ترجمه سنده بحق موقف اولمش ، ترجمه ابتدیی لسان ایله ایدیلن لسانه قوی حاکیتی بالفعل کوسترمش ، بو سایه ده کتابک اصل اسلوبندن برشی قایب اولمه مشدر . اسلوبده آقیچی ، کونورچی ، جاذب بر حال وار . بو جهت ، بالخاصه مترجمک لهنه قید ایدیلجک بر نوبلدر . یانکیز انقلابیه عائد صحیفه لرده نظر دقتیزی جلب ایدن بر مسئله یی موضوع بحث ایتمک ایسترز : رونه غروسه ، بوتون سوزلرنده ، مؤتلفلر ایله تورکیه آراسنده کین حادثاتک منقی عامللرنی انکلیزلر اوله رقی کوسترور و فرانسه یی نبرته ایدیبور : « مع مافیبه موندروس متارک سندن سوکرا فرانسه ده سپره استانبوله کلوب قرارگاه عمومی سنی قوردی ؛ شرق اردوستک باش قوماندانی اولق حیثیتله اونک اوراده انک مهم موقی اشغال ایتسی لازم کلپوردی . فقط اونک حضور ی ، انکلیز پلانک تحفته انکل اولیوردی . [۱] طالک فنا بر جلوه سی اوله رقی اوئانده تورک لره فرانسزلر بر لرینه قارش حال حریده بولونیورلردی ... فرانسز قوماندانانی ، مرعش موقعی پک ایلری عد ایده رک ، اونک تخلیه سنی امر ایدنی . - اوزمان تورکیه قوتلرنی عینتاب اوزرینه توجه ایدنی ... [۲] « مؤتلفلر ، کیلیکیایی واورقا منطقه سنی اشغال ایله فرانسه یی توطیف ایتملردی ... [۳] « انکلیز قاپینه سی ، فرانسه نك کیلیکیا حرب ساحه لرنده قاتی دوکمه سنی طلب ایدیبوردی . [۴] « ... استانبولی ضبط تشیی آرز قالسین موقف اوله جقدی . یونان اردولرینک تراکیادن نقلی البته انکتره فوق العاده قومیسری جنرال هاریستونک موافقتله اولمش ایدی . فقط عثمانی ایمپراطورلنک پای تحتده کی فرانسز قطعانه ریاست ایدن جنرال بهله ، چنابله خطلرینک مدافعه سنی تکفل ایدنی ... [۵] دها زیاده تکشیری قابل اولان بو سطرلرک حقیقی حقتده شمذیلک برشی

- [۱] عینی اثر - ص : ۱۰
- [۲] ، [۳] - ص : ۲۰
- [۴] - ص : ۲۱
- [۵] - ص : ۲۴

« انیس بیچ » ک کتابی فارشینده بونلری تکرارلاورکن ، فضل بر شی یابدنی صانایوم . بلکه دلچاسلی دگیل ؛ فقط بومر حاله کنج شاهره « میراث » اسی آلتنه اسکی ، یکی یازیلرنی طویلا یوب نشر ایدنی .

بو امضا ، اون بش سندن بری اشدک لایق یازیلرک دامغاسی اولمش ، جوق سه ولعدی . عروض و محاماتلرک خبره سنه اوغرایان قیصل استمدادنی ایلک قوربانلردن سابق لازمدر . چونکه بز ، بوگون ایتیک یازیلرنده آنجاق استمدادنیک اوند برشی اوقوبورز . شاعر ، عروضک ییقله یی بر دوره الهامک فضا سته اوچسندی . ماضی به ، ماخینک ؛ تکامل ایچین اساسی شرطلردن سایلان میراثه ملی جریان ، بر باله کیبی اغمشدی . یکی موضوع ، یکی شکل یاراتق و بوتون بونلری یازارکن کندی اعتبارلری ایله بوغوشق لازم کلپوردی .

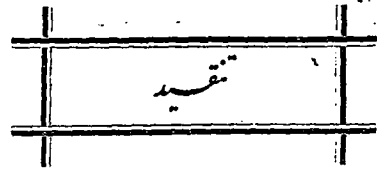
« میراث » ی دوله دران شعرله بر آرده بو حقیقک عده سیله باقی لازمدر . آما یا کلیسی اکلاشیلما سنین ، بو نقطه یی بن « اسباب مخفنه » آراتق ایچین دگیل ، یانکیز تاریخی برقیبت اولارق قید ایتدم . بو قصه صنت حضورنده نه بن شفاعت حقیق ایدرم ، نه شاعر بویله برنترله راضی اولور .

هم ذاتا بونلرک هیچ برنه لزومده یوق . کتابی دوله دران شعرلرک چوغی مسعود و بختیار یازیلردر . هله ایچلرنده اوله لری وار ، که سوکولرک قنلری دها خایلی زمان اونلرک کولک سنده دیکلرک احتیاجنی دو یاجقدر .

ایتیک شعرلرینه دقت ایدره کز اونک ایچمه ، سوزکون حسلردن زیاده یالین و مختص شیلره کولک و بردیکنی کورورسکز . « کیبیلر » دوندیکی قورصان قیزی » ، « اوغورسز باسقین » منظومه لرده شاعرک بو میلی آقیجه اوقونور . هیجانی ، تصویری ، لسانی و تحکیمی بو قادار مکمل اثرله ، چه وزنی ایچین بو کون ، یارن زده یوکسه ک بر موقیت عدا ایدیلر . او شعرلرک اون بش سنه ک بر ماضی به رغماً حالا دیپ دبری دوروشی شبهه سز مبدعک قدرته بر اشارتدر ؛ فقط بونک باشقا بر سری دها واردر . انیس ، او اوچ منظومه یی یازمادن اول دکتر محاربه لری تاریخی اوقومش ، آیلر جه موضوعلری بسله به جک اثرلری قاریشدرمش و الهامک حدودنی کنیشه عمشدی . اساساً او ، اوقویان بر کنجدر . بعضیلری کیبی علمه اوموزسیلکه مشدی . بیلپوردی ، که اوقومادن یازانلرک طویلا یاجقدری آفتیش ، اوزون آسنه ملردن باشقا برشی اولماز .

دار بر مقاله نك چه رچوه سته صیفدرمق کوچ اولماسه ، کتابدن بعض پارچا آلاجم . انک سوک شعرلردن برنی تشکیل ایدن « بر قاتل » ده نه جانلی وقدرتی لوحه لر وار :

- « قاربولانک یاننده دوربور هیکل کیبی »
- « دامارلرنده القول بر زهیرلی سیل کیبی »
- « آلتنده صوغوق ترلر ، چکه لری قیصیل »
- « دلچاسلی باقیبور قادینه أجل کیبی »
- « بوغولان چوجوقلر » ، کتابک سوک شعریدر .



«حیات» ده کی حیات دشمنی

شعر

کچن کون «حیات» ک لاسکی نسخه لڑی کوزدن
کچر دم . «شعر لردن جو غنڈه غریب بر قاردهش
بکزه پشی وار . باقک سزه بر قاچ نمونه :

بم بوتون حسلم قلبیده کومولودر .

حیاتم باشدن باشه بر سبسه اورنولودر :

بیلیمورم دغروسی هانکی بولدن کیده م ؟

نه پوروسی بر جولدر حیاتک یالچین بولو

کله جکمی عجباً بکله دیکم سعادت ؟

نیچون کوکلم بو قادر ایچه حسی ، دوینولو

بلی مسعود اولایه اتمه شم هیچ نیت ..

باشمق ایستورم . فقط ممکن دکل که

ساده غمییم عجب بویله حیاتدن بیقان .

حسرت اولیله اوزوسی ، دنیا اولیله سفیل که

اوله جکم بیللی (سعادت) دیه ، دیه ..

قازا کلن کوکلم مور کولکه لری

آواره بولولطر روحیمیکوز ؟

اطرافده کولولورلر ، اوینابورلر

هیبات !

بن عاله کوسکونم !

آرتیق هجراندن باشفا .

نه بر یار

نه بر سرداش ایترم .

کوکلم خاستا قوش کبی

هر آقتام اودامده بن کولکه لرم ولایم

برابر آغلاشیرز .

بر ظالم سوکیلنک حسرت ایچرمده

قیسک بیاض قوشلری یاشلی کیری کلرمده .

هر مصرعهم امیدسز کونلرک بته سی

کوکلم ازلدن بری بوتون دنیایه کوسکون!

بو مثالری سنونلرله جو غالتیق ممکندر . بز

یالکز نیک بر قاچ نمونه آلدق .

دقت ایستیکزمی ؟ انسان بولری اوقورکن

«روح اسلامک» تضاد و تناقضدن عاری برلوجه سی
بزه چیرسونلر .

محمد عزت

حاشیه — اولیله «حیات» ده نشر ایلیش اولان
«ایکی بولدن بری» عنوانی مقاله ایله الهیات کولکسی
طلبه سنک اسلام دینه مربوط اولدق لری یازمدم .
بو مقاله مک نشرندن سوکرا طلبه ائندیلردن بری
شفها و بر دیگری تحریراً بکا مراجعت ایده رک
بو ادغامدن متأثر اولدق لری اوله یات کولکسی
طلبه سنندن چوغنک «لایک» بر نقطه نظرندن
دیز و اسلام دینی تدقیق و مطالعه ایستیک لری سوله دیلر .
و بر دیگری بحرری سادده قله ایستور و فکر
دیمرس برقیه ایستیک لری سوله دیلر .
«حیات» ده نشر اولدق لری سوله دیلر .

کندی بر امراض عصبیه ساناتوریمک په سیمبسترل
قوغوشنده صانیورده حالایاشامنه نصل تحمل ایستیکنه
شاشیور و اتخار ایستیک لری کلیور . بونه علیل ،
نه جلیسز ، نه بز کین بر روح محسولی ! هیسنده
بر «فکر ثابت» وار : صریض بر حیات دشمنلی .
هیچ شبهه سزکه هر کس حیاتی ایسته دیکی کبی
تلقیده سربسزدر . فقط :

« بم بوتون حسلم قلبیده کومولودر » دیه
ایکلین ، هر آقتام اودامده بن ، کولکه لرم
ولایم برابر آغلاشیرز . « دیه هیجران » « کوکلم
ازلدن بری بوتون دنیایه کوسکون » دیه صومورتان
شاعر لره صورساق : حسلم کوزک فیکزده کومولو
اولاسندن ، هر آقتام اودا کزده کولکه لر کز
ولایم کزله آغلاشا کز کوزدن ، بوتون دنیایه ازلدن بری
کوسکون اولا کزدن بزه نه ؟ .

سزک ایله قاچ دفعه حمامه کیتیک کز ، کونده
قاچ دیلم قاوون بیدیک کز ، قاچ ساعت او بودیفکوز
قاچ کتاب او قودیفکوز بزی نه قادر علاقه دار ایدرسه
بوتون آغلاشیرکوز ، کوسکون کلر کز ، هجران لرم .
کزده او درجه لایق بر افر . حتی بیقاعق ، قاوون
یک ؟ او یوق و اوقومق حقتده شعرل یازسا کز
بیقاعق ذوقی ، قاوونک لذتی ، او یوقونک راحلنی
اوقومانک فائده سی شعر حالنده افاده ایله بیله کز
هر حالده داها اوریز نال موضوع لره ناس ایتمش
اولق اعتبار لره بلکه داها جاذب اولاییلر دیکوز !
حالبو بو هیجرانی ، یاشلی ، او کوسور و کبی موضوع لرم
اوززنده ، سزده بیلیر سزکزه ، هان هر کس عمر نده ،
هیچ اولازسه ، بر مصرع اولسون یازمشدر ! اونک
ایچون بو موضوع لری آرتیق ساقیزه بکزه دی : چیکنه یه ،
چیکنه یه بر نولولوشیور و ناسانک چکسی آغریتیور !
آرتیق بولره بر شاعر آغریتیور . جوق اوریز نال
بر شکل و بره بیله چیکنه قائم اولدنی زمان ناس ایتملی .
بوقه شعر یازمق کویش کتیرمک : دیکه سنه ایتر . ایسته
ایکی آبری شاعر دن برر مصرع :

- ۱ - بن عاله کوسکونم !
- ۲ - کوکلم ازلدن بری بوتون دنیایه کوسکون !
یک آکلادق : عاله و دنیایه کوسکونفسکوز !
یک اغلا ائندم اما بوندن بزه نه ؟ ؟
بولر سزک خصوصی ، « نه نیت » دوینولر کز .
سزک ایچکزه عاله سمرلر . بولری عشق مکتوبلر نده
بول بول یازاییلر سکز . بز قارلر بو درجه منجس
انسانلر دکز . ناصیل که بزی ناصر لک آغریسنندن ،
باد بچکر کزک شیشه سنندن و یا باصور کزک و جلرندن
خبردار ایتمک لرم کور میور سا کز و چودور و حکوزک
سائر حظ والمالربنه عاله تفصیلانده عفو ایلدک !

شاعر اجتماعی بر مخلوقدر . شعر اجتماعی بر
آردر . عصری جمیعتک دانناسی و استقامتی
«اجتماعیک» در . فرد جیلک افلاس ایتمدر . ناصیل که
آرتیق «قصیده» دیکلمکه تحمل ایده میورساق بو
طرز فردی شعر لردن ده غنا کتیردک . بزده شاعر
عوری اطرافنده دوزن بر طوبیچدر . بیک دوغمش
بر کدی یازوسی کبی یالکز کندیسی میاولاور :
نیت . قزنی کوزنی بومولو . داها هنوز قانلی ،
حاضر بر عشق شعری بیله اوقویامادق . عشق انسانی

بویله بر باد ایتر . بو شعر لره انسان
عادتا اور کویور . عشق انسانی بوکسه لا
ایچه لیر و یار ایچی یار . عشق اک طبی
بر روح یاشاییشیر . بز شاعر لرم او
اوزره ، آتورمال ، مرضی و دوشکو
صوقوبورلر . اولرک دیننده عشق ،
ماهیتی آلیور . خایر ، عزیز شاعر
تالانکوزک بویله « جورا بر چولده آقو
راضی دکز . فردیستکوزک چرچومسنی
کندی ایچکزه جور بلش کوزلر کزی محیط
آجک . تسبیح بوچکی اولقندن قورولک ، آ
حیاتم باشدن باشه بر سبسه اور
بیلیمورم دغروسی هانکی بولدن
بو ایکی مصرع بزه کتیک کوزک
کوستریور : غایه سزک و ایله آل سزک !
اکثری اعتبار لره ، اجتماعی حیاته لایقدر
هانکی بولدن کتینن . ایسته تریه
بو بوک نصانی و اک مهم هدف : کتیک لری
اوکا دویوروسی غایله و ایله آلر آت
هنی شاعر :

کله جکمی عجباً بکله دیکم سعادت
بلی مسعود اولایه اتمه شم هی :
اوله جکم بیللی (سعادت) دیه
دیور . « سعادت » طیاره بی
میراث خبر می در که « عجباً بکله دیکم .
دیه بر سؤال وارد اولاییلن ؟ .
ایتمک مسعود اولاییلری ؟ سعادت
جنسندن بر شیمی ؟ بوقه شاعر ا
له می طوبولمشدرده « اوله جکم بیللم
دیه » دیور ؟

« سعادت » کله سنندن نه قص
شاعر بزه ایضاح ایتمه لیدر که دردنی
« ساده غمییم عجباً بویله حیاتدن بیقان
سؤاله جواب و بره بیله لم .

نیچون بزده اجتماعی شاعر یه
شعر ساده جه « الهام » و « تالاز
باشلیجه بر کواتور مسؤ سیر
ده نیلن نسه بز شاعر لرمک ،
بر اکثر بنده مقوددر : اونک
ایده میور ، جمعی تحلیل ایده میور
اوریز نال موضوع لرم آلوب یکی
سببندر که بوتون یارانه قابلیتی
انحصار ایدیور . چونکه انسان ک
آغریسی باشقار لریک آغریلرندن دا
بز شاعر لرمه « ناجیزانه »
ایستورز فقط داریلایجه بوقها
بوز اوقومس بر یاز
بوز یازموس بر نشر
دیک آ : دار بلق بوق !
هیاتی سروده
بر قار .



ادبی تدقیق

تورک ادبیاتنده

لیریک نوع

« لیریک » کلهسی لاینجه « lyrics » دن آلتشدرکه اسکی یونانجهده اصلی « lyrikos » در . کلهک اشتقاق ایتدیکی « lyre » معروف برچالنی در . بو چالنیبه لاینجهده « lyra » ، اسکی یونانجهده « lura » دهنیلوردی . ادبیاتنده بوکی بدیی اصطلاحلر ، تمیرلر قولالیمق مجبورینی باش کوسترنجیه « لیر » « رباب » و « لیریک » « ربابی » تمیرلریله ترجمه وافاده ایدیلک ایتسینلشدر . حسین دانش بکک « لیریک »ی « غنائی » دییه ترجمه ایتدیکنی خاطر لیوروم . « قاموس » رباب ایچون « سحاب و زنده دره » دیورور برقاچ مدلولندن سوکرا « و کمانچه » تمیر اولونان سازه دینور . نسبتنده ربابی دینور . محمود بن عبدالله الواسطی الربابی کمانچه چالنده بک ماهر اولمقله آ آ کانت اولوششدر . اولبایده مزبور ضرب مثل اولمشدر . « دیه علاوه ایدییور . « فرهنگ ناصری » « قاموس » ی تأییداً « ر » تک فتحه ایله او قوناجنی اشارت ایتدکن سوکرا « ساز معروف » دیور و عجمجه « رواره » دن معرب اولدینی قید ایدییور . فرهنگ شعوری یه (ر) تک فتحه سی قول ایده رک « مشهور سازدر . عربیدر . فارسیسی ششادر اما بو عبارتله استعمالی شایمدر « دیمکده ، « ششنا » ایچونده « ترکیده چفته دینکلری سازدرکه ششادر دخی دیرلر . بعضی فرهنگده رباب معناتنده در ، مطالعه سنی یورونمکده در . شمس الدین سابی بک « Lyre » کله سنک قارشینسه « بریط ، چنک » لفظلری قومعشدر . قاموس ترجمه سی « البریط : جعفر و زنده عود اسپدرکه ساز اوانعدن لاهوته ترکی قیدمه قیوز دینکلری سازدر . بریط فارسی معربیدرکه تاز کوسکی دیمکدر . بالتشیه اطلاق اولمشدر « مطالعه سنی یورونور . « چنک » ایچون « فرهنگ ناصری » برچوق معنالی میاننده آولا « اگری » دیمک اولدینی کوستره رک مشهور بر سازه بو معنادن آلهرق ویرلدیکنی قید ایدییور .

بوکون « لیریک » و سنی ، بر دیونوی چوق پرواسز ، چوق سربست - یعنی قیلدن دوغدینی کی - افاده ایدن ، ذهنی عنصرلردن مصفا جوشنون شعرله و شاعرلره ویریلکده در . آوروپالی مؤلفلر هر لیریک شعرده عادتاً مشترک بر دامنای بولورلر : [لیریک شعر مطلقاً « spontanée » کندیبلکندن دوغمش « برماهیت عرض ایدر] دیرلر . هر ملنک ایلك شاعریری آرنرینی سازلرله ترم ایدرلردی .

بو مقصدله بر معاهده عقیدنه قرار ویرمشلر و مرخص اولهرق ایشته ینه لوزان معاهده سنک ۲۸ نجی ماده سی : « طرفین تالین قاقدین تورکیده قاپتولاسیونلرک کافه نقاط نظردن تماماً الفاسی هر بری کندیسنه تعلق جهتدن قبول ایتدیکنی بیان ایدرلر . « دیمک که اوج سنه اول خریطه طلمدن سیلنسی تقرر ایدن تورکیه اوج سنه صکره شرفی وارلفنی ، قدرتی استقلانی بتون جهانیه تسلیم ایتدیره رک بین الملل حیاتده اخذ موقع ایتشدر . انسان ، کندی او جانی کوزلشدریه یلمک ، هر کون بر پارچه ده سوسلیه یلمک ایچون اوله اوکا مالک اولمق ، اوراده خارجی مداخله دن آزاده بر خالده اوطورمق شرطدر . تورکیده ، آنجق حریت حرکاتنه صاحب اولدینی بروطنده انکشاف و تعالی ایده ییلردی . . عصرلردنبری یاپیلان تجربه لر بزه بو حقیقی بک کوزل اثبات ایتشدر . . نه کیم لوزان معاهده سنک تملنی قوردینی ، قادروسی چیزدیکی تورکیده ، درتسنه کی آرز بر زمان ایچنده ، نملر یاپیلما دی ؟ . . تورک ییوکلری ، مستقل تورکیه ایده آلی تحق ایتدیر . دکن صکره ، اونی اوروپانک الکتمدن و مترقی برملکنی ایله هم عیار قیلمق مفکوره سنی ده عزم و متانت ایله تعقیبه باشلادیلر . . بو مفکوره نک تحق امرنده یاپیلوب تاریک حریت و تقدیر ایله قید ایده چی انقلاب حرکتلرنک نقطه عزیمتی هیچ شهبسز لوزان معاهده سیدر .

نماحت ، بو معاهده نک قوردینی تورکیه نی ، اونی آتون قلم ایله امضالایان عصمت پاشا و جیز لسانی ایله همیزدن کوزل اولهرق تصور ایتشدر : « متجانس ، یکنسق بروطن ، خارجه قارشی غیر طبیعی قیوددن ، داخلده حکومت ایچنده حکومت افاده ایدن امتیازلردن مبرا بر وضعت ، حق مدافعه سی مطلق ، منابیی مبدول ، سربست بروطن ... بووونک آدی تورکیه در ، بزر بووونک اولادی اولمقله مفتخرزه ، بو افتخار و سعادتک قلبلرمزده تولید ایتدیکی منت و شکرانکده آنجیق ، تورک ییوکلرنک آجدینی مفکوره لر یولنده چالیشمقله افاده ایدیه ییله جکنی تقدیر ایدرز .

نق سحر

« Lyre » لیر « ده بر ساز اولدینی ایچون کوکلدن کلن هیجانلری افاده ایدن شه « لیریک » تمیر ایدیلدی . اسکی یونانلی شاعرلرینه « آهده » دیرلردی . تور بوی « اوزان » ، قیزغیرلر « باقی » آ « قام » ... تمیرلری قولالاشلردر . « قویوز » دنیلن سازلرله ترم ایدرلرد ائتوغرافلرک تدقیقلردن اقتباس ایله

زاده فؤاد بک « تورک ادبیاتی تاریخی » بضی معلومات ویرییور : « باقی چالیجیلر سنک بوله نسه لی وضع ایتدیکنی اوکنه قویاز . و باصو کانتک یانه مشا اوزرینه تاس ایتدیرر . قویوزک اوزر . آت قیلدن ایکی کیریش کرلش وه دیر زیلر ربط ایدلشدر . چالیجی کا زمان ، شاقیردایان بر کورولتو باقی نک بوندن باشقا برده عصای و دورت کوشه بر تاخاجق برلکدر . منمده اوافق دیر بارچالری آسید افسونیه هم آهنگ بر تفتی رفاقتنده باشلار . سوکرا عصای یا قالا یارق : ائتاشنده فیرلداق کی دوندوررکه مدهش بر کورولتو پیدا اولور . بو باقی برلکده اجرا ایدرلر : بری دیکری ده عصا ایله صیجر ایلرک رقص بو « اوزانلر » ، « باقی لر » ،

کلیدلر . بو تون کوزله صنعتلرک منده اولدینی ایچون بو نلر عینی زمانده و « هکم » ایدیلر . زیبلا یارق ، هو ؛ این ایتکه چالیشیرلردی . نیت کیم ا « آهده » لری ده هم شاعر ، هم بر بوی کیت کیده شعر ، دیندن آبرلش اولمشدر . اوزانلر ، کل زمان کیت زما انقلاب ایتشدرکه بونلرده آرتیق قدسی ساده شعرله موسیقی کورونور .

اسکی یونانلرده ایلك لیریک : برر موجودیت حالنده درلر . بونلرک بری « Orphée » اورفه « در . اور اون اوچ ، اون درت عصر اول ترا ایلنده دنیا یه کلشدر . کنیدی بر متادیم مصره سیاحت ایدییور . اوراده بر طوبوغندن صوفارق تولدورور . ا بولوشق ایچون آخرته سفر ایدییور قونیلان شرطه رعایت ایده میور . آخرتدن عودت ایدنجه قادار ز باقامق . شاعر دایانامیور ، باقور ایدبا عروم قالیور . ایشته بو عظیم « لیریک » شعرلر الهام ایدییور . بو تون حیاتنده ترم ایده رک یاش نصلری حیوانلری ، نباتلری ، ح

[*] بوبنده فضله معلومات آتی ایله بکک کانتک (۷۷) نجی صیفه سنک اده میبیتی یوقولمالیور .



بوکوله حیاتی مسأله‌زدن :

اورتا تدریس‌آمزده

ادبیات

- بوتون مملبلر منه -

غرب عالم‌لری، ادبیات‌نجیلری «اورتا تدریسات» ده کنج‌لک هانکی ادبی اثرلری اوقوتتی لازم کله‌جکی مسأله‌سیله پک اساسی صورتده مشغول اولیورلر . چونکه بونلردن برینک، پروفوسور «آلفرد فرووازه» نك دیدیکی کبی «بدیی حساسیت حظ ونفشه ایچنده‌منده‌مجدد. حظونفشه ایسه برقوتدره‌ایشته غرب عالم‌لری کنج‌لک تریبه‌سنده بو قوتدن اعظمی درجه‌ده استفاده اتمک ایستیورلر . سنلردن بری جلد جلد اثرلر نشر اتمشله، قونفرانس‌لر و برمشله، قونفرانس‌لری کتاب صورتده آیریجه باصد برمشلردر... او آدم‌لرک بوتون ایسته‌کلری، زمانزک اساسی عمدہ‌سی اولان عاشوراده درک‌زین قضای خون انسان ایله رنگین اولوب لاله‌لرک اولوردی .

عتمم برعاشوراه حیاتیله بیتن بو مام مراسمی حقنده اولیا جلیدنک و بریدیکی بواضاحات «شبه» لرک داها اوزماندن بری ابتدائی بر شکلده ایران تورکلری آراسنده موجود اولدییکی کوسترمکده‌در . تورک ادبیاتک بالخاصه «آذری» شعبه‌سی که اکثریتله شیعی المذهب برخلق زمره‌سی آراسنده طوغمشدر - داها «حبیبی» دن، «فضولی» دن باشلا بهره‌رق سوک زمانلره قدر «راجی» دلسوز، قری، لعل، نسیانی، الخ... کبی بر جوق صریه‌جیلر، نوحه‌کرلر بئیشدرمئندزکه، بونلر طرفندن یازیلان نوحه‌لر آراسنده جلد پک قیتیلری واردر . «کوچری فریدون پک» ک اخیراً دوت جزوی انتشار ایدن «آذربایجان ادبیاتی تاریخچه‌عائد ماته‌ریاللر» آدلی کلیاتدن، بومریه‌جیلک سوک عصر آذری شاعرلری آراسنده قدرمنکشف اولدییی قولایجه آکلاشیلیر. مع‌ماقیه، داها اسکی زمانلردن باشلا بهره‌رق «ضیا پاشا» و «کاظم پاشا» به حتی «علی فرخ پک» مرحومه قدر، سنی تورک شاعرلری طرفندن ده قرون وسطائی عنعنه‌لرک تأثیری آلتنده، بو طرزده «دینی مرثیله‌ر» وجوده کتیریلدیکی ده اونونولامه‌ایدر.

گوریمی زاده محمد قزاق

استانبول داوالقونئنده «تورک ادبیاتی تاونجی» مدرسی



«دموقراسی» ایله «ادبی تدریسات» ی تألیف اتمک، کنج‌لکی عصری فکرلره، دیونولره قدرتلره غدالادیرمق، «بکی آدم» اولارده بئیشدرمکندر .

مشهور عالم‌لردن «سالومون رهنای» ک : به‌داغوزی قونفره‌سند «اورتا تدریساتی اشغال ایدن اون یذنجی عصر ادبیاتی یرینه اون سکزنجی عصر ادبیاتی قونولایدن» ادعاسی اورتا به آغاسی اوزرینه یالکیز فرانسه‌نک‌ده کیل، بوتون دنیاتک هم آک‌بو یول ادبیات مورخ‌لردن بری، همده بر یریه‌جیسه اولان پروفوسور «کوستاولانسون» و بریدیکی قونفرانسده «سالومون رهنای» ک نقطه نظرده تأیید «اون یذنجی عصری، اون سکزنجی عصری؟ عنوتایله مطالعه‌لری یوروتشدر . بزم ایچون سوک درجه علاقه بخش اولان بوملاحظه‌لردن بحث اتمک ایستیورم :

«اورتا تدریساتده عصری تدقیقلر» سرلوخه‌لی باشقا برقونفرانسنده صراحة «ادبیات تاریخی بوکک تدریساتنه تخصیص ایدم‌جکم، چونکه تاریخی اهمیت حائزه فقط آسته‌تیک نقطه‌سندن قیمتی پک آشامز اثرلردن بحث اتمک‌زین ادبیات تاریخی یایلاماز اورتا تدریساتده اساس منتخب متلردر . شوادادار اوکره نیلمه‌سی قولای و محاکمه و تنقید فورموللردن نمایله تصفیه ایدنلش کوچوک و مختصر برقرورتولوزی اوقوناجق اثرلری صیرالامنه یاردم ایدم‌یلیر... [۱] اورتا تدریساتده ادبیات تاریخندن نه‌قادر قورقارسه،

بشری حیاتی ترصد و مشاهده‌یه مربوط ادبی تدقیقلر اوقادار اهمیت و بررم. طلبه‌من و بره‌جکمز متلره حتی بونلرک آک جدیدلره علاقه‌داز اولاجلردر، اگر بز عزیمکار، مضطرب، بمبادل روح‌لری کوستره‌جک اولورسه... چوجوق، کوچوک باشند اعتبار انسانلرک حرکاتلرینه باقی، کوردیکی شی حقنده ملا-ظانده بولونغنی سومره، و کوچوک برنجیه‌طوبلامش اولور . بونی توسیع ایدم . اوکا ادبیاتده بئیش : نوکه نمز برجوق حیاتی منظره‌سی و برهم، اویله برجوق حیاتی که یاشایانلرک آک زنگینی اولسون... دین «ادبیات تاریخی مدرسی کوستاولانسون» «اون یذنجی عصری، اون سکزنجی عصری؟» مسأله‌سند «اولا «بزدن جوق اوزاق اولان اوز یذنجی عصر، اورتادن قافقش بر دنیاتک خیالی و محسولیدر» دیور. او اون یذنجی عصرکه فرانسز دهاسنی تنویج ایدن ماله‌رلر، بووالور، قورنه‌یلر، راسینلر، مولیه‌رلر، لافونته‌نر، ده‌قارتلر، باسقاللر، روشفوقولر، لاپرویه‌رلر، بوسوئله‌ر، نه‌نه‌لورلر... طرفندن جهان فکر و ادبیاتک برنجیسی سوبه‌سنه بوکک لیلشدر . و بو بوکک لیشک قیمت و اهمیتی «مورخ کوستاولانسون» بلاستنا هرکدن زیاده طابیر . فقط «مرئی کوستاولانسون» دوشونوبورکه اون یذنجی عصر ادبیاتی ساده ذهنی عنصرله، داخلی حیاته، و موندن یاشایشه باقشدر. بو ادبیاتک

[*] کیم فرانسز لیه‌لرند یلورنجی کتاب اولارده بویه کوچوک بر «ادبیات تاونجی» طلبه‌نک آله وریلیر .

مام مراسمی ناصل اجرا ایتدکلری و او مراسم اناسنده «فضولی» نك «حدیقه‌المداد» سنی ناصل اوقودقونلری، «اولیا چلی» جوق جانلی برصورتده تصویر ایدیور . خلاصه نقل ایتدیکنز بو صحنه، «درک‌زین» شهرنده نیریان اتمکده‌در :

«... خان درک‌زین شهری خارچنده نیجه بوز چادیرلر و اوتاغ زرطاقلر قوردوروب شهرک اعیان و کباری خیمه و بارگاه‌لرله مکت ایدنیجه او فضای هامون کونا کونا چادیرلرله کویا لاله‌زار اولدی . شهرک آتشیجلیری دامن درمیان ایدوب عاشورا و نیجه کونا مملکر بشیرمکه باشلادیلر . بر طرفندن دخی خان داروات واحشامیله سورنا و نقاره‌لر چالارق کلوب سرابرده‌سندنه قرار ایتدکده جله کبار کزین شهردرک‌زین خاتک اوطاغنه قات‌اندزقات جمع اولوب سرابرده خان ایچره زانو بز نو اوتوردیلر و «مقتل‌الحین» تلاوت دیکلمکه حاضرلادیلر . بعده میدان عیته چارپاء صدق‌کلری برکسی کتیروب نیچکله قسمه بر نردبان قوردیلر . آندن سرابرده آردندن کوزی سره‌لی، ریش و شواریدن مبرا، شیخ‌نایله بری کلنجه جله پیر و جوان آباغه‌قاقوب سلام ووردیلر . شیخ سلام آلوب کرسویه عروج ایدم‌رک ابتدار فراتمه تلاوت و بده شاهه و حضار مجله دعا ایدم‌رک شاعر فضولی بندا دینک «مقتل‌الحین» نام تألیفی قرائت ایچکله باشلادی . حادثه کوفه‌ده شهیدان دشت کربلا محله کلدکده کیمده جان قالدی... عسکر بیچم ایچره بر غریب و فریاد قوردی که کویا روز عشر ایدی . جله‌سی بر آغزندن «ای یار غار شاه حسین» ای مجاهدان بدر وحنین» دیو بکا ایدوب دوردیلر . کویا هر بری صرعه طوناردی . بوئشاده بدی سکز عدد بربرلر الرزنده اوسطوره‌لرله کزیمکه باشلادیلر . بربرلرک الرزنده شمع عسللر یاخش وینه‌لی فیتیلر آماده‌ایدی . بوکره جیبع حضار مجلس «یا علی، یا حسین» دیه و جده کلوب چشملری طاس برخونه دوندی . خان : «ای اولیا آقام، قاتی کورکه نه تاشا ایدم‌سک» دیدکده، حقیر دوروب تاشایه مشغول اولم . شیخ کرسی اوزره مقتل‌الحینک شهیدک فصلنه کلنجه، کرسینک آردنده کی پرده آچیلوب یتیل عماملی برآدم امام حسین اشکال وجودیله چیقده‌ده جله خلق کوردیلرکه صورت امام حسینک کردندن قائلر آقوب سرسعادتی کردندن جدا دوروب برصفت ایله خون حسین قواره وار جریان ایدم‌رک، بو صورت حسین ایله اولادوانساب حسین میدان عیته کلنجه، جله عیبت خاندان اهل بیت فریاد و فغانله «واه حسین - شاه حسین» دیوب سینه و بازولری سلیمانلر طوتوب سلیمانلردن بازو وسینه‌لرینه اوستوره‌لروروروب شرحه شرحه‌سینه‌لری صیریم صیریم ایدوب عشق حسین ایچون قائلر روان ایدرلردی . بعض استاد سلیمانلر نیجه بیک کیسه‌نک سرلرینه عشق حسین دیه‌فتیله‌لرایله داغلر یاقارلری . نیجه بوز آدم قان آقیمق ایچون حضرت رسالتک احد غزاسنده شهید اولان دندان شریفی ایچون نیجه دیلرلی جیغارتیلردی . نتیجه کلام اول کون یوم



حرم و مرثیه جیلک

«حرم» ، بالخاصه شیعی مذهبنده بولونان مسلمانلر ایچون ، حالا آیینلره طولوبر ملال و ماتم آیدر ؛ چونکه مشهور «کر بلا» حادثه سی بوزمانه تصادف ایدهر . معروف مرثیه سنه :

ماه محرم اولدی مسرت حرامدر
ماتم بوکون شریسته بر احترامدر
تجدید ماتم شهدا تقصیر دکل
غفلت سرای دهرده نسیه عامدر

دیبه باشلایان «فضولی» ، یالکز «شبهه» نک دکل بلکه بوتون قرون وسطا مسلمانلنک صیبه برحسنة ترجمان اولمدر . چونکه اسلام جمیعترنده «ملی حس» نک دکل ساده جه «دینی حس» نک حکمران اولدینی اودورلرده «اهل بیت» عتفه سی جوق قوتلیدی ، سنی مذهبی دائره سنده انکشاف ایدهن طریقتلرده بیله محرم آئنده - مختلف شکللر ایستلر . لکن هر دینی اصلاحات بر اجتماعی جریانلر تقابل ویا اوکا استناد ایله دینی تقدیرده مؤثر و موفق اولایله جکته نظر آ اسلام دینک عصر یلشمش شکلی هانکی اجتماعی جریاندن ملهم اولاجق ؟ بو تجدهده امکان اولمادینی قبول اولونورسه

او زمان اصلاحاتدن چکینه ملی و «دینی ژئناسیتیکی» ده مکتبلردن چیقارمالیدر . لکن او زمان دیگر بر مسئله قارشیسنده یز : بر جمعیت ایمانسیز باشایاماز ، اسکی ایمانک رینه یکی بر ایمان اقامه سی لازمدر . شهسز ده موقراسی ، ترقی و علم کبی داها شمیدین عادتا قدسی بر پایه اکتساب ایله مش مفهوملمیز واردر . فقط بوتلرک مجرد برر تصور شکلنده دکل بئلکمیزک بوتون یوکسک قسمنی صاران و علوی حرکتلره سوروکله یین برر قوت اولاراق بزه تاثیر ایتمه لری لازم کلیر . بر طرفدن دین تدریساتنده آلاچمنز وضعیتی واضح اولاراق تثبیت ایدهرکن دیگر جهتدن بو مفهوملرک اراده مزه حاکم اولاجق ، تحسیر عزی تنظیم ایله جک حاله کتیر مک بولنی آرامانی یز .

نفسه نیت

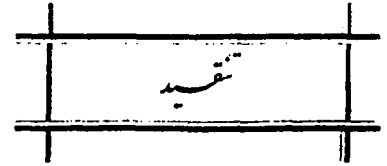
اقتنا ایندیکی سویلنه من . بونی سویله بیلیمک ایچون اون سکنز محیی عصرک نقطه نظرسته : دینک عوام ایچون فائده لی ، خواص ایچون لزومسز ، هیچ اولمازسه استغنا کوستریله سی ممکن بر مؤسسه اولدینی فکرینه رجوع ایتمک لازمدر . فی الواقع آنجق بو فکر قبول ایلدیکی تقدیرده عوام جوجوقلری نک تحصیل ایندکری آشاغی صنفلرده دین تدریساتنه بر ویرمک ، یالکز خواص جوجوقلری نک (تحصیلده دوام ایچون کافی ثروته مالک اولدقلردن دولایی) یوکسله بیلدکری یوقاری صنفلردن دین درس لرینی قالدیرمق مقبول اولور .

فقط بوفکری قبول ایده بیلیرمی یز؟ بوکون آرتق انسانلر ایچون ایکی نوع حقیقت واردر ، بری عوامه کوره اولان قابا ، مهیم ، لکن امید لندیریحی دینی حقیقت ، دیگرکی خواصه کوره اولان واضح و قطعی فقط آجی حقیقت واردر دینه بیلیرمی؟ عصریمزده اجتماعی صنفلر آراسنده اختلاط او قدر آرتدی ، قارشیلقلی تابعیت او قدر صیق اولدی کبوکی قهر یقلمه امکان کوزو که یور . هر کس ایچون عدالت عیندر ، هیچ اولمازسه عینی اولمغه متوجهدر ، نه دن حقیقت باشقه باشقه اولسون ؟ شبهه یوق که دینی مفکوره بی آکلایش روحلرک قابلیتته کوره ده کیشیر . فقط روحلرک قابلیتته کوره ؛ صنفلرک دکل ؛ بوده کیشکلرک عوام آراسنده اولدینی قدر خواص آراسنده ده واردر . بر خسته باقیجینک دیندار لویه بر گوشه صرافنک دیندارلنی آراسنده کی فرق احتمال بر بو یوک موسیقشناس ایله بر اوطومویل فابریق اطوری آراسنده عیناً تکرر ایدهر .

دیماک که مکتبلریمزده دین تدریساتنک انتظامسزلنی یزه اجتماعی حیاته حلی لازم کلن بر مسئله بی کوستریبور : یکی جمعیت ایچنده اسکی عقیده لره قارشوی وضعیتیمز نه اولاجق؟ اصلاح ایدهرک ، یکی بر روح ایله جانلاندیراراق اولنره حیاتیزده یته موقع وره جکمی یز؟ دینی یکیشدیرمک احتیاجی ساده بزم مملکتیمزده دوربولما یور . فرانسه ده مودرنیستلر قاتولیکلرک کهنه بنیه سنه یکی قوت آشیلامغه جالیشورلر . آووستریاده خریشتیان سوسیالیستلر اقتصادی عدالته نشنه اولان خلقی کندیلرینه جذب ایتمک

و درجه لرده - بو ماتم آیینلری اجرا اوا ایرانده حلاقلوته باشایان بو آیینلر ، قاقاس کی عصری مفکوره لری قاورامش شیعی تورک هان هان اورته دن قالمش ، اهمیتنی غیب بو آیینلرک مختلف زمانلره و مختلف سا دکیشن تورلو شکللری واردر . بوراده وبوتلرک تاریخی منشألری حفته ایضا حاکم دکلز . قرون وسطانک مدنیت تاریخی خصوصده بایلاجق اطرافنی بر تدقیقک اولاجقدر . شیمدیله ، ساده جه ، بوتور نه زمان رسمی و عمومی برماهیت آلدینه ایچون مورخ «ابوالفدا» نک ایضاحاتی «آل بویه» ملوکندن «معزالد ۳۵۲ سنه سنده بغدادده محرمک اوغچر ایدیجه اهالی بی دکان و مغازه لرینی قاپایه تعطیل وماتم مراسمنه اشتراک ایتمک : صاحب لری داغنیق ، ائوبلری بیرتیق ، یوا مستغرق اولاراق حضرت حسین ایچ ووروب آغلامه اجبار ایشدی . اولان اهالی بیله ، شیملرک جوقلفنی و آنلره برابر اولدینی کوره رک ، ایستر مراسمه اشتراک ایتملردی . ایسته یوز بالخاصه شیمیلرک تسم ایندیکی برلرده عصرلردن بری جوق طنطنل و اهی اجرا ایلدیکی سویله مکله اکتفا ایدمل و ایرانه عصرلردن بری اجرا ایدیله احتتام و دبده سی ، اورویانی سیاحلر تعریف و توصیف ایتمکده درلر . مقاب و دینی اتنوگرافیاتدقیقانی ایچون بو توه بو بوک اهمیت واردر .

ایسته بو محرم آیینلرک روحی و اولاراق تورک و عجم ادیبانلرده ان مرثیه ادبیاتی وجوده کش وفوق ایله مشدر : «کر بلا» به عائمنظوم و طوتکرده ، مرثیه لره ، قصیده لره ، (اون ایکی امامه عائد برطاق منظومه بر جوق ادبی محموللر ، خلقک مختلف ط عصرلرجه دولاشوب دورمشدر . مذهبنده اولان انسانلر آراسنده بو داها فضل بروست و اهمیت قازاند تورک ادیباننده ، عروض ایله باشقا ، عاشق ، بکتاشی درویشلر ملی شکلرده مرثیه لر وجوده کتیر خصوصی مقاملردن بسته نه رک عمه ترم اولونمشدر . ایرانه شیعی فآ آراسنده صوک عصرلرده انکشاف تمزیه ، آدی بر ادبی نوع داها صرف «کر بلا» واقعه سنه طاند ار اسکی «مستتر» لرکی بر نوز ماهینده در . «غوبینو ، شودرزه مدقتر بئر حفته ابی ماب نشره تورک بیلیمک شری او



الم هیچکریک ترجمه سی

مناسبتیه

(بودلر) ك Les Fleurs du Mal بی « الم چیچکری » نامی التدم ترجمه ایتش اولان عزیز آقا داشم اسماعیل حتی بکی بو ترجمه سی طبع و نشر ایتمه به تشویق و اقتناع ایتش اولدی بئمنده ممنوم . (شارل بودلر) ك آدی بیله ایتمشه مکه ایستینلر اولدینی کی اونا برستش ایدنلرده واردد؛ برنجیلی حسزدر لر و وضعیتلی ، اوندی الهی اولان صنعتکاری کورمه دکرنندیر .

Les petits poèmes en prose و Les Fleurs du Mal مدینت حاضره نك نوما تکلم و تظلمی ، داها مایوس تعبیرله ، دیله کله سیدر . شاعر لرك هر بری - فقط حقیق شاعر لری مراد ایدورم . یاشانان کونك معین بر ساعتی لسان اولور . (بودلر) بر آزده (عمر خیام) در . عمر خیام دخی « ملون شعراء دن اولشدر . الهامی هر ایگیسی ده اجته و مدنی محیطدن آشلردر ، بونلر بر آینه اولشدر . نه ایچون آینه دن نفرت ایدمه ؛ آینه غیر موجود بریشی کوسته ربیوری ، شاعر لر قادر - تکرار ایتمه ییم حقیق شاعر لر قادر - مصفا آینه بولونماز . آینه ده کوزل اولمایان شیلر کورورسه ک قباح آینه نك سی اولور ؟ نمدن آینه بی قیرالم !

E. Deschamps ك دیدیکی کی
En détruisant le miroir détruira-t-on l'ohjet?

یعنی « آینه بی ایحا ایتکله آینه نك عکس ایتدیکی اشیا ایحا ایدیلیری ؟ » دیه بیلیرز .
بودلر ، وهرلن ، بایرون ، « دو کونسه » و سائره به سر بیض دینلر وارد و بود و غروردر . فقط بود و غرورلق اولماسایدی اونلر بو قادر الهام آلاماز ، بو قادر حساسیت مظهری اولاماز لردی . بز اونلرک سایه - سنده در ، که کندی حیثیت علی العاده منزله طاناما یا جاعمز ذوق ولدت فکرائی ایله متناذ اوله بیلیروز .
Comme de longs échos qui de loin se confondent
Dans une ténébreuse et profonde unité,
Vaste comme la nuit et comme la clarté ;

Les parfums, les couleurs et les sons se confondent (1)

[۱] الم چیچکریک ترجمه سنده بو قطعه اسماعیل حتی بک برادر سز طرفندن شو صورتله و کمال موقتیه ترجمه ایدشدر :

کیجه کی ، آیدینلق کی واسع ،
قارا کلک و درین بر وحدت ایچنده ،
اوزاقدن یکدیگرینه قاریشان مدینت عکس صدالر کی
قوفولر ، رنگلر و سسلر بر بر لریله قوتوشور .

قطعه سنی یازان بودلر اولماسایدی بو نفیس و روحانی منظره بی تماشا ایتک ذوقنی نره دن بولور دق ؟ یانا اوله کلیر که بو شاعر لر ، احساس و روحانی نلذذ لرنک اعداد و انواعی یوغالتان فدائی لردلر . نوما یا بدقلری بالده بوغولان آریلر در لر . (بودلر) ، (وهرلن) ، (ادگار بو) و - تی (نیچه) نره ده و ناصل و فوات ایتشدر لر معلومدر .

« دهای ادبی Le génie littéraire » آدی جوق مهم بر کتابی یازان ایکی دو قنور (بودلر) ك خسته لقی سوله دکدن سکره :

Il a eu le bonheur d'en tirer des vers qui n'en resteront pas moins immortels.

دیور ، بو خسته لقدن اوله شعر لر چیقاردی که خسته لقدن چیقار لیش اولدیندن دولای ده آز لایموت قالمایا جفلر در دیمکدر (عینی کتاب صحیفه ۱۴۲)

یانا بکی بر افق ، بکی بر طعام روحانی لازم ؛ بونی یانا تدارک ایدن کم و ناصل اولورسه اولسون اونیم ایچون منمدر . بن نعمت ناشناس اولامام .

کچن آبی باریده بودلرک بر هیکلی یا بیله دی . « صمت » ك حقیق ماهیتی آکلما یا نلر آتش بوسکور دیلر . فقط بونلر سوله صفر قالدیلر . نك وقور متفکر لر بونی تسید ایتدیلر . بودلهری هر لسانده اوقوماق تمکندر . هر ملت اونك خسته لقی شعر لری

ترجمه ایتشدر . بودلر دن ده ایجه شاعر یوق دکدر فقط قانادلر نی آجدینی ور کره چار بدینی وقت بودلر قادر بوسکرله چیقار یله چک شاعر جوق آزدر .

بن ۱۹۰۱ ده انتشار ایدن La Lyre Turque آدی مجموعه اشعار سنده شارل بودلر سر نامه سی آلتنه شو سوننه یی یازه بیلشدم

Charles Baudelaire

Ton climat abonde en amers fruits
de mystères
Dans ta funeste nuit une aurore s'accroît;
Le Génie aux yeux beaux, tu l'adores,
l'atterres,
Poète satanique et divin à la fois!
Tu te soules d'horreur et ta muse ne boit
Que le sang bouillonnant de les verbes
austères;
Te condamne, ton Dieu, inclément et
sornois,
A te coucher parmi les ogres, les panthères .
Ton univers à toi, t'affole et te torture
Et par ses laideurs et par sa désinvolture;
Ton âme est le berceau d'un malheur
méconnu.

Ce parfum enivrant et fou des Fleurs du Mal
Est le zéphire d'un paradis infernal;
O Damné adorable, O terrible ingénieur !

شعر

مهدینک قویوسی

اسکیدن عاشق لرك کوز یاشیبه دولشکن ،
بوخزان روز کار یله قاورولش شیمدی صوی .
درد اولان سودالرك آشناسی اولمشکن ،
شیمدی کندی در دینه ماتم طوئیور قویو .

اسکیدن کورجینلر سورولرله کلیرمش ؛
بر یودوم آرارلر مش بیاض سر مرلر ندی .
کیم باشنده آغلاسه بر ابواه بوسکلیرمش ؛
صانکه بر آغلا یان ده هیچقیر رمش ده رینده .

کیم کلوب دیکله مشسه ایچین ایچین جاغلا یان
قویونک صور لری ، بر کیزلی الم دویمش ؛
بو قویو - قلب لری بر امید باغلا یان
قاج بولجیدن ایشیتدم .. مهدینک قویوسیمش

هر درلی قافله نك ایزی اویمش طاشنی ؛
قاج عاشقک ساز یله دیله گلش بوصول .
قاج قلبی و ورغون بورده بر اقوب کوز یاشنی
بر قات داها یا نارق دولاشمش دیار ، دیار .

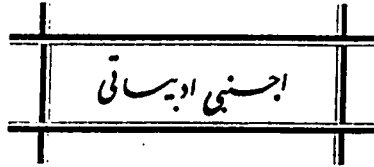
شیمدی بر باشقه افقه کیدیور آقین ، آقین
وقتیله باش اوچنه کلن غملی کروانلر

ترجمه سی

اقلیمکده آبی سرائر میوه لری میدولدر
نخوستلی کیجه کده بر فجر توسع ایدیلور ، کوزل کوزا
دهایه سن طابار و اونی بره چار پار سک . ای رحما
وعینی زمانده شیطانی شاعر ! دهشت ایچره ک سرخوش
اولور سین و سنک بری الهامک سنک خشین سنو حاکمک
قائبار قانندن باشقا برشی ایچمز . و سنک مرحمت
ودساس الهک سنی غول بیانیلر و صیرت لائلر آراستند
یاغنه محکوم ایدر . سنک جهانک سنی چیلدیرت
وچیر کینکلر یله ده شوخقلر یله ده سکا اشکنجه ایدر
سنک روحک تجاهل ایدین بر مصیبتک بشیکیدر . ا
چیچکریک بوسکر و مجنون رایحه سی جهنی بر بهشت
نسیدر . ای پرستشه لایق لنتلمه ! ای مدهش
معصوم !

قارلر مزه کتابی تقدیم ایدرکن بنم یا باجاق ؛
ایشم قالدیر که اوده همتک مشکور اولدینتی تأمین ایدر
نازک و فاضل دوستم حتی بکی تبریک ایتکدر .

عبداللهمودت



برجک شاعری: بہتر بزوج

حیاتک کلہجک نسخہ لرنده قارئلر، یوکک و مفکو۔
 رہی برجک شاعرینک، بہتر بزوجک، شعر لرندن بر
 قاجنک ترجمہ سنی اوقویا جقدر۔
 « بہتر بزوج » برنام مستادر۔ شاعر،
 آوسٹریا ادارہ سی زمانندہ بو اسلہ حقیقی ہونینی
 کیزلمندی۔ چکر، روح لرنی ہيجان فیرطینارلہ
 صارمان جانلی وارکک شعر لک صاحبک کیم اولدیننی
 عمومی حرک صوکنہ قادر اوگرہ نمیدیلر۔ شاعر چک
 لمتک استلالنی قازانسی اوزرینہ نغابی آجدی
 وکندیسی طایندی :

بہتر بزوج بوکون (Brno) دہ متواضع بر
 پوسٹہ ماموریدر۔ آوسٹریا شیلزیا سنک مرکزی
 اولان اویاوادہ ۱۷ ایلول ۱۸۶۷ دہ دوغان شاعرک
 اصل اسی ولادیمیر واشقادر۔ باباسی آنتوان
 واشقا پو شہر دہ اسان معلسکی یابارق حیاتی قازانوردی۔
 آوسٹریا حکومتی، شیلزیا چکر نی مختلف
 واسطہ لرتدیرلرلہ آلمانلشد برمایہ چالیسورد، آلمان
 زادکان و زنگیلری دہ اولری انصاف سزجہ ازیور
 و سوویورلردی۔ [۱] جنکلک لک آغبر و سفلی
 خدمت لرنی کورہ نلر، قاراللق معدن قوبولرنده قازما
 سالایانلر، فابریقارلرہ کوچوک بر اجرت مقابلندہ
 عملہ لک ایدنلر... ہپ بولردی۔

[۱] شیلزیا و مورایانک آلمانلشامہ باشلاماسی
 تاریخی اولدجہ اسکیدر۔ میلادک اون اوچنچی عصرندن
 اعتباراً آلمان مہاجرتی ایلہ مورایانک ٹنو غرافیک
 سیاسی اولدجہ دیکشش، بر جوق شہر لردہ، ازجلہ
 (برنو) و (اولوموچ) دہ بر آلمان بورژوازیسی
 تشکیل ایتمش! آلمانلر بوکک، ممتاز بر صنف حالنہ
 کلش و آلمانجہ عمومی دیل کی قولالندلر۔ بو
 عصر دہ آلمان دیلی اصلیل و کبار کینینلر آراسنده
 اوقادار رغبت بولدی کہ بعض وطن پرورلر ملی لسانک
 بوس بوتون قایب اولانلندن بحق اندیشہ بہ دوشدیلر۔
 ژان ہوس وطن پرورلرینک امپراطور لہ قارشلی آجقدرلی
 محار بہ لردہ آلمانلر نفوذ لرنی قایب ایندیلر۔ چکندیلی
 اسکی تقوی تکرار قازانندی۔ ۱۴۳۱ دہ اویاوا،
 ۱۴۳۴ دہ تہ نہ جک دیلی قطعی برظرف اللہ ایندی۔
 فقط ۱۵ و ۱۶ نجی عصر لردہ یکیدن حربلر
 دولایسیلہ بوشالان محللرہ آلمان مہاجر لری کلنجہ
 چک کوتوری تہلکہ بہ دوشدی۔ اوقادار کہ ۱۸ نجی
 عصر دہ چک وطن پرور لری ملی دیلرینک استقبالنندن
 امید کسہ بہ مجبور اولدیلر۔ (۱۷۹۰) دہ ہل چل
 (اللی سنہ سوکرا برتک چک قالیاجقدر۔) دیور،
 (۱۸۲۷) دہ ژونغان (آنا دیلرک قطعی صورندہ
 اور تادن قالدیننی کورمک بزماچون مقدردر۔) دیہ
 ایکلہ بوردی۔

رحمۃ اللعلیہ۔ کہ چہ سلطان سلیمان ... ک صاحب مہر
 اولان وزیر اسندن ابراہیم پاشای دخی سخا و کرم ایلہ
 عالی مرحوم تاریخندہ وصف ایدر اما آنک کرمی،
 ناینک عشر عشری اولہ ماہز ... »

(۷) اسعد افندی کتبخانہ سندہ ۲۵۴۷ نومرودہ
 مفید و محفوظ و خطاط حسین حامد و تلبیدی
 صالح نامق افندیلر طرفندن قلمہ آلتان مجموعہ۔ کہ
 ایچندہ نفس زادہ تک (کلزار ثواب) ویا (کلزار
 صواب) بلہ (اسماء الاقلام) و (ترجمہ میزان الخط) کی
 اسلامی صنعت لک آک مستثناسی اولان یازیدن باحث
 رسالہ لر واردر۔ بالخاصہ (رومی) دینلر تورکیہ
 خطاط لرنک امضائی و تاریخی (خط دست) لرنی و آیرجہ
 ۱۱۸۸ دہ وفات ایدن بیجا قلی زادہ قرہ محمد افندی بہ
 قادر خطاط لرن سلسلہ سنی کوستر اوزون برجدولی
 محتویدر۔ تورک خطاط لرنہ دائر قیمتل بر وثیقہ در۔

(۸) حیدرہ کتبخانہ سندہ (۱۲۰۶) نومرودہ
 مفید و محفوظ بوک (مجموعہ منشآت)۔ ۱۱۲۹،
 ۱۱۳۰، ۱۱۳۱ سنہ لرنہ عائد بعضی سیاسی
 مخابراتی احتوا ایدر کہ بولرک ایچندہ (عہ چاسارینک
 باش وکیلندن صدراعظم حضرت لرنہ)، (لہ قرانہ
 وموستو چارینک باش وکیلنہ صاحب دولت طرفندن)
 یازیلان متعدد مکتوب لرہ بوسنہ والیسنندن،
 نیش محافظندن... شق ثانی و ناک دقتدار لرنن کلن
 قائم لری، تذکرہ لری، مصالحہ حقندہ بر خلی عمر رانی
 احتوا ایچندہ در۔ مجموعہ تک « تاریخ اجنبی » نجہ
 طبع و نشر ایدیلہ سی تنویہ شایاندر۔

(۹) حیدرہ کتبخانہ سنہ ملحق (لالہ اسماعیل)
 کتاب لری ایچندہ ۷۳۷ نومرولی مجموعہ بر خلی وقیہ
 صورت لرنی، آیرجہ خواجہ سعد الدین افندی ک وقہ
 چلی زادہ تک اوفاق تفک تذکرہ لرنی حاوی اولاسی
 اعتبار لہ مہمدر۔

شووقا ریدہ بحث ایڈیکمز اثر لر۔ اسکی کتبخانہ
 نہ لرمنی دولہ دوران پیشتر توکنمز مجموعہ لک
 شمول و ماہیتنہ مثال اولتی اوزرہ۔ لاعلی التبعین
 اقتباس ایدلشدر۔ بو معرض دہ منتظم و سیستہ ماتی ک
 پیلیو غرافی معلوماتی و برمک شو کوچوک مقالہ تک
 وظیفہ سی دہ کیلدر، بالوسیلہ قید ایدہ م کہ بیکانہ نسخہ سی
 کتبخانہ عمومی دہ محفوظ (جامع النظائر) ایلہ نور
 عثمانیہ دہ بنہ بو ماہیتنہ ایک بوک جلد مجموعہ
 بالخاصہ ادبی تدقیق لریچون امثالہز منبعلدن در۔
 کتبخانہ لر مرنک منتظم قانالوغلری موجود اولادینی
 ایچون تاریخ تبعاتی یا یعنی خلفک (ایکنہ ایلہ قوبو
 قازمق) تعبیرنہ ماسدق بلک مشکل برایتدر۔ ہر
 کتبخانہ دہ بوز لرنہ مجموعہ بولنور۔ بولرک نہ اولدینی،
 ایچندہ نلر بولونابیلہ جکی تماماً مجھولدر۔ مثلاً بوز صحیفہ لق
 مالایعینات ایچندہ فوق العادہ مہم بر ایک سطر بولتی
 واونکلہ فلان دورک قارا کلتی بر صفحہ سنی تنویر ایتمک،
 ویا بر تاریخی سیانک وضعیننی، سبجہ سنی تمیین ایلہ مک
 ہر زمان ممکندر۔

مقالہ مرنک مبدآئندہ سویلہ دیکنز کی کتبخانہ لر مرنک
 خاصہ مجموعہ لر قسمی آبری بر خزینہ در۔

علی جانب

قوت و یہودی؛ چک فاتی امن، صبرند
 کینن ایک جانواوردی۔ بہتر بزوج ایستہ بوانسانلر
 آراسنده بوودی؛ کوندن کونہ اوبین، بٹلکو
 قایب ایدن، اضطراب و آجی۔ ایچندہ قیورانان بوخلفک
 قلبی دیکلہدی، حیاتندن الہام آلدی؛ دوینولرینہ
 کور و قدرتی برسلہ ترجمان اولدی؛ بہتر بزوج لہ
 ربانک برتک تلی واردر: خلق حیات .. بوتلہ،
 بعضاً بوغوق برہیچریق، براکتی؛ بعضاً آجی:
 فریاد و بضادہ حیاتہ، حریت ایچون قیامہ دعوی
 ایدن جوشقون و عصیانکار برخطاب بوکہ لیر ..
 بوہیاتک اک فعال آلمان شاعری (فراخ و ہرفل

اوندن بحث ایدرکن شوسطر لری یازیور:
 « بہتر بزوج، کوکی بالاطالان برمتک تا
 غیر شخصی، تحلیلی غیر قابل برچک و صوک فنانیدر
 بہتر بزوج، تہ شہن اوکلرنہ جان چکیشن
 لیزادہ، لویدندہ، ہسیدلردہ، (اودہ رہبرغ
 و (شومبورغ) دہ سوت، (ویتقو وچ) دہ
 اذابہ خانہ لرنہ قاورولان، اوسٹرو آکومور اوچاقلرنہ
 تورویان وصولان یمن بیک کسیدر۔ »

بہتر بزوج، ایلک دفعہ (۱۹۰۳) دہ (شیا
 شریقلری) نی نشر ایتمش، ۱۹۰۹ دن اعتباراً
 بوکونکی رئیس جہور پروفور مازارینک وقت =
 G&S مجموعہ سنہ شعر لریامش، داہا سوکرادہ (ایا
 و صوک ساز شاعری) نی میدانہ قویمیدر۔ ہر
 وسادتہ صوصامش خلق بو شعر لردہ کندینسی بولک
 بولری ہيجانہ آرامش و اوقوش وازر لہ مشد
 شاعرک، خلق آراسنہ الک فضلہ یابیلش شعر ل
 مارچقا، ماغدانویا، بہ نارژار و فانتور ہالفارد
 مختلف مجموعہ لردہ انتشار ایدن، آلمانجہ بعضہ
 فرانسیزجہ ترجمہ ایدیلن شعر لرنک باشلیجہ لری
 یتش بیک، بن وسن، قیزیل ہار، صابان، اصیل
 تصادف، اوصاحی، شیلزیا اورمانلری، بالکنز
 دفعہ، معدنجی، مارک غرودر۔

آنتلی برملیت پرور مفرط بر خلق دوستی او
 شاعر، باشقارینہ ہيجان ورن موضوع لہ لاقید
 ضیا ایچندہ یوزن بوک شہر لک آکلہنجہ،
 اوکا معدن قوبولرینک قارانقلرنہ چالیشان یاقو
 مالکائہ سندہ قامچی آلتندہ چیرپینان ملنداشلہ
 خاطر لاتیر؛ سوسلو وکوزلہ قادیلر، عرضا
 ہتک ایدیلن چک قیزلرنی دوشوندنر، کند؛
 کولن، صیجریان، ترم ایدن نشئی انسانلر آواس
 غریب ویابانجی بولور۔ او، کندینسی جمعیتک ای

معافیہ عزیمکار، قوتی ازادہ صاحب بر
 آدم نومیدی بہ دوشدیلر۔ معنادانہ مساعیر لہ ملی وج
 اویاندرمایہ و اونی تماماً آلمان حرف ایچندہ اریجہ
 قورتارمایہ موفق اولدیلر۔ ۱۸ نجی عصرک ایک
 نصفندن اعتباراً چکلردہ ملی دوینولر کوندن
 قوتلہ نمش و بالخاصہ چک محرر و شاعر لری آلاہ
 تہلکہ سنہ قارشلی بو خصوصہ مؤثر بر رول
 ایچملدر۔ صوک سنہ لک تأثیرینک قوت و ش
 اعتبار لہ کشایان دقت ادبی سیاسی بہتر بزوج



قره‌سی مشاهیری

اینی قسم : علما فصلی ، ادیب وشاعر
 ودولت رجالی فصلی - استانبول : حسن
 طیبیت مطبوعه سی - عمری : اسماعیل
 حق - ص ۱۵۵

آنادولو ادبیات تاریخی واسع بر ساحه در .
 بوساحه عائدتویرلردن مع الأصف محروم . مدرس
 فؤاد بک قیمتی تدقیق قره‌سی آنادولو ادبیات تاریخندن
 زیاده بو ادبیاتک منشأ لرینه ، عمومی تورك ادبیات
 تاریخنه تعلق ایدیور . طقوز ، اون عصرلق بر
 ماضی بی احتوا ایدن آنادولو تورك ککنک ادبی مؤسسہ سی
 ظلمت ایچنده در . بو ظلمتی نصل آیدینلا عالی بز ؟ ...
 بز متعدد فرصتله تاریخی مساعی به دایر بر
 ایش بولوی فکری ایلری سوردک و دینک که
 آنادولونک واسع ادبی ماضیسی جغرافی منطقه لره
 آیرمی ، هرشیدن اول بلده لره ادبی تاریخلری
 وجوده کتیرمک ایجاب ایدر . بونلر وجود بولقدن
 سوکرا عمومی بر تالیف و ترکیب یا معقولایلا شه جقدر .
 کینکی نسخه لره برنده اخیراً نشر اشدیکی
 (کتابه لر) آدی اثری مدرس فؤاد بک طرفندن
 (حیات) ستونلرندہ تدقیق ایدیلن اسماعیل حق بک ؛
 دها اول ، قره‌سی معارف مدیری ایکن (قره‌سی
 مشاهیری) اسيله ایکی جلدک بر اثر نشر ایش ایدی .
 بر طرفندن مؤلفک تواضعکار حرکتی ، دیگر طرفندن
 محیطک بوکی علمی اثرلره قارشی کوستردیکی علاقه سزلق
 کئی سبیلردن «قره‌سی» نک محیطی ادبیات تاریخنه
 عائد تالیفی ؛ کافی درجه ده ؛ لکن طایفه مامشدر .
 ایته ادبیات تاریخنه عائد ایش بولوی اصوله موفق
 اولش بر مثال دیه کوستره بیله جکمز (قره‌سی
 مشاهیری) ن ، بز بو نسخه مزده قارلره طایفه
 چالیشه جنز .

«قره‌سی مشاهیری» ایکی جلددر . ایلك جلد
 علما و مشایخندن بحث ایدیور . ایکنجی جلدک بر قسمی ادیب
 و شاعرلره متعلقدر . بز ، بالخاصه بو قسم اوزرندہ
 توقف ایدہ جکز .

مؤلف ، اترنده اون طقوز بالیکسر شاعری
 آکلانئور . تربیت ، الفبا ئیدر . بو ترتیب ایچنده
 زمانی بر سلسله نظر دفته آلتیرسه مجری سکرنجی
 عصردن زمانزه قادر ایشمش شاعرلره تصادف
 ایدیله بیلیر . بونلردن یوسف ققیه ، سکرنجی عصرک
 سوکلرندہ ، ذاتی ، رحلی طقوزنجی عصرده ، شائی ،
 راسخ ، دائمی کئی برطاقم شعرا ۱۰-۱۱ نجی
 عصرلرده ، کامله فاطمه خانم ، ناجی قاسم بک ...
 اون ایکنجی ، مستجاب زاده عصمت ، راقم عبدالعزیز ،
 حامد احمد کئی بعضی ذواتده اون اوچنجی
 عصرک باشلانغولرندہ بنمش و پاشامشدردر . بونلرک

آراسنده ادبیات تاریخمز اعتبارله مهم اولان بعض
 شخصیتلر وار : یوسف ققیه ، ذاتی ، راسخ ،
 مستجابی زاده کئی . یوسف ققیهک علمی
 شخصیتی ده اولدیفندن ، کندینندن ، کتابده علما
 فصلنده ده آیریمه بحث ایدلشدر . موجود اثرینک
 اسبی (وقایه) در . یوسف ققیه ، اثرینی توركجه
 نظم ایتدیکندن دولای لسان ملیزی خضرگورهن
 زمرهدن عذر دیله بور ، اونلری افتاع ایچون برخیلی
 مؤلف ، مفسر و محدثلرک توركجه اثر یازدقلرندن
 بحث ایدیور :

دیگله ایدی بر توركجه منظوم کتاب
 ایدو کمچون سز بکا ایتهک عتاب
 ای نیجه کوردک اولو عالملی
 علمی ایله عامل و کامللری
 تورك دیلنجه بونجه تالیف ایدیلر
 اول که مقصوددر آتی کوزه تدیلر

یوسف ققیه کوریلور که ، سکرنجی عصرده
 عاشق باشا ایله باشلایان (توركجه به محبت) جریاتک
 مئلرندن بریدر . ادبیات تاریخنجه اونک بوتون
 اهمیتی بوراده در .

طقوزنجی عصرده ده بو ایتمدن مهم بر شخصیت
 کورپوز : ذاتی . اوتجی عصرده کی (فضولی باقی)
 مکتب ادبیلرک تأسسه خادم اولان ، باقی به بالذات
 خوجالق یا باقی باپان ، الحاصل شیخی واحمدین سوکرا
 ادبیات تاریخزده کی قلابسیرمک تشککنده رول
 ایشایان بو شخصیت حقنده بر تدقیقه محتاجدق .
 محترم اسماعیل حق بک اترنده ، بومهم شخصه ،
 اون بشی متجاوز صحیفه حصر اولمش ، حیات و اثری
 حقنده موجود بوتون منبعلردن استفاده ایدیلره رک
 لازم کلن معلومات ویرلشدر . [۱] بواعتبار ایله
 عثمان اوغللری زماننده کی ادبیات تاریخزده اوقوتان
 تعلم زمره سی ایچون توصیه ده گر ، قیمتی بر
 منبعدر . «ندیم» ده داخل اولدینی حالده ، کندینندن
 اول و سوکرا ، برچوق شاعرلر طرفندن غزله
 نظیره لر یازیلان تفضیلر یازیلان مشهور راسخ حقنده ،
 مؤلف بعض معلومات ویریور .

سوزمه چشمک گلگون مژگان مژگان اوستنه
 اورمه زخمی سینمه پیکان پیکان اوستنه

ایله باشلایان بو غزلک مبدعنه دایر ، اسماعیل حق
 بکک ویردیکی معلوماتی آغام ایدہ جک بر تدقیقه جدأ
 احتیاج وار .

سوک عصره عائد شاعرلر آراسنده قره‌سی
 و محیطنه منسوب ذوات ایچنده مستجابی زاده عصمت
 بکی کورپوزور . اسماعیل حق بک ، اسکی ادبیات
 ایله یکی ادبیاتمک چارپشمه سی ، ادبی انقلابک وقوع
 بولمسی آنلرندہ بیتش بوشخصیتنه ، دیگر شاعرلردن
 زیاده بر موقع ویرمش ، اثرینک همان همان یاریسی

[۱] ذاتی حقنده مدرس فؤاد بک باقی عائد بر مقاله لرندہ
 بعض معلومات ویرمشدر . برده و تیشنه تصمصوی بیسه
 ادبیات مصفی اولان وقت تجدد بکک تصمصویبه منتشر ورت
 مجموعه مستندی ذاتی تدقیققرش خاطرلابور .

اوکا حصر ایشدر . بو صحیفه لر ، عصمت مائد
 و تام بره توددر . حیاتنه ، شعرلرینه ، اخلا
 اثرلرینه دایر معلومات بر آزاده طولانمشدر
 معلوماتدن اوکوره نیوز که عصمت ؛ بر طرفندن (غز
 موفق اولورکن دیگر طرفندن فرانسز شاعر
 یابدینی ترجمه لرده بکیلیکه تقابیل کوسترمش ،
 غریبانه) سنده ثروت فنونه منسوبیتی حسا
 مشدر . آیریمه شاعرلکی یاتنده عالمکنی کم
 اثرلر وار . ناجینک نقصان قالان لغتی اکیال
 ناملی به دایر بر ترجمه حال قلمه آلمش ، رسام
 دایر کوچوک بر رساله یازمش ، خیامک ربا
 ترجمه ایشدر .

اثرک رجال دولت فصلنده بالیکسری وحو
 یشدر دیککی یکریمی پاشانک حیاتندن باحث
 واردر . مؤلف ؛ مقبوظ و غیر مضبوط .
 ایتدیکی استفاده بی قارلرینه ویرمش ، بو
 قره‌سی تاریخنجه سنی اداری و سیاسی شخصیتلر
 چالیشمشدر .

بالآخره بو ستونلرده بحث ایدہ جکز
 تاریخچه سی) ، سوکرا ، (کتابه لر) ی
 ایدلشمش دیگر اثرلری ایله مملکتک حره
 تنوره چالیغان اسماعیل حق بک ، (قره‌سی
 ایله ادبیات تاریخمک بر ساحه سی آیدی
 بو آیدینلا ایچنده کندیلرینه چوق شی مدیونز
 یوسف ققیه ، ذاتی ، عصمت کئی مختلف ادبی
 منسوب شخصیتلره عائد صحیفه لرک مخصوص
 واردر . زیرا بونلر یالکز محیطی ، علا
 دکل ، عمومی باقیمندنه نظر دقتیزی جلد
 روشی و تکاملک ایضاسی ایچون است
 ایدیورلر . (قره‌سی مشاهیری) حقنده سرد
 تنقیدی فکر ، ساده جه اثرک احتوا ایتدیکی
 دایر ترتیبده در . محترم مؤلفی ، القیاتی
 رعایتکار کورپوزور . بز کوره تاریخی
 سلسله کوزه تیلیسی ، دها موافق و مط
 کوره دها علمی اولاجقدی .

معافی به بوجهت ، اثرک ایفا ایتدیکی بو
 و یابدینی ملی تأثیر یاتنده چوق کوچوک
 قالب . فردی و شخصی مساعیسی ایله
 آنادولو شهرلرینک رسمی معارف عضو
 نمونه سی اولان اسماعیل حق بک اتندی
 تاریخمز عائد بو خدمتندن دولای تبریک
 و جیبده در .

ضیاءالربیع



« کجبه ، زیارتکدن دوزرکن بیل باشنده ،
 « راستلادم هر سوفاقده ، هر بر آشیک طاشنده
 « او پوشش نیجه پوردسز سفیلره ، در پدیر لر ..
 « اونلر که کون دوغماند صوغوقده سیر ایدر لر
 « بولک چوقورلنده صولرک دوندینی . . . »
 « اوغومه » عنوانلی شعر نده باشقه بر اوریزینالیه
 یارلاپور . بوشرک :

« بیلیورسک که ، اوغولوم ، اورناده نه سن وارسک ،
 « نه سنی بر یوزیه کتیره جک بر آنه . »
 دییه باشلاننجی بیله در حال شاعرک بام باشقه بر
 کوروشله ممتاز اولدینی میدانه چیقاریور .
 « چالیشان آلرکه باقائلر کبری دیر لر ،
 « لکه دیر لر آنلنده کونش قارالتیسه . »
 براز آشاغیده :

« بوسوللغک یوزه رک صوکسز ده کیزلنده
 « کوردیک هر قطعه به اوزاقدن دیش بیله رسک »
 دها صوکرا :

« سور کون کبی کزه رسک کندی آنادولوک .
 مصراعرله شاعر بو کونکی اجنای تکبیله ، سرمایه تک
 بورژوا صر ایلکنک حفسز حکمرینه قارشى اختلاجی
 بروح ایله جوشورور . هله :

« بولولاری دلسه که ده یوسه لن دیک باشکله
 صوکنده بر دیشی به مال ایده رسک وار یکی . »
 دیه رک اُرکک مجزی نه طولیو و قطلی کوسته ریور .
 ذاتا « فاروق نافذ » ده وقت ، وقت بر اختلال
 اوغولتوسی وار . طبیی کنج ، ایده آلمی بروح ،
 آلبت عمومی حربدن صوکرا جهانی مسار سالایان
 « سی » ک عصیان نتیجه لینه قیدسز قالاماز . نیچون ؟
 دییه کویور مکده حقلی در . او ، ذاتا جوشقون بر
 روح صاحی اولمسه بدی بویه شاعر اولمادی .
 « شیطان » ، کتابک اُک دقتی جالب شعری در .
 بن ، فاروقی بوشمرله طانیدم . ایلك او قودیم کون
 دیدم که : ایسته بر یکی روح ، ایسته بر قوتلی وارلق ! ..
 « صوک عاشق » بکا « مویاسان » ک عینی روحده
 بر حکایه سنی خاطر لاتدی .

« چوبان چشمه سی » تک اک اینجه شعری ایسه
 نیجه « آنه سز تولو » در :

« دون بر جنازه کومدم باغریه کیزی ، کیزی .
 « بوکوجوک بر جوجوق در ، ساریشین ، ساز بکیزی :
 « طاش کسیدی پوره کم سزارینک باشنده .
 « ساز بکیزی بر شوکسوز ، ساریشین بر تیسدی ،
 « بوکومدیکم جنازه نیم محبتدی ،
 « وداع ابتد حیاته دوغماند اوچ باشنده .
 « دوندن بری کنجلمک یاریم ، قلم یاریم در .
 « بو طالمسز سزاری نیم دامار لر در
 « عصی دالریله قوجانلایان صارما شیق . »

تماملا زورا کیلکی حس اولونبورور . (فاروق نافذ)
 دها بعض شعرلنده کوردیکم بو خالدن قورنولسه
 جوق اُبی اولاجق . چوقه قوتنی باشلمسسه ،
 صوکرا آرا برده نه قوتنی بیلکه راهها شبر
 مصراعرله رسرکنده برضعف ! ایسته نیجه شیمدیلک
 بعضی یازیلری ایچون (فاروق نافذ) ه ایله جک
 اعتراض آتجاجق بودر . بوئی ایسه طبیعتله شاعر ،
 اسلوبندن سیلکوب آتقی قابلیتی بک فضلہ حائزدر .
 « کندم ایچون » شعری :

« قلبی باری اونلر دویسه لر ، بیله لر که
 « نه آلاکوز ، نه نیشیل ، نه لاجورد آراور !
 « آه ، بوکوکل ، بوکوکل کندینه درد آراور ! »
 مصراعرله نه کوزله ایله نمش . آتجاجق بوشرک :

« روحده بر بولونماز قادین جیرانی وارکن
 « دوداقلرمدن یکن بوسونجسز تولوشک
 « اُک اوزون عمری بیله بر بهار سورمن ، دوشون ! »
 پارچه سنده ، صانیرم که ، « تولوشک » کله سی اصلده
 « کولوشک » در ؛ بونده مطلق بر ترتیب خطاسی
 وار . چونکه باشقه تولو معنا چیقماز .



بر دول

« بانبدیل » شاتوسنده بر او موس
 صوک بهار یاغورلی و محزون کچوردی
 یاراقلر ، آقائلر آلتنده چیتر دابه جق بر
 ساغناقلر آلتنده آراهه تکرلکرینک آجد
 ایچنده جورویوب کیدیوردی .
 جان بوتون یاراقلری غیب ایدن اور
 اوداسی کبی رطوبتیلیدی یاغورلی
 صاریسلان آغا جلاک آلتنه کیرلدیکی ز
 برکوف و رطوبت هواسی ، بر ایضلاق او
 قوقوسی صاریوردی . آوجیلر متاد
 آلتنده باشلری آکیورلر ، مضموم کویکلر
 دوشوبور ، تویلی و جودلر نه پایشور
 یاغوردن ایصلانان دارالیسه لری ایچند
 روحلری و جودلری بورولش اولورقدا
 یکندن صوکرا روزگار نجرم کینکلر
 صدمه لرله صارسار ، اسکیش روزگار فرلا
 کبی دوندورورکن آوجیلر سالونده اشناه
 کاغد اوینا پورلردی .

« باری ماسال سوبله نسه ... » دییه
 هیچ کیسه اکند بریحی برشی ایجادا
 آوجیلر توفهک ، طاوشان وقه لری آک
 قادیلر بر بیک کجبه خیالی ایجاد ایتک
 بره ذهنلری یورپیورلردی . چاره سز
 واز کچه جکلردی . تام بو آشناده بر
 اولمه نمش بر اختیار خالنهک پارماقلر
 قورمال صاچلردن بایلمس بر کوچوک بو
 اونی یاواشجه خالنهک پارماغی اطرا
 سوردی : « بو یوزوکی هر زمان کورو
 عقل ایتم ... نه در بو خاله ...
 صاچی . »

بوتلردن صوکرا کتابده : « کوزله دینه بن ،
 « سن نه رده سک ؟ » ، « ملک » ، « اورکترا
 دیکلرکن » و « خان دوارلری » کبی جوق نفیس
 پارچه لر وار . « اوجاق باشنده » اوزونلقی قادر
 اهمیت بر موضوع ایله قیمنله نمش . بوده ، نیجه ،
 فاروقک علنه صرف ایله به نمش بر اُنکی در . انسان ،
 (بر مصرتق سرگذشت) اوقویاجم دییه بوتون بر
 نجسله قطعه لری اوقویور ، اوقویورده نهایت او
 بزى اور بر نه سنی بکله دیکمز سرک بک بسطا اولدینی
 کورونجه ، آغیر برشی قالدیرمق اوزره قوتی تکشیف
 ایتش بر اُک بردن خفیف برشی قالدیر ماسیله حاصل
 اولان بوشلنی دوپویور .

کتابک (ساز شاعرلری) قسنده براز « اورخان
 سنی » جشینی دویار کبی اولدم . هله « کوکل »
 شعر نده :

« هر کوزله ، باغکدن بر گل سجدی ،
 « بوندن می ساراردک ، سولنک ، آی کوکل ؟ »
 مصراعرلری اوقورکن « سینی » تک :
 « داغیلوب کولک گل باغجه ست ،
 « هر کوزله کوکنه بر بیچیک طاقدی . »

مصراعرلی خاطر مده بر گل دمتی قوقوسیه او یاندی .
 طبیی بو حال ، بر تصادف در . اسکیلر بویه شیلره
 ه نوارده » دیرلردی .
 « فاروق نافذ » ی ، کندیسندن براز دها
 اُسکی و قطق روحک بوتون صیبتیله صنعته ،
 صنعتکاره قارشى حیران بر آرقاداش صفتله تبریک
 ایده رکن کوچوک بر ، ایکی سوزم واردر که اوده بعضاً
 لزومسز غلظتمده کندیجی قوروماسی ، بک سیره ک
 اونه بیله شید . لسان ماله لرنده اصلا دقتسز

آقشهره ۱۹ حرران ۱۹۲۷
 ۶۸

(فلان صنعت مکتبتک شاه آتری بویه اولوق لازم کلریمش !) دیه‌رک آبدالجه آل شاقیردانه‌مایز .
 ایسته نجه بوکونکی نسلک ادبیات ، صنعت ، شعرخنده دوشونجه‌سی اساساً بودر . یه بوسبیلهدرکه بکا « رومانترینم » پک صافدل ویا صرائی کلیر ؛
 « امیره‌سیونیزم » دالفین ، دورغون وحی بائین‌در ؛
 « سه‌مبویزم » چکینکهن ، شاشقین واورک‌در ؛ او‌قادر که‌زوالی هیچ‌بر دویفونک‌معین آدین-ویله‌به‌مز ؛
 کندی کننینه میریلداتیر . سن شویله آکلار-سک بنده بویه !... « ره‌انیزم » ی‌ده بعضاً پک قایا ،
 خشین بولورم ... او‌حاله‌ده نه‌لازم‌در ؟. آفندیم ، پوتون بونلر هب‌بره‌ر چشینی در ؛ بزه بوگون‌صنعتده
 « حیایت » لازم‌در . جانی سوز ، جانی رنگ ، جانی فکر آرابورز . یوقاریده‌کی چشیلری صیراسه
 گوره قاریشدر !.. بو ، عادتاً بررکی ویره‌بیلیمک ایچون رسامک بر جوق رنگلری قاریشدرماسی کیبی
 برمه‌ارت اویون‌در .

ایسته « فاروق نافذ » بوکون جانی یازان ، شعرلرنده « حیایت » بولونان ، گور سلی ، گوربوز دویفولو ، قیلیچ کیبی کسکین مصراعلی بر شاعر‌در . اونک ایچون ، بضی کندی قابوغی ایچینه چکلمش قابولمباغه‌لرکی دوشونهن کیسه‌لردن ماعدا ، هرکس آراسنده ، اودت ، حیاته قوشان ، حرکت ومیجان ایلهدوق آلان بوتون تورک کنجلیکی آراسنده ، او ، کننیدن آمین اولارق سازینی اُرککجه چالیور ... ثویله‌که بضاً سارینی بر « گرز » کیبی‌ده وورویور : یچن کون برشمرنده نه‌دیوردی ؟...
 « مراده ابره‌جسکک یارین سن تک باشکه ،
 « اولترسه یاری بولدن کری‌یه دونه‌جکیر .
 وصورکا ، مارضلرتک قافارینه :

« وارسین
 « ثونکی کسکک ایچون زنجیرینی قوبارسین
 « دوغوز بیل آرتیکله بسله‌دییک کویبار .
 دیه برگرز ایندیرمه‌پوری ایدی ؟...»

« فاروق نافذ » ک شعری بکهنلر جوق ، پک جوق ، پک جوق‌در . « فاروق نافذ » بوکون تورک عامه‌سنک‌قیمتلی شاعری‌در . چونکه اونک دویفولری میزیمز ، افاده‌سی جلییز ، فکرلری جانسز و آهنکی هیجانسز دکل‌در . روحنک‌ثویله بردالفه‌لایشی وارکه پونی برنیم‌صانیرکن بر فیرطینه اولدینتی کورورسکیز . ثویله قوتلی بر فیرطینه‌که سزک بئلک‌کیزی مارصار .. نه‌یایلم ، بر وره‌لینک صوک نفسی کیبی « پوف » دیه سوتن برسانجه تیرمه‌سی بئلک‌کیزی اوره‌رته‌میور ؛ ایسیمز بر « واه ، واه ! » دن عبارت قالیور . « فاروق نافذ » ک الهام بریمی ، الله صحتی بوزماسون ، قوتلی ، وجودی تکامل ایتمش ، بی‌بکزی ، حیات وکنجکک صاچان ؛ کوسکی دولغون ، قوشان ، کزنه و تفتنی ایده‌رکن نفسی طیفان‌مایان ، آرسلان کیبی بر قیزدر ، دیورم ؛ پوقسه صاب صاری بوزلو ، درمانسز ، دال کیبی بر تازه‌جک دکل‌در !

« فاروق نافذ » عشق فیرطینه‌لی دویار . اولجه عروض ایله یازدینی شو قطعه‌یه باقیکیز :

« زلفکک یای کیبی قوتلی ، چلیک تللرینه طاووزان کولم عصرلرجه پشکدن کیده‌جک .
 « سن بر آهویگی داغدن داغه قاجسه‌کده یه
 « سنی عشقم جان‌اوارلر کیبی تعقیب‌ایده‌جک . »

رجا ایدرم ، عشقک بوشدتی ، بوجوشقونلغی بوکونه قادر هانکی شاعر سویله‌مندی ؟.. بوقطعه‌یه نهدن بئلک‌کیزی قایدیر بیورز ؟.. چونکه : باقیکیز ، هب حرکت ، هیجان وار . لوحه عاطل دکل . دویفون ساکن دکل . خیال ، برماجرا آرقاسنده قوشوبور .. دماغ‌کیزی شرک‌جانلیتی سوروکلر بوب کورویور .. ایسته « فاروق نافذ » ک شعرده وشرک‌آک‌اسلی جبهه‌سی اولان عشقده شخصیتی بودر ؛ بوقطعه‌در .. بوقوشن ، دالفه‌لانان خیال بوکر کین وکسکین دویفودر . ثویله‌که بو دویفونک هر اهترازنده بر قیلیچ طغتی دویفنده‌یز ... بوباقیمه کوره ، « جوان چشمه‌سی »

اَس

قاووشورکن بویه‌یز: هیجان‌بوق، تلاش‌بوق، آیریلیر کنده ثویله... کوزلریمزده یاش بوق ! بکا دنیاسه سندن یاقین بر آرقاداش بوق ! تولدوک کون کوکسه غنجه کللر طاقارسک،

کوکز شاهین کیبی خیز آیر فیرطنده ، داغلی بیله ده‌وریلیر ده‌کنجه بر قانده ... بوق شوکوزک لزومی نیم کیبی سکاذه ، بن باقادن کورورم، سن کورمه‌دن باقارسک!

آناسی سنسک دیرم ، شبهه ایتمه سودندن، عشقی برپیچ کیبی سواقانده بولمادم بن . طیشی یانار ایلرک یاره کول ویررکن ، سن بی، صبرماصاچلم، جان اویمدن یاقارسک،
 آقره ، ۱۹۲۷

فاروق نافذ

اصل « فاروق نافذ » ک تام شخصیتی کوست‌ره‌هن اُک قوتلی شعرلرنی طویلاش دکلدر . بوکونکی « فاروق » ، « جوان چشمه‌سی » شاعرندن جوق داهای بوسک ، داهای دوانغون و جوشقون‌در . « حیات » ده بوکونه قادر چیقان شعرلرنه بر باقق بیشر ؛ بو حکمک دوغرونی آکلاشیلیر . و بن شیمدی « جوان چشمه‌سی » ایچون بویه بر حکم ویررکن ادبیات ، شعر نامه افتخارایله سونیورم . چونکه شاعرک بو آتری ، کالنگ صوک حدیثی کوست‌ره‌بور . شاعر ، هرکون داهاجانی ، هرکون داهای طنان یازیور . اودت ، یارین او ، شبهه‌سز تک باشه مراده ابره‌جک‌در ؛ کندی ایچون دوغرو سویله‌مش ؛ کندی جوق آبی کورمش‌در .

حیات
 بر شاعرک ، باشقه بر شاعر خنده تنقید پورونه . دوغرو دکل‌در دیرلر . بن کندی بو حکمک دیشاری چیقارمقله مغزورم . بن کوزهل بر شعر ثویله جاتدن سوهرم‌که عادتاً بنسوم . بئلکه شاعر اوشعری نیم‌قادر سوهرمز ؛ نیم‌قادر مدافمه‌ایده‌مز « فاروق نافذ » ک شعرلرنده ثویله‌لرنی اوقوش و - شعرده کی فوق‌العادة حیایت دولایسیله بر اوقوشنده اُز برله ، شم‌درکه عادتاً اونلرک آلتنده کندی : امضای کورمک ایسته‌مش‌در ؛ « پوقسه بن‌ده بو یازدمی ؟ .. یازاجقی ایدم ؟ .. » دیه دوشونعشم‌در بوکاسز ، ایسته‌رسه کز ، شخصیت ایچنده اُریه بر غبطه دییکز . هر حالده صنعت ایچون خودکا دکل .

ایسته بن شیمدی ، کندیسه‌ده آرز ، چوّه شریازمش بر مسلک‌داش‌صفتیله دکل ، فقط « فاروق نافذ » ایچون ، بوسک صنعتی قارشینده غرضسز عوضسز هیجان‌دویان ، بوتون وارنلیه حیران‌قالا ، برقاره‌صفتیله بوتون دوشونجه‌لری یازیورم :

« فاروق نافذ » بوکون یازمقده اولان کنج‌لر ایچنده اکنامید ویرجی و یارین تورک شعرنده اُک ششمه‌لی وارلق‌در . آنجاق بونک بویه‌دوام ایتمسه هیجان خزینه‌سنک توکنمه‌سه ، بوکون اولدینو کیبی هر شمرنده یکی بر حمله کوسته‌رمه‌سه و دماغنک داتما زنگینه‌شمه‌سی ایچون بالکز الله‌ک و بردیکی قایلینر قناعت ایتمه‌سه لزوم واردر . به بویله نمجی ایتمک‌ده‌یم ؛ تمییزده امین ایم .

شیمدی « جوان چشمه‌سی » تک شویله‌جا صیفه‌لرنی چه‌پرلم :

« مضطربلر » عنوانی آلتنده اجتماعی بر هیجان دویان ، الهامی ناسک مختلف حیات صفحه‌لردن آلان شاعر « قجه » خنده :
 « هر بولجیه آجیق‌در وجودمک هر یان ،
 « دینج آتلی صولایان صرما یا لاقلر کیبی .
 دیه‌رک بزه بی یکی بر نابلو ، بر تصور یابارکن
 « پک جوقلری » دیه مراد ایستدی تورک کویولوسی نه‌دوغرو کورویور :
 « سن‌که ، آی چولسز کزنه ، اضطرابک کننیدیک
 بوندن صورکا شاعر « بر صیفه آچهم آغلارسک » سرلوحه‌سی آلتنده کندی بئلکنه ، کندی ایچنه دونیور و جهرانلری ایچون دیورکه :

« بن‌که بوکون هر عشقه یاس ملوتان بر وارلم ،
 « اولدن برضاردم ، شیمدی برضارلم .
 بن یریمی‌سنه‌لک تهریات آراسنده عشقک یأسنی بویه کنیش ، بویه شامل و بویه خراب ایدیمی بر طرزده روحک ، قلبک ، خیالک ایچنده اویان‌دیران شعر کورمه‌دم ؛ بوکونکی تورک شعرنده بو ، یکی‌در ، باشلی باشنه‌در دیه هایقیرمق‌دن کندی آلامایورم . اودت ، حخک وار . عزیزم فاروق ، دوغرو بر ادماک وار :

« کیه‌دیرلر ، صوردم ، بن‌ده شاعر دکل‌سه ؟ » صورکا (بیل باشنده) شعرنده بزه کوسته‌ردیکی شو حیات لوحه‌سه باقیکیز :



چوبانه چشمه سی

فاروق نافذ

پیرمنجی عصرک ، بوگونک ادبیاتنده ، بن ثوبله دوشونوپوروم که ، صنعتک روحی ، شرک تیزی : حرکت در ؛ هیجان در . بوگونکی نسل ، بوگونکی ادبی ذوق آرتیق دورغونلغه ، اوپوشولغه ، نسه منحصر برملاله ، میزیم دیوغولره و اشیادن ، خارجو . منظردهن حاصل اولان سکونتی و سیسلی انطباعله پکده آلدیریش اتمه بور . مثلاًگون باطینسک یشیل برگولده کی عاطل عکسکردن دوغما نیا تاب بر حزنه قارشلی ناصل اوموز سلیکوب کچورسه ، عشقک حکومت ، دهه ووفک باله سنده اولدینی کی ، حکومت اوهراسی ایچون بر اثر اصماری ادبی زمان بته کارلره تکلیف ایدیک ائرلرک موضوعلرک انتخابنده اختلال صنعتیله فغان صورتده مشغول اولوبور . خلق هوالرینی طویلاقم ایچون کچ بته کارلری قفتاسیه کی ایلنره کوندربور و موزه لردن ، ویا ، خصوصی قولله کیولردن آلتش یوکسک قیتمده سازلری دولق قوواتورلرینه تسلیم ایدبور . (سترا - دیواریوس دولق قوواتورلی) نامی ، بوردت محتم سترادیواروسه ، دبوندن .

بروفه سونول برلکار واسطه سیه ملکتنک باشلیجه مراکزینه اورکسترال کوندرله سنی تسبیل ایدن حکومت ایالتلرده آرتیستیک پروپاگاندا اجرانسه فوق العاده بر صورتده یاردم ایدبور .

اهمیتی ایلک دفعه اشارت اتمکله بختیار اولدیم بو کچ مکتبک ائرلرینی غرب عالمک طایفانک آرتق زمانیدر .

داریوس میلر

روس موسیقیسنه دائر عمومی وسطی تدقیقمز بو بازیله نهایت بولوبور . غرب موسیقی جریانته صکرادن اشترک اتمش واساس (مدعا) مزاطرافنده بزی عینی درجهده علاقه دار ایدن بوهم ، مجار ، سفاندیناو ، سیاتیول ... تالی ، (خلق) مکتبلرینه عمومی برر نظر عطف اتمه دن اول بللی باشلی موسیقی شکللری خنده معلومات ویرمک احتیاجی حس ایدبور . بزه صوربورلر : سونات ، سه نفونی ، پوئمه نفونیک ، اووه رتور ، باله ... بونلر نه لردر؟ نه کی شیلدر؟ بو حقلی سؤاله جواب ویرمک لازمدن . تاریخ ویا قوموزسیون یاباق دکلز ، کلهجک یازیزده بللی باشلی موسیقی شکللرینی بر مقاله اچنده عمومی بر صورتده خلاصه ایضاح ایدمکمز .

فلیل بریج

آ کلامق ایچون حکومت قونسرواتوری مدیرموانی موسیو (اوسووسکی) بی تعقیب ایتلیدر : فعالیتله دولو او نه معظم قوواندر ؟ مؤسس روینشتاینک بو بک عتمته سی البوم جانلی صورتده باقیدر . پیانو سنفلری صاعلام بر تریبه موسیقیه آلان عصی و آتشین کنج ویرتوتوزلرله لبالدر . دیگر سنفلر دخی عینی صورته بارلاقدرلر و شیدید مساعی حصوله کتیرمکده درلر .

طلبه نکلر قلوبلری ، غزته لری .. واردر . اوراده یکی ائرلری مناقفه ایدرلر . کیسیا و طیاره ایلده مشغول اولوبورلر . بوتون ایدیشه لری فانتزه زیلرینک کمال سربستی ایله انکشافندن باشقه بر شی دکلدن . هفته ده ایکی دفعه اوهره اویتارلر . بری عمومه اجرنتلی ، دیگرکی عملیه میچانادر . بن بو صورته (موسو - ورسکی) نکل (سوروجینسقا یا ناییری) نی سیرایتم . نفی صنقی طلبه لری اساس رولاری وقورورلری اجرا ایدرلر . اورکسترا ، سازصنقی طلبه لرندن سرکیدر . اورکسترا شفای بر کنج بته کار ، واضح صحنه اوهره سنفلرندن بر طلبه در . اونلر قوستوم وده قورلری ده بالذات یابارلر . او نه تازه کی ، نه حرارت ونه کنجلیکدر؟ بته کارلر اچینده له نین غراده حقیق بر انقلاب موجوددر . (بروقوفیهف) ایچون یکی مکتبک طاشیدینی محبت و سرطوبیت سقریابنیزم بقایاسنی سبلیش سورومشدن . (بروقوفیهف) مهم بر تاثیر ونفوخه مالکدر . له نین غراده اوهره سنده اونک (اوچ پورتاک عشق) نی سیرایتم . بو بک ونفیس (مارش) چارچاقو یکی خلقیاته کیره جک حقیق بر خلق هواسی حالته کلشدر .

له نین غراده خارقه بر مرشد ، بوتون یکی فکرله آجیق ، معلوماتلی بر موزیقولوغ واردر : (ایفور غله بوو) . سوویته موسیقیسنک ائک جانلی عنصرینی تشکیل ایدن کچ بته کارلر ، اونک اطرافنده طویلانمشلردن . اونلر شایان حیرت صورتده کچ فرانسز مکتبکی و (شتراوینسکی) نکل سوک ائرلرینی طایفنده درلر . بکا بو سیاحته رفاقت ایدن (ژان وینه وریک) ک اونلری خبردار ایدیک زنگینلکندن شبهه ایدکلری (جاز) موسیقیسیه دوچار حیرت اولدیلر . (غله بو) کی منفدر ، (قامیه نسکی ، دروسکین) کی پیایستلر ، (ده شه ووف ، پوپوف ، ریازانوف ، شلینفر ، تویلین ..) کی بته کارلر ، (درایشنیقوف) کی شه فلر ... یاریشکی روس موسیقیسنک حیاتیاتی تأمین اتمکده درلر .

(تویلین) ، (ده شه ووف) کی موسیقیتناسلرده یکی بر ساده لک موجوددر . (تویلین) ک یازیلیشی جانلی ، رومانیزمدن تجربه ایدلش واضح وقوتلی بر (ده پروفونددیز) بر جنازه دعاسی (نی دیکلدم . لکن (ده شه ووف) نیم نظر دقتی ده ا زیاده جلب ایدن موسیقیتناسلردن بریدر . اچینده عرب ، غرب و قیریل مدیترینک چارپیشدینی (جه به لالا) آدی درت برده لی بر شرق باله سنده اختلال روحی اثرینه روح و حیات ویرمشدر .

او ، اوراده بالخاصه بر تریسیونک ائک کوزل صحفه لرین اولار (قومونست حریره دس) نده اختلاص دور . بوتون فونددیزی قولدیشدر .

ماتنی ، جیلز برچو حوق کیی برکوشه به مسکین مسکین آغلایان عاجز روحولوره د قیلندن - شویله جه یا فایور ویا باقیه گورمه بور . چونکه بوگونکی حیات ، شعرده جانلیلق ، جوشغونلق ، خلاصه : برهیجان ایسته بور .

بدخمتیسک ؟ .. نفسکه عائد اولان ثوبله جانلی ، ثوبله جوشغون گورله بهرک آ کلام هرکس جازبانک طیزیلستندن کندینی سنی دیکله به ییلین ! یوقسه اون دو قوزده روماتیک ، صولفون ، اوزون صاچلی ایچین ایچین بره داملا گوز باشیله بچر هیچ کیسه نکل قولاق آصاجنی شی د دوشونجه ک ، برکوروشک ، بر انطباع بونی ساکن ، ساکن یالکیز تثبیت اید آمریکا بر حرکت قویالیسک ، تاکه هرکس سینما برده سنده کی قارغاشاقلردن ، او بری بری وی ایدیشندن قوروتولارق - طاقیلا بیسین ! بوگون ، بجه ، صنه بولونمالیدر که اولدن بری همیزک آغزند « هیجان بدیی » تعبیری ایله « یاری دیوب قالمالی در . یعنی بر گوزمل نابولنک شرک قارشینسده آرتیق یالکیز بر گوزمل ! » دیکله ، یاخود شویله بره قائله قناعت ایدمه بورز . ایسته بورز آ بزه ویرجه کی « بدیی هیجان » آنجاق د ایچدن کلن و اچنده قالان برنخسدن عبار او « بدیی هیجان » عاداتا مادیمیزی صا لاسونده پوره کزده حقیقه چارپیتی د دماغز برصراق ایله ، بر اندیشه ایله ، اویانما ایله ایشله مکه باشلاسون ! اومه شاعری ، شعرلرینه حرکت ، قائلی وج برسوز ایله بر نوع جوشغونلوقی دید دوغوردن دوغروه حیاتی دیهم ، بر جاذبه قوغنی مجبوریتنده در . بونی شاعر در ؛ عامه نکل ، انسان کتله لرینک اونونمایلم که بز فرد اولارق برشی یا یاما اچینده واوجیت ایچون شاعر ، صنعتک ناس ، صنعتکارک اهمیت ویرمه به نر بر سورو دکلدر . آفندی ، سن فردیک ؛ اوکا کندیک بکندر بره جک علاقه سنی جذب ایدمکک . سنی آ سکا یا بوگون ویاخود یارین شاعر دی هب او انسان کتله سی در . سن بوکتلر اورعاشنده بولرنامه « یار اورقسال » « به شاعرم ! » « دیورسک » ، اور له یالایا داغده ، اوراده کنری کنری انشاد ایت ! .. آرمزده قالدیفک تقدیر براقوب ، سنک میز میز آغلما که و تعیین ایدمه دیکک دومان دولو ، قارانا



کیدیوردق . ائمه کی تعرفه بو واپورک ساعتده ۲۳ بوجوق میل سرعتله کیتدیکنی اشارت ایدیور . فله سینغ ایله انکلتره نك هاریش لیانی آراسنده کی مسافه بی آتی ساعتده قطع ایتمه سی واوراده تره نی بکلمه سی لازم . طبیی بولجیلر ایچنده هاریشیدن لوندرمه یاخود لیوه رپوله کچهرک اورادن باشقا نقلیه واسطه لریله بوللرینه دوام ایده جکلر واردر . و بونلرک جوغنی دهاا ایلری سیاحتلری ایچون بیلتلرینی آلمش ، یرلرینی آیرتمشلردر . بو اعتبار ایله واپورک وقت و زماننده هاریشه مواصلتی ایجاب ایدهر . بو بویه اولقله برابر بوالغالی و فیرتینالی ده کیزده بو کوزی کوزی کورمه امکان براقدر میان بو قوتلی سیس ایچنده و شمال ده کیزی کی عادتا ده کیزلرک بر جاده سی اولان و هر آیدمه بر پوستا ویا قارغویه تصادف ایدیلهن ایشلک بر ده کیزده ساعتده ۲۳ بچتی میل سرعتله اوچق جنت دکلی ایدی ؟ بعضاً بر لرلیله مصادمه ایدهن کیلرک بر قاچ دقیقه ایچنده باتدقلرینی غزته حوادتی اوله رق او قودیم زمان بو قادار چابوق باتیشه شاشاردم . شیمدی دوشونبورم ، بو واپورکی قادار سرعتله کیده ن ایکی کمی بویه قوتلی بر سیس ایچنده بر عکس تصادف نتیجه سی بر لرلینه چار پارلر سه طبیی نتیجه بویه اولور دیوردم . اطرافنده کی بولجیلره باقیبورم ، باش کویشته لرده کی جامکاندن ده کیزی کوزه تله بن بر ایکی عصبی آدامدن باشقا کیمسه ده تلاش اثری یوق . واپورک هر دقیقه ده بر صاورور دینی آجی فریادلرده آرتق آلیشلمش ، هر کس اسکله سه اوزانمش ، آرقاده لوندره تلسزینک قونلرینی ویره ن رادیونک کاه حزن کاه اویناق هوالرینک ینیلیری ایچنده او یوقلا بورلر . بنده اونلره او یبورم . فقط بو چاک سس لری ده نه ؟ دیمک پک یا قمنزده بر واپور وارکه بوسس لری ایشیدییورز . فقط بویه اولسه واپورک بولی کمه سی لازم گلر میدی ؟ بنم پک صراحتاً ایشیتدیکم و هر ایکی اوچ دقیقه ده بر تکرر ایدهن بو سس لری طبیی کینک باشنده نوبت بکلن و آراسیرا الی کوزلرینک اوکنه کورتورمک سبیلر آرقاسنده اوزاقلری کورمه کچالیشان نوبجی ده و یوقاریده یرنده قوماندا باشنده

بولوندیفته شهه اولیمان قاپدان ده ایشیدییور اولمالی . او حالده بونلر نه ؟ سسیلر ایچندن ایشیدیلن بوسسلر نرددن کلپور عییا ؟ براز صوکرا بو چاک سس لری کسیدی ، و بونلر برینه قالین بر بورو سی آراسیرا اوغولدامغه باشلادی . دهاا صوکرا بوسس ده کیشدی . ایصلیق چالارکی بر سس آراسیرا فیصیلدا بور مراقم کیتدیجه آرتیوردی . بو آرتق آلمده کی رهبرمک محیفه لرینی چویریرکن بر خریطه کوزمه چاریدی . بو خریطه نی دفته تدقیق ایدنجه هر شیشی آکلادم . واپورک اوزرنده پک چوق دولاشیلان بو ده کیزده یولنی قایب ایتمکدن قورققسزین اولانجه سرعتله نه دن ایلرلیه بیلیدیکنی و بو سسلرک نه اولدیغنی خریطهم بکا واضحاً اوکوره تیوردی . مکرسه آزدهرین اولان شمال ده کیزینک بر جوق یرلرنده صیرا ایله بر طاقم سابع فنارلر قونولش ، عادتا بر شهرده بر جاده نك ایکی طرفنه صیرالانمش فنارلرکی بونلر کیجه لری کیلره یول کوستردکلری کچی بویه سسیلی هوالرده ده یته کیلره یول کوستره بیلیورلر . بونک ایچون بو فنارلرک هر برینه باشقا تورلو سس چیقاران بر چان ویا دودوک قونمش و بو سسلرک پک اوزاقلردن ده ایشیدیله بیلمه سی تأمین ایچون ده یکی بر اصول کشف ایدلمش . بو سسلر صوا ایچندن کچیریلور . صدانک موجه لری بو فنار اطرافنده معین ساحه لره قادار صولر ایچنده جالقاتوب کیدیور ، بو ساحه داخلنه کیره ن بر کینک تکه نی بو موجه لری طوپلور و کینک کورکته سه قونلش اولان بر آلت بو صداری تکرار ایدیور . کینک قاپدان بو صدالرک نوعنه و شدته کوره کینک بولوندیغنی یری قولایقله تعین ایده بیلیدیکی ایچون سرعت کسه دن اندیشه سز ، قنورسز ایلرلیه بیلیور . رهبرمده بو ایضاحاتی او قودقندن صوکرا مستریخ اولدم . فقط دهاا امین استراحته ، آتجق درت ساعت صوکرا بو سیس دالغاسی ایچندن چیقهرق ینه پارلاق کونش آلتته کیردیکنم وقت قاووشدم .

فانی صبری

عزیز طلبه -

بونک مزارنده محسسه

قاری داغلری آشدک
دورن اومه قلری کچدک
پازدکن آرتیمی دوشدک
نیچون آغلاسه بلبل
- بونس امره

قارشیمده یوکسه لن داغلرک جوشغون ،
غملی کوز یا شیله چاغلارکن دره ؛
کیتدیجه اوزایان بریولده ، یورغون ،
یورودم قلبک دوندیکی یره ...

روزکاری ، تاریخدن سسلر کتیره ن
یم ییشیل برکویه نهایت واردم .
برآنده ماضینک افقنه ایرهن
روحی یونسک سسه صاردم :

- زائر ! بویشیل کوی مزارلقنده
بویه بیتکین ، آرغین نه کز یورسک ؟
کیمسه سز تره مک بالکزلقنده
نه سن روزکاردن نه سز یورسک ؟ ..

..

شعله سز تاریخک افقنده بیلیدی : بونس
ای قارارمش ماضینک جغرندن براز : ی

ییللردر شعره باغلی دردی قلب سکا -
صوصامش برزائریم ، هنچقریم تره که

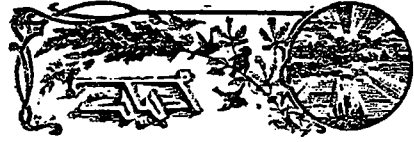
افقی سونوک عصرمک قیصیلرکن نفسی
ایچنده دالغه دالغه شعریکک بوجه -

دره لر یاسلی سانکه ، تسلی یوق بریاند
کل صولش ، بلبل صوصمش عشقکده کی ؛

قلبمده حسرت یانار آریلرکن تره که
شعرکدن یتیم یوردک سلامنی آل بندز
۳ تموز ۹۲۵ - ارضروم ،

ضیاءالبره فنی





ادى تدقيق :

تورك ادبياتنده

ديداقتيك نوع

فرنكار ، بر صنعتك ويا بر علمك بر نسيپلرني اوكرتمك غايه سيله قلمه آلتان منتور ومنظوم اثرلره « Didactique » ديدرا . اسكي يونانجه اصلي « Didaktikos » در . بو تعبيري لسانزه « تعليمي » كه سيله بچيرنلرده وارددر . بزوم مقاله مزده يالكيز منظوم تسندن بحث ايده جگزر . « ديداقتيك نوع » داخل اولان شعرلرايچون موضوع بايانسزددر : ديني ، اخلاق ، فلسفي ، ادبي فكرلردن طويكيزده نجومه ، زرعتنه ، علي العموم فنه عائد اساسلر ، « Badin شاقالي » - سوزلر وزن و قافيه ايله اتراج ايده ريك « ديداقتيك نوع » ي وجوده كتير برلر . دنياك ولايتلرلك ايك بو بويك ديداقتيك شاعرلردن « لوقرهم » « Nature » عنوانيله بو بويك بر منظومه قلمه آلمشدر كه بوتون فلسفه سي « حظ » اساسي اوزرينه استاد ايتديرن يونان فيلوزوفي « ثيپيكور » لك فكرلرني تلقين ايدر : مسود باشماق ايچون انسانك ساده احتراملرينه ، دويغولرله جيمي لزومني كوسترر . ينه لاتين شاعرلردن مشهور و يرزبل « Georquique » اكينچيليكه دائر « نامنده كي اوزون منظومه سنده اكينچيليكه .. آغاج ، اصما يتيشد بر مكه .. اهل حيوانلر بيله مكه .. آريخيلغه .. عائد معلومات و ير بر . بو ايكي اثر شعرله فكري يك مكمل مزج ايتدكلري ايچون زمانزده بيله « دهان » محمولي « صايله مقده در . اسكي يونان شاعرلردن « آراتوس » بر « Les Phénomènes » حاده لري ، « اوتكي » « Les Pronosties » عنواني ايكي اوزون منظومه قلمه آلمشدر كه هياتنه ، جوي حاده لرله دائره معلوماتي احتوا ايدر . مشهور لاتين شاعري « هوراس » يه يه مشهور فرانسز شاعري « بوواله » لك « Art poétique » شاعرلك صنعتي « عنواني اثرلري دوغربدن دوغري به ادبي اصول وقاعده لري ، ادبي نوعلري آكلامير . فرانسز شاعرلردن « بهرشو » لك ده « La Gastronomie » شكبرورلك صنعتي « ناميله بر منظومه سي واردر كه يك ظريف نكته لرله بزده مطبخك تاريخندن ، صوفرا خدمتلردن .. بحث ايدر . شو مثالر « ديداقتيك نوع » لك شمولي اهميتي بزده واضحا آكلاتيور صايتيرم : « شمولي ، واهيتني » ديورم ، چونكه ديداقتيك شعرلر واقعا « ليريك » پارچالرده كي وجد وهيجاندين ، طاشفين وجوشون روحدن محرومدر . و - شعرلك اساس اعتباريله حسانيت محمول اولديهنه ، و حسانيته خطاب ايتمه سي لازم كه بلكه كوره - بونك اولاذكي علاقه درارغيسي بر نقيصه كي كورونور . قصه بوقرهد كورونور .

بر قاچ مثال وعموميته ادبيات تاريخلرنده و يريلن بايه ، « ديداقتيك نوع » لك قيمت و ثروتنه بارزدليللردر . موفق بر « ديداقتيك » پارچا محقق بر سمت وحتي بعضا بر دهان ايريدر ؛ ايسته مولاناك مثنوي سي ! بزده بوتون اسلامي عالمك و ادبياتلرلك مشترك فلسفه سي ، « وحدت وجود » لك ماهيتني اوكره تن بولايموت كتاب ، دنيا ديداقتيك پارچالرينك لك بو كسك بر شاه ايريدر . تورك ادبياتنده بوتونك محموللرينه كلنجه : يك مبدولدر . بوگون ايچون لك اسكي نمونه اولارق « قوتادغوبيليك » سي خاطر ليوروز . مجملرلك « سياستنامه » لري ماهيت وموضوعنده بر اثر اولان « قوتادغوبيليك » هجري ٤٦٢ تاريخنده كاشغرده « بوغرا قاراخان » لك خاص حاجي « يوسف » طرفندن يازيلشدر : تورك جيميني تشكيل ايدن مختلف زمهره لرك وسفيلرني ، حكمدارلك بو زمهره لرله قارشى معامله سي ايضاح ايدر . بو كسك ادبي بر قيمتي يوقدر ؛ فقط لساني تدقيقات اعتباريله مهم بر و يته در . موده لني عجم ادبيات وذهبتندن آلماسي ، عروض ووزنيه يازيلش اولماسي حيثيله « قوتادغوبيليك » تورك « ديوان ادبياتي » لك ايلك محموللردن صايلير .

بازمايكي نسخه سي يالكيز آياصوفيه كتيخانه سنده محفوظ بولنان « هبة الخفايق » [٥] ده اسلامي بر اخلاق تلقيني ايچون يازيلي توركجه ديداقتيك اثرلرلك ايك اسكيلردن در . « نكيه ادبياتي » لك ايلك نمونه سي صايبيله جگزر « ديوان حكمت » ده معلوم ومعين فكلرلي بروباغدان مقصديه نظم ايديلش تاما ديداقتيك بر ايردر . يالكيز نكيه ادبياتك ده كيل ، بوتون تورك ادبياتك ذكا وهيجان نقطه لرندن لك بو كسك بر شاه اري صايجمزه « بونس ديواني » ده يك ميجانلي ليريك پارچاله يك طرفانه « ديداقتيك » منظومه لرندن مر كيدر . بونس « منسوب اولديني فكر وذهنيتي اوله اوستالقي ، اوله خارق العاده بر تلقين ايديشي واردر كه بو صنعتك ماهيتني ايضاح ايتكه چاليشمق آيري بر قاچ مقاله ايله ممكن اولاييلير .

اسكي دورلرده تورك لسانيه « ديداقتيك نوع » ده داخل اثرلر جوقدر . بونلري صرايله صابق بو مقاله لك وظيفه سي ده كيلدر . بوراده يالكيز يه ادبي اولقدن زياته لساني قيمتي حائر « عاشق باشا ديواني » ني خاطر اتقلمه اكنفا ايديبوروز .

مؤخر دورلرلك محموللرينه كلنجه بونلرلك اكل اول خاطره كه بگلرندن ايكي سي مثلا مشهور اورفالي « ناي افندي » لك « خيريه » سيله سنبل زاده « وهي افندي » لك « لطفيه » سيدر . هر ايكي اثر اسلامي بر اخلاق تلقين ايتديكي كي بالوسيله او دورلرلك عرف وعادته تماس ايدر علاقه بخش وتماما ديداقتيك اوزون برر مثنويدر . ديوان ادبياتنده وزن و لغت اوكرتمك مقصديه يازيلش منظوم اثرلرده واردر .

يكي آوروپايي ادبياتمز ايجنده لك قوتلي بو كسك ديداقتيك اثر « خوقك دفتري » در . قناعتنه ادبي بنه سنك الك قوتني جهسر « ديداقتيك » اولان فكرت ، بو اثريله جوجوشنه غرب فكر و اراده سي آشيلاقم ايسته مشهور سيپلر بر قافيه وروپايي بر قناتك . لني

آكلاتني ، عجم تقليدي ادبياتله فرنك تقليدي آراسنده كي مسافه يي كوسترمك ايچون « دفتري » ايله مثلا « خيريه » ي قارشيلاش تحليل و تنقيد ايتك نه قادر مفيد اولور . آوروپايي مؤلفر « ديداقتيك نوع » لك « قسملري اولارق « Fable افسانه » يي « منقبه » يي « Satire هجويه » يي صايلور . « افسانه » اخلاق بر عمده يي استعاروي شكلنده آكلاتان منظومه دركه ايجنده عرفك صبتلري ، انسانلق حياتك ضعيف و كپازه كورونور . بزده بالوسيله بر درس و ير بر . ايتديكي صحفه ا كرتيا حيوانلري ، اشيا يي بونلر بشريتك تماثلري وظيفه سي كورونور . ديشجه خاطره فرانسز لرك لايوت شاعري « لا كلير . بزم ادبياتزده بو مستقا آدامك اذ ايلك علاقه كوسترن شناسي افنديدر . او ، آدابه بر آزينده طرزي تقليد ايتك افسانه لر قلمه آلمشدر . متقابا رجائي زاد بكك « لافونته » دن پارچالر نقل ايتديكني كو « توفيق فكرت » لك « شرمين » سي ايجنده لسانا اعتباريله موفق « افسانه » لر واردر .

ولني و تاريخي بر حقيقي آكلاتق و يا خودص ونشه و بر مكم مقصديه قلمه آلتان « Conte » دمين سويله ديكمز كي ديداقتيك نوعه داخلدر . « تحت كشان » ي ، « ضيا كوك آل » پارچالريله « فكرت » لك مثلا « رباب شكست او قودبشمز » « سزا » ، « ذكا » كي منظومه منقبه در . « Satire » ه كلنجه بوني يالكيز كپازه ايتك مقصديه يازيلش « منظوم كفر » آلمانا ايدر . هجو ، بشريتك فضاخاتلرني تصو ايدن مهم بر ديداقتيك طرزدر . تورك ادبيا ادبي قونده اسكي بره تن اولارق شيعي لك « خر هجويك يك بو كسك و طرفيف بر نمونه سي ديه خاطر [٥] نفي لك « سهام قضا » سنده برايكي با ايدبله جك اولورسه متباتي قسم بوتون قيسلرد و زلفي بياني كفلردن عبارندر . يكي آوروپايي ا حامدك « برواعظه موعظه » سي ، فكرتك جواب » ي ، « خوان يديما » سي طرزلك كو لرندن در . « ضيا باشا » لك « ظفرنامه » « اشرف » لك كمنه ايريشلر شاه اثرلرني نيزن توفيق بكك بچنلرده برايكي كوچوك بروش برقيسي اقتضايدين بديعه لرني بو ممرضه تقديم ياد ايتملي بز . اوله ديك « ن » قادر يازي ياز ، آتئين اولان توفيق بك قناعتنه بعضا استاد غبطه يه دوشوره جك قدرنده هجولر وجوده ك : نه چاره كه ، القهته قارشى :

[٥] ٨٢٦ ده وفات ايدن « شيعي » ك صوكر اكلن شاعرلره يك زياته تاثير اعتمض ادبياتي استايدير . معالاف اثرلري غيرمط ديوانت سعه لرندن لك اسكيسي بوگون مله سده خموشدر . بو سعه لك تاريخي ٨٤٢



ادبی تزیین

تورک ادبیات

پاستورال نوع

ادبیات زده بونوع موقع و درجه سی تعیین ایتمه دن اول ماهیتندن بحث ایتمکی مناسب بولویورم :

« پاستورال » تبیری لاینبهده چوبانلره داتر مناسه کلن « Pastoralis » کلهسندن آزماندر . فرنکر ، قیرلرک ، کویلرک کوزده لسلکرینی ترسیم ایدن ، کویلرک ، چوبانلرک باشایلرخی آکلانان شعرلرک هیات عمومیه منسه « genre pastoral » عنوانی ویرمشلردر . بونوعه « bucolique » ده دنیلیرکه « سینیرتاج » مناسنی افاده ایدن یونانجه « Boukolos » دن آلینادر . بعضی ذاتلرک بونی داشعار راعیانه « ترکیبیه لسانزه نقل ایتمکری کورولدی . بین المللی ماهیت آلتش تبیرلرک اصطلاحلرک تورکجهیه عینا نقلی هیچده ضررلی بولویورم ، بوندن دولایی درسلمده ، مقاله لرمده « پاستورال نوع » دییوب کبیورم .

نمت دورنیک بدیی ذوقی افاده ایدن « دیوان ادبیاتی » نده پاستورال نوعه تصادف ایدیلهز . واقعا قصیده لرک بالخاصه « بهاریه » دنیلین قسنده « طبیعت » تصویرلری کورولور . فقط بونلره آلدانما لیدر . چونکه هر « قصیده سرا » نك غایه سی اصطلاحی تصویرده کیلدر ، بر « کریز » ی متعاقب معین « مقصد » یته یورومکدر . ایشته فضولی :

هوا عرایس گلزاره اولدی چهره کشا
بهار کلشنه کییدردی حله خضرا
چن ایالته نصب اولندی خسرو کل
هوا به ابر صفت حکمن ایتمکه اجرا
یازیلدی سبزه نوخیزدن خط احکام
چکلدی سایه مطبوع سروردن طغرا
صربر آب روان وصغیر مرغ چن
نکات تنهت مقدم ابتدیله انشا
زبان سوسن آزاد وسبزه نوخیز
نمای رفعت واجلاله اولدیله گویا
شقایق آلتی زمین بوسدن اولوب مجروح
بنفشه قامتی اولدی تواضع ایله دوتا
صرب ایلهدی بر بزم کلشن ایچره بهار
که وردی ذوق تماشای نشوه صبا
عنادل ابتدی بیان مراتب نعمات
قار اولدی ترانه کش وسرود سرا ...

دیه بهاری تصویر ایدر کورونویور ، فقط اوقومنه دوام ایدهم :

خیال محض صانوب کاشانی ترکس مت
قلوردی جهل ایله ننی حقایق اشیا
ایدردی بلبل کافر نهاد سجده گل
تعب صنم ایله طونوب نجاته رجا

سوزلرله دیوان ادبیاتک تکلیفته واقف اولانلرک تخمین ایده جکلری یوله کیردیکنی احساس ایدهمک همان « کریز » ی بولویور :

نیم واقف اولوب بونسادی منع ایندی
که ای گروه پریشان طوتک طریق هدا
بوکارخانه براساددن دکل خالی
کرک بوقدرته البته قادر ودانا ...

منظومه نك بوندن سوکرا کی قسنده بهاردن ذره بولونماز ، او آرتیق بر مناجاتدن عبارتدر . سوزی اوزاتماقی ایچون باشقا دیوان شاعرلرندن مثال کتیرمک ایسته میورم . طبیعتی تصویر ایدیور کبی کورونن شعرلرک اساسی ماهیتی بوندن عبارتدر . شوفا دار قید ایدهم که دیوان ادبیاتک فارقه سی ، ذهنی نکتله مستند هزورلرکدر . دیوان شاعری نهدن بحث ایدرسه ایتسین ، ایتر باغدن ، باغچه دن . . . ایتر عشقندن ، کولکدن . . . بونون ذکاسی برنقطه به مصروفدر : معین صفتلره تمیث ایدهمک هر ونکته کوسرتمک ! فضولینک ، باقینک ، نغنی نك ، ندیک . . . ایشته آک لیریک بیلدیکیمز شو دورت استادک دیوانلرخی بو نقطه دن تبیح ایدیگز ، دیدیکمی بولاجسکز .

اصل آوروپائی پاستورال نوعه کانبجه : غایه سی شهر خلقنه قیرلرک ، کویلرک ، تارلارلرک ذوقی ، کوزده لسلکنی آشیلاقمدر . باشلیجه ایکی شکلده کورولور .

۱) Idyll ایدیله

۲) Eglogue نغلوغ

ایدیله یونانجه « کوچوک تابلو » مناسنه کلن « eidullion » کلهسندن آزماندر . لاینبهده « idillium » دینیلیردی . ایدیله ، انجه دویونولری افاده ایدن بر رسم ، بر تابلو منابهسنده در . بونک « نغلوغ » دن فرقی « action فعل وحرکت » دن محرومیتردر . نغلوغ ، بالکس ، قیرلره ، چوبانلره ، کویلرله داتر بر « پیس » دیمکدر . اسکی یونان شاعرلرندن « تهاوقیت » له لاتین شاعری « ورتزیل » بونوعک ایکی لایموت سیاسیدر . اورویا ملتیرنیک کوزلرخی « مجردات » دن قورتاران ، حیات و طبیعتک اصلنه چوبرهن « روماتیسیم » جریانی « لیریسیم » ایله برابر « پاستورال » نوعهده کنیش بر ساحه ویرمشددر . بونی « روماتیسیم » ه تخصیص ایده جکمز مقاله مرده ایضاح ایده جکمز . بزم ادبیات زده کلنجه : پاستورال نوعک ماده و غایه سنه اویغون ایلک مثال ، عبدالحق حامد بکک « صحرا » سیدر . صحرا ، شهر خلقنه کویلرک ، قیرلرک ذوقی ، کوزلرکنی آشیلاقم ایچون یازیلشددر . شاعر مقدمه ده : « صحراء نسترن کبی یالکمز مقفا دکل ، هم مقفا هم منظوم بر بجز بزه نوزمیندر » دییور و دیمکه بونوک بر حقیقت

ایده بیلیرز . مع مافیله بونون بو داغنیفتلیله برابر . « مذکر احباب » ده او دور مدینته ، شبانیلرک مؤسسات خیره لرته ، مدرسه لرته ، تکیه لرته ، عمارتلرته ، کتبخانه لرته عائد جوق مهم مواد واردر .

« مذکر احباب » یازیلدینی صیراده « سمرقند » ده « ابوالفتح سلطان سیمسخان بن ابوسعیدخان بن کوچکونجی خان » ی ، « خوارزم » ده « عوض غازی سلطان بن سلطان غازی خان » ی ، « بدخشان » ده « سلیمان شاه میرزا بن خان میرزا » ی ، « بخارا » ده ایسه « عبدالله بن اسکندر خان » [۱۰۰۶-۹۶۴] ی کورویورز . او صیرالرده « بخارا » نك اهمیت آرتمش ، سنی عالمی و تورک شاعرلری بو اسکی اسلام شهرنده « شبانیلر » ک سراینده کندیلرته بر النجا کاه بولشدری . شیانی ایمراتورلرک پای تختی « سمرقند » ایدی ، مع مافیله خانیق صربسه سنه چیقان برنس ، عمومیته ، ملک موروثی اولان پارچه یی بحافظه ایدرک اسکی مفر حکومتده اوتورییور ، وکندی مفر حکومتده ایمراتورلرک پای تختدن داها فضله اعتنا ایدیوردی . شیانی عائله سنک ک مهم برنسلری اولان « سعیدالله بن محمود » [بخاراده سلطنتی ۹۱۸-۹۴۶] و « عبدالله بن اسکندر » [۱۰۰۶-۹۶۴] بخاراده اوتوردیلر . بواکی شهباده ، اوزون مدت ، خانلق عنوانی عائله نك داها یاشلی ارکانته بر اقلقه برابر ، او صیراده بر حکمدار نفوذیه مالکدیلر . اولرک شخصی اهمیتلری سایه سنده « بخارا » عین زمانده سیاسی و فکری حیاتکده مرکز ی حکنه کیردی . ایشته « سیدحسن خواجه » کتابنک مقدمه سنده ، علم و فضیلت کتسابی و معرفت نشری ایچون زمانک لطف مساء سنه احتیاج اولدینی ، و آتجاج حکمدارلرک تصویقله ارباب معرفتک میدانه چیقهبیله جکنی آکلایر و بونی متعاقب « در منقبت والی عالی کوبد » سر لوحه سی آلتنده « ابوالغازی اسکندر بهادر خان » ک عدالتندن ، شریعت رعایتندن ، داتما عالم و شخلم ایله مصاحبتده بولوندیندن بحث ایدرک « بونون ماوراءالنهرده بلکه هر اتدن کاشغره قدر تکمیل مالکده اونک نامنه خطبه اوقوندینی ، وبالخاصه بخارانک ، حکمدارک مفری اولوق دولایسیله ساتر محالک : سودی اولدینی » آکلایر . « سبب تألیف کتاب » فصلنک نهایتده ایسه ، اثرنیک قصورسز اولاروق آتامیله « ابوالغازی عبدالله بهادرخان » ک نظر التفاتنه عرض ایدیله بیلمه سی اللهندن دیلر . هر حالده ، « مذکر احباب » ، اون آلتنجی عصر اورته آسیا تورک ادبیاتی ایچون امثالسز و خارق العاده قیمتلی بر اثردر .

کوسینی زاده محمد قواد

ا- تانبول داوالفتوننده « تورک ادبیاتی تالیفی » مدرسی



سوله مش اولوبور: اوت صحرا « بر تجربه نوزمين » در. تورك ادبياتنده « باستورال نوع » ك ايلك نمونه سيدر. اترك مثلا :

برقويون ياورييله داغده مله
قاراجه ياردن ايدر يرتاب
بربايرون دخی اينر سورولر ،
گاه ، گاه عكس ايدر صدای كلاب .
برقادين دستيله صوبه كيدر ،
ارگكي بالطاسيله اورماته .
ياي اومزنده اوغلي برياته
اونه ده سود صاغار فقط دختر .
گوسته روب سوكر ا پير عائله ير :
طوبلا نورلر سباط برياته .
قيد ماضي وردر استقبال
اولانجه كلير سعادت حال.....

كبي ريك مصر اعلمري اوقويانلر - شرح وايضاح
ايتديك زقطه نظر دن تأمل ايتيه جك اولورلر سه - يكي لكني
حقلي اولارق آكل يامازلر . « باستورال نوع » اوروياده
« رونه سانس » ي متعاقب قديم شاه اثرلر موده ل
سايله يني دورلرده انكشاف ايتشدر . بزم رونه سانسز
ديهه جكم ، رونه سانه دوغرو ايلك اديمز « سياسي
تنظييات » حركتي در . اونكله برابر در كه قرون وسطاي
شرق حياتي برافق ، عصري غرب حياته آتيليق
اشتياق مملكتنده اوياندي ، فقط حياتك تا برنجي
ساينده بوموضوعه حصر ايتديكيز بر مقاله مزده ده
سوله ديكيز كي عصريله شمك ايجون ايشه باشلايشمز
چوق ناصدي . و عصريلكك مناسني تنظييات
سياستجيري قاوريا ماملردى . داها دوغروسي
قاوريا مامق ضرورتنده ايديلر . نه كيم سياسي تنظيياتي
تعقيب ايدن يكي اديانده ده عصريلك لاقيله آكل شيلامادي .
وغرب مقلدي تورك ادبياتي يك ضعيف بر بنه ايله
ميدانه چيقدى . ايشته حامدك « صحرا » سنده كورولن
ضعف ، سنلر كيديكي حالده « باستورال نوع » ك
زتكين مثالرينه اديانمزده تصادف ايديله ميشي هب
بوقطه ده ، آورويا كولتورينك مملكته آتخاق قطره
قطره و ناكافي مقدارده كيريشنده آرماليدر . يوقسه
« صحرا » تورك ادبياتنده رونه سانسك ايلك ادبي
الافه سي اولماسي حيتته هر زمان بر « تجربه نوزمين » ،
بر يكي باشلانيجدر :

بر زمانلر قرار كاهم ايدى
بدويلر كي بيابانلر
بوكا موجبده اشتباهم ايدى :
ناصيل اصهار وقت ايدر آنلر
بلده خفتنده كورمه دم ، حيفا ،
كورديكم انسي اهل رحمتنده :
بدويلر سكون و راحتده ،
سورديكي داغما غنمله صفا .
بلدى متصل اسير جفا ،
انتاش عالنده ظلمتده !
برى انيشه دن امان بولماز
برى آتسه به زمان بولماز

ديهن شاعر ، عصرلك تورك يه ده بوتون قلملري اسير
ايتديكي كله ، نكته ادبياتندن قاچينمش ، ادبي
عامه ي بوس بوتون باشقا برافقه كوتورمك ايشته مشدر .
فقط تورك يه ده كنديندن اول بوتونوع ، غايه سه تام
برمطابشته تجربه ايديله مش اوندني ايجون ناچار غير
موفق قالميدر . حامد دن سوكر « تروت فنون » جيلرك ،
خاصه فكرت شعري آراسته باستورال بارچارلر
كورويورز ؛ ايشته برتانه :

بر آن حضور

سبر الميورم چشم خيالده اوزاقدن
بركليه مسعود
اوستنده كي فرسوده ، هر ميدده اوچانندن
بوكله ده برانجه دومان ، مائل ومعدود
صافي ، لكه سز قارلرك آلتنده جوانب
محفوف سكوت
بركوي بوسكونته ازيش كي غائب ،
هر بر بوسكونته هم آرامش جنت ...
بن سورمه دم شيمدي خيالده بو كويده
بركويي حياتي ؛

قارشيمده اوچانندن سوزولن دود سفيد

قلب اولاده هب ليل حياتك ظلماتي
دقت ايديله جك اولورسه آكل شيلر كه شرك روحي
باستورال نوعه قاووشمش ده كيل ، قاووشمق ايشته بن
برخسري افاده ايتكيديدر . ايشته بر باشقاسي :

يشيل يورد

بهاره بگزه تيلر بريشيل سعادتدر
كولمه سين اووانك وجه پر خيارتنده ؛
كويك اويور كي مستغرق سكوتندر
بوتون حياتي اوراق برچايك كنارنده .

اوزاق ياقين بوتون آفاقه نشر ايدر صفوت
طبيعتك او صميمي توكل صافي ؛
شويانده بر ميشه - دالمين ، وقور ، بر شفقت -
قوجا قتيور كيدير قوللريله اطرافي .

بو كويده هر كجه بر قاچ دقيقه مك ايدهرم
اولوب خيالده پرو سياحت ايلركن
دهور مظلمه نك سينه ملاننده ؛

ورر دقيقه جق اولسون سكوت ايدوب كدرم
ياواش ياواش دويارم برايكي لتي حاننده ،
قاوال سدالري تار عليل شعردن .

دها يكيلر دهه عيني موضوعلرده شعرلر بولويورز .
از جمله اورخان سيني نك « كوكلدن سنر » نده
« نه غلوغ » طرزي آكيدرر ، كنج بر جوانله اسير ،
بياض ، صاريشين قيزلرك عاوريه لرني كوستر كوزلر
بر بارچا واردر .

شوني ده قيد ايتيه لي بركه جهان خلق ادبياتلري
ايجنده زتكين ليكله برنجي درجه ي محقق اشغال ايدن
« عاشق ادبياتي » مزده بوتونوع قادروسي ايجنه
كيره جك يك قفيس شعرلر موجوددر .

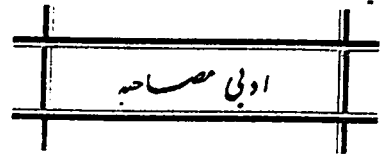
هنی جانب



طبيعات علملري و

فلسفه ، طبيعات عالنه نه قادر اح
تشكيل ايدهرسه (ارنست هه قل : ياراد
هيچ شهبه سز طبيعات ده موده رن متفكر
بر ياردي عبيسيدر . يالكر مجرد مفهوملر
فلسفه سيسته ملر نك حكيم سوردوكي دو
چوق آرقامزده قالميدر . بز ، بو
بولوشلردن ، ايلك اويك حيرت اويك
ينلر دن خوشلائيورز . طبيعت علملر ؛
آراسته كي مناسبتدن بحث ايديله يكي وقت
حكيم بر قناعت قارشينده قائلر : فلسفه
بر تفكر ساحه سي ده كيليدير ؟ بز ،
شوني سوله مك عجبور بيشده بركه : مختلف علم
مناسبتلر قدر طبيعي برشي تصور اولونا
رياضيات ، كيميا ، تاريخ ، اجتماعيات ،
آراسته كي مقابل مناسبتلر ، بو مختلف عا
تهلكيه دوشورويور ؟ خابير ! هر
علملره استناد ايدن يارديجي مه تود
واردر . فلسفه ناصل طبيعات ده كيل
فلسفه ده كيلدر . هرايكسنتك ده موزه
اوحالده بز بويكي تدقيق وتفكر ساحه
ناصل بر مناسبت بولويورز ؟

اون آلتجي و اون بدنجي عصر
انكشافه باشلايان طبيعات علملري
دنيا سي ايجين معظم بر انقلاب دوري آچش
دوغرو دن دوغرويه « تدقيق و تحليل
عائدر . قوه بر نيق ، قه بله ، غايله
يكي بر طبيعت تقييسنك ايلك بويك قا
اونلر ، بويكي تنقيري يكي تدقيق و محا
داها دوغروسي يكي برمه توده مدبوندر
تدقيقلرنده بو قادر اهميتي بر رول اويور
تشكيل ايدهركن بز برشي اوكره عمنش ا
كليشي كوزلر بر كيه بناسي ده كيلدر
علملرنك انكشافيله ، يكي برامه تودك
« علم » خنده كي فكرلر مزدم بوس بو
شكل وماهيت آلدی ، كوروش طرزمز
اسكي يونان متفكر لرني ، اورنا زمان ا
عصر مزك تفكر دونياسني تدقيق ايت
« طبيعت » تقييسنه عائد كنيش فرة
وضوحله كورورز . بوتقيلر سزه عائد
اوزون بر فكري مجاهده نك حصوليد
ده قارته ، سينيوزايه ، « لاپني
كزديره م . بوتفكرلري اورنا زمان متفكر
شي نه در ؟ بوفرق بز ، قولايقله مشه
بوتفكرلر ، طبيعت علملرنك نكشا :



«سنبولیزم» ك قیمتاری

علی جانب بلك (حیات) ك دوقوزنجی نسخه . سنده فرانسز ادبیاتك صوك مرحله سنی تشكيل ایند «سنبولیزم» دن قیصه بر مقاله ده بحث و صنعتك جان هر ساحه سنده تأثیراتی كوندن كونه دها زیاده حس ایندی برهنه بو جدا متكمل بدیهه بسیط بر میدا وسطی بر ماهیت عطف اغشیدی . او مقاله ك اكسیك بولدیغز بعض نقطه لری اجمال مقصدیه بو سطرلی یازیورم .

علی جانب بلك مقاله سنك بر جوق برلرنده (سنبولیزم) خنده تدقیقاتی یاقی ایچون سراجمت ایندیكی باشلیبه منبلك روحانیجی (ریبو) ایله علم شارلانا قی ماقس نورد او اولدیغی خبر وریبور . عالم (ماقس نورد او) ك لاپوراوارده مهم بر كشی اولوب اولمادیغی ییلیوروز . ققط بو آدمك بوتون علمی فرانسزلك ادبیات و صنعت محصولاتی باشند باشه بر تردی اثری اولدیغی كوسترمك ایچون زحمت ادوب یازدیغی ایكی جلدك سفسطه دن عبارت ایسه هیچ بر عامل ، قبول ویا برستش ایدیش هیچ بر مبود نظریه سی بو كونیك فردلك اوموزلرنده كی بوكی ذره قادار اكسیله ن . بوندن بویه هر كس كندی كندیك منجیبی اولغه مجبوردر . آرتق ، «نه اولاجق !» یاخود «نه یاغلی؟» دیمك یاره ایتمز . هر حال و كارده یالكوز «نه یاغلی؟» دیمك ایجاب ایدیور . حتی استفالده كی قرق بو بونك شخصیتك اثرلری ایسه وونلر كوروله مش بر اهمیت قازانه لر ییله «نه یاغلیم !» مسئله سی هر فردك كندی كندیسه حل اغه سی لازمدر . كرچكدن بو بونك آدمك باشه كچه بیله لری ایچون معنوی قبله لری دوغرو تعیین ایتمش بر اقلیت بهمه حال ایستر . معنا دیدیكی شی ، اولش یتیش لاینبدل بر حقیقت اولایوب روحك ماوقعله تاس ایندیكی نقطه یعنی حیات ایله ذكانك بر برلرله قایناشیدی بر در . انسانك سوبه سی بو قایناشه افغوله سنك درجه ودرینلكلری تعیین ایدر . كوچوك بو بونك هیمن ذكامری آرتق بو طرزده ایشلكه محتاجز . ییللی كه معناه ثابت بر حقیقت دكل ، متحرك ، كثیر و آتجق ده كیشه رك امتداد ایدر . بونی مادیا ادراك ایشلكه دركه صرورتك ایچنه كوك صالینر و اونكله برلكده تكون ایدیلیر . عكس تقدیرده بوتون ییلكلیزم مجرد و آقیری قالاچدر . «دوغان دنیا» ، مجرد ییلکی برینه جانلی بر آكلامه ایستیور . بوده شایتنلره برابر یورومكله اولور . بونك ایچوندركه زماغز ، منبجی مجرد بر فلسفه برینه عملی و حیاتی منبعل بر حكمت : sagesse آریبور .

مصطفی شكیب

جدی بر عجمده اسنی اوكه سور، كدن ضاقینه لی . زبرا بو آدمك اشارت ایشدیكمز كتابی نه علم نه ده ادبیات عاننده احتجابه یازار بروقیه ماهیتی هیچ بر زمان آله مامشدر . اساساً صنعت جریانلرنك ماهیتی ایچون علم آدملرنك كوروشی واسطه اوله رق قولانغق بر خطا در .

سراجمت ایندیكی منبلك تأثیری آلتنده قالان علی جانب بلك موضوعه علمی بر باقیضله باقرق (سنبولیزم) ی اعضاسی تام بر سیستهم حالنده كورمش بو سیستهمك آنا خطرلی اوزون اوزون ایضاح ایتمشدر . بو ، (سنبولیزم) ه ایستهمه دیكی بر یاهیی و بریمكدر . زبرا (سنبولیزم) ك متبلر بر برو . غرامی بو قدی . شو سبیدنكه (سنبولیزم) دیه ادبی واسع بر تعضوه دیکر بوتون ادبی مسلكلر ایچون دیتله بیله جکی كی ، دنیا اوزرنده هیچ بر زمان موجود اولماتمدر .

بوندن قرق ، قرق بش سنه اول بر طاقم فرانسز و فرانسز حرشه تمل ایتمش اجنبی كنجلر اوزون صاجلری «دها» نك آلترینه صارقش جوشان بر علامتی صاهرق درمه چاته شعرلی و كولوئج جارنرله دنیا یی اصلاح و جنس بشره یك سعادتلر بخش اتمك ادعاسیله اورته به چیقتلردی . سیاه و چیلینن صاچ كومه لرینه دوشوندریمی بیاض نلرك قاریضنه باشلادینی كونه قدر بارسك طلبه عله سی ، قورقوج و لرزان بریمساری كی سهاره بوكله ن عقیم بر طاقم خیالاته صحنه اولمشدی .

مخاص مطبوعات بو غریب سوروی (نه وروپاتلر) (ده قادانلر) ، (سنبولیستلر) کی اسملر آلتنده برلشش كوستریورودی . فقط ، بر آغاك ییراقلری كی موسم نهایتده صاراران ، قورویان و طویراقلره دوشوب خزان روز كارلرنك كونوردیكی سیسلی استفانلرده غائب اولان بو كنجلكك حقیقته برلشدیكی یكاته نقطه او سنه لرده یاشایان (سغان مالمارمه) اسمنده كی اسرار انكیز شاعره تعبدلریدی . بناء علیه (سنبولیزم) دیمك ، ۱۸۹۸ سنه سنده امثالسز بر رویت خاصه سیله محمول كوزلری دنیا به قاپایان بو بونك برانسانك شعر خنده كی خصوصی طرز تلقیبی دیمكدر . انسان حقاقتك کیجه سی ایچنده بارلایان بو منفرد و غریب آتشك شعله سی اطرافنده اوچوشان قیمتسز پروانه لری ده بو اسمك شمولی دائره سنه قبول ایتك لازم كلسه (سنبولیزم) ه بری بری طومناز نیجه معنالر و برمك لازم كله جك !

سغان مالمارمه نه ایستهمدی و نه یاغشدی ؟ «مالمارمه» آلمان فیلسوفی «هكهل» ك مافوق الطبیعه بدیندن ملهم اوله رق كاشاتك حقیقی موجو . ذاتی «فكرلر» اولدیغنه ومدادی عالمك بوتون تجلیات و اشكالی ، منبایه طرف اولان كله لر كی ، فكرلرك بر ر رمز و اشارتی اولدیغنه قانندی . فكرلر مجرد اولدیغیچون زوال ناپذیردر . فنا بولان و دكیشه ن آتجق اشارت لر یعنی مثاللردر .

بناء علیه مقصد و یاغی سی تنالی تعریف و تصور دن عبارت اولان (ره آلیست) بر صنعت واهی بر مشغله در . زبرا بویه بر صنعتك موضوعی موقت و بیقراردر . تنالی ، اشارتی اولدیغی فكره ارجاع ایدیلك صورتله قوللا بدیقه آله آتینه لایق اولمایان بوش بر قالب دن باشقه بر شی دكلدر .

«سغان مالمارمه» ، بو اعتبارله ، «شعر» ایله «دین» ك عین جنس دن اوله قلیرنه قانندی . بوتون دینلرده عبادت مراسمی ، قوقولر ، رنكر و آهنگلر ابدی بر فكرك موقت بر تتالندن عبارت دكلیدر ؟ اساساً منظوم سوز مبادیده منحصرأ دینی ابدی كاهنلر ، كسیك بر نفسك تعبدی ایندیكی جله لر و فكرلر ایدن آهنگلره ، مسیح خلقه غایبدن آلدقلى خبرلری ییلدیر برلردی . هر دینده (مقدس كتاب) ك منظوم ویا شبه منظوم اولوشی منظوم سوزك دینی منشی خنده شبه بر اقیور .

مالمارمه بو اساسلری وضع ایتدكدن صكره شرك و شاهر ك ماهیت و خصوصیتلری شو صورتله تعیین ایدیور : شعر آهنگ و تنالی ایله ابدی بر فكری ااده ایدن بر نغمه در . بناء علیه «شعر» یالكوز درونی بر تیجك محصول اولان منظومه لره و بر یله بیلیر . تصور ، تعریف ، تعلیم و خطابت شعرلی آتجق نژك بر مرتدی شكیدر . زمانك وقایعی قید ایتكله موظف اولان محرله هیچ بر قرانی اولمایان شاعر زمان و مكان خارچنده در . شاعرلر انسانلر آراسنده مادنا زوحانی بر كوچوك زمهره تشكيل ایدرلر . بو لادینی متصوفلك و طیفه سی قونوشه لساندن آنه رق قدسی بر استحاله به اوغراشش خصوصی و ممتاز بر لهجه به بشرك خویا و النی موقت عناصر دن تجرید ایتدكده صكره ابدی بر آهنگ حالنده سهاره بوكلتكمدر .

«مالمارمه» نك سنبولیستكی احوال «هكهل» و «فیخته» نك بدیی سیستلری شو آكلاندیمز طرزده نغمه مش اوله سننددر . مع مایه مالمارمه تناله و بریدیكی قیبت اعتبارله یكی بر صنعت دستوری اورته به آتمش دكلدر . بوتون ، مصر ، فنیكه ؟ یونان صنعتلری ، بوتون شرق و غرب شعرلی مالمارمه دن عصرلرجه اول «تنالی» اولمشدر . بناء علیه مالمارمه نك فرانسز شعرینه كتیردیكی امثالسز جاذبه نك طادینی فكرلرله دكل ، شعرلرنك دلالتیه آكلامه چالیشالی بز . مالمارمه دن اول شعرك مخاطبی قارئك ذكاسی ابدی . مالمارمه بوكا قارئك روح و اعصابی اقامه ایدنی . تخته بر لوحه كی آتجق قونلی بر ووروشله سس چقاران ذكابه قیاساً روح اینجه تلر دن یالشر هوای بر ربابددر . شعرك هدنی روح اولونجه بلاغتك بوتون كورلوتوجی كهنه مالزمه سی اعتباردن دوشیدی قونلی سلسله كسكین رنكره و كورله ییجی ضیالر لزوم قالدی ؟ شعر بر آقسام منظره سی كی اوزاق عكسدر ، سلیك شكللر ، باغین رنكرله دولدی و طاقم بر آلاجه لنگ استیلاسی آلتنده قالدی . «كله لر» ، مالمارمه



ادبی تدقیق:

«شیطان دیورک» به داور

فاضل احمد بلك سوک کونلرده برائری انشاز ایدی: «شیطان دیورک». کتاب و قتیله یازدینی اوفاق اوفاق مقاله لردن مصاحبه لردن مرکبدر. قاره بودکری عمرک هانکی یازینی ائنه آله درحال نشئه لئمه حاضر لایتر. جان هرکس متفقد: «فاضل احمد مکمل بز مزاحیو سدر». اوت دوغرو.. فقط بن شو سطرله اونک اوللا بسیقولوژیندن بحث ایتک ایترم. چونکه او قناعتدهم که اگر بونی ایضاح ایده بیلیرسه اثرلری و اوامیاده «شیطان دیورک» سنی داها اساسلیجه آکلایله جکم:

اثرینک مختلف برلرنده جهله، استبداده، سلطنته قارشى غیظنی کوسته رده چو جوغنه «...تاریخک داهانها، کوسته ریفسز سمنلرنده اوطوران، شوراده بوراده ناک توك کورولن بعضی آداملر ایسته چکسک: عالملر، مفرکرلر، شاعرلر، وسائره کی. ایسته اصل اونلره اهمیت ویر مشفق و بیل که ماضینک بوتون دهلیزلری دولوران فرعون قیافلی صنادیدی برکون کونکدن تامیله دورهرجک و هر فردی کندى عالنده برسلطان یاباجق اولان مدینت پیغمبرلری، اونلردر. اونلرکه مستقبل انسانیه علم و ذکا مجودی طرفندن رسول اولارق بعث ایدیلرلر. ایسته سکا توصیه ایدهرم، سنده او پیغمبرلردن برینه کونکل باغلا...» نصیحتی ورن فاضل احمد بلك دنیا به «ایده الیست» اولارق کلشدر. اوت «عادی فکر منفعت تمایللرینک اوستند اولان غایه لری قووالامقدن عاجز بروح بن نظرمده طویال و کوتورومدر. حتی اکثرینک غیظه لری کویورتن مادی ثروتلر قازانسه ده! زرا ایسته م که انسانک باطننده طوتوشش بر اشتیاق، یالکیز قارتی دورومق ایچون اوستوروسورولرینک

کی خصوصی بسترله ترم ایدیلن اودوره مخصوص بعضی نظم شکللری داها واردر. تورکیات مجموعه سنک ایکنجی جلدنده یونلر حقدن اطرافلی معلومات ویره چکمز جهته بوراده ساده جه اسملری ذکر ایله اکتفا ایدیلوروز. نتیجه اولارق شونی سوبله یئم که، تورکلرک یالکیز خلق ادبیاتی دکل، حتی قلاسیق ادبیاتی ده س ادهجه اسپرانه برتقلیددن عبارت دکلدنر؛ سائر اسلامی ادبیاتلرده بولونما یهرق یالکیز تورک قلاسیق شعرنده میدانه چیقان و منشأ لری خلق ادبیاتمزدن آلان بعضی خصوصی نظم شکللرمن بوکا کوزله بر دلیل اولاییلر. حالبوکه، تورک ادبیاتی مدقتلرینک شیدی به قدر هیچ دوشونه دکلری بومشله، ادبیات تاریخمزدک بلك مهم مسائلدن برنی تشکیل ایتکده در.

کوسبیلی زاده محمد فؤاد

استانبول داوالقونشده «توک ادبیاتی تالیفی» مدوسی

پشته دوشن بر یونس بالفنه بکزه سین. دوشون مشفق یازیق ده کیلمی که عشق، ذکابوعندن موهبه لری، کوزه لکک، حقیقتک فدایسی اولارق قولانماده عادی و عفور بر تازی سوروسی خالنده بابانی احتراملرمنک آرقاسندن قوشدورالم «دیبن بوغناز محرر بر ایده آلیست اولارق دنیا به کلش، فقط حیاتک حقیقی قارشینده فضله عناد - وبلکه فضله مقاومت ده ایتکه لزوم کورمه مش: «... بنده قانعدرکه فطرتک سوراخا بوتون جهان ایچون ترتیب ایتدیکی اخلاق دستوری بلك باشقا بر منقله وجوده کتیرمش. او کتابک ایچنده نه بزیم اخلاق علاقی صاحبک، نه ده مشهور (قانتک) دوشونجه لرته او یار بر سطر اوقومق احتمالی بقدر. آرزو، حسد، احترام، سوکرا حدت، کین و غضب، داها سوکرا قوت، مصارعه. ایسته خلقک اخلاق مجله سنده شیدی به قادار اوقونابیلش هیروغلیفلر...» دیورک «په سیسم» دینلن بدینلر عداده کیمکدن چکینه مشدر. فقططن ایدیله مه لدرکه «په سیسم» ده اونی اسیر ایده بیلشدر. خاییر: «قاربول، آلکتریق، دوش، فودبول، طیاره، دانس الخ...» کی شیلده بزیم مخترا تمزدن ده کیلمی؟ طبیعتده هیچ نلتر تلفون و یا تحت البحر کوردیکی خاطر لایان کیسه وارمیدر؟ فقط بونلر طور ایتک ایچندن مانظارلره برابر بیتیور دیه بز اونلره التفات ایتیموری بز... ولو ساده جه انسانلرک بر برینه آز ضرر ویرمه سنی تأمین ایچون بیله اولسه فضیلت توخومی هر قلله اکتک لازم. و بوتک ایچون روحمزه، وجدانمزه صابان سورمک، نفس عملی لری یابق ضرورتی وار...» دیورک و ایده آلیسک مقاومت و مجادله سنه لزوم کورورور. شومقدمه بی یا عقدن مقصدم، فاضل احمدک ساده و بسیط بر مزاحیو س اولمادیقی کوسته رمکدر. اونک مزاحی دائما بر فکره مستند و بر فکردن قوت آلبر مزاحدر. اونو غامالی که بومستنا فطرنده آدام بعضیلرینک تخمیندن چوق قوتلی بر عرفان صاحبدر. بو، واقعا براز داغینقدر. فقط یازیلرینه تام برغدا ویره جک قادار اساسلی ورسیندر.

خلاصه قناعتنه کوره فاضل احمد ایده آلیست یاراتیلش بر آدامدر. فضله اصراری غفلت صایمش، «په سیسم» ه بورومشدر. آنجاق بو ضروری بوروش اونی ایده آلدن ایران حیاتک حقیقتنه قارشى کیندار ایتشدر. ایسته فاضل احمدک بوتون مزاحی بوکینی افاده ایدر. «فانتزی» قیلندن یازدق لری استننا ایدیله جک اولورسه قلنه آلدینی سطرلر ساده بر نشه ورا کلنجه حالنده قلامشدر. فاضل مزاحیله طبیعت و خلقک کوجوکلک لری مجو ایتشدر. هر اثرنده بو میانه «شیطان دیورک» ده باشند باشه بو مجادله ی کوروروز.

بحث شورایه کلنجه: بز ه شاعر قراق یازیلر یازان، ایلك وهله ده جدی مسئله لره لایق کوروشن محررک «کله چکدن نومیذ اولوق بنم بر نسیم داخلنده ده کیلدر. طاش دورندن بوکونکی سوبه به چیقش اولان انسانیت سدرکه بزده اونک بر قولی بز - البته بو مرتبه دن تکرار مفاره حیاتنه ایینه جک...

هرمت ایچین، دونی اونو تاقمق و یاریندن امید. که مک دستورینک بر نصی نجات اولدیفته قانم. اقتدار صاحبی بر قلم ایچون احترام و زنا خارچنده بلك کوزل موضوعلر بولونابیلر. و بز اونلره دا زیاده محتاج...» کی سوزلرنده کی جدیتی، صمیمیة خلوصی آرتیق بلك ایی آکلاروز.

سز بو مزاحیو سیک بالذات «فاضل، مکر چو بسیط قافلی، و بلك استمداد سزدوغمش بر آدامشلا امین اول، بن سنی بو قادار آکلاییشی کوشک واداره، چوزوک بیلیمزد. مکر تخمین ایدمه به جکم قادار کونک و خاصیتسز بر اوتمشک فاضل! یوسونک، ذ قادیفنک سکا نسبتله چوق فضله عقی واردر و طبیی سندن بلك زیاده یارارلی! دنیا ده ست غایه ک نهدر آقوزم؟ وطنکه کوره او کیلدر که ست مستفید اولور...» دیشته وادی عامه ده کی عمومی، بلك اعتماد ایتیکر. فاضل ساده بر شاقی ده کیله بر فکر آدیلدر. مزاحی اخلاق اوزرنه مستند ذاتا علی العموم مزاح بو نقطه دن تحلیل ایدیلر. ادبیاتک اخلاقه انک مناسبتدار بروعی اولدینی آکلایا آنجاق اونو تولمایدیر که مزاحی فردینک، احترامنا غیظنک سلاخی اولارق قولانانلرده واردر. فاضل احمد نه بر مختص، نه ده بعضیلرینک طلی کی لایقیدر. قناعتنه اوسیمیه، فضیله، غیر ایدیلر تجده عاشق و بو مفهوم لک دوشمانلرینه دوشماند بوتون مزاحی بو نقطه ده طویلایر.

ایسته «شیطان دیورک» ناک امثالسز صحیفه لر: مختلف موضوعلره عائد بر قاج نمونه:

«... تریه ایله اوغراشان آداملرک بلك چوغ کوردیکم ائک کولونج شی ندر بیلیرمیسک؟ من اهمیت ویریشلری!

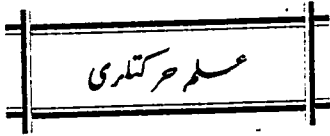
— توخاف سوبیلورسک. زوالی عقله من اتحادیلر اهمیت ویرمز، بکی برز. ایتلاغیر قو آصاز، سسزی چیقارماز. غزته جیلر اعتبار! یه کارمن سکوت - باری لطفاً، عاطفه، بیوا بیچاره یه علمله اوغراشان آداملر براز طاتی کوسته رسین! امین اول، بز طوراغمزه، سلیبه قارشى آچیلان مجادله بی نصیته به، نه احتکاک نه فیلقسرا اله تیغوسه روا کورمشدر. آر سن بیله آلکه آتی پاتلار آلارق مزوی، یاتا و مرجاهدن محروم قانلش منطک اوزرنه؛ ایدرسک بیچاره نکل حالی ناصل اولور؟ براز الص و سروت لازم عزیزم. ادراک بشری قره آ منبجه سیمی طن ایدیلورسک؟

— سوزلرک اوله خوشه کیدیلورکه!..

سجیه بیلیرمیسک؟ منطقسز اولوشلری! غایت سیک حدتلی سوبیلورسک. او بوتون کوزه لک اورادن کلیه یوقه حسنک، ابتلا و هیجانک یاننده منطقد دیدر او متصلف، صوفتا بو زوتوسی، عقلا متقاعد؛ قلیتی دوشکونی وزوکورت، چوپور و سو شینک نه اهمیت اولور؟

— دیمک که سنک ایچون عقل، اعتدال شیلر عادتا احتراملرمنک بولنه دوکولش برچاه آرزولرمنک انکنه طاقیلان بر نوع دوه ده دیک





اسکی نظم شکلارینه علم

هجری دو قوزنجی عصرک صوگ نصفنده، تیمور خیدلرینک سلطنت قوردقلری ساحه ندره ، بالخاصه «سلطان حسین» و «نوائی» نك تشویق و حمایتله بارلاق بر مدینت مرکزی حالی آلان «هرات» سرایی اطرافنده تورک شعری جوق بو بوک برانکشافه نائل اولدینی کي ، تورک موسیقیسه عین صورته فوق‌الماده ترقی ایتدی . «علی شیرنوائی» نك «میزان‌الاوزان» یله «باور شاه» ک عروض رساله‌سنده ، او دورلرده شرق تورک‌لرینه مخصوص اولان نظم شکلاریله اونلرک بسترلی حقتده بعض قیمتلی ایضاحات واردرکه ، تورک کلاسیکی ادبیاتنک خصوصی نظم شکلاری اولمق مناسبتله بالخاصه دقته شایاندر . فی‌الحقیقه بونلر دهاز یازده بسترلی اعتبارله یمنی موسیقی نقطه نظرندن دها اهیمل اولقله برابر ، ادبیات تاریخی نقطه‌سندن ده اعمال ایدیلر . خلق ادبیاتیزله کلاسیکی ادبیاتیزک رابطه‌لرینی کومترتمک اعتبارله ده بو شکلاریک تدقیق جوق استفاده لیدر . بو شکلاریک برسی و بلکه اکیهیمی «قوشوق» تورکی» در . بو شکل حقتده «ایلك منصور» ده و مقدا «یکی مجموعه» ده منتشر بر مقاله‌مده براز معلومات برمشدم . «نوائی» به نظراً بو شکل دو قوزنجی عصرده «اورغوشاک» دینلین بر موسیقی اصلونده شایع ایش، و «رمل مرتب محذوف» ایله یعنی «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن» وزنیله سوله نیرمش؛ سوکرا، «سلطان حسین یاقره» دورنده بو سرود «رمل متن محذوف» . تبدیل ایدیلرک اونلرک بر جوق شعرلر یازیلش ، بر جوق بسترل وجوده کتیریلندی . حتی بالذات «سلطان حسین» بو وزنی پک جوق سویدیکی ایچون بوتون دیوانی بووزنده غزللردن ترتیب ایتدی . جامی نوائی کي او دور شاعرلرنده بو وزنک جوق قوللایدینی کورور . ایسته قوشوق طرزی «سلطان حسین یاقره» دورنده کی بوتیلدن سوکرا «ترکی: تورکو» آدی آلمش و تیموریلر سربلرنده بو بوک رغبت قازانندی . حتی بو طرزه اثرله شهرت قازانلر «ترکی کوی» لقبی وریلوردی . «باورنامه» ده بالخاصه بحث ایدیلن «قوشوقچیلر» ک ده بونلر اولدینی قولایجه تخمین اولونه بیلیر .

بو اسکی شکلردن بری ده «اوله نك» لردر . «باور شاه» ، عروض رساله‌سنده «بهرمنسرخ» دن بحث ایدرکن بو محرده کی بکری مستعمل وزنک بئنجی‌سنده بونلر حقتده معلومات وریر . اوکا کوره دو کونلرده سوله‌مه‌ک مخصوص اولان بو «اوله نك» لر بووزنده سوله نیرمش و هر مصراعدن سوکرا «یار یار» لفظی علاوه اولونورمش . «باور دوقوره‌ی» جنتای لنتنده ، بونک دو کونلرده سوله‌نن بر نوع تورکو اولدینی ،

روحك خارجنده کی منبرلردن کلن نشته نادراً صافدر، و دائماً کچیجی در. کنجلره تمیز و دواملی نشته وره‌ن بر قایناق لازمدر. بو قایناغی هر کس کندی روحنده بر لایلیبیر . اولویریرکه اورو حك ملی جمعیتله بر اتصالی اولسون .

بو بوک آمریقان شاعری همیس راسل لروهل «وطن» آدی انفس بر شعرنده انسانک حقیقی وطنی تره سیدر ! دیبه سوویور ، بونا معتاد طرز لرده جواب ویردکن سوکرا «خایر» دیور «انسانک حقیقی وطنی بودرجه دار اولاماز» . و سوکرا حقیقی وطنک تره سی اولاجغنی بر قاج کوزهل مصراعله شویله آکلایور :

«تره ده انسان قلبی سرورک دفنه تاجنی و املک زنجیرلرینی طاشیرسه ، تره ده انسان روحی دها دوغرو و دها کوزل بر حیات ایچون چیرینیرسه ؟

«تره ده براسیر حریت اشتیاقنی چکرسه ، تره ده بر انسان یار دیمه محتاج ایسه ...»
«ایسته سنک و نیم ایچون حقیقی بو بوک وطن اوراسیدر .»

تورک کنجلری ایچون اصل وطن تورک کویلیدر : اوراده ، نك بر انسان دکل ، کتله لر، دها دوغرو و دها کوزهل بر حیات اشتیاقی ایله اولیورلر . اوراده عرق ، قانی بز «منورلر» له مشترک اولان انسانلر طبیعتک و وسطائیلکک اسیری درلر ؛ بزم حریتزدن نصیب آلمق ایسته یورلر ؛ بزدن انسانلق یار دیمی بکله یورلر .

قارار مایه باشلایان اسکی مشعله‌ی یکیدن جانلادیرمق لازمدر :

کنجلر ، خلقه دوغرو و خلق ایچون !
عولی

۹۷



کچ قیزلرک کلین اوندهدامادک و کورو کلینک مدایحی ترنم ایتدکلرینی آکلایور دها «نوائی» نك «اسکندرنامه» : دو کونلرده «های اوله نك های» : سولیدنیکنی آکلایور . تورک آراسنده حالا موجود اولان بو تورکستان چینی تورکلرنده موجود آکلایور . اوکا کوره اورا تورکلر مراسمی، اسلامیتدن اولکی قومی آیدر مشاهدیر ، و «اوله نك» لر ، «رادلو قازاق» - قیرغیزلر آراسنده پک شایع «نوائی» نك بحث ایتدیکی نظم شکلر زفاف و قیز کونورمه مراسمنده سوله‌نن نوائی به کوره ، بو غایت مؤثر بر نغمه نوع ایش ؛ بر نوعی عروضک هیپ او یازمش ؛ بر نوعی ایسه «منسرخ مطو بگردن اولورمش . ردیف مقامنده «قوللایلمیش . بو معلومات عیناً «باور لنتنده ده مذکوردر . «باور» ده مذ بوشکل نظم حقتده سلیمان اتدینک جاغاقای ایضاحات بالخاصه «نوائی» نك «اسکندر کتیردیکی مثال شایان دقت اولوب ، «میزان» معلوماتی اکیال ایتکده در : «چنکه» - «قارشیلادقلری وقت رقص ایدرک ، چاغیردقلری بر لحن مخصوصدر . اکثر آخیره ردیف ایدرلر . «نوائی» افاده‌سنده باشلیجه ایکی نقطه دقته شایا آکلایوررکه ، «چنکه» نك ، جمانی - یازیلان و عروض قائلرندن هیچ بر بر شکلی واردرکه ، شبه سز اصل خلق بودر . مؤخرأ مدنی مرکز لرده ابرا و عروض وزنک تأثیراتی قسم ایدرک ، ادبیاتی عنصرلرله ایران ادبیاتی عنصرلرینک یکی کلاسیکی تورک ادبیاتی شکلاری دوغره سیراده ، عروض وزنیله او اسکی «چنکه» سوله‌نه چک تورک شاعرلرده یازیلغه با . بونلرک اسکی جمانی شکلرینک «۱۱» ی قولایجه تخمین ایدیلیر : چونکه ا ، چنکه لرده ردیف اولاروق علاوه ایدیلن قالدیریلجق اولورسه ، متباقی قسم اون تعادل ایدر ؛ یعنی اون بر جمانی خلق «یار یار» ک علاوه سی اونی عروضک «مطوی» سی حالته سو قار . ثانیاً ، اوله نك تشکل ایدن عروضی شکلاری به «بهرمنسرخ» اولدیننه کوره اونلرک اسکی خلق شکلر بر جمانی اولدیننی استدلال ایدیلیر . کرک «کرک» تورک ادبیاتنده هجری دو قوزنجی عصرده اولسه بیله ، جوق بو بوک بر احتمالاً ، ایکنجی نصفنده انکشاف ایتدیکنی تخمین بونلری دها اولکی زمانلره ارجاع ایتک ، ذ قابل دکلدر . بونلردن باشقا «تاریخی» حبت نده ،

اداره مرکزی :

آقره ده ، استانبول جاده سننه آقره
معارف امینگی پاشده کی دائره

استانبول بوروسی :

استانبولده ، بايمالی جاده سننه ۱۱۹ نومرلو
دائره محصوره
تلفون : ۳۶۰۷

حیات

حیات دایما حیات... ریاضه راها جوره حیات قاتلم...
- نیجه -

نومبرسی هر برده ۱۰ غزوشده

سه لکی بوسته ایله ه لیرا .
(اجنبی ملکتر ایچین ه دولار)

بوته واعلان ایشری ایچین استانبول بوروسه
مراجعت ایدیلیر .
یازی ایشلرینک مرجعی آقره مرکزیدو .

۱ نجی جلد

آقره ، ۱۹ مایس ، ۱۹۲۷

صافی : ۲۵



خلفه دوغرو!

یکرمی منه اول اعدادیده اوقورکن بزه
(طول امل) ی فائده سز بر اوزوننو ، بوش
برخلیا ، مناسز بر اشتیاق کیی کوسترمشلردی .
او زماندن بو کونه قادر دیکشن قیتملر و حکملر
آراسنده بوده ده کیشدیمی بیلمه بورم ؛ یالکنز ،
شونی آکلایورم که بوتون املرینک تحقیقی
کورمش اولان انسانک بو نتیجه دن مسعود
اولایلمسی ایچون ، پاک بسیطر و حلو ، یاخودده
پک قیصا و بایانی امللی اولماسی لازمدر . اصل
بختیار اولانلر روحی امللرله دولو ایکن اولتلردر .
حیاتلری شدید اولان بو انسانلر هر درجه
اولورلر . . . اوله مک ایچون ، اولومه قهرمانجه
مقاومت ایدرلر . کوزی آجیق کیده بو
انسانلرک اولوملری نه شانلی بر مغلوبیتدر .
املی بیتن ، حیاتدن بیقان ، یاشامایه قانیقسایان
انسانلرک قاقبتلری ایسه حزین و آجیق بر
لوحه در . اونلرک اولوملرندره بر منتحرک معجزی
و بیتکنیلکی وارددر . . . قولایقله تسلیم اولورلر
و دنیادن سسز صداسز چکیلیرلر . برنجیلر ،
دوشانی ایله دوکوشه دوکوشه اولن بر عسکره ،
ایکنجیلر ایسه سلاحی خصمنه تسلیم ایدرلرک
قاقبتنه کوزی قابلی قاوشان بر قورقانه بکزه
تیله بیلیرلر .
آرزولردن و اشتها لردن قوتلی اولان امللر

جمیت حیاتنک مولودیدر و قیمتلری ده اشتراک
ایده نلرک کیتلریله اولچولور . جمیتک مشترک
امللری جمیتدا اشتراک تساندی و حیات قابلیتلری
آرتدیران معنوی بر قدرتنز . فرد ، جمیتک
مشترک امللرینه نه قادر جوق حصه دار ایسه
حیاته او قادر مربوط و یاشامایه او مرتبه
قابلیتی بر انسان اولور . فردک بو املردن
محرومیتی درجه درجه لایقیدک ، بدینلک ،
بزکنیک تولید ایدر و بعض حالدرده بو اونی
اتحاره قادر کورتورور .

بو یوک اقلایمز دون رؤیا اولان مشترک ملی
امللر منرک اک بارزلری تحقیق ایتدیردی : مستقل
و موده رن بر ملت اولدق ؛ وسطائی باغلردن
قورتولدق ؛ فردی آرزولریمز ایچین کنیش بر
حریته اوردک ؛ کوندن کونه ترقی ایدیوروز .
قادینلر من انسانی حقلرینه صاحب اولدیلر . . .
تحقیق ایدن بوتون بونلر اگر اک اساسلی
امللریمز ایسه کندیمیزی آرتیق تام بر روح
اطمئنانی ایله دائمی اولارق مسعود عد
ایتملی یز . حالبوکه انقلابک بو معظم ظفرلرینک
پک حقلی اولارق تولید ایتدیکی بو یوک سرورک
هیجانی صوئودجه روحنک اطمئنانی ده آزالیور . . .
دونک کنجلیک تماماً مستقل ، تماماً ملی ، قوتلی
و موده رن بر تورک (وطنی) ایچون اشتیاق
چکیوردی . بو کونک کنجلیری اونا قاووشدیلر .
دونک کنجی آتشی بر ملیت مفکوره جیسی
ایدی ، بو کونکی کنجک ملی مفکوره سی
نه در ؟

امللرک تحقیق صفحه سی اولان عمللر ، کیده
نه قادر کامن (Latent) امل قدرتی وارسه
او قادر مؤثر اولورلر . بو کونکی کنجک کامن

قدرتلی نه در ؟ ملی انقلابک تحقیق ایتدیردیکی
دونکی رؤیا لردن هنوز حقیقته حیقمایانی قالمادیمی ؟
تحقیق ایدن امل ظفرلری بوتون ملی کتله لره
سرایت ایتدیمی ؟ یوزده سکائی کویلو اولان
تورک خلقی تماماً ملیله شدیمی ؟ موده رنله شدیمی ؟
وسطائی حیاتدن قورتولدیمی ؟ ملی و بشری
نمترلدن حصه آلمایه ، ملی و بشری حرثدن
تلفذ ایتیمیه قادر اولدیمی ؟ ذوقلریمز ، نشه لریمز
اورتا قیدر ؟ بو سؤاللر بو کونک تورک کنجلیری
ایچین ، روحلری تماماً دولدوراجق ، امل
الهاملری وره مزمی ؟ بونلر بو کونک کنجلیری
ایچین یکی بر مفکوره مالزمه سی اولامازمی ؟

اگر تورکیه یالکنز مکتب کوره بیلمش
محدود بر قسم انسانلردن عبارت دکسه ، اگر
بو محدود انسانلرک اقتصادی تمللری تشکیل ایدز
مستحصل کویلو کتله سی تورکیه نک بل کیمکی
تشکیل ایدیورسه ؛ اگر غربک اک صوک
موده لرینه کوره کینن ، اک موده رن اولرد
آزاده یاشایان تورک قادین و ارککی ؛ حال
باچاوارلره صاریشان ، قوقلره صیغیان و سنه نک
اوج یوز آلتش بش کونتی ، آزاده منورلری
بسله مک ایچین ، طبیعتله پنجه پنجه چار پیدشاره
کچیرن کویلولری کندیسندن آیری بر قاست عا
ایتمه یورسه . . . بو کونک تورک کنجی ایچین اک بو یوا
ملی امل شو اولمالیدر :

تورکیه ده قورتاریلامش ، مدنیت نوری ایا
تنویر ایدیلشمش ، انسانلق حیاتندن نصیغ
آلامش بر تک کوی قالمایجه یه قادر خلق ایچیر
چالیشمق .

کنجک ایچون اک گورنشه منبجی امللردر



خانی شاعر لری

خلق شاعر لری: برنجی کتاب - سعدالدین نزهت - استانبول: ۱۹۲۷ - ص: ۹۳

سوک کونلرک خلقیات و خلق ادبیات ساحه‌سه یکی بر اثر آتیلدی. ای زمان اول (قونیه خلقیات و حریاتی) آدیله بر اثر نشر ایدن معلم سعدالدین نزهت بک، بو دفعه آتادولو خلق شاعر لردن بعضیلری حاوی ایکنجی اثری بزه کوندردی. سعدالدین بک، آکلاشیلورکه، درین بر عزم و هیجانله بو نوع تدقیقاته جان ویرمکده در. عینی زمانده او، تدقیقلردن کونی کونه مملکتی خبردار ایتمک ایسته‌بور. آناطولوده کی معارف مؤسسه لرینک ادبی تدریساتی ایضا ایدن کنجلر ایچون سعدالدین بک، حقیقه نمونه عد ایدله بک بر معلمدر.

خلق شاعر لری صاحی، باشده اون ایکی صحیفه ک بر باشلانغیچ یا بعددر. بو باشلانغیچه عائد بر نتیجه ده آرقداشیز خلق ادبیاتی مملکتی درت زمره یه آبربور: (۱) اصل خلق شاعر لری، که چوغی امیدر. منحصراً اشذاتی و طبعی اولان ادبی محسوللر کوستر بورلر. (۲) دیوان ادبیاتندن بر پارچه متأثر اولان، تصوفی رنگی اراشه ایدن شعرلر و اثرلر صاحی بولونان خلق شاعر لری که بکناشی شاعر لری ده بو زمره دندر. (۳) دورلرینک علم و فلسفه سیله علاقه دار و دیوان ادبیاتیه ده اچوق مناسبتدار اولان خلق شاعر لری. (۴) آراصره دیوان ادبیاتنک شکلرینه تصوفک دیداقتیک ترنملرینه تمییت ایدنلر، که بونلر یونس و مقبلری اولان حاجی یایرام ولی، اشرف اوغلی... در. بو یله جه سعدالدین بک، فلاسیک ادبیات خارچنده قالان بوتون شاعر لری بو مختلف زمره لر آلتده طویلایه رق جله جله انتشار ایدله بک اثرلرینک بو تظیفه کوره ترتیب ایدله بکنی سوله بور.

متنابقاً، برنجی کتابنک موضوعی اولان خلق شاعر لری اله صره سی اوزرینه صیرالامش، هر برینک خصوصی حیاتنه عائد اله ایدله بیلین معلومات قید ابلش، آلتلرینه اثرلری درج اولمشدر. الئی، امدادی حزق، غفرانی... که آتادولونک جنوب واورته ساحه لرنده یتیش بو شاعر لرک مان هبسی اون طقوزنجی عصرک، دها دوغریسی بکرمنجی عصرک ایلمک ربنده یاشامش اولانلردر. بالکزر اوچنجی سلیمه هائدر دستایله اون سکرنجی عصر سوکته عائد بولندینی آکلاشیلان حلیمه قاذین، و پروت وقعه سه اشارت ایدن دستایله ده اوچنجی احمد دورنده یاشایان روحی... کی برابری شاعر، دیگر لرینه نسبة تاریخیدر. اکثریسی سوک بکر می بش سنه تک وقعا یله همحال اوله جق قاندر بکدر.

با این ترتیب ای اولدی « دیوردی. آتانه حاکم دورنوزور و متادیا چوجوغنه نظارت ایدیلوردی. ژان قاده ایله برابر بوجکخانه یاننده یاتیلوردی. زواللی اختیار قاذین اونلرک اودالری یانه بر یاتاق یایدیرمشدی. احتمال کیجه وقتی ایلمک بوجکریته باقی لازم کلیردی.

(سنت هولوا) یورطیسی کلدی. چفتک سه وینچ ایچنده دیدی. کوزل شرابلر صو کی آقوردی. فیسه کمر آتیلور، خرمن برلرنده آتشر یاقیلور، چیتله نیک دللری باشدن باشه رنگلی قنارلرله دونل. تیلوردی... یاشاسین سنت هولوا... اوله سی به رقص ایدیلوردی... قاده بکی کوملکنی یاقدی... ژانده چوق ممنون کورونوبوردی... زواللی آتانه سی سه وینچدن آغلا یوردی. کیجه یاریسی هرکس یانغنه کیندی، ژان او یومادی. صوکراده قاده اونک بوتون کیجه هیچقیر دیننی آسلا ندی... (آزل) لی قیز بو چوجوغی آدم عقللی یاقشندی. ابرته سی صباح اوزنه لئی آغار برکن آتانه برینک قوشه قوشه اودادن کچدی کی ایشیدی. بردن بره یوره کنه بر آتش دوشدی:

— ژان سنیک؟
ژان جواب ویرمدی. مردیوه نی چیقمه باشلاشدی.
آتانه علی العبله یاتاغندن فبرلادی.
— ژان زمره کیدیورسک؟
دلیقایی سامان آتارینه چیقوردی. آتانه ده آرقاسندن چیقدی.
— اوغولوم... الله رضاسی ایچون...
ژان قانینی قانادی، سورمه یی چکدی.
— ژان... یاوروم... جواب ویر... نه یاپاجسک؟

قادیخیز تیرته رین الله یله قاپنک مانسانی آرابوردی. برنجره آچیلدی، حاوینک طاشلری اوزرینه دوشن بروجودک کورولتوسی... اوقادار...
زواللی چوجوق: «اونی چوق سویورم... یاشایامایاجم» دیمشدی... آه بزاسانلرک نه دوشکون قبلریمزوار... چوق غریبر... برانسان کوزیمزدن دوشمکه کولگزدن چیقا بور...
اوصباح کوی اهالیسی هسته و چیفتلی جوارنده باغیران قاذینک کیم اولدینی بر برلرینه صور دیلر.
ژانک آتانه سیدی. زواللی قاذین حاویلده قیراغی وقان ایله اورتولو طاش ماصه تک اوکنده جیریل جیلانق، اوشش چوجوغنی قوللری آراسنده سیقارق فریاد ایدیلوردی.

رشاد نوری



عاشق محمد، غفرانی آدی اوچ بیه وار.

اون طقوز خلق شاعر لری احن شاعر لری) نه عائد تنقیدی مطالعه هرشیدن اول شونی سوله یه بکزر آرقداشیز؛ مملکتک ادبی ماضیسنک بسله بکی عزم و صمیمیتک شدق داورا عقده در. اله ایدیلین معطا و کونه علاقه دارلری خبردار ایتمک برابر علی اصولک ایستد بکی صبر و اوزاق طوعاملیدر.

مؤلف، باشلانغیچده خلق ش زمره یه آیرمشدی. بر دفعه زمره دوشونجه سی بارز آیریمی وصفله مجبوریتقده در.

مثلا: (۲)، (۳)، (۴) زمره لر صفلر، آیرد ایدله بک نقطه لر نملر، بونلری صراحتله کورمه بورز. بو ایچوندرکه بالانت اثر صاحی ده، ایله تصنیفه صداقت کوسترهمه مشدر.

فی الواقع درت زمره خلق شاعر لری سوکرا (ارم ایشته بو تصنیفه کوره تر دیندیک حالده، کتابده بوکا تصادف باشلانغیچده کی مطالعه یه کوره (بر) فهرستی برنجی زمره ده اوصافی ذکر خلق شاعر لری تشکیل ایدله بکدر. (۷۱، ۷۲...)نجی صحیفه لرده کی ع و بونلرک شاعر لری، او اوصافیله تقاره

اثرک لسانی و تکنیک جهتلری سولک ایسته بورز. آکلاشیلورکه ساده جه مالزمه طویلامق، بونلرنده ا منسوبلری خبردار ایتمک ایسته رین ادبی، آرزوسته رام اولمشدر. محترم مسلک کندیته (شیدیک طویلامق... تدقیق و سوکرا...) دیبور. روحی تاریخی و خنده بیلدکلری، بیلنه بک اولانلره اولان بر جمعیت ایچنده بو دوشونجه تک اولاجنی آشکاردر.

آتادرلو ادبیاتنک خلق صفحه سی کندیسنه مسلک ایدینه بکنی بالفتل کوسه بک ذکر ایدنیکمز تنقیدی نقطه لر برط و فردی مساعیستدن طویلابی جدأ تبریک آتقره:

مدر مسئول: استانبول

اوبانك قیزی



سرویلر

بر شاهین قنادینك آلتندن چیقار
چیقیش سیاه چادرین اوبانك شن
صاجلری طاروز « ایجه سو » بك

خیالی ، دولاشیرکن بوسباحکی دوش
او ، سوزور سورلرک کو بوکدن گم
صاجلری اوموزنده ، کاکلری قش

نه بشله بکزیور ، نه ده تیز ماویسه
گوزلرینک رنگنده صیرچا بیله زبکر
قریشینده « ایجه سو » بر سرخوش او
نورکونی سوبیلور اوبانك بو ذبری

« آدم کدر دیم طاشدر »
« قوقوم قوقولردن باشدر »
« هب طافینا نلر سرخوشدر »
« بدن اعلا جیچکی وار »

برماقنری سوزولوب گزدرکجه صاجر
بیله زبکرک سی قولنده جان ویریر
سوزرا ، ایجه بر مان صولنده تیرپ

« طوب لانهیم بی الله »
« نه بویتوه نه دن اگری »
« ششفر سوبله سین دوغری »
« بدن اعلا جیچکی وار »

طازغنت فری یوق او ایجه صاجره
گونگه دوشمش سورله آیلان بره
گوزلرینک ، گوزلرینک ، سوبله دیکر تو

« آدم سنبل بوم اوزون »
« باردانرم دیزیم دیزیم »
« آجیلیم مهار گوزون »
« بدن اعلا جیچکی وار »

گون سونسی ، قیز دونوبور اوبانه
بايلات حر روزکاری نقشلی آتکنده
« ایجه سو » کو بورمه ؛ جوشون سودا
داغرتنده گوزلی وار بو بیلا جیچکی

چیکده منرا ! باشکزی قالدیروبده یوق
زیندن برده « چیکم تورکوسی » ایست
« زین ، زین ، زین ، زین ، زین ، زین »
دهمهینه

گل ، لاه ، سنبل قوقان او قیزیل د
چادرینده بکلین شن بر ده بیقانی وار
زیند حاکم وورغون بیچک بر نشی

دوش ، روز

داها کنجم ، یولک یاریسنه وارماده
اولومی دوشونه رک بعضاً ایچیم یانیور .
بی قورتارک دییه اونلره یالوارمادم
نه دن سیاه سرویلر غرورله سالانیاور ؟

عصرلق بکجیسی در اونلر بو مزارلنک ،
داللانده قارغار ازلدن بووا قورمش .
آقشام .. اورده طوپلانیر بولوطلر بیغین بیغین ،
بعضاً آغلار اقدقه بوغوق صدالی بر قوش .

هر نه زمان کجرسم بو خراب اولمش یولدن
سرویلر باشلریله بکا تمنا ایدر ،
خیاتلر فیشقیرر صانیرم صاغدن سولدن ،
دالغالانیر روحده ابرمه کی بر کدر

بو جیجی عمرمک سعادت چشمه سنندن
آقن سوکسر نشین ایجه دم قاته قاته .
روح هر آن اورپه ریز سرویلرک سنندن ،
بن شمدیلک ، باشی دوندیرمه اوبانه .

برکون کلیم دییه عجب بی می بکتر ،
هیات ! هنوز بک کنجه حیاته دویماده که .
بر یوزنده آجده اوسه ویلی جیچکدر
بن مزاره گریمی فکریمه قوماده که .

نیچین اونونولایم بر سروی کولکه سنده ...
کیجه لرک ظللتی نیجه دهامونس در .
قلب اوزاق برنوره قوروشق هوسنده ؛
عدمک افقاری عذاب ورن بر پس در .

بن سزی سومبور نه ایستره کز ده بیک
کوکم ده اچوق زمان بوراده یاشامق دیزر .
هنوز کنجم ، سز بی بیوده بکه مه بیک
ای هر کین یولجی به سلام ورن سرویلر !

امین رحیب



اجتماع ابتدیی اوواتون سالونی ده بو قسمده
ایدی . خریستوتریقینوس ایله ایپودرومی
برلشدره ن بنایه ژورسستیناتوس و لوزیا قوس
دبرلردی .

بو ساحه اوزرنده کی میانی مشهوره میانده
سناطو سرا ییله مانیورسرایلری ذکرایده بیلیرز .
سناطو ، اوغوسته تون میدانی یعنی آیا صوفیه
میداننه ناظر شیمدیکی عدلیه دائره سنک برنده ایدی .
اورادن بر از آشاغیده و مدور بر سد
اوستنده کی مانیورسرای یدنچی قونسلانتین ک
یازلق سرای ایدی .

وقته بیزانسه ایلیچی اوله رق کیش وایمبرا .
طور طرفندن قبول ایدیش اولان « لویید پراته »
مراسم قبولی شو صورته اکلایور :

« تختک ایکی طرفنده آلتوندن آرسلانلر
واردی . ایسته یلیدیکی زمان بو آرسلانلر آیاغه
قالقاروق باغریورلردی . ایکی طرفده صنی
اغجلر اوزرنده صنی قوشلر اوتوردی .
ایمپراطورک نشی برما کنه ایله بو کسکه قالتیوردی .
مانیورسرایندن تحت الزمین بر یول ایله آیاصوفیه
کیدیوردی .

بو بنارک آشاغیننده و دکزه یاقین اوله رق
بوفولتون و تودوس سرایلری واریدی که بوکا
ایکدنچ جوستینین سراینه دیرلر . اییوم
شندوفر یولی اوزرنده خرابه سی باقیدر . بو
سرایک اوکنده بر لیجان واردی . بو کون قلان
دیوارلر اوستنده نچرملر کوروشکده در .

(رومنه نه قبان) ایمپراطور فوقسی اولدورمک
ایچون شریکریله برابر بو نچره لرک برندن کیرمشدی .
بو کون یانغین برلنده تصادف ایدیلن ایکی
مهم بقایادن بری مانیور دیکری خریستو
تریقینوس اولماسی بک محتملدر . دوموز اودانری
دینن موقعده کی خرابه کمرلی بو یوک بر صاون
ایله یاننده بر دهلیز بو دهلیزدن اشانی قاته
اینن بر مردیوندن عبرتدر .

هر حالده بو خرابه نر استانیون تاریخنک
مهم پارچه لرندن برنی تشکیل ایدهر . بوراندره
اصولی وجهه پایله حق تحریاتدن غایت مهم
و مثبت نتیجه لر جیفا حق و شیمیدی به قدار
بیزانس تاریخنک قارا کلقده قلان مسائل حل
ایدیش اولاجقدر .

صابع نقیبه مکتبی تاریخ معماری معنی

همول اعمر

کمی سوزله پشانیك انشا کرده سنی مدح و ثنا بخش،
التفاتتہ ، احسانتہ نائل اولمش :

سنك آي آصف دور وزمان جوق لطفكي كوردم
كر كدر شكر و نستده نذ كر لطف والا بي

بولنده شكران و محمدتی عرض اتشدر . ۱۱۳۸ هـ
« حبيب السیر » ترجمه سی ایچون ابراهیم پشانیك تشكيل
ایندیکی قومیسونك ایچنده شاعر محیی اندی ده
واردی . « تحفة المطالعین » ده مفید اولدینی اوزره « نك
و لسخی حافظ عبانندن تمثیق ایله اجازتیب اولوب
قلم تلیفنده دخی خوش نویس ایدی . « نك کم سید
وهی » و « کالتامه » سندده مسلم حسن خط و نظم
و نثر و فضل و عرفانی « دیبهرک علم و خلی جمع
ایندیکنه اشارت ایلمشدر .

۱۱۵۱ هـ یوز یاشنه یاقین بر اختیار اولدینی
حاله وفات اتشدر . مزاری طوب قانی خارچنده
مثنوی شارح لرندن صاری عبدالله اندی ایله « قاضی
راده عهد » اندی مرقدلری آراسنده در . طاشنده
« بو سلیمان محیی روحنه الفاتحه » تاریخ او قونور .
مستقیم زاده آیریمجه شو بیقی یازمشدر :

او کامل دل اولنجه برکشا یازدی قلم تاریخ
سلیمان دولنك مور محیی اوچدی ماوايه

محیی لود و جالیشقان بر آدمی . او قادیار
جوق شی یازمشدر که « صفائی » نك دبدیکی کی
« عهد قریب و بیدده امتالنندن بر شاعر میسر اولما .
مشدر . دورینك نذ کره لرنده پواترلرک اسهلری
مقددر . اُك مشهوری منظوم « مثنوی ترجمه سی » در .
بوکاتا (۱۱۲۴) ده باشلامش ، داماد ابراهیم پاشا
دورنده اكمال اتشدر . اثرینك مقدمه سندده شو
سوزلری سوبلر : « اصحاب کماله هوبدا درکه
عربی وفارسیده بعض لفظ نصیر ، مفید معنای کثیر
اولوب ترکی ایله ادا ده زیاده اقتضا ایتمکله بیینا
مطابقت اصله امکان اولمز . بعض لفظده دخی اسر
برعکس اولوب ادای ما لکن فضله تکمیل وزن ایچون
تمه واضافه اقتضا ایدر . بومقوله اییاینده مرادف
و عطف نصیره مرادفله افاده حرام اولمشدر
بو مقدمات اعتداری ایراددن مراد بودر که تطبیق
اصل وفرعه قادر اولان متصفان عفو و کرم و تصفان
ملکی الشیم ترجمه فقیرانده واقم زیاده و نقصانی
و تعبیرات ناجیبانی جل محامل حسنه ایله مقابله بجمله
وهغو تقصیرات باینده حسن معامله بیوره لکه ترجمه
مذکورده به بفتنه شروع اولوب عدم ظفر دن ناشی
قطعا شروع دخی مراجعت اولمیدقندن ماعدا ملک
فقیرانده صحت و سقامتی مشتب بر نسخه یژمرده
بولمقله اشکله اکضا اولمشدر
خنی اولیه که بولسخه لطیفه اگرچه ترجمه ناییه
صورتغای اختتام اولمشدر . لکن بو شاهد
معرفت بر محدثه عذرا صفتدو که ناعمرمان حقیقت
ویکانکان طریقتدن مستور الجمال و ممنوع الوصال
اولمقله هر کس ذیل عاسن غاویسه دست رس
اولمه من »

محیی مثنوی بی نصفه یابین ترجمه دن سوکر اترک اتشدی .
اوچنجه احدک وبالخاصه داماد ابراهیم پشانیك ابراییه
ایشه تکرار باشلامش و اكمال اتشدر که آلتنجی
جاهلک سوکنده بونی منظوم اولورق آکتبر . کچن
هفته کی مقاله مرده اوزون اوزادی به سبیلرخی ایضاح
ایندیکنز منازع فیه بدنجی جلدی ده ۱۲۳۴ ده
« اسماعیل فرخ اندی » یه منظوم اولورق ترجمه
اتشدر که محیی نك اثریله برابر اصل منته ده حاوی
اولقی اوزره ۱۲۶۸ ده مصرده بولاق مطبعه سندده
نفس تطبیق حروفاتیله اوچ بوبوک جلد اولورق
طبع ایلمشدر . محیی نك ترجمه سندن بر قاچ بیت آلیورم :

فی

« عقیدم ناله جانسوزی درآ
« که بدوت ندیم هیچ شیوا
حافظ

بر آله و کبی صارار روحی یاتیق سسک ،
اُربر کبریکلمده طوبیلانان صیجان یاشلر .
بو شانه بر اخروی هوا یایار نفسک ؛
هر ناله کده قلبک و وروشلی یاواشلار .

نه آشنا سسک وار کوهله ای قیریق نی ؟
خاستا کو ککدن طاشان نه در بو هیچ قیریق نی ؟

چیرینما خیرچین خیرچین ، تیره رسک تیره تیرسک ؛
بورولورسک سوکرادن خزینله شبر نغمه لر .
بو وجد ایله بنده کندیکه بکره تیرسک ؛
خسرانلرم آه ایدر ، هجرانلرم ایکیلدر .

نه آشنا سسک وار کوهله ای قیریق نی ؟
خاستا کو ککدن طاشان نه در بو هیچ قیریق نی ؟

سنی دیکارکن فکرم دالار بیک بر خیاله ؛
کنده مدن کچرم بن ، هایقیرر ، دیرسک « اویان ! »
بو سرلر قدرنک امکان بربر عاله ؛
خلقتک اسرارخی صنعتکدر آغلایان .

نه آشنا سسک وار کوهله ای قیریق نی ؟
خاستا کو ککدن طاشان نه در بو هیچ قیریق نی ؟

حسن عالی

دیگله نیدن کیم حکایت ائمه ده
آریلقلردن شکایت ائمه ده
دیر قاشقلندن قویاردیلر بی
نالیم زار ایلدی مرد وزنی
شرحه شرحه ایلسون سینهم فراق
ایلم تا شرح درد و اشتیاق
هر کیم اصلندن اوله دور و جدا
روزگار وصل ایله مقتدا
بن که هرچیتک لانا نی
همدم خوشحال و بد حال نی
هر کسکی زعمتجه باسه یار اولور
صحتندن طالب اسرار اولور

سرم اولز نالمدن کرچه دور
لیک بوق هرچشم و کوشه فیض نور
بربرندن جان و تن نهان دکل
لیک بوق دستور رؤیت چانه بیل
اولدی آتیش صیت فی ساعه هوا
کیمده بو آتیش بوغیسه حیف اکا
آتش عشق ایله در تانیر نی
جوشش عشق ایله در نشور بی
یاردن مه - و ره همدرد اولدی نی
چاکساز برده مراد اولدی نی
نی کبی برزهر و تریاق اولمه
نی کبی دمساز و مشتاق اولمه
نی و بربر بر راه برخوندن خبر
عشق مجنون قصه سن تشریر ایدر

محیی نك منظوم ترجمه سنه تام بر موقت اُردینا
بونی کندیسیده ادا اما ایتموره . قطعه مثنوی کی مید
فکرلری تشریر ایدن بر شاه اثری بیت بیت وعینی
تورکجه به نقل اتمکله نه قادر مشکل بر این او
دوشونولورسه شاعری تقدیر اتمک ایلدن گلز .

« مثنوی » نی ترجمه ایدن ، شبهانه وز
« غزوات پیغمبری » بی بیک بیت قادر یازان ، لغت
حاوی « حلیه الانوار » اسلی اثری وجوده کثیر
« قصیده برده بوصیری » بی عربی ، فارسی و تو
اولورق اوچ تورلو تحمیس ایدن ، آیریمجه « باتت س
قصیده سیاه جامیک اوچ نمنته تورکجه تحمیس لر
آلان محیی نك قناعتجه اک بوبوک دکری « لیر
بر شاعر اولوشیدر . عشق ماجرا لر بی مقاله
باشنده اکلایدیمز بو سوعلی شاعرک مختلف تا ؛
آتنده یازدینی بر قاچ کوزدل غزالی نقل ایدر
سوزیمی کسبورم :

سنسز جهانده عاشقه عشرت روماید
سنسز صفای اهل محبت صفامیدر
تولسونمی نیلسون اولان آشفته حسنگه
قربانک اولدیم سنی سومک خطامیدر
هیچ یوقیدر نتیجه سی کام محبتک
چانا بو آه و ناله لرم هب خطامیدر
یم فکاه خشمه زرد اولدی رویمز
عشاقه سودیکم نظرک کیمامیدر
پیش و پسکده شوقله رومال اولوب کیدر
سایه کده سا که نیجاین مبتلامیدر
کوزدن نهان اولوب بو قدر ناز و عشوه دن
مقصودک آی ری بزه جور و جفامیدر
صحن چیده نغمه کش عشق اولان عجب
بلبلیدر محیی شیرین ادامیدر

دولت حسن و بها گمشده راه اولسه کرک
سنی مغرور ایدن اقبال تیه اولسه کرک
مردم ذیده اولان خالک اولوب داغ کدر
تار زلف سپیک خار نگاه اولسه کرک

و نمون اولانر داها دوغروسی جمعیتک نشستی
تغیل ایدنر... دیکری، بونشینی یاراتقی ایستین
یکیلکزه تشویق و مینا و برنلر... برنجی قسم تماماً
منفعل در. منجی آکلایمندی باطنی بر قوتله حیاتک
و کاشانک بوتون حظلرندن. مسرتلرندن استفاده
ایتمه وابتدیرمه به قوشارکن ایکنجی قسم، سبب
و نتیجه دن خبردار اوله رق جمعیتزی اوله سی لازم کلن
شکل سوروقله بن متعدی بر قیمت حائزدر. تورکیه
بشیری، کندی کندینی یوغوره رق و کندی کندینی
تفکیل ایدره رک آیلدینی بویکی «سهجده»، منفعل
نیک پینلرک شطارتی متعدی نیک پینلرک «دیره کتیب»
لریله تنظیم ایده ایده ایلریله مکنده در. بو اعتبارله
شعورسز بر صورتده ایلریله بن زمره، شعوری بر
صورتده بو جریانی بسله پینلرک محمولدر.
بومعدی نیک پینلرک نظرنده؛ هر انقلاب و هر
یکیلکده، اسکیلکک بعضی متروکاتی قایلر. و ماضی
استقباله انقلاب ایدرکن، بعضی غیر طبیعی لکلر
و بولانیقلر ظهور ایدر. بو اعتبارله جمعیتک کوشتمش
اولدینی تذبذب و موازنه سزک موقدر. بک آرزومان
صوکره هر اعتیاد کی بوتون بو بوزوقلرده طبیی
آهنکنی اکتساب ایدر؛ صولردورولور. بدینلری،
محافظه کارلری بیله نمون ایدن بردورکلر. تاریخده
بونک برچوق مثاللری وارد. بزده دیگر قوملرک
دوچار اولدوغی استعجاله مرعوض قلاجنر و جمعیتلرک
تکامل قانونده بو غیر طبیی کوروش وضعیتده بر
مرحله در. بو حالدن امیدسز لکه دوشک اجاب
ایغز. بعضی خسته لقرده شفافک مقدم علامتی
اولارق ظهور ایدن و خیم اعراض کی، بو قاریشقلنده
تکامل و صلاحک علامتی در. و هر تجدد جمله سنده
صوکره مرحله تک بر آن اول و رودنی بکله مک طوغرو
دکلدر. جمعیتلر هیچ بر ترضیفه و تحیده تحمل ایدر.
مذیت و کلمزی وقتسز دوغمش بر جنبن یا بقی
ایستمه بورسوق بو جریانی حال طبیعیته ترک اتمک
لازمدر. او، کندی کندینی بسله، کندی کندینی
تصفیه ایدر؛ و نهایت مقول بر مجرایه کیرمک صورتیه
فیضی کوشترمه به باشلار.
شأبتک هیچ بروتمه سندن قورقمان بوسوکر
زمره تک قناعتلرنده بعضی احتیاطلر و ماضونک
ترسیاتدن بعضی اماره لر وارد. جمعیتک حال حاضرینی
بوزوق و بولانیق کورمک و برکون دوزله جکنی
امید اتمک نه آرزوق غیر طبیی بر حالک وجودنی
تصدیق اتمک دیکدر. بوفضله احتیاطکار و صمیمیتدن
شبه ایدیلن صنی بر نیکنلکدر. و بوتون بوفکرلر
نشسته سزک منجی یقندن کورمه مکندن متحصلا در.
جمعیتلرک یکدیگریته بکزه بن بعضی استعجاله
شکلری وارد. بو اعتبارله جمعیتلرک حرکات و سکنانه
عائد اولان قانون، ثابت و لایتنبر کی کورونور.
فقط هر ملنک تاریخی مقدراتی عینی دکلدر. انسانلرده کی
اشتراکک اجاب ایدر دیکدیکی مشابهلر دن صرف نظر
ایدیلرسه، هر ملنک تاریخی، ملنک کندی سببه
و شخصیته، مزاج و طبیعتنه تابعدر. بر انگیزی
کولدر برهن حادثه، نری کولدر برمه به بیلیر. و بر آلمانی
آغلانان وقته نری لایق بر اتمه بیلیر. بونک ایچین درکه
نشسته سزک منجی بشفه ملنلرک منجیله مقایسه ایتمه به
هیچده لزوم بوقدر.

بعضی اجنبی غزله، تورکلرک صوکره طفر
مناسبتیه بک مغرور بر حالت روحیه به گرفتار
اولدوقلرینی، فضله طاشغین بر خود بینی ایله اجنبی لری
استحقاق ایدره رک مدنی عالمک حیاتی تماماً غسه مش
کی، کندیلرینی بوتون دنیاملنلرینه متفوق کوردکلرینی
بازمشلر و حیات اجتماعی سزک حقیقی جبهه سنی بو حالت
روحیه به تالیف ایدمه مشلردی. بوفکر لرده. نهایت
صوکره تصفیه نشستی، سوسی و تمیزلکی کناه عد
ایدن بدینلرک فکری کی حقیقی روحی آکلایما.
مقدن متحصلا قناعتلردر. تورکلرک آری وارنی
وقاری بر اجنبی به غرور کی کورونه بیلیر. باشنی
اکمک بیلیمین و هیچ بر عصرده اگه مش اولان
بوتورک زندگیسی، بو طور اقلرده منفعتی مختل اولان
براجنبی به آغر کله بیلیر. حالبوکه اونر، بزم اسکی
نواضعی زده بر مزیت عد ایتمه مش و مجززه،
مکنتزه حمل ایدره رک بزنی خسته لقله انهام ایتمشلردی.
بو اعتبارله طاشغین مسرتلر سزک منجی یالکسز صوکره
ظفرده آرایانلرده آلداعشلردر. بز بک جوق طفر
کورمش و ظفره قاعمش بر ملنر. و قارمز حیانه
کوروب کچر دیکسز حادثاتک ویردیکنی تمکیندنر.
بونر غرور عد اتمک خطادر. جیلغین نشسته سزک
منجی ایسه. هر تورکلرک کندی فردیتی ادراک ایتمه سنده،
دونکی جمعیتک ترضیفیه مذاب اولان بنکنینی بولما.
سنددر. بز آفادن دوغان بر اعمالک کوزی
آچیلدقدن صوکره جیس. ایستیکنی حالت روحیه به
گرفتار اولدق. بزرا، دون هیچ بر آرزومنی
یا پامبور، هیچ بر املزه سهولتله قاووشاجق عناصره
مالک بولونه بوردق؛ عیله کناهه و بیک بر غیر
طبیی امرله محاط اولان کنجک روحی بر اسارت
ایچنده ساخته کارلنه، امرایلیکه وجد و تقوایه محکوم
ایدی. یکی «نهج» ایسه، روحسزک اشتیاقینه انکل
اولان بومشوم بر اتمه لری قیرمشدر. شیمیدی روحسز،
بوتون عریانیله قارشیمزده در. بز اک بویوک نظری
کندی روحسزده یا بق و غیب اولان بنکنیزی بولدق.
بز اسکی اداره لره تابع ایکنده آرزوق مستقل
ایدک. فقط فردلر سز آری آری اسیر ایدی. یکی
اداره به قزاندیمز عمومی استقلال، فردلرده آری
آری حریت و استقلال بخش ایتمشدر. بناء علیه،
بوتون اشتیاقلر سز تضمین اولوناجقدر و آرزولر سز
هر زمان نائل اولاجنر. بز مملکت اخلاقک افلا سندن
بحث ایدنر بیلمه لیدر لره؛ اولنرک بز اخلاق دیه
صایقلا دقلری شیلر دونده بوگونکنندن فضله مفقود
ایدی. اولنرک میبایدن عد ایستکلری شیلر، زواللی
روحسزده جیس ایستیکسز معصوم و مظلوم احتیال.
جلر سزدی. بو مشوم عیبک بزنی اک صیمی
حسرتلر دن نصل محروم ایستیکنی آکلانن ایچین،
برنر ویا واور کناننده، مفارقت ایدنلره ترضیفه
کلنر آراسنده کی حزن لوحه کی کورمک کافی در؛
رفیقه لر سزنی در آغوش ایتمکدن محروم قالدیمز بو
صحنه دن داها غیر طبیی و آجی نه اولابیلیر؛ سه و دیکگریله
قاووشانلر آراسنده بر آل سیماسی، هیجانلر سزنی،
مسرتلر سزنی اظهاره کافی میدر؛ هر قلبدن کلن،
تمیزلکنی و صفوتی هیچ بر عیبک ستر ایدمه به جکی
بز به حلری حس ایتمکدن نه چقار؛ نه ایچین
کنجکلرک شطارتله کولمه لرینی، قول قوله کزیمه برنر

کولوب او بنامه لرینی قیصا بنورلر؛ کوله
بشفه بر وطنه می کیتله لیدر؛ بز آخر
دنیا ده، بشفه طور اقلرده دکل کندی اوز
سعادت سزنی و نشسته سزنی یاراتاجق، سعادت
حس ایدمه جکسز. بالخاصه دوغرو لفه،
اولان ذهنلر سز، کیزلی، قاپالی قائلش
کورده جک بر حالده دکلدر. بناء علیه
و کناهکده کیزلی قاله سنی «ایسته بن
اسکی ذهنیت، اساساً هیچده کناه اولما
سزک بر سقوط و انحطاط علامتی اولدنتنر
بوتون بونلر، انسانلکک اصرا بیدیکنی به
نزاهت و صمیمیت اکتسابه سی ای
تایللر سز و احتیاجلر سزدر. کندی
آجسیله بز زار اولانلر، ملنک سعادتنی
نشسته سزنی جوق کورمه بیلدر، کولمک
اویناق ملنک حقیدر. هر ملت کی
سعادت حقدر. و بو سعادتلر دنیا ده و
عالمده حقدر. هر شینی طاداجق و اسکی
بوتون آجسینی چیقاراجنر. بزرا، نک
کولکیزده در. جوقدن غیب ایدر، نهایت
بنکنیزده در. اک فضیلتی مرشد، بو
مأیوس اولان دکل، بوسعادتق ادامه به
شبو ملاحظاته نظرأ؛ غیر اخلا
مفهوم طایفادیمزده حمل اولونورمی بیلما
کندی بشریتز اینین اک ستم شکا
احتیاجلر سزده سوق طبیعی سزده دک
مناسب سزده و ملی غایه لر سزده آراقض
کولمک. اکملنک، اویناق، تمیز کینک
سه وینسک، اویتمک، بز اتمک... عیب
دکلدر. اک قلابیک شکلنده اخلاقه
سویله مک، دولاندیرمق، امرایلیک اتمه
چالقی... ایستیکنی انسانلرنی اضرار ایتمه
مفکوره لرینی خلافه حرکت ایتمکدر
و سزنی لر سز ایسه بو خصوصده لازم کلنر
و مؤیدله لرینی احتوا ایتمکدر. اخلاقک
نشسته سزک حدودنی تجاوز ایدر. بناء؛
سه لرحه حسرت و اشتیاقله ایچمه د
آرزولری تطمین ایدلم. بز وطنک یالک
طاشنی دکل، ایچنده کچر دیکسز حیان
سه ووز. بروطنک قدسیتی، کولکیزی
سه و کیمیزی، مفکوره سزنی طاغریته؛
کوشه سنه بو افغانه دفن ایستیکسز دنر
سه و دیکسز ایچین وطنی سه ووز؛ و ملننر
ایچین حیاته باغلانیرز.
خلاصه، نه بر انقلاب کچر مکنده
انقلابک معین بر مرحله سنده موقت
طو بونشدر. انسان کی، حیات کی
بو عمومی جریانه، بزده آجش اوله
آقوب کینکسز. نشسته سز بویاقض
آقیشک چاغلق سیدر؛ قهقهه لر سز سعاد
دکل، اشتراکک ایستیکسز قرده سزک نشا
هیچ بر جماعتز و بر جامعه بز. مفکوره سز
آندی آتمده و بویاقض عینی ایستیکه آید
بایقوشنر خرابه لر سزده و ماضی به حد
استقامت بوشانلرک آنکنسز صوکره سز

نمونه کتب

صوک زمانلرده ، کندیلرله وطن و ملت - مقنده
حسبال ایندیگمز کیسه لر آراسنده ایکی ضد زمره نك
موجود اولدوغنی کوروروز : بولردن بر قسنى ،
اسكى « نهجه » آیشمش و اعتیادلردن بردلو واز
کچه من « محافظه کارلر » ؛ دیگر قسنى ایسه ،
اسکیلکدن بزمنش شعورلو و شعورسوز برغابله بیکلیکه
صوماش اولان تجدد طرفدارلری تشکیل ایدر .
بولردن برنجی لر « بدین » و اینکی لر « نیکین » در .
بدینک و نیکینک ، عالمک جریانی کندی شخصی
تایلرمله ایضاح ایتمکدن بقعه برشی دکلدن . بو
اعتیازلره هر ایکیسده عندی اولدوقلردن شائینی
ایضاحه کافی ومقتدر اولامازلر .

عمومیتله محافظه کارلر ، کندی فردیتلری جمعیتدن
تفریق ایده ممش اولان ابتدائی زمره لرك باطنیه
معلولدرلر . بولر ، کاشانی هیچ حرکت ایتمه ن ،
یزنده سایان عاقل بر عالم عد ایندکلری ایچیندرکه ،
زمان زمان ، آیشدقلری بوسگون وعطالته مخالف
حرکتلره شاهد اولدقچه ، موازنه لرخی غیب ایدیور
وبدین اولیورلر . بناء علیه ، بولرک نظرلنده هر
یکلیک برقیامت علامتی در . ملامتک اخلاقی ، حال
افلاسه در ؛ ومدهش برتردی بزى معنا ومادتا
انحصاطه سوق ایتمکده در . حالبوکه ، بولرک
تیلر ایتمش هیچ بر قسنى قاعطلری بوقدر . آرادقلری
اخلاق نصل براخلاقتدر-؟ هانکی طرز حیاتی اوزله
مکده درلر ؟ تالی وتکاملدن آکلدقلری شی نصل
برمفهومدر ؟ بولری ، کندیلری ده ایضاح ایده مازلر .
اونرک تشکیل اشتیاقلری ، روحی عطا لترینه عودیدن
وبوزولان موازنه لریک دوزمه لیدن عبارتدر . اونلر
ایچین هر کلن ، کیندی آراتیر ، بولر ابدیاً ماضی نك
داه الصلصه طوبولش خسته عاشقلدردر . بولنک ایچیندرکه
اونلرک ایندیکی شی ، دوغدوقلری کوندن بری آکشدقلری
طرز حیاتی اعاده ایتمک و حرکت ایدر کی کوروزن
و اونلرک ذهنی اعتیادلرینه آقیری کیدن جریانلره
نهایت و بر سکدر . بولر بعضی بعضی ، زمانلرینک
حیات و اخلاقیله شمدیکی حیات و اخلاق مقایسه ایتمک
ایستلر . و بزه ، حیاتک اوجوزلنه و بهالیفته دائر
اسکی آلتون دورینک داهای زیاده معدده ی اولان
غریب خرافه لرله و کنجلمزک اخلاق و مشوارتی ،
کندی منقاد ، محروم و مطیع کنجکلرله مقایسه دن
متحصل بعضی فکرلر در میان ایدرلر . بومقایسه لرده
بولدوقلری فرق قاروشیسنده عودتی امکانسز بر
کنجکلک تکمیل خسراتلری حس ایدیور ، هیجان
واحتراصلری « ماضی به صوصامه » شکلنده انعکاس
ایله یور . و « آه ، اسکی کونلر ؟ » دین حسرت
واشتیاقلرینه برده « ابواه اخلاق بوزولویور ، وطن محو
اولویور ! » تهلغلری علاوه صورتیه یأسلرینه
عالمی ده اشتراک ایندیرمه به چالیشیورلر .. بولرک
اکثریسی - آزارلنده کنجکلرده بولومغله برابر -
اختیاردر . و بر جوغنی جاهلدر . و فاضل اولانلرینک
قسم کیلیسده خسته در . بولر آرتق « اسپانیسف »

شوقی آکلاقی بسته زرکه : موده دن حقوق
ه آتارنک « ی راسیونالیستدر (و نه ر زومبارت :
دهر موده رنه فاپیتالزموس) . بز ، موده دن سیاسی
جریانلری آنجاق بؤاساس داخلدنده مناقشه ایده بیلیور .
بز ، بوکون اوزتا زمانک دینی حقوقنده اولدوغنی
کیبی برنجی درجه ده حاکیتی مفهوملره ده کیل ،
اجتنبی واقصدای ضرورتلره و بریوروز . بکی حقوق
بناسنی قران پرهنسبیلرک ماهیتنه عائد مناقشه لر ؛
باشقا پروبله ملردر ، (هانس فای هینغر) . حقوق
تلقینک آسلسلری ده کیسه دن اول ؛ پارلامه نتو
بحرانندن بحث ایتمک ، حاکم شائیلکلری اعمال ایده ن
بره مطالعه یوروتک دیمکدر . بوکونکی پارلامه نتوایله
اسکی پارلامه نتولر آراسنده بوپوک فرقلر واردر .
فقط بو ؛ داهای زیاده پارلامه نتونک فعالیت طرزینه عائددر .
آورویانک ایلمک حقیقی پارلامه نتوسی ؛ روسونک
عمومی اراده Volonté générale سنی افاده ایتمک
ایسته ن « نه تازنه رو » دن دوغمش فرانسز ملت
مجلسیدر . بز ، بوراده اومانیست جریانک جوق
بوپوک تأثیرلرینه شاهد اولویوروز . بو پارلامه نتونک
ایلمک موده لی ؛ اسکی یونان دهموقراتلنک « آغورا »
سیدر . یونان اسکی زماننده اولدوغنی کیبی بوراده ده
خطیلرک اک بوپوک قترنی « نطق » در . میرابونک ،
وه دن بونک ، ایس ناریک لطقلری اوقودوغمز وقت
بر تلقی مظفرتنک « ناطقه » ایله نه قادار علاقه دار
اولدوغنی بوتون وضوحله کورویوروز . ایس نار ؛
فرانسبی ترک ایده ن هر مجلسلردن ، اوقونکی آورویان
بحث ایده رکن . وقعه لره استناد ایتمور ، ایسته دیک
شی « جوشدورمق » در . بوراده « دهموستن » ،
« چیچرون » جدال ایده آلی حاکم اولویور . بز ، عینی
روسی ایلمک انکلز پارلامه نتوسنده ده کوره بیلیور .
اوقونکی فرقلر ، داهای دوغروسی جدال زمره لر ؛
مجلسده کی خطیلرینه استناد ایدیوردی . فقط
اوقوتدن بری ، پارلامه نتو ، نه قادار ده کیشدی ؛
بوکون فرقلر ؛ جوشدوران خطیلردن زیاده
غایه لرخی مثبت بر صورتده ایضاح ایده ن میعوتلر
آریورلر . بوکون مجلسلرک اک بوپوک ایثنی انجمنلر
کورویور : خطیلکه مساعد اولمایان ، جدی بیلیکی
ایسته ن انجمنلر . بواعتبار ایله اسکی ویک پارلامه نتو
آراسنده آسلسلر برفرق واردر . آرتیق اک آسلسلی مناقشه لر
جلسه لرده ده کیل انجمنلرده اولویور . بو ، بزده بکی
پارلامه نتونک بنیه سی ، انکشاف و فعالیت استقامتی
پک کوزهل کوسته ر بیلیور . بوشکل و فعالیت طرزینه
عائد تحوللر ؛ بزده پارلامه نتو بحرانی لهنده بر قرار
و بر دره جک ماهیتده ده کیلدر . پارلامه نتولر ؛
بوکون معین بر حقوق تلقینسه استناد ایدیور . بو
حقوق تلقیسی حاکم قالدقچه اوندن دوغان مؤسسه لرك
دوامی پک طبعیدر . شائیلکلره علاقه لر ی اولمایان
نظریه لر ، مطالعه لر ؛ بلکه بزده بعضاً قسنتلی کوروشلر
اویاندیر ایلیور . فقط اوقادار ! تاریخ ایسته اویان
نظریه لر ی ، فکرلری یانسه آلازق انکشافه
دوام ایده ر .

م. نم

اولقندن زیاده « اتانسیف » شخصیتلدر . بونلر
قناعتلری کوز یاشیرنه برلکده کولکلرینه دوکه
و محیطده هیچ بر عکس صدا بولامایارق ؛ فردیتلر
و شخصیتلری بوعمومی گفتگو هواسنده غیب ایله
کیمه لردر . بولر ، جمعیت ایچنده طوتونا بیلمه
ایچین ، ابتدائی زمره به و میخانیکی تانده محتاجدرلر
بولرده وقتیه کندیلردن ، اولکی لره نظر آ عامر
ومتبهدد بروح طاشیدیه قری حالده ، شیمدی
حیاتک و عصرک هر عقلی وسالم فرده برحق اولارا
بخش ایندیکی حطوظات و آمالی کندی نفسلرند
هیچ بر زمان تطمین ایده ممش کی هر یکلیکه کی
وحسده باقارلر . بولر خدای نابتدرلر ؛ کورمه د
اولنمش ، دوشونه دن اطاعت ایتمش و کاشانه باقند
قورقان نظرلری ، سوک بر باقیشده کوردیکی شمشده
قاماشمش و عمامه گرفتار اولمشدر .
بولرک یکی حیاته انطباق ایتمک ایسته ن بولر ؛
یوق دکلدن . فقط اونلرده خلق تعبیرله « قرقدن
صوکره آزان » بر قافله به منسوبدرلر . بواعتبارله
بدین اولدقلری ایچین محافظه کار قالان بوزمره له
تاریخی وظیفه سی بیتمش بکی عصرک ، بکی حیاته
هیچ بر آرزوسنه ترجان اولایله جک قابلیت و مزیتلر ؛
قالمشدر . اونلر ماضی درلر و هر ماضی کی صوصه
ضرورتنده درلر .
بوزمره ایله « نیک بین » زمره آراسنده
اکثریسی کنجکلر تشکیل ایدن بر جماعت واردر
بولر محافظه کار اولاندن بدین درلر ؛ بولر غیبه
ومتافیزیق بر کاله عاشقلدرلر . بولرک ایندیکی ، غیبه
بلده لر ، مخیل جمیتلر ، مخیل معاشرتلردر . بونلر
رومانلرک بسلیکی و خولیانک بوپوتدیکی سرسر
روحلدر . بولر نه ایندیکی لری ده بیلمه ن آواره لرد
تجدد پرورلره قدما آراسنده بر انتقال نمونه سی دکلر
جنتله جهنم آراسنده قالمش بر اعراف ساکنی ک
نوعی شخصنه منحصر بر قافله به منسوبدرلر . جهال
و شاشیقنلنک محرومیتلره انضمام ایدن موازنه سزل
ایله عالمک حرکتلندن نمون اولمایان بوذوات ، دون ،
بدین ایدیور ، بوکون ده .. بولرک نظرلنده اخلا
افلاس ایتمه مشدر . فقط اساساً بوقدر .. و جمیتیز
جریانی اونلرایچین ، دونده بوکونکی قادار استقامت
وغایه سزدر . بولر شائیندن خوشلنمایان و حتی تعب
جائزه « شائیت قورقوسنه » مبتلا اولان معلولدر
اک بوپوک و صفرلی هیچ بر « فکر نایته » مالا
اوناملری در . بو سببله درکه کندیلرخی مایوس و
ممنون ایدن حادثاتی کشفه امکان بوقدر . هیه
کیسه به ایصیانمایان روحلری کندی نفسلرینه بی
اعتقاد ایده مه به جک قادار بو عالمده دستکسز و نیم قالمشدر
بولر یکی نسلک دکونیتیلردنر و بولرک اکثر
محافظه کارلرک اولادی اولدوغنی ایچین سحیه لر نه
ارتیک آهتکسز لکلری کورونیر . بولری چالیشدریمق
بولر ایش بونقی کندیلردن زیاده عالمه مشغو
اولایلمه لرخی تأمین ایتمک ... اعاده قایللری ایچین ا
قیمتلی برواسطه در .

« نیک بین » لر زمره سته کلنجه : بولرده ای
قسمه آریلا بیلیور . بر قسنى ، کور کورینه نیک

حالبوکه قرهجه احمدده کی مزار محقق شاعر ندیک در . چونکه از دوره . کنديستن باشما « مدرس نديم احمد افندی » بو قدر . شویله که اولاً : بوتون علما سلسله سی حرکتی کوره منتظماً تثبیت این « وقایع الفضلا » آدی غیر مطبوع معظم اثرک اوچتی جلدی بو باید قطنی بوتون شبه لری رد ایده جک مکمل بر ویته در . ثانیاً : شاعرک تؤولی مناسبیله معاصر لرندن بری :

رحم اتمه دی کسه آتک آه وزارت
آخر کتوردی آتی ده مسکین مزارت

دیهرک اسکذارده مدفون اولدیفته اشارت ایتشد . « ورخ عصمت افندی » نامنده بر ذات بوتون اوتوز سه قادر اولک « شیخ ذیلیم » عنوانیله بر اثر قلمه آتشد . بونده داماد ابراهیم پاشا دوری علمانندن ایکی « احمد ندم » افندی اولدیفته ادعا ایتشد . بر بوجوق سه اول تاریخ انجمنی مجموعه سنک او اردن بعضی بارچالر نصر اتمه به « باشلاماسی اوزرینه » ملی مجموعه « نک ۳۰ نجی نومروسنده بو ساله به دائر اوقاق » فقط اطرافلیجه برتید نامه چیقتدی . لطفاً اوقورسه کر حقیقی آکلر سکر . عصمت افندی ک ادعاری تماماً واهی دز . شاعرک معاصر لری طرفندن قلمه آلتان وثیقه لرله طابان طابانه ضدر .

۲ - « ندم » ک « ۱۱۴۳ » اختلالی ائساننده او دورک باشلیجه منور و معروف ذوقی آراسنده توله دورلرک ترک حیات « ایندیکندن بحث ایدیلور . حالبوکه سالک اثرینه ذیل اولتی اوزره قلمه آلتان « راضی تدم کره سی » بو بایده صریح معلومات ویرمکده در . اختلال اولونجه « ندم » هیجانه دوشمش ، دوچار اولدی « علت واهمه » دن قورتولامیبارک ۱۱۴۳ جمادی الاخره سنده وفات ایتشد . حالبوکه ربیع الاولک اون بشته باشلایان عصیان جمادی الاخره دن اولک پشش ، عاصیل تماماً نه لئش ، استانبوله طیبی حیات و حضور باشلامش ، حتی داماد ابراهیم پاشا منسوب لرندن بر جوق دکری آداملر تکرار مأموریتلره کچیریلشد . معاصرینک « رحم اتمه دی کسه آتک آه وزارت » دیشه باقیلر سه تذکره صاحبی « راضی افندی » نک « علت واهمه » تمیر ایندیکی خسته لئک شویله بویه بر جنت اولدی آکلشیلر .

۳ - « علی پاشانک و ارادین ده کی شهادتی ندیمی قدر بیلر بر حامیدن محروم بر اتمه دی » دنیور . بو رساله نک بر جوق سطر لری کبی بو جمله ده وقتیه بر ذاتک ندم حفته یازدینی پاکش بر مطالعه نامه دن آلینشد . تورکیات مجموعه سنک برنجی نسخه سنده مندرج « ندمک حیات » عنوانی اوزونجه بر تدقیق نامه ده بر جوق ملاحظه لر کبی بونکده دوغرو بر سوز اولدیفته آکلشیمدیق . ندم آنجاق داماد ابراهیم پاشانک صدارتندن سوکرا « اوخ ! » دیه بیلشد . شید علی پاشانک آراسیرا کوستردیکی ساحته رغماً ناصل عکسی ، غرضکار ، بر آدام اولدینی ایسه تاریخلر ده مقیددر . « و ارادین » فلاکتی خلقه کدر و بردیکی حالده علی پاشانک شهادتی هر کسی سوبندیرمشدر .

نیمه کیم « حیات » ده چلی زاده عامر . نجیبی کی شاعر بره تخصیص ایتدیکنز مقاله لرده علی پاشانک آلتدن بو آداملرک چکدی بکتری بالوسیه یازمشدیق .

۴ - « ۱۱۴۳ » اختلالی بو رساله ده « صوفنا کروی » نک ایقاعکرده سی اولارق کوسته ریلور . حاده نک اطرافلیجه بر تاریخچه سی اولان غیر مطبوع عبدی وقایع نامه سی ، حتی مشهور و مطبوع « صبحی تاریخی » کوزدن کچیریله جک اولورسه بو ادعایکده دوغرو اولمادی آکلشیلر . پک یاقینده بو مهم اختلالک سبیلر سی ، ظهوری سی ، دوامی ، اطفاسی « حیات » ده یازاجم .

۵ - « شخصی حیات اعتباریله ندم سانکه ازمته قبل تاریخچه ده یاشامش بر ذاته بکزر » دیه یه وقتیه دیگر بر ذاتک سوبله دیکی سوز تکرار ایدیلور . واقعا بوبوک بر شاعرک حیاتی آک خرده طرفلرینه قادر بیلینه لیدر . بو اعتبارله ندم حفته کی معلوماتر الیه نقصاندر . فقط شاعر ، آسلا « قبل تاریخ » بر دورده یاشامش بر ذاته - مخلوقه دینه داها مناسب اولازی ایدی ؟ - بکزه ضر . اک معتبر وثیقه لره استناداً اطرافلیجه ترجمه عالی « تورکیات » یازدیم بو دکری آدامک حیاتندن بالوسیه بوراده اجلا بحث ایدیم :

ندیمک باباسی آنادولوده قاضیقله دولاشان محمد افندی نامنده بر ذاندن . باباسنک باباسی سلطان ابراهیم دوری قاضی سکر لرندن مشهور مرزبوفون « ملقب مصطفی بن مصاح الدین افندی » در . مصطفی افندی صدوردن « جسی محمد افندی » نک قیزی آلتش ، اوندن محمد افندی دنیا به کلهشدر . محمد افندی ، قره چلی زاده عبدالعزیز افندی عالمه سنه منسوب « صالحه خاتون » ی تزوج ایتمش ، ندم دوغمشدر . ندیمه بوبوک باباسنه اضافه « ملقب زاده » بیه دینلیدیکنی معاصر لرندن مشهور بر ذاتک خط دستیه یازلش بر فهرستدن استدلال ایدیلور . فقط مصطفی افندی تاریخچه پک فنا بر نام بر افندی ایچون شاعر دن بحث ایدن تاریخلر ، تذکره لر ندیمی انجیمه مک ایچون بو عنوانی قوللامقده در لر . ندیمه فرصت بولدیقه یالکز آما طرفندن آنالری یاد ایتشد .

ندیمک مسقط رأسی استانبولدر . ای بر تحصیل کورمش ، علمازاده اولدینی ایچون کوچوک یاشنده « ملازم » اولمشدر . عربجه بی ، بالخاصه فارسی لسانی پک ای اوکرمشدر . ایه زاده عبدالله افندیکنک مشیخی ائساننده کی بر امتحانده پک بارلاق جوابلور برمش ، « مدرسه خارج » له مدرس اولتی حقی قان ایتشد . فقط داماد ابراهیم پاشا صدر اعظم اولونجه به قادر ضرورت چکدیکنی محققدر . پاشا کندینی پک شومش ، خصوصی کتبخانه سه مأمور ایتمش ، هر سه رضانه تقریر ایدیلن تقریر در سکرلر ده « قار » لک وظیفه سی و برمش ، بوضاده اسکیلرته تقدیم ایدیلک صورتیه مدرسک سلکنده حرکت و ترقی ایتدیرمشدر . ندم یازین لاله چراغانلر نه ، قیصین حلوا صیقلر نه صدر اعظمه ، حتی پادشاهله برابر صفالرسورمشدر . توله دن بر سه اول « مدارس صحن ثمان » ک بریله توقیر اولندی . سوک مدرسکلری « سمدی افندی » ،

« ندمی : شای عتیق » ، « سکبان علی » مدرسه ندمه در . مختلف و نینه ر ودلاتر نه آسلا بوز که ندم شوخ ؛ طریف فقط حینته اعتنالی وقور بر آدمش . « ندم » مستنا شعر لره کنج یاشده باشنده « ماب » کبی بر استاد اولتی اوزره بوتون معاصر لرینک نظر دقتی جلمه ایتش ، گاهی ، سید وهی ، نبلی ، چلی زاده عامر کلم و عاطف مثللو طابینش شاعر لری کندینه نظر . سوبله مک ، تمحیص یازتی عبوریتنده بر اقیش اکثرینک اسلوبلر نه تائیر ایتش ، حتی پک سوبشیدی ک عزت علی پاشای نام بر مقلد یامشدر .

بوتون بو حقیقتلر میدانه قوندقدن ، مطبوعات ساحته چیققدن سوکرا قلمه آلتان مذکور رساله ده کورون یا کلهش ، یازان ذاتک قصدی غفلت و احوالین صراحی بر ذوق آلب مزاراحده اولماسی احتمالی خاطر لاتیور ! مکرکه برشی اوقوماز بر آدا ، اولاً : فقط بویه لرینک ده ادبیاتک مشهور سیاسی خلقه و کنبه لک سطحی ویا کیش آکلشنه قاضیمز حقی بو قدر سانیم .

مع الاصف کور و بوز که بالخاصه سوک زمانلر ده تاریخ افسانوی بر حال آندی . حیاتی حقیقتلر اصلیه واهمه لره تحویل ایدیلدی . علمی سون آداملرک اتمه ، ایدمک بو واهمه لرله مجادله ایتدی برنجی درجه لر وظیفه لری عدادنه کبردی . هله سوک هاتتالرد تصوری بیه ممکن اولیان شیلرک علمی بر راده کبی ایلری سورولک ایتدیکنی کورولمکده در . شر وضیعت قارشیننده او طابینش آرقاداشک ریاست و نظارتی آلتنده قلمه آلتان شیلره اعتنا ایدله سو ایسته مک حمزدر . چونکه بو اوقاق تفک رساله - دوغرو یازیلدق لری تقدیرده - مملکته جوق خدمت ایده بیلر .

ندیمک قصیده لری ، باخصوص قصیده لرینک تصویری احتیاج ایدن باش طرفلری غزللری قدر کوزله لیدر حالبوکه مذکور رساله ده بو پارچه لر دن هیچ برشی کوسته ریله مشدر . بالوسیه عرض ایدیم که شاعرک داماد ابراهیم پاشا به تقدیم ایتدیکی قصیده لرک اصللرله مطبوع و غیر مطبوع نسخه لرده تصادف ایدیلر شکلری آراسنده بعضی فاضله جه فرقل و اورد . بنده ک ندیمک حیاتنده ابراهیم پاشا طرفندن ایکی مشهور شاعره طویلاتدیرلش نفیس بر مجموعه ده بو کوزله شعر لک اصللری بولدم . ایلک فرستده نشر ایتک اتمنده م *

بو سوک کونلرک علمی ، تاریخی اغتشاشلری آراسنده بر قچه کوزله ادبی اثر انتشار ایتدی بونلرک بری و بلکه برنجیسی فاضل احمد بکک « شیطان دیبورک » سیدر . ندیمی اک زیاده ایچ ذکاسی ایچون سه ویبوزر . منسوب اولدق لری اذی نوعلر باشقا باشقا اولنله برابر یکرمنجی عصرک (فاضل احمد) یله اون ایکنجی عصرک (ندم احمد) ی عین قوت و خصوصیتنده ایکی مستنا شخصیتدر . یکر چیقان اثرلر آراسنده دیگر بر « ائنه ره سان » ی عمر سید الدینک « اوریش نال » حکایه لر دن متشکل « بهار و کله بکتر » در . هر ایکی نفیس کتابدن پک یاقینده بحث ایتک ایتدیورم . یه کوروشورز ایتدم .

علی مهاب



ادی مسائلره دائر

ادبیات مراقبسی بر کجه

شاعر ندریم

عزیم

«ندیم» ک حیاته و اثرلرته دائر صوا چیقان بر کوچوک رساله‌نی لطفاً کوندره مطالعه‌می صور و پورسکر. طایفه‌ش بر ذاک آلتنده «کزیده بر هیات علیه طرفندن؛ کتیریلدیکی اعلان ایدیلن سهری ایچنده یا کلیش بر شیک نامل چیقاییلیکنه حیره ریاست ایدن ذات یاقین بر آرقاداشدر. سهری به داخل اولوق اوزره بنده کزندن، شی ایسته‌مشدی. کندینک علیه حرمتکار بر ذات اولدیفنه قائم. بو اعتبارله دیپوره و کتیلکه بووک بر تورک شاعری خنده باشه خطالی معلومات ویره جک بوله بر یازید بو قدر. ا کراوله‌یدی. دو قوز بوجوق صیفه‌ک بر رساله‌ده سیله. اوزرینه کندی اسمی کچیریلن تاریخی حقیقه بو قدر آقیری دوشن شیلره ایته بر سزدی. باقیکوز بولردن بر قانچی قید ایدر ۱ - ندیم ایچون «ترده مدفون اولد» دکلدر «دینور، و علاوه» فی الحقیقه اده قره‌جه احمد مزارلنندن تونس بانجوار (۱۱۴۳) ده وفات ایتش ندیم احمد افندی، بر ذاتک مزارطاشی الاکن موجود ایسه‌ده بو تاریخده وفات ایدن یه او اسمده دیگر بر عائد اولماسی احتیالی ده قوتلدر. «مط پور دوتولور»

شعوری بر حالده اولسه بیله قوتلی بولوندیغی کوسته. ریپور. مؤلفک او ائشاده تورکلر آراسنده چوغالمش اولان «کوله طایفه‌سی» فی آیری بر جنس عد ایدهرک اولنری قاطیر کج بدخوی، عاصی و حرامزاده، دوغرولقدن و مهروندن محروم «عد ایتمه‌سی‌ده اولدجه منیداردر.

اسکی شاعر و صنعتکارلر مژک «تورک کله‌سنی» عمومیتله «قابا، کویلو» مناسنده قولاندق لرینی و «احمد و قیق باشه» نک بو خصوصده «لهجه» سنده ویردیکی ایضاحاتک دوغرو اولدیغی «ملی تبعلر» ده کی مقاله‌ده سوبله‌مشدم. اوتنجی عصر شاعرلرندن «فقیری» نک - و قتیله «حیات» ستولرنده بحث ایتش اولدیم - «رساله» تعریفات «نده موجود بر یارجه، بو مطالعه‌نک دوغرولقنی تمایله تأیید و تقویه ایتمکده در:

ندهر بیلدکی سن عالمده تورکی
اولا آکنده کورکی باشده بورکی
نمذهب بیله نهدین ودیانت
یرض یوزن نه آبدست و طهارت
مثلدر بونی دیرلر اهل مذهب
عوام جویان شردن صاقلا یارب

اوتنجی عصرده تورک کله‌سنک نامل بر معناده قولاندیغی آکلایق اعتبارله بو یارجه بک معنیدار. در. عین زمانلرده آذربایجان و خراسان حوالیسنده بئیشن تورک مؤلفلرینکده «تورک» کله‌سنی یه بوله «قابا، کویلو» مناسنده قولاندق لرینی کورمکده یز. «فقیری»، تورک مقابل اولوق یعنی «شهرلی، مدنی» مناسنه کلک اوزره بالخاصه «رومی» کله‌سنی قولانمکده در:

ندر بیلدکی کیملدر روی
قیله حاصل طرفتله علوی
کیمی منشی دیریه کیمی شاعر
طرفنده قهله سحر سائر
ولی ایتدی کجه صبت آفاتی
چلرلر بیری بیرینه نفاقی

«فضولی» نک: «برنجیه طرفین خطه‌روم» روی که دیدک قضیه معلوم «بارجه‌سی ابله داها بوکی برجوق شیلرده «فقیری» فی تأیید ایتمکده در.

«محرری» نک مجری اوتنجی عصرک ابلک نصفنده ساده تورکیه شعرلر یازمه‌سی و بولنری یازارکن عرب و عجمه‌دن قورولونه چالیشه‌سی چون مهم بر حاده‌در. اوصبراده بونک یالکز «محرری» یه خاص اولمادیغی و عادتاً قوتلیجه بر جریان ماهیتنی آلدیغی اخیراً آکلادق: یه او عصر شاعرلرندن «نظمی» نک «ترکی» بسیط «ایله یعنی عربجه و عجمه‌دن قورولوش ساده تورکیه ابله یازیلش بر جوق شعرلری المزه کیدی که، کوچوک بر دیوان وجوده کتیره جک کیتده اولان بو یارچه‌لری یاقینده تماماً نشر ایده جکیز. اسکی تذکره‌لرده، «نظمی» نک

عسکر کندی

تورکیلیک تاریخچه دائر

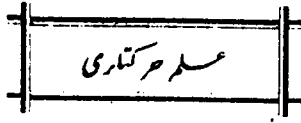
بعض نوظلر

«ملی تبعلر» مجموعه‌سنک ابلک نسخه‌سنده «عاشق ادبیاتی» نک منشأ و تکاملندن بحث ایدرکن «تورک» کله‌سنک اسکی شاعرو مؤلفلر طرفندن نامل و نه معناده قولاندیغی اوزون مثالله ایضاحه چالیشمدم. مؤخرآده «ملی ادبیاتک مبشرلری» عنوانیه نشر ایتدیکم دیگر کوچوک بر مقاله‌ده [بو کونکی ادبیات، ص ۷۷-۸۱] بو جریانک مانسیده کی کولرینی آراشدره رق مجری اوتنجی عصر شاعرلرندن «محرری» نک «بسیط نامه» عنوانیه الفاظ و تشبیها و تمیلاقی ترکی و عربجه ابله عجمه‌دن عاری شعرلر یازدیغی سوبله‌مش و «مستطرف» مترجمی «اسعد افندی» نک ملی ادبیات خنده بعض شایان دقت ملاحظه لرینی نقل ایتمدم. «تورکیلیک تاریخی» نک توری ایچون خصوصی بر اهمیتی اولان بو مسئلهلر خنده، سوک زمانلرده اله کین بعض مهوم و یقه‌لری ده اورتیه قویق ایستوم.

استانبولک فتح اولوندیغی سنه یعنی ۸۵۷ ده یازیلش اولان «تاج‌الادب» عنوانلی تورکیه بر آداب کتابک سوکنده، مختلف قوملرک یسقولوزیسی خنده بعض مطالعه‌نه تصادف اولونیور: مثلامؤلف عربلردن بحث ایدرکن «بولرده الفت و محبت و مخالفت ملاحظه ایتمه» دیپور؛ عجملردن بحث ایدرکن ده «ودخی عجمطای» سی اعتراب طبع اولور، بولردن شفقت و مرحمت و موافقت لومه «مطالعنه‌سنی پوروتیور» کوردلر خنده «ودخی کورد طایفه‌سی دوه کی کیندار اولور» فکرنده در. غالباً هنوز تیوراسیلاسنک خاطره‌سی سلیسه‌مش اولدیغی ایچون اولاجت که، «تاتار» لر خنده شو سوزلری سوبلیور: «ودخی تاتار طایفه‌سی اندوق کی اولورلر، بولرک تمیزلری اولور، زیرا که جیفه بر اندوق کاه اوت اوللار. بولردن دیانت و صلاحیت اومه». مؤلف یالکز تاتاری دکل، «تورک» ابله «تورکان» یه ده بر بردن آیریپور و هرایکسی خنده آیری آیری مطالعه لر پوروتیور: «ودخی تورکان طایفه‌سی کرک طبع اولورلر. بولرله موافقت ایدوب بوله کیمسه کیم قورد بر برنده قان کورجک بر برن یر». «ودخی تورک طایفه‌سی قویون کی اولور، بر بریله موافقت و الفت و محبت و شفقت واردر. کورسز میسک ک قویونک مجموعی بر برینه اویار، قنده دیرسک کیدر. دنیا‌ده جیب حیوانانده قویوندن منفعت لوسی بو قدر وهم یاواشی دخی بو قدر». کندی زمانک تقلیلندن قورولامایه‌رق، مختلف تورک شعبه‌لرینی بر بردن آیری عد ایتمکله برابر، «تاج‌الادب» مؤلفنک تورکلر خنده کی شو مطانماقی بالخاصه شایان ایتدر؛ و کندینسده ملی حسک غیر

کورسینی زاره محمد فؤاد
استانبول داوالقنندن «تورک ادبیاتی»

۵



صوک مناقشله . ناسبتیله

ادبی حیاتزده کی بو صفک سبیلری ایکی نقطهده آرامق لازمدر . بری اجتماعی سبیلدرکه بونی اولجه بر وسیله ایله « وقت » غزته سینه یازمشدم . دیگر بر زمان عینی نقطه به عودت ایده جکم . ایکنجی سبب کنج ادیبلری مزک فردی نقصانلریدر . شاعرلک شبه یوق که بر استعداد ، علی الماده فردلر ایچون چوق آز شمورلی اولان (حقیقت) لری آیدینلا تاجق قدرت ایستهر . فقط عینی زمانده شاعرلک ذوقنک ، مخیله سنک تریه ایدیلش اولما سنده احتیاج وارددر . بونک ایچون بر عرفان ضروریدر . علی جانب بک آرقاداشمز (حیات) ده بو نقطه به غایت قوتله تماس ایتمش و عرفان قیظلنک ادبی حیاتزده تولید ایندیکی ایده جکی عقامتی کوستر مشدر . بزلی حیات مخنله رله تماس ایندیره جک ادبی تریه آلامدجه و بونی افاده ایچون لازم کلن کولتور اولمادجه حقیقی شاعر و ادیب یتیشمز . یازیق که (شاعر اولق ایچون علمه احتیاج یوقده) سوزی (بر قاج مصراع یازان آدم ایچون اوقومنی بیراقق لازمدر) شکلنده تاقی ایدیلشدر . شاعر ماقوی پارچالایاجق وجهله علم ذهنیتنه صاحب اولماز . او بالعکس اشیایی ماقوی تام اولارق کورور . آنجیق بو کوروش ایچون بر کولتور ، بر عرفان ضروریدر . مع التأسف شاعرلک استعدادنده اولان کنجبلر یمزک پک چوغنده بو عرفان یوقسولانی درحال کوزه چارپیور . بویله اولدینی ایچون نه کندیسی ونده اطرافنی کورمه یور ، دو یامبور ، دوید . قلیری ده دیگر لرینه دو یور ایله جک خیالدر (Images) بولامیور . کنجلیمز تورکجه به صاحب اولقدن باشقه بویوک عالمشول ادیبلرک اثر لرله دماغلری تریه ایجه دیکه ، او اثرلردن ذوق آلا جق عرفانه مالک اولمادجه یکی ابداعکار اثرلر یار انا مازلر . صنعتکار اولدینی کور کورینه قبول ایندکدن سوکرا اطرافنی دیکه به مینلرک ، حتی کندینه نفوذ ایده مینلرک آیتسندن هیچ برشی بکلنه من . بزم یاپایله جکمز ساده جه کنج استعدادلره بو « عرفان » لزومی تلقین ایتمک ، اونلری عالمشول اثرلره تماسه کتیر مکدر . شخصی نقصان قالفار واجتماعی محیطده مساعد اولورسه هیچ شبه یوق که بکله دیکمز ادبی دهالر قوتله یتیشیر .

وارددر . بو علم شبه لرندن هر هانکی برنده اختصاص قازانق ایستهر بر آدم ، هر شیدن اول او اصول وقاعده لری ، اونیجه لری اوکره نبر ؛ کندی شبه سیله علاقه دار سائر ساحه لرده ده بالقول چالیشیر . مثلا اسکی مدنیک ماهیتی بر منحس صفتیله اوکره نیک ایستهر بر آدم ، هر شیدن اول اقوام قدیمه نیک لسانلری ، تاریخلری صیراسیله ندقیقه ، تدقیق اصوللری لایقینه اوکره نبرک بالمل مساعیده بولوغه شیوروز . آنجاق بو اوزون مساعیدن سوکرادرکه ، اومتدیح ، سعی و قابلیت لیستنده ، « اوریزینال » اثرلر وجوده کتیره ییلیر ؛ و بونلر ، اوعلمک اسکی وطنایتمش عالمی طرفندن تقدیر اولوندندن سوکرا . درکه او منتدیک او وادیده « فرضیه » سرد ایتمک حق اولاییلیر . دیک اولوزکه هر هانکی بر معرفت شمعیه سنده اک اوفاق بر « فرضیه » سردیه حق قازانق ایچون ، اوساحه ده کفایت علمی می اربانجه قبول ایدیلش اولق شرطلدر . معاصر علمده « تحقیق » بولی ایستهر بودر . اساس اک بویوک متخصصلرک « اختصاص ساحسی » ده دائماً محدوددر ؛ کندی ساحه سنده « محقق » اولان بر عالم ، ساحه سنک خارجنده « مفله » در ؛ یعنی باشقا متخصصلرک افکارلی قولوه مجبورودر . اگر « تاریخ حقوق » مدرسی اولان ذات ، تاریخ قدیمه هر هانکی بر شبه سنده اک اوفاق ، اک اهمیتیز بر فرضیه سرد ایده ییله جک قدر حائر اختصاص اوله ییدی ؛ یاخود « انسانیت » ساحه سنده حائر وقوف اولدینی شیدی به قدر متخصصلرینه نسیم ایندیرسه ییدی ، اوزمان وضعیت باشقا اولوردی . حالبوکه - اولکی مقاله مزده کوستردیکمز کی - تصادفاً اوقودینی اوچ بش کتابدن قارییق . اسکیش معلومات ایدینه ، « نورکیات » ساحه سنده هیچ ونوقی اولمایان ، آسیا تاریخ و جغرافیسی ختنده - زکی ولیدی بکک اخیراً « وقت » ده نشر ایندیکی مقاله لرندن صراحتاً آکلا شیلیدی و جهله - رومان ماهیتنده اثرلره وشقای روایتله اسناد ایدنه ، ویا خاصه بوکونکی « علمی اصوللر » . تمایله بیکانه بولونان بر آدم قالیور ؛ فیلولوزی و تاریخ اصوللرینه تاماً منظر چوجوقه اشتقاقلر و استدللالرله تدقیقات علییه نیک بوکونکی نتیجه لرینه طابان طابانه خند حکملر چیقاردینی ادعا بویوک بویوک بر کشف اولارق اعلان ایده ییلور . بونک « علم » ایله ، « فرضیه » ایله ، « اصول » ایله هیچ بر علاقه سی یوقدر ؛ و بوذاتک تعقیب ایندیکی بول ، تمایله « قرون وسطانی » بر بولدر . تاریخ ، جغرافیا ، زده اولوزی ، آرکه اولوزی و فیلولوزی متخصصلرندن مرکب اولارق دارالفنون طرفندن تشکیلی طلب ایندیکم هیئت ، قطنینه قائم که ، « تاریخ حقوق » مدرسی طرفندن ایبری سورولن شیلرک هیچ بر زمان « علمی بر فرضیه » ماهیتنده بیله اولامایاجنی تأیید ایده جکدر . اساساً بویله بر هیئت تشکیلی طلب ایتمککم ، تاریخ حقوق مدرسنک ادعالرینه « جدیت » اسناد ایندیکدن نبیث دکلر ، ساده جه ، حائر اولدینی مدرس سفنتدن متولددر . دارالفنون خارجنده اوله ییدی ، و جنس شیلره قارشی کولکلر کتفا ایده ییلیردک ؛ حالبوکه شیمدی ، دارالفنوندن « قرون وسطانی ذهنیت » ی قالدیرمی و عصری علم اصوللری اقامه ایتمک مسئله سی کی آغیر و مسئولیتی بر مسئله مواجهه سنده بولونیوروز .

کوستردیکمز زاده محمد فؤاد استانبول دارالفنونده « تودک ادبیات تاریخی » مدوسی

« شرق » ایله « غرب » ، داما دوغروسی « قرون وسطی » ایله « یکره نی عصر » آرا سنده کی فرق هر شیدن اول بر « ذهنیت » بر « اصول » فرق اولدینی سوله به ییلیرز . تورکیه ، اوروپا مدینی دایره سته کیرمک ایچون ، هر شیدن اول « علم » ساحه سنده قرون وسطانی قیبلردن ، « اوله اولستیق » دن قورتولق و بوکونکی غرب علم اصوللری لایقینه غسه مک مجبور یتنددر . بونک افساسی ، هر شیدن اول ، یکی علم مؤسسهر مزک روح و ذهنیت اعتبارله اسکی مدرسه تأثیرندن قورتولارینه ، مطلقاً « یکی اصول » لری الوب غسه ، لرینه و اونلری بالذات تطبیقه قدرت قازانلرینه وابسته در . ایستهر دارالفنونوزک حقوق فاکولته سنده « تاریخ حقوق » نامی آلتندهر اوقودولان « غریبه » لری . شدلی بز صورتده تنقیده قالدینه من ، دارالفنون کی و مستقبل نسله اوروپائی علم ذهنیتی و اصولی تلقین وظیفه سیله مکلف . بر . و سنده قرون وسطانک و « اوله اولستیق » ک حال - همه دک بوزونی بر شکله - یاشادینی کوردیکمز ایچوندی .

مملکتده « ملیت » جریانی قوتله ندکدن سوکرا ، « تورکیات » ساحه سنده چالیشوق سراق طبیعتله آرتدی . بو چالیشانلرک بر قسی ، اعظمی نسبتده اوروپا اصوللرینه صادق قانله و سمییت وتواضعدن آریلامه غیرت ایندیلر . قرون وسطی عنعنه لرینه باغلی اولان دیگر قسم ایله ، بوکونکی تاریخی و لسانی تدقیقات اصوللری و نتیجه لرینی هیجه صاهره ، عامیانه اشتقاقلره یکی یکی کشفیاته قالدیلر ؛ و اعلال و ادغاملره بونون ذیبابی تورک یاپدیلر . آرکه اولوزی و فیلولوزی ساحه لرنده اک ابتدائی معلومات بیکانه اولان بو آدملر ، دارالفنون خارجنده قالدیجه کنجبلک ایچون اولسپنده مضر اولامازلردی . و مملکتکده علمی حیثیتی مدنیت دنیاسنه قارشی کوجولته مزدی . لکن « تاریخ حقوق » مدرسی ایله ، بوقرون وسطانی علامه لکک ، اعلال و ادغاملره مستند کشفیا جمیلک دارالفنونده کیردیکنی کوردک ؛ کونک برنده ، اقوام قدیمه نیک تاریخندن ، لسانلردن تمایله ییخبر بر انسان ، حقوق فاکولته سنک بر کرسیسی اورزنده ، دنیانک بونون عالملری جمیل ایندی

علمی مساعیله اشتغال ایتمش اولانلر آرا سنده ، بکله ، کندی کندیسه شو سؤالی صوراجقلر بولونیور : [« تاریخ حقوق » مدرسی اولان ذات ، مدنیت قدیمه نیک تورکلر طرفندن قورولدینی آیات ایده منی ؛ ایته اونکده کندیسه کوره دلیلری وارد ؛ سوکرا ، بو بر حقیقت تاریخیه اولماسه بیله ، شیدیلک بر فرضیه کی تاق اولونه مازی ؟ مؤخرأ تأیید ایتمین ؛ حتی یاکلیتمانی ثابت اولان فرضیه لر یوقیدر ؟ بویله بر حال نهدن استانبول دارالفنون ایچون موجب خجالت اولون ؟] . ایسته بو مقاله مزده ، بونورلو دوشونجه لره جواب ویرمک ایستوروز .

بوکونکی معرفت شبه لری فوق الماده کنیظه منش ، مختلف اختصاصلره آریلشدر ؛ سوکرا ، بر شبه لرندن هر برینک کندیسه کوره تأسیس و تقرر ایتمش اصول وقاعده لری ، بوکونه قدر اله ایدیلش نتیجه لری

حیات

میانہ داراً میاں... دیباہ و ہا ہر مہر حیات قائم...!

آفرودہ ،
استانبول چادہ ستندہ آفرودہ
معارف امینلکی پانڈکی دائرہ

استانبول پوروسی :
استانبول دہ ، پانڈکی چادہ ستندہ ۱۱۹ نومبر دہ
دائرہ عمومیہ
تلاون : ۳۶۷

نومبر ۱۰ غرور سہرہ
سنہ لکی پوستہ ایلہ ۵ لیرا
(اجنبی مکتبہ ایچین ۵ دولار)

ایونہ و اعلان ایشری ایچین استانبول پوروسی
مراجعت ایڈیور
یازی ایشریک مرچی آفرودہ مرچیدو

صافی : ۲۲

آفرودہ ، ۲۸ ، نیشان ، ۱۹۲۷

۱ نجی جلد



بر تنقید مناسبتیلہ

اجتہاد مجموعہ می صوگ نسخہ لریک برندہ
«حیات» دن بحث ایلرکن مجموعہ یہ کیرن بہ منی
شعرلر دن شکایت ایڈیور ، «حیات روحلر دہ
یوگسک ، ملی ، انسانی ساتھ وشاقہ لری احیا
و ابداع ایڈہ جک ترنلر ورسین ، دیور .
بوملاحظہ بنجہ مجموعہ مزہ خطاب ایچکدن زیادہ
صوگ دور ادبی حیاتمزدن بر شکایتدر . هرکس
کی اجتہاد دہ بوخصوصہ حق ویرمک لازمدر .
یکی حیاتک بکلہ دیکی ، اوزلہ دیکی اثرلری
بولامیوروز ، یوگسک بر قدرتدن دوغان یکی
حیات ، شاعرلریمک روحندہ کافی بر اهتزاز
تولید ایچدی ، اکر دین ، اکر ملی دوینولریمزی
اک انسانی تمسلسری ترنم ایلہ بن ، هنوز شعورلی
اولمایان مفکورہ لریمزی تنور ایڈن یازیلر
کورہ میوروز . ملی حیاتمز ، حتی انسانیت ،
استقبال دہ نیلن قاراقاق ایچندہ یکی بر حیات
بولق ایچون چابالایوب دورورکن شاعرلریمزدہ
بونک هیچ بر انمکاسنی کورہ میوروز . ترنم
ایلہ دکلری سادہ جہ ہرانددر . بشری تمسلسر یالکز
ہراندلر دمی عبارتدر ؟ طبیعتی مفکورہ سنہ رام
ایڈن بویوک بر ارادہ ، قاصیرغہ حالندہ قوجہ
بر جمعیتک عصرلق قناعتلری بیقان بویوک
بر انقلاب ، یاشامق عزمننک یاراتدینی یوگسک
اثرلرک هیچ بری کنج ایڈیلریمک مخیلرینہ
تأثیر پاپامیور . اطرافہ برکرہ باقیکز : نہ انسانی ،

نہ دہ ملی حقیقتلرہ تماس ایڈہ رسیکز ، بر طرفدہ
باباسنک تلقینلریلہ ادمہ ایڈیلش اعتقادلرک هیچ
بر اساسہ مستند اولمادینی کورہن بر کنجک
اضطرابلری وارہ اونک یکی قیمتلر بولق ایچون
جابالامالری ، ترددلری وارہ ، اونہ کی طرفدہ
بر کویلینک شیمدی بہ قادر ازیلدیکی قناعتلر دن
قور بولق ایچون درونی مجادلہ سنی ، کندی کندی
تکذیب ایچون جابالاماسنی کورورسکز .
بوندن اون بش سنہ اولنہ قادر حرکتسز لکہ
شکایت ایڈیلن تورک جمعیتی دادنا عظیم برزلہ نک
تأثیرلہ ماضیسندن صیریلش ، یکی بر حیاتہ قوشویور ،
یوگسکدن کنن برصدہ ، اسکیدن اوزلہ دیکی جنتک
آخرندہ دکل ، دنیادہ اولدینی ، اوکاریشمک ایچون
ارادہ نک و مفکورہ نک قدرتہ و یارا ایچیانہ ، ایناتمق
لازم کلدیکی هایقیرییور . نہ ایچون کنج شاعرلریمزی
بونلری دویمایور ؟

بوتون بوحرکتلر (حیات) دہ نیلن قدرتک
تجلیسیدر . بوقدرت ، اضطراب ایچندہ نشہ ،
مجهوللر قارشیسندن مفکورہ یاراتیر . شعرلریمزدہ
نہ بو حیاتی نشہ نک ایزنہ ، نہ دہ بزلی سوروکلہ یوب
کوتورہن بر مفکورہ بہ تصادف ایڈیورسکز .
صمیمی اولارق حقیقی حیاتہ باقدیقکز
زمان ہراندلر قادر آرایشاردہ کورورسکز .
سودیککوزک وصلتندن محروم اولمانک آجیبی
اوندن آیریلانک اذامی یاندہ ، حتی اوندن چوق فضلہ
برباطنی قدرتک بزلی متادیبا یکی رسوکی بہ ، یکی برامہ
دوغرو سوروکلہ مہ سیدہ وارہ . بو آرایشدہ ،
بو ارادہ دہ کی طاتلیق نہ بہ شاعرلریمک مخیلہ سنی
حرکتہ کتیر مہ سین ؟
اضطرابیلہ ، اذاسیلہ طبیعت بلکہ آجیدر ،
قطر برکرہ دہ انسان ارادہ سنہ ، ہیئت عمومیہ سیلہ

حیاتہ باقیکز ، یاشامنی ایستہ مک غریزہ
کندیکزی بیراقیکز ، مالک بیک بر نشہ
وذوق ویرن حادثہ لری ، بالخاصہ انسانلرک ابداعلر
نہ قادر قوتلی ونہ قادر کوزلدر . مالک بوکوز
بویوگسک اثرلری نیچین شاعرلرک ترنم لری نہ اسہ
اولامایور ؟ داتما کلوب کیچی ہراندلری ترنم ایڈن
متادیبا یکی ایستہ کلرہ ، یکی نشہ لرہ ، یکی ابداعلر
بزی سوق ایڈن حیاتی قدرتک کوزلر
ویوگسککی قارشیسندن نہ بہ لاقید قالیبورلر
« ادبیات جدیدہ » فکرتیلہ ، اسکی دور
اک کوزل تابولوسی ، « سبیس » ی یاراتدی
بولامیوت اثر ماضینک اک قوتلی برسמידر
بویوک بر انقلاب اولدی ، تورک حیاتی باشدہ
اشاغی دیکشیدی ، سبیس قالدی . هرکس یو
بر « کونش » دوغرو کیدیور . بردہ بوگونلر
شعرلری اوقوبوکز ، ظن ایڈہ رسیکز کہ بوندہ
شاعرلرک خبری یوق ...

بویوک بر انقلاب کیرن تورک ملی هدفی
آیدینلاتان اک انسانی ، اک ملی دوینولری
طلاتدیران اثرلر آریور . (حیات) ذاتاً بو اثرلری
صحیفہ لرنده اوقوتمق املیلہ جیقدی . نہ پاپامک
اجتہاد کی بزدہ اونی آریور ، فقط اکثریتا
بولامیوروز و بوندن آجی دو بویوروز . فقط
قوتلہ امید ایڈیوروز کہ یاقیندہ بو عقیم زمان
یکہ جک ، حیات باغلرخی صاغلاملاشدہ بزاجق ،
مرضی تمسلسری شکل اصل حقیقتلری دو بوراجق
اثرلر کورہ چکز .

بوگون ایچون زہ دوشن وظیفہ ممکن مرتبہ
بوعقامتک سببنی آرامق ، یتشہ جک بویوک
شاعرلر ایچون زمین حاضر لامقدر .

پاس کیدریمکده کییکه دی . تورک دهاسی دخی ایلی عینی سورتله باشاراجقدر . الوررکه داهی قولای اورتیبی آلمش و اوسده مکنوز آهنکی دویایلیمش اولسون . برلی روم وارمنی صنعتکارلر پوساعده ایچه اوغراشدیلر و خروسز نتیجه لاله ایدیلر ، (جالرشید) اسمنده کی تورک صنعتکاری دخی بزده ایلك دفعه اوله رق خلق سنه غرب آهنکی ترفیق ایدتی ، فقط آبرجه تورک موسیقیسی ایله مشغول اولادینی و ملی ذوقه ایرمه دیکی ایچون بوکون (آنادولو تورکولری) آتجیق طاسلاق حالتده در . لکن بزکندی حسابزه ، بزده اگ بوکس تکنیک قدرته مالک اولان بو قیمتی آرقداشک آتسندن نوید دکاز .

تورکک اوزسنی ترم ایدمک و تورک موسیقی نه اولک مؤسی اوله جق داهینک هرشیدن اول تورک اولاسی ، تورک حرشی طاشپاسی و خلق ذوقه ایردیلمه سی ایچونده فطره خلقی ، خلق سوه . بیله جک ایتسده یاراتیلیمش اولاسی زومنک ایضاحی زاند نلق ایدرز . موسیقی داهیس ، بر مملکتک جانن اولادی و علمک جدی السانی اوله جقدر . عکسی شراطلده انسانلرک بزده ایسته دیکزی و برمه لرینه امکان بو قدر .

بئجک بوتقله سنده (موتیف) و (تم) مسئله سنه نامس اینک ضرورتی دویبوروز : موسیقیده موتیف؛ اوزرنده سوق و آلی بر موسیقی پارچه سنک دور ایتدیکی اساس و آنا فکدر . و (تم) بر اثر موسیقیده اساس موتیف احتوا ایدن بر موضوع و یا مه لودی پارچه سیدرکه اوراده اساس موتیف دیگر لاحق فکدرله تعقیب واحاطه اولونور . کورولورکه اشکال موسیقیده موتیف و تم رنک و زینندن عبارت بر (فرج) دکل انکشاف ایدن و حاک اولان بر اساسدر . سکرا بته کار ، هیچ بر زمان موجود خلق لمن قلیله لری اوزرنده صاپلایوب قالا به جقدر . او ایجاب ایدن اساس تریبی آلدندن والهامنی اوتکله یوغورقدن سکرا سرست مستقل صورته اثرنی ابداع ایده جکدر . ماسالر ، انسانلر ، منقلر ، دستانلر ، عاشق کرم ، کور اوغلی .. حکایه لری و بوتون تورک میتولوژیسی ، تورک تاریخک بیک بر ظفرله دولو منظم صحیفه لری ، سردکک واصلله دولو بوتون برحیات ، قهرمان بوتون آنادولو ، صنعت آلنک هنوزدگه دیکی پاکر ، گرانهاخزینلر و منبیلردر . بزده او داهی که بزده گوزلکیزی کوسترسین و بزده بزلی طایتسین! کندیزی موسیقیده بولاجنر اوکون نه بوکون کوندر ؟ و اونی ادراک ایدمک نل نه بختیار نسلدر ؟ ایچنده زییک نسه ورقصلرینک ، مشوع اولدینی (شقه) آدی بر او پدرا ایله بزده قهرمان آیدینک نه ثودال روحنی ترم ایدمک ، ایچنده مجدک باشی دومانل کوکسی چنلی یاماچلرده داوارنی کودرکن قوالیله چالینی بره وانک حاک اولدینی بر (سه نفونی باسنورال) ایله وقوتلی برشمیره سیونیزمله نظر کاهزده آنا وطنی جانلاندیراجق و بزده بوتون چیگنلری و منکته لرله سایه سر چکن داغلرینک قوقولرخی کتیره جک ، بزده بزلی دویوراجق ، بزلی سفیل دنیا اندیشه سنندن

تورناروب کوزلک ماننه کوروره جک و بزلی مسود ایدمک داهی بزده ، بزده اودما ؟ نهمان کله جک ؟ ۳ : - (مل موسیقی ، عصری نه کتیکله مجمز و تورکدن باشقه برشی اولان صنعتکار روحنک ترم

او کوزله یازمه بر مشیه

افقده برحزین روزگار اسیمی ،

صوکره هیچ دینمین بریاغور ، برسیس ...

اوسویلی یازک مشیه سی می

نهر بوکولگی خراب ایدن حس ؟



نه چشمه باشنده کوی قیزلی وار ،

نه قوشلر اوتوپور ، نه قوال سسی ...

قارائلق برمز ارکی اورمانلر ،

قیرلرک قالمش اسکی نشه سی .



متصل ایله کور اورمانده دوشن

صوکه یار قوربانی قورومش دالدر .

نه بریاغ وار آرقق ، نه ده برکلشن ،

اوچوبوردومانی کورکده قار تالدر .



او کوزل یاماچار بستان ایمسز ،

هر پرد اولومک غملی آهنکی ...

حیاتدن اوصامش برورملی قیز

کی صولدی کتدی کونشک رنکی .



او خسته بهاری بویه او کوردهن ،

بوسس هانکی دولک یایق سسی در ؟

وقتیله نشه لی برحیات سوردهن

یا پراقلر بهارک جواز منی در .



او چوشان بولوط لرله قاپ قاراه ،

شمیدین باشلامش اومدهش آ یاز .

طبیعت دالور قار انقاره :

الوداع ، الوداع ای سویلی یازا



افقده برحزین روزگار اسیمی ،

صوکره هیچ دینمین بریاغور ، برسیس .

اوسویلی یازک مشیه سی می

نهر بوکولگی خراب ایدن حس ؟ ..

۲۹ تشرین ثانی ۱۹۲۹ «رودوب»

امیر رحب

ایتدیکی اسرارلی هیجاندر) جمله ، تربیه مدرسی اسماعیل حتی بککدر . اطرافه ایجه تلاش و اندیشه و برن بو فکر ، اساس اعتبارله صنعتده حاک اولان فکدر . داهینک دهاسیله باش باشه قالاسی ابداعده

اساسدر . حتی بکی ظاهرأ بزم جریانه آیشیری کوسترن سبیلر واردر : اولا گورک آلپ مرحوم ملی موسیقی یاکلش ویا تقصان تریف ایتسدر . غایه دوغرو فقط بول موسیقی لسانیه توضیح ایدله مشدر . مرحومه کورمه ملی موسیقی موجود خلق نسه لرنک آرمونیزاسیونندن عبارتدر . یعنی فولکلور جیلرک طوبلا به چقاری نسه لر آرمونیزه ایدیلنجه ایش اولوب بته جکدر .

ثانیاً بز موتیف و تملر اطرافنده کی کتیر یازمه حتی بکه بو فکری مدانه ایدبورز ذهانجی وردک و افاده نقصانلر بزمه موسیقی موتیفلرینک معماری موتیفلرله قاریماسه سبب اولدق . نتیجه ده (موتیف بیلاک) علیهدارلی حاصل اولدی . حقیقه مصاریده موتیف زینندر ، فرعدر . حالبوکه موسیقیده او ، بو قاریده ایضاح ایتدیکنم وجهله موضوع و اساس فکدردر . موتیف معمازیده اولدینی کی قوللایق البتده خطا در . ا کلمه و بقشیدر مه ایله البتده ابداع اولاز . حتی بک بوکا اعتراض ایتدی کی حقلیدر ، یالکز اعتراضی موسیقی لسانیه اولدانی ایچون اطراف بک تطبیق ایتدی . فقط حقیقت بو در مسئله بو قدر .

صنعتده ابداع اساسدر . وشبه بوق مبدع دهاده ملی (Cachet) مکنوزدر . بو اعتبارله ، مثلا بر (بتوفن) ایله بر (روسینی) ، خلق سسی جهتدن دکل ، آتجیق دهالرنده مکنوز اولان کندیلرته و مللرته خاص چایلیه بری آلمان دیگری ایتالاند . فقط منسوب اولدقلری مکتبلر آیری آیری اساسلردن منشا آلملردر . اورته دور صنعتک بئیکی اولان ایتالیان مکتبی (شان غره غوروبن) دن ، و مودرن (آرمونی) علیه تأسس ایتش اولان آلمان مکتبی ایله ایلك جرمن تروبادورلری اولان (مینسینگر) لرک تورکولرندن اساس آلملدر .

بو منشالردرکه مکتبلره آیری آیری سبیلر و برمشدر . تا بیلرله برابر ایتالیان ، آلمان و فرانسیز مکتبلرینک میدانه کتیردیکی بوک موسیقی آغاجنک پارلاق دالری اولان انکلیز ، سفادینا و سلاو .. نال مکتبلری خلقندن آلدقلری اساسه اوریزنیالنه تأمین ایتشلردر .

ایسته بزده دیبورز که تورک دهاسی دخی اورزنیالنه سی عینی سورتله تأمین ایده جکدر . (چاقووسکی) و (روبنشتاین) غلیقانک و بئلرک معارضلری ایدیلر . خلقله هیچ غاسلری بوقدی . فقط نه اولدی ؟ تاریخ اولری روسدن زیاده آلمان مکتبنه یقین قیدایتدی . حالبوکه بئلر تماماً سلاو درلر ، سبب ملی اورزنیالنه یی ترم ایتله لیدر . بزم برروبنشتاینن زیاده برغلینغایه احتیاجز واردر . بز تورک مکتبنک غلیقاسی اوله جق داهی بی بکلر بورز .

تورک اوریزنیالنه سی عرفک بالادت کندیبی کی هر اوریزنیالنه دن دهاه ودها قوتلیدر . تورک دهاسی اونی بولوب ترم ایتدیکی کون جهانک الک فوتل واک اوریزنیال صنعتی میدانه کله جکدر .

غلیل بریغ

ناصیل ایسترسه ک اوله دیکله ، باقین :
دالرک ذروه سنده بز آماجق ،
یاری بولدن زیاده بردن اوزاق ،
یاری بولدن زیاده ماهه یاقین .

شمری بو مسلکک « شسته تیک » ندن خبردار
اولانر ایچون یادیرغاناجق برشی ده کیلدر . نیته کیم
عینی اثرک منثور مقدمه سی ده « سه نیولیک » شعره
متعلق ومنحصر اولماسی حیثیتله پک دوغوردر .

•••

« سه نیولیسیم » ، ادعاستده موفق اولمش ،
و غایه سی ، بولمسی در ؟ بو معرضه سویله نه جک آک
مصنفا نه سوز « ریو » نیک بولامشده آرامشدر
فکریدر . یالکیز جان هر سه نیولیسیت ، شاعر عینی
شیری : حزنی آقشاملری ، آبا زورلی لامه لری ، ساکن
ویکسه سز قیرلری ، پیتیز توکنز سکونی و پونلر
دولایسیله جهول کدرلری ، اوسانجیری ترم ایتمدیکی
ایچون بو صرضیک « عکس العمل » دن خال قالامشدر .
بشرك بیدی وجدانی ، هر نقطه دن محدود بر ادبی
مکتب ایچنده عبوس قالنه مساعد ده کیلدر .
فلاسیفرک منصب قاعده جیلکری ناصیل پرواسز
بر « رومانسیم » ک انقلابنه سبب اولمشه ، رومانیکلرک
جوشون ، حدود سز تخیللری نامل اعتنا کار
و تصویر سی بر « ره آلیسیم » ی میدانه چقارمشه
« سه نیولیسیم » کده بوتون شعر احتیاجی تطمین
ایدمیه چکی درکاردی . نیته کیم « عکس العمل » یته کندی
ایچلرندن باشلادی . سه نیولیسیمک اختلاف ایتمدیکی
« پارتاسییم » مسلکی شخصی برمنایه کوره شعر
صنعت حانه صواقعدی : پارتاسییم نلرک « آسته تیک » نده
کله جیلک و شکل مکلیتی اساسدی . ایچلر نده پیشین
« نهردیا » کی استنادلرک منظومه لری ماهر بر
قویوچی آلدنن چقمش بر مجوه قادر پارلاق
و تراشیده بیدی . سه نیولیسیم واقعا بونک عکسنه
اولارق کله جیلکدن ، شکل مکلیتمدن قاجیندیلر :
لسانی بنه نیک ایجاب ، حتی وزن و قافییه نیک معناد
شمرلرینه رعایت ایتمه دیلر . فقط اونلر ده شعر
باشقا شکله برصنعت حانه قویتمش اولدیلر : جهول ،
فقط ملرد و آملی خوییلار صنعتی ... شعر بو صورتله
حریتدن و صمیمیتدن غائب ایش اولورودی .
ایشته بونی کورهن شاعرلردن « فهران غره غ » نام
یکری درت سته اول « فیفارو » ده نشر ایتمدیکی
بر مقاله یله ، بر زمانلر کندیسینکده منسوب اولدینی
مکتبه قارشى شدتل بر مجومه بولوندى . دیدی که :
« پارتاسییم نلر کی سه نیولیسیمکده چوق دفعه احوال
ایتمکلی شی « L'humanité انسانلق » ایدی .
اونلر یالکیز صنعتکار اولوق ایسته دیلر و اویله اولدیله
دوشونه دیلر که بزى صنعتکارک روحنده علاقه دار
ایدن شی اونک انسان اولوشیدر . چونکه شاعرله
بزم آرازمده یکنه مشترک مقیاس انسانلقدردر . بز
پک وجدلی ، پک صمیمی ، پک کنییش برصنعت ،
چانی برصنعت تصور اییدیوروز ؟ اونی برکله خلاصه
ایده ییلیر : انسانی صنعت ... بز بر شعر ایستیوروز که

انسانی آکلاستین ، ساده نمخلرله ده کیل ، فکرلرله
ودویولرله ... هر دورک بوتون پویوک شاعرلری ،
صنعتکار اولدیلری قادر ، عینی زمانده انساندیلر :
یعنی بابا ، اوغل ، عاشق ، وطنداش ، فیلوزوف ،
معتقد . اونلرک شمرلرینه وجوده کتیرن کندی
خصوصی حیاتلریدی . [کوزه لک ایچون کوزه لک آ]
اساس اولارق قبول ایدن پارتاسییم مکتبندن ،
[خویلا ایچون کوزه لک] ادعاستده بولونان سه نیولیسیت
مکتبندن سوکرا [حیات ایچون کوزه لک] ی
مدافنه ایدهن مکتبک تفکیکی زمانی کلشدر ... بز
سه نیولیه قالدیر میوز . فقط او واضح اولمال . قارا کلن
بر سه نیول آناختاری اولیان کوزله بر چکجه در .
سه نیولیسیمکده چوق اول کلن « آفره دووینی » کده
سه نیول وارد ، فقط آکلاشلیر ...

« فهران غره غ » اوزون مقاله سنک صوکنده هر
شاعرک حرورسبت بوتون روحنی یعنی ساده خویلا لری
ده کیل - فکرلرینه ، احتراملرینه ، دویولرینه بوتون
صمیمیتله ترم ایتمی اقتضا ایتمدیکی سویله هرک
سوزلرینه « انسان اولام ! » دیه نهایت بر میوز .
بو مسلکک تاریخچه سته کتبه :

انکارده اون دو قوزنجی عصرک ایکنی
نصفنده میدانه بیجان « Préraphaelite » بره را
فاهلیست « عنوانی بدیبا ایچیلر کوزه لکی حقیقتک
بارز افاده سنندن قاجیندنه ، خویلا و ایهام ایچنده
آرامقده بولکلردی . آلمانیا دهده « La Musique
wagnerienne » واغنه کارکی موسیقی نکر و اوج بولوشی
سه نیولیسیت مسلککک ناستنه مهم بر عامل اولمشدی .
فرانسه ده بولرزه مین بر مسلک اولادن اول یقین
« آفره دووینی » و « شارل بودلر » کی شاعرلرک
منظومه لریله برابر بالخاصه « ستفان مالارمه » نیک
ملاحظه و ادعاری نوعک « رودا » حکینی آلاسنه
باعث اولدی . « ستفان مالارمه » بویوک بر شاعر
ده کیلیدی . اوتوز سه انگلیزیه خوجانلیه مشغول
اولش بر آدامدی . بو سیله انگلیز شاعرلرینک
« بره را فاهلیسیم » دن ناصیل متأثر اولدیلرینه یلیوردی .
اوزمان فرانسیز شعرینه « پارتاسییم » طرزى حاکدی .
هپ پلاستیک ، عقلی منظومه لری یازیلیوردی . ایشته
« مالارمه » تقیدی ملاحظه لریله یکن باشلا یچ سه نیولیک
نوعک انکشافی پروپاندا ایش اولدی . خلاصه او
بر « Théoricien نظریاتیکی » صفتله - کندی پک
لیاقتمی بر شاعر اولادینی حالده - لیاقتلی شاعرلری
یتقدیرمش اولدی . یته او سنه لر طرفنده « بول
وه رله ن » پارتاسییم نلرک آراستدن صیریلش ، پک
پک امتالیز ، پک هیجانلی شمرلر یازمنه باشلامدی . یکی
فرانسیز نسل اونی « Prince des poètes »
سلطان الشعرا « اعتبار ایتمدی . فقط سوزک دوغریسی
« پالیسیه » نیک دیدیکی کی او نه بر نلدر ، نه بر
مسلکک رؤییدر . بومکل ، فقط کندی سلیقه سنندن
باشقا برشی طایفایان سرسری شاعر بشرینه خویلا
ایله « اسرار ایله دولو ، روحک بیک بر فانی صمیمیتی
ترم ایدن پک درونی شمرلر بر ایشدر . ایشته فرانسیز
سه نیولیسیمکده چوق شی آدیله .

خلاصه سه نیولیسیمکده ایجه ، طرف ، خویلاوی
شاعرلر اولدیننه شبه بو قدر . فقط « سه نیولیسیم » ،
شمر ایچون یکنه بر طرز و بر مکتب اولاماز .
بشیرت زمان زمان هر شیدن خوشلا ییور و هر شیدن
پیقور و روسی حیات متوالی بر عمل « و عکس العمل » دن
عبارتدر . اساساً نه قادر دانریب ، نه قادر جاذب
اولورسه اولسون بر مکتبه باغلی قانق ، شمر و صنعت
عالمده پک تیلکلیدر . چونکه « صنعتده مکتب » ،
شخصیتک منراریدر . هله انسانلک قوس قوجا و پک
مخرب بر هر بدن بر چوق زلزله لرله ، بحر انلرله
چقیدینی ، یکی ایده آمار ، یکی قیتمز یاراق ایچون
بو جالادینی بر زمانده نارین ، رؤیالی ، مبهم ، بالخاصه
صراحی بر طرزک تخیله لری و ذوقلری تطمین ایده بیلمه سته
امکان بو قدر .

علی جانب



تورک انقلابنک فلسفه یه تأثیری

پویوک تورک انقلاب و اونی تعقب ایدن شرق
اقوامنک اویانه حرکتلری تأثیرلرینه کیتیکه درینکند
بر میوز . کچن سته (۱۹۲۶) قالمبرجمده طویلانان
بین الملل فلسفه قونفرمنده فرانسیز صرخصی (م .
بوغله) نیک « فلسفه نیک استقامتی و مسلکک احضاری »
نامیله قونفرمه و بریدیکی راپور بو جهتدن اک معنیدار
بر وثیقه در . دور قایم اجتماعاتنک مقبلرندن اولان
وایکی سته اول شهریزی زیارت ایدن بو صورتون
مدرسی قارلریمز آرز چوق طایفیلردر . (م .
بوغله) نیک و بریدیکی راپورک بر کله ایله خلاصه سی
« غرب فلسفه سنک انقیامه ده عونی » نده مایه لاندقه در .
عینی زمانده ای بر خطیب و اسلوبکار اولان بومدرس
اولا بوتون فلسفه لریک مشترک و صفتی آریور وونی
« معلومات بشری یی سیستم مله بر مک تمایل » اولارق
کوسترد کدن سوکرا « هر فیلسوفک خصوصی حقیقتلرله
اکتفا ایتمه لریک ایلمک ، اساسی و عالمدول حقیقتلرله
واصل اولوق حرسنی دائمًا محافظه ایتمدیکنی » سولیلور .
بوندن باشقه بوتون فیلسوفلر ده ایکنی بر عمومی خصیصه
دها کورویور : تقید . « هر فیلسوف معلومات بشری یی
کندی سربست تفکر و ملاحظه سنندن کچر مه دن اولاماز .
بونلرک ایلمک یایه جنی شی ، معلوما تیزی غلک حاده سنندن
کچر مک و عقله خطاب ایتمکدر . بو مناده هر فلسفه
بهبه حال بر راسیونالیزی استنزام ایدر . بو تفکر
طرزینک ترقیدر که فلسفه یی ، حسلر و اعتقادلرک
حکمرینه رام اولمش دیکر تفکر طرزلرندن آیریر .
یالکز بو آریاتی دیکر دکلدر که فلسفه هیچ بر زمان
عنمنوی اعتقادلری تبریه ایتمک ، یا خود حکم قصیده سی
یایقه منجر اولاماز . بالکسن ، حتی زمانزده بیله
پویوک طوطوله بیله چکنی کوسترن نامدار مثاللر آرز
دکلدر . یالکز دقت ایتمک اعتقادلرک تبریه ایتمه سی



« ادبی مسلک » عائد تدوین کردن :

سه نیولیسم
Le symbolisme

اون دو قوزنجی عصرک ایکنجی نصفنک سوکرتنه دوزو - انکارته ده ، آلمانیه ، فرانسه ، بلجیاده - ییتنه برقم شاعرلرک مسلکرتنه ، تلقی طرزرتنه ویریلن یو عنوان ، « فلاسیسیم » کی ، « رومانیسیم » کی عظمتل ، شوالی ، زنگین بر دوری افاده ایتزه . فقط پک ایجه ، پک خویلاوی ، پک لیریک بر شعر نوعی خاطر لایبر . « ماقس نورد او » کی فیوزوف ادیلر ، « نه تودول ریو » کی استاد رو بیاتجیلر ، بو طرزک ایضاحله دقلیجه مشغول اولشلردر . بزم ادبیاتزده « جزآن » کنجلی آراستهده « سه نیولیسیم » ه اک یالین نمونه لری « کول ساعتلی » و « هیاله » شاعری احمد هاشم پک و برمش ، وهان همان اونک شخصی و اثررتنه منحصر قالشدر . ذاتا بدیی تمایلی پک خویلاوی و لیریک اولان هاشم پک الهاملرتنک اورنکرلری فرانسز سه نیولیسلرتدن آلیوردی . آرقاداشلری آراستهده او شاعرلرک ایجه و مهم دوغولرلی حس و تمیل ایدنلر ته تصادف ایدمه دک . اونلر سادهجه هاشم پکی تقلید ایتدیلر . بز بو مقاله مزله « سه نیولیسیم » ک ماهیتی یستولوزیک بر نقطه دن ایضاح ایتک ایتتورز . چونکه مطبوعات عالمزده شیمدی به قادیار بویه بر ایضاح طرزتی کورمه دک .

« سه نیولیسیم » ک ادعاسی شورد : مادامکه شعر ، کولگله یاشایان هیجانلردن عبارتدر . بو هیجانلر « تعریف » و « تصور » ایدلمه مز . آنجاق « تلقین » اولونایلیر . سه نیولیسلرک قناعتته کوره موسیقی ایله شعر آراستهده همان فرق یوقدر . هر ایکی صنعتک وظیفه سی اشیا ایله کندی روحز آراستهده کی « Les secrètes affinités » کزل صهریت سی افاده ایدمه ییلکدر . کاشاک ایکی عالم دن متشکدر . بری « Monde phisique » مادی دنیا ه که قارشیمزده دور و دور : کولک ، بر ، ده کیز ، قیرلر ، آغاجلر اوته کی « Monde moral » معنوی دنیا ه که بنلکمزدن ، روحزدن ، روحزک بیک بر تورلو محسزلردن عبارتدر . بو ایکی دنیا آراستهده کی « کزلی صهریت » سی نه اسکی « فلاسیق » لرک « آسته تیک » لرتنه اساس اولان « Idées فکدر » ، نه « رومانیتیک » لرک هیجانلرتنه قالب اغناذ ایتدیلری « Images خیال » افاده ایدمه ییلر . حتی « ره آلیست » لرک - و « ره آلیسم » ک شعرده بر تمجیلی دیمک اولان « پارتاسیم » طرزتیک - تعریف و تصویر اصولده کالی گلر . فقط روحده دوغان هیجانلرک « واسطه سز تیلی » مکنیدر ؟ او حالده نه یا یالی ، ایته مساله

بو نقطه ده دایمجه « سه نیولیسیم » نظر یا تمجیلی دیمکلردر که مثلا ماوی به ماوی دهک ، یا خود ماوی بی تعریف ایتک نه به یاراز . او رنگک روحده حاصل ایتدیکی تأثیر لری کوسته رمه لیدر . لیلای بر چیچکدر . آدنی سوبله مکه ، یا خود تصویر ایتکه چالیشقله شعر یازش اوللاز . لیلایک بزده او یاتدیردنی تحسس تلقین ایتدیلر . بوده آنجاق « مادی دنیا » ایله « معنوی دنیا » آراستهده کی « Correspondance » مراسله به دلاک ایدمه چک یگانه بر واسطه اولان « Symbols » سه نیول : تمثال لره تأمین ایدمه ییلر .

صنعت بکا دیر که

— علی جانبه —

بیلدی که اونه کولن ، نه آغلایان دیمکدر ؛
حقیقه بویوک شاعر بر چاغلایان دیمکدر .

دوغولری باطلر دن اونک سسی سچدیر
نهر لرک ک جوشقونی یله اونک وجدیلر .

ظن ایتکه که ساده شراب ، ساده لاله دیمکدر
حقیقه بویوک صنعت بر شاهه دیمکدر .

طوبال کول کول اوکا و ارماز ، حتی یانوب قودورسه ؛
سن شیمیدین طوبلاهان مرمر کی ، آلیگی
حیقا مازسک ته سته روحک اگر بودورسه
چونکه یوقدر قالیارک اوندن ده یا لیلی ا

دوکوله مز او یا یایله هیچ بر بولوط کولگسی
صوگسز لک اوست طرفی ؛ ایته شعرک اولگسی

نه عیب که بریکزک هیچ بر زمان اویره
دکل وارمق ، یا قلاشماش بیه حتی طاساسی ؛
چونکه اورده بر قاتون و ار اوده عشقک یاساسی ؛
سزه سز آنجیق بویاسکز ، دوز کونسکز جهانده
اولش بوتون خیالکز بر اوروسو ماساسی ؛
۱۰ کلون تاق ۱۸۷۲

فاضل احمد

بحث بو نقطه بی بولونجه بر استطراد ایتمق لزومی حسن ایدیوم : « سه نیول » ک بو شاعر لرحه قبول ایدلش خصوصی و بک ایجه مناسندن بوس بوتون آری عمومی و علی العاده بر مناسی واردر . مثلا توفیق فکرت مسرحوم بوعومی و علی العاده معنا ایله « سه نیولیک » بعضی شعرلر یازمشدر . « فقهه یاس » کی « اوکوز لیم » کی . « در باب شکسته » ساحی بو منظومه لرتنک هر برندن ایکی معنا قصد ایتشدر . بری شعرلرک ظاهر ا کوسته ردیکی منظره لر ، اوته کی « فقهه یاس » ده « وطیر و روانه فیتیلر » « اوکوز لیم » ، « کربد فاجعه » سی در . بو طرزده کی یازیلرک غرب سه نیولیسیمی ایله هیچ بر علاقه سی یوقدر .

« سه نیولیسیم » سی آکلایق ایچون ایچلرندز یالکز بر آدمی ، او بر آدمکده بر قاج شعرنجی خاطر لامق کافدر . چونکه هبسی بر برینه پک بکزرلر . ایته مسلکک مفکوره سته اک چوق یاقلاشانلردن بلجیقال « زورز روده نیاخ » : « لامبا لر دینه اون اوج ، « بنجره جاملرند آقسام » دینا اون یدی ، « کوزلرده سیاحت » دینه یکر می ، « سکوت » دینه یکر می بش - مهمده سری حالنده - شعر یازمشدر . بو بیسط موضوعلر ایچون بییقین بییقین یازلش شعرلرده بحث ایدیلن لامبار ، بنجره جاملری ، کوزلر ، سکوت هانکیلریدر ؟ بو سووالکزک جوابی یوقدر . چونکه بو نلردن هیچ بری عنوانلرند کوسته ریلن موضوعلری تعریف و تمین ایتزه . یالکز او قودینکز زمان طاقی ، مرضی بر خویلا ایچنده پک نادیبه بر چوق مبهم دوغولرک سزه تلقین ایدیلر . یکی آکلار سکز ، حتی « آکلار سکز » دیمک بیه دوغور ده کیلر : آکلار کی اولور سکز . بجهول ، بر برینه کولت بر طاقی رو یا پارچالرتنک کوزلر کولمی کورور سکز ، قوللر کولمی ایتتور سکز ، پک فرقه و ارمادینکز عکس لری روحکده چالاشمش بولور سکز . دیمک اولورور که اولامبار ، او بنجره جاملری ، او کوزلر ، او سکولر بر سه نیولدن ، بر تمثالدن عبارتدر . شاعر سزی معین هیچ بر لایبایله ، هیچ بر بنجره جامیله ، هیچ بر کوزله ، هیچ بر سکوتله مشغول ایتتور . اونارک دلالتیه خسته ، ظریف ، مالمولای کولکنک الملمنی تلقین ایدتور . ایته غربک « سه نیولیسیم » سی ! هر مشغول اولدنی موضوع کی « سه نیولیسیم » ده پک آقیری یاقان « ماقس نورد او » ک بر آرز حقل اولار ق دیدیکی کی بو وضوحدن آزاده خویلاوی شعرلرک قارشیمنده هر کس برشی آکلادنی ظن ایدر ؛ فقط آکلادنی یالکز کندی سجه سته ، حیاتی وضعیتنه ، تریبه و تخصیلنک درجه سته کوره صرف کندی روحده او یانان خصوصی دوغولرندن عبارتدر .

معلم ریو « سه نیولیسیم » سی « Psychologie des sentiments حشرک روحیاتی » عنوانل پک مهم بر اثرینک « L'abstraction des émotions » هیجانلرک تجریدی « محنده تبع ایتشدر . چونکه یوقاریده ایضاح ایتدیکز اوزره بو مسلکک منسوب شاعرلرک منظورنده هیجانلر بر زمان بر مرکمان ایچنده « تمیز » ایتزه ، تمای تمامه « مجرد » در . واقعا « سه نیولیسیت » بر شعرک ایچنده بعضی حادثه لردن بحث ایدیلر . فقط بولر هانکی ملککنده ، هانکی دورده ، کیلر طرفندن یاپیلور . بللی ده کیلر . باقار سکز شاعر بر اورمانی ، یا خود بر شهری کوسته ریور . فقط بو ، هیچ بر معین اورمان ، معین بر شهر ده کیلر . سادهجه بر « سه نیول » دن عبارتدر . بو سه نیول لر آراسیرا « elle » کی ضمیرلرده اولایلیر . او (آدم) ، او (نادین) کیلر . بونی نه شاعر سوله لر ، نه سز تخمین ایدمه ییلر سکز . ایته بو نک ایچون در که « سه نیولیسیت » لرک منظومه لری طاقی بر « اهام » چه شنسی و برره . مثلا احمد هاشم بک « پیاله » سنده تصادف ایدیلن :

اداره مرکزی :
آقره ده ، مارشالینکی پاتده کی دائره
استانبول چاهسنده آقره
استانبول تورسی :
استانبولده ، امانه خانسی داغندنه کی دائره
پهتالی چاهسنده رسلی پرشنه
تلفون : ۳۶۵۷

حیات

حیات دایما میند... دنیایه راهایه حیات فانیلم...
- نیی -

نومبری هر برده ۱۰ غروشدر .
سنه کی پوسته ایله ه لیرا .
(اجنبی ملکتر ایچین ه دلار)
ایره واعلان ایشرلی ایچین استانبول بودده
مرامیت ایڈیلیر .
یازی ایشرلیتک مرجمی آقره مرکزید .

صافی : ۹

آقره ، ۲۷ کانون ثانی ، ۱۹۲۷

۱ - نیی

صاحب

کوچوک ایشرل... بوپوک سوزلر .

سوک کونلرده مختلف وسیله لرله کنجبارک
چوق تکرار ایشرلری برجه نظر دتمیزی جلب ایدیور:
" بز تورکلر کوچوک ایشرل یاغایز . بوکله لر
اعظمی درجه ده وجیز برلسانه سویله ندیکی ، یاخود
آرتق اعتیاد حاصل اولدینی ایچین قصد ایدلین معنا
اوزرنده فضله توقف ایدیور . بوچه ایله بلکده "تورکلر
بوپوک ایشرل یایاز " وبلکده ، بعضاً یایلدینی کیبی ،
" کوچوک " کلمسی " چیرکین " و " عادی " معناسنده
اولانلیقددر . بوپله اولاسی احتمالده
بزه داما فونتی کلپور . لاکن بر قسم کنجباروماتیک
روسلودرلر . اکثری ایله ووطنی طوبلانیشرلده سویله ن
بوپوزده سوزلر و یایلان حرکتلر اولپله کنجباراوزرنده
طن ایدیبلدیکندن فضله برتأییر اجرا ایده بیلیر . مع مافی بو
جمله نك ، " بز تورکلر اولپله اوافق تفك ایشرل یایایه نزل
ایته یز " معنانه آلیناسی ده تمکندر ؛ ایشته بوامکان
ازاله ایتمک و بوپله یا کلپش بر تاقی به عمل بر اقامتی
ایچین بر آرز " کوچوک ایشرل " دن بحث ایتمک ایسته بووز .

هیمزک هر کون یایدینیز ، یاغی مجبوریتنده اولدینیز
بر آلائی ایشرل وارک بوپوک هیمی " کوچوک ایشرل " معناسندن
در : بدی یا شنده کی چوجوقدن اعتباراً
هر فردی ، جمیت بر طاقیم ایشرلرله مکلف طوعمدر .
مکتبه کیشک ه فوندورا بو یایجانی ایتمک ، کینیمک
و اوده کی علیل بر آنه بی کینیدبرمک ایچین غزته
موزهلکی ایتمک ، مکتب خوجالی ایتمک ، تارلاسورمک ،
اکین ایتمک ، شتمدورفده چالیشمق ، واپورلده
کیشیک ایتمک ، مأمورتی ، عسکرلک ، ژاندارماتی ،
عمله کجیلکی ایتمک... وایخ هپ بوپله " کوچوک
ایشرل " دن در . مدق حیانتک دوامی ایچین بو کوچوک
ایشرلک هر کون منتظماً یایلماسی لازمدر .

اسکی زمانلرده ، خاصه " مطلقیت و اصالت
دورلرنده غریبه بوپله ایشرل خیس کورولور ، بو
ایشرلی یایانله جمیتده موقع وریله زدی . اودورلرده

بیله روحاً ده ، وقرات اولان و آریستوراسی به هیچ
بر وقت قیمت و برمه من اولان تورک ملتی بوپوک
کوچوک هر ایته وایش یا یاته حرمت ایتمدر . لاکن
غریبه ده آرتیق فکرلده کیشمددر . کنجکلنده
اسکیجیلک ایتمدیکینی ، قصاب چیراقنی سایه سنده
یاشایارق " آدم " اولدینینی افتخارله سویله ن بوپوک
ایشرل یاغی مناسلر بو کون اوراده ای بوکسک جمیتلرده
ایک محترم موقلمره کین برلر .

زمانه ده وطنپرورلک معناسی بیله چوق کیشله مش
وچوق ده موقر انلاشمدر :

بول اورتاسنده کی طاشی قالدیرارق کناره قویان
بر اختیار قالدین بو حالیه وطنپرورانه بر حرکتده بولوغین
عدایدیلیر . یعنی عاداتا وطنپرورلکده اسهالی شرکتلرک
سرمایه سی کیبی کوچوک حصه لره آیریلش ، اونا
هر کسک اولایقله اشتراک ایده بیلمه سه امکان و بریلشدر .
بو کونکی ایشرل بولوی حیاتی ایشرلی هپ کوچوک
قسلره آیریمدر : بناء علیه کنجباره " بز تورکلر
کوچوک ایشرل یاغایز ، دیمک دوغرو اولماز ؛ بوک
برینه " بز تورکلر کوچوک بوپوک هر دورلو ایشری
یایارز وای یایارز " دیمکی یز . بو کون بوتون دنیانک
ایک زیاده استقبال ایتمدیکینی اناسلر " کوچوک ایشرل " یایانلر
دکل ، بوپوک ایشرل یاغیله مشغول اولدینینی طن
ایدن ایسز لر و طفیلیدرلر .

بوندن باشقا حیاطده هر انسانک هر زمان " بوپوک
ایشرل " یاغیانه امکان یوقدر . لاکن " بوپوک ایشرل " یایغی
فرستی ظهور ایتمدیکینی زمان بوندن استفاده
ایده چکلر ، آنجاق " کوچوک ایشرل " یایغی صورتیه ،
- دنیانک ایک کوزل انضباطی اولان - ایشرل انضباطی
قازاعش اولانلردر ، یوقه خیال ایله وقت کچیرنلر
دکل . دهه وقراسیلرده " بوپوک ایشرل " یایغی موقته
آنجاق درجه درجه بوپوزن " کوچوک ایشرلی " یایغی
و بجرمک صورتیه چیلایلیر . بوک ایچین
کنجبار ساده کیندیلرینه دوشن ایشرلی یاییلدیلر ،
چونکه حقیقته ایتمک کوچوک ، بوپوک یوقدر ؛
ایسی ، فناسی وارددر . بوپوک ایسه انتظاریله کوچوک
ایشرلی استخفاف ایدنلر ایچین مقدر اولان ، چشید چشید
سفالنلردن بری در ، و طفیللیک بو سفالنلرک ایک
بوپوک در .

ینه بوک ایچین درک کنجباره ، " بوپوک ایشرل "

یایغی برینه " بوپوک سوزلر " سویله مکه
ایدیله شه سز داما ای اولور . اسکی د
روحیتلری افاده ایدن ضرب مثل حکمتلری
تلق ایتمک احتیاطله موافقددر . لاکن بعضی ضرب
هر دورده حرکت دستوری اتخاذ ایدیله بیله جا
ده برین ویشری برقیقتی حائزدر . " بوپوک لو
بوپوک سوز سویله م " ضرب مثل بونلردن بر
اجداد بیزک " بوپوک سوز " دن قصد ایتمدیکینی
بوکون پک فونتی صورتده افاده ایدن کله " بالاور
غالباً بو قاریکی ضرب مملک ایلمک سویله ندیکیز ،
بوپورک کینیزجه کله هنوز لسانزه کیرمه من اول
" کورولتولو بوش لاف " مقامنده " بوپوک .
دینلمش . ایشته کنجکلک اصل تحذیر ایدر
بودر . کنجباره " بز تورکلر کوچوک ایشرل
دنبله چک برده مثلا : " بز تورکلر " بوپوک -
سویله م یز ؛ ایری ایری غریب تعبیرلری صیه
صورتیه ادبیات یایای " عله " دایته یز ، بر آرایه طلو
طنان کله لرک ، زکین قایه لرک . مطلقاً شعر او
طن ایته یز . سوزلریز وارسیق کوچوک اول
ألور بررکه معنالی اولسون و معناسی بزم
رومزدن چیسین . ایشرل یزده بوپله ... ک
اولسون ، لاکن فائده لی و قبتلی اولسون ...
یایارسق هم کیندیمیزی هر ده ایشرل یزی . بو
اولورز . صوکر کونک برنده ، حتی فرقتد
اولادن ، اولپله " بوپوک ایشرل " یایارز که دنیایک
حیران ایده رز . واصل ایکی ایسی ، و یایدیشمز
حیران اولدینینی ایشری کندی فعالیت مقیا
کوچوک کوره چکمز ایچین آقیدیلردن شاشیر
عقل سلیمیزی غایب ایته ز و ایشرل یزده دوام ایله
چونکه اونوتامالی بز که دنیانک " ایک بوپوک ای
بیله اون یایانک قدرته نسبتله بر " کوچوک ایشر
عبارتدر ، " دینلسه بدی وجیز بر سوز سوب
اولازدی آما غالباً ده فائده لی بر ایشرل یای
اولوردی .

عروف



بولشویزم دورنده علم، صنعت، ادبیات

- ۱ -

[بولشویزم ره بونجک ناسنک ارتقی بیل دونوی مناسبتله «نوبور» ده منش «Current Histaoy» مجموعی، تشریحاتی نسخنده روسیه دارلر وعلبرده متعدد مقالدر نشر ایچیور. عینی نسخده بلاده کی سرلوه ابر مندرج رسوبت انجادی خارهنده انشاد ابره اک مهرم روس مجموعی اولده «دولفا روسی» مجموعی سرحدری «مارکس لنین» طرفنده محرم بر مقالری ترجمه ودرج ایچیور.]

بوتون دارالمنولر، لابوراتوار، بالموم عرفا، مؤسسانی حکومته عائد اولدنی جهته علمی مساعینک وسعت وماهیتی، مهم بر قسمی اعتبارله حکومتی کوسترین مظاهره تابع بولونیوردی. بالطلب بوخودصده بعضی سیاسی تأثیرات حس ایدلکده در بوده، روسیه ده معارف شیه لرین برطاقنک غیرطبیعی وصرعوی بر فعالیتله انکشافی ایضاحه یاردم ایدر بوسوروله، اجتماعیات، تاریخ و اقتصادیات مدرسلرینا قومونیسترلدن ویا بولک ووزم ایله باشی پک خوه اولان کیمسه لر میانندن انتخاب ایدیلی ایچین سو درجه غیرت صرف ایدلکده در. بولساویکه آراستنده متخصصلر بولونامسی حیله، دارالفنو کسرلریندن برجونی منحل قاشدر. تاریخ تدریساتند اختلاله دوغریدن دوغری به تقدم دوره خصوص بر اهمیت عطف ایدلشدر. ایبراطورلق دور عائد قیمتدار وثائق احتوا ایدن آیرجه بر ط تاریخی اثرلر نشر ایدلشدر؛ بوندن ماعدارو اختلال حرکتی تدقیق ایچین خصوصی مؤسس موجوددرکه بو یکی تحریات و تدقیقات مرکزلیه اک مهمی «مارکس و لنین» مؤسسیدر احصائیاتده بر درجه قدر انکشاف ایتمسه وجوده کتیریلن اثرلردن پک آزی علمی قی حائزدر، زیرا بونلرک قسم اعظمی حکومتک ف و غایه لرین ملهمدر. فلسفه ساحه سنده فعالیت شاه کشف دکلدر. دیگر طرفدن ادبی تنقید و نظریات بوبوک بر انکشافه مظهر اولشدر صنعت اثرلرینک صرف شکه عائد جبهه سی بر تدقیق ایدلش و بوخودصده اجرا ایدیلن تحریا بر قسمی حائز قیمت بولونمشدر. یکی «ادب آقاده میسی» تدریس مسئله لرخی فی تحریات مسا توجید اساسی اوززنده چالیشفنده در. سوک د عائد اک بوبوک انکشافک کورولدیکی ساحه، اختلا اقتصادی جغرافیا شعبه سی اولشدر؛ بو محته مهم بر سلسله آثار وجوده کتیریلکله قالمسه (اک شایان دقت اولانی روسیه نیک منابع طبیعی دائر اولان مشترک آردر). جغرافیا «آرک اولوژ علملری زکینشدر بر جوق تدقیق سفرلر اجرا ایدلشدر. حیاتیاتدن بحث ایدرکن پروفه «پاولو» اک reflexes لر خنده کی معروف تحر

شدتلی بر خصوصت بسله یوردی. بوحال، «بورژوا» علمنه مقابل بر «پروله تاریا» علمنک ابدعی لزومنک قبوله سائق اولدی؛ حتی ریاضیاته قومونیسنت تلقیاتک ادخالی بیه تکلیف ایدلی. باشلیجه علم اربانک بر قسندن تالی مکتبلرده تدریساتده بولونقی حق نزاع اولوندی کی بعضی فاکولته لر، از جمله حقوق فاکولته سی تاممیله اورتادن قالدیریلدی. مثبت علملرک ممثلری نسبة داها ای بر وضعیتده ایدیلر؛ مامافیه بوندرده، علمی فکرک ضعیف شعله سی بو مدهش محرومیت ایچنده سوندورمه مک ایچین قهرمانجه غیرتله صرفه مجور قاشلر، صوغوق لابوراتوارلرده، زیتون یغنی قندیللریله، اکتریا تجریه لر ایچین اقتضا ایدن اک ابتدائی لوازی بیه صاقون آلاچق قادار پاره بولامدن چالیشمشدری. اختلالک اولفلا کتلی سنه لری طرفنده زوس علمی، یالکز علم اربانک بوتهرمانلقی قورتاردی. بولردن بر قسمی، از جمله مشهور فیزیولوژیست پروفه سور «پاولو»، نفسلری بوتون مناسیله فدا ایدرک وهران «توقیف ایدیلک ویا محترمندن اولقی تهلکه سنه معروض قالارق تجریه و تحریلرینه دوام ایدیلر.

۱۹۲۱-۱۹۲۲ ده، وضعیت بر آز صلاح بولقدن و قومونیستر خصوصی بر پروله تاریا حرفی وجوده کتیرمک، ایش، مؤسس لرینه دوام ایدن طلبه دن کلی مقدرده عالم و متخصص یشدرمک خصوصنده کی مجزولری ادراک ایتدکن سوکره، اختلاله تقدم ایدن دوره منسوب علم اربانک قیمت ولیاقتی تسلیم ایدوب کندیلرینه یاردمده بولونولقی اوزره بر طاقم تدبیرلر ایدیلر. بو مقصدله خصوصی بر قومونیسون تشکیل موسسواده، له یینفرا دده عالمز و منفنلر ایچین بوردلر تاسیس ایدیلدی. موسسواده جواننده وقریمده سناتور بولر آچیلرکن حکومتده بر طرفدن علمی تحریاتی احیا و توسیع ایچین مختلف چاره لره باش ووردی؛ بویه اولنله برابر، روسیه ده عرفان صاحبی کیمسه لرک و فن اربانکک وضعیتلری بوکوزینه پک مشکلدر. ۱۹۲۵ سنه سنه دوغری آقاده می حیاتی طبیعی جیراسنه کیردی؛ علم آقاده میسی تاممیله ایچی باشه عودت ایدتی، بر جوق علمی مؤسسات یکیدن تاسیس ویا احیا ایدیلدی.

روس علم، صنعت و ادبیاتی، معنأ وماده معروض قالدقنری آسچی محرومیتله، شدید ضربلره رغماً، اختلالک ایله سنه لری طرفنده کی ضایعاتی سرعته تلافی ایتدکری کچی بوکونده روس حیات عرفانک عنعناتی، غر مساعد بر عیظ ایچنده ولفله برابر؛ ادامه و توسیجه چالیشفنده درلر. اختلالک اک مدهش دورخی تشکیل ایدن ۱۹۱۷ ال ۱۹۲۱ کری قاشدی؛ فقط ۱۹۲۲ دن بری فعالیت تراید ایدتی. شاید نشریات، فکری فعالیت بر میار اولقی اوزره قبول ایدیله چیک اولورسه کورولورک ۱۹۱۳ ده مختلف استنده ۳۴۰۰۰ کتاب نشر ایدیلدیکی حالده ۱۹۲۰ ده بو مقدار ۳۲۶۰ عددیه تنزل ایتشدر؛ بوتک مهم بر قسمی ده پروباغاندا مقصدیله نشر ایدلش کتابلر تشکیل ایدر؛ ۱۹۲۳ ده نشریات عددی ۱۸۰۰۰ که بالغ اولشدر. ۱۹۲۷ ده بو مقدارک خریدن اولکیراده می بولاجنی محتل کورولکده در.

۱۹۱۸-۱۹۱۹ سنه لرده روسیه ده علم حیاتی عادتاً فله اوغرامشدی. علمی مؤسساندن برجونی قایتمش ویا یغنا ایدلش، حتی اکتریا واقع اولدنی کچی تحریب ایدلشدر. اختلال داخلی آفته اوغرایان مرکز لرده دارالمنولر، خسته خانه لر، لابوراتوارلر آیرجه قایالی قاش، یغنا و تحریب ایدلش. معلملر خارجه و مملکتک اوزاق برلرینه قاشدی. علمی مؤسسات بنالریک سیاسی جمعیتله تخصیصی، فنی مالزمه، کتاب وسائره تدارکننده سوکره درجه مشکلات چکیلمسی، آوروپا ایله هر دولو مناسباتک کیلمسی، سیستماتیک علمی مساعیه به هر وجهه مانم اولشدی. علم اربانی و پروفه سورلر غایت فنا بروضیتده ایدیلر؛ ۲۱-۱۹۲۰ ده قیمتدار کتبخانه لرخی اکثر احوالده صامفه مجبور اولشدر، صوغوق، آجاق و تحریبات بوزندن بر جوق سئلمک مساعینک نتایجی غائب ایتلردی. بوسنه لر طرفنده عظیم مقدرده «مانه ربه» ضیاعه اوغرامشدی. قریمده روسیه نیک اک مکمل حیوانات و نباتات باقمه لرینک تماماً خراب اولسی، علم ساحه سنده کورولن انحطاطی جانلی بر صورتده کوسترن بر قاجمه در. عینی زمانده سووبت حکومتی، یکی اداره می قبول ایجه دکلری ایچین، علم آداملرینک بوبوک بر اکثریتنه قارشی